

Secció I. Disposicions generals

CONSELL DE GOVERN

8751

Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears

La Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (BOE núm. 295, de 10 de desembre), modifica l'article 6 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 106, de 4 de maig), per definir el currículum com la regulació dels elements que determinen els processos d'ensenyament-aprenentatge per a cadascun dels ensenyaments. El currículum està integrat pels objectius de cada ensenyament i etapa educativa; les competències, o capacitats per aplicar de manera integrada els continguts propis de cada ensenyament i etapa educativa, amb la finalitat d'aconseguir la realització adequada d'activitats i la resolució eficaç de problemes complexos; els continguts, o conjunts de coneixements, habilitats, destreses i actituds que contribueixen a l'assoliment dels objectius de cada ensenyament i etapa educativa i a l'adquisició de competències; la metodologia didàctica, que comprèn tant la descripció de les pràctiques docents com l'organització de la tasca dels docents; els estàndards i els resultats d'aprenentatge avaluables, i els criteris d'avaluació del grau d'adquisició de les competències i de l'assoliment dels objectius de cada ensenyament i etapa educativa. En l'educació secundària obligatòria els continguts s'ordenen en assignatures, que es classifiquen en matèries i àmbits.

Segons el nou article 6 *bis* de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, introduït per la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, correspon al Govern de l'Estat, entre altres, el disseny del currículum bàsic en relació amb els objectius, competències, continguts, estàndards i resultats d'aprenentatge avaluables i criteris d'avaluació, que garanteixi el caràcter oficial i la validesa a tot l'Estat de les titulacions a què es refereix aquesta Llei orgànica. En l'article 27 s'estableix que el Govern ha de definir les condicions bàsiques per establir els requisits dels programes de millora de l'aprenentatge i del rendiment des del segon curs de l'educació secundària obligatòria, en els quals s'ha de fer servir una metodologia específica a través d'una organització de continguts, d'activitats pràctiques i, si escau, de matèries diferent de l'establerta amb caràcter general, amb la finalitat que els alumnes puguin cursar el quart curs per la via ordinària i obtenguin el títol de graduat en educació secundària obligatòria.

L'educació secundària obligatòria ha de possibilitar que tots els alumnes accedeixin als elements bàsics de la cultura i adquireixin les competències necessàries que tota persona necessita per realitzar-se i desenvolupar-se personalment.

L'aprenentatge basat en competències es caracteritza per la transversalitat, el dinamisme i el caràcter integral. El procés d'ensenyament-aprenentatge competencial s'ha d'abordar des de totes les àrees de coneixement i des de les diverses instàncies que conformen la comunitat educativa, tant en els àmbits formals com en els no formals i informals.

Aquest procés d'ensenyament-aprenentatge en les diferents àrees, lògicament, està condicionat per l'edat i les característiques de cada un dels alumnes, però ha d'atendre especialment els aprenentatges imprescindibles per seguir construint esquemes de coneixement en les etapes següents. Les habilitats, les capacitats, les destreses, les actituds i els continguts que assoleixin, fins i tot partint de l'entorn més proper, no seran complets, per tant, si no s'insereixen en el seu context, sobretot en el cas de les assignatures humanístiques i socials. Les idees sobre els entorns naturals, socials i culturals de la nostra comunitat, de l'Estat espanyol i d'Europa com a contextos principals, han d'estar presents en totes les assignatures. El reconeixement i l'estima de les característiques, la cultura i la llengua de la nostra comunitat, des del respecte, el reconeixement i l'interès per les característiques, les cultures i les llengües d'altres indrets, són pilars culturals l'assumpció dels quals és el principal instrument d'integració social i d'adquisició de valors compartits.

L'aprenentatge per competències afavoreix els mateixos processos d'aprenentatge i la motivació per aprendre, a causa de la forta interrelació entre els components: el coneixement de base conceptual no s'aprèn al marge de l'ús, del saber fer; tampoc s'adquireix un coneixement procedimental en absència d'un coneixement de base conceptual que permeti donar sentit a l'acció que es duu a terme.

L'etapa de l'educació secundària obligatòria té un valor propi i no sols la funció de preparar els alumnes per accedir a etapes posteriors. Això sí, requereix un lligam fort amb el nivell anterior de l'educació primària, ja que completa el període obligatori de l'ensenyament i té un caràcter terminal pel que fa a la formació general i comuna dels ciutadans que no optin pels ensenyaments postobligatoris. Per aquest motiu, no podem oblidar, en cap moment, el caràcter propedèutic que també té aquesta etapa com a base imprescindible de formació per continuar els estudis, ja sigui la formació professional o el batxillerat.

El rol del docent és fonamental, ja que ha de ser capaç de dissenyar tasques o situacions d'aprenentatge que possibilitin la resolució de problemes, l'aplicació dels coneixements apresos i la promoció de l'activitat dels estudiants. També és fonamental una acció tutorial adequada, que atengui les característiques personals i del grup.

La revisió curricular ha de tenir molt en compte les noves necessitats d'aprenentatge, que han de proporcionar un coneixement sòlid dels continguts que garanteixi l'efectivitat en l'adquisició de les competències. Les claus d'aquest procés de canvi curricular són afavorir una visió interdisciplinària i, de manera especial, possibilitar més autonomia a la funció docent, de manera que permeti satisfer les exigències d'una personalització més gran de l'educació, tenint en compte el principi d'especialització dels professors.

Aquesta nova configuració curricular suposa un important increment en l'autonomia de les administracions educatives i dels centres, que poden decidir les opcions i les vies en què s'especialitzen i fixar l'oferta d'assignatures dels blocs d'assignatures específiques i de lliure configuració autònoma, en el marc de la programació dels ensenyaments que estableixi cada administració educativa. El sistema és més flexible perquè permet ajustar l'oferta formativa i els seus itineraris a la demanda i a la proximitat de facultats o escoles universitàries i altres centres docents, i afavoreix l'especialització dels centres en funció dels itineraris oferts. Les administracions educatives poden confiar als centres la determinació d'horaris i assignatures i els continguts d'aquestes, dins els límits fixats.

La Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears (BOIB núm. 32 extr., d'1 de març), estableix en l'article 36.2 que correspon a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears la competència de desplegament legislatiu i d'execució de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats.

Mitjançant el Reial decret 1876/1997, de 12 de desembre, sobre el traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a les Illes Balears en matèria d'ensenyament no universitari (BOE núm. 14, de 16 de gener), i d'acord amb la disposició final quarta de la Llei orgànica 8/2013, de 8 de desembre, i l'apartat 1 c de l'article 3 del Reial decret 1105/2014, de 26 de desembre, pel qual s'estableix el currículum bàsic de l'educació secundària obligatòria i del batxillerat (BOE núm. 3, de 3 de gener de 2015), el Govern de les Illes Balears pot dictar, en l'àmbit de les seves competències i dins el marc de la regulació i els límits fixats pel Govern de l'Estat, les disposicions que consideri necessàries per complementar el currículum de l'educació secundària obligatòria.

La Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística (BOIB núm. 15, de 20 de maig) i l'article 7 del Decret 92/1997, de 4 de juliol, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en els centres docents no universitaris de les Illes Balears (BOIB núm. 89, de 17 de juliol), en concordança amb els articles 4 i 35 de la Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, reconeixen la llengua catalana com a pròpia de les Illes Balears i, com a tal, llengua vehicular en l'àmbit de l'ensenyament i oficial en tots els nivells educatius. Aquests textos legals també regulen que les modalitats insulars de la llengua catalana han de ser objecte d'estudi i protecció, sense perjudici de la unitat de la llengua.

La Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, estableix que el domini d'una segona o fins i tot d'una tercera llengua estrangera s'ha convertit en una prioritat en l'educació com a conseqüència del procés de globalització en el qual vivim, a més de ser una de les principals carències del nostre sistema educatiu.

Aquesta Llei també incorpora com a novetats, entre altres, el lliurament d'un informe anomenat *consell orientador*, en què es proposa l'itinerari més adequat per a cada alumne; nous programes de millora de l'aprenentatge i del rendiment; les opcions d'ensenyaments acadèmics i d'ensenyaments aplicats; una nova matèria de valors ètics com a alternativa a la religió; límits a la promoció en l'educació secundària obligatòria, i una nova avaluació final individualitzada.

Per tot això, a proposta de la consellera d'Educació, Cultura i Universitats, havent consultat el Consell Escolar, d'acord amb el Consell Consultiu i havent-ho considerat el Consell de Govern en la sessió de dia 15 de maig de 2015

DECRET

Article 1

Objecte i àmbit d'aplicació

1. Aquest Decret, d'acord amb la disposició final quarta de la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa, constitueix el desplegament normatiu per a l'educació secundària obligatòria del que disposa l'article 6 *bis* de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, i integra el que regula el Reial decret 1105/2014, de 26 de desembre, pel qual s'estableix el currículum bàsic de l'educació secundària obligatòria i el batxillerat.

2. Aquest Decret és d'aplicació als centres docents públics i privats de les Illes Balears que imparteixen els ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, respectant els principis d'organització interna dels centres privats no concertats establerts en la Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació.

Article 2

Principis generals

1. L'etapa de l'educació secundària obligatòria, que té caràcter obligatori i gratuït, constitueix, juntament amb l'educació primària, l'educació bàsica. Comprèn quatre cursos acadèmics, que es cursen ordinàriament entre els dotze i els setze anys d'edat. Amb caràcter general, els

alumnes tenen dret a romandre-hi escolaritzats en règim ordinari fins als divuit anys, complerts l'any en què finalitza el curs.

2. En aquesta etapa s'ha de posar una atenció especial a l'orientació educativa i professional dels alumnes.

3. L'educació secundària obligatòria s'organitza d'acord amb els principis d'educació comuna i d'atenció a la diversitat dels alumnes. Les mesures d'atenció a la diversitat en aquesta etapa estan orientades a respondre a les necessitats educatives concretes dels alumnes, a assolir els objectius de l'educació secundària obligatòria i a adquirir les competències corresponents, i no poden suposar, en cap cas, una discriminació que els impedeixi d'assolir aquests objectius i competències i la titulació corresponent.

4. Els centres que imparteixen els ensenyaments de l'educació secundària obligatòria han d'adoptar mesures d'acolliment i adaptació per als alumnes que s'incorporin en qualsevol moment de l'etapa. La Direcció General de Planificació i Infraestructures Educatives ha d'adoptar les mesures necessàries per fer una distribució equilibrada d'aquests alumnes entre els centres sostinguts amb fons públics.

5. L'educació secundària obligatòria ha de ser impartida pels professors que estableix l'article 94 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig.

6. L'educació secundària obligatòria ha de mantenir la coherència necessària amb l'educació primària i les etapes postobligatòries, a fi d'assegurar una transició adequada dels alumnes entre etapes i facilitar la continuïtat del seu procés educatiu.

7. La Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats ha de fomentar en l'educació la qualitat, la coeducació, l'equitat, la igualtat d'oportunitats, la inclusió, la no-discriminació per raó de discapacitat, les mesures de flexibilització i les alternatives metodològiques, les adaptacions curriculars, l'accessibilitat universal, el disseny universal, l'atenció a la diversitat i totes les mesures que siguin necessàries per aconseguir que els alumnes puguin accedir a una educació de qualitat en igualtat d'oportunitats.

8. En totes les situacions educatives de l'àmbit escolar han d'estar implícits els valors que sustenten l'educació per a la democràcia i per al coneixement i la pràctica dels drets humans, l'educació moral i cívica, l'educació per a la igualtat d'oportunitats, l'educació per a la pau, l'educació per a la igualtat dels drets i deures de les persones, l'educació per a la interculturalitat i per a la construcció europea, l'educació ambiental i del consumidor, l'educació viària, l'educació per a la salut i l'educació sexual, atès que aquests àmbits no es poden treballar de manera aïllada, ja que estan íntimament relacionats entre si, amb les competències clau i amb totes les matèries del currículum.

Article 3

Finalitats

Les finalitats de l'educació secundària obligatòria són les següents:

- Aconseguir que els alumnes assoleixin els elements bàsics de la cultura, especialment en els aspectes lingüístic, humanístic, artístic, científic i tecnològic.
- Adquirir i consolidar hàbits de disciplina, d'estudi i de feina que afavoreixin l'aprenentatge autònom i el desenvolupament de les capacitats que possibilitin la formació contínua al llarg de la vida.
- Capacitar els alumnes perquè s'incorporin a estudis posteriors i perquè s'insereixin en el món laboral.
- Formar els alumnes perquè exerceixin els seus drets i obligacions com a ciutadans.
- Fomentar la consciència de pertànyer a la comunitat de les Illes Balears i contribuir al coneixement i la valoració del patrimoni lingüístic, històric, artístic, cultural i ambiental.

Article 4

Objectius

L'educació secundària obligatòria ha de contribuir a desenvolupar en els alumnes les capacitats que els permetin:

- Assumir responsablement els seus deures, conèixer i exercir els seus drets amb respecte cap als altres, practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i els grups, exercitar-se en el diàleg garantint els drets humans i la igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes, com a valors comuns d'una societat plural, i preparar-se per a l'exercici de la ciutadania democràtica.
- Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i feina individual i en equip com a condició necessària per a una realització eficaç de les tasques de l'aprenentatge i com a mitjà de desenvolupament personal.
- Valorar i respectar la diferència de sexes i la igualtat de drets i oportunitats entre aquests. Rebutjar la discriminació de les persones per raó de sexe o per qualsevol altra condició o circumstància personal o social. Rebutjar els estereotips que suposin discriminació entre homes i dones, així com qualsevol manifestació de violència contra la dona.

- d) Enfortir les seves capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les seves relacions amb els altres, així com rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre pacíficament els conflictes.
- e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per adquirir, amb sentit crític, nous coneixements. Adquirir una preparació bàsica i responsable en el camp de les tecnologies, especialment les de la informació i la comunicació.
- f) Concebre el coneixement científic com un saber integrat, que s'estructura en diferents disciplines, així com conèixer i aplicar els mètodes per identificar els problemes en els diversos camps del coneixement i de l'experiència.
- g) Desenvolupar l'esperit creatiu i emprenedor i, a la vegada, desenvolupar actituds de confiança en un mateix, de participació, de sentit crític, d'iniciativa personal i la capacitat d'aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.
- h) Comprendre i expressar amb correcció, oralment i per escrit, en llengua catalana i en llengua castellana, textos i missatges complexos, i iniciar-se en el coneixement, la lectura i l'estudi de les seves literatures.
- i) Comprendre i expressar-se en una o més llengües estrangeres de manera apropiada.
- j) Conèixer, valorar i respectar la cultura de la qual formen part les Illes Balears, així com la seva història i el seu patrimoni artístic i cultural.
- k) Valorar la diversitat de cultures i societats, i desenvolupar actituds de respecte envers la seva llengua, les seves tradicions, els seus costums i el seu patrimoni artístic i cultural.
- l) Conèixer i acceptar el funcionament del propi cos i el dels altres, respectar les diferències, consolidar els hàbits de cura i salut corporals i incorporar l'educació física i la pràctica de l'esport per afavorir el desenvolupament personal i social. Conèixer i valorar la dimensió humana de la sexualitat en tota la seva diversitat. Valorar críticament els hàbits socials relacionats amb la salut, el consum, la cura dels éssers vius i el medi ambient, i contribuir a conservar-lo i millorar-lo.
- m) Valorar, gaudir, interpretar críticament i produir amb propietat, autonomia i creativitat missatges que emprin codis artístics, científics i tècnics amb la finalitat d'enriquir les possibilitats de comunicació i d'expressió.

Article 5

Definicions

1. Als efectes d'aquest Decret, s'entén per *currículum* la regulació dels aspectes que determinen els processos d'ensenyament-aprenentatge.
2. El currículum està integrat pels elements següents:
 - a) *Objectius*: referents relatius als assoliments que l'alumne ha d'atènyer en finalitzar el procés educatiu, com a resultat de les experiències d'ensenyament-aprenentatge intencionalment planificades amb aquesta finalitat.
 - b) *Competències*: capacitats per aplicar de manera integrada els continguts propis de l'etapa educativa per aconseguir dur a terme activitats adequadament i resoldre problemes complexos eficaçment.
 - c) *Continguts*: conjunt de coneixements, habilitats, destreses i actituds que contribueixen a assolir els objectius de l'etapa i a adquirir competències. Els continguts s'ordenen en assignatures, que es classifiquen en matèries i àmbits.
 - d) *Estàndards d'aprenentatge avaluables*: especificacions dels criteris d'avaluació que permeten definir els resultats d'aprenentatge i que concreten el que l'alumne ha de saber, comprendre i saber fer en cada assignatura. Han de ser observables, mesurables i avaluables i han de permetre graduar el rendiment o l'assoliment atès. El seu disseny ha de contribuir i facilitar el disseny de proves estandarditzades i comparables.
 - e) *Criteris d'avaluació*: el referent específic per avaluar l'aprenentatge dels alumnes. Descriuen el que es vol valorar i que els alumnes han d'assolir, tant en coneixements com en competències; responen al que es pretén aconseguir en cada assignatura.
 - f) *Metodologia didàctica*: conjunt d'accions, estratègies i procediments organitzats i planificats pels professors, de manera conscient i reflexiva, amb la finalitat de possibilitar l'aprenentatge dels alumnes i l'assoliment dels objectius plantejats.

Article 6

Competències clau

1. Als efectes d'aquest Decret, les competències clau del currículum són les següents:

- a) Comunicació lingüística.
 - b) Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia.
 - c) Competència digital.
 - d) Aprendre a aprendre.
 - e) Competències socials i cíviques.
 - f) Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor.
 - g) Consciència i expressions culturals.
2. Per adquirir eficaçment les competències i integrar-les efectivament en el currículum, s'han de dissenyar activitats d'aprenentatge que permetin als alumnes avançar cap als resultats d'aprenentatge de més d'una competència alhora.
3. S'ha de potenciar el desenvolupament de la comunicació lingüística i de la competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia.

Article 7

Principis metodològics i pedagògics

1. En aquesta etapa s'ha de posar un èmfasi especial en l'atenció a la diversitat dels alumnes, en l'atenció personalitzada orientada a aconseguir el màxim desenvolupament de cada un dels alumnes i en la resposta a les dificultats d'aprenentatge identificades prèviament o a les que vagin sorgint al llarg de l'etapa.
2. La metodologia didàctica ha de ser fonamentalment comunicativa, activa, participativa i adreçada a l'assoliment dels objectius, especialment els aspectes més directament relacionats amb les competències clau. S'han de fomentar els mètodes que impliquen desenvolupar la capacitat de resoldre problemes, mètodes de recerca i d'investigació i l'ús habitual de les tecnologies de la informació i la comunicació.
3. L'acció educativa ha de procurar la integració dels aprenentatges posant de manifest les relacions entre les matèries i la seva vinculació amb la realitat. També s'ha de promoure la feina en equip i afavorir una progressiva autonomia dels alumnes que contribueixi a desenvolupar la capacitat d'aprendre per si mateixos.
4. Sense perjudici del seu tractament específic en les matèries de l'àmbit lingüístic, s'han de planificar activitats en totes les matèries que fomentin la comprensió lectora, l'expressió oral i escrita i el desenvolupament de la capacitat per dialogar i expressar-se en públic. Els centres han de garantir en la pràctica docent de totes les matèries un temps dedicat a la lectura a tots els cursos de l'etapa.
5. S'ha de fomentar la feina en equip dels professors i s'ha d'afavorir la coordinació dels integrants dels equips docents.

Article 8

Procés d'aprenentatge i atenció personalitzada

1. Els centres han d'elaborar les seves propostes pedagògiques per a aquesta etapa des de la consideració a l'atenció a la diversitat i a l'accés de tots els alumnes a l'educació comuna. Així mateix, han d'arbitrar mètodes que tenguin en compte els diferents ritmes d'aprenentatge, que afavoreixin la capacitat d'aprendre per si mateixos i promoguin l'aprenentatge en equip.
2. En aquesta etapa educativa s'ha de posar una atenció especial a l'adquisició i el desenvolupament de les competències i s'ha de fomentar la correcta expressió oral i escrita i l'ús de les matemàtiques.
3. La tutoria i l'orientació educativa, acadèmica i professional, que formen part de la funció docent, han de tenir una consideració especial en aquesta etapa. Totes les activitats de tutoria i orientació han de quedar reflectides en la planificació de l'acció tutorial i d'orientació.
4. Cada grup d'alumnes ha de tenir un professor com a tutor, que ha de designar el director del centre, a proposta del cap d'estudis. La funció tutorial implica coordinar les activitats de tutoria i dur a terme el conjunt d'accions educatives que contribueixen a fer que l'alumne adquireixi les competències clau, a orientar-lo, dirigir-lo i donar-li suport en el procés educatiu per assolir la seva maduresa i autonomia. Aquesta acció tutorial ha d'atendre al desenvolupament intel·lectual, afectiu, psicomotriu, social i moral dels alumnes i ha de permetre tractar aquells aspectes que també són part de la seva formació però que generalment resten fora de les programacions específiques. D'aquesta manera, contribueix a la formació de la personalitat i afavoreix la reflexió sobre els factors personals i les exigències socials que condicionen els seus desitjos i decisions pel que fa al seu futur.

5. L'assessorament específic en orientació personal, acadèmica i professional contribueix a orientar l'elecció de les matèries i de les diferents opcions d'ensenyament al quart curs i a coordinar els processos d'acollida al centre docent i de transició al món laboral o acadèmic en concloure el període d'escolarització obligatòria.
6. L'acció tutorial és responsabilitat del conjunt dels professors que imparteixen docència a un mateix grup d'alumnes. El tutor, a més de les funcions que li són pròpies, és responsable de coordinar l'acció tutorial.
7. Els equips docents han de col·laborar per prevenir els problemes d'aprenentatge i de convivència que puguin presentar-se i han de compartir tota la informació que sigui necessària per treballar de manera coordinada en el compliment de les seves funcions. Amb aquesta finalitat, s'han de planificar, dins el període de permanència dels professors al centre, horaris específics per a les reunions de coordinació.
8. L'acció tutorial ha de contribuir al desenvolupament d'una dinàmica positiva en el grup classe i a la implicació dels alumnes i les seves famílies en el funcionament del centre. L'acció tutorial ha d'emmarcar el conjunt d'actuacions que tenen lloc en un centre educatiu, amb la integració de les funcions del tutor i les actuacions d'altres professionals i organitzacions.
9. L'equip directiu ha de garantir que el tutor imparteixi docència a tot el grup d'alumnes del qual exerceix la tutoria.
10. S'ha de promoure el desenvolupament de fórmules de tutoria compartida i personalitzada que possibilitin un assessorament individualitzat i estable al llarg de l'etapa.

Article 9

Organització general

1. L'etapa de l'educació secundària obligatòria s'organitza en matèries i comprèn dos cicles, el primer de tres cursos escolars i el segon d'un. El segon cicle o quart curs de l'educació secundària obligatòria té un caràcter fonamentalment propedèutic.
2. Les matèries s'agrupen en tres blocs d'assignatures:

- a) Assignatures troncal.
- b) Assignatures específiques.
- c) Assignatures de lliure configuració autonòmica.

Article 10

Estructura i organització del primer cicle

1. Els alumnes han de cursar al primer i al segon curs les següents matèries generals del bloc d'assignatures troncal:

- a) Biologia i geologia al primer curs.
- b) Física i química al segon curs.
- c) Geografia i història a ambdós cursos.
- d) Llengua castellana i literatura a ambdós cursos.
- e) Matemàtiques a ambdós cursos.
- f) Primera llengua estrangera a ambdós cursos.

2. Els alumnes han de cursar al tercer curs les següents matèries generals del bloc d'assignatures troncal:

- a) Biologia i geologia.
- b) Física i química.
- c) Geografia i història.
- d) Llengua castellana i literatura.
- e) Primera llengua estrangera.

Com a matèria d'opció, han de cursar en el bloc d'assignatures troncal o bé matemàtiques orientades als ensenyaments acadèmics o bé matemàtiques orientades als ensenyaments aplicats, a elecció dels pares o tutors legals o, si escau, dels alumnes.

3. Els alumnes han de cursar les següents matèries del bloc d'assignatures específiques:

a) Educació física a cada un dels cursos.

b) Valors ètics o religió, a elecció dels pares o tutors legals o, si escau, de l'alumne, a cada un dels cursos.

c) Al primer curs, una de les matèries següents:

— Educació plàstica, visual i audiovisual I.

— Música I.

— Tecnologia I.

d) Al segon curs, dues de les matèries següents:

— Educació plàstica, visual i audiovisual I.

— Música I.

— Tecnologia I.

— Segona llengua estrangera.

e) Al tercer curs, dues de les matèries següents:

— Cultura clàssica.

— Educació plàstica, visual i audiovisual II.

— Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial.

— Música II.

— Tecnologia II.

— Segona llengua estrangera.

Els centres han d'oferir obligatòriament les matèries següents:

— Segona llengua estrangera al segon i al tercer curs.

— Educació plàstica, visual i audiovisual I, música I i tecnologia I, com a mínim a un dels dos primers cursos. La matèria de tecnologia I s'ha d'oferir preferiblement al segon curs.

Els alumnes només poden cursar les matèries d'educació plàstica, visual i audiovisual II, música II i tecnologia II si han cursat, respectivament, educació plàstica, visual i audiovisual I, música I i tecnologia I.

També ho poden fer, de forma excepcional, si acrediten les capacitats o els coneixements mínims necessaris. A aquest efecte, els centres han d'establir, mitjançant els departaments didàctics, els procediments perquè els alumnes puguin acreditar les capacitats o els coneixements mínims.

4. Els alumnes han de cursar la matèria de llengua catalana i literatura del bloc d'assignatures de lliure configuració autonòmica a cada un dels cursos.

Les matèries de llengua catalana i literatura i de llengua castellana i literatura han de rebre un tractament anàleg.

Article 11

Estructura i organització del segon cicle

1. Els pares o tutors legals o, si escau, els alumnes poden triar cursar el quart curs de l'educació secundària obligatòria per una de les dues opcions següents:

- a) Opció d'ensenyaments acadèmics per a la iniciació al batxillerat.
- b) Opció d'ensenyaments aplicats per a la iniciació a la formació professional.

A aquest efecte, no són vinculants les opcions cursades al tercer curs de l'educació secundària obligatòria.

2. En l'opció d'ensenyaments acadèmics, els alumnes han de cursar les següents matèries generals del bloc d'assignatures troncal:

- a) Geografia i història.
- b) Llengua castellana i literatura.
- c) Matemàtiques orientades als ensenyaments acadèmics.
- d) Primera llengua estrangera.

També han de cursar dues matèries d'opció entre les següents:

- a) Biologia i geologia.
- b) Economia.
- c) Física i química.
- d) Llatí.

3. En l'opció d'ensenyaments aplicats, els alumnes han de cursar les següents matèries generals del bloc d'assignatures troncal:

- a) Geografia i història.
- b) Llengua castellana i literatura.
- c) Matemàtiques orientades als ensenyaments aplicats.
- d) Primera llengua estrangera.

També han de cursar dues matèries d'opció entre les següents:

- a) Ciències aplicades a l'activitat professional.
- b) Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial.
- c) Tecnologia.

4. Els alumnes han de cursar les següents matèries del bloc d'assignatures específiques:

- a) Educació física.
- b) Valors ètics o religió, a elecció dels pares o tutors legals o, si escau, de l'alumne.
- c) Una de les matèries següents:

- Una matèria no cursada per l'alumne del bloc d'assignatures troncal de qualsevol opció d'ensenyament, que ha de ser considerada específica a tots els efectes.
- Arts escèniques i dansa.
- Cultura científica.
- Cultura clàssica.

- Educació plàstica, visual i audiovisual.
- Filosofia.
- Música.
- Segona llengua estrangera.
- Tecnologies de la informació i la comunicació

Els centres han d'oferir obligatòriament la matèria de segona llengua estrangera.

Amb l'objectiu d'orientar l'elecció dels alumnes, els centres poden agrupar en diferents itineraris les matèries d'opció del bloc d'assignatures troncales i les del bloc d'assignatures específiques. Només es pot limitar l'elecció de matèries i itineraris dels alumnes quan hi hagi un nombre insuficient d'alumnes per a alguna d'aquestes a partir de criteris objectius establerts prèviament per la Direcció General d'Ordenació, Innovació i Formació Professional.

5. Els alumnes han de cursar la matèria de llengua catalana i literatura del bloc d'assignatures de lliure configuració autonòmica.

Les matèries de llengua catalana i literatura i de llengua castellana i literatura han de rebre un tractament anàleg.

Article 12

Curriculums

1. Els centres docents han de desplegar, completar i concretar, si escau, els currículums de les diferents assignatures establerts en els annexos d'aquest Decret mitjançant la concreció curricular corresponent.
2. Els currículums de les assignatures troncales es recullen en l'annex 1.
3. Els currículums de les assignatures específiques es recullen en l'annex 2.
4. El currículum de l'assignatura de lliure configuració autonòmica es recull en l'annex 3.

Article 13

Elements transversals

1. Sense perjudici del seu tractament específic en algunes de les matèries de l'etapa, la comprensió lectora, l'expressió oral i escrita, la comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i la comunicació, l'emprenedoria i l'educació cívica i constitucional s'han de treballar en totes les matèries.
2. S'ha de fomentar el desenvolupament dels valors que promoguin la igualtat efectiva entre homes i dones i la prevenció de la violència de gènere, i dels valors inherents al principi d'igualtat de tracte i de no-discriminació per qualsevol condició o circumstància personal o social. S'han d'evitar els comportaments i els continguts sexistes i els estereotips que suposin discriminació.
3. S'ha de fomentar l'aprenentatge de la prevenció i la resolució pacífica de conflictes en tots els àmbits de la vida personal, familiar i social, així com dels valors que sustenten la llibertat, la pau, la justícia, la igualtat, el pluralisme polític, la democràcia, el respecte als drets humans i a les persones amb discapacitat, el rebuig a la violència, el respecte i la consideració a les víctimes del terrorisme, la pluralitat, el respecte a l'Estat de dret i la prevenció del terrorisme i de qualsevol altre tipus de violència.
4. La Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats i els centres docents han de fomentar mesures perquè els alumnes participin en activitats que els permetin consolidar l'esperit emprenedor i la iniciativa empresarial a partir d'aptituds com la creativitat, l'autonomia, la iniciativa, la feina en equip, la confiança en un mateix i el sentit crític.
5. La Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats i els centres docents han d'adoptar mesures perquè l'activitat física i la dieta equilibrada formin part del comportament juvenil. A aquest efecte, s'ha de promoure que els alumnes practiquin diàriament esport i exercici físic, en els termes i les condicions que, seguint les recomanacions dels organismes competents, garanteixin un desenvolupament adequat per afavorir una vida activa, saludable i autònoma. El disseny, la coordinació i la supervisió de les mesures que a aquest efecte s'adoptin al centre educatiu han de ser assumits pels professors amb qualificació o especialització adequada en aquests àmbits.
6. En l'àmbit de l'educació i la seguretat viàries, la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats i els centres docents han de promoure accions per millorar la convivència i prevenir els accidents de trànsit, perquè els alumnes coneguin els seus drets i deures com a usuaris de les vies, en qualitat de vianants, viatgers i conductors de bicicletes o vehicles a motor, respectin les normes i els senyals, i s'afavoreixi la

convivència, la tolerància, la prudència, l'autocontrol, el diàleg i l'empatia amb actuacions adequades tendents a evitar els accidents de trànsit i les seves seqüeles.

Article 14 Calendari

1. El calendari escolar de l'educació secundària obligatòria ha de comprendre un mínim de 175 dies lectius.
2. En qualsevol cas, en el còmput del calendari escolar s'hi han d'incloure els dies dedicats a l'avaluació final individualitzada prevista en l'article 19.

Article 15 Horari

1. La distribució de l'horari lectiu setmanal s'ha d'establir mitjançant una ordre del conseller d'Educació, Cultura i Universitats.
2. Els centres docents, a l'hora de formular la programació general anual, han d'organitzar l'horari escolar, el qual, d'acord amb la normativa vigent, ha de ser supervisat pel Departament d'Inspecció Educativa.

Article 16 Llengües d'ensenyament

1. La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, la llengua castellana i les llengües estrangeres cursades són objecte d'ensenyament i d'aprenentatge en les matèries lingüístiques corresponents i, alhora, una eina per impartir matèries no lingüístiques.
2. La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, i la llengua castellana només s'han d'emprar com a suport en les matèries impartides en llengües estrangeres.

Article 17 Avaluacions

1. Els referents per comprovar el grau d'adquisició de les competències i l'assoliment dels objectius de l'etapa en l'avaluació de les matèries són els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluable que figuren en els annexos d'aquest Decret.
2. L'avaluació del procés d'aprenentatge dels alumnes de l'educació secundària obligatòria ha de ser contínua, formativa i integradora. En el procés d'avaluació contínua, quan el progrés d'un alumne no sigui l'adequat, s'han d'establir mesures de reforç educatiu. Aquestes mesures s'han d'adoptar en qualsevol moment del curs, tan aviat com es detectin les dificultats, i han d'estar dirigides a garantir l'adquisició de les competències imprescindibles per continuar el procés educatiu.

L'avaluació dels aprenentatges dels alumnes ha de tenir un caràcter formatiu i ser un instrument per millorar tant els processos d'ensenyament com els processos d'aprenentatge. L'avaluació del procés d'aprenentatge dels alumnes ha de ser integradora, i s'ha de tenir en compte des de totes i cadascuna de les assignatures la consecució dels objectius establerts per a l'etapa i el corresponent desenvolupament de les competències. El caràcter integrador de l'avaluació no ha d'impedir que els professors facin de manera diferenciada l'avaluació de cada assignatura tenint en compte els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluable de cada una.

3. S'han d'establir les mesures més adequades perquè les condicions de realització de les avaluacions, inclosa l'avaluació final individualitzada de l'etapa, s'adaptin a les necessitats dels alumnes amb necessitats educatives especials. Aquestes adaptacions no s'han de tenir en compte en cap cas per minorar les qualificacions obtingudes.
4. Els professors han d'avaluar tant els aprenentatges dels alumnes com els processos d'ensenyament i la seva pròpia pràctica docent, per a la qual cosa han d'establir indicadors d'assoliment en les programacions docents.
5. La Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats ha de garantir el dret dels alumnes a una avaluació objectiva i en la qual la dedicació, l'esforç i el rendiment siguin valorats i reconeguts amb objectivitat, per a la qual cosa ha d'establir els procediments oportuns.

6. L'equip docent, constituït pels professors de l'alumne i coordinat pel tutor, ha d'actuar de manera col·legiada al llarg del procés d'avaluació i en l'adopció de les decisions resultants d'aquest, en el marc del que estableixi el conseller d'Educació, Cultura i Universitats mitjançant una ordre. El procés i els documents d'avaluació es regeixen pel Reial decret 1105/2014, de 26 de desembre, i per la corresponent ordre del conseller d'Educació, Cultura i Universitats.

7. A fi de facilitar als alumnes la recuperació de les matèries amb avaluació negativa, el conseller d'Educació, Cultura i Universitats ha de regular, mitjançant una ordre, les condicions perquè els centres organitzin les oportunes proves extraordinàries i els programes

individualitzats.

Article 18

Promoció i permanència

1. La decisió sobre la promoció de l'alumne d'un curs a un altre, dins l'etapa, ha de ser adoptada de forma col·legiada per l'equip docent de l'alumne, atenent l'assoliment dels objectius de l'etapa i el grau d'adquisició de les competències corresponents.

La repetició de curs es considera una mesura de caràcter excepcional, que s'ha de prendre després d'haver esgotat les mesures ordinàries de reforç i suport per resoldre les dificultats d'aprenentatge de l'alumne.

2. Els alumnes han de promocionar de curs quan hagin superat totes les matèries cursades o tinguin una avaluació negativa en dues matèries com a màxim, i han de repetir curs quan tinguin una avaluació negativa en tres o més matèries o en dues matèries que siguin matemàtiques i llengua catalana i literatura o matemàtiques i llengua castellana i literatura.

De forma excepcional, l'equip docent pot decidir la promoció d'un alumne amb avaluació negativa en tres matèries quan es donin conjuntament les condicions següents:

- a) Que dues de les matèries amb avaluació negativa no siguin simultàniament matemàtiques i llengua catalana i literatura o matemàtiques i llengua castellana i literatura.
- b) Que l'equip docent consideri que la naturalesa de les matèries amb avaluació negativa no impedeix a l'alumne seguir amb èxit el curs següent, que té expectatives favorables de recuperació i que la promoció beneficiarà la seva evolució acadèmica.
- c) Que s'apliquin a l'alumne les mesures d'atenció educativa proposades en el consell orientador a què fa referència l'apartat 5 d'aquest article.

Es pot autoritzar també de forma excepcional la promoció d'un alumne amb avaluació negativa en dues matèries que siguin matemàtiques i llengua catalana i literatura o matemàtiques i llengua castellana i literatura de forma simultània quan l'equip docent consideri que l'alumne pot seguir amb èxit el curs següent, que té expectatives favorables de recuperació i que la promoció beneficiarà la seva evolució acadèmica, i sempre que s'apliquin a l'alumne les mesures d'atenció educativa proposades en el consell orientador al qual es refereix l'apartat 5 d'aquest article.

Als efectes d'aquest apartat, les matèries amb la mateixa denominació en diferents cursos de l'educació secundària obligatòria es consideren matèries diferents.

3. Qui promocioni sense haver superat totes les matèries ha de matricular-se de les matèries no superades, seguir els programes de reforç que estableixi el centre i superar les avaluacions corresponents en els programes de reforç esmentats.

4. L'alumne que no promocioni ha de romandre un any més al mateix curs. Aquesta mesura se li pot aplicar al mateix curs una sola vegada i dues vegades com a màxim dins l'etapa. Quan aquesta segona repetició s'hagi de produir al tercer o al quart curs, té dret a romandre cursant l'educació secundària obligatòria en règim ordinari fins als dinou anys d'edat, complerts l'any en què finalitzi el curs. Excepcionalment, pot repetir una segona vegada el quart curs si no ha repetit als cursos anteriors de l'etapa.

Aquesta mesura ha d'anar acompanyada d'un pla específic personalitzat, orientat a la superació de les dificultats detectades al curs anterior. Els centres han d'organitzar aquest pla d'acord amb allò que estableixi el conseller d'Educació, Cultura i Universitats mitjançant l'ordre corresponent.

5. Al final de cada un dels cursos de l'educació secundària obligatòria s'ha de lliurar als pares, als tutors legals o, si escau, a l'alumne un consell orientador, que ha d'incloure una proposta de l'itinerari més adequat per a l'alumne, així com la identificació, mitjançant un informe motivat, del grau d'assoliment dels objectius de l'etapa i d'adquisició de les competències corresponents que justifiqui la proposta. Si es considera necessari, el consell orientador pot incloure una recomanació sobre la incorporació a un programa de millora de l'aprenentatge i del rendiment o a un cicle de formació professional bàsica.

Article 19

Avaluació final individualitzada de l'educació secundària obligatòria

1. En finalitzar el quart curs, els alumnes han de fer una avaluació final individualitzada, en la qual s'ha de comprovar l'assoliment dels objectius de l'etapa i el grau d'adquisició de les competències en relació amb les matèries corresponents.

Els alumnes poden fer l'avaluació final individualitzada per l'opció d'ensenyaments acadèmics o per la d'ensenyaments aplicats, amb independència de l'opció cursada al quart curs de l'educació secundària obligatòria, o per ambdues opcions en la mateixa convocatòria.

Les matèries de què s'han d'examinar els alumnes són les següents:

- a) Llengua catalana i literatura.
- b) Llengua castellana i literatura.
- c) Geografia i història.
- d) Matemàtiques orientades als ensenyaments acadèmics o matemàtiques orientades als ensenyaments aplicats, segons l'opció triada.
- e) Primera llengua estrangera.
- f) Una matèria del bloc d'assignatures específiques cursada a qualsevol dels cursos, que no sigui educació física, valors ètics o religió.
- g) En el cas que s'examinin per l'opció feta al quart curs, les dues matèries troncal d'opció cursades.
- h) En el cas que s'examinin per l'opció no feta al quart curs, dues matèries troncal d'opció d'aquests ensenyaments, triades pels mateixos alumnes.

2. Poden presentar-se a aquesta avaluació els alumnes que hagin obtingut o bé una avaluació positiva en totes les matèries o bé una avaluació negativa en un màxim de dues matèries sempre que no siguin simultàniament matemàtiques i llengua catalana i literatura o matemàtiques i llengua castellana i literatura. Les matèries amb la mateixa denominació als diferents cursos de l'educació secundària obligatòria es consideren matèries diferents.

3. El Ministeri d'Educació, Cultura i Esport ha d'establir les característiques de les proves per a tot el sistema educatiu espanyol, i per a cada convocatòria les ha de dissenyar i n'ha de fixar el contingut. La Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats ha d'establir les característiques de la prova de llengua catalana i literatura, i per a cada convocatòria l'ha de dissenyar i n'ha de fixar el contingut.

4. S'han de dur a terme almenys dues convocatòries anuals, una d'ordinària i una altra d'extraordinària.

5. La superació d'aquesta avaluació requereix una qualificació igual o superior a 5 punts sobre 10.

6. Els alumnes que no hagin superat l'avaluació final individualitzada per l'opció triada o que desitgin augmentar la qualificació final de l'educació secundària obligatòria poden repetir-la en convocatòries successives, havent-ho sol·licitat prèviament. Els alumnes que hagin superat aquesta avaluació per una opció poden presentar-s'hi de nou per l'altra opció si ho desitgen i, si no la superaren en primera convocatòria, poden repetir-la en convocatòries successives, havent-ho sol·licitat prèviament.

La qualificació de l'avaluació final individualitzada és la més alta de les obtingudes en les convocatòries en què l'alumne s'hagi presentat.

No és necessari que els alumnes que es presentin en segona o successives convocatòries s'avaluin de nou de les matèries que ja hagin superat, llevat que desitgin augmentar-ne la qualificació final.

La Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats ha d'oferir cursos presencials o a distància adreçats als alumnes que, havent-se presentat a l'avaluació final individualitzada, no l'han superada. Aquests alumnes no poden repetir el quart curs de l'educació secundària obligatòria.

7. Els centres docents, d'acord amb els resultats obtinguts pels seus alumnes i en funció del diagnòstic i la informació proporcionats per aquests resultats, han d'establir mesures ordinàries o extraordinàries en relació amb les seves propostes curriculars i pràctica docent. Aquestes mesures s'han de fixar en plans de millora de resultats col·lectius o individuals que permetin, en col·laboració amb les famílies i emprant els recursos de suport educatiu facilitats per la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats, incentivar la motivació i l'esforç dels alumnes per resoldre les dificultats.

Article 20

Títol de graduat en educació secundària obligatòria

1. Per obtenir el títol de graduat en educació secundària obligatòria és necessari superar l'avaluació final individualitzada i obtenir una qualificació final de l'etapa igual o superior a 5 punts sobre 10, que es dedueix de la ponderació següent:

- a) Amb un pes del 70 %, la mitjana de les qualificacions numèriques obtingudes a cada una de les matèries cursades en l'educació secundària obligatòria.
- b) Amb un pes del 30 %, la nota obtinguda en l'avaluació final individualitzada de l'educació secundària obligatòria. En el cas que l'alumne

hagi superat aquesta avaluació per les dues opcions a què es refereix l'article 19, per calcular la qualificació final s'ha de tenir en compte la nota més alta.

2. També es pot obtenir el títol de graduat en educació secundària obligatòria mitjançant la superació de la prova per a persones majors de divuit anys. En aquest cas, la qualificació final de l'educació secundària obligatòria és l'obtinguda en aquesta prova.

3. El títol de graduat en educació secundària obligatòria permet accedir als ensenyaments postobligatoris recollits en l'article 3.4 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'acord amb els requisits que s'estableixen per a cada ensenyament.

4. En el títol hi ha de constar l'opció o les opcions per les quals s'ha duit a terme l'avaluació final individualitzada, així com la qualificació final de l'educació secundària obligatòria. També s'hi ha de fer constar, mitjançant una diligència o un annex, la nova qualificació final de l'educació secundària obligatòria si l'alumne es presenti de nou a l'avaluació per la mateixa opció per augmentar la qualificació final. També s'hi ha de fer constar, mitjançant una diligència o un annex, la superació de l'avaluació final per una opció diferent de la que ja consti en el títol; en aquest cas la qualificació final ha de ser la més alta.

Article 21

Certificats

1. Els alumnes que cursin l'educació secundària obligatòria i no obtenguin el títol a què es refereix l'anterior article han de rebre un certificat amb caràcter oficial i vàlidesa a tot l'Estat espanyol. Aquest certificat ha de ser emès pel centre docent en el qual l'estudiant hagi estat matriculat el darrer curs escolar, i s'hi han de consignar els elements següents:

a) Dades oficials identificatives del centre docent.

b) Nom i document acreditatiu de la identitat de l'estudiant.

c) Data de començament i acabament de l'escolaritat.

d) Matèries o àmbits cursats amb les qualificacions obtingudes els anys que ha romàs escolaritzat en l'educació secundària obligatòria.

e) Informe de la junta d'avaluació del darrer curs escolar en què hagi estat matriculat, en el qual s'ha d'indicar el grau d'assoliment dels objectius de l'etapa i d'adquisició de les competències corresponents, així com la formació complementària que hauria de cursar per obtenir el títol de graduat en educació secundària obligatòria.

2. Quan un alumne s'hagi d'incorporar a un cicle de formació professional bàsica, se li ha de lliurar un certificat dels estudis cursats, amb el contingut indicat en els paràgrafs *a-d* de l'apartat anterior i un informe sobre el grau d'assoliment dels objectius de l'etapa i d'adquisició de les competències corresponents.

Article 22

Alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu

1. D'acord amb el que indiquen els articles 71-79 *bis* de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, els alumnes que requereixin una atenció educativa diferent de l'ordinària —perquè presenten necessitats educatives especials, per dificultats específiques d'aprenentatge, per trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat, per altes capacitats intel·lectuals, per haver-se incorporat tard al sistema educatiu o per condicions personals o d'història escolar—, amb la finalitat que puguin assolir el màxim desenvolupament possible de les seves capacitats personals i, en tot cas, els objectius establerts amb caràcter general per a tots els alumnes, han de rebre un suport educatiu específic i, si cal, s'han d'establir les mesures curriculars i organitzatives oportunes que assegurin un progrés adequat.

L'adopció de mesures de suport s'ha de dur a terme en qualsevol moment del curs quan es detectin les necessitats educatives dels alumnes.

2. La Direcció General d'Ordenació, Innovació i Formació Professional ha d'adoptar les mesures necessàries per detectar els alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu de la forma més primerenca possible. La identificació i la valoració dels alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu s'ha de dur a terme mitjançant professionals amb la qualificació adient adscrits als serveis d'orientació educativa.

3. La Direcció General de Planificació i Infraestructures Educatives ha d'escolaritzar els alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu fent una distribució equilibrada d'alumnes i de recursos entre els centres sostinguts amb fons públics de cada zona.

4. L'escolarització dels alumnes que presenten necessitats específiques de suport educatiu s'ha de regir pels principis de normalització i inclusió, i ha d'assegurar la no-discriminació i la igualtat efectiva en l'accés i la permanència en el sistema educatiu.

5. S'han d'establir les mesures més adequades perquè les condicions en què es duen a terme les avaluacions s'adaptin a les necessitats dels

alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu.

6. Els serveis d'orientació educativa han d'establir les condicions d'accessibilitat i recursos de suport que afavoreixin l'accés al currículum dels alumnes amb necessitats educatives especials i adaptar els instruments i, si escau, el temps i els suports que assegurin una correcta avaluació d'aquests alumnes. Per aquest motiu, es poden fer adaptacions significatives dels elements del currículum, a fi d'atendre els alumnes amb necessitats educatives especials que les necessitin. Aquestes adaptacions s'han de fer cercant el màxim desenvolupament possible de les competències. L'avaluació continua i la promoció han de prendre com a referent els elements fixats en aquestes adaptacions. En qualsevol cas, els alumnes amb adaptacions curriculars significatives han de superar l'avaluació final individualitzada per poder obtenir el títol corresponent.

7. Els serveis d'orientació educativa han de vetllar perquè els centres adoptin mesures d'actuació per als alumnes amb altes capacitats intel·lectuals, identificats com a tals segons el procediment i en els termes que determini la Direcció General d'Ordenació, Innovació i Formació Professional, que els permetin desenvolupar al màxim les seves capacitats, com ara adaptacions d'ampliació o enriquiment curricular i flexibilitzacions del període d'escolarització.

Les adaptacions d'ampliació o enriquiment curricular poden incloure tant la impartició de continguts i l'adquisició de competències propis de cursos superiors com l'ampliació de continguts i competències del curs corrent.

Les flexibilitzacions del període d'escolarització poden comportar anticipar un curs la incorporació a l'etapa o reduir-ne la durada, quan es prevegi que aquesta mesura és la més adequada per al desenvolupament del seu equilibri personal i la seva socialització. En tot cas, l'alumne ha de cursar el quart curs de l'educació secundària obligatòria. El conseller d'Educació, Cultura i Universitats, mitjançant una ordre, ha de dictar la normativa que reguli aquestes flexibilitzacions.

8. L'escolarització dels alumnes que s'incorporen de manera tardana al sistema educatiu a què es refereix l'article 78 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, s'ha de fer atenent a les seves circumstàncies, coneixements, edat i historial acadèmic.

Els que presentin un desfasament en el nivell de competència curricular de més de dos anys poden ser escolaritzats al curs inferior al que els correspondria per edat. Per a aquests alumnes s'han d'adoptar les mesures de reforç necessàries que facilitin la integració escolar i la recuperació del desfasament i els permetin continuar amb aprofitament els estudis. En el cas de superar aquest desfasament, s'han d'incorporar al curs corresponent a la seva edat.

Article 23

Mesures organitzatives i curriculars per a l'atenció a la diversitat

1. Correspon a la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats regular les mesures d'atenció a la diversitat organitzatives i curriculars, incloses les mesures d'atenció als alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu, que permetin als centres, en l'exercici de la seva autonomia, una organització flexible dels ensenyaments.

2. Entre les mesures indicades en l'apartat anterior s'hi han de preveure les adaptacions del currículum, la integració de matèries en àmbits, els agrupaments flexibles, el suport en grups ordinaris, els desdoblaments de grups, l'oferta de matèries específiques, els programes de millora de l'aprenentatge i del rendiment i altres programes de tractament personalitzat per als alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu.

A aquests efectes, els centres tenen autonomia per organitzar els grups i les matèries de manera flexible i per adoptar les mesures d'atenció a la diversitat més adequades a les característiques dels seus alumnes i que permetin aprofitar millor els recursos de què disposen. Les mesures d'atenció a la diversitat que adopti cada centre formen part del seu projecte educatiu, de conformitat amb el que estableix l'article 121.2 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig.

3. L'escolarització dels alumnes amb necessitats educatives especials en centres ordinaris es pot prolongar un any més del que disposa l'article 18.4 d'aquest Decret.

Article 24

Integració de matèries en àmbits de coneixement

A fi de facilitar el trànsit dels alumnes entre l'educació primària i el primer curs de l'educació secundària obligatòria, els centres docents poden agrupar les matèries del primer curs en àmbits de coneixement. Aquest tipus d'agrupació ha de respectar els continguts, estàndards d'aprenentatge avaluable i criteris d'avaluació de totes les matèries que s'hi agrupen, així com l'horari assignat al conjunt. L'agrupació té efectes en l'organització dels ensenyaments, però no en les decisions associades a l'avaluació i la promoció.

Article 25

Programes de millora de l'aprenentatge i del rendiment

Els programes de millora de l'aprenentatge i del rendiment s'han de desenvolupar a partir del segon curs de l'educació secundària obligatòria segons estableixi el conseller d'Educació, Cultura i Universitats mitjançant una ordre.

Article 26**Autonomia dels centres docents**

1. Els centres docents disposen d'autonomia per elaborar, aprovar i executar un projecte educatiu i un projecte de gestió, així com les normes d'organització i de funcionament del centre en el marc de la legislació vigent.
2. La Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats ha de potenciar i promoure l'autonomia dels centres, de manera que els seus recursos econòmics, materials i humans puguin adequar-se als plans de feina i d'organització que elaborin, una vegada que siguin convenientment avaluats i valorats. Els centres sostinguts amb fons públics han de retre comptes dels resultats obtinguts.
3. Els centres, en l'exercici de la seva autonomia, poden adoptar experimentacions, plans de feina, formes d'organització, normes de convivència i ampliació del calendari escolar o de l'horari lectiu de matèries, en els termes que estableixi la Direcció General de Planificació i Infraestructures Educatives i dins les possibilitats que permeti la normativa aplicable, inclosa la laboral, sense que, en cap cas, s'imposin aportacions a les famílies ni exigències a l'Administració educativa.
4. Els centres docents han de desplegar i completar el currículum i les mesures d'atenció a la diversitat establertes per les administracions educatives, adaptant-les a les característiques dels alumnes i a la seva realitat educativa per atendre tots els alumnes. Així mateix, han d'arbitrar mètodes que tinguin en compte els diferents ritmes d'aprenentatge dels alumnes, afavoreixin la capacitat d'aprendre per si mateixos i promoguin la feina en equip.
5. Els centres han de promoure, així mateix, compromisos amb les famílies i amb els mateixos alumnes en què s'especifiquin les activitats que els uns i els altres es comprometen a desenvolupar per facilitar el progrés educatiu.
6. Per impulsar l'autonomia dels centres, la Direcció General de Planificació i Infraestructures Educatives ha de potenciar la funció directiva mitjançant mesures específiques adreçades a reforçar el lideratge i la responsabilitat del director i de l'equip directiu i la coresponsabilitat dels òrgans de coordinació.
7. La Direcció General d'Educació i Cultura ha d'exercir les funcions de supervisió i d'avaluació corresponents per garantir l'exercici de l'autonomia dels centres i la defensa dels drets dels alumnes i de la comunitat educativa en general.

Article 27**Projecte educatiu**

1. El projecte educatiu és un instrument de planificació institucional del centre, que concreta les intencions educatives consensuades per la comunitat educativa i serveix per donar sentit i orientar el conjunt de les activitats del centre.
2. Els centres han d'elaborar el projecte educatiu tenint en compte el context socioeconòmic i cultural del centre, les necessitats educatives específiques dels alumnes, les directrius i les propostes del consell escolar i del claustre i les aportacions de les associacions d'alumnes i les de pares i mares d'alumnes.
3. El projecte educatiu ha d'incloure com a mínim els elements següents:
 - a) Els trets d'identitat del centre.
 - b) La concreció curricular.
 - c) El pla d'atenció a la diversitat.
 - d) El pla d'acció tutorial.
 - e) El projecte lingüístic.
 - f) El reglament d'organització i funcionament.
4. Els centres han de fer públic el seu projecte educatiu i també els altres aspectes que puguin facilitar informació sobre el centre i orientació als alumnes i als pares o tutors legals, de manera que s'afavoreixi una implicació més gran del conjunt de la comunitat educativa.
5. Els centres estan obligats, com a mínim cada cinc anys, a dur a terme la revisió i, si escau, la modificació del projecte educatiu amb la participació de tota la comunitat educativa.

Article 28**Concreció curricular**

1. La concreció curricular del centre és el document que desplega, completa, adequa i concreta el currículum oficial a cada centre docent, i forma part del projecte educatiu. Suposa l'establiment d'un marc comú, acordat pel claustre, que defineixi les línies educatives del centre i que doni coherència i continuïtat al llarg de tota l'etapa educativa a les programacions docents que en formen part.

2. La concreció curricular ha de contenir com a mínim els elements següents:

a) Les programacions docents.

b) Els programes de reforç als alumnes amb matèries pendents i el seguiment dels alumnes repetidors.

c) El tractament de la lectura i de les tecnologies de la informació i la comunicació al llarg de l'etapa.

d) Les mesures de coordinació entre els cursos.

3. Per fomentar la innovació i promoure l'autonomia dels centres, la concreció curricular es pot dur a terme mitjançant projectes específics adreçats a millorar l'èxit escolar, que assegurin als alumnes l'adquisició de les competències i els objectius del currículum.

Article 29**Programacions docents**

1. Els centres docents han de desplegar, completar, adequar i concretar els currículums d'acord amb l'article 3 del Reial decret 1105/2014, de 26 de desembre, mitjançant la programació docent per a cadascuna de les matèries i dels àmbits de cada curs.

2. Els departaments didàctics són els òrgans responsables de l'elaboració de les programacions docents. En aquest àmbit, el cap de departament corresponent ha de coordinar el procés d'elaboració de les programacions docents, tenint en compte les característiques dels alumnes i de l'entorn del centre.

3. La programació docent ha d'incloure, com a mínim, els elements següents:

a) L'adequació i la seqüenciació dels objectius específics de la matèria.

b) La seqüència dels continguts.

c) Els mètodes pedagògics.

d) La distribució espai-temps.

e) Les activitats d'ampliació i de reforç.

f) Els criteris d'avaluació i de qualificació.

g) Els estàndards d'aprenentatge avaluable.

h) Els elements transversals tractats.

i) Els materials i recursos didàctics que s'han d'utilitzar.

j) Els procediments de suport i de recuperació.

k) Les estratègies i els procediments d'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge.

l) Les activitats complementàries i extraescolars que l'equip docent pretén fer.

m) La contribució de la matèria a l'adquisició de les competències clau.

4. La prevenció de la violència de gènere, de la violència terrorista i de qualsevol forma de violència, racisme o xenofòbia, inclòs l'estudi de qualsevol crim contra la humanitat, s'ha d'incloure en alguna programació docent de l'etapa.

5. La programació ha de preveure les adequacions necessàries per atendre els alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu.

També ha d'incloure els plans d'actuació i les mesures de suport per facilitar a aquests alumnes el desenvolupament de les competències i l'assoliment dels objectius d'aquesta etapa.

6. Les programacions docents són públiques i han d'estar a l'abast de la comunitat educativa. Els centres han de donar una publicitat especial als objectius educatius, als criteris d'avaluació, als estàndards avaluables, als criteris de qualificació i a les mesures de recuperació.

7. Les programacions docents s'han de desplegar en programacions d'aula, organitzades en unitats seqüenciades. El director del centre ha de poder consultar les programacions d'aula.

8. Els departaments didàctics de les matèries lingüístiques han de coordinar les programacions docents de les matèries lingüístiques.

Article 30

Recursos

1. Els centres han d'estar dotats dels recursos educatius, humans i materials necessaris per oferir un ensenyament de qualitat i garantir la igualtat d'oportunitats en l'accés a l'educació.

2. La Direcció General d'Educació i Cultura pot assignar més dotació de recursos i arbitrar mesures de caràcter extraordinari a determinats centres sostinguts amb fons públics per raó dels projectes innovadors en matèria d'atenció a la diversitat i/o per compensar les condicions d'especial necessitat de la població que escolaritzen.

3. Els centres docents públics poden obtenir recursos complementaris en els termes que estableixi la Direcció General d'Educació i Cultura i d'acord amb la normativa vigent.

4. En el procés d'aplicació de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats ha de proveir els recursos necessaris per garantir:

a) El nombre màxim d'alumnes per aula, que és de 30.

b) La posada en funcionament d'un pla de foment de la lectura.

c) L'establiment de programes de reforç i suport educatiu i de millora dels aprenentatges.

d) L'establiment de programes de reforç de l'aprenentatge de la llengua estrangera.

e) L'atenció a la diversitat dels alumnes i en especial l'atenció als que presenten necessitats específiques de suport educatiu.

f) L'establiment de programes de reforç de l'aprenentatge de les tecnologies de la informació i la comunicació.

g) L'adopció de mesures de suport i d'incentivació per als professors.

h) L'existència de serveis o professionals especialitzats en l'orientació educativa, psicopedagògica i professional.

i) L'adopció de mesures d'orientació a les famílies dels alumnes pel que fa al desenvolupament del procés d'aprenentatge.

5. La Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats ha de promoure la coordinació dels serveis externs amb els centres educatius per assegurar una acció conjunta i efectiva.

Article 31

Materials curriculars

1. La Direcció General d'Ordenació, Innovació i Formació Professional ha de fomentar l'elaboració de materials curriculars per afavorir el desplegament i l'aplicació del currículum i ha de dictar les disposicions que orientin la tasca dels professors en aquest sentit i regulin els procediments de supervisió.

2. Correspon als centres educatius, en el marc de la seva autonomia pedagògica, triar, si escau, els materials curriculars, sempre que s'adaptin al rigor científic adequat a l'edat dels alumnes i al currículum establert pel Govern de les Illes Balears mitjançant aquest Decret. Els materials han de reflectir i fomentar el respecte als principis, valors, llibertats, drets i deures constitucionals i estatutaris, així com als principis i valors recollits en la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral davant la violència de gènere, als quals ha d'ajustar-se tota l'activitat educativa. La Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats ha de vetllar perquè en els materials educatius s'eliminin els estereotips sexistes o discriminatoris i perquè fomentin la igualtat entre dones i homes.

3. La supervisió dels llibres de text i la resta del material curricular ha de formar part del procés ordinari d'inspecció que exerceix l'Administració educativa.

Article 32

Participació dels pares i tutors legals en el procés educatiu

1. De conformitat amb el que estableix l'article 4.2 *e* de la Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació, els pares o tutors legals han de participar i donar suport a l'evolució del procés educatiu dels fills o tutelats, conèixer les decisions relatives a l'avaluació i la promoció, col·laborar en les mesures de suport o reforç que adopten els centres per facilitar el seu progrés educatiu i tenir accés als documents oficials d'avaluació i als exàmens i documents de les avaluacions relatius als fills o tutelats.

2. El professor tutor ha de coordinar la intervenció educativa del conjunt dels professors dels alumnes que tutoritza i, en conseqüència, ha de mantenir una relació permanent amb la família, a fi de facilitar l'exercici dels drets reconeguts en l'article 4.1 *d* i *g* de la Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol.

3. Els centres han de cooperar estretament amb els pares o tutors legals i establir mecanismes per afavorir la seva participació en el procés educatiu dels fills o tutelats.

4. Els centres han d'adoptar mesures de comunicació periòdica amb els pares o tutors legals per informar-los i orientar-los sobre els processos d'ensenyament, aprenentatge i avaluació dels alumnes.

Disposició addicional primera

Educació de persones adultes

El conseller d'Educació, Cultura i Universitats ha d'establir mitjançant la normativa corresponent els currículums, l'estructura, l'organització i l'avaluació dels ensenyaments per a persones adultes que condueixen a l'obtenció del títol de graduat en educació secundària obligatòria. Aquesta nova normativa s'ha d'aplicar a partir del curs escolar 2016-2017.

Disposició addicional segona

Ensenyaments de religió

1. Els ensenyaments de religió s'han d'incloure en l'educació secundària obligatòria d'acord amb el que estableix el Reial decret 1105/2014, de 26 de desembre.

2. La Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats ha de garantir que, a l'inici de cada curs, els pares o tutors legals dels alumnes puguin triar si els seus fills o tutelats han de fer l'assignatura de valors ètics o la de religió. En el cas que cursin religió, poden triar entre l'ensenyament de les confessions religioses amb les quals l'Estat té subscrits acords internacionals o de cooperació en matèria educativa.

3. La determinació del currículum de l'assignatura de religió és competència de la corresponent autoritat religiosa. Els professors responsables dels ensenyaments de les diverses religions han d'elaborar la programació docent corresponent.

4. L'avaluació de l'assignatura de religió s'ha de fer en els mateixos termes i amb els mateixos efectes que la de les altres assignatures de l'educació secundària obligatòria.

Disposició addicional tercera

Adaptació de referències

Les referències fetes per la normativa vigent a les assignatures, a les matèries i als àmbits de l'educació secundària obligatòria s'han d'entendre fetes a les assignatures, a les matèries i als àmbits corresponents recollits en aquest Decret.

Disposició addicional quarta

Nombre màxim d'alumnes per aula

D'acord amb l'apartat 2 de l'article 87 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, es pot autoritzar un increment de fins a un deu per cent del nombre màxim d'alumnes per aula, establert en l'apartat 4 de l'article 30 d'aquest Decret, als centres públics i privats concertats d'una mateixa àrea d'escolarització per atendre necessitats immediates d'escolarització dels alumnes d'incorporació tardana.

Disposició transitòria única

Calendari d'aplicació

Aquest Decret s'ha d'aplicar al primer i al tercer curs de l'educació secundària obligatòria el curs escolar 2015-2016. Per al segon i per al quart curs, no s'ha d'aplicar fins al curs escolar 2016-2017.

Disposició derogatòria única**Derogació de normativa**

1. L'articulat referent a l'educació secundària obligatòria del Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears, i la totalitat del Decret 73/2008, de 27 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears, queden derogats a l'inici del curs escolar 2016-2017.
2. L'apartat 5 de l'article 33 del Decret 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics, queda derogat a l'inici del curs 2015-2016.
3. Queden derogades totes les disposicions de rang igual o inferior en els punts en què s'oposen al que disposa aquest Decret.

Disposició final primera**Desplegament**

S'autoritza el conseller d'Educació, Cultura i Universitats a dictar totes les disposicions que siguin necessàries per aplicar i desplegar aquest Decret.

Disposició final segona**Entrada en vigor**

Aquest Decret entra en vigor l'endemà d'haver-se publicat en el *Butlletí Oficial de les Illes Balears*.

Palma, 15 de maig de 2015

El president

José Ramón Bauzá Díaz

La consellera d'Educació, Cultura i Universitats

Maria Núria Riera Martos

ANNEX 1**Assignatures troncales****BIOLOGIA I GEOLOGIA****Finalitat de l'assignatura**

L'assignatura de biologia i geologia ha de contribuir, durant l'educació secundària obligatòria, a fer que els alumnes assimilïn uns coneixements i unes destreses bàsics que els permetin adquirir una cultura científica. Així mateix, ha de proporcionar els elements necessaris per garantir que els alumnes desenvolupin les diferents competències clau. Els alumnes s'han d'identificar com a agents actius i han de reconèixer que de les seves actuacions i coneixements en dependrà el desenvolupament del seu entorn.

En finalitzar l'etapa, els alumnes han d'haver adquirit els coneixements essencials que s'inclouen en el currículum bàsic i les estratègies del mètode científic. La comprensió lectora, l'expressió oral i l'escrita, l'argumentació en públic i la utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació s'han de refermar durant aquesta etapa. Igualment, els alumnes han de desenvolupar actituds conduents a analitzar els grans avenços científics de l'actualitat, els avantatges que suposen i les implicacions ètiques que de vegades es plantegen i a reflexionar sobre aquestes qüestions, i han de conèixer i posar en pràctica les normes bàsiques de seguretat i ús del material de laboratori.

Durant aquesta etapa es pretén que els alumnes refermin els coneixements ja adquirits a fi d'anar construint, curs a curs, coneixements i destreses que els permetin ser ciutadans respectuosos amb ells mateixos, amb els altres i amb el medi, així com amb el material que utilitzen o que tenen a la seva disposició. Així mateix, en aquesta etapa es pretén aconseguir que els alumnes siguin responsables i capaços de tenir criteris propis i de mantenir l'interès per aprendre.

La formació científica adquirida al llarg d'aquesta etapa ha de formar part, sens dubte, de la cultura bàsica que han de tenir els alumnes en

acabar l'educació secundària obligatòria a fi de poder-se inserir adequadament en la societat.

Al llarg d'aquesta etapa, és convenient seleccionar i tractar els continguts que facin referència especialment als aspectes de la ciència relacionats amb l'entorn més acostat als alumnes.

Per contextualitzar aquesta matèria a la nostra comunitat, les Illes Balears, hem de tenir en compte els aspectes següents:

- Les característiques pròpies de cada illa pel que fa als ecosistemes, la biodiversitat, les característiques geològiques, la climatologia, etc.
- La importància d'implantar models de desenvolupament sostenibles.
- La problemàtica ambiental pròpia dels ecosistemes insulars, dins la qual destaca la fragilitat, agreujada per la intensa pressió humana a què estan sotmesos.

Estructura del currículum

Durant el primer cicle de l'educació secundària obligatòria (cursos primer i tercer), l'eix vertebrador de la matèria gira al voltant dels éssers vius i la interacció d'aquests amb la Terra i s'incideix especialment en la importància que la conservació del medi ambient té per a tots els éssers vius.

Així mateix, durant aquest cicle la matèria té com a nucli central la salut i la promoció d'aquesta. El principal objectiu és que els alumnes adquireixin les capacitats i les competències que els permetin cuidar el seu cos tant en l'aspecte físic com en el mental, així com ser crítics amb la informació i les actituds socials que puguin repercutir negativament en el seu desenvolupament físic, social i psicològic i valorar-les. Es pretén també que entenguin i valorin la importància de preservar el medi ambient per les repercussions que té sobre la seva salut. Així mateix, han d'aprendre a ser responsables de les seves decisions diàries i les conseqüències que tenen en la seva salut i en l'entorn que els envolta, i a comprendre el valor de la recerca en els avenços mèdics i en la qualitat de vida de les persones.

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

Bloc 1. Habilitats, destreses i estratègies. Metodologia científica

Aquest bloc es tracta de forma transversal al llarg de tot el curs i potencia les tècniques pròpies del treball científic (recerca, selecció i interpretació de la informació científica i realització de treballs experimentals senzills).

Bloc 2. La Terra a l'Univers

L'objecte d'aquest bloc és desenvolupar el coneixement de la Terra i situar, en el conjunt de l'Univers en general i del sistema solar en particular, l'estructura interna d'aquest planeta i les capes fluides que l'envolten, així com els principals tipus de minerals i roques que el componen.

Bloc 3. La biodiversitat al planeta Terra

Es dedica aquest bloc a l'estudi de les funcions i característiques generals dels éssers vius i de la cèl·lula com a element bàsic en la constitució d'aquests, així com al coneixement dels cinc grans regnes de la natura.

Bloc 4. Les persones i la salut. Promoció de la salut

En aquest bloc s'estudien l'anatomia i la fisiologia del cos humà, les principals malalties que l'afecten i els hàbits saludables que contribueixen a prevenir-les.

Bloc 5. El relleu terrestre i la seva evolució

En aquest bloc s'aborda l'estudi dels canvis constants que pateix el relleu terrestre com a conseqüència de l'actuació conjunta de les energies externes i de les internes que afecten el nostre planeta.

Bloc 6. Els ecosistemes

S'inclou en aquest bloc l'estudi dels components d'un ecosistema i els principals tipus d'ecosistemes, així com els factors més comuns que els desestabilitzen i la manera d'evitar-los.

Bloc 7. Projecte de recerca

Aquest bloc inclou el disseny, la realització i l'exposició d'un projecte de recerca en equip relacionat amb el tema d'algun dels blocs exposats anteriorment. Aquest bloc es pot tractar de forma transversal al llarg de tot el curs.

A quart curs de l'educació secundària obligatòria, els alumnes s'inicien en les grans teories que han permès el desenvolupament més actual de la biologia i la geologia —la tectònica de plaques, la teoria cel·lular i la teoria de l'evolució— i, finalment, s'estudien els ecosistemes.

Bloc 1. L'evolució de la vida

El primer bloc comprèn l'estudi de la cèl·lula i el cicle cel·lular, així com els mecanismes bàsics de transmissió dels caràcters hereditaris segons les lleis de Mendel i de la genètica molecular. Aquest bloc inclou també els fonaments bàsics de l'enginyeria genètica i de la biotecnologia, l'origen i l'evolució dels éssers vius en general i de l'ésser humà en particular, i les principals teories sobre el procés evolutiu.

Bloc 2. La dinàmica de la Terra

Correspon a aquest bloc estudiar l'origen i l'evolució de la Terra, l'estructura i la composició d'aquest planeta i la dinàmica terrestre segons la teoria de la tectònica de plaques.

Bloc 3. Ecologia i medi ambient

Aquest bloc inclou l'estudi dels ecosistemes i dels components i la dinàmica d'aquests, així com els principals problemes ambientals provocats per l'acció humana.

Bloc 4. Projecte de recerca

Aquest bloc inclou el disseny, la realització i l'exposició d'un projecte de recerca en equip relacionat amb el tema d'algun dels blocs exposats anteriorment.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

La metodologia que s'ha d'emprar ha de ser l'adequada perquè els alumnes assoleixin les competències clau en aquesta etapa educativa. Atesa la gran diversitat dels alumnes presents a l'educació secundària obligatòria, s'han d'utilitzar en cada cas les estratègies metodològiques més adequades a fi de tenir en compte les diferències individuals dins el grup classe i el context sociocultural en què es duu a terme la pràctica educativa.

La metodologia didàctica triada ha d'assegurar en qualsevol cas que els alumnes adquireixin les competències clau, que es facin responsables del seu propi aprenentatge, que es plantegin problemes i que desenvolupin habilitats per avaluar críticament la informació que seleccionen o reben.

Sigui quina sigui la metodologia emprada, sempre hem de tenir en consideració tant les idees com els coneixements previs dels alumnes, així com els seus interessos i motivacions en relació amb els diferents temes. S'han d'abordar els temes, sempre que sigui possible, a partir de les situacions pròpies de la vida quotidiana dels alumnes o relacionant-los amb qüestions d'actualitat. Així ens assegurarem que l'aprenentatge dels coneixements científics és significatiu, és a dir, té sentit i és útil per entendre millor el món que ens envolta.

Les diferents estratègies metodològiques (el mètode d'aprenentatge basat en problemes, les explicacions col·lectives, les activitats en grup petit, la feina individualitzada, la feina al laboratori, les activitats al medi natural, l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per facilitar la interacció alumne/professor) s'han d'utilitzar segons cada cas.

Els treballs pràctics i els treballs al laboratori adquireixen una gran rellevància en l'ensenyament-aprenentatge de les ciències (experiments il·lustratius, exercicis pràctics, experiments per contrastar hipòtesis, petites recerques, etc.) i faciliten que els alumnes s'aproximin a la realitat del treball científic.

En alguns casos, és convenient aplicar una metodologia didàctica per descobriment guiat, que consisteix en un aprenentatge basat en problemes mitjançant el qual els alumnes construeixen el seu coneixement sobre la base de problemes de la vida real. Normalment suposa que els alumnes facin feina en grups petits i el professor faci de mediador i facilitador de tot el procés. Durant el desenvolupament d'aquesta metodologia, els alumnes aconsegueixen comprendre la importància de fer feina cooperativament, desenvolupen habilitats d'anàlisi i síntesi de la informació i assoleixen, en definitiva, les competències clau necessàries.

Recursos didàctics

La selecció dels diferents tipus de recursos que s'utilitzin depèn de l'estratègia didàctica de cada professor i de les particularitats del grup

classe que els hagi d'utilitzar. Els recursos han de ser diversos, senzills i fàcilment comprensibles per als alumnes i han de possibilitar que aquests es converteixin en els veritables protagonistes del seu aprenentatge. En aquest sentit, són molt millors els recursos que afavoreixen la participació activa dels alumnes i que els estimulen a emprar la imaginació. A més, els recursos utilitzats han d'afavorir la connexió dels continguts científics amb situacions, observacions i experiències que resultaria difícil aconseguir d'una altra manera.

En qualsevol cas, caldria disposar dels recursos següents:

- Material audiovisual: pissarres digitals, canons de projecció multimèdia, pel·lícules i documentals.
- Material TIC: ordinadors personals i programes informàtics interactius, aules virtuals, llibres de text digitals, recursos en xarxa, etc.
- Material de laboratori: microscopis, lupes binoculars, models anatòmics, col·leccions de minerals i roques, material fungible, reactius químics, etc.
- Material bibliogràfic: llibres de text, guies de camp, llibres de consulta, etc.
- Fitxes de treball, guions de pràctiques i guions per a sortides al medi natural.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

El perfil de cada activitat d'ensenyament-aprenentatge condiciona la localització (aula normal, aula matèria, aula d'informàtica, laboratori o medi natural) i la durada de l'activitat. En cada cas, els alumnes poden fer feina de forma individualitzada o en petits grups. Als laboratoris s'ha de fer feina en grup, amb un nombre d'alumnes per grup que pot variar segons la disponibilitat de material. En el cas de grups classe nombrosos, és imprescindible la presència d'un altre professor de suport al laboratori. En qualsevol cas, els agrupaments han de ser flexibles i han d'atendre les circumstàncies, les característiques i les necessitats dels alumnes.

Tractament disciplinari

Alguns temes que formen part del currículum de biologia i geologia es poden tractar de forma transversal i es poden dissenyar projectes interdisciplinaris conjunts que tractin diferents aspectes del tema des de la perspectiva de diverses matèries. Per exemple, alguns temes del bloc de la Terra a l'Univers o del bloc d'estudi del relleu poden abordar-se conjuntament amb l'assignatura de geografia. Un altre exemple seria el de l'estudi de la promoció de la salut, que afecta tant la matèria de biologia com la d'educació física. D'altra banda, també es poden dissenyar projectes conjunts amb l'assignatura de física i química en relació amb els blocs de metodologia científica i projecte de recerca.

Avaluació

L'avaluació és una fase clau en el desenvolupament del procés d'ensenyament-aprenentatge, perquè ens permet conèixer si l'estratègia didàctica triada ha estat l'adequada i si s'han assolit prou les capacitats expressades en els objectius.

A més d'avaluar el procés d'ensenyament (elements del disseny curricular, paper dels professors, participació dels alumnes, etc.), cal avaluar el procés i els resultats de l'aprenentatge valorant, mitjançant activitats adequades, el grau d'assoliment de les competències clau.

En aquest sentit, uns indicadors adequats són els criteris d'avaluació, concretats en els estàndards d'aprenentatge, que figuren en aquest document i que formen part de la programació de cada matèria en el projecte educatiu del centre. En la programació, convé concretar els mínims que han d'assolir els alumnes tenint en compte la seva diversitat.

Per obtenir una informació vàlida i fiable per dur a terme l'avaluació, és convenient que els professors utilitzin en cada moment els mètodes i els instruments més adequats: observació directa, revisió del quadern d'aula i del quadern de laboratori, valoració de les exposicions sobre els projectes realitzats, proves escrites de resposta oberta o tancada, etc.

Si al llarg del procés d'avaluació el progrés d'un alumne no és l'adequat, s'han d'establir unes mesures de reforç educatiu tan aviat com es detectin les dificultats, a fi de garantir l'adquisició de les competències imprescindibles per continuar el procés educatiu.

A més de recollir informació respecte als progressos i a les dificultats dels alumnes, la finalitat de l'avaluació és valorar tots els aspectes relacionats amb el procés educatiu: actuació del professor, activitats realitzades, utilització del material, ambient de feina, etc., per orientar els alumnes i els professors sobre cadascun dels aspectes del procés.

El paper dels docents

En tot aquest procés, per assegurar el caràcter significatiu i funcional dels nous aprenentatges, resulta imprescindible el paper dels professors, els quals han de proposar les activitats i utilitzar els recursos més adequats, han de motivar els alumnes i els han d'orientar perquè puguin modificar i enriquir els seus coneixements, i han d'afavorir que utilitzin els coneixements i els apliquin en noves situacions, àmbits i

contextos.

Dins l'enfocament que es proposa, sembla lògic que el professor de biologia i geologia no ha de ser tan sols un transmissor de coneixements ja elaborats, sinó que una part important del seu paper consisteix a suscitar interrogants en els alumnes, a posar-los davant situacions problemàtiques, a ajudar-los a adquirir i comprendre continguts científics nous i a orientar-los en la resolució dels problemes. Resulta de gran utilitat un coneixement adequat de la història de la ciència i de les relacions d'aquesta amb la tecnologia, la societat i el medi ambient.

Participació de les famílies

Els pares o tutors legals són un element fonamental a l'hora de donar suport als seus fills o tutelats en l'evolució del seu procés educatiu i, per tant, és important que coneguin les decisions relatives a la seva avaluació i promoció i que col·laborin en les mesures de suport o reforç que adoptin els centres per facilitar el seu progrés educatiu.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Comunicació lingüística

La contribució de la biologia i la geologia a aquesta competència es duu a terme fomentant:

- L'adquisició i l'ús adequat del llenguatge de la ciència, imprescindible per descriure fets i fenòmens del món natural.
- La comprensió de textos i informacions de caràcter científic bàsic i la distinció de les idees essencials de les secundàries.
- L'elaboració d'exposicions orals i escrites coherents i sintàcticament i lèxicament correctes a l'hora de fer comentaris de textos científics, proposar hipòtesis, argumentar proves, definir conceptes, etc.
- El manteniment d'una actitud favorable cap a la lectura mitjançant la utilització de textos relacionats amb la ciència propers als interessos dels alumnes.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

La contribució de la biologia i la geologia a aquesta competència es duu a terme fomentant:

- L'aplicació del raonament matemàtic amb la finalitat de resoldre diversos problemes relacionats amb la biologia i la geologia.
- La comprensió de la informació presentada en format numèric o gràfic.
- L'organització i la representació de la informació utilitzant procediments matemàtics.
- La comprensió dels conceptes científics i tècnics i de les teories científiques bàsiques i el reconeixement de la recerca com una forma de construir el coneixement al llarg de la història.
- La resolució de problemes relacionats amb el món natural.
- La utilització del mètode científic amb la identificació de problemes, l'observació, el contrast hipòtesis i les conclusions, amb l'objectiu de fer prediccions i prendre decisions.
- La valoració del coneixement científic i la seva capacitat d'aportar millores a la societat.
- La valoració crítica de l'impacte físic i social de les activitats humanes.
- La implicació en l'ús responsable dels recursos naturals, així com en la conservació del medi ambient.
- La utilització i la manipulació d'eines tecnològiques (microscopis, lupes binoculars, balances de precisió, sistemes electrònics diversos, etc.) per obtenir informació o dades.

- L'adquisició de pautes de vida saludable a partir del coneixement del funcionament del cos humà.

Competència digital

La contribució de la biologia i la geologia a aquesta competència es duu a terme fomentant:

- L'ús segur i crític de les TIC per al treball científic.

— La utilització de les TIC per obtenir, emmagatzemar, processar, presentar i intercanviar informació relacionada amb la biologia i la geologia.

— La utilització de les TIC perquè puguin interactuar professors amb alumnes i alumnes entre si (aula virtual, Moodle, blogs, etc.).

— El desenvolupament de la capacitat de seleccionar la informació de manera crítica considerant la fiabilitat de les fonts científiques de les quals prové.

Aprendre a aprendre

La contribució de la biologia i la geologia a aquesta competència es duu a terme fomentant:

— L'habilitat per iniciar l'aprenentatge i persistir-hi, per organitzar el propi aprenentatge i per gestionar el temps i la informació de forma eficaç, ja sigui individualment o en grups.

— La presa de consciència del mateix alumne sobre el que sap, així com sobre el que ha d'aprendre.

— La determinació de les necessitats d'aprenentatge de l'alumne a fi d'esbrinar les oportunitats disponibles per ser capaç de superar els obstacles i culminar l'aprenentatge amb èxit.

— L'adquisició d'estratègies per planificar l'execució d'una tasca i per supervisar-la i avaluar-la.

— L'adquisició, el processament i l'assimilació de nous coneixements i capacitats.

— La curiositat per aprendre basada en la percepció que l'alumne té de l'entorn.

Competències socials i cíviques

La contribució de la biologia i la geologia a aquesta competència es duu a terme fomentant:

— El coneixement de la dimensió social i ètica dels avenços científics i tecnològics i dels debats que han sorgit sobre alguns d'aquests avenços, a fi que els alumnes entenguin l'evolució de la humanitat i es formin com a ciutadans amb opinió pròpia i capacitat per participar en les decisions que afecten la societat.

— La valoració de la importància que té per a la humanitat conèixer els éssers vius, els sistemes terrestres i l'Univers.

— L'avaluació de les conseqüències dels estils de vida, a fi d'assumir la responsabilitat que comporten i exercir una ciutadania activa compatible amb els principis del desenvolupament sostenible i el manteniment de la salut.

— L'alfabetització científica i tecnològica per adquirir opinions pròpies i fonamentades, per poder participar en les principals controvèrsies de la societat actual.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

La contribució de la biologia i la geologia a aquesta competència es duu a terme fomentant:

— El desenvolupament dels projectes amb responsabilitat, mostrant iniciativa i creativitat, planificant-los adequadament i aprenent dels errors.

— La creativitat, la innovació i l'assumpció de riscos, així com l'habilitat per planificar i gestionar projectes amb la finalitat d'assolir objectius.

Consciència i expressions culturals

La contribució de la biologia i la geologia a aquesta competència es duu a terme fomentant:

— El coneixement del patrimoni natural, la dimensió cultural de la ciència i l'aportació de les diferents cultures a l'evolució del progrés de la humanitat.

— L'adquisició de recursos per dur a terme tasques amb pulcritud i criteri estètic.

— L'apreciació dels valors estètics i culturals del patrimoni natural.

— La valoració de la importància de les persones que han fet possible l'evolució del pensament científic com a part de la cultura.

Objectius específics

1. Comprendre i utilitzar les estratègies i els conceptes bàsics de la biologia i la geologia per interpretar els fenòmens naturals i per analitzar i valorar les repercussions del desenvolupament científic i tècnic i les aplicacions d'aquest desenvolupament.
2. Aplicar, en la resolució de problemes, estratègies pròpies de les ciències, com ara la discussió de l'interès dels problemes plantejats, la formulació d'hipòtesis, l'elaboració d'estratègies de resolució i de dissenys experimentals, l'anàlisi de resultats, la consideració de les aplicacions i repercussions de l'estudi realitzat i la recerca de coherència global.
3. Entendre i expressar la informació científica utilitzant correctament el llenguatge oral i l'escrit; elaborar i interpretar diagrames, gràfics, taules, mapes i altres models de representació, i utilitzar expressions matemàtiques elementals per poder comunicar-se en l'àmbit de la ciència.
4. Obtenir informació sobre temes científics utilitzant diferents fonts, incloses les TIC, i valorar-ne el contingut per fonamentar i orientar treballs sobre aquests temes.
5. Adoptar actituds crítiques fonamentades en el coneixement de la biologia i la geologia per analitzar qüestions científiques individualment o en grup.
6. Desenvolupar actituds i hàbits favorables a la promoció de la salut personal i comunitària i facilitar estratègies que permetin afrontar els riscos de la societat actual en aspectes relacionats amb l'alimentació, el consum, les drogodependències i la sexualitat.
7. Comprendre la importància d'utilitzar els coneixements de la biologia i la geologia per satisfer les necessitats humanes i participar en la necessària presa de decisions sobre problemes locals i globals.
8. Conèixer i valorar les interaccions de la ciència i la tecnologia amb la societat i el medi ambient, així com la necessitat cercar i aplicar solucions adequades per avançar cap a la sostenibilitat, fent atenció als problemes amb què es troba avui la humanitat, especialment els que afecten més directament les Illes Balears.
9. Reconèixer el caràcter provisional i creatiu de la biologia i la geologia, així com les aportacions que han fet al pensament humà al llarg de la història, i apreciar-ne els grans debats per superar els dogmatismes i les revolucions científiques que han marcat l'evolució cultural.
10. Conèixer i valorar el patrimoni natural de les Illes Balears i ser conscients de la necessitat de conservar-lo i gestionar-lo de forma sostenible, així com de la importància de promoure'l i, si escau, participar en iniciatives encaminades a conservar-lo.
11. Adquirir coneixements sobre els elements naturals i socioculturals del medi de les Illes Balears i d'altres àmbits geogràfics d'abast més ampli i utilitzar-los per fonamentar valors, actituds i comportaments favorables a la conservació dels recursos i la millora de la qualitat ambiental.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

Primer i tercer curs

BLOC 1. HABILITATS, DESTRESES I ESTRATÈGIES. METODOLOGIA CIENTÍFICA

Continguts

La metodologia científica. Característiques bàsiques.

L'experimentació en biologia i geologia: obtenció i selecció d'informació a partir de la selecció i la recollida de mostres del medi natural.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Utilitzar adequadament el vocabulari científic en un context precís i adequat al seu nivell.
 - 1.1. Identifica els termes més freqüents del vocabulari científic i s'expressa de forma correcta tant oralment com per escrit.
2. Cercar, seleccionar i interpretar la informació de caràcter científic i utilitzar aquesta informació per formar-se una opinió pròpia, expressar-se amb precisió i argumentar sobre problemes relacionats amb el medi natural i la salut.
 - 2.1. Cerca, selecciona i interpreta la informació de caràcter científic a partir de la utilització de diverses fonts.
 - 2.2. Transmet la informació seleccionada de manera precisa utilitzant diversos suports.
 - 2.3. Utilitza la informació de caràcter científic per formar-se una opinió pròpia i argumentar sobre problemes relacionats.
3. Fer un treball experimental amb l'ajuda d'un guió de pràctiques de laboratori o de camp, descriure'n l'execució i interpretar-ne els resultats.
 - 3.1. Coneix i respecta les normes de seguretat al laboratori i té cura dels instruments i del material emprat.
 - 3.2. Desenvolupa amb autonomia la planificació del treball experimental, utilitza tant instruments òptics de reconeixement com material

bàsic de laboratori, argumenta el procés experimental seguit, descriu les seves observacions i interpreta els resultats del treball.

BLOC 2. LA TERRA A L'UNIVERS**Continguts**

Els principals models sobre l'origen de l'Univers.

Característiques del sistema solar i dels seus components.

El planeta Terra. Característiques. Moviments: conseqüències i moviments.

La geosfera. Estructura i composició de l'escorça, el mantell i el nucli.

Els minerals i les roques: propietats, característiques i utilitats.

Roques i minerals més representatius de les Illes Balears.

L'atmosfera. Composició i estructura. Contaminació atmosfèrica. Efecte hivernacle. Importància de l'atmosfera per als éssers vius.

La hidrosfera. L'aigua a la Terra. Aigua dolça i aigua salada: importància per als éssers vius. Contaminació de l'aigua dolça i de la salada.

Problemàtica ambiental en relació amb la gestió de l'aigua a les Balears.

La biosfera. Característiques que varen fer de la Terra un planeta habitable.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer les idees principals sobre l'origen de l'Univers i la formació i l'evolució de les galàxies.

1.1. *Identifica les idees principals sobre l'origen de l'Univers.*

2. Exposar l'organització del sistema solar, així com algunes de les concepcions sobre aquest sistema planetari que hi ha hagut al llarg de la història.

2.1. *Reconeix els components del sistema solar i en descriu les característiques generals.*

3. Relacionar comparativament la posició d'un planeta al sistema solar amb les seves característiques.

3.1. *Indica quines característiques té el planeta Terra que no tenen altres planetes, les quals permeten que s'hi desenvolupi la vida.*

4. Localitzar la posició de la Terra dins el sistema solar.

4.1. *Identifica la posició de la Terra dins el sistema solar.*

5. Establir els moviments de la Terra, la Lluna i el Sol i relacionar-los amb l'existència del dia i la nit, les estacions, les marees i els eclipsis.

5.1. *Categoritza els principals fenòmens relacionats amb el moviment i la posició dels astres i en dedueix la importància per a la vida.*

5.2. *Interpreta correctament, en gràfics i esquemes, fenòmens com les fases lunars i els eclipsis i estableix la relació que tenen amb la posició relativa de la Terra, la Lluna i el Sol.*

6. Identificar els materials terrestres segons l'abundància i la distribució a les grans capes de la Terra.

6.1. *Descriu les característiques generals dels materials més freqüents a les zones externes del planeta i justifica com es distribueixen en capes segons la seva densitat.*

6.2. *Descriu les característiques generals de l'escorça, el mantell i el nucli terrestres i dels materials que els componen i relaciona aquestes característiques amb la seva ubicació.*

7. Reconèixer les propietats i característiques dels minerals i de les roques, indicar els que són presents a les Illes Balears i destacar-ne les aplicacions més freqüents, la importància econòmica i la gestió sostenible.

7.1. *Identifica minerals i roques utilitzant criteris que permeten diferenciar-los.*

7.2. *Descriu algunes de les aplicacions més freqüents dels minerals i les roques en l'àmbit de la vida quotidiana.*

7.3. *Reconeix la importància de l'ús responsable i la gestió sostenible dels recursos minerals.*

8. Analitzar les característiques i la composició de l'atmosfera i les propietats de l'aire.

8.1. *Reconeix l'estructura i la composició de l'atmosfera.*

8.2. *Reconeix la composició de l'aire, n'identifica els contaminants principals i els relaciona amb l'origen que tenen.*

8.3. *Identifica i justifica, amb argumentacions senzilles, les causes per les quals l'atmosfera desenvolupa un paper protector per als éssers vius.*

9. Investigar els problemes de contaminació ambiental actuals i les repercussions que poden tenir i desenvolupar actituds que contribueixin a solucionar-los.

9.1. *Relaciona la contaminació ambiental amb el deteriorament del medi ambient i proposa accions i hàbits que contribueixin a trobar-hi una solució.*

10. Reconèixer la importància del paper protector de l'atmosfera per als éssers vius i considerar com hi repercuteix l'activitat humana.

10.1. *Indica situacions en les quals l'activitat humana interfereix en l'acció protectora de l'atmosfera.*

11. Descriure les propietats de l'aigua i la importància que té per a l'existència de la vida.

11.1. *Reconeix les propietats anòmales de l'aigua i les relaciona amb les conseqüències que tenen per al manteniment de la vida a la Terra.*

12. Interpretar la distribució de l'aigua a la Terra, així com el cicle de l'aigua i l'ús que en fa l'ésser humà.

12.1. *Descriu el cicle de l'aigua i el relaciona amb els canvis d'estat d'agregació d'aquesta.*

13. Valorar la necessitat d'una gestió sostenible de l'aigua i d'actuacions personals i col·lectives per potenciar que se'n redueixi el consum i que es reutilitzi. Estudiar la problemàtica específica de la gestió de l'aigua dolça a les Illes Balears.

13.1. *Comprèn el significat de gestió sostenible de l'aigua dolça i enumera mesures concretes per aconseguir aquesta gestió sostenible.*

14. Justificar i argumentar la importància de preservar i no contaminar les aigües dolces i les salades.

14.1. *Reconeix els problemes de contaminació d'aigües dolces i salades i els relaciona amb les activitats humanes.*

15. Seleccionar les característiques que fan de la Terra un planeta especial per al desenvolupament de la vida.

15.1. *Descriu les característiques que varen fer possible el desenvolupament de la vida a la Terra.*

BLOC 3. LA BIODIVERSITAT AL PLANETA TERRA

Continguts

La cèl·lula. Característiques bàsiques de les cèl·lules procariota i eucariota, animal i vegetal.

Funcions vitals: nutrició, relació i reproducció.

Sistemes de classificació dels éssers vius. Concepte d'*espècie*. Nomenclatura binomial.

Regnes dels éssers vius: moneres, protoctists, fongs, vegetals i animals.

Invertebrats: porífers, celenterats, anèl·lids, mol·luscs, equinoderms i artròpodes. Característiques anatòmiques i fisiològiques.

Vertebrats: peixos, amfibis, rèptils, aus i mamífers. Característiques anatòmiques i fisiològiques.

Vegetals: moltes, fàlgueres, gimnospermes i angiospermes. Característiques principals, nutrició, relació i reproducció.

Fauna i flora característica de les Illes Balears. Endemismes més destacables.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer que els éssers vius estan constituïts per cèl·lules i determinar les característiques que els diferencien de la matèria inerta.

1.1. *Diferencia la matèria viva de la inerta partint de les característiques particulars d'ambdues.*

1.2. *Estableix comparativament les analogies i les diferències entre la cèl·lula procariota i l'eucariota i entre la cèl·lula animal i la vegetal.*

2. Descriure les funcions comunes a tots els éssers vius i diferenciar entre nutrició autòtrofa i heteròtrofa.

2.1. *Comprèn i diferencia la importància de cada funció per al manteniment de la vida.*

2.2. *Contrasta el procés de nutrició autòtrofa i amb el de nutrició heteròtrofa i dedueix la relació que hi ha entre aquestes.*

3. Reconèixer les característiques morfològiques principals dels diferents grups taxonòmics.

3.1. *Aplica criteris de classificació dels éssers vius i relaciona els animals i les plantes més comuns amb el seu grup taxonòmic.*

4. Categoritzar els criteris que serveixen per classificar els éssers vius i identificar els principals models taxonòmics als quals pertanyen els animals i les plantes més comuns.

4.1. *Identifica i reconeix exemplars característics de cada un d'aquests grups i en destaca la importància biològica.*

5. Descriure les característiques generals dels grans grups taxonòmics i explicar-ne la importància en el conjunt dels éssers vius.

5.1. *Discrimina les característiques generals i les singulars de cada grup taxonòmic.*

6. Caracteritzar els principals grups d'invertebrats i de vertebrats.

6.1. *Associa invertebrats comuns amb el grup taxonòmic al qual pertanyen.*

6.2. *Reconeix diferents exemplars de vertebrats i els assigna a la classe a la qual pertanyen.*

7. Determinar, a partir de l'observació, les adaptacions que permeten als animals i a les plantes sobreviure en determinats ecosistemes.

7.1. *Identifica exemplars de plantes i animals propis d'alguns ecosistemes o d'interès especial pel fet de ser espècies en perill d'extinció o endèmiques.*

7.2. *Relaciona la presència de determinades estructures en els animals i les plantes més comuns amb la seva adaptació al medi.*

8. Utilitzar claus dicotòmiques o altres mitjans per identificar i classificar animals i plantes. Reconèixer les espècies més característiques dels diferents ecosistemes de les Illes Balears.

8.1. *Classifica animals i plantes a partir de claus d'identificació.*

9. Conèixer les funcions vitals de les plantes i reconèixer la importància que tenen per a la vida.

9.1. *Detalla el procés de la nutrició autòtrofa i el relaciona amb la importància que té per al conjunt de tots els éssers vius.*

BLOC 4. LES PERSONES I LA SALUT. PROMOCIÓ DE LA SALUT

Continguts

Nivells d'organització de la matèria viva.

Organització general del cos humà: cèl·lules, teixits, òrgans, aparells i sistemes

La salut i la malaltia. Malalties infeccioses i no infeccioses. Higiene i prevenció.

Sistema immunitari. Vaccins. Els trasplantaments i la donació de cèl·lules, sang i òrgans.

Les substàncies addictives: el tabac, l'alcohol i altres drogues. Problemes associats.

Nutrició, alimentació i salut.

Els nutrients, els aliments i hàbits alimentaris saludables. Trastorns de la conducta alimentària.

La funció de nutrició. Anatomia i fisiologia dels aparells digestiu, respiratori, circulatori i excretor. Alteracions més freqüents, malalties associades, prevenció d'aquestes i hàbits de vida saludables.

La funció de relació. Sistema nerviós i sistema endocrí. La coordinació.

Organització i funció del sistema nerviós. Principals alteracions i prevenció d'aquestes.

Òrgans dels sentits: estructura i funció, cura i higiene.

El sistema endocrí: glàndules endocrines i funcionament d'aquestes. Les principals alteracions.

L'aparell locomotor. Organització i relacions funcionals entre ossos i músculs. Prevenció de lesions.

La reproducció humana. Anatomia i fisiologia de l'aparell reproductor. Canvis físics i psíquics en l'adolescència.

El cicle menstrual. Fecundació, embaràs i part. Anàlisi dels diferents mètodes anticonceptius. Tècniques de reproducció assistida. Les malalties de transmissió sexual i formes de prevenir-les.

La resposta sexual humana.

Sexe i sexualitat. Salut i higiene sexuals.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Catalogar els diferents nivells d'organització de la matèria viva —cèl·lules, teixits, òrgans i aparells o sistemes— i diferenciar les principals estructures cel·lulars i les funcions que tenen.

1.1. Interpreta els diferents nivells d'organització en l'ésser humà i cerca la relació que hi ha entre aquests.

1.2. Diferencia els diversos tipus cel·lulars i descriu la funció dels òrgans més importants.

2. Diferenciar els teixits més importants de l'ésser humà i la funció que tenen.

2.1. Reconeix els principals teixits que conformen el cos humà i hi associa la funció que tenen.

3. Descobrir, a partir del coneixement dels conceptes de salut i malaltia, els factors que els determinen.

3.1. Argumenta les implicacions que tenen els hàbits per a la salut i justifica amb exemples les tries que fa o pot fer per promoure-la individualment i col·lectivament.

4. Classificar les malalties i valorar la importància dels estils de vida per prevenir-les.

4.1. Reconeix les malalties i les infeccions més comunes i les relaciona amb les causes que les provoquen.

5. Determinar les malalties infeccioses i les no infeccioses més comunes que afecten la població, les causes que les provoquen i com es poden prevenir i tractar.

5.1. Distingeix i explica els diferents mecanismes de transmissió de les malalties infeccioses.

6. Identificar hàbits saludables com a mètode de prevenció de les malalties.

6.1. Coneix i descriu hàbits de vida saludable i els identificant com a mitjà per promoure la seva salut i la dels altres.

6.2. Proposa mètodes per evitar el contagi i la propagació de les malalties infeccioses més comunes.

7. Determinar el funcionament bàsic del sistema immunològic, així com les contínues aportacions de les ciències biomèdiques.

7.1. Explica en què consisteix el procés d'immunitat i valora el paper dels vaccins com a mètode de prevenció de les malalties.

8. Reconèixer i transmetre la importància que té la prevenció com a pràctica habitual i integrada a les seves vides i les conseqüències positives de la donació de cèl·lules, sang i òrgans.

8.1. Detalla la importància que té per a la societat i per a l'ésser humà la donació de cèl·lules, sang i òrgans.

9. Investigar les alteracions produïdes per diferents tipus de substàncies addictives i elaborar propostes de prevenció i control.

9.1. Detecta les situacions de risc per a la salut relacionades amb el consum de substàncies tòxiques i estimulants com el tabac, l'alcohol, les drogues, etc.; contrasta els efectes nocius que tenen, i proposa mesures de prevenció i control.

10. Reconèixer les conseqüències de les conductes de risc en l'individu i en la societat.

10.1. Identifica les conseqüències de les conductes de risc amb les drogues per a l'individu i la societat.

11. Reconèixer la diferència entre alimentació i nutrició i diferenciar els principals nutrients i les funcions bàsiques d'aquests.

11.1. Discrimina el procés de nutrició del d'alimentació.

11.2. Relaciona cada nutrient amb la funció que exerceix a l'organisme i reconeix hàbits nutricionals saludables.

12. Relacionar les dietes amb la salut a través d'exemples pràctics.

12.1. Dissenyà hàbits nutricionals saludables mitjançant l'elaboració de dietes equilibrades, utilitzant taules amb diferents grups d'aliments amb els nutrients principals i el valor calòric que tenen.

13. Argumentar la importància d'una bona alimentació i de l'exercici físic per a la salut.

13.1. Valora una dieta equilibrada per a una vida saludable.

14. Explicar els processos fonamentals de la nutrició utilitzant esquemes gràfics dels diferents aparells que hi intervenen.

14.1. Determina i identifica, a partir de gràfics i esquemes, els diferents òrgans, aparells i sistemes implicats en la funció de nutrició i els relaciona amb la seva contribució al procés.

15. Conèixer quina fase del procés de nutrició duu a terme cada un dels aparells que hi estan implicats.

15.1. Reconeix la funció de cada un dels aparells i sistemes en la funció de nutrició.

16. Indagar sobre les malalties més habituals als aparells relacionats amb la nutrició i quines són les causes i la manera de prevenir-les.

16.1. Diferencia les malalties més freqüents dels òrgans, aparells i sistemes implicats en la nutrició i les associa a les causes que les provoquen.

17. Identificar els components dels aparells digestiu, circulatori, respiratori i excretor i conèixer-ne el funcionament.

17.1. Coneix i explica els components i el funcionament dels aparells digestiu, circulatori, respiratori i excretor.

18. Reconèixer i diferenciar els òrgans dels sentits i les cures de l'oïda i la vista.

18.1. Especifica la funció de cada un dels aparells i sistemes implicats en la funció de relació.

18.2. Descriu els processos implicats en la funció de relació i identifica l'òrgan o l'estructura responsable de cada procés.

18.3. Classifica diferents tipus de receptors sensorials i els relaciona amb els òrgans dels sentits en els quals es troben.

19. Explicar la missió integradora del sistema nerviós davant diferents estímuls i descriure'n el funcionament.

19.1. Identifica algunes malalties comunes del sistema nerviós i les relaciona amb les causes que les provoquen, els factors de risc i la forma de prevenir-les.

20. Associar les principals glàndules endocrines amb les hormones que sintetitzen i la funció que exerceixen.

20.1. Enumera les glàndules endocrines i indica les hormones que segreguen i la funció que exerceixen.

21. Relacionar funcionalment el sistema neuroendocrí.

21.1. Reconeix algun procés que té lloc en la vida quotidiana en el qual s'evidencia clarament la integració neuroendocrina.

22. Identificar els principals ossos i músculs de l'aparell locomotor.

22.1. *Localitza els principals ossos i músculs del cos humà en esquemes de l'aparell locomotor.*

23. Analitzar les relacions funcionals entre ossos i músculs.

23.1. *Distingeix els diferents tipus de músculs segons el tipus de contracció i els relaciona amb el sistema nerviós que els controla.*

24. Detallar quines són i com es prevenen les lesions més freqüents a l'aparell locomotor.

24.1. *Identifica els factors de risc més freqüents que poden afectar l'aparell locomotor i els relaciona amb les lesions que produeixen.*

25. Indicar els aspectes bàsics de l'aparell reproductor i diferenciar entre sexualitat i reproducció. Interpretar dibuixos i esquemes de l'aparell reproductor.

25.1. *Identifica en esquemes els diferents òrgans de l'aparell reproductor masculí i del femení i n'especifica la funció.*

26. Reconèixer els aspectes bàsics de la reproducció humana i descriure els esdeveniments fonamentals de la fecundació, l'embaràs i el part.

26.1. *Describeix les principals etapes del cicle menstrual i indica quines glàndules i quines hormones el regulen.*

27. Comparar els diferents mètodes anticonceptius, classificar-los segons la seva eficàcia i reconèixer la importància que tenen alguns en la prevenció de malalties de transmissió sexual.

27.1. *Discrimina els diferents mètodes d'anticoncepció humana.*

27.2. *Categoritza les principals malalties de transmissió sexual i argumenta sobre com prevenir-les.*

28. Recopilar informació sobre les tècniques de reproducció assistida i de fecundació in vitro per argumentar el benefici que va suposar aquest avenç científic per a la societat.

28.1. *Identifica les tècniques de reproducció assistida més freqüents.*

29. Valorar i considerar la seva pròpia sexualitat i la de les persones que l'envolten i transmetre la necessitat de reflexionar, debatre, respectar i compartir.

29.1. *Exerceix, decideix i defensa responsablement la seva sexualitat i la de les persones que l'envolten.*

BLOC 5. EL RELLEU TERRESTRE I LA SEVA EVOLUCIÓ

Continguts

Factors que condicionen el relleu terrestre. El modelatge del relleu. Els agents geològics externs i els processos de meteorització, erosió, transport i sedimentació.

Les aigües superficials i el modelatge del relleu. Formes característiques. Les aigües subterrànies, la circulació i l'explotació d'aquestes.

Acció geològica de la mar, del vent i de les glaceres. Formes d'erosió i dipòsits que originen.

Acció geològica dels éssers vius. L'espècie humana com a agent geològic.

Principals agents modeladors del relleu a les Illes Balears: la mar, els torrents i les aigües subterrànies.

Manifestacions de l'energia interna de la Terra. Origen i tipus de magmes. Activitat sísmica i volcànica. Distribució de volcans i terratrèmols.

Els riscos sísmic i volcànic. Importància de predir-los i prevenir-los.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar algunes de les causes que fan el relleu diferent d'un lloc a un altre.

1.1. *Identifica la influència del clima i de les característiques de les roques que condicionen els diferents tipus de relleu i hi influeixen.*

2. Relacionar els processos geològics externs amb l'energia que els activa i diferenciar-los dels processos interns.

2.1. *Relaciona l'energia solar amb els processos externs i justifica el paper de la gravetat en la dinàmica d'aquests.*

2.2. *Diferencia els processos de meteorització, erosió, transport i sedimentació i els efectes que tenen en el relleu.*

3. Analitzar i predir l'acció de les aigües superficials i identificar les formes d'erosió i dipòsit més característiques.

3.1. *Analitza les activitats d'erosió, transport i sedimentació produïdes per les aigües superficials i reconeix algun dels efectes que tenen en el relleu.*

4. Valorar la importància de les aigües subterrànies i justificar-ne la dinàmica i la relació amb les aigües superficials.

4.1. *Valora la importància de les aigües subterrànies i els riscos de sobreexplotar-les.*

5. Analitzar la dinàmica marina i la influència que exerceix en el modelatge litoral.

5.1. *Relaciona els moviments de l'aigua de la mar amb l'erosió, el transport i la sedimentació al litoral i identifica algunes formes resultants característiques.*

6. Relacionar l'acció eòlica amb les condicions que la fan possible i identificar algunes formes que en resulten.

6.1. *Associa l'activitat eòlica amb els ambients en els quals aquesta activitat geològica pot ser rellevant.*

7. Analitzar l'acció geològica de les glaceres i justificar les característiques de les formes d'erosió i dipòsit resultants.

7.1. *Analitza la dinàmica glacial i identifica els efectes que té sobre el relleu.*

8. Indagar els diversos factors que condicionen el modelatge del paisatge a les Illes Balears.

8.1. *Estudia el paisatge del seu entorn més pròxim i identifica alguns dels factors que n'han condicionat el modelat.*

9. Reconèixer l'activitat geològica dels éssers vius i valorar la importància de l'espècie humana com a agent geològic extern.

9.1. *Identifica la intervenció d'éssers vius en processos de meteorització, erosió i sedimentació.*

9.2. *Valora la importància d'activitats humanes en la transformació de la superfície terrestre.*

10. Diferenciar els canvis a la superfície de la Terra generats per l'energia de l'interior terrestre dels que són d'origen extern.

10.1. *Diferencia un procés geològic extern d'un d'intern i identifica els efectes que tenen en el relleu.*

11. Analitzar les activitats sísmica i volcànica, les seves característiques i els efectes que generen.

11.1. *Coneix i descriu com s'originen els sismes i els efectes que tenen.*

11.2. *Relaciona els tipus d'erupció volcànica amb el magma que els origina i els associa a la seva perillositat.*

12. Relacionar l'activitat sísmica i la volcànica amb la dinàmica de l'interior terrestre i justificar-ne la distribució planetària.

12.1. *Justifica l'existència de zones en les quals els terratrèmols són més freqüents i de més magnitud.*

13. Valorar la importància de conèixer els riscos sísmic i volcànic i les formes de prevenir-lo.

13.1. *Valora el risc sísmic i, si n'hi ha, el volcànic existent a la zona en la qual viu i coneix les mesures de prevenció que ha d'adoptar.*

BLOC 6. ELS ECOSISTEMES

Continguts

Ecosistema: identificació dels components.

Factors abiòtics i biòtics als ecosistemes.

Ecosistemes aquàtics.

Ecosistemes terrestres.

Factors desencadenants de desequilibris als ecosistemes.

Accions que afavoreixen la conservació del medi ambient.

El sòl com a ecosistema.

Tipus d'ecosistemes més representatius de les Illes Balears.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Diferenciar els diversos components d'un ecosistema. Identificar les característiques dels principals tipus d'ecosistemes de les Illes Balears.

1.1. *Identifica els diferents components d'un ecosistema.*

2. Identificar en un ecosistema els factors desencadenants de desequilibris i establir estratègies per restablir-ne l'equilibri.

2.1. *Reconeix i enumera els factors desencadenants de desequilibris en un ecosistema.*

3. Reconèixer i difondre accions que afavoreixen la conservació del medi ambient.

3.1. *Selecciona accions que prevenen la destrucció del medi ambient.*

4. Analitzar els components del sòl i esquematitzar les relacions que s'estableixen entre aquests.

4.1. *Reconeix que el sòl és el resultat de les interaccions entre els components biòtics i els abiòtics i indica alguna interacció.*

5. Valorar la importància del sòl i els riscos que comporta sobreexplotar-lo, degradar-lo o perdre'l.

5.1. *Reconeix la fragilitat del sòl i valora la necessitat de protegir-lo.*

BLOC 7. PROJECTE DE RECERCA

Continguts

Projecte de recerca en equip.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Planejar, aplicar i integrar les destreses i les habilitats pròpies del treball científic.

1.1. *Integra i aplica les destreses pròpies del mètode científic.*

2. Elaborar hipòtesis i contrastar-les a través de l'experimentació o l'observació i l'argumentació.

2.1. *Utilitza arguments i justifica les hipòtesis que proposa.*

3. Utilitzar fonts d'informació variada, discriminar la informació i prendre decisions sobre aquesta i els mètodes emprats per obtenir-la.

3.1. *Utilitza diferents fonts d'informació, basant-se en les TIC, per elaborar i presentar la seva recerca.*

4. Valorar i respectar la feina individual i en equip i participar-hi.

4.1. *Valora i respecta la feina individual i en grup i hi participa.*

5. Exposar i defensar en públic el projecte de recerca.

5.1. *Dissenya petits treballs de recerca sobre animals i/o plantes, els ecosistemes del seu entorn o l'alimentació i la nutrició humanes per presentar-los i defensar-los a l'aula.*

5.2. *Expressa les conclusions de la seva recerca amb precisió i coherència, tant oralment com per escrit.*

Quart curs

BLOC 1. L'EVOLUCIÓ DE LA VIDA

Continguts

La cèl·lula.

Cicle cel·lular.

Els àcids nucleics.

ADN i genètica molecular.

Procés de replicació de l'ADN.

Concepte de *gen*.

Expressió de la informació genètica. Codi genètic.

Mutacions. Relacions amb l'evolució.

L'herència i la transmissió de caràcters. Introducció i desenvolupament de les lleis de Mendel.

Base cromosòmica de les lleis de Mendel.

Aplicacions de les lleis de Mendel.

Enginyeria genètica: tècniques i aplicacions. Biotecnologia. Bioètica.
Origen i evolució dels éssers vius. Hipòtesis sobre l'origen de la vida a la Terra.
Teories de l'evolució. El fet i els mecanismes de l'evolució.
L'evolució humana: procés d'hominització.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Determinar les analogies i les diferències en l'estructura de les cèl·lules procariotes i les eucariotes i interpretar les relacions evolutives entre aquestes cèl·lules.
 - 1.1. *Compara la cèl·lula procariota i l'eucariota i l'animal i la vegetal, i reconeix la funció dels òrgans cel·lulars i la relació entre morfologia i funció.*
2. Identificar el nucli cel·lular i l'organització d'aquest segons les fases del cycle cel·lular a través de l'observació directa o indirecta.
 - 2.1. *Distingeix els diferents components del nucli i la funció que tenen segons les diferents etapes del cycle cel·lular.*
3. Comparar l'estructura dels cromosomes i de la cromatina.
 - 3.1. *Reconeix les parts d'un cromosoma i l'utilitza per construir un cariotip.*
4. Formular els principals processos que tenen lloc en la mitosi i la meiosi i revisar-ne el significat i la importància biològica.
 - 4.1. *Reconeix les fases de la mitosi i la meiosi, diferencia ambdós processos i en distingeix el significat biològic.*
5. Comparar els tipus d'àcids nucleics i la composició d'aquests i relacionar-los amb la funció que tenen.
 - 5.1. *Distingeix els diferents àcids nucleics i n'enumera els components.*
6. Relacionar la replicació de l'ADN amb la conservació de la informació genètica.
 - 6.1. *Reconeix la funció de l'ADN com a portador de la informació genètica i el relaciona amb el concepte de gen.*
7. Comprendre com s'expressa la informació genètica utilitzant el codi genètic.
 - 7.1. *Il·lustra els mecanismes de l'expressió genètica per mitjà del codi genètic.*
8. Valorar el paper de les mutacions en la diversitat genètica i comprendre la relació entre mutació i evolució.
 - 8.1. *Reconeix i explica en què consisteixen les mutacions i els tipus existents.*
9. Formular els principis bàsics de la genètica mendeliana i aplicar les lleis de l'herència en la resolució de problemes senzills.
 - 9.1. *Reconeix els principis bàsics de la genètica mendeliana i resol problemes pràctics d'encreuaments amb un o dos caràcters.*
10. Diferenciar l'herència del sexe de la lligada al sexe i establir la relació que existeix entre aquestes.
 - 10.1. *Resol problemes pràctics sobre l'herència del sexe i l'herència lligada al sexe.*
11. Conèixer algunes malalties hereditàries, la forma de prevenir-les i l'abast social que tenen.
 - 11.1. *Identifica les malalties hereditàries més freqüents i l'abast social que tenen.*
12. Identificar les tècniques de l'enginyeria genètica: ADN recombinant i PCR.
 - 12.1. *Diferencia tècniques de feina en enginyeria genètica.*
13. Comprendre el procés de clonació.
 - 13.1. *Describeix les tècniques de clonació animal i distingeix clonació terapèutica i reproductiva.*
14. Reconèixer les aplicacions de l'enginyeria genètica: OMG (organismes modificats genèticament).
 - 14.1. *Analitza les implicacions ètiques, socials i mediambientals de l'enginyeria genètica.*
15. Valorar les aplicacions de la tecnologia de l'ADN recombinant a l'agricultura, la ramaderia, el medi ambient i la salut.
 - 15.1. *Interpreta críticament les conseqüències dels avenços actuals en el camp de la biotecnologia.*
16. Conèixer les proves de l'evolució. Comparar lamarckisme, darwinisme i neodarwinisme.
 - 16.1. *Distingeix les característiques diferenciadores del lamarckisme, el darwinisme i el neodarwinisme*
17. Comprendre els mecanismes de l'evolució i destacar la importància de la mutació i la selecció. Analitzar el debat entre gradualisme, saltacionisme i neutralisme.
 - 17.1. *Estableix la relació entre variabilitat genètica, adaptació i selecció natural.*
18. Interpretar arbres filogenètics, incloent-hi l'humà.
 - 18.1. *Interpreta arbres filogenètics.*
19. Descriure l'hominització.
 - 19.1. *Reconeix i descriu les fases de l'hominització.*

BLOC 2. LA DINÀMICA DE LA TERRA**Continguts**

La història de la Terra.
L'origen de la Terra. El temps geològic: idees històriques sobre l'edat de la Terra. Principis i procediments que permeten reconstruir-ne la història. Utilització de l'actualisme com a mètode d'interpretació.
Els eons, les eres geològiques i els períodes geològics: ubicació dels esdeveniments geològics i biològics importants.
Estructura i composició de la Terra. Models geodinàmics i geoquímics.
La tectònica de plaques i les seves manifestacions. Evolució històrica: de la deriva continental a la tectònica de plaques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer, recopilar i contrastar fets que mostrin la Terra com un planeta canviant.
 - 1.1. *Identifica i descriu fets que mostren la Terra com un planeta canviant i els relaciona amb els fenòmens que succeeixen actualment.*
2. Registrar i reconstruir alguns dels canvis més notables de la història de la Terra i associar-los a la seva situació actual.

- 2.1. *Reconstrueix alguns canvis notables a la Terra mitjançant la utilització de models temporals a escala i reconeix les unitats temporals en la història geològica.*
3. Interpretar talls geològics senzills i perfils topogràfics com a procediment per estudiar una zona o un terreny.
- 3.1. *Interpreta un mapa topogràfic i fa perfils topogràfics.*
- 3.2. *Resol problemes simples de datació relativa aplicant-hi els principis de superposició d'estrats, superposició de processos i correlació.*
4. Categoritzar i integrar els processos geològics més importants de la història de la Terra.
- 4.1. *Discrimina els principals esdeveniments geològics, climàtics i biològics que han tingut lloc al llarg de la història de la Terra i reconeix alguns animals i plantes característiques de cada era.*
5. Reconèixer i datar els eons, les eres i els períodes geològics utilitzant el coneixement dels fòssils guia.
- 5.1. *Relaciona algun dels fòssils guia més característics amb la seva era geològica.*
6. Comprendre els diferents models que expliquen l'estructura i la composició de la Terra.
- 6.1. *Analitza i compara els diferents models que expliquen l'estructura i la composició de la Terra.*
7. Combinar el model dinàmic de l'estructura interna de la Terra amb la teoria de la tectònica de plaques.
- 7.1. *Relaciona les característiques de l'estructura interna de la Terra i les associa als fenòmens superficials.*
8. Reconèixer les evidències de la deriva continental i de l'expansió del fons oceànic.
- 8.1. *Expressa algunes evidències actuals de la deriva continental i l'expansió del fons oceànic.*
9. Interpretar alguns fenòmens geològics associats al moviment de la litosfera i relacionar-los amb la seva ubicació en mapes terrestres. Comprendre els fenòmens naturals produïts en els contactes de les plaques.
- 9.1. *Coneix i explica raonadament els moviments relatius de les plaques litosfèriques.*
- 9.2. *Interpreta les conseqüències que tenen en el relleu els moviments de les plaques.*
10. Explicar l'origen de les serralades, els arcs d'illes i els orògens tèrmics.
- 10.1. *Identifica les causes que originen els principals relleus terrestres.*
11. Contrastar els tipus de plaques litosfèriques associant els mateixos moviments i conseqüències.
- 11.1. *Relaciona els moviments de les plaques amb diferents processos tectònics.*
12. Reconèixer que l'origen i l'evolució del relleu són el resultat de la interacció entre els processos geològics interns i els externs.
- 12.1. *Interpreta l'evolució del relleu sota la influència de la dinàmica externa i la interna.*

BLOC 3. ECOLOGIA I MEDI AMBIENT**Continguts**

Estructura dels ecosistemes.
Components de l'ecosistema: comunitat i biòtop.
Tipus d'ecosistemes més representatius de les Illes Balears.
Relacions tròfiques: cadenes i xarxes.
Hàbitat i nínxol ecològic.
Factors limitants i adaptacions. Límit de tolerància.
Autoregulació de l'ecosistema, de la població i de la comunitat.
Dinàmica de l'ecosistema.
Cicle de matèria i flux d'energia.
Piràmides ecològiques.
Cicles biogeoquímics i successions ecològiques.
Impacte i valoració de les activitats humanes en els ecosistemes.
La superpoblació i les seves conseqüències: desforestació, sobreexplotació, incendis, etc.
L'activitat humana i el medi ambient.
Els recursos naturals i tipus de recursos. Conseqüències ambientals del consum humà d'energia.
Els residus i la gestió d'aquests. Coneixement de tècniques senzilles per saber el grau de contaminació i depuració del medi ambient.
Principals problemes ambientals de les Illes Balears.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Categoritzar els factors ambientals i la influència que exerceixen sobre els éssers vius. Identificar als ecosistemes de les Illes Balears els factors ambientals característics.
- 1.1. *Reconeix els factors ambientals que condicionen el desenvolupament dels éssers vius en un ambient determinat i valora la importància que tenen a l'hora de conservar-lo.*
2. Reconèixer els conceptes de *factor limitant* i *límit de tolerància*.
- 2.1. *Interpreta les adaptacions dels éssers vius a un ambient determinat i relaciona les adaptacions amb el factor o els factors ambientals que les desencadenen.*
3. Identificar les relacions intraespecífiques i interespecífiques com a factors de regulació dels ecosistemes.
- 3.1. *Reconeix i descriu diferents relacions i la influència que exerceixen en la regulació dels ecosistemes.*
4. Explicar els conceptes de *biòtop*, *població*, *comunitat*, *ecotò*, *cadenes tròfiques* i *xarxes tròfiques*.
- 4.1. *Analitza les relacions entre biòtop i biocenosi i avalua la importància que tenen per mantenir l'equilibri de l'ecosistema.*
5. Comparar les adaptacions dels éssers vius a diferents medis mitjançant la utilització d'exemples.

5.1. *Reconeix els diferents nivells tròfics i les seves relacions als ecosistemes i valora la importància que té per a la vida en general el manteniment d'aquestes relacions.*

6. Expressar com es produeix la transferència de matèria i energia al llarg d'una cadena o xarxa tròfica i deduir-ne les conseqüències pràctiques en la gestió sostenible d'alguns recursos per part de l'ésser humà

6.1. *Compara les conseqüències pràctiques de la gestió sostenible d'alguns recursos per part de l'ésser humà i en valora críticament la importància.*

7. Relacionar les pèrdues energètiques produïdes en cada nivell tròfic amb l'aprofitament dels recursos alimentaris del planeta des d'un punt de vista sostenible.

7.1. *Estableix la relació entre les transferències d'energia dels nivells tròfics i la seva eficiència energètica.*

8. Contrastar algunes actuacions humanes sobre diferents ecosistemes, valorar-ne la influència i argumentar les raons de certes actuacions individuals i col·lectives per evitar el deteriorament dels ecosistemes. Reconèixer els principals problemes ambientals de les Illes Balears.

8.1. *Argumenta sobre les actuacions humanes que tenen una influència negativa sobre els ecosistemes: contaminació, desertització, exhauriment de recursos, etc.*

8.2. *Defensa possibles actuacions per millorar el medi ambient.*

9. Concretar diferents processos de tractament de residus.

9.1. *Describeix els processos de tractament de residus i valora críticament la recollida selectiva d'aquests.*

10. Contrastar arguments a favor de la recollida selectiva de residus i la repercussió que té en l'àmbit familiar i en el social.

10.1. *Argumenta els pros i els contres del reciclatge i de la reutilització de recursos materials.*

11. Indicar la importància que té per al desenvolupament sostenible la utilització d'energies renovables.

11.1. *Destaca la importància de les energies renovables per al desenvolupament sostenible del planeta.*

BLOC 4. PROJECTE DE RECERCA

Continguts

Projecte de recerca.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Planejar, aplicar i integrar les destreses i habilitats pròpies del treball científic.

1.1. *Integra i aplica les destreses pròpies dels mètodes de la ciència.*

2. Elaborar hipòtesis i contrastar-les a través de l'experimentació o l'observació i l'argumentació.

2.1. *Utilitza arguments i justifica les hipòtesis que proposa.*

3. Discriminar les fonts d'informació i els mètodes emprats per obtenir-la i prendre decisions sobre aquesta.

3.1. *Utilitza diferents fonts d'informació, basant-se en les TIC, per elaborar i presentar la seva recerca.*

4. Valorar i respectar la feina individual i en grup i participar-hi

4.1. *Valora i respecta la feina individual i en grup i hi participa.*

5. Presentar i defensar en públic el projecte de recerca.

5.1. *Dissenya petits treballs de recerca sobre animals i/o plantes, els ecosistemes del seu entorn o l'alimentació i la nutrició humanes per presentar-los i defensar-los a l'aula.*

5.2. *Expressa les conclusions de la seva recerca amb precisió i coherència, tant oralment com per escrit.*

CIÈNCIES APLICADES A L'ACTIVITAT PROFESSIONAL

Finalitat de l'assignatura

La matèria de ciències aplicades a l'activitat professional pretén donar als alumnes de quart de l'educació secundària obligatòria dels ensenyaments aplicats una visió general d'alguns aspectes de la ciència: el mètode de treball experimental, la relació amb el medi ambient, la importància de la recerca, el desenvolupament i la innovació (R+D+I) i les estratègies d'investigació.

Es tracta d'una matèria que engloba aspectes de distintes disciplines, com ara la química, la biologia i la geologia, directament aplicables a l'activitat professional.

És important remarcar que no és una matèria destinada a aprofundir coneixements generals de ciències, sinó que està enfocada als alumnes d'ensenyaments aplicats que puguin estar interessats en professions relacionades amb la indústria alimentària, agrària, farmacèutica, sanitària, d'imatge personal...

Estructura del currículum

La matèria està integrada per quatre blocs diferenciats.

El primer bloc està dirigit inicialment al reconeixement i la utilització del material, instrumental i productes de laboratori, respectant les normes de seguretat i higiene. S'hi treballen les tècniques experimentals més corrents, com mesurar masses, volums, preparar dissolucions i separar els components d'una mescla. S'aprofita també aquest bloc per introduir els principis immediats presents en l'alimentació. Finalment

s'analitzen els procediments habituals de desinfecció de materials d'ús quotidià en diferents tipus d'indústries o empreses.

El segon bloc desenvolupa els conceptes de *contaminació*, *tractament de residus* i *desenvolupament sostenible*.

En el tercer bloc s'analitzen els conceptes de *recerca*, *desenvolupament* i *innovació*, entesos com a instruments necessaris per millorar la productivitat.

Finalment, el quart bloc consisteix a elaborar i exposar un projecte d'investigació.

Orientacions metodològiques

L'estructura d'aquesta matèria permet enfocar-la de maneres diferents: treballant els blocs per separat o de manera integrada. Però sembla recomanable, atès el caràcter de la matèria, fer-ho de forma integrada, exceptuant la part experimental del primer bloc.

La part de treball experimental al laboratori del primer bloc es pot enfocar com a treball en petit grup i fomentar el desenvolupament de diverses competències: competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia, competència digital, aprendre a aprendre, i competències socials i cíviques.

S'ha de treballar al laboratori, fent servir el material i els instruments bàsics, però també és aconsellable recórrer a laboratoris virtuals per complementar les tècniques quan no es disposi de material.

Aquesta primera part es podria desenvolupar al llarg del primer trimestre.

Els continguts referents a biomolècules, desinfecció, tipus de contaminació i R+D+I, dels blocs 1-3, es poden fer servir com a base per dur a terme el projecte d'investigació del bloc 4, de manera individual si es compta amb pocs alumnes o en grup si en són més, i treballar de nou les competències abans esmentades.

En aquesta part, és necessari l'ús de les TIC i és útil l'aula virtual com a eina d'intercanvi d'informació entre el professor i els alumnes. D'aquesta manera es treballen novament la competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia i la competència digital.

L'elaboració del projecte d'investigació potencia la planificació d'estratègies, la presa de decisions (individuals i col·lectives), el pensament crític, la tolerància i les habilitats de comunicació.

Amb aquest enfocament de la matèria, els alumnes prenen un paper més actiu en tot el procés d'aprenentatge mentre que el professor esdevé un acompanyant i un moderador del procés.

Es podria dedicar un trimestre a l'elaboració dels projectes d'investigació, i deixar per al darrer les exposicions i les discussions, i completar el professor, si fos necessari, la informació. Es treballaria d'aquesta manera la comunicació lingüística, a través de l'expressió oral i escrita.

També és possible orientar d'una manera més clàssica els continguts dels tres primers blocs, sota el guiatge del professor, durant el segon trimestre i dedicar el tercer a l'elaboració i l'exposició d'un treball d'investigació triat lliurement per l'alumne, encara que relacionat amb la matèria.

El professor ha d'avaluar els alumnes, el procés d'aprenentatge i la seva pràctica docent.

L'avaluació dels alumnes ha de ser contínua, formativa i integradora, i ha de partir de l'observació i del registre sistemàtic del procés d'aprenentatge individual. Convé que estigui basada principalment en la feina i els treballs pràctics de laboratori, en el treball d'investigació i, en molt menor mesura, en proves o tests.

També s'ha d'avaluar el procés d'aprenentatge i la mateixa pràctica docent per identificar dificultats i corregir estratègies, i introduir posteriorment les modificacions oportunes en la programació i en la metodologia.

És important que durant tot el procés d'ensenyament obligatori hi hagi un bon acompanyament de la família, que ha de poder mantenir la comunicació necessària amb els professors. Correspon a l'organització del centre educatiu facilitar el temps i l'espai perquè es pugui dur a terme.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

El primer bloc permet treballar la competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia, de manera més qualitativa amb el reconeixement i la utilització dels instruments i el material de laboratori i quantitativa a través de la recollida de dades de distintes mesures i elaborant i interpretant taules de dades i també gràfics.

Així mateix, es treballa la comunicació lingüística a través de la comprensió i l'expressió tant oral com escrita en l'elaboració i l'exposició del projecte d'investigació.

L'elaboració del projecte requereix també el desenvolupament de la competència d'aprendre a aprendre en la planificació i la posterior revisió de la feina, així com de la competència digital en el procés de recerca, selecció i organització de la informació.

El tractament dels continguts del bloc 3, que fan referència a l'R+D+I, permet treballar les competències socials i cíviques fomentant l'interès dels estudiants pels processos que contribueixen al desenvolupament socioeconòmic i a més benestar social.

Igualment, i a través de les exposicions dels alumnes i les explicacions del professor, es potencia l'esperit crític amb els processos que tenen repercussió industrial, mediambiental i social, sobretot en el nostre entorn més proper, que són les Illes Balears.

Objectius específics

Els objectius de la matèria són els següents:

1. Conèixer les normes bàsiques de seguretat i higiene en el laboratori, així com els procediments de desinfecció habituals.
2. Tractar amb seguretat per a les persones i respecte per al medi ambient els residus produïts al laboratori i contribuir en general a la millora de la reutilització i del reciclatge dins el centre educatiu.
3. Efectuar mesures de manera precisa amb diferents aparells i instruments i interpretar-ne els resultats.
4. Conèixer les principals biomolècules en els aliments.
5. Conèixer els diferents tipus de contaminants i els processos de tractament de residus.
6. Valorar la importància de l'R+D+I en el procés de millora de la productivitat.
7. Desenvolupar les destreses bàsiques per emprar les tecnologies de la informació i la comunicació com a instrument de feina en la selecció, l'anàlisi i la interpretació de textos científics senzills i de divulgació.
8. Utilitzar de forma autònoma les fonts d'informació com a eina de recerca per adquirir nous coneixements.
9. Desenvolupar el sentit crític, la iniciativa personal i la capacitat d'aprendre a aprendre propis del treball científic.
10. Adquirir hàbits de feina individual i en equip de forma rigorosa i sistemàtica.
11. Reconèixer i valorar la importància de la ciència en conjunt en la millora dels hàbits de salut i de consum i en la cura del medi ambient, necessària per fer sostenible el nostre planeta i contribuir al desenvolupament i a la millora de la societat en què vivim.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

BLOC 1. TÈCNiques INSTRUMENTALS BàSIQUES
Continguts
Laboratori: organització, materials i normes de seguretat. Utilització de les TIC per al treball experimental del laboratori. Tècniques d'experimentació en física, química, biologia i geologia. Aplicacions de la ciència en les activitats laborals.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables
1. Emprar correctament els materials i els productes del laboratori. <i>1.1. Determina el tipus d'instrumental de laboratori necessari segons el tipus d'assaig que faci.</i> 2. Complir i respectar les normes de seguretat i higiene del laboratori. <i>2.1. Reconeix i compleix les normes de seguretat i higiene que regeixen en les feines de laboratori.</i> 3. Contrastar algunes hipòtesis basant-se en l'experimentació, la recopilació de dades i l'anàlisi de resultats. <i>3.1. Recull i relaciona dades obtingudes per diferents mitjans per transferir informació de caràcter científic.</i> 4. Aplicar les tècniques i l'instrumental apropiats per mesurar magnituds. <i>4.1. Determina volums, masses i temperatures fent servir assajos de tipus físic o químic.</i> 5. Preparar dissolucions de diversa índole, utilitzant estratègies pràctiques. <i>5.1. Decideix quin tipus d'estratègia pràctica és necessari aplicar per preparar una dissolució concreta.</i> 6. Separar els components d'una mescla emprant les tècniques instrumentals apropiades.

- 6.1. Estableix quin tipus de tècniques de separació i purificació de substàncies s'han d'utilitzar en algun cas concret.
7. Predir quin tipus de biomolècules són presents en diferents tipus d'aliments.
- 7.1. Discrimina quins tipus d'aliments contenen diferents biomolècules.
8. Determinar quines tècniques habituals de desinfecció cal emprar segons l'ús que es faci del material instrumental.
- 8.1. Descric les tècniques i determina l'instrumental apropiat per als processos quotidians de desinfecció.
9. Precisar les fases i els procediments habituals de desinfecció de materials d'ús quotidià als establiments sanitaris, d'imatge personal, de tractaments de benestar i en les indústries i locals relacionats amb les indústries alimentàries i les seves aplicacions.
- 9.1. Decideix sobre mesures de desinfecció de materials d'ús quotidià en diferents tipus d'indústries o de mitjans professionals.
10. Analitzar els procediments instrumentals que s'utilitzen en diverses indústries com l'alimentària, l'agrària, la farmacèutica, la sanitària, d'imatge personal, etc.
- 10.1. Relaciona diferents procediments instrumentals amb la seva aplicació en el camp industrial o en el de serveis.
11. Contrastar les possibles aplicacions científiques en els camps professionals directament relacionats amb el seu entorn.
- 11.1. Assenyala diferents aplicacions científiques en camps de l'activitat professional del seu entorn.

BLOC 2. APLICACIONS DE LA CIÈNCIA EN LA CONSERVACIÓ DEL MEDI AMBIENT**Continguts**

Contaminació: concepte i tipus.
Contaminació del sòl.
Contaminació de l'aigua.
Contaminació de l'aire.
Contaminació nuclear.
Tractament de residus.
Nocions bàsiques i experimentals sobre química ambiental.
Desenvolupament sostenible.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Precisar en què consisteix la contaminació i categoritzar-ne els tipus més representatius.
- 1.1. Empra el concepte de contaminació aplicat a casos concrets.
- 1.2. Discrimina els diferents tipus de contaminants de l'atmosfera, així com l'origen i els efectes.
2. Contrastar en què consisteixen els diferents efectes mediambientals com ara la pluja àcida, l'efecte hivernacle, la destrucció de la capa d'ozó i el canvi climàtic.
- 2.1. Categoritza els efectes mediambientals coneguts com a pluja àcida, efecte hivernacle, destrucció de la capa d'ozó i canvi climàtic global i en valora els efectes negatius per a l'equilibri del planeta.
3. Precisar els efectes contaminants que es deriven de l'activitat industrial i agrícola, principalment sobre el sòl.
- 3.1. Relaciona els efectes contaminants de l'activitat industrial i agrícola sobre el sòl.
4. Precisar els agents contaminants de l'aigua i informar sobre el tractament de depuració d'aquesta. Recopilar dades d'observació i experimentació per detectar contaminants en l'aigua.
- 4.1. Discrimina els agents contaminants de l'aigua, en coneix el tractament i dissenya algun assaig senzill de laboratori per detectar-los.
5. Precisar en què consisteix la contaminació nuclear, reflexionar sobre la gestió dels residus nuclears i valorar críticament la utilització de l'energia nuclear.
- 5.1. Estableix en què consisteix la contaminació nuclear, analitza la gestió dels residus nuclears i argumenta sobre els factors a favor i en contra de l'ús de l'energia nuclear.
6. Identificar els efectes de la radioactivitat sobre el medi ambient i la seva repercussió sobre el futur de la humanitat.
- 6.1. Reconeix i distingeix els efectes de la contaminació radioactiva sobre el medi ambient i la vida en general.
7. Precisar les fases procedimentals que intervenen en el tractament de residus.
- 7.1. Determina els processos de tractament de residus i valora críticament la recollida selectiva d'aquests.
8. Contrastar arguments a favor de la recollida selectiva de residus i la seva repercussió en l'àmbit familiar i social.
- 8.1. Argumenta els pros i els contres del reciclatge i de la reutilització de recursos materials.
9. Fer servir assajos de laboratori relacionats amb la química ambiental, conèixer què és una mesura de pH i com s'empra per controlar el medi ambient.
- 9.1. Formula assajos de laboratori per conèixer aspectes desfavorables del medi ambient.
10. Analitzar i contrastar opinions sobre el concepte de desenvolupament sostenible i les seves repercussions per a l'equilibri mediambiental.
- 10.1. Identifica i descriu el concepte de desenvolupament sostenible. Enumera possibles solucions al problema de la degradació mediambiental.
11. Participar en campanyes de sensibilització, en l'àmbit del centre educatiu, sobre la necessitat de controlar l'ús dels recursos energètics o d'un altre tipus.
- 11.1. Aplica amb els companys mesures de control d'utilització dels recursos i hi implica el mateix centre educatiu.
12. Dissenyar estratègies per donar a conèixer als companys i persones properes la necessitat de mantenir el medi ambient.
- 12.1. Planteja estratègies de sostenibilitat en l'entorn del centre.

BLOC 3. RECERCA, DESENVOLUPAMENT I INNOVACIÓ (R+D+I)

Continguts

Concepte d'R+D+I.

Importància per a la societat. Innovació.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Analitzar la incidència de l'R+D+I en la millora de la productivitat i l'augment de la competitivitat en el marc globalitzador actual.

1.1. Relaciona els conceptes de recerca, desenvolupament i innovació. Contrasta les tres etapes del cicle R+D+I.

2. Investigar, argumentar i valorar sobre tipus d'innovació, ja sigui en productes o en processos, valorant críticament totes les aportacions que s'hi fan ja sigui d'organismes estatals o autonòmics o d'organitzacions de diversa índole.

2.1. Reconeix tipus d'innovació de productes basada en la utilització de nous materials, noves tecnologies, etc., que sorgeixen per donar resposta a noves necessitats de la societat.

2.2. Enumera quins organismes i administracions fomenten l'R+D+I en l'àmbit estatal i autonòmic.

3. Recopilar, analitzar i discriminar informació sobre diferents tipus d'innovació en productes i processos, a partir d'exemples d'empreses capdavanteres en innovació.

3.1. Precisa com la innovació és o pot ser un factor de recuperació econòmica d'un país.

3.2. Enumera algunes línies d'R+D+I que hi ha actualment per a les indústries químiques, farmacèutiques, alimentàries i energètiques.

4. Empra adequadament les TIC per cercar, seleccionar i processar la informació en la investigació o l'estudi que relacioni el coneixement científic aplicat a l'activitat professional.

4.1. Discrimina sobre la importància que tenen les tecnologies de la informació i la comunicació en el cicle de recerca i desenvolupament.

BLOC 4. PROJECTE D'INVESTIGACIÓ**Continguts**

Projecte d'investigació.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Planejar, aplicar i integrar les destreses i les habilitats pròpies de treball científic.

1.1. Integra i aplica les destreses pròpies dels mètodes de la ciència.

2. Elaborar hipòtesis i contrastar-les a través de l'experimentació o l'observació i l'argumentació.

2.1. Utilitza arguments i justifica les hipòtesis que proposa.

3. Discriminar i decidir sobre les fonts d'informació i els mètodes usats per obtenir-la.

3.1. Empra diferents fonts d'informació, basant-se en les TIC, per elaborar i presentar les seves investigacions.

4. Participar, valorar i respectar la feina individual i en grup.

4.1. Participa, valora i respecta la feina individual i de grup.

5. Presentar i defensar en públic el projecte d'investigació duit a terme.

5.1. Disseny petits treballs d'investigació sobre un tema d'interès científic i tecnològic, animals i/o plantes, els ecosistemes de l'entorn o l'alimentació i la nutrició humana per presentar-los i defensar-los a l'aula.

5.2. Expressa amb precisió i coherència tant verbalment com per escrit les conclusions de les seves investigacions.

ECONOMIA**Finalitat de l'assignatura**

L'economia és present en tots els aspectes de la nostra vida quotidiana. Qualsevol persona necessita conèixer les regles bàsiques que expliquen els esdeveniments econòmics i el llenguatge específic que utilitzen els economistes i els mitjans de comunicació per analitzar els fets.

L'estudi de l'economia ajuda a percebre i conèixer el món que ens envolta i possibilita analitzar les relacions humanes des d'aspectes microeconòmics i macroeconòmics, així com aprofundir-hi, tenint en compte variables de l'entorn i, més concretament, les que afecten les Illes Balears. També facilita la comprensió de conceptes emprats de forma habitual en l'economia i en el món empresarial, potencia habilitats de raonament, abstracció i interrelació, i proporciona eines per examinar de forma crítica la societat que ens envolta. Tot això justifica la presència d'una assignatura com l'economia en l'educació secundària obligatòria.

La societat cerca el benestar material i el progrés dels seus membres. L'enfocament econòmic suposa explicar la realitat des d'una perspectiva diferent, principalment a partir dels interessos i les necessitats que les persones manifestam a cada moment. Les persones ens veim abocades a establir prioritats entre les nostres necessitats i a decidir quines satisfarem amb els recursos limitats de què disposem.

L'estudi de l'economia proporciona, juntament amb la formació tècnica, una sèrie de competències per fer feina en equip i habilitats de comunicació, iniciativa i lideratge. També estimula l'esperit emprenedor.

Cal destacar que en aquesta assignatura es tracten continguts essencials perquè, una vegada finalitzats els estudis de l'educació secundària obligatòria, els alumnes siguin mínimament competents en una de les activitats més comunes que duen a terme els agents econòmics:

relacionar-se amb els intermediaris financers.

Estructura del currículum

Aquesta assignatura s'organitza en sis blocs, que han de contribuir a assolir els estàndards d'aprenentatge.

Bloc 1. Idees econòmiques bàsiques

En aquest bloc es treballen conceptes bàsics com *escassetat*, *assignació de recursos* i *cost d'oportunitat*, es tracten qüestions com la manera com s'estudia l'economia i s'ofereix un primer apropament als models econòmics.

Bloc 2. Economia i empresa

En aquest bloc s'estudien els diferents tipus d'empreses i com es classifiquen, i també algunes de les àrees de l'empresa, com l'àrea productiva i, més concretament, el procés productiu, i l'àrea de finançament. Finalment s'estudien les obligacions fiscals de les empreses.

Bloc 3. Economia personal

En aquest bloc es treballa el pressupost personal o pla financer i s'identifica cada un dels elements que hi estan vinculats. Es dona importància a l'estalvi i al control de la despesa. Finalment, es tracta el coneixement de la informació bancària necessària per elaborar un pla financer bancari al llarg de la vida.

Blocs 4 i 5. Economia, ingressos i despeses de l'Estat. Economia, interès, inflació i desocupació

En aquests dos blocs es desenvolupen les magnituds macroeconòmiques i la capacitat per comprendre, valorar i analitzar aquestes dades.

Bloc 6. Economia internacional

En aquest bloc es valora l'impacte de la globalització econòmica, del comerç internacional i dels processos d'integració econòmica en les societats i en el medi ambient.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Des d'una perspectiva metodològica, l'economia ha de contribuir a assolir les capacitats previstes per a l'educació secundària obligatòria.

La metodologia utilitzada per desenvolupar els continguts ha de considerar el context temporal, geogràfic i social en què es troba l'alumne, ha de fer referències constants a la realitat de les Illes Balears i ha de permetre fer una anàlisi crítica de la realitat.

La matèria ha de proporcionar oportunitats de millorar la capacitat d'emprar les tecnologies de la informació i la comunicació, tant en les aplicacions més generals com en les més vinculades a l'assignatura.

Les orientacions metodològiques per assolir els objectius didàctics han d'incloure el foment d'un paper actiu dels alumnes a l'aula que els permeti observar, reflexionar i investigar mitjançant diferents recursos, com els llibres de text, notícies econòmiques, vídeos, visites a empreses, debats, etc.

S'ha d'intentar cercar un desenvolupament integral dels alumnes i conjugar l'adquisició de coneixements propis de la matèria en qüestió amb el desenvolupament d'habilitats, actituds i valors (competències). Algunes de les metodologies per aconseguir-ho són l'aprenentatge cooperatiu i l'aprenentatge basat en problemes. Aquest darrer mètode s'orienta a resoldre problemes de la vida real seleccionats o dissenyats per tal d'aconseguir l'aprenentatge de certs objectius.

Recursos didàctics

S'han de fer servir fonts i recursos didàctics variats de forma seqüenciada i progressiva per obtenir informació, per interpretar-la i per comunicar-la de manera eficaç i comprensible. Aquest ús ha de preveure el grau de dificultat, l'especificitat i els codis lingüístics propis que implica. Cal potenciar també l'observació directa i indirecta, la lectura de diferents documents i la consulta de fonts orals, i cal ensenyar-los especialment a fer feina amb les TIC i els mitjans de comunicació audiovisuals.

Els recursos didàctics que es poden fer servir per desenvolupar totes les habilitats comentades anteriorment són: llibres de text, notícies de revistes especialitzades, notícies de premsa, recursos audiovisuals, recursos digitals com jocs de simulació, exercicis pràctics per resoldre problemes, etc.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

Quant a l'organització de l'aula i la utilització dels recursos didàctics, des de la didàctica s'han d'iniciar noves dinàmiques d'aula que donin sentit al procés d'ensenyament-aprenentatge. Depenent del tipus d'activitat que els professors decideixin dur a terme per concretar el currículum de l'assignatura, és més adequat un tipus d'agrupament dels alumnes o un altre. Així, hi haurà algunes activitats en les quals serà més adequada la feina individual, en altres serà més adequada la feina en petits grups per afavorir la cooperació i la cohesió entre els alumnes i, finalment, hi haurà determinades activitats col·lectives en les quals serà adequada una organització que permeti als alumnes conèixer i valorar punts de vista distints mitjançant les exposicions de la resta de companys.

Tractament disciplinari

A l'hora de dissenyar les programacions didàctiques, l'assignatura d'economia s'ha d'orientar a l'adquisició d'uns coneixements bàsics d'economia, d'economia de l'empresa i d'educació financera principalment. Les programacions han de tenir per objecte el disseny d'activitats d'ensenyament-aprenentatge per assolir els objectius de l'etapa i les competències que el currículum exigeix tenir en compte. Per això, els professors han de tenir presents tant els documents com els mitjans pedagògics necessaris per fer una proposta coherent.

Igualment, s'ha de fer ressaltar que l'economia no és una disciplina independent, ja que per comprendre-la calen altres ciències: la història, pels coneixements que aporta de les experiències d'altres èpoques; les matemàtiques, ja que requereix el coneixement de l'estadística descriptiva i la interpretació del càlcul dels paràmetres més significatius, així com de les diferents formes de representació gràfica com a eines fonamentals per assegurar l'anàlisi de dades; i la geografia, com a font per a l'estudi de les variables que incideixen en el creixement econòmic i el determinen, i que permeten a l'alumne tenir una visió global de la realitat actual.

Avaluació

L'avaluació ha de ser individual i contínua. Individual, perquè s'avalua el progrés de cada un dels alumnes tenint presents les seves pròpies capacitats. Contínua, perquè s'han de valorar totes les tasques, actituds i aprenentatges de cada alumne des del principi fins al final del curs.

L'avaluació pren com a referent directe els objectius de la matèria, que es concreten en els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge propis de cada curs.

L'avaluació ha de permetre als professors contrastar els aprenentatges assolits amb les competències que es pretenen desenvolupar, gràcies a l'anàlisi del procés d'ensenyament-aprenentatge, en què intervenen les decisions metodològiques. Es pot organitzar en avaluació inicial (valoració dels coneixements previs dels alumnes al principi de curs), avaluació formativa (observació i valoració de totes les produccions, els progressos i les actituds dels alumnes al llarg de tot el període), avaluació sumatòria (valoració dels progressos dels alumnes al final del període) i avaluació integradora (disseny de les programacions didàctiques partint de l'atenció a la diversitat que requereixen els alumnes).

L'avaluació formativa ha d'implicar tant els professors com els alumnes, atès que als primers els ha de permetre valorar l'adequació de les estratègies d'ensenyament, mentre que als segons els ha de permetre identificar les dificultats del seu aprenentatge i les estratègies constructives que han d'aplicar, així com assumir la seva responsabilitat com a principals agents del seu procés de formació.

És a dir, un procés d'avaluació complet i correcte ha de servir perquè els professors valorin si han posat a l'abast dels alumnes totes les eines necessàries per al seu procés d'aprenentatge, incloses les adequades per a l'atenció a la diversitat, però també ha de fer entendre als alumnes que, ateses aquestes condicions prèvies que els professors han d'assegurar, la darrera responsabilitat recau sobre ells mateixos, perquè així es converteixin en els autèntics protagonistes de la seva educació.

El paper dels docents

Com a professors d'economia i en general d'una ciència social, hem de saber transmetre a l'alumne la idea d'un món global en el qual tot està relacionat. Hem de saber transmetre coneixements precisos perquè entenguin, per exemple, com sorgeixen les relacions entre els diferents agents socials i com conformen els sistemes productius i econòmics, partint del problema fonamental de l'economia, l'escassetat de recursos i la necessitat d'elegir. També hem de saber donar més protagonisme a l'alumne dins el procés d'aprenentatge.

El professor ha d'assumir diferents papers durant el procés d'ensenyament-aprenentatge de l'assignatura. Ha de ser un acompanyador, facilitador i tutor del procés d'aprenentatge dels seus alumnes.

Participació de les famílies

En aquesta assignatura es veuen termes com *ingressos, costs, pressupost, diners, banc, targeta bancària, tipus d'interès, desocupació*, etc. Sovint aquests termes es fan servir en la vida quotidiana de les famílies i això fa que la participació d'aquestes en el procés d'aprenentatge dels alumnes pugui ser bastant actiu. El professor pot fer servir la implicació de les famílies com un element motivador per als alumnes.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Les competències clau són les que totes les persones necessiten per a la seva realització i el seu desenvolupament personals, així com per a la ciutadania activa, la inclusió social i l'ocupació. En aquest sentit, l'estudi de l'economia afavoreix l'assoliment de molts dels aspectes d'aquestes competències.

Referent a la competència matemàtica i les competències bàsiques en ciència i tecnologia, la contribució és rellevant. Inclou, entre altres aspectes, l'anàlisi i la representació gràfica del cost d'oportunitat i de la frontera de possibilitats de producció, la capacitat de valorar i interpretar dades i gràfics de contingut econòmic relacionats amb els tipus d'interès, la inflació i la desocupació, així com la destresa per elaborar i fer el seguiment d'un pressupost o pla financer personalitzat i per diferenciar entre ingressos i costos generals d'una empresa, per identificar-ne el benefici o la pèrdua, i per aplicar raonaments matemàtics a la interpretació dels resultats.

Les contribucions que l'estudi de l'economia pot fer a la competència en comunicació lingüística van més enllà de la utilització del llenguatge com a vehicle de comunicació en el procés d'ensenyament-aprenentatge. El que es pretén, a més, és facilitar que s'assoleixin habilitats per saber donar explicacions i fer raonaments i valoracions crítiques de diversos problemes econòmics i empresarials, així com conèixer el vocabulari bàsic necessari, que hauria de passar a formar part del llenguatge habitual dels alumnes i del procés d'ensenyament-aprenentatge de la matèria.

Probablement una de les competències més rellevants per a la matèria és la de sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. Aquesta competència és present en els àmbits personal, social, escolar i laboral en els quals es relacionen les persones, i els permet desenvolupar les seves activitats i aprofitar noves oportunitats. Constitueix igualment el fonament d'altres capacitats i coneixements més específics, i inclou la consciència dels valors ètics que hi estan relacionats. Entre els coneixements que s'assoleixen de la competència sentit d'iniciativa i esperit emprenedor, s'hi inclou la capacitat de reconèixer les oportunitats existents per a les activitats personals, professionals i comercials. També s'hi inclouen aspectes de més gran amplitud que proporcionen el context en el qual les persones viuen i treballen, com la comprensió de les línies generals que regeixen el funcionament de les societats i les organitzacions sindicals i empresarials, així com les econòmiques i financeres, l'organització i els processos empresarials, i el disseny i la implementació d'un pla financer.

Alguns aspectes metodològics basats en petites recerques, feines en grup i feines de tipus cooperatiu permeten als alumnes emprar les noves tecnologies en el seu procés d'ensenyament-aprenentatge, amb la qual cosa es contribueix a la competència digital dels alumnes. Així mateix, s'han d'emprar eines informàtiques per preparar i desenvolupar un pressupost o pla financer personalitzat i per emprar i analitzar gràfics per poder comparar la realitat amb les previsions.

La matèria d'economia contribueix a les competències socials i cíviques mitjançant l'aplicació de raonaments bàsics per interpretar problemes econòmics que provenen de les relacions econòmiques de l'entorn. El coneixement i la descripció dels efectes de la desigualtat de la renda i els instruments per redistribuir-la, els efectes socials i mediambientals de les empreses, la importància de l'estalvi i la inversió, les causes de la desocupació i la repercussió econòmica que té, així com el coneixement del procés de cooperació i integració econòmica produït a la Unió Europea i el funcionament del Banc Central Europeu, han de permetre als alumnes assolir les habilitats, les actituds i els valors implícits en aquesta competència.

La competència d'aprendre a aprendre s'adquireix mitjançant el desenvolupament d'estratègies en la resolució de problemes pràctics. L'estudi de l'economia implica la curiositat per formular preguntes i l'habilitat per identificar i gestionar la diversitat de respostes possibles utilitzant diverses estratègies i metodologies que permetin afrontar la presa de decisions de manera racional i crítica. A més, el caràcter canviant del món econòmic exigeix habilitats per obtenir informació i per transformar-la en coneixement propi, relacionant i integrant la nova informació amb els coneixements previs i amb la pròpia experiència personal, la qual cosa implica saber aplicar els nous coneixements i les noves capacitats a situacions similars i contextos diversos.

L'estudi de l'economia contribueix a la competència de consciència i expressions culturals des de la consideració del coneixement com la manera que té la societat de produir, intercanviar i créixer econòmicament com a contribució al desenvolupament cultural. Les diferents maneres d'organitzar l'economia al llarg de la història han contribuït al patrimoni cultural de la humanitat. Les diferents fases històriques s'han correspost amb situacions i sistemes econòmics diferents i amb diferents maneres de resoldre els problemes econòmics fonamentals de satisfacció de les necessitats i de desenvolupament.

Objectius específics

1. Comprendre els conceptes bàsics de l'economia. Analitzar l'efecte de les decisions econòmiques en la vida dels ciutadans i prendre consciència de l'existència de diferents models econòmics.
2. Descriure els diferents tipus d'empreses i analitzar el teixit empresarial de les Illes Balears d'acord amb aquesta classificació. Identificar i analitzar els aspectes més importants del funcionament de les empreses en una economia de mercat.
3. Ser capaços de gestionar la seva economia personal mitjançant l'elaboració d'un pressupost i l'anàlisi del grau de compliment d'aquest.

Valorar la rellevància de l'estalvi i comprendre la necessitat de planificar aspectes financers al llarg de la vida.

4. Reconèixer el funcionament bàsic del sistema financer i conèixer les característiques bàsiques de les principals operacions bancàries.
5. Valorar positivament l'anàlisi de la realitat econòmica mitjançant l'estudi de les principals macromagnituds i comprendre'n el funcionament. Per aconseguir-ho, cal interpretar dades i gràfics relacionats amb les macromagnituds i tenir una opinió sobre els resultats.
6. Conèixer i valorar els efectes per a la societat de la desigualtat de la renda i el paper de l'Estat en la redistribució d'aquesta.
7. Comprendre els avantatges i els inconvenients que la globalització econòmica i el procés d'integració econòmica i monetària de la Unió Europea han provocat en la qualitat de vida de les persones i el medi ambient.
8. Reflexionar sobre la necessitat d'una economia sostenible. Analitzar i valorar críticament les repercussions del creixement econòmic sobre el medi ambient i la qualitat de vida de les persones.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

BLOC 1. IDEES ECONÒMIQUES BÀSIQUES

Continguts

L'economia i l'impacte que té en la vida dels ciutadans.
L'escassetat, l'elecció i l'assignació de recursos. El cost d'oportunitat.
Com s'estudia en economia. Un apropament als models econòmics.
Relacions econòmiques bàsiques i representació.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Explicar l'economia com a ciència social i valorar l'impacte permanent de les decisions econòmiques en la vida dels ciutadans.
 - 1.1. *Reconeix l'escassetat de recursos i la necessitat de triar i prendre decisions com les claus dels problemes bàsics de tota economia, i comprèn que qualsevol elecció suposa renunciar a altres alternatives i que qualsevol decisió té conseqüències.*
 - 1.2. *Diferencia formes diverses d'abordar i resoldre problemes econòmics i n'identifica els avantatges i els inconvenients, així com les limitacions.*
2. Conèixer la terminologia econòmica bàsica i l'ús dels models econòmics i familiaritzar-s'hi.
 - 2.1. *Comprèn i utilitza correctament diferents termes de l'àrea de l'economia.*
 - 2.2. *Diferencia entre economia positiva i economia normativa.*
 - 2.3. *Representa i analitza gràficament el cost d'oportunitat mitjançant la frontera de possibilitats de producció.*
3. Prendre consciència dels principis bàsics de l'economia que s'han d'aplicar en les relacions econòmiques bàsiques tenint en compte els recursos i les necessitats.
 - 3.1. *Representa les relacions que s'estableixen entre les economies domèstiques i les empreses.*
 - 3.2. *Aplica raonaments bàsics per interpretar problemes econòmics provinents de les relacions econòmiques del seu entorn.*

BLOC 2. ECONOMIA I EMPRESA

Continguts

L'empresa i l'empresari.
Tipus d'empresa. Criteris de classificació, forma jurídica, funcions i objectius.
Classificació, segons el tipus, de les empreses de les Illes Balears.
Procés productiu i factors productius.
Fonts de finançament de les empreses. Ingressos, costos i beneficis.
Obligacions fiscals de les empreses.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Descriure els diferents tipus d'empreses i les formes jurídiques que poden presentar, i relacionar-los amb les exigències de capital que impliquen i amb les responsabilitats legals dels propietaris i gestors, així com amb les interrelacions que les empreses tenen amb l'entorn immediat.
 - 1.1. *Distingeix les diferents formes jurídiques de les empreses i les relaciona amb les exigències requerides de capital per constituir-les i amb les responsabilitats legals per a cada tipus.*
 - 1.2. *Valora les formes jurídiques d'empreses més apropiades en cada cas segons les característiques concretes aplicant el raonament sobre la classificació de les empreses.*
 - 1.3. *Identifica els diferents tipus d'empreses i d'empresaris que actuen en el seu entorn, així com la forma com s'interrelacionen amb l'àmbit més proper i els efectes socials i mediambientals, positius i negatius, que s'observen.*
2. Analitzar les característiques principals del procés productiu.
 - 2.1. *Indica els diferents tipus de factors productius i les relacions entre productivitat, eficiència i tecnologia.*
 - 2.2. *Identifica els diferents sectors econòmics, així com els reptes i les oportunitats que presenten.*
3. Identificar les fonts de finançament de les empreses.

3.1. Explica les possibilitats de finançament del dia a dia de les empreses i diferencia el finançament extern i l'intern, a curt i a llarg termini, així com el cost de cada una i les implicacions en la marxa de l'empresa.

4. Determinar per a un cas senzill l'estructura d'ingressos i costos d'una empresa, i calcular-ne el benefici.

4.1. Diferencia els ingressos i els costos generals d'una empresa, n'identifica el benefici o la pèrdua i aplica raonaments matemàtics per interpretar els resultats.

5. Diferenciar els impostos que afecten les empreses i la importància de complir les obligacions fiscals.

5.1. Identifica les obligacions fiscals de les empreses segons l'activitat i assenya la funció bàsic dels impostos i les principals diferències entre ells.

5.2. Valora l'aportació que suposa la càrrega impositiva a la riquesa nacional.

BLOC 3. ECONOMIA PERSONAL

Continguts

Ingressos i despeses. Identificació i control.

Gestió del pressupost. Objectius i prioritats.

Estalvi i endeutament.

Risc i diversificació.

Planificació del futur. Necessitats econòmiques en les etapes de la vida.

Els doblers. Relacions bancàries. El primer compte bancari. Informació. Targetes de dèbit i crèdit.

Implicacions dels contractes financers. Drets i responsabilitats dels consumidors en el mercat financer.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Elaborar un pressupost personal en el qual es distingeixin els diferents tipus d'ingressos i despeses, controlar el grau de compliment del pressupost i les possibles necessitats d'adaptar-lo.

1.1. *Elabora un pressupost o pla financer personalitzat en què identifica cada un dels ingressos i de les despeses, i en fa el seguiment.*

1.2. *Empre eines informàtiques per preparar i desenvolupar un pressupost o pla financer personalitzat.*

1.3. *Usa gràfics d'anàlisi que li permeten comparar una realitat personalitzada amb les previsions establertes.*

2. Decidir amb racionalitat davant les alternatives econòmiques de la vida personal després de relacionar-les amb el benestar propi i social.

2.1. *Comprèn les necessitats de planificació i de gestió dels assumptes financers al llarg de la vida. Aquesta planificació es vincula a la previsió feta en cada una de les etapes d'acord amb les decisions preses i l'evolució de l'activitat econòmica nacional.*

3. Expressar una actitud positiva cap a l'estalvi i emprar-lo com a mitjà per assolir diferents objectius.

3.1. *Coneix i explica la rellevància de l'estalvi i del control de la despesa.*

3.2. *Analitza els avantatges i els inconvenients de l'endeutament, en valora el risc i selecciona la decisió més adequada per a cada moment.*

4. Reconèixer el funcionament bàsic dels doblers, diferenciar els diferents tipus de comptes bancaris i de targetes emeses com a mitjans de pagament, i valorar l'oportunitat d'usar-los amb garanties i responsabilitat.

4.1. *Comprèn els termes fonamentals i descriu el funcionament de les operacions amb els comptes bancaris.*

4.2. *Valora i comprova la necessitat de llegir detingudament els documents que presenten els bancs, així com la importància de la seguretat quan la relació es produeix per Internet.*

4.3. *Reconeix el fet que es poden negociar les condicions que presenten les entitats financeres i analitza el procediment de reclamació davant les entitats.*

4.4. *Identifica i explica les diferents modalitats de targetes que hi ha, així com els aspectes més importants de la seguretat quan s'opera amb targetes.*

5. Conèixer el concepte d'assegurança i la finalitat que tenen les assegurances.

5.1. *Identifica i diferencia els diferents tipus d'assegurances segons els riscos o les situacions adverses en les diferents etapes de la vida.*

BLOC 4. ECONOMIA I INGRESSOS I DESPESES DE L'ESTAT

Continguts

Els ingressos i les despeses de l'Estat.

El deute públic i el dèficit públic.

Desigualtats econòmiques i distribució de la renda.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer i analitzar la procedència de les principals fonts d'ingressos i despeses de l'Estat, i interpretar gràfics que en mostrin la distribució.

1.1. *Identifica les vies d'on procedeixen els ingressos de l'Estat i les principals àrees de les despeses de l'Estat, i en comenta les relacions.*

1.2. *Analitza i interpreta dades i gràfics de contingut econòmic relacionats amb els ingressos i les despeses de l'Estat.*

1.3. *Distingeix el comportament dels ingressos i les despeses públiques en els diferents cicles econòmics, així com els efectes que es poden produir al llarg del temps.*

2. Diferenciar i explicar els conceptes de deute públic i dèficit públic.

2.1. *Comprèn i expressa les diferències entre els conceptes de deute públic i dèficit públic, així com la relació que es produeix entre ells.*

3. Determinar l'impacte de la desigualtat de la renda per a la societat i estudiar les eines per redistribuir-la.

3.1. *Coneix i descriu els efectes de la desigualtat de la renda i els instruments per redistribuir-la.*

BLOC 5. ECONOMIA I TIPUS D'INTERÈS, INFLACIÓ I DESOCUPACIÓ**Continguts**

El tipus d'interès.

La inflació.

Conseqüències dels canvis en els tipus d'interès i inflació.

La desocupació i les polítiques contra la desocupació.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Diferenciar les magnituds de tipus d'interès, inflació i desocupació, així com analitzar les relacions existents entre elles.

1.1. *Describeix les causes de la inflació i valora les principals repercussions econòmiques i socials que té.*

1.2. *Explica el funcionament dels tipus d'interès i les conseqüències de la variació que poden presentar per a l'evolució de l'economia.*

2. Interpretar dades i gràfics vinculats als conceptes de tipus d'interès, inflació i desocupació.

2.1. *Valora i interpreta dades i gràfics de contingut econòmic relacionats amb els tipus d'interès, la inflació i la desocupació.*

3. Valorar diferents opcions de polítiques macroeconòmiques per fer front a la desocupació.

3.1. *Describeix les causes de la desocupació i en valora les principals repercussions econòmiques i socials.*

3.2. *Analitza les dades de desocupació a Espanya i les polítiques contra la desocupació.*

3.3. *Investiga i reconeix àmbits d'oportunitats i tendències d'ocupació.*

BLOC 6. ECONOMIA INTERNACIONAL**Continguts**

La globalització econòmica.

El comerç internacional.

El mercat comú europeu i la unió econòmica i monetària europea.

La consideració econòmica del medi ambient: la sostenibilitat.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Valorar l'impacte de la globalització econòmica, del comerç internacional i dels processos d'integració econòmica en la qualitat de vida de les persones i el medi ambient.

1.1. *Analitza el grau d'interconnexió de les diferents economies de tots els països del món i aplica la perspectiva global per emetre'n una valoració crítica.*

1.2. *Explica les raons que justifiquen l'intercanvi econòmic entre països i que influeixen en aquest intercanvi.*

1.3. *Analitza esdeveniments econòmics contemporanis en el context de la globalització i el comerç internacional.*

1.4. *Coneix i enumera avantatges i inconvenients del procés d'integració econòmica i monetària de la Unió Europea.*

1.5. *Reflexiona sobre els problemes mediambientals i la relació que tenen amb l'impacte econòmic internacional, i analitza les possibilitats d'un desenvolupament sostenible.*

FÍSICA I QUÍMICA**Finalitat de l'assignatura**

La matèria de física i química a secundària ha de servir els alumnes per explicar els fenòmens que tenen lloc a la natura, establir relacions entre ells i aplicar els coneixements i estratègies apresos a l'anàlisi i resolució de situacions o problemes plantejats.

L'adquisició de coneixements és important com a part d'una cultura científica que ha d'ajudar a entendre el món que ens envolta des de la perspectiva de la ciència i la tecnologia, i que ha d'encuriosir els alumnes motivant-los a fer-se preguntes, cercar informació i plantejar-se nous reptes.

És a través de les estratègies apreses, complementades amb les matemàtiques, que els alumnes han d'adquirir les destreses necessàries que els permetran, en un futur enfrontar-se als problemes reals i resoldre'ls, no sols en l'àmbit acadèmic sinó també en el personal i en el laboral.

Estructura del currículum

L'organització dels continguts de la matèria gira al voltant de l'energia, la matèria, l'espai i el temps, així com de les seves interaccions i canvis.

Aquests continguts es desenvolupen tenint en compte el caràcter experimental de la matèria, fomentant l'ús del mètode científic com a mètode d'adquisició de coneixement i de les tecnologies de la informació i la comunicació com a eines de feina.

La matèria de física i química s'imparteix als dos cicles de l'educació secundària obligatòria.

Al primer cicle —a segon i a tercer de l'educació secundària obligatòria—, s'ha de plantejar de manera fenomenològica, com una continuació

i alhora un aprofundiment dels coneixements adquirits en les ciències de la naturalesa de primària, tot tenint en compte que es tracta d'una matèria troncal general, comuna per a tots els alumnes, però per alguns d'ells, terminal.

Al segon cicle —a quart de l'educació secundària obligatòria—, ha de tenir un enfocament formal, ja que esdevé una matèria troncal d'opció dels ensenyaments acadèmics, i està, per tant, orientada a aquells alumnes que, majoritàriament, han de seguir cursant batxillerat de ciències.

La física i química, tant al primer cicle de l'educació secundària obligatòria com al quart curs, està formada per cinc blocs, que en el primer cas es desenvolupen al llarg de dos anys.

El primer bloc, "L'activitat científica", està orientat a desenvolupar el mètode científic, a conèixer les magnituds i la mesura. Al primer cicle el tractament és més qualitatiu i de reconeixement dels instruments i material de laboratori mentre que a quart es fa un tractament més quantitatiu a través de càlculs d'errors, anàlisi de dades i elaboració i interpretació de taules de dades, gràfics i lleis. Al final d'aquest bloc s'ha d'elaborar un projecte d'investigació fent ús de les tecnologies de la informació i comunicació.

El segon bloc, "La matèria", parteix al primer cicle dels estats d'agregació, passant per substàncies pures i mescles, fins arribar als models atòmics, la taula periòdica i els enllaços, encetant la formulació inorgànica amb els composts binaris. A quart, ja es parteix dels models atòmics i la taula periòdica, s'introdueixen les configuracions electròniques per interpretar l'enllaç i les forces intermoleculars. S'aprofundeix en la formulació inorgànica i s'introdueix la formulació orgànica.

El tercer bloc, "Els canvis", s'enfoca al primer cicle de manera bàsicament qualitativa. A quart s'introdueixen el mol, les unitats de concentració i els càlculs estequiomètrics.

En el quart bloc s'introdueix la física a partir del moviment i de les causes que el provoquen, amb un enfocament fenomenològic al primer cicle i ja formal a quart, on es desenvolupa, a més, el concepte de *pressió* aplicant-lo a la física de l'atmosfera.

I el cinquè bloc, "L'energia", es fonamenta al primer cicle en els tipus i fonts d'energia així com en el corrent elèctric i les seves relacions, a través de la llei d'Ohm. A quart s'introdueixen el principi de conservació de l'energia, el treball i la calor.

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

Orientacions metodològiques

El primer bloc i el cinquè al primer cicle de l'educació secundària obligatòria i el primer, tercer i quart blocs al quart curs proposen treballs experimentals, que es poden enfocar com a treball en petit grup, preferentment al laboratori, que ha de fomentar el desenvolupament de diverses competències (matemàtica i en ciència i tecnologia, digital, aprendre a aprendre i socials i cíviques).

També el primer i quart blocs al primer cicle i el primer i cinquè blocs al segon permeten treballar emprant la metodologia d'aprenentatge basada en problemes, ja que l'elaboració d'un projecte d'investigació es pot enfocar potenciant la planificació d'estratègies, la presa de decisions (individuals i col·lectives), el pensament crític, la tolerància i les habilitats de comunicació, tot assignant al professor el rol d'acompanyant del procés d'aprenentatge.

A la resta de blocs, s'ha de treballar l'elaboració d'hipòtesis, la resolució de problemes i l'anàlisi i la representació de dades, fent ús de les TIC per fer simulacions, tractament de dades, d'aules i laboratoris virtuals..., on es treballen sobretot, la competència matemàtica i en ciència i tecnologia i la competència digital.

La matèria de física i química permet un tractament transdisciplinari d'alguns continguts i mètodes: amb les matemàtiques, els de tractament de dades i representacions gràfiques, i els blocs de la matèria, els canvis i l'energia inclouen continguts comuns amb la biologia i la geologia.

També és convenient elaborar problemes i qüestions relacionades amb el món que ens envolta: la medicina (formulació orgànica), el medi ambient (energies) i la vida quotidiana (aplicar els problemes de concentracions a una analítica, interpretar la informació continguda en un envàs d'algun producte alimentari o de neteja...).

Durant tot el procés d'aprenentatge el professor ha d'alternar el rol de guia amb el d'acompanyant, per potenciar el màxim nombre de competències.

El professor ha d'avaluar els alumnes, el procés d'aprenentatge i la seva pràctica docent.

L'avaluació dels alumnes ha de ser contínua, formativa i integradora i ha de partir de l'observació sistemàtica del procés d'aprenentatge individual, basant-se en proves, tests, treballs pràctics individuals i de grup, observació de classe...

També s'ha d'avaluar el procés d'aprenentatge i la mateixa pràctica docent per identificar dificultats i corregir estratègies i introduir

posteriorment les modificacions oportunes en la programació i en la metodologia.

Es important que durant tot el procés d'ensenyament obligatori hi hagi un bon acompanyament de la família, que ha de poder mantenir la comunicació necessària amb el professor. Correspon a l'organització del centre educatiu facilitar el temps i l'espai perquè es pugui dur a terme.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

El primer bloc permet treballar a fons la competència matemàtica i les competències bàsiques en ciència i tecnologia: al primer cicle de manera més qualitativa amb el reconeixement i la utilització dels instruments i el material de laboratori; i a quart, fent un tractament més quantitatiu, a través del càlcul d'errors, l'anàlisi de dades, l'elaboració i la interpretació de taules de dades, els gràfics i l'aplicació de principis i lleis.

Així mateix, es treballa la comunicació lingüística a través de la comprensió i expressió tant oral com escrita en l'elaboració i l'exposició del projecte d'investigació.

L'elaboració del projecte requereix també el desenvolupament de la competència d'aprendre a aprendre, en la planificació i posterior revisió de la feina, així com de la competència digital en el procés de recerca, selecció i organització de la informació.

Del segon al cinquè bloc, atès el caràcter pràctic i experimental de la matèria, es treballen de nou la competència matemàtica i les competències bàsiques en ciència i tecnologia a través de la resolució de problemes: aplicant-hi principis i lleis apresos, analitzant i interpretant resultats i fomentant l'ús de recursos tecnològics (com ara simuladors, gràfics, laboratoris virtuals...).

I com que també al bloc cinquè al primer cicle de l'educació secundària obligatòria i al blocs tercer i quart del quart curs es proposen treballs experimentals, a part de la competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia, es treballen les competències digital, d'aprendre a aprendre i en comunicació lingüística.

Igualment en aquests blocs i a través de les lectures orientades i les explicacions del professor es potencia l'esperit crític amb els processos que tenen repercussió industrial, mediambiental i social, sobretot al nostre entorn més proper que són les Illes Balears.

Objectius específics

Els objectius de la matèria són els següents:

1. Concebre el coneixement científic com un saber integrat en distintes disciplines i que forma part del concepte universal de *cultura*.
2. Conèixer i comprendre els fenòmens que tenen lloc a la natura, establint relacions entre ells.
3. Aplicar els coneixements i estratègies apresos a l'anàlisi i la resolució de problemes i situacions reals: observació, recerca d'informació, formulació d'hipòtesis, experimentació i/o anàlisi de dades, càlcul i anàlisi de resultats i elaboració de conclusions.
4. Dissenyar i dur a terme experiments per explicar fenòmens senzills, utilitzant el material adient i respectant les normes de seguretat i el tractament de residus.
5. Comprendre i reproduir amb claredat textos senzills de divulgació científica.
6. Adquirir les destreses bàsiques per emprar les tecnologies de la informació i la comunicació com a instrument de feina en la resolució de situacions i problemes.
7. Desenvolupar el sentit crític, la iniciativa personal i la capacitat d'aprendre a aprendre propis del pensament científic.
8. Utilitzar de forma autònoma les fonts d'informació com a eina de recerca per adquirir nous coneixements.
9. Desenvolupar hàbits de feina individual i en equip de forma rigorosa i sistemàtica.
10. Reconèixer i valorar la importància de la física i química en la millora dels hàbits de salut, els hàbits de consum, la cura d'essers vius i el medi ambient necessària per fer sostenible el nostre planeta i contribuir al desenvolupament i a la millora de la societat en què vivim.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable

Segon i tercer curs

BLOC 1. L'ACTIVITAT CIENTÍFICA**Continguts**

El mètode científic: etapes.
Mesura de magnituds. Sistema internacional d'unitats. Notació científica.
Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació.
El treball al laboratori.
Projecte d'investigació.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer i identificar les característiques del mètode científic.
 - 1.1. *Formula hipòtesis per explicar fenòmens quotidians emprant teories i models científics.*
 - 1.2. *Registra observacions, dades i resultats de manera organitzada i rigorosa, i els comunica de forma oral i escrita utilitzant esquemes, gràfics, taules i expressions matemàtiques.*
2. Valorar la investigació científica i el seu impacte en la indústria i en el desenvolupament de la societat.
 - 2.1. *Relaciona la investigació científica amb les aplicacions tecnològiques en la vida quotidiana.*
3. Conèixer els procediments científics per determinar magnituds.
 - 3.1. *Estableix relacions entre magnituds i unitats emprant, preferentment, el sistema internacional d'unitats i la notació científica per expressar els resultats.*
4. Reconèixer els materials, i instruments bàsics presents al laboratori de física i en el de química; conèixer i respectar les normes de seguretat i d'eliminació de residus per a la protecció del medi ambient.
 - 4.1. *Reconeix i identifica els símbols més freqüents usats en l'etiquetatge de productes químics i instal·lacions, i n'interpreta el significat.*
 - 4.2. *Identifica material i instruments bàsics de laboratori i sap com s'empen per dur a terme experiències respectant les normes de seguretat i identificant actituds i mesures d'actuació preventives.*
5. Interpretar la informació sobre temes científics de caràcter divulgatiu que apareix en publicacions i mitjans de comunicació.
 - 5.1. *Selecciona, comprèn i interpreta informació rellevant en un text de divulgació científica i transmet les conclusions obtingudes utilitzant el llenguatge oral i escrit amb propietat.*
 - 5.2. *Identifica les principals característiques lligades a la fiabilitat i objectivitat del flux d'informació existent a Internet i altres mitjans digitals.*
6. Desenvolupar petits treballs d'investigació en els quals es posi en pràctica l'aplicació del mètode científic i l'ús de les TIC.
 - 6.1. *Elabora petits treballs d'investigació sobre algun tema objecte d'estudi aplicant el mètode científic, i emprant les TIC per cercar i seleccionar informació i presentar conclusions.*
 - 6.2. *Participa, valora, gestiona i respecta la feina individual i en equip.*

BLOC 2. LA MATÈRIA**Continguts**

Propietats de la matèria.
Estats d'agregació. Canvis d'estat. Model cineticomolecular.
Lleis dels gasos.
Substàncies pures i mescles.
Mescles d'especial interès: dissolucions aquoses, aliatges i col·loides.
Mètodes de separació de mescles.
Estructura atòmica. Isòtops. Models atòmics.
El Sistema Periòdic dels elements.
Unions entre àtoms: molècules i cristalls.
Masses atòmiques i moleculars.
Elements i composts d'especial interès amb aplicacions industrials, tecnològiques i biomèdiques.
Formulació i nomenclatura de composts binaris seguint les normes IUPAC.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer les propietats generals i característiques específiques de la matèria i relacionar-les amb la seva naturalesa i les seves aplicacions.
 - 1.1. *Distingeix entre propietats generals i propietats característiques de la matèria, i utilitza aquestes darreres per a la caracterització de substàncies.*
 - 1.2. *Relaciona propietats dels materials del nostre entorn amb l'ús que se'n fa.*
 - 1.3. *Describeix la determinació experimental del volum i de la massa d'un sòlid i calcula la seva densitat.*
2. Justificar les propietats dels diferents estats d'agregació de la matèria i els seus canvis d'estat, a través del model cineticomolecular.
 - 2.1. *Justifica que una substància pot presentar-se en diferents estats d'agregació depenent de les condicions de pressió i temperatura en les quals es trobi.*
 - 2.2. *Explica les propietats dels gasos, líquids i sòlids emprant el model cineticomolecular.*
 - 2.3. *Describeix i interpreta els canvis d'estat de la matèria utilitzant el model cineticomolecular i l'aplica en la interpretació de fenòmens quotidians.*

2.4. Dedueix a partir dels gràfics d'escalfament d'una substància els punts de fusió i d'ebullició, i la identifica fent servir les taules de dades necessàries.

3. Establir les relacions entre les variables de què depèn l'estat d'un gas a partir de representacions gràfiques i/o taules de resultats obtinguts en experiències de laboratori o simulacions per ordinador.

3.1. Justifica el comportament dels gasos en situacions quotidianes relacionant-lo amb el model cineticomolecular.

3.2. Interpreta gràfics, taules de resultats i experiències que relacionen la pressió, el volum i la temperatura d'un gas emprant el model cineticomolecular i les lleis dels gasos.

4. Identificar sistemes materials com a substàncies pures o mescles i valorar la importància i les aplicacions de mescles d'especial interès.

4.1. Distingeix i classifica sistemes materials d'ús quotidià en substàncies pures i mescles, especificant en aquest darrer cas si es tracta de mescles homogènies, heterogènies o col·loides.

4.2. Identifica el dissolvent i el solut en analitzar la composició de mescles homogènies d'especial interès.

4.3. Duu a terme experiències senzilles de preparació de dissolucions, descriu el procediment seguit i el material emprat, determina la concentració i l'expressa en grams per litre.

5. Proposar mètodes de separació dels components d'una mescla.

5.1. Dissenyà mètodes de separació de mescles segons les propietats característiques de les substàncies que les componen, descrivint el material de laboratori adequat.

6. Reconèixer que els models atòmics són instruments interpretatius de les diferents teories i la necessitat d'utilitzar-los per interpretar i comprendre l'estructura interna de la matèria.

6.1. Representa l'àtom, a partir del nombre atòmic i el nombre màssic, emprant el model planetari.

6.2. Descriu les característiques de les partícules subatòmiques bàsiques i la seva localització a l'àtom.

6.3. Relaciona la notació amb el nombre atòmic, el nombre màssic determinant el nombre de cada una dels tipus de partícules subatòmiques bàsiques.

7. Analitzar la utilitat científica i tecnològica dels isòtops radioactius.

7.1. Explica en què consisteix un isòtop i comenta aplicacions dels isòtops radioactius, la problemàtica dels residus originats i les solucions per gestionar-los.

8. Interpretar l'ordenació dels elements a la taula periòdica i reconèixer els més rellevants a partir dels seus símbols.

8.1. Justifica l'actual ordenació dels elements en grups i períodes a la taula periòdica.

8.2. Relaciona les principals propietats de metalls, no metalls i gasos nobles amb la seva posició a la taula periòdica i amb la seva tendència a formar ions, prenent com a referència el gas noble més pròxim.

9. Conèixer com s'uneixen els àtoms per formar estructures més complexes i explicar les propietats de les agrupacions resultants.

9.1. Coneix i explica el procés de formació d'un ió a partir de l'àtom corresponent, utilitzant la notació adequada per a la seva representació.

9.2. Explica com alguns àtoms tendeixen a agrupar-se per formar molècules interpretant aquest fet en substàncies d'ús freqüent i calcula les seves masses moleculars.

10. Diferenciar entre àtoms i molècules, i entre elements i composts en substàncies d'ús freqüent i conegut.

10.1. Reconeix els àtoms i les molècules que componen substàncies d'ús freqüent, classificant-les en elements o composts, basant-se en la seva expressió química.

10.2. Presenta, emprant les TIC, les propietats i aplicacions d'algun element i/o compost químic d'especial interès a partir d'una recerca guiada d'informació bibliogràfica i/o digital.

11. Formular i anomenar composts binaris seguint les normes IUPAC.

11.1. Utilitza el llenguatge químic per anomenar i formular composts binaris seguint les normes IUPAC.

BLOC 3. ELS CANVIS

Continguts

Canvis físics i canvis químics.

La reacció química.

Càlculs estequiomètrics senzills.

Llei de conservació de la massa.

La química en la societat i el medi ambient.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Distingir entre canvis físics i químics mitjançant la realització d'experiències senzilles que posin de manifest si es formen o no substàncies noves.

1.1. Distingeix entre canvis físics i químics en accions de la vida quotidiana en funció que hi hagi o no formació de noves substàncies.

1.2. Descriu el procediment de realització d'experiments senzills en els quals es posi de manifest la formació de noves substàncies i reconeix que es tracta de canvis químics.

2. Caracteritzar les reaccions químiques com a transformacions d'unes substàncies en d'altres.

2.1. Identifica quins són els reactius i els productes de reaccions químiques senzilles interpretant la representació esquemàtica d'una reacció química.

3. Descriure a nivell molecular el procés pel qual els reactius es transformen en productes en termes de la teoria de col·lisions.
- 3.1. *Representa i interpreta una reacció química a partir de la teoria atòmica i molecular i la teoria de col·lisions.*
4. Deducir la llei de conservació de la massa i reconèixer reactius i productes a través d'experiències senzilles al laboratori i/o de simulacions per ordinador.
- 4.1. *Reconeix quins són els reactius i els productes a partir de la representació de reaccions químiques senzilles, i comprova experimentalment que es compleix la llei de conservació de la massa.*
5. Comprovar mitjançant experiències senzilles de laboratori la influència de determinats factors en la velocitat de les reaccions químiques.
- 5.1. *Proposa el desenvolupament d'un experiment senzill que permeti comprovar experimentalment l'efecte de la concentració dels reactius en la velocitat de formació dels productes d'una reacció química, justificant aquest efecte en termes de la teoria de col·lisions.*
- 5.2. *Interpreta situacions quotidianes en les quals la temperatura influeix significativament en la velocitat de la reacció.*
6. Reconèixer la importància de la química en l'obtenció de noves substàncies i la seva importància en la millora de la qualitat de vida de les persones.
- 6.1. *Classifica alguns productes d'ús quotidià en funció de la seva procedència natural o sintètica.*
- 6.2. *Identifica i associa productes procedents de la indústria química amb la seva contribució a la millora de la qualitat de vida de les persones.*
7. Valorar la importància de la indústria química en la societat i la seva influència en el medi ambient.
- 7.1. *Describeu l'impacte mediambiental del diòxid de carboni, els òxids de sofre, els òxids de nitrogen i els CFC i altres gasos d'efecte hivernacle relacionant-lo amb els problemes mediambientals d'àmbit global.*
- 7.2. *Proposa mesures i actituds, a nivell individual i col·lectiu, per mitigar els problemes mediambientals d'importància global.*
- 7.3. *Defensa raonadament la influència que el desenvolupament de la indústria química ha tingut en el progrés de la societat, a partir de fonts científiques de diferent procedència.*

BLOC 4. EL MOVIMENT I LES FORCES**Continguts**

Les forces. Efectes. Velocitat mitjana, velocitat instantània i acceleració.

Màquines simples.

Forces de la naturalesa.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer el paper de les forces com a causa dels canvis en l'estat de moviment i de les deformacions.
- 1.1. *En situacions de la vida quotidiana, identifica les forces que intervenen i les relaciona amb els seus corresponents efectes en la deformació o en l'alteració de l'estat de moviment d'un cos.*
- 1.2. *Estableix la relació entre l'allargament produït en una molla i les forces que han produït aquest allargament i descriu el material que s'ha d'utilitzar i el procediment que s'ha de seguir per fer-ho i poder-ho comprovar experimentalment.*
- 1.3. *Estableix la relació entre una força i el seu corresponent efecte en la deformació o l'alteració de l'estat de moviment d'un cos.*
- 1.4. *Describeu la utilitat del dinamòmetre per mesurar la força elàstica i registra els resultats en taules i representacions gràfiques expressant el resultat experimental en unitats en el sistema internacional.*
2. Establir la velocitat d'un cos com la relació entre l'espai recorregut i el temps invertit a recórrer-lo.
- 2.1. *Determina, experimentalment o a través d'aplicacions informàtiques, la velocitat mitjana d'un cos interpretant el resultat.*
- 2.2. *Fa càlculs per resoldre problemes quotidians emprant el concepte de velocitat.*
3. Diferenciar entre velocitat mitjana i instantània a partir de gràfics espai/temps i velocitat/temps, i deduir el valor de l'acceleració utilitzant aquestes darreres.
- 3.1. *Dedueix la velocitat mitjana i la instantània a partir de les representacions gràfiques de l'espai i de la velocitat en funció del temps.*
- 3.2. *Justifica si un moviment és accelerat o no a partir de les representacions gràfiques de l'espai i de la velocitat en funció del temps.*
4. Valorar la utilitat de les màquines simples en la transformació d'un moviment en un altre de diferent, i la reducció de la força aplicada necessària.
- 4.1. *Interpreta el funcionament de màquines mecàniques simples considerant la força i la distància a l'eix de gir i fa càlculs senzills sobre l'efecte multiplicador de la força produït per aquestes màquines.*
5. Comprendre el paper que juga la fricció en la vida quotidiana.
- 5.1. *Analitza els efectes de les forces de fricció i la seva influència en el moviment dels éssers vius i els vehicles.*
6. Considerar la força gravitatòria com la responsable del pes dels cossos, dels moviments orbitals i dels diferents nivells d'agrupació en l'Univers, i analitzar els factors de què depèn.
- 6.1. *Relaciona qualitativament la força de gravetat que existeix entre dos cossos amb les seves masses i la distància que els separa.*
- 6.2. *Distingeix entre massa i pes calculant el valor de l'acceleració de la gravetat a partir de la relació entre ambdues magnituds.*
- 6.3. *Reconeix que la força de gravetat manté als planetes girant al voltant del Sol, i a la Lluna al voltant del nostre planeta, justificant el motiu pel qual aquesta atracció no porta a la col·lisió dels dos cossos.*
7. Identificar els diferents nivells d'agrupació entre cossos celestes, des dels cúmuls de galàxies als sistemes planetaris, i analitzar l'ordre de magnitud de les distàncies implicades.
- 7.1. *Relaciona quantitativament la velocitat de la llum amb el temps que tarda a arribar a la Terra des d'objectes celestes llunyans i amb la distància en la qual es troben els esmentats objectes, interpretant els valors obtinguts.*

8. Conèixer els tipus de càrregues elèctriques, el seu paper a la constitució de la matèria i les característiques de les forces que es manifesten entre elles.

8.1. *Explica la relació existent entre les càrregues elèctriques i la constitució de la matèria i associa la càrrega elèctrica dels cossos amb un excés o defecte d'electrons.*

8.2. *Relaciona qualitativament la força elèctrica que existeix entre dos cossos amb la seva càrrega i la distància que els separa, i estableix analogies i diferències entre les forces gravitatòria i elèctrica.*

9. Interpretar fenòmens elèctrics mitjançant el model de càrrega elèctrica i valorar la importància de l'electricitat en la vida quotidiana.

9.1. *Justifica raonadament situacions quotidianes en les quals es posin de manifest fenòmens relacionats amb l'electricitat estàtica.*

10. Justificar qualitativament fenòmens magnètics i valorar la contribució del magnetisme en el desenvolupament tecnològic.

10.1. *Reconeix fenòmens magnètics identificant l'imant com a font natural del magnetisme i descriu la seva acció sobre diferents tipus de substàncies magnètiques.*

10.2. *Construeix, i descriu el procediment seguit, una brúixola elemental per localitzar el nord utilitzant el camp magnètic terrestre.*

11. Comparar els diferents tipus d'imants, analitzar el seu comportament i deduir mitjançant experiències les característiques de les forces magnètiques posades de manifest, així com la seva relació amb el corrent elèctric.

11.1. *Comprova i estableix la relació entre el pas de corrent elèctric i el magnetisme, construint un electroimant.*

11.2. *Reprodueix els experiments d'Oersted i de Faraday, al laboratori o mitjançant simuladors virtuals, deduint que l'electricitat i el magnetisme són dues manifestacions d'un mateix fenomen.*

12. Reconèixer les diferents forces que apareixen en la naturalesa i els diferents fenòmens associats a elles.

12.1. *Fa un informe emprant les TIC a partir d'observacions o recerca guiada d'informació que relacioni les diferents forces que apareixen en la naturalesa i els diferents fenòmens associats.*

BLOC 5. ENERGIA

Continguts

Energia. Unitats.

Tipus. Transformacions de l'energia i la seva conservació.

Energia tèrmica. La calor i la temperatura.

Fonts d'energia.

Ús racional de l'energia.

Electricitat i circuits elèctrics. Llei d'Ohm.

Dispositius electrònics d'ús freqüent.

Aspectes industrials de l'energia.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer que l'energia és la capacitat de produir transformacions o canvis.

1.1. *Argumenta que l'energia es pot transferir, emmagatzemar o dissipar, però no crear ni destruir, i empra exemples.*

1.2. *Reconeix i defineix l'energia com una magnitud expressant-la en la unitat corresponent en el sistema internacional.*

2. Identificar els diferents tipus d'energia posats de manifest en fenòmens quotidians i en experiències senzilles dutes a terme al laboratori.

2.1. *Relaciona el concepte d'energia amb la capacitat de produir canvis i identifica els diferents tipus d'energia que es posen de manifest en situacions quotidianes explicant les transformacions d'unes formes a d'altres.*

3. Relacionar els conceptes d'energia, calor i temperatura en termes de la teoria cineticomolecular i descriure els mecanismes pels quals es transfereix l'energia tèrmica en diferents situacions quotidianes.

3.1. *Explica el concepte de temperatura en termes del model cineticomolecular i diferencia entre temperatura, energia i calor.*

3.2. *Coneix l'existència d'una escala absoluta de temperatura i relaciona les escales Celsius i Kelvin.*

3.3. *Identifica els mecanismes de transferència d'energia reconeixent-los en diferents situacions quotidianes i en fenòmens atmosfèrics, justificant la selecció de materials per a edificis i en el disseny de sistemes d'escalfament.*

4. Interpretar els efectes de l'energia tèrmica sobre els cossos en situacions quotidianes i en experiències de laboratori.

4.1. *Explica el fenomen de la dilatació a partir d'alguna de les seves aplicacions com els termòmetres de líquid, juntes de dilatació en estructures, etc.*

4.2. *Explica l'escala Celsius establint els punts fixos d'un termòmetre basat en la dilatació d'un líquid volàtil.*

4.3. *Interpreta qualitativament fenòmens quotidians i experiències on es posi de manifest l'equilibri tèrmic associant-lo amb la igualació de temperatures.*

5. Valorar el paper de l'energia en les nostres vides, identificar-ne les diferents fonts, comparar el seu impacte mediambiental i reconèixer la importància de l'estalvi energètic per a un desenvolupament sostenible.

5.1. *Reconeix, descriu i compara les fonts renovables i no renovables d'energia, analitzant amb sentit crític el seu impacte mediambiental.*

6. Conèixer i comparar les diferents fonts d'energia emprades en la vida diària en un context global que impliqui aspectes econòmics i mediambientals.

6.1. *Compara les principals fonts d'energia de consum humà, a partir de la distribució geogràfica dels seus recursos i els efectes mediambientals.*

6.2. *Analitza la predominança de les fonts d'energia convencionals davant les alternatives, argumentant els motius pels quals aquestes darreres encara no estan prou explotades.*

7. Valorar la importància de fer un consum responsable de les fonts energètiques.

7.1. *Interpreta dades comparatives sobre l'evolució del consum d'energia mundial proposant mesures que poden contribuir a l'estalvi individual i col·lectiu.*

8. Explicar el fenomen físic del corrent elèctric i interpretar el significat de les magnituds intensitat de corrent, diferència de potencial i resistència, així com les relacions entre elles.

8.1. *Explica el corrent elèctric com a càrregues en moviment a través d'un conductor.*

8.2. *Comprèn el significat de les magnituds elèctriques intensitat de corrent, diferència de potencial i resistència, i les relaciona entre si utilitzant la llei d'Ohm.*

8.3. *Distingeix entre conductors i aïllants reconeixent els principals materials usats com tals.*

9. Comprovar els efectes de l'electricitat i les relacions entre les magnituds elèctriques mitjançant el disseny i construcció de circuits elèctrics i electrònics senzills, al laboratori o mitjançant aplicacions virtuals interactives.

9.1. *Describeix el fonament d'una màquina elèctrica, en la qual l'electricitat es transforma en moviment, llum, so, calor, etc., mitjançant exemples de la vida quotidiana, identificant els seus elements principals.*

9.2. *Construeix circuits elèctrics amb diferents tipus de connexions entre els seus elements, deduint de forma experimental les conseqüències de la connexió de generadors i receptors en sèrie o en paral·lel.*

9.3. *Aplica la llei d'Ohm a circuits senzills per calcular una de les magnituds involucrades a partir de les dues, expressant el resultat en les unitats del sistema internacional.*

9.4. *Fa servir aplicacions virtuals interactives per simular circuits i mesurar les magnituds elèctriques.*

10. Valorar la importància dels circuits elèctrics i electrònics a les instal·lacions elèctriques i instruments d'ús quotidià, descriure la seva funció bàsica i identificar els seus diferents components.

10.1. *Associa els elements principals que formen la instal·lació elèctrica típica d'un habitatge amb els components bàsics d'un circuit elèctric.*

10.2. *Comprèn el significat dels símbols i abreviatures que apareixen a les etiquetes de dispositius elèctrics.*

10.3. *Identifica i representa els components més habituals en un circuit elèctric: conductors, generadors, receptors i elements de control descrivint la seva corresponent funció.*

10.4. *Reconeix els components electrònics bàsics descrivint les seves aplicacions pràctiques i la repercussió de la miniaturització del microxip en la mida i preu dels dispositius.*

11. Conèixer la forma en la qual es genera l'electricitat en els diferents tipus de centrals elèctriques, així com el seu transport als llocs de consum.

11.1. *Describeix el procés pel qual les diferents fonts d'energia es transformen en energia elèctrica a les centrals elèctriques, així com els mètodes de transport i emmagatzemament.*

Quart curs

BLOC 1. L'ACTIVITAT CIENTÍFICA

Continguts

La investigació científica.

Magnituds escalars i vectorials.

Magnituds fonamentals i derivades. Equació de dimensions.

Error en la mesura.

Expressió de resultats.

Anàlisi de les dades experimentals.

Tecnologies de la informació i la comunicació en el treball científic.

Projecte d'investigació.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer que la investigació en ciència és una tasca col·lectiva i interdisciplinària en constant evolució i influïda pel context econòmic i polític.

1.1. *Describeix fets històrics rellevants en els quals ha estat definitiva la col·laboració de científics i científiques de diferents àrees de coneixement.*

1.2. *Argumenta amb esperit crític el grau de rigor científic d'un article o una notícia, analitzant el mètode de treball i identificant les característiques del treball científic.*

2. Analitzar el procés que ha de seguir una hipòtesi des que es formula fins que és aprovada per la comunitat científica.

2.1. *Distingeix entre hipòtesis, lleis i teories, i explica els processos que corroboren una hipòtesi i la doten de valor científic.*

3. Comprovar la necessitat d'usar vectors per a la definició de determinades magnituds.

3.1. *Identifica una determinada magnitud com a escalar o vectorial i descriu els elements que defineixen a aquesta darrera.*

4. Relacionar les magnituds fonamentals amb les derivades a través d'equacions de magnituds.

4.1. *Comprova l'homogeneïtat d'una fórmula aplicant l'equació de dimensions als dos membres.*

5. Comprendre que no és possible fer mesures sense cometre errors i distingir entre error absolut i relatiu.

- 5.1. *Calcula i interpreta l'error absolut i l'error relatiu d'una mesura conegut el valor real.*
6. Expressar el valor d'una mesura usant l'arrodoniment i el nombre de xifres significatives correctes.
- 6.1. *Calcula i expressa correctament, partint d'un conjunt de valors resultants de la mesura d'una mateixa magnitud, el valor de la mesura, utilitzant les xifres significatives adequades.*
7. Fer i interpretar representacions gràfiques de processos físics o químics a partir de taules de dades i de les lleis o principis involucrats.
- 7.1. *Representa gràficament els resultats obtinguts de la mesura de dues magnituds relacionades inferint, en el seu cas, si es tracta d'una relació lineal, quadràtica o de proporcionalitat inversa, i deduint la fórmula.*
8. Elaborar i defensar un projecte d'investigació, aplicant les TIC.
- 8.1. *Elabora i defensa un projecte d'investigació sobre un tema d'interès científic emprant les TIC.*

BLOC 2. LA MATÈRIA**Continguts**

Models atòmics.
Sistema Periòdic i configuració electrònica.
Enllaç químic: iònic, covalent i metàl·lic.
Forces intermoleculars.
Formulació i nomenclatura de composts inorgànics segons les normes IUPAC.
Introducció a la química orgànica.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer la necessitat d'usar models per interpretar l'estructura de la matèria utilitzant aplicacions virtuals interactives per a la seva representació i identificació.
- 1.1. *Compara els diferents models atòmics proposats al llarg de la història per interpretar la naturalesa íntima de la matèria, interpretant les evidències que van fer necessària la seva evolució.*
2. Relacionar les propietats d'un element amb la seva posició a la taula periòdica i la seva configuració electrònica.
- 2.1. *Estableix la configuració electrònica dels elements representatius a partir del seu nombre atòmic per deduir la seva posició a la taula periòdica, els seus electrons de valència i el seu comportament químic.*
- 2.2. *Distingeix entre metalls, no metalls, semimetalls i gasos nobles justificant aquesta classificació en funció de la seva configuració electrònica.*
3. Agrupar per famílies els elements representatius i els elements de transició segons les recomanacions de la IUPAC.
- 3.1. *Escriu el nom i el símbol dels elements químics i els situa a la taula periòdica.*
4. Interpretar els diferents tipus d'enllaç químic a partir de la configuració electrònica dels elements implicats i la seva posició a la taula periòdica.
- 4.1. *Empria la regla de l'octet i diagrames de Lewis per predir l'estructura i la fórmula dels composts iònics i covalents.*
- 4.2. *Interpreta la distinta informació que ofereixen els subíndexs de la fórmula d'un compost segons es tracti de molècules o xarxes cristal·lines.*
5. Justificar les propietats d'una substància a partir de la naturalesa del seu enllaç químic.
- 5.1. *Explica les propietats de substàncies covalents, iòniques i metàl·liques en funció de les interaccions entre els seus àtoms o molècules.*
- 5.2. *Explica la naturalesa de l'enllaç metàl·lic utilitzant la teoria dels electrons lliures i la relaciona amb les propietats característiques dels metalls.*
- 5.3. *Dissenya i fa assajos de laboratori que permetin deduir el tipus d'enllaç present en una substància desconeguda.*
6. Anomenar i formular composts inorgànics ternaris segons les normes IUPAC.
- 6.1. *Anomena i formula composts inorgànics ternaris, seguint les normes de la IUPAC.*
7. Reconèixer la influència de les forces intermoleculars en l'estat d'agregació i propietats de substàncies d'interès.
- 7.1. *Justifica la importància de les forces intermoleculars en substàncies d'interès biològic.*
- 7.2. *Relaciona la intensitat i el tipus de les forces intermoleculars amb l'estat físic i els punts de fusió i ebullició de les substàncies covalents moleculars, interpretant gràfics o taules que continguin les dades necessàries.*
8. Establir les raons de la singularitat del carboni i valorar la seva importància en la constitució d'un elevat nombre de composts naturals i sintètics.
- 8.1. *Explica els motius pels quals el carboni és l'element que forma major nombre de composts.*
- 8.2. *Analitza les diferents formes al·lotròpiques del carboni, relacionant l'estructura amb les propietats.*
9. Identificar i representar hidrocarburs senzills mitjançant les diferents fórmules, relacionar-les amb models moleculars físics o generats per ordinador, i conèixer algunes aplicacions d'especial interès.
- 9.1. *Identifica i representa hidrocarburs senzills mitjançant la seva fórmula molecular, semidesenvolupada i desenvolupada.*
- 9.2. *Dedueix, a partir de models moleculars, les diferents fórmules usades en la representació d'hidrocarburs.*
- 9.3. *Describeix les aplicacions d'hidrocarburs senzills d'especial interès.*
10. Reconèixer els grups funcionals presents en molècules d'especial interès.
- 10.1. *Reconeix el grup funcional i la família orgànica a partir de la fórmula d'alcohols, aldehids, cetones, àcids carboxílics, esters i amines.*

BLOC 3. ELS CANVIS**Continguts**

Reaccions i equacions químiques.

Mecanisme, velocitat i energia de les reaccions.

Quantitat de substància: el mol.

Concentració molar.

Càlculs estequiomètrics.

Reaccions d'especial interès.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Comprendre el mecanisme d'una reacció química i deduir la llei de conservació de la massa a partir del concepte de la reorganització atòmica que hi té lloc.

1.1. Interpreta reaccions químiques senzilles emprant la teoria de col·lisions i dedueix la llei de conservació de la massa.

2. Raonar com s'altera la velocitat d'una reacció en modificar algun dels factors que hi influeixen, utilitzant el model cinetico-molecular i la teoria de col·lisions per justificar aquesta predicció.

2.1. Prediu l'efecte que sobre la velocitat de reacció tenen: la concentració dels reactius, la temperatura, el grau de divisió dels reactius sòlids i els catalitzadors.

2.2. Analitza l'efecte dels diferents factors que afecten la velocitat d'una reacció química ja sigui a través d'experiències de laboratori o mitjançant aplicacions virtuals interactives en les quals la manipulació de les diferents variables permeti extreure conclusions.

3. Interpretar equacions termoquímiques i distingir entre reaccions endotèrmiques i exotèrmiques.

3.1. Determina el caràcter endotèrmic o exotèrmic d'una reacció química analitzant el signe de la calor de reacció associada.

4. Reconèixer la quantitat de substància com a magnitud fonamental i el mol com la seva unitat en el sistema internacional d'unitats.

4.1. Fa càlculs que relacionin la quantitat de substància, la massa atòmica o molecular i la constant del nombre d'Avogadro.

5. Dur a terme càlculs estequiomètrics amb reactius purs suposant un rendiment complet de la reacció, partint de l'ajustament de l'equació química corresponent.

5.1. Interpreta els coeficients d'una equació química en termes de partícules, mols i, en el cas de reaccions entre gasos, en termes de volums.

5.2. Resol problemes, fent càlculs estequiomètrics, amb reactius purs i suposant un rendiment complet de la reacció, tant si els reactius estan en estat sòlid com en dissolució.

6. Identificar àcids i bases, conèixer el seu comportament químic i mesurar la seva força fent servir indicadors i el pH-metre digital.

6.1. Utilitza la teoria d'Arrhenius per descriure el comportament químic d'àcids i bases.

6.2. Estableix el caràcter àcid, bàsic o neutre d'una dissolució emprant l'escala de pH.

7. Dur a terme experiències de laboratori en les quals tinguin lloc reaccions de síntesi, combustió i neutralització, interpretant els fenòmens observats.

7.1. Disseny i descriu el procediment de realització d'una volumetria de neutralització entre un àcid fort i una base forts, interpretant els resultats.

7.2. Planifica una experiència, i descriu el procediment a seguir al laboratori, que demostrï que en les reaccions de combustió es produeix diòxid de carboni mitjançant la detecció d'aquest gas.

8. Valorar la importància de les reaccions de síntesi, combustió i neutralització en processos biològics, aplicacions quotidianes i en la indústria, així com la seva repercussió mediambiental.

8.1. Descriu les reaccions de síntesi industrial de l'amoniac i de l'àcid sulfúric, així com els usos d'aquestes substàncies en la indústria química.

8.2. Justifica la importància de les reaccions de combustió en la generació d'electricitat en centrals tèrmiques, en l'automoció i en la respiració cel·lular.

8.3. Interpreta casos concrets de reaccions de neutralització d'importància biològica i industrial.

BLOC 4. EL MOVIMENT I LES FORCES**Continguts**

El moviment. Moviments rectilini uniforme, rectilini uniformement accelerat i circular.

Naturalitat vectorial de les forces.

Lleis de Newton.

Forces d'especial interès: pes, normal, fricció, centrífuga.

Llei de la gravitació universal.

Pressió.

Principis de la hidrostàtica.

Física de l'atmosfera.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Justificar el caràcter relatiu del moviment i la necessitat d'un sistema de referència i de vectors per descriure'l adequadament, aplicant-ho a la representació de diferents tipus de desplaçament.

1.1. Representa la trajectòria i els vectors de posició, desplaçament i velocitat en diferents tipus de moviment emprant un sistema de referència.

2. Distingir els conceptes de velocitat mitjana i velocitat instantània i justificar la seva necessitat segons el tipus de moviment.

2.1. Classifica diferents tipus de moviments en funció de la seva trajectòria i la seva velocitat.

- 2.2. *Justifica la insuficiència del valor mitjà de la velocitat en un estudi qualitatiu del moviment rectilini uniformement accelerat (MRUA), raonant el concepte de velocitat instantània.*
3. *Expressar correctament les relacions matemàtiques que existeixen entre les magnituds que defineixen els moviments rectilinis i circulars.*
- 3.1. *Dedueix les expressions matemàtiques que relacionen les diferents variables en els moviments rectilini uniforme (MRU), rectilini uniformement accelerat (MRUA), i circular uniforme (MCU), així com les relacions entre les magnituds lineals i angulars.*
4. *Resoldre problemes de moviments rectilinis i circulars, utilitzant una representació esquemàtica amb les magnituds vectorials implicades, expressant el resultat en les unitats del sistema internacional.*
- 4.1. *Resol problemes de moviment rectilini uniforme (MRU), de rectilini uniformement accelerat (MRUA), i circular uniforme (MCU), incloent-hi moviment de masses, tenint en compte valors positius i negatius de les magnituds, i expressant el resultat en unitats del sistema internacional.*
- 4.2. *Determina temps i distàncies de frenada de vehicles i justifica, a partir dels resultats, la importància de mantenir la distància de seguretat en carretera.*
- 4.3. *Argumenta l'existència del vector acceleració en tot moviment curvilini i calcula el seu valor en el cas del moviment circular uniforme.*
5. *Elaborar i interpretar gràfics que relacionin les variables del moviment partint d'experiències de laboratori o d'aplicacions virtuals interactives i relacionar els resultats obtinguts amb les equacions matemàtiques que vinculen aquestes variables.*
- 5.1. *Determina el valor de la velocitat i l'acceleració a partir de gràfics posició-temps i velocitat-temps en moviments rectilinis.*
- 5.2. *Dissenya i descriu experiències realitzables bé al laboratori o emprant aplicacions virtuals interactives, per determinar la variació de la posició i la velocitat d'un cos en funció del temps i representa i interpreta els resultats obtinguts.*
6. *Reconèixer el paper de les forces com a causa dels canvis en la velocitat dels cossos i representar-les vectorialment.*
- 6.1. *Identifica les forces implicades en fenòmens quotidians en els quals hi ha canvis en la velocitat d'un cos.*
- 6.2. *Representa vectorialment el pes, la força normal, la força de fricció i la força centrípeta en diferents casos de moviments rectilinis i circulars.*
7. *Emprar el principi fonamental de la dinàmica en la resolució de problemes en què intervenen diverses forces.*
- 7.1. *Identifica i representa les forces que actuen sobre un cos en moviment tant en un pla horitzontal com inclinat, calculant la força resultant i l'acceleració.*
8. *Aplicar les lleis de Newton a la interpretació de fenòmens quotidians.*
- 8.1. *Interpreta fenòmens quotidians en termes de les lleis de Newton.*
- 8.2. *Dedueix la primera llei de Newton com a conseqüència de l'enunciat de la segona llei.*
- 8.3. *Representa i interpreta les forces d'acció i reacció en diferents situacions d'interacció entre objectes.*
9. *Valorar la rellevància històrica i científica que la llei de la gravitació universal va suposar per a la unificació de les mecàniques terrestre i celeste, i interpretar la seva expressió matemàtica.*
- 9.1. *Justifica el motiu pel qual les forces d'atracció gravitatòria sols es posen de manifest per a objectes de massa elevada, comparant els resultats obtinguts d'aplicar la llei de la gravitació universal al càlcul de forces entre diferents parells d'objectes.*
- 9.2. *Obté l'expressió de l'acceleració de la gravetat a partir de la llei de la gravitació universal, relacionant les expressions matemàtiques del pes d'un cos i la força d'atracció gravitatòria.*
10. *Comprendre que la caiguda lliure dels cossos i el moviment orbital són dues manifestacions de la llei de la gravitació universal.*
- 10.1. *Raona el motiu pel qual les forces gravitatòries produeixen en alguns casos moviments de caiguda lliure i en altres casos moviments orbitals.*
11. *Identificar les aplicacions pràctiques dels satèl·lits artificials i la problemàtica plantejada per les escombraries espacials que generen.*
- 11.1. *Describeix les aplicacions dels satèl·lits artificials en telecomunicacions, predicció meteorològica, posicionament global, astronomia i cartografia, així com els riscos derivats de les escombraries espacials que generen.*
12. *Reconèixer que l'efecte d'una força no sols depèn de la seva intensitat sinó també de la superfície sobre la qual actua.*
- 12.1. *Interpreta fenòmens i aplicacions pràctiques en les quals es posa de manifest la relació entre la superfície d'aplicació d'una força i l'efecte resultant.*
- 12.2. *Calcula la pressió exercida pel pes d'un objecte regular en diferents situacions en les quals varia la superfície en la qual es recolza, comparant els resultats i extraient conclusions.*
13. *Interpretar fenòmens naturals i aplicacions tecnològiques en relació amb els principis de la hidrostàtica, i resoldre problemes aplicant-hi les seves expressions matemàtiques.*
- 13.1. *Justifica raonadament fenòmens en els quals es posi de manifest la relació entre la pressió i la profunditat al si de la hidrosfera i l'atmosfera.*
- 13.2. *Explica l'abastament d'aigua potable, el disseny d'una presa i les aplicacions del sifó utilitzant el principi fonamental de la hidrostàtica.*
- 13.3. *Resol problemes relacionats amb la pressió en l'interior d'un fluid aplicant el principi fonamental de la hidrostàtica.*
- 13.4. *Analitza aplicacions pràctiques basades en el principi de Pascal, com la premsa hidràulica, elevador, direcció i frens hidràulics, aplicant l'expressió matemàtica d'aquest principi a la resolució de problemes en contextos pràctics.*
- 13.5. *Prediu la flotabilitat d'objectes major o menor emprant l'expressió matemàtica del principi d'Arquímedes.*
14. *Dissenyar i presentar experiències o dispositius que il·lustrin el comportament dels fluids i que posin de manifest els coneixements adquirits així com la iniciativa i la imaginació.*

14.1. Comprova experimentalment o fent servir aplicacions virtuals interactives la relació entre pressió hidrostàtica i profunditat en fenòmens com la paradoxa hidrostàtica, el barril d'Arquimedes i el principi dels vasos comunicants.

14.2. Interpreta el paper de la pressió atmosfèrica en experiències com l'experiment de Torricelli, els hemisferis de Magdeburg, recipients invertits on no es vessa el contingut, etc., inferint el seu elevat valor.

14.3. Descriu el funcionament bàsic de baròmetres i manòmetres justificant la seva utilitat en diverses aplicacions pràctiques.

15. Aplicar els coneixements sobre la pressió atmosfèrica a la descripció de fenòmens meteorològics i a la interpretació de mapes del temps, reconeixent termes i símbols específics de la meteorologia.

15.1. Relaciona els fenòmens atmosfèrics del vent i la formació de fronts amb la diferència de pressions atmosfèriques entre diferents zones.

15.2. Interpreta els mapes d'isòbares que es mostren en el pronòstic del temps indicant el significat de la simbologia i les dades que hi apareixen.

BLOC 5. L'ENERGIA

Continguts

Energies cinètica i potencial. Energia mecànica. Principi de conservació.

Formes d'intercanvi d'energia: el treball i la calor.

Treball i potència.

Efectes de la calor sobre els cossos.

Màquines tèrmiques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Analitzar les transformacions entre energia cinètica i energia potencial, aplicant el principi de conservació de l'energia mecànica quan es menysprea la força de fricció, i el principi general de conservació de l'energia quan hi ha dissipació d'aquesta deguda a la fricció.

1.1. Resol problemes de transformacions entre energia cinètica i potencial gravitatòria, aplicant el principi de conservació de l'energia mecànica.

1.2. Determina l'energia dissipada en forma de calor en situacions on disminueix l'energia mecànica.

2. Reconèixer que la calor i el treball són dues formes de transferència d'energia, identificant les situacions en les quals es produeixen.

2.1. Identifica la calor i el treball com a formes d'intercanvi d'energia i distingeix les accepcions col·loquials d'aquests termes del seu significat científic.

2.2. Reconeix en quines condicions un sistema intercanvia energia. en forma de calor o en forma de treball.

3. Relacionar els conceptes de treball i potència en la resolució de problemes i expressar els resultats en unitats del sistema internacional així com altres d'ús comú.

3.1. Troba el treball i la potència associats a una força, incloent-hi situacions en les quals la força forma un angle diferent de zero amb el desplaçament, expressant el resultat en les unitats del sistema internacional o altres d'ús comú com la calor, el kWh i el CV.

4. Relacionar qualitativament i quantitativament la calor amb els efectes que produeix als cossos: variació de temperatura, canvis d'estat i dilatació.

4.1. Descriu les transformacions que experimenta un cos en guanyar o perdre energia, determinant la calor necessària perquè es produeixi una variació de temperatura donada i per a un canvi d'estat, representant gràficament les esmentades transformacions.

4.2. Calcula l'energia transferida entre cossos a diferent temperatura i el valor de la temperatura final aplicant el concepte d'equilibri tèrmic.

4.3. Relaciona la variació de la longitud d'un objecte amb la variació de la seva temperatura utilitzant el coeficient de dilatació lineal corresponent.

4.4. Determina experimentalment calors específiques i calors latents de substàncies mitjançant un calorímetre, fent els càlculs necessaris a partir de les dades empíriques obtingudes.

5. Valorar la rellevància històrica de les màquines tèrmiques com a desencadenants de la revolució industrial, així com la seva importància actual en la indústria i el transport.

5.1. Explica o interpreta, mitjançant o a partir d'il·lustracions, el fonament del funcionament del motor d'explosió.

5.2. Fa un treball sobre la importància històrica del motor d'explosió i el presenta emprant les TIC.

6. Comprendre la limitació que el fenomen de la degradació de l'energia suposa per a l'optimització dels processos d'obtenció d'energia útil a les màquines tèrmiques, i el repte tecnològic que suposa la millora del rendiment d'aquestes per a la investigació, la innovació i l'empresa.

6.1. Usa el concepte de degradació de l'energia per relacionar l'energia absorbida i el treball fet per una màquina tèrmica.

6.2. Empra simulacions virtuals interactives per determinar la degradació de l'energia en diferents màquines i exposa els resultats emprant les TIC.

<http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2015/73/919861>

GEOGRAFIA I HISTÒRIA

Finalitat de l'assignatura

Aquesta disciplina s'imparteix com a assignatura troncal als tres primers cursos de l'educació secundària obligatòria, que configuren el primer cicle, i també al quart curs, en les dues modalitats que conformen el segon cicle.

Té per objecte estudiar les múltiples interaccions que s'estableixen en les societats, i especialment les diferents manifestacions territorials i l'evolució d'aquestes societats al llarg del temps, ja que el coneixement de la societat i de la manera com aquesta s'organitza i funciona és essencial per poder entendre el món actual. Conèixer l'espai i les diferents societats, tant en el passat com en el present, ens ha de permetre albirar els encerts o els problemes del futur.

Les matèries de geografia i història són dos importants eixos vertebradors del coneixement de la societat, ja que analitzen la realitat humana i social des d'una perspectiva global i integradora. Aquestes dues disciplines han de contribuir a facilitar als alumnes una comprensió organitzada del món i de la societat, però al mateix temps han d'iniciar-los en l'explicació de la realitat en què viuen amb una actitud ètica, compromesa, plural i solidària.

A l'educació secundària obligatòria, l'assignatura de geografia i història pretén afavorir la comprensió dels esdeveniments, els processos i els fenòmens físics i socials en el context en què es produeixen, tant en el present com en èpoques passades. Sobre aquesta base, l'assimilació intel·lectual dels fets històrics i geogràfics a diferents escales es converteix en un aspecte bàsic a l'hora d'entendre la realitat que envolta els alumnes, des de la visió més genèrica fins a la més concreta i específica. Per aconseguir una resposta satisfactòria a aquest propòsit, s'ofereix als alumnes un encadenament lògic de les qüestions que ha d'ajudar a comprendre de quina manera els esdeveniments històrics i el que succeeix a l'entorn no són producte de l'atzar o de la casualitat, sinó la resposta que ofereix en cada moment la societat, d'acord amb els seus objectius, estructures i necessitats.

És important remarcar que les anàlisis geogràfiques i històriques es complementen i aporten interpretacions diverses que permeten comprendre i analitzar la societat en què vivim i amb la qual mantenim les interaccions essencials que determinen la nostra individualitat i les nostres relacions amb els altres.

La història estudia l'evolució de les societats i cerca en el passat les causes i les interaccions que determinen les realitats del present mitjançant un enfocament de múltiples factors dels processos de canvi històric i la identificació dels elements que caracteritzen els contextos en què es produeixen les diferents manifestacions socials.

La consciència històrica o capacitat de veure'ns com a éssers històrics i de donar sentit al passat és fonamental per construir el present i per identificar-nos com a membres d'un col·lectiu amb el qual es comparteix la història, el territori, unes tradicions i una determinada visió del món.

Respecte de la geografia, aquesta és la ciència que estudia els diferents territoris, tant pel que fa al resultat de les diferents maneres en què cada societat els modifica i els adapta per relacionar-se amb el medi en què viu com pel que fa a la manera en què el territori i l'organització d'aquest actua sobre els individus i les formes de relació social.

La realitat espacial és complexa, de manera que l'espai habitat per les societats s'ha d'estudiar sense separar els components naturals dels humans. S'ha de proporcionar als alumnes el concepte i la conscienciació de la utilització racional del territori i del paisatge, i assumir com a premissa que cada generació té el deure, respecte del territori, de deixar-lo per a les futures generacions com a mínim en les mateixes condicions en què l'han trobat, i la responsabilitat de millorar-lo en la mesura de les seves possibilitats.

El respecte pel nostre patrimoni ha de ser fonamental en aquesta assignatura, i s'ha d'aconseguir mitjançant una perspectiva holística i integradora tenint en compte les diferents dimensions (natural, cultural, material, immaterial, autòctona, rural, urbana, etc.) i la diversitat de perspectives d'estudi. Així mateix, el coneixement del patrimoni ha d'anar vinculat al fet de valorar-lo i de tenir-ne cura, ja que els béns patrimonials, pel seu caràcter limitat i fràgil, s'han de preservar.

De tot el que hem dit anteriorment es desprèn que l'assignatura de geografia i història serveix no tan sols per estudiar els continguts corresponents, sinó també per transmetre una sèrie de valors que permetran als alumnes comprendre el món en què viuen. A més, també ha de contribuir a fer que els alumnes puguin adquirir hàbits intel·lectuals, tècniques de treball i coneixements científics, tècnics, humanístics, històrics i artístics i que desenvolupin una concepció de l'educació com un aprenentatge permanent; és a dir, una formació que es desenvolupa al llarg de la vida i no sols durant l'etapa escolar. Entre els múltiples valors que aquesta assignatura ajuda a adquirir podem destacar la solidaritat, el respecte a altres cultures, la tolerància, la llibertat o la pràctica d'idees democràtiques.

Estructura del currículum

Malgrat que el desenvolupament intel·lectual dels alumnes des del pensament concret al formal facilita l'ensenyament i l'aprenentatge de la geografia i la història en aquesta etapa, la complexitat d'aquestes disciplines suposa algunes dificultats relacionades, entre altres qüestions, amb l'adquisició de nocions espacials i temporals o amb la multitud de causes que intervenen en l'explicació dels fets.

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

A continuació s'indica una possible seqüenciació de continguts del primer cicle de l'educació secundària obligatòria, que comprèn els tres

primers cursos.

— Primer curs: geografia física i història.

— Segon curs: geografia humana i història.

— Tercer curs: geografia humana.

La recomanació sobre l'organització del currículum és la següent:

Primer curs

— Bloc 1. El medi físic: criteris d'avaluació 1-12.

— Bloc 3. La història: criteris d'avaluació 1-24.

Segon curs

— Bloc 2. L'espai humà: criteri d'avaluació 1.

— Bloc 3. La història: criteris d'avaluació 25-38.

Tercer curs

— Bloc 2. L'espai humà: criteris d'avaluació 2-21.

El segon cicle està format pel quart curs, que inclou deu blocs de continguts amb els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluable respectius.

Primer cicle. Geografia

Bloc 1. El medi físic

Aquest bloc inclou l'anàlisi i la identificació dels principals espais geogràfics i conjunts bioclimàtics del medi balear, espanyol, europeu i mundial i les formes de representar-los cartogràficament. Alhora, també incideix en l'anàlisi de l'acció de l'home sobre el medi ambient i la descripció de les conseqüències d'aquesta acció.

Bloc 2. L'espai humà

En aquest bloc s'analitzen diferents aspectes de la geografia humana aplicada a l'espai balear, espanyol, europeu i mundial, com l'organització territorial, la població i les seves dinàmiques, la morfologia de les ciutats, els sectors econòmics i la incidència d'aquests en la població i el territori.

Primer cicle. Història

Bloc 3. La història

En aquest bloc s'analitza un ampli període que inclou la prehistòria, l'edat antiga, l'edat mitjana i l'edat moderna, ja que engloba des del procés d'hominització fins al segle XVII, tant en l'àmbit mundial, europeu i espanyol com en el balear.

Segon cicle. Història

Bloc 1. El segle XVIII a Europa fins al 1789

En aquest bloc els continguts s'orienten a fer que els alumnes coneguin l'Antic Règim, la revolució científica i la Il·lustració, així com les conseqüències polítiques, econòmiques i socials que varen tenir.

Bloc 2. L'era de les revolucions liberals

Aquest bloc es dedica a analitzar les revolucions burgeses i liberals als Estats Units i a França, Espanya i Iberoamèrica des del segle XVIII fins a la primera meitat del segle XIX. També s'hi analitza el procés descolonitzador americà i l'aparició dels moviments nacionalistes a Europa.

Bloc 3. La revolució industrial

Aquest bloc es dedica a analitzar la revolució industrial a la Gran Bretanya i la industrialització a Europa, a Espanya i a les Illes Balears i les conseqüències econòmiques i socials que aquest fenomen té.

Bloc 4. L'imperialisme del segle XIX i la Primera Guerra Mundial

En aquest bloc s'identifiquen els fets que varen provocar els imperialismes i la Primera Guerra Mundial i s'hi estudien les conseqüències d'aquests fets, així com la Revolució Russa i l'extensió de les idees d'esquerres per la resta d'Europa.

Bloc 5. L'època d'entreguerres (1919-1945)

Aquest bloc analitza el període entre les dues guerres mundials, el crac del 29 i la depressió dels anys trenta, l'auge dels feixismes a Europa, la II República i la Guerra Civil espanyola.

Bloc 6. Les causes i les conseqüències de la Segona Guerra Mundial (1939-1945)

El bloc es dedica a analitzar la Segona Guerra Mundial, les causes que la provoquen i les conseqüències geopolítiques que se'n deriven. També s'hi inclouen els inicis dels processos de descolonització.

Bloc 7. L'estabilització del capitalisme i l'aïllament econòmic del bloc soviètic

Aquest bloc es dedica a entendre la divisió del món en dos blocs antagònics amb diferent ideologia i concepcions polítiques i econòmiques distintes. Així mateix, també s'hi estudia i analitza la dictadura de Franco a Espanya.

Bloc 8. El món recent entre els segles XX i XXI

En aquest bloc s'analitzen els canvis produïts al món després de la caiguda de l'URSS i altres règims comunistes. També s'hi analitzen els principals fets que varen provocar el canvi polític i social a Espanya després del 1975. A més a més, comprèn l'estudi del procés de construcció de la Unió Europea.

Bloc 9. La revolució tecnològica i la globalització al final del segle XX i principi del XXI

El bloc es dedica a analitzar la globalització i les interrelacions mundials que s'han produït arran de la darrera revolució tecnològica.

Bloc 10. La relació entre el passat, el present i el futur a través de la història i la geografia

El darrer bloc té per objecte l'estudi de les interaccions que s'estableixen a les societats mitjançant la relació entre el passat i el present per conformar i entendre el futur.

Orientacions metodològiques*Mètodes i propostes didàctiques*

La metodologia comprèn tant la descripció de les pràctiques docents com l'organització de la tasca dels professors. L'ús d'aquesta metodologia ha de permetre als alumnes un aprenentatge significatiu en relació amb els diferents elements del currículum.

Entre els principis pedagògics, la normativa assenyalava que l'etapa de l'educació secundària obligatòria s'organitza d'acord amb els principis d'educació comuna i d'atenció a la diversitat. Entre altres mesures, es preveuen l'optativitat, les adaptacions del currículum, els agrupaments flexibles o els desdoblaments.

També s'han d'emprar mètodes que tinguin en compte els diferents ritmes d'aprenentatge dels alumnes, que afavoreixin la capacitat d'aprendre per ells mateixos i que promoguin la feina en equip.

La normativa també marca que en aquesta etapa s'ha de parlar una atenció especial a fer que els alumnes adquireixin, entre altres elements, les diferents competències clau i l'hàbit de la lectura, fet que es tindrà en compte a les diverses assignatures.

Recursos didàctics

La selecció dels diferents tipus de recursos que s'utilitzaran depèn de l'estratègia didàctica de cada professor i de les particularitats del grup classe que els emprarà, però sempre s'ha de tenir en compte que els protagonistes de l'aprenentatge són els alumnes i que es tracta d'una etapa d'educació obligatòria que forma part de l'educació bàsica, però que, també, és una etapa propèdèutica per a una part dels alumnes.

A més, segons la normativa, els diferents instruments d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació s'han d'adaptar als alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu, a fi de fomentar la qualitat, l'equitat, la inclusió educativa i la no-discriminació de les persones amb discapacitat, sense que això repercuteixi en una valoració més baixa de la seva qualificació.

D'altra banda, aquests instruments han de ser coherents amb els objectius, fàcilment avaluables i realitzables segons els recursos disponibles, inclòs el temps, i s'han de plantejar de manera que motivin i estimulin.

Tenint en compte les característiques assenyalades anteriorment i el moment del procés d'ensenyament-aprenentatge en què ens trobam, distingim diferents tipus de tasques per formar els alumnes, entre les quals podem destacar les següents: introducció-motivació per situar els alumnes davant la nova realitat amb una actitud positiva; detecció de coneixements previs; activitats de desenvolupament i consolidació per possibilitar l'assimilació i la consolidació dels coneixements tant teòrics com pràctics, així com l'aplicació d'aquests coneixements a altres contextos; tasques de reforç o record del que s'ha après, etc.

Amb les diferents activitats seleccionades s'intenta que els alumnes desenvolupin, tal com estableix la normativa, aspectes com l'interès i l'hàbit de la lectura; la capacitat d'expressar-se en públic; la comprensió raonada i l'anàlisi crítica; la consolidació d'hàbits de disciplina, estudi i treball individual i en equip; la capacitat de comprendre textos i d'expressar-se amb correcció; la presa de decisions i l'assumpció de responsabilitats, etc.

Per tot el que s'ha exposat, els recursos didàctics que es poden emprar són molt amplis i variats, des del llibre de text a la projecció de pel·lícules i documentals, els treballs amb premsa en diferents formats, les tecnologies de la informació i la comunicació, etc. Tot depèn del moment i dels objectius que volem que s'assoleixin, com la cronologia i el sentit del temps; l'orientació espacial; l'anàlisi de fonts i documents; la valoració i la interpretació del patrimoni cultural i històric; la lectura, la interpretació i l'elaboració de mapes, plànols, taules, gràfics i esquemes; etc.

Així, tal com ja hem comentat, a l'aula es poden alternar estratègies expositives i indagatòries (és a dir, el professor pot exposar continguts temàtics i els alumnes poden dur a terme activitats i treballs) a partir d'una variada gamma d'activitats amb diferents estratègies, com les que persegueixen l'avaluació de conceptes previs (la presentació d'imatges motivadores o la pluja d'idees), les que impliquen una recapitulació o repàs de continguts (esquemes i mapes conceptuals que es poden plantejar a les sessions finals de cada unitat o qüestionaris de repàs), etc. Entre la gran varietat d'activitats que hi ha, destaquen les següents:

- L'elaboració de resums i esquemes.
- La definició de conceptes i l'elaboració de glossaris.
- Les activitats bàsiques de comprensió i síntesi, plantejades a través de preguntes obertes, frases per completar, taules per relacionar conceptes, qüestionaris de vertader/fals, etc.
- Les activitats d'indagació a partir de fonts diverses, entre les quals destaca Internet.
- L'elaboració d'eixos cronològics.
- L'anàlisi i el comentari de documents geogràfics i mapes físics i històrics.
- L'observació i l'anàlisi d'imatges històriques i artístiques, així com la comparació d'obres d'art d'estils o artistes diferents.
- La lectura de notícies i textos expositius breus i el comentari d'aquests a partir de preguntes guia.
- L'elaboració d'informes, biografies i treballs monogràfics breus, ja sigui individualment o en grup, a partir de tot tipus de fonts.
- Les exposicions orals de treballs monogràfics, elaborades individualment o en grup i emprant les tecnologies de la informació i la comunicació (presentacions).
- Les recerques documentals a Internet (webquestes).
- Els col·loquis i els debats.
- La visualització de documentals i pel·lícules.
- Les visites a ciutats o pobles, paratges naturals, jaciments arqueològics, monuments i museus.

Distribució espai-temps

Segons la programació didàctica, les diferents activitats d'ensenyament es poden dur a terme en una aula normal, en una aula matèria o amb visites a diferents exposicions o museus.

Tipologia d'agrupaments

El perfil de l'activitat que s'hagi de dur a terme determinarà la forma de fer feina dels alumnes, que pot ser de tipus individual, en petits grups, en grups més nombrosos o de forma col·laborativa.

Tractament disciplinari

El tractament interdisciplinari d'aquesta etapa és molt ampli, ja que, d'acord amb les finalitats, els objectius, els continguts i els estàndards d'aprenentatge avaluable de l'etapa, s'han d'obtenir, segons la normativa, les competències clau i una sèrie de finalitats, entre les quals podem destacar les següents: el ple desenvolupament de la personalitat i de les capacitats dels alumnes; l'educació en el respecte dels drets i les llibertats fonamentals, en la igualtat de drets i oportunitats, en la igualtat de tracte i la no-discriminació, i en la tolerància i la llibertat dins els principis democràtics de convivència; el plurilingüisme i la interculturalitat, i la prevenció dels conflictes i la resolució pacífica d'aquests.

S'han de dur a terme treballs de recerca que han d'obligar a emprar diferents fonts i recursos bibliogràfics, audiovisuals i informàtics de forma interdisciplinària per aconseguir que els alumnes arribin a investigar, valorar, exposar i aplicar els coneixements associats a l'assignatura de geografia i història.

Avaluació

Tots els factors que integren el currículum, entre els quals l'avaluació, han de contribuir a la millora de l'ensenyament i de l'aprenentatge i, en definitiva, a la formació integral dels alumnes.

En conseqüència, no serveix avaluar per comprovar únicament uns resultats. Cal avaluar per obtenir informació permanent sobre el funcionament de l'ensenyament i de l'aprenentatge, de manera que sigui possible incorporar a aquest procés les correccions necessàries perquè la major part dels alumnes assoleixin els objectius programats. D'aquesta manera, l'avaluació passa de ser un instrument per qualificar a ser una eina imprescindible per millorar el procés i aconseguir resultats més eficaços en una educació de qualitat.

L'avaluació inicial ha de ser el punt de referència dels professors a l'hora d'adoptar les mesures pertinents de reforç o d'adaptació curricular per als alumnes amb necessitat específica de suport educatiu. En cap cas aquestes mesures no han de servir per minorar les qualificacions obtingudes.

Pel que fa a l'avaluació continuada, s'ha de tenir en compte la normativa sobre l'assistència regular dels alumnes a classe i la participació en les diferents activitats proposades pels professors de la matèria.

Així mateix, els alumnes tenen dret a ser avaluats mitjançant criteris objectius, així com a conèixer els resultats del seu aprenentatge, de manera que els criteris d'avaluació han d'estar inclosos en la programació didàctica del departament i els alumnes n'han d'estar informats.

Per comprovar el grau d'adquisició de les competències i l'assoliment dels objectius de l'assignatura, els professors han d'emprar els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluable.

Segons la normativa, els professors han d'avaluar tant els aprenentatges dels alumnes com els processos d'ensenyament i la pròpia pràctica docent (autoavaluació, autoinforme, dossier de docència, informe extern, etc.). S'han d'establir indicadors d'assoliment en les programacions didàctiques per valorar tots els aspectes relacionats amb el procés d'aprenentatge, així com l'actuació dels professors, les activitats realitzades, el material utilitzat, etc.

Per obtenir en cada moment una informació vàlida i fiable de l'avaluació, és convenient que els professors utilitzin els mètodes i els instruments més adequats: observació directa, revisió del quadern d'aula, valoració de les proves escrites (amb resposta oberta o tancada o mixtes), treballs orals o escrits, exposicions, etc.

El paper dels docents

L'activitat dels centres docents recau, en darrera instància, en els professors que hi fan feina. Aconseguir que tots els alumnes desenvolupin al màxim les seves capacitats, en un marc de qualitat i equitat, convertir els objectius generals en èxits concrets, adaptar el currículum i l'acció educativa a les circumstàncies específiques en què els centres es desenvolupen i aconseguir que els pares s'impliquin en l'educació dels seus fills no és possible sense els professors. La normativa reconeix que els professors són un dels factors essencials de la qualitat de l'educació.

Entre les funcions que la normativa encomana als professors destaquen la programació i l'ensenyament de la matèria; l'avaluació del procés d'aprenentatge dels alumnes i dels processos d'ensenyament; la tutoria, la direcció i l'orientació de l'aprenentatge dels alumnes i el suport al seu procés educatiu, en col·laboració amb les famílies; la informació periòdica a les famílies, i la recerca i l'experimentació relacionades amb

els processos d'ensenyament i la millora contínua d'aquests processos.

Participació de les famílies

La normativa educativa estableix que les famílies són les primeres responsables de l'educació dels seus fills. Per això, el sistema educatiu les ha de tenir en compte i ha de confiar en les seves decisions. També indica que les famílies s'han de comprometre amb els seus fills en la feina quotidiana i amb la vida dels centres docents, ja que també depèn de les famílies l'èxit del procés d'ensenyament-aprenentatge.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Comunicació lingüística

- Adquisició del lèxic adequat mitjançant la pràctica de l'oralitat i l'escriptura a l'aula.
- Resolució de problemes que inclouen aplicar destreses comunicatives a l'hora de llegir, escriure, parlar, escoltar i conversar.
- Adquisició d'habilitats vinculades al tractament de la informació a través de la producció de textos electrònics.
- Utilització del diàleg, mitjançant debats, com a eina per a la convivència, la resolució de conflictes i el desenvolupament de les capacitats afectives.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

- Utilització d'eines matemàtiques (magnituds, percentatges, taxes, escales) per analitzar i descriure gràfics, fer càlculs i elaborar i interpretar mapes.
- Aplicació del mètode científic en tasques en les quals es duen a terme observacions, s'estableixen hipòtesis i s'extreuen conclusions, amb l'objectiu de prendre decisions i adquirir disciplina, rigor, paciència, risc i responsabilitat.
- Coneixement de la història de la Terra i dels processos que han originat la configuració que té actualment.
- Relació dels sabers geològics amb la producció agrícola, ramadera, marítima, minera i industrial.
- Associació de l'aparició de noves tecnologies i avenços científics a la millora de les condicions de vida al llarg de la història.
- Implicació en l'ús raonable dels recursos naturals, així com en la conservació del medi ambient.
- Valoració crítica de l'impacte de les activitats humanes sobre el medi físic.

Competència digital

- Coneixement i ús de diferents motors de cerca i bases de dades a fi de triar el més adequat a les pròpies necessitats.
- Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per cercar, obtenir i processar informació de manera crítica; és a dir, per comparar-la, avaluar-ne la fiabilitat i l'adequació i transformar-la en coneixement.
- Creació de continguts digitals en diversos formats (text, àudio, vídeo, imatges) utilitzant els programes o les aplicacions que s'adapten millor a les tasques.
- Respecte dels principis ètics en l'ús de les fonts informàtiques i reconeixement dels riscos associats a l'ús de recursos en línia i l'addicció a determinats aspectes de la tecnologia digital.
- Demostració d'una actitud activa, crítica i realista cap a les tecnologies i valoració de les fortaleeses i les debilitats que presenten.
- Motivació per aprendre a emprar les tecnologies i per millorar-ne l'ús.

Aprendre a aprendre

- Coneixement dels processos per al propi aprenentatge partint del que sap, del que desconeix, del que és capaç d'aprendre i del que li interessa.
- Obtenció d'estratègies de planificació per resoldre una tasca (pensar abans d'actuar), supervisar el propi treball (analitzar el curs i ajustar el procés) i avaluar els resultats obtinguts (consolidar l'aplicació del pla si ha donat bons resultats o modificar-lo si els resultats no han estat

bons).

— Ús de la motivació i la confiança per aconseguir sentir-se protagonista del procés i el resultat de l'aprenentatge a partir de metes realistes.

— Ús i aplicació de nous coneixements gràcies a la curiositat per aprendre a partir d'experiències vitals prèvies.

Competències socials i cíviques

— Comprensió i anàlisi crítica dels diferents codis de conducta de les societats a través de l'estudi de la història i la geografia humana.

— Identificació de conceptes ètics relatius a la igualtat, la no-discriminació, la democràcia i els drets humans en l'organització social, política i econòmica d'Espanya, d'Europa i del món.

— Comprensió dels processos socials i culturals de caràcter migratori en un món globalitzat.

— Organització de debats en els quals es respectin les diferències i se superin els prejudicis, a fi de manifestar solidaritat i participar en la presa de decisions de forma democràtica.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

— Elaboració de projectes mostrant creativitat i imaginació a l'hora de planificar-los, analitzar-los, organitzar-los i gestionar-los, tant de forma individual com col·lectiva dins un equip.

— Utilització de debats sobre temes de geografia i història per saber comunicar-se, presentar idees i negociar de manera argumentada.

— Adquisició de pensament crític i de sentit de responsabilitat.

Consciència i expressions culturals

— Coneixement, comprensió i valoració de les diferents manifestacions culturals i artístiques com a font d'enriquiment i gaudi personal i consideració d'aquestes manifestacions com a part de la riquesa i el patrimoni dels pobles.

— Aplicació de diferents habilitats perceptives i comunicatives i de pensament, sensibilitat i sentit estètic per comprendre i valorar les obres artístiques i les manifestacions culturals i gaudir-ne.

— Identificació de la relació entre manifestacions artístiques i culturals i societat, la qual cosa implica prendre consciència de l'evolució del pensament, dels corrents estètics, de les modes i dels gusts.

— Respecte per la diversitat cultural i el diàleg entre cultures i societats.

— Gaudi, valoració crítica i promoció de la conservació del patrimoni cultural i artístic com a resultat de l'evolució de les diferents cultures i demostració d'interès, estimació i respecte per aquest patrimoni.

— Potenciació de la iniciativa, la creativitat i la imaginació mitjançant la realització de tasques que suposin recreació, innovació i transformació.

— Promoció de la participació en activitats culturals de l'entorn immediat, la qual cosa implica comportaments favorables a la convivència.

Objectius específics

L'ensenyament de l'assignatura de geografia i història té els objectius següents, a fi de contribuir al desenvolupament integral dels alumnes en l'etapa de l'educació secundària obligatòria:

1. Identificar els processos i els mecanismes dels fets polítics, econòmics i culturals i les relacions que s'estableixen entre aquests. Emprar aquest coneixement per comprendre les causes que expliquen l'evolució de les societats i els seus problemes més rellevants.

2. Identificar, localitzar i analitzar, a diferents escales, els elements bàsics del medi físic i les interaccions entre aquests elements i els grups humans a l'hora d'emprar l'espai i els recursos. Valorar les conseqüències de tipus econòmic, social, cultural, polític i mediambiental d'aquestes interaccions. Conèixer la problemàtica específica de l'ús dels recursos a les Illes Balears.

3. Comprendre el territori com el resultat de la interacció de les societats amb el medi que organitzen i en el qual es desenvolupen.

4. Conèixer, localitzar i comprendre les característiques bàsiques de la diversitat geogràfica del món i de les grans àrees socioeconòmiques,

culturals i polítiques, així com els trets físics i humans del món, d'Europa, d'Espanya i de les Illes Balears.

5. Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i els esdeveniments històrics rellevants de la història del món, d'Europa, d'Espanya i de les Illes Balears a fi d'adquirir una perspectiva global de l'evolució de la humanitat amb un marc cronològic precís.

6. Valorar i respectar el patrimoni natural, històric, lingüístic, cultural i artístic del món, d'Europa, d'Espanya i, especialment, de les Illes Balears.

7. Comprendre els elements tècnics bàsics que caracteritzen la realitat social, cultural i històrica de les manifestacions artístiques, amb la finalitat de valorar i respectar el patrimoni natural, històric, cultural i artístic i assumir actituds positives cap a la defensa i la conservació d'aquest patrimoni, especialment el de les Illes Balears.

8. Adquirir i emprar el vocabulari específic de geografia i història i incorporar-lo al vocabulari habitual, a fi d'augmentar la precisió en l'ús del llenguatge i millorar la comunicació.

9. Cercar, seleccionar, comprendre i relacionar, amb els mètodes i les tècniques propis de la geografia i la història, informació de tipus verbal, gràfic, icònic, estadístic i cartogràfic procedent de fonts diverses, incloent-hi l'entorn físic i social, les biblioteques, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació i la comunicació; tractar aquesta informació d'acord amb la finalitat que es persegueix i comunicar-la als altres de forma organitzada i intel·ligible.

10. Dur a terme tasques en grup i participar en debats amb una actitud constructiva, crítica i tolerant, fonamentant adequadament les opinions i valorant el diàleg com una via necessària per solucionar els problemes humans i socials.

11. Conèixer el funcionament de les societats democràtiques, apreciar-ne els valors i les bases fonamentals, valorar els drets i les llibertats com un assoliment irrenunciable i una condició necessària per a la pau, denunciar actituds i situacions discriminatòries i injustes i mostrar-se solidaris amb els pobles, els grups socials i les persones privats dels seus drets o dels recursos econòmics necessaris.

12. Valorar i respectar la diversitat cultural i ser respectuós i tolerant amb cultures i opinions que no coincideixen amb les pròpies, sense renunciar, però, a emetre judicis de valor.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

Primer cicle

BLOC 1. EL MEDI FÍSIC

Continguts

La Terra.

La Terra al sistema solar.

La representació de la Terra. Latitud i longitud.

Components bàsics i formes de relleu.

Medi físic de les Illes Balears, Espanya, Europa i el món: relleu; hidrografia; clima: elements i diversitat de paisatges; zones bioclimàtiques; medi natural: àrees i problemes mediambientals.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Analitzar i identificar les formes de representació del nostre planeta: el mapa. Localitzar espais geogràfics i llocs en un mapa utilitzant dades de coordenades geogràfiques.

1.1. *Classifica i distingeix tipus de mapes i diferents projeccions.*

1.2. *Analitza un mapa de fusos horaris i diferencia zones del planeta amb horari semblant.*

1.3. *Localitza un punt geogràfic en un planisferi i distingeix els hemisferis de la Terra i les principals característiques que presenten.*

1.4. *Localitza espais geogràfics i llocs en un mapa utilitzant dades de coordenades geogràfiques.*

2. Tenir una visió global dels medis físics balear, espanyol, europeu i mundial i de les característiques generals que presenten.

2.1. *Situa en un mapa físic les principals unitats del relleu balear, espanyol, europeu i mundial.*

3. Descriure les peculiaritats del medi físic espanyol.

3.1. *Enumera i descriu les peculiaritats del medi físic espanyol.*

4. Situar al mapa d'Espanya els principals elements i unitats del relleu peninsular i insular, així com els grans conjunts o espais bioclimàtics.

4.1. *Descriu les diferents unitats de relleu amb l'ajuda del mapa físic d'Espanya.*

5. Conèixer i descriure els grans conjunts bioclimàtics que conformen l'espai geogràfic espanyol.

5.1. *Localitza en un mapa els grans conjunts o espais bioclimàtics d'Espanya.*

5.2. *Analitza i compara les zones bioclimàtiques espanyoles utilitzant gràfics i imatges.*

6. Ser capaç de descriure les peculiaritats del medi físic europeu.

6.1. *Explica les característiques del relleu europeu.*

7. Situar al mapa d'Europa els principals elements i unitats del relleu continental, així com els grans conjunts o espais bioclimàtics.
 - 7.1. Localitza en un mapa els principals elements i unitats del relleu europeu.
8. Conèixer, comparar i descriure els grans conjunts bioclimàtics que conformen l'espai geogràfic europeu.
 - 8.1. Classifica i localitza en un mapa els diferents tipus de clima d'Europa.
9. Conèixer els principals espais naturals del nostre continent.
 - 9.1. Distingeix i localitza en un mapa les zones bioclimàtiques del nostre continent.
10. Identificar i distingir les diferents representacions cartogràfiques i escales.
 - 10.1. Compara una projecció de Mercator amb una de Peters.
11. Localitzar al mapamundi físic les principals unitats del relleu mundial i els grans rius. Localitzar al globus terraquí les grans zones climàtiques i identificar-ne les característiques.
 - 11.1. Localitza en un mapa físic mundial els principals elements i referències físiques: mars i oceans, continents, i illes i arxipèlags més importants, a més dels principals rius i cadenes muntanyoses.
 - 11.2. Elabora climogrames i mapes per situar els climes del món i els elements més importants d'aquests climes.
12. Conèixer, descriure i valorar l'acció de l'home sobre el medi ambient i les conseqüències d'aquesta acció.
 - 12.1. Cerca informació a mitjans impresos i digitals referent a problemes mediambientals actuals i localitza pàgines i recursos web directament relacionats amb aquests problemes.

BLOC 2. L'ESPAI HUMÀ

Continguts

Les Illes Balears, Espanya, Europa i el món: la població; l'organització territorial; models demogràfics; moviments migratoris; la ciutat i el procés d'urbanització.

Activitats humanes: àrees productores del món.

Sistemes i sectors econòmics. Espais geogràfics segons l'activitat econòmica. Els tres sectors.

Aprofitament i futur dels recursos naturals. Desenvolupament sostenible.

Impacte mediambiental i aprofitament de recursos.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Analitzar les característiques, la distribució, la dinàmica i l'evolució de la població de les Illes Balears i d'Espanya, així com els moviments migratoris.
 - 1.1. Explica la piràmide de població d'Espanya i de les diferents comunitats autònomes.
 - 1.2. Analitza a diferents mitjans els moviments migratoris de les tres darreres dècades.
2. Conèixer l'organització territorial d'Espanya.
 - 2.1. Distingeix en un mapa polític la distribució territorial d'Espanya: comunitats autònomes, capitals, províncies, illes.
3. Conèixer i analitzar els problemes i els reptes mediambientals als quals han de fer front les Illes Balears i Espanya, l'origen que tenen i les possibles vies per superar-los.
 - 3.1. Compara paisatges humanitzats espanyols segons l'activitat econòmica que s'hi duu a terme.
4. Conèixer els principals espais naturals protegits peninsulars i insulars.
 - 4.1. Situa els parcs naturals espanyols en un mapa i explica la situació actual d'alguns d'ells.
5. Identificar els principals paisatges humanitzats espanyols i classificar-los per comunitats autònomes.
 - 5.1. Classifica els principals paisatges humanitzats espanyols a través d'imatges
6. Reconèixer les característiques de les ciutats espanyoles i les diferents formes d'ocupació de l'espai urbà.
 - 6.1. Interpreta textos que expliquen les característiques de les ciutats d'Espanya amb l'ajuda d'Internet o de mitjans de comunicació escrits.
7. Analitzar la població europea pel que fa a la distribució, l'evolució, la dinàmica, les migracions i les polítiques de població.
 - 7.1. Explica les característiques de la població europea.
 - 7.2. Compara la població europea de diferents països tenint en compte la distribució, l'evolució i la dinàmica.
8. Reconèixer les activitats econòmiques dels tres sectors que es duen a terme a Europa, a Espanya i a les Illes Balears i identificar diferents polítiques econòmiques.
 - 8.1. Diferencia els diversos sectors econòmics europeus.
9. Comprendre el procés d'urbanització a Europa, a Espanya i a les Illes Balears i els pros i els contres que suposa.
 - 9.1. Distingeix els diversos tipus de ciutats existents al nostre continent.
 - 9.2. Resumeix elements que diferencien el món urbà i el rural a Europa.
10. Comentar la informació sobre la densitat de població i les migracions en mapes del món.
 - 10.1. Localitza al mapa mundial els continents i les àrees més densament poblats.
 - 10.2. Situa al mapa del món les vint ciutats més poblades, esmenta a quin país pertanyen i explica la posició econòmica que ocupen.
- 10.3. Explica l'impacte de les onades migratòries als països d'origen i als d'acollida.
11. Conèixer les característiques de diversos tipus de sistemes econòmics.
 - 11.1. Diferencia aspectes concrets dins un sistema econòmic i analitza com es relacionen.
12. Entendre la idea de desenvolupament sostenible i les implicacions que té.
 - 12.1. Defineix el concepte de desenvolupament sostenible i descriu conceptes clau que hi estan relacionats.
13. Localitzar els recursos agraris i naturals al mapa mundial.

- 13.1. Situa al mapa mundial les principals zones cerealícoles i les masses boscoses més importants del món.
- 13.2. Localitza i identifica en un mapa les principals zones productores de minerals al món.
- 13.3. Localitza i identifica en un mapa les principals zones productores i consumidores d'energia al món.
- 13.4. Identifica i anomena algunes energies alternatives.
14. Explicar la distribució desigual de les regions industrialitzades al món.
- 14.1. Localitza en un mapa, mitjançant els símbols i la llegenda adequats, els països més industrialitzats del món.
- 14.2. Localitza i identifica en un mapa les principals zones productores i consumidores d'energia al món.
15. Analitzar l'impacte dels mitjans de transport a l'entorn immediat.
- 15.1. Traça sobre un mapamundi l'itinerari que segueix un producte agrari i un altre de ramader des que el recol·lecten o el produeixen fins que el consumeixen en zones llunyanes, i n'extreu conclusions.
16. Comparar les dades del pes del sector terciari d'un país amb les del pes del sector primari i del secundari i extreure'n conclusions.
- 16.1. Compara la població activa de cada sector a diversos països i analitza el grau de desenvolupament que mostren aquestes dades.
17. Assenyalar en un mapamundi les grans àrees urbanes i analitzar-les.
- 17.1. Elabora gràfics de diferent tipus (gràfics lineals, gràfics de barres i diagrama de sectors) en suports virtuals o analògics que reflecteixen informació econòmica i demogràfica de països o àrees geogràfiques a partir de les dades seleccionades.
18. Identificar el paper de grans ciutats mundials com a dinamitzadores de l'economia de les regions en què es troben.
- 18.1. Descriu adequadament el funcionament dels intercanvis internacionals utilitzant mapes temàtics i gràfics en els quals es reflecteixen les línies d'intercanvi.
- 18.2. Elabora un gràfic amb dades de l'evolució del creixement de la població urbana al món.
19. Analitzar textos que reflecteixin un nivell de consum contrastat a diferents països i extreure'n conclusions.
- 19.1. Compara les característiques del consum interior de països com el Brasil i França.
20. Analitzar gràfics de barres per països en què es representi el comerç desigual i el deute extern entre països en desenvolupament i països desenvolupats.
- 20.1. Elabora mapes conceptuals, emprant recursos impresos i digitals, per explicar el funcionament del comerç i indica els organismes que agrupen les zones comercials.
21. Relacionar àrees de conflicte bèl·lic al món amb factors econòmics i polítics.
- 21.1. Elabora un informe sobre les mesures per intentar superar les situacions de pobresa.
- 21.2. Assenyalà àrees de conflicte bèl·lic al mapamundi i les relaciona amb factors econòmics i polítics.

BLOC 3. LA HISTÒRIA

Continguts

La prehistòria.

L'evolució de les espècies i l'hominització.

La periodització de la prehistòria.

Paleolític: etapes; característiques de les formes de vida: els caçadors recol·lectors.

Neolític: la revolució agrària i l'expansió de les societats humanes; sedentarisme; artesanía i comerç; organització social; aparició dels ritus: restes materials i artístiques, pintura i escultura. La cultura talaiòtica a les Illes Balears.

La història antiga: les primeres civilitzacions. Cultures urbanes. Mesopotàmia i Egipte. Societat, economia i cultura.

El món clàssic, Grècia: les polis gregues, expansió comercial i política. L'imperi d'Alexandre el Gran i els seus successors: l'helenisme.

L'art, la ciència, el teatre i la filosofia.

El món clàssic, Roma: origen i etapes de la història de Roma; la república i l'imperi: organització política i expansió colonial per la Mediterrània; el cristianisme.

La península Ibèrica: els pobles preromans i la Hispània romana. El procés de romanització. La integració de les Illes Balears al món romà.

La ciutat i el camp. L'art: arquitectura, escultura i pintura.

L'edat mitjana. Concepte d'edat mitjana i subetapes: alta, plena i baixa edat mitjana; la "caiguda" de l'Imperi romà a Occident: divisió política i invasions germàniques. Els regnes germànics i l'Imperi bizantí (Orient). El feudalisme. L'islam i el procés d'unificació dels pobles musulmans. La península Ibèrica: la invasió musulmana, al-Àndalus i els regnes cristians.

La plena edat mitjana a Europa (segles XII i XIII).

L'evolució dels regnes cristians i musulmans.

L'emirat i el califat de Còrdova, els regnes de Castella i d'Aragó (conquesta i repoblació). El regne de Mallorca.

L'expansió comercial europea i la recuperació de les ciutats.

L'art romànic, el gòtic i l'islàmic. Art gòtic mallorquí (arquitectura religiosa i civil).

La baixa edat mitjana a Europa (segles XIV i XV). La crisi de la baixa edat mitjana: la pesta negra i les conseqüències que se'n deriven. Al-Àndalus: els regnes de taifes. Els regnes d'Aragó i de Castella.

L'edat moderna: el Renaixement i l'humanisme, abast posterior. L'art renaixentista.

Els descobriments geogràfics: Castella i Portugal. Conquesta i colonització d'Amèrica.

Les monarquies modernes. La unió dinàstica de Castella i Aragó.

Els Àustria i les seves polítiques: Carles V i Felip II. Les guerres de religió, les reformes protestants i la Contrareforma catòlica.

El segle XVII a Europa. Les monarquies autoritàries, parlamentàries i absolutes. La Guerra dels Trenta Anys. Els Àustria i les seves

polítics: Felip III, Felip IV i Carles II.

Les Illes Balears a l'època moderna. Les Germanies.

L'art barroc. Principals manifestacions de la cultura dels segles XVI i XVII.

 criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Entendre el procés d'hominització.

1.1. *Reconeix els canvis evolutius fins a arribar a l'espècie humana.*

2. Identificar, anomenar i classificar fonts històriques.

2.1. *Anomena i identifica quatre classes de fonts històriques.*

2.2. *Comprèn que la història no es pot escriure sense fonts, ja siguin restes materials o fonts textuals.*

3. Explicar les característiques de cada temps històric i certs esdeveniments que han determinat canvis fonamentals en el rumb de la història i distingir períodes que en faciliten l'estudi i la interpretació.

3.1. *Ordena temporalment alguns fets històrics i altres fets rellevants utilitzant les nocions bàsiques de successió, durada i simultaneïtat.*

4. Distingir la diferent escala temporal d'etapes com la prehistòria i la història antiga.

4.1. *Elabora diversos tipus d'eixos cronològics.*

5. Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i els esdeveniments històrics més rellevants de la prehistòria i l'edat antiga per adquirir una perspectiva global de l'evolució d'aquests períodes.

5.1. *Analitza la transcendència de la revolució neolítica i el paper que hi té la dona.*

6. Datar la prehistòria i conèixer les característiques de la vida humana corresponents als dos períodes en què es divideix: paleolític i neolític.

6.1. *Explica la diferència dels dos períodes en què es divideix la prehistòria i descriu les característiques bàsiques de la vida en cada un dels períodes.*

7. Identificar els primers ritus religiosos.

7.1. *Reconeix les funcions dels primers ritus religiosos, com els de la deessa mare.*

8. Datar l'edat antiga i conèixer algunes característiques de la vida humana en aquest període.

8.1. *Distingeix etapes dins la història antiga.*

9. Conèixer l'establiment i la difusió de diferents cultures urbanes després del neolític.

9.1. *Describeix formes d'organització socioeconòmica i política noves, com els diversos imperis de Mesopotàmia i d'Egipte.*

10. Entendre que els esdeveniments i els processos tenen lloc al llarg del temps i en un mateix moment (diacronia i sincronia).

10.1. *Entén que diverses cultures existien alhora a diferents punts geogràfics.*

11. Reconèixer la importància del descobriment de l'escriptura.

11.1. *Diferencia les fonts prehistòriques (restes materials, àgrafes) de les fonts històriques (textos).*

12. Explicar les etapes en què es divideix la història d'Egipte.

12.1. *Interpreta un mapa cronològic i geogràfic de l'expansió egípcia.*

12.2. *Describeix les principals característiques de les etapes en què es divideix la història d'Egipte: reines i faraons.*

13. Identificar les principals característiques de la religió egípcia.

13.1. *Explica com materialitzaven els egipcis la seva creença en la vida del més enllà.*

13.2. *Elabora un mapa conceptual amb els principals déus del panteó egipci.*

14. Descriure alguns exemples arquitectònics d'Egipte i de Mesopotàmia.

14.1. *Localitza en un mapa els principals exemples de l'arquitectura egípcia i de la mesopotàmica.*

15. Conèixer els trets principals de les polis gregues.

15.1. *Identifica diferents trets de l'organització sociopolítica i econòmica de les polis gregues a partir de diversos tipus de fonts històriques.*

16. Entendre la transcendència dels conceptes de democràcia i colonització.

16.1. *Describeix algunes de les diferències entre la democràcia grega i les democràcies actuals.*

16.2. *Localitza en un mapa històric les colònies gregues de la Mediterrània.*

17. Distingir el sistema polític grec de l'hel·lenístic.

17.1. *Contrasta les accions polítiques de l'Atenes de Pèricles amb l'imperi d'Alexandre el Gran.*

17.2. *Elabora un mapa de l'imperi d'Alexandre el Gran.*

18. Identificar i explicar diferències entre interpretacions de fonts diverses.

18.1. *Compara dos relats a diferents escales temporals sobre les conquestes d'Alexandre el Gran.*

19. Entendre l'abast del concepte de clàssic en l'art occidental.

19.1. *Explica les característiques essencials de l'art grec i com evoluciona en el temps.*

19.2. *Dóna exemples representatius de les diferents àrees del saber grec i argumenta per què es considera que la cultura europea parteix de la Grècia clàssica.*

20. Caracteritzar els trets principals de la societat, l'economia i la cultura romanes.

20.1. *Confecciona un mapa amb les diferents etapes de l'expansió de Roma.*

20.2. *Identifica diferències i semblances entre les formes de vida republicanes i les de l'Imperi a la Roma antiga.*

21. Identificar i descriure els trets característics d'obres de l'art grec i romà i diferenciar els que en són específics.

21.1. *Compara obres arquitectòniques i escultòriques de l'època grega i de la romana.*

22. Establir connexions entre el passat de la Hispània romana i el present.

- 22.1. *Elabora un mapa de la península Ibèrica en què es reflecteixen els canvis administratius a l'època romana.*
22.2. *Analitza diversos exemples del llegat romà que sobreviuen actualment.*
23. Reconèixer els conceptes de *canvi* i *continuitat* en la història de la Roma antiga.
23.1. *Entén què va significar la romanització en diferents àmbits socials i geogràfics.*
24. Descriure la nova situació econòmica, social i política dels regnes germànics.
24.1. *Compara les formes de vida de l'Imperi romà amb les dels regnes germànics en diversos aspectes.*
25. Caracteritzar l'alta edat mitjana a Europa i reconèixer la dificultat que suposa la falta de fonts històriques en aquest període.
25.1. *Utilitza les fonts històriques i entén els límits del que es pot escriure sobre el passat.*
26. Explicar l'organització feudal i quines conseqüències té.
26.1. *Caracteritza la societat feudal i les relacions entre senyors i camperols.*
27. Analitzar l'evolució dels regnes cristians i musulmans en els aspectes socioeconòmics, polítics i culturals.
27.1. *Comprèn els orígens de l'islam i l'abast que té posteriorment.*
27.2. *Explica la importància d'al-Àndalus a l'edat mitjana.*
28. Entendre els processos relatius a les conquestes i la repoblació dels regnes cristians a la península Ibèrica i les relacions que mantenen amb al-Àndalus.
28.1. *Interpreta mapes que descriuen els processos de conquesta i repoblació cristianes a la península Ibèrica.*
28.2. *Explica la importància del Camí de Sant Jaume.*
29. Comprendre les funcions diverses de l'art a l'edat mitjana.
29.1. *Describeix característiques de l'art romànic, del gòtic i de l'islàmic.*
30. Entendre el concepte de *crisi* i les conseqüències econòmiques i socials que té.
30.1. *Comprèn l'impacte d'una crisi demogràfica i econòmica en les societats medievals europees.*
31. Comprendre la significació històrica de l'etapa del Renaixement a Europa.
31.1. *Distingeix diferents maneres de periodització històrica: edat moderna, Renaixement, barroc, absolutisme.*
32. Relacionar l'abast de la nova mirada dels humanistes, dels artistes i dels científics del Renaixement amb etapes anteriors i posteriors.
32.1. *Identifica trets del Renaixement i de l'humanisme en la història europea a partir de diferent tipus de fonts històriques.*
32.2. *Coneix obres i el llegat d'artistes, humanistes i científics de l'època.*
33. Analitzar el regnat dels Reis Catòlics com una etapa de transició entre l'edat mitjana i l'edat moderna.
33.1. *Coneix els principals fets de l'expansió d'Aragó i de Castella pel món.*
34. Entendre els processos de conquesta i colonització i les conseqüències que se'n deriven.
34.1. *Explica les diferents causes que varen conduir els europeus a descobrir Amèrica, a conquerir-la i a colonitzar-la.*
34.2. *Valora interpretacions conflictives sobre la conquesta i la colonització d'Amèrica.*
35. Comprendre la diferència entre els regnes medievals i les monarquies modernes.
35.1. *Distingeix les característiques de règims monàrquics autoritaris, parlamentaris i absoluts.*
36. Conèixer trets de les polítiques internes i les relacions exteriors dels segles XVI i XVII a Europa.
36.1. *Analitza les relacions entre els regnes europeus que condueixen a guerres com la dels Trenta Anys.*
37. Conèixer la importància d'alguns autors i obres d'aquests segles.
37.1. *Analitza obres o fragments d'obres d'alguns autors d'aquesta època en el context en què varen ser creades.*
38. Conèixer la importància de l'art barroc a Europa i a Amèrica. Usar el vocabulari històric amb precisió i inserir-lo en el context adequat.
38.1. *Identifica obres significatives de l'art barroc.*

Quart curs**BLOC 1. EL SEGLE XVIII A EUROPA FINS AL 1789****Continguts**

El segle XVIII a Europa: del feudalisme a l'absolutisme i al parlamentarisme de les minories. França, Anglaterra i Espanya.
L'art i la ciència a Europa als segles XVII i XVIII.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

- Explicar el sentit polític, social i econòmic de l'Antic Règim.
 - Distingeix conceptes històrics com Antic Règim i Il·lustració.*
- Conèixer els avenços de la revolució científica des dels segles XVII i XVIII.
 - Valora els avenços científics i l'aplicació d'aquests avenços a la vida diària i contextualitza el paper dels científics a la seva època.*
 - Comprèn les implicacions de l'empirisme i el mètode científic en diverses àrees.*
- Conèixer l'abast de la Il·lustració com a nou moviment cultural i social a Europa i a Amèrica.
 - Describeix les característiques de la cultura de la Il·lustració i quines implicacions té en algunes monarquies.*
 - Diferencia l'absolutisme del parlamentarisme a través de l'anàlisi de diferents textos.*

BLOC 2. L'ERA DE LES REVOLUCIONS LIBERALS**Continguts**

Les revolucions burgeses al segle XVIII.

La Revolució Francesa.

Les revolucions liberals i la Restauració al segle XIX a Europa i Amèrica: processos unificadors i independentistes. Els nacionalismes.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar els principals fets de les revolucions burgeses als Estats Units, França, Espanya i Iberoamèrica.

1.1. Redacta una narració sintètica amb els principals fets d'alguna de les revolucions burgeses del segle XVIII, amb explicacions de les causes que les provoquen i valorant-ne els pros i els contres.

2. Comprendre l'abast i les limitacions dels processos revolucionaris del segle XVIII.

2.1. Discuteix les implicacions de la violència amb diversos tipus de fonts.

3. Identificar els principals fets de les revolucions liberals a Europa i a Amèrica.

3.1. Redacta una narració sintètica amb els principals fets d'alguna de les revolucions burgeses de la primera meitat del segle XIX, amb explicacions de les causes que les provoquen i valorant-ne els pros i els contres.

4. Comprovar l'abast i les limitacions dels processos revolucionaris de la primera meitat del segle XIX.

4.1. Valora les raons dels revolucionaris per actuar com ho varen fer.

4.2. Analitza fonts de diverses èpoques i reconeix el valor que tenen no tan sols com a informació, sinó també com a evidència per als historiadors.

BLOC 3. LA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL**Continguts**

La revolució industrial: des de la Gran Bretanya a la resta d'Europa.

La discussió sobre les característiques de la industrialització a Espanya i a les Illes Balears: èxit o fracàs?

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Descriure els fets rellevants de la revolució industrial i l'encadenament causal d'aquests fets.

1.1. Analitza i compara la industrialització, en diferents escales temporals i geogràfiques, de diversos països d'Europa, Amèrica i Àsia.

2. Entendre el concepte de progrés i els sacrificis i els avenços que comporta.

2.1. Analitza els pros i els contres de la primera revolució industrial a Anglaterra.

2.2. Explica la situació laboral femenina i infantil a les ciutats industrials.

3. Analitzar els avantatges i els inconvenients de ser un país pioner en els canvis.

3.1. Compara el procés d'industrialització a Anglaterra amb el dels països nòrdics.

4. Analitzar l'evolució dels canvis econòmics a Espanya i a les Illes Balears arran de la industrialització parcial del país.

4.1. Especifica algunes repercussions polítiques dels canvis econòmics a Espanya.

BLOC 4. L'IMPERIALISME DEL SEGLE XIX I LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL**Continguts**

L'imperialisme al segle XIX: causes i conseqüències. La Gran Guerra (1914-1919) o Primera Guerra Mundial.

La Revolució Russa.

Les conseqüències de la signatura de la pau.

La ciència i l'art al segle XIX a Europa, Amèrica i Àsia.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar les potències imperialistes i el repartiment del poder econòmic i polític al món al darrer quart del segle XIX i al principi del XX.

1.1. Explica raonadament que el concepte d'imperialisme reflecteix una realitat que influirà en la geopolítica mundial i en les relacions econòmiques transnacionals.

1.2. Discuteix sobre l'eurocentrisme i la globalització.

2. Establir jerarquies causals (aspecte, escala temporal) de l'evolució de l'imperialisme.

2.1. Reconeix cadenes i interconnexions causals entre el colonialisme, l'imperialisme i la Gran Guerra de 1914.

3. Conèixer els principals esdeveniments de la Gran Guerra, les connexions amb la Revolució Russa i les conseqüències del Tractat de Versalles i dels altres tractats.

3.1. Diferencia els esdeveniments dels processos en una explicació històrica de la Primera Guerra Mundial.

3.2. Analitza el nou mapa polític d'Europa.

3.3. Descriu la derrota d'Alemanya des de la seva pròpia perspectiva i des de la perspectiva dels aliats.

4. Esquematitzar l'origen, el desenvolupament i les conseqüències de la Revolució Russa.

4.1. Contrasta algunes interpretacions de l'abast de la Revolució Russa actuals i de l'època en què va tenir lloc.

5. Conèixer els principals avenços científics i tecnològics del segle XIX, conseqüència de les revolucions industrials.

5.1. Elabora un eix cronològic, diacrònic i sincrònic, amb els principals avenços científics i tecnològics del segle XIX.

6. Relacionar moviments culturals com el romanticisme en diferents àrees i reconèixer l'originalitat de moviments artístics com l'impressionisme, l'expressionisme i altres ismes a Europa.

6.1. Comenta analíticament quadres, escultures i exemples arquitectònics de l'art del segle XIX.

6.2. Compara moviments artístics europeus i asiàtics.

BLOC 5. L'ÈPOCA D'ENTREGUERRES (1919-1945)**Continguts**

La difícil recuperació d'Alemanya.
El feixisme italià.
El crac del 1929 i la Gran Depressió.
El nazisme alemany.
La II República a Espanya.
La Guerra Civil espanyola.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer i comprendre els esdeveniments, les fites i els processos més importants del període d'entreguerres, o les dècades 1919-1939, especialment a Europa.

1.1. Analitza interpretacions diverses de fonts històriques i historiogràfiques de procedència diferent.

1.2. Relaciona algunes qüestions concretes del passat amb el present i les possibilitats del futur, com l'abast de les crisis financeres del 1929 i del 2008.

1.3. Discuteix les causes de la lluita pel sufragi de la dona.

2. Estudiar les cadenes causals que expliquen la jerarquia causal en les explicacions històriques sobre aquesta època i com es connecten amb el present.

2.1. Explica les principals reformes durant la II República espanyola i les reaccions a aquestes reformes.

2.2. Explica les causes de la Guerra Civil espanyola en el context europeu i internacional.

3. Analitzar què va conduir a l'apogeu dels feixismes a Europa.

3.1. Explica diversos factors que varen fer possible l'apogeu del feixisme a Europa.

BLOC 6. LES CAUSES I LES CONSEQÜÈNCIES DE LA SEGONA GUERRA MUNDIAL (1939-1945)**Continguts**

Esdeveniments previs a l'esclat de la guerra: expansió nazi i apaivagament.

De guerra europea a guerra mundial.

L'Holocaust.

La nova geopolítica mundial: Guerra Freda i plans de reconstrucció postbèl·lica.

Els processos de descolonització a Àsia i a Àfrica.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer els principals fets de la Segona Guerra Mundial.

1.1. Elabora una narració explicativa de les causes i les conseqüències de la Segona Guerra Mundial en diferents nivells temporals i geogràfics.

2. Entendre el concepte de guerra total.

2.1. Reconeix la jerarquia causal (més o menys importància d'unes causes segons les diferents narratives).

3. Diferenciar les escales geogràfiques en aquesta guerra: europea i mundial.

3.1. Interpreta per què va acabar abans la guerra "europea" que la "mundial".

3.2. Situa les fases del conflicte en un mapa.

4. Entendre el context en el qual es va desenvolupar l'Holocaust durant la guerra europea i les conseqüències que va tenir.

4.1. Reconeix la significació de l'Holocaust en la història mundial.

5. Organitzar els fets més importants de la descolonització de postguerra al segle XX.

5.1. Descriu els fets més rellevants del procés de descolonització.

6. Comprendre els límits de la descolonització i de la independència en un món desigual.

6.1. Distingeix contextos diferents del mateix procés; per exemple, l'Àfrica subsahariana (1950-60) i l'Índia (1947).

BLOC 7. L'ESTABILITZACIÓ DEL CAPITALISME I L'AÏLLAMENT ECONÒMIC DEL BLOC SOVIÈTIC**Continguts**

Evolució de l'URSS i els seus aliats.

Evolució dels Estats Units i els seus aliats; l'estat del benestar a Europa.

La dictadura de Franco a Espanya i a les Illes Balears.

La crisi del petroli (1973).

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Entendre els avenços econòmics dels règims soviètics i els perills del seu aïllament intern, així com els avenços econòmics de l'estat del benestar a Europa.

1.1. Explica alguns dels conflictes de l'època de la Guerra Freda emprant fonts històriques i historiogràfiques.

1.2. Explica els avenços de l'estat del benestar a Europa.

1.3. Reconeix els canvis socials derivats de la incorporació de la dona a la feina com a assalariada.

2. Comprendre el concepte de guerra freda en el context posterior al 1945 i les relacions entre els dos blocs: EUA i URSS.

2.1. Descriu les conseqüències de la guerra del Vietnam.

3. Explicar les causes de l'establiment d'una dictadura a Espanya després de la Guerra Civil i com va anar evolucionant aquesta dictadura del

1939 al 1975.

3.1. *Coneix la situació de la postguerra i la repressió a Espanya i les diferents fases de la dictadura de Franco.*

3.2. *Discuteix com s'entén a Espanya i a Europa el concepte de memòria històrica.*

4. Comprendre el concepte de *crisi econòmica* i la repercussió mundial que té en un cas concret.

4.1. *Compara la crisi energètica del 1973 amb la financera del 2008.*

BLOC 8. EL MÓN RECENT ENTRE ELS SEGLES XX I XXI

Continguts

Les diferents formes econòmiques i socials del capitalisme al món.

L'ensorrament dels règims soviètics i les conseqüències que se'n deriven.

La transició política a Espanya: de la dictadura a la democràcia (1975-1982).

El camí cap a la Unió Europea: de la unió econòmica a una futura unió política supranacional.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Interpretar processos de canvis econòmics, socials i polítics mundials a mitjà termini.

1.1. *Interpreta el renaixement i el declivi de les nacions al nou mapa polític europeu d'aquesta època.*

1.2. *Comprèn els pros i els contres de l'estat del benestar.*

2. Conèixer les causes i les conseqüències immediates de l'ensorrament de l'URSS i altres règims soviètics.

2.1. *Analitza diversos aspectes (polítics, econòmics, culturals) dels canvis produïts després de l'ensorrament de l'URSS.*

3. Conèixer els principals fets que varen conduir al canvi polític i social a Espanya després del 1975 i valorar diferents interpretacions d'aquest procés.

3.1. *Compara interpretacions diverses sobre la Transició espanyola dels anys setanta i de l'actualitat.*

3.2. *Enumera i descriu algunes de les principals fites que varen donar lloc al canvi en la societat espanyola de la Transició: coronació de Joan Carles I, Llei per a la reforma política de 1976, Llei d'amnistia de 1977, obertura de Corts Constituents, aprovació de la Constitució del 1978, primeres eleccions generals, creació de l'Estat de les autonomies, etc.*

3.3. *Analitza el problema del terrorisme a Espanya durant aquesta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): gènesi i història de les organitzacions terroristes, aparició dels primers moviments associatius en defensa de les víctimes, etc.*

4. Entendre l'evolució de la construcció de la Unió Europea.

4.1. *Discuteix sobre la construcció i el futur de la Unió Europea.*

BLOC 9. LA REVOLUCIÓ TECNOLÒGICA I LA GLOBALITZACIÓ AL FINAL DEL SEGLE XX I PRINCIPI DEL XXI

Continguts

La globalització econòmica, les relacions interregionals al món, els focus de conflicte i els avenços tecnològics.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Definir el concepte de *globalització* i identificar-ne alguns factors.

1.1. *Cerca notícies a la premsa d'algun sector amb relacions globalitzades i elabora arguments a favor i en contra.*

2. Identificar alguns dels canvis fonamentals que suposa la revolució tecnològica.

2.1. *Analitza algunes idees de progrés i de retrocés en la implantació de les tecnologies de la informació i la comunicació en diferents àmbits geogràfics.*

3. Reconèixer l'impacte local, regional, nacional i global d'aquests canvis, preveure possibles escenaris més o menys desitjables relacionats amb qüestions mediambientals transnacionals i discutir les noves realitats de l'espai globalitzat.

3.1. *Crea continguts que inclouen recursos com textos, mapes i gràfics per presentar algun aspecte conflictiu de les condicions socials del procés de globalització.*

BLOC 10. LA RELACIÓ ENTRE EL PASSAT, EL PRESENT I EL FUTUR A TRAVÉS DE LA HISTÒRIA I LA GEOGRAFIA

Continguts

La relació entre el passat, el present i el futur a través de la història i la geografia.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer que el passat "no és mort i enterrat", sinó que determina el present i els diversos possibles futurs i espais o hi influeix.

1.1. *Planteja possibles beneficis i desavantatges per a les societats humanes i per al medi natural d'algunes conseqüències de l'escalfament global, com el desgel del Bàltic.*

1.2. *Valora com una Europa en guerra durant el segle XX pot arribar a una unió econòmica i política al segle XXI.*

1.3. *Compara, en un aspecte o en diversos, les revolucions industrials del segle XIX amb la revolució tecnològica de final del segle XX i principi del XXI.*

INICIACIÓ A L'ACTIVITAT EMPRENEDORA I EMPRESARIAL

Finalitat de l'assignatura

El Pla d'Acció sobre Emprenedoria 2020 de la UE argumenta que els joves que es beneficien de l'aprenentatge de l'emprenedoria desenvolupen coneixements empresarials juntament amb aptituds i actituds essencials com ara la creativitat, la iniciativa, la tenacitat, el

treball en equip, el coneixement del risc i el sentit de la responsabilitat. L'esperit emprenedor és un conjunt d'actituds, competències i habilitats que permeten a les persones convertir els seus somnis en projectes concrets o *empreses* i dur-los a terme. L'educació emprenedora no s'ha de confondre amb estudis d'empresa i economia, ja que el seu objectiu principal és promoure la creativitat, la innovació i l'autoocupació: "Emprendre és una mica més que posar en marxa una empresa".

L'educació emprenedora és una oportunitat per promoure una mentalitat i uns valors que seran eines al llarg de tota la vida tant en el camp personal com el professional.

Fins a la publicació del Reial decret 1105/2014, Espanya se situava entre els països de la UE que promovien l'educació emprenedora i l'educació financera com a part d'estratègies generals, no específiques, d'educació per a l'emprenedoria o per a la competència financera. Com a conseqüència d'aquesta situació, les experiències de què disposam fins ara han estat majoritàriament promogudes des de l'àmbit de l'educació no formal i no des de l'educació formal, tant en l'àmbit privat per part de múltiples entitats financeres, com en l'àmbit públic (com és el impuls que la CNMV i el Banc d'Espanya duen a terme amb el seu pla Finanzas para todos). A partir d'ara el sistema educatiu disposa d'una matèria específica dins el primer cicle de l'educació secundària obligatòria i al quart curs de l'educació secundària obligatòria adreçat als ensenyament aplicats per fomentar l'educació per a la iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial, amb la qual el professor de les especialitats d'economia, formació i orientació laboral, i organització i gestió comercial passa a ser el responsable de dissenyar activitats d'aprenentatge d'educació emprenedora i financera d'acord amb els objectius, els continguts, els estàndards d'aprenentatge avaluable, els criteris d'avaluació i la metodologia didàctica que fixa el currículum, els quals s'enfocaran al fet que l'alumne pugui avançar cap als resultats d'aprenentatge de més d'una competència de l'etapa alhora.

Una d'aquestes competències que defineix el currículum bàsic de l'educació secundària obligatòria és la del sentit d'iniciativa i esperit emprenedor, amb la qual cosa aquesta matèria té un caràcter eminentment transversal, i encara pren més sentit que sigui l'educació formal la que ho promoció, ja que aquesta competència s'ha de tenir en compte en totes les matèries de l'etapa.

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial ha de tenir un enfocament metodològic inclusiu i no ha de desviar-se cap a una educació exclusivament empresarial: "L'educació emprenedora ha de considerar-se tant un contingut com un mètode d'aprenentatge" (Remes 2003). S'hauria de posar èmfasi en aquelles pedagogies que permeten als estudiants experimentar de primera mà conceptes com aprenentatge cooperatiu; aprenentatge basat en problemes reals; feina en grups, en equip i en parelles; feina per projectes; aprenentatge pràctic real, o diaris d'aprenentatge, així com mini empreses i visites d'experts, sortides d'estudi...

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial, a més, promou actituds bàsiques per a l'emprenedoria com ara el compromís, la determinació, la creativitat i la planificació, que redueixen el risc d'exclusió. Això és així perquè els projectes d'aquesta matèria són una bona eina per millorar les competències socials i emocionals que animen els joves a lluitar amb la incertesa i a respondre positivament al canvi, els impulsen a crear i dur a terme noves idees i en fomenten la responsabilitat a l'hora de dur a terme els seus projectes. Ajuda els joves a desenvolupar la seva iniciativa i a tractar de dur-la a la pràctica, n'augmenta el nivell d'aspiració, el rendiment escolar i desenvolupa capacitats molt valuoses per a l'educació i l'ocupació (Entrance Project, 2001).

Estructura del currículum

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial s'estructura entorn de tres grans blocs mitjançant uns continguts, uns criteris d'avaluació i uns estàndards d'aprenentatge avaluable, els quals, a partir dels objectius definits, entesos com a referents relatius als objectius que l'estudiant ha d'assolir en finalitzar cada etapa, han de ser la base per al disseny curricular de programacions coherents amb la metodologia de la matèria i amb la proposta que cada centre estableix per al nivell de l'etapa d'aquesta matèria.

Bloc 1. Autonomia personal, lideratge i innovació

Aquest primer gran bloc de continguts té un caràcter introductori i ha d'abordar tots aquells continguts imprescindibles perquè l'alumne aprengui a fomentar tant la seva autonomia personal com la seva capacitat per dissenyar un projecte de carrera professional pròpia i a relacionar el seu entorn amb les qualitats i aspiracions personals.

Bloc 2. Projecte empresarial

En aquest segon bloc de continguts, la coherència entre la metodologia i el desenvolupament dels continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable pren una importància especial per evitar que aquesta matèria sigui només una introducció a l'economia o a l'economia de l'empresa. El projecte empresarial com a contingut clau només és l'excusa per fomentar en els alumnes una actitud favorable per a l'aprenentatge de l'emprenedoria.

Bloc 3. Finances

El tercer i darrer bloc de continguts és una introducció molt bàsica a l'economia de l'empresa que posa l'èmfasi en les diferents formes jurídiques i en la planificació financera de les empreses, tant amb l'estudi de les diferents fonts de finançament com amb l'aplicació pràctica

mitjançant un estudi de viabilitat d'una empresa.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Metodològicament, la iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial ha d'abordar almenys dos d'aquests objectius (Diego, 2009):

- a) Desenvolupar actituds i habilitats que formen la mentalitat emprenedora.
- b) Sensibilitzar els estudiants perquè tinguin en compte l'autoocupació i la creació dels propis projectes com una forma més d'ampliar les seves carreres professionals.
- c) Donar oportunitats per treballar en projectes i activitats concretes gestionades pels mateixos alumnes.
- d) Proporcionar als alumnes coneixements i habilitats específics per crear i gestionar amb èxit els seus projectes.

Aquests objectius metodològics es poden assolir a través de tres tipus de propostes didàctiques diferents, concretament, les que aborden els tres tipus d'educació emprenedora que proposa Gibb (2006):

1. Aprendre a crear una empresa (*learning for entrepreneurship*).
2. Entendre que és l'esperit empresarial (*learning about entrepreneurship*).
3. Actuar de forma emprenedora (*learning through entrepreneurship*).

Com que és una matèria d'implantació internacional recent, tant l'educació emprenedora i empresarial com l'educació financera suposen un procés formatiu també per al professor, ja que requereixen de l'adopció, l'assimilació i el bon ús de noves metodologies per no caure en l'error de convertir la matèria en una educació purament teòrica. Seguint Gibb, el professor ha d'implementar la metodologia que possibiliti als alumnes experimentar de primera mà el concepte, la qual cosa s'aconsegueix mitjançant l'aprenentatge basat en problemes, l'aprenentatge cooperatiu, l'aprenentatge a partir de situacions de la vida real, la cessió a l'alumne el control del seu propi aprenentatge, la maximització de l'aprenentatge social, del treball en xarxa, de la feina en equip, la proporció d'oportunitats per assumir riscos de manera calculada, la implicació dels estudiants en tasques de responsabilitat creixents... en les quals les tecnologies de la informació i de l'aprenentatge juguin sempre un paper preponderant.

A partir d'aquestes propostes metodològiques per fer una veritable iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial la UE, en el seu Entrepreneurship Education miniCoP, defineix com a nivell òptim de qualsevol proposta didàctica aquella que possibilita l'aprenentatge actiu, tant individual com en grup, el qual reforça i es reforça mitjançant la vinculació amb altres matèries i d'acord amb les competències definides en el currículum.

Finalment, cal recordar que, des dels seus orígens, "la finalitat d'un programa d'educació emprenedora és provocar un canvi actitudinal positiu en els alumnes. Aquest canvi es donarà si els estudiants perceben un canvi paral·lel en el professor. El domini de la matèria és important, però els trets personals i el comportament del professor ho són molt més" (Avinum, 1996).

Recursos didàctics

El paper dels recursos didàctics per a la iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial juga un paper fonamental segons les característiques de la seva metodologia. La metodologia activa i les propostes didàctiques basades en l'experiència i en entorns reals que la fan possible necessita recursos didàctics que superin definitivament les propostes tradicionals i possibilitin que el professor pugui fer un disseny didàctic a partir d'una anàlisi dels elements curriculars que ha de tenir en compte a l'hora de dissenyar les seves propostes.

No podem parlar de recursos didàctics per a aquesta matèria si aquests no són els que resulten d'una anàlisi detallada de l'atenció a la diversitat existent a l'aula a partir de les mesures d'organització pedagògiques i els documents que s'estableixen als centres perquè els seus alumnes puguin aconseguir aprenentatges significatius basats en les competències que defineix el currículum.

Així, els recursos didàctics són l'adequació de la infinitat de recursos d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial de que disposem i a la diversitat d'alumnes a qui es dirigeixen les nostres propostes didàctiques. Un tractament competencial correcte dins les propostes didàctiques que duim a terme ha de comptar, indubtablement, amb uns recursos didàctics dissenyats a aquest efecte.

Distribució espai-temps

La metodologia que fa possible autèntiques propostes d'iniciativa emprenedora i empresarial és la que trenca definitivament amb les

limitacions de l'espai-temps de l'aula.

Avui dia som espectadors de com grans tecnoestructures financeres i del món empresarial no tan sols actuen en entorns cada vegada més globals, tecnològics i deslocalitzats, sinó que a més dissenyen l'entorn en el qual actuam. Si la metodologia per a aquesta matèria ha de ser activa i ha de partir de l'entorn més real possible, tant les activitats d'ensenyament-aprenentatge com les d'avaluació, així com els recursos didàctics dissenyats, han de *convivre* en múltiples entorns.

És per aquesta raó que la gran quantitat de recursos existents per a l'activitat emprenedora i l'educació financera els han de considerar, tant el professor com l'alumne, com uns *bancs de coneixements* als quals tots dos s'aproximen en funció dels objectius d'ensenyament-aprenentatge que volen aconseguir. I no hi ha el menor dubte que aquests *bancs* utilitzen majoritàriament entorns tecnològics multimèdia, virtuals, telemàtics... als quals tots tenim accés tothora i en qualsevol lloc si disposam de les eines d'accés oportunes.

Això s'ha de tenir present a l'hora de dissenyar les nostres activitats, especialment quan els problemes per accedir-hi de l'alumne o del professor puguin dificultar una correcta atenció a la diversitat o el disseny de programacions coherents metodològicament.

Un error en què és comú incórrer a l'hora de distribuir l'espai i el temps quan tenim en compte aquests entorns d'ensenyament-aprenentatge, és tractar d'incorporar a la sessió d'aula les activitats que no la necessiten. Per evitar-ho és fonamental el paper del professor per optimitzar les potencialitats dels diferents entorns que s'usen.

D'aquesta manera, l'aula es converteix en l'espai i moment òptims per a totes les activitats imprescindibles que només es poden donar en aquest espai.

Tractament disciplinari

Pel que fa al disseny curricular, les programacions d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial s'han d'orientar, específicament, al desenvolupament i afermentament de l'esperit emprenedor, a l'adquisició de competències per crear i desenvolupar els diversos models d'empreses i al foment de la igualtat d'oportunitats i del respecte a l'emprenedor i a l'empresari, així com a l'ètica empresarial.

De manera general, també, les programacions han de tenir per objecte el disseny d'unes activitats d'ensenyament-aprenentatge que, organitzades per assolir la competència que és específica de la matèria, hi han d'estar també en la transversalitat de la resta de competències que el currículum exigeix tenir en compte.

Per fer-ho possible, el professor especialista responsable de la concreció curricular d'aquesta matèria ha de tenir present tant els documents pedagògics de concreció superiors com els òrgans de coordinació pedagògica necessaris perquè la seva proposta sigui coherent amb la resta de propostes que es donen dins el nivell en el qual impartirà la matèria.

El tractament disciplinari d'aquesta matèria ha d'implicar el professor responsable de la proposta en la consecució dels principis generals de l'etapa a partir de l'atenció a la diversitat de tots els alumnes perquè aconseguixin els objectius de l'educació secundària obligatòria i adquireixin les competències corresponents.

Avaluació

A l'efecte del currículum, els referents per comprovar el grau d'adquisició de les competències i l'assoliment dels objectius de l'etapa són els criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables de la matèria, concretats en les programacions d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial. A més, l'avaluació ha de ser *formativa*, tant del procés d'aprenentatge de l'alumne com del procés d'ensenyament del professor; ha de ser *continua*, al llarg de tota la programació per poder introduir les mesures correctores necessàries en qualsevol moment; i ha de ser *integradora*, ja que les programacions que es dissenyin han de partir de l'atenció a la diversitat que requereixen tots els alumnes.

Per fer-ho, l'establiment d'indicadors d'assoliment en les programacions és un recurs per a l'avaluació molt útil tant per al professor com per a l'alumne. Per fer-ho, el professor ha de dissenyar activitats d'avaluació útils, les quals poden estar integrades o no dins altres activitats d'ensenyament-aprenentatge però que, com a tals, han de constar en les programacions als efectes de guia didàctica, perquè l'alumne sàpiga quines són les cotes d'aprenentatge que se n'esperen, i d'avaluació de la pròpia programació.

Només així la tipologia d'activitats d'avaluació concorda amb la pròpia metodologia prevista i pren sentit com una part essencial d'aquest grau de concreció curricular.

A tall de guia, l'informe Entrepreneurship Education at School in Europe (2012) defineix les directrius següents per al professor a l'hora d'avaluar l'aprenentatge de l'alumne:

- Categoria 1. Coneixement i confiança en si mateix com a actituds més importants de la iniciativa empresarial.
- Categoria 2. Confiança progressiva en la presa d'iniciativa i riscos, i estimació pel pensament científic, crític i creatiu.

- Categoria 3. Coneixement de les múltiples oportunitats de carrera professional.
- Categoria 4. Alfabetització emprenedora i financera.
- Categoria 5. Coneixement de l'entorn en el qual s'aplica la iniciativa emprenedora i empresarial.
- Categoria 6. Habilitat de comunicació, planificació i feina en equip com a competències transversals essencials per relacionar-nos eficaçment amb el nostre entorn econòmic.
- Categoria 7. Disseny i implementació de petits projectes amb el rigor que necessiten.

Com es pot apreciar, aquestes directrius poden perseguir-se com a fites generals per adquirir les competències i assolir els objectius d'etapa, cosa que justifica la importància de la transversalitat de les programacions de la matèria.

El paper dels docents

Actualment, no hi ha pràcticament cap saber que no estigui a l'abast de ningú de manera gratuïta a tota hora. Contràriament al que es podria pensar, tanmateix, això no ha de ser interpretat com un perjudici contra el professor sinó com una redefinició del seu paper. Un professor que no es mogui en entorns d'ensenyament-aprenentatge en els quals ni l'espai ni el temps no són determinants per a l'èxit de les seves propostes, necessita noves competències per desfer-se'n en aquests nous entorns.

És en aquest context en què el paper del professor es redefineix com el d'un *conseller educatiu*. Així, per exemple, els nous papers del professor són:

- Consultors d'informació: és a dir, investigadors dels materials i els recursos apropiats i experts en l'ús de les eines tecnològiques per dur a terme la seva tasca.
- Col·laboradors en grup: és a dir, organitzadors d'aquelles dinàmiques que fan possible la feina col·laborativa.
- Dinamitzadors en xarxa: és a dir, gestors del potencial dels espais virtuals de comunicació i dels entorns òptims per dur a terme les millors activitats tant individuals com en grup.
- Facilitadors d'aprenentatge: és a dir, impulsors d'aules virtuals que se centrin més en l'aprenentatge que en l'ensenyament entès en el sentit clàssic.
- Desenvolupadors de cursos i de materials: és a dir, afavoridors del canvi en el tractament clàssic dels continguts curriculars per a un altre a partir dels avenços tecnològics que emmarca el procés educatiu.
- Supervisors acadèmics: és a dir, avaluadors de les necessitats acadèmiques dels alumnes per seleccionar els millors programes en funció de les seves necessitats acadèmiques i professionals.

Participació de les famílies

Quant al currículum, les famílies han de participar i fer de suport a l'evolució del procés educatiu dels seus fills o tutelats, així com conèixer les decisions relatives a l'avaluació i promoció, així com col·laborar en les mesures de suport o reforç que adoptin els centres per facilitar-ne el progrés educatiu.

D'acord amb les característiques de la metodologia de la matèria, les programacions d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial s'han de dissenyar de tal manera que les famílies siguin una font primordial per implementar les activitats necessàries per assolir les competències de l'etapa.

La família és la primera instància en la qual l'alumne aprèn les competències relatives a l'educació emprenedora i, molt especialment, les d'educació financera, ja que la *família* com a agent econòmic, sol proveir d'una petita *renda* als alumnes per al *consum* d'aquells béns i serveis per *satisfer* les seves necessitats.

És a l'entorn familiar on trobam el punt de partida de moltes de les nostres propostes en aquesta matèria, ja que ens pot aportar informació útil respecte de quins són els coneixements previs relatius a les qüestions que cal abordar i com ens pot ajudar en el desenvolupament d'aquelles activitats que hauran de ser contextualitzades en l'entorn familiar.

Conceptes com *estalvi* cobren un especial sentit quan s'aprenen des de la família.

Aquesta assignatura juga un paper molt important per aconseguir-ho ja que fomenta activitats en ensenyament-aprenentatge que fomenten la reflexió en l'àmbit familiar de moltes decisions econòmiques que impliquen els alumnes i en les quals l'aplicació dels aprenentatges que es vagin assolint suposi una millora de les seves competències emprenedores i financeres.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial dins l'educació secundària obligatòria suposa, per primera vegada, la incorporació d'un conjunt de continguts prou amplis i específics de la ciència econòmica dins l'etapa secundària obligatòria del sistema educatiu per assolir les competències que defineix el currículum. Per fer-ho, hem de valorar les possibilitats d'aquesta ciència en la consecució d'aquestes que li reconeix el currículum.

Epistemològicament, el caràcter excessivament *positiu* que sempre ha demostrat tenir la ciència econòmica per desenvolupar les seves teories suposa un repte per als professors encarregats del desenvolupament curricular d'aquesta matèria per dotar de coherència metodològica les seves propostes curriculars i, molt especialment, perquè aquestes s'enfoquin cap al desenvolupament de les competències que defineix el currículum.

Comunicació lingüística

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial emprà un vocabulari que es contextualitza primordialment dins l'entorn econòmic. És així que els alumnes aprenen a usar el llenguatge que regeixen les activitats econòmiques tant oralment com per escrit; per exemple, en la comunicació i la negociació amb els clients i proveïdors, però també en la feina en equip per relacionar-se amb els companys o en la redacció i l'exposició dels treballs d'aula.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial implica la capacitat d'aplicar el raonament matemàtic per descriure, interpretar i valorar diferents fenòmens en el seu context. Es contribueix a l'adquisició d'aquesta competència mitjançant la realització d'un petit estudi de viabilitat financera o l'estudi del funcionament bàsic d'alguns impostos.

Competència digital

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fa servir de manera general en les seves propostes els mateixos entorns digitals i telemàtics que utilitza l'entorn econòmic que vol estudiar. És així que els alumnes aprenen a dominar-los i augmenten la seva competència tecnològica a l'hora de participar de l'entorn com a subjectes econòmics. En concret, es potencia la investigació amb mitjans telemàtics de diferents àrees d'activitat professional i les passes necessàries per posar en marxa una empresa, així com amb l'ús de programes de gestió de clients i proveïdors.

Aprendre a aprendre

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fomenta activitats d'ensenyament-aprenentatge el més reals possibles; per la qual cosa els alumnes aprenen a indagar i a ser curiosos quan s'han d'enfrontar a continguts que necessiten ser abordats des de múltiples perspectives d'aprenentatge, no tan sols teòricament com, per exemple, en la planificació de projectes personals i professionals o en el projecte d'empresa.

Competències socials i cíviques

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fomenta la dimensió de la figura de l'emprenedor i l'empresari i incideix en la responsabilitat social de l'empresa. Els coneixements relacionats amb els drets, les obligacions, els sistemes de protecció dels treballadors i els valors relacionats amb la importància del sistema impositiu també contribueixen a l'adquisició d'aquesta competència.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fomenta l'esperit emprenedor en el sentit més ampli del terme, el qual, allunyat d'una concepció restrictiva i excessivament empresarial, possibilita que els alumnes aprenguin a ser autodisciplinats, innovadors, creatius i que aprenguin a assumir i gestionar riscos perquè els seus projectes puguin ser valorats positivament pel seu entorn.

Consciència i expressions culturals

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fomenta les activitats d'ensenyament-aprenentatge que es contextualitzen dins l'entorn pròxim dels alumnes. És així com aprenen a respectar i fomentar totes les manifestacions de la cultura pròpia de les Illes Balears.

Objectius específics

Els objectius de la matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial són els següents:

1. Relacionar-se amb l'entorn econòmic com a subjecte i no com a objecte d'aquest entorn mitjançant l'assimilació progressiva del coneixement que vagi aprenent sobre el seu funcionament, així com incorporar el que aprengui a les seves relacions amb altres agents econòmics com a font de desenvolupament, tant de la seva autonomia personal com de la seva capacitat per liderar projectes que puguin ser percebuts com a valuosos pels altres.
2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu a l'hora de fer qualsevol proposta que s'hagi de valorar en el seu entorn econòmic i valorar-ne positivament la innovació, l'originalitat i la consistència.
3. Desenvolupar l'esperit emprenedor que tots tenim com a subjectes de l'entorn econòmic en el qual actuem mitjançant el descobriment de les nostres fortaleses i debilitats per, progressivament, augmentar la nostra competència emprenedora.
4. Impulsar petits projectes susceptibles de poder implementar-se en el seu entorn econòmic (com un projecte d'inserció laboral i un projecte de viabilitat econòmica d'una empresa) en els quals la creativitat i el rigor científic d'aquests projectes han de jugar un paper primordial al llarg de tot el procés de realització.
5. Identificar les diverses fonts de finançament internes i externes (com accionistes, inversors, micromecenatge o *crowdfunding*, ajudes, bancs, subvencions...), així com valorar la més adequada per a cada tipus i moment del cicle de vida de l'empresa.
6. Conèixer el funcionament bàsic dels intermediaris financers quan hem d'acudir a la cerca de finançament per a l'empresa, a través de l'estudi de casos pràctics senzills, reals i susceptibles de ser demandats.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

BLOC 1. AUTONOMIA PERSONAL, LIDERATGE I INNOVACIÓ

Continguts

Autonomia i autoconeixement. Iniciativa emprenedora i empresari en la societat.

Interessos, aptituds i motivacions personals per a la carrera professional.

Itineraris formatius i carreres professionals. Procés de recerca de feina en empreses del sector. Autoocupació. Procés de presa de decisions sobre l'itinerari personal.

Drets i deures del treballador. El dret del treball.

Drets i deures derivats de la relació laboral.

Contracte de treball i negociació col·lectiva.

Seguretat Social. Sistema de protecció. Ocupació i desocupació.

Protecció del treballador i beneficis socials.

Riscos laborals. Normes. Planificació de la protecció en l'empresa.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Descriure les qualitats personals i destreses associades a la iniciativa emprenedora i analitzar els requeriments dels diferents llocs de treball i activitats empresarials.

1.1. Identifica les qualitats personals, actituds, aspiracions i formació pròpies de les persones amb iniciativa emprenedora, descriu l'activitat dels empresaris i el seu rol en la generació de treball i benestar social.

1.2. Investiga amb mitjans telemàtics les diferents àrees d'activitat professional de l'entorn, els tipus d'empresa que les desenvolupen i els diferents llocs de treball a cadascuna i raona els requeriments per a l'acompliment professional a cadascun.

2. Prendre decisions sobre l'itinerari vital propi, comprendre les possibilitats d'ocupació, autoocupació i carrera professional en relació amb les habilitats personals i les alternatives de formació i aprenentatge al llarg de la vida.

2.1. Dissenyar un projecte de carrera professional pròpia, relaciona les possibilitats de l'entorn amb les qualitats i aspiracions personals i valora l'opció de l'autoocupació i la necessitat de formació al llarg de la vida.

3. Actuar com a futur treballador responsable, conèixer els seus drets i deures com a tal, valorar l'acció de l'Estat i de la Seguretat Social en la protecció de la persona ocupada i comprendre la necessitat de protecció dels riscos laborals.

3.1. Identifica les normes i institucions que intervenen en les relacions entre treballadors i empresaris i les relaciona amb el funcionament del mercat de treball.

3.2. Distingeix els drets i les obligacions que es deriven de les relacions laborals i els comprova en contractes de treball i documents de negociació col·lectiva.

3.3. Descriu les bases del sistema de la Seguretat Social i les obligacions de treballadors i empresaris dins aquest, en valora l'acció protectora davant les diferents contingències cobertes i descriu les prestacions mitjançant cerques als webs institucionals.

3.4. Identifica les situacions de risc laboral més habituals als sectors d'activitat econòmica més rellevants en l'entorn, indica els mètodes de prevenció legalment establerts i les tècniques de primers auxilis aplicables en cas d'accident o dany.

BLOC 2. PROJECTE EMPRESARIAL

Continguts

Idea de projecte d'empresa. Avaluació de la idea. Entorn, rol social de l'empresa.

Elements i estructura empresarial.

Pla d'empresa.

Informació a l'empresa. Informació comptable. Informació de recursos humans. Documents comercials de cobrament i pagament. Arxiu.

Activitats a l'empresa. Funció de producció. Funció comercial i de màrqueting.

Ajuts i suport a la creació d'empreses.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Crear un projecte d'empresa a l'aula, descriure'n les característiques internes i la relació amb l'entorn així com la funció social, identificar els elements que en constitueixen la xarxa logística com ara proveïdors, clients, sistemes de producció i comercialització i xarxes d'emmagatzematge entre altres.

1.1. Determina l'oportunitat d'un projecte d'empresa, n'identifica les característiques i pren part en l'activitat que desenvolupa.

1.2. Identifica les característiques internes i externes del projecte d'empresa, així com els elements que constitueixen la xarxa d'aquesta empresa: mercat, proveïdors, clients, sistemes de producció i/o comercialització, emmagatzematge i d'altres.

1.3. Descriu la relació del projecte d'empresa amb el seu sector, l'estructura organitzativa i les funcions de cada departament i identifica els procediments de treball en el desenvolupament del procés productiu o comercial.

2. Identificar i organitzar la informació de les diferents àrees del projecte d'empresa i aplicar els mètodes corresponents a la tramitació documental empresarial.

2.1. Empra com a usuari bàsic l'aplicació informàtica de control i seguiment de clients, proveïdors i d'altres, aplica les tècniques bàsiques de comptabilitat, gestió financera i comercial i administració de personal per organitzar la informació del projecte d'empresa.

2.2. Transmet informació entre les diferents àrees i a clients interns i externs del projecte d'empresa, reconeix i aplica tècniques de comunicació i negociació, i aplica el tractament protocol·lari adequat a través de mitjans telemàtics i presencials.

3. Dur a terme activitats de producció i comercialització pròpies del projecte d'empresa creat i aplicar tècniques de comunicació i treball en equip.

3.1. Crea materials de difusió i publicitat dels productes i/o serveis del projecte d'empresa, inclou un pla de comunicació a Internet i a xarxes socials i aplica els principis del màrqueting.

3.2. Exerceix tasques de producció i/o comercialització en el projecte d'empresa, pren decisions, fa feina en equip, compleix els terminis i objectius i proposa millores segons un pla de control prefixat.

3.3. Recopila dades sobre els diferents suports a la creació d'empreses tant de l'entorn proper com del territorial, nacional o europeu i selecciona les possibilitats que s'ajustin al projecte d'empresa plantejat.

BLOC 3. FINANCES**Continguts**

Tipus d'empresa segons la seva forma jurídica.

Elecció de la forma jurídica.

Tràmits de posada en marxa d'una empresa.

Fonts de finançament de les empreses. Externes (bancs, ajuts i subvencions i micromecenatge o *crowdfunding*) i internes (accionistes, inversors i aplicació de beneficis).

Productes financers i bancaris per a pimes. Comparació.

Planificació financera de les empreses. Estudi de viabilitat econòmicofinancer. Projecció de l'activitat. Instruments d'anàlisi. Proporcions bàsiques.

Imposts que afecten les empreses. El calendari fiscal.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Descriure les diferents formes jurídiques de les empreses i relacionar amb cadascuna les responsabilitats legals dels seus propietaris i gestors, així com amb les exigències de capital.

1.1. Distingeix les diferents formes jurídiques de les empreses i les relaciona amb les exigències de capital i responsabilitats més apropiades per a cada tipus.

1.2. Enumera les administracions públiques que tenen relació amb la posada en marxa d'empreses i recopila per via telemàtica els principals documents que es deriven de la seva posada en funcionament.

1.3. Valora les tasques de suport, registre, control i fiscalització que duen a terme les autoritats en el procés de creació d'empreses i descriu els tràmits que s'han de fer.

2. Identificar les fonts de finançament de les empreses pròpies de cada forma jurídica, incloent-hi les externes i internes, i valorar les més adequades per a cada tipus i moment en el cicle de vida de l'empresa.

2.1. Determina les inversions necessàries per posar en marxa una empresa i distingeix les principals partides relacionades en un balanç de situació.

2.2. Caracteritza de forma bàsica les possibilitats de finançament del dia a dia de les empreses i diferencia el finançament extern i intern a curt i a llarg termini, així com el cost de cadascuna i les implicacions en la marxa de l'empresa.

3. Comprendre les necessitats de la planificació financera i de negoci de les empreses i lligar-la a la previsió de la marxa de l'activitat sectorial i econòmica nacional.

- 3.1. *Presenta un estudi de viabilitat econòmic i financer a mitjà termini del projecte d'empresa, aplica condicions reals de productes financers analitzats i previsions de vendes segons un estudi de l'entorn mitjançant una aplicació informàtica tipus full de càlcul i empra proporcions financeres bàsiques.*
- 3.2. *Analitza els productes financers més adequats entre les entitats financeres de l'entorn per a cada tipus d'empresa, valora el cost i el risc de cadascun i selecciona els més adequat per al projecte d'empresa.*
- 3.3. *Identifica les obligacions fiscals de les empreses segons l'activitat, assenyala el funcionament bàsic d'IAE, IVA, IRPF i IS, indica les principals diferències entre aquest i valora l'aportació que suposa la càrrega impositiva a la riquesa nacional.*

LLATÍ

Finalitat de l'assignatura

L'assignatura de llatí al quart curs de l'educació secundària obligatòria suposa un apropament específic a la llengua i la cultura llatines, amb continguts lingüístics i culturals complementaris entre si units pel seu caràcter d'aportacions substancials del que es coneix com a herència clàssica. S'adreça a tots els alumnes d'aquest curs per aportar-los continguts de l'educació bàsica com a complement dels aprenentatges lingüístics i comunicatius i dels coneixements de l'herència cultural. Per als alumnes que pretenen cursar el batxillerat d'humanitats i ciències socials es planteja com a introducció als seus estudis.

Aquesta matèria troncal té dos objectius fonamentals: iniciar un estudi bàsic de la llengua que és l'origen de la família lingüística de les llengües romàniques, i conèixer els aspectes més rellevants de la cultura i la societat romanes per poder relacionar-los amb els del món actual. El primer objectiu ajuda a millorar el coneixement i l'ús de la llengua de l'escola com a instrument primordial d'aprenentatge i comunicació; el segon aporta dades per a una interpretació més ponderada de la societat actual. Ambdós col·laboren eficaçment en l'adquisició de competències bàsiques i contribueixen a l'assoliment dels objectius de l'etapa d'educació secundària obligatòria.

El coneixement del llatí obre una via fonamental d'accés a un dels grans llegats de la cultura d'occident. Aquesta matèria té un caràcter d'iniciació a la llengua llatina durant l'educació secundària obligatòria, ja que els continguts més específics es desenvolupen més endavant en el batxillerat.

És coneguda la gran capacitat formativa del llatí:

En primer lloc, perquè constitueix un mètode molt eficaç d'estructuració mental gràcies a l'estudi de l'origen del lèxic i de les estructures gramaticals bàsiques d'una llengua que és, a més, l'origen de les dues llengües oficials de la Comunitat Autònoma i també de la majoria de les que es parlen a l'Estat espanyol.

En segon lloc, perquè permet aprofundir en la interpretació de les més diverses terminologies científiques i tècniques.

Finalment, i de manera molt especial, perquè permet posar-se en contacte amb el patrimoni cultural de l'antiga Roma i amb les múltiples obres literàries i científiques de l'occident europeu, escrites en llatí durant segles i, alhora, saber identificar la pervivència de tot aquest llegat en les obres literàries produïdes en el si de la Comunitat Autònoma.

Estructura del currículum

El llatí, a quart de l'educació secundària obligatòria, s'estructura en els blocs següents:

El llatí, origen de les llengües romàniques

Un dels objectius de l'estudi del llatí consisteix a familiaritzar els alumnes amb el lèxic i les estructures sintàctiques que han donat lloc al català i al castellà —i a la majoria de les llengües que es parlen a l'Estat espanyol— i a ensenyar-los l'evolució del vocabulari llatí fins a arribar a les llengües romàniques, la qual cosa suposa una eina indispensable per adquirir vocabulari nou. D'aquesta manera, el llatí es converteix en el mitjà per a l'aprenentatge de les llengües que s'estudien als centres escolars de les Illes Balears.

Sistema de la llengua llatina: elements bàsics

Els continguts pròpiament lingüístics ocupen una gran part de la matèria en considerar que la llengua llatina és la més important aportació del món clàssic a la civilització occidental; per evolució o per influència lèxica, el llatí està present en les llengües que utilitzam o en les que els alumnes aprenen. L'estudi de l'alfabet llatí com a evolució d'alfabets anteriors i la importància d'una escriptura en la qual cada grafia representa un fonema és imprescindible per comprendre la nostra pròpia escriptura, així com la pronúncia de les nostres llengües, en tant que deutores de la pronúncia del llatí. Hom estudia des de la pronúncia clàssica fins a les distintes maneres de parlar llatí un cop formades les distintes llengües romàniques.

Morfologia / Sintaxi

L'estudi del sistema de la llengua llatina com a model de llengua flexiva permet, mitjançant la comparació, una reflexió profunda sobre els elements formals i els mecanismes sintàctics de les llengües d'ús dels alumnes. El coneixement, encara que sigui bàsic, del llatí fa possible entendre les llengües d'origen romànic com a resultat concret d'una evolució i conèixer en quina mesura la seva estructura i el seu lèxic estan en deute amb la llengua de la qual procedeixen. Es pretén, doncs, iniciar els alumnes en el concepte de *flexió*, tot estudiant l'estructura interna de les paraules i els elements formals que les defineixen i que serveixen per establir-ne la relació amb d'altres en el si de l'oració.

Roma: història, cultura, art i civilització

La matèria també aborda el coneixement del marc geogràfic i històric, així com dels aspectes més rellevants de la societat romana, des de la qual s'han transmès maneres de viure, institucions i creacions literàries, tècniques i artístiques que es troben en la base de la configuració i del progrés d'Europa. Aquest coneixement suposa un referent necessari en el qual rastrejar els antecedents històrics de l'organització social o la delimitació dels drets de l'individu.

La cultura que ha modelat el nostre present i impregna bona part dels nostres cànons estètics és també transmissora de valors universals, que entronquen la nostra herència cultural amb les arrels del món clàssic. En aquest sentit, la lectura de textos literaris ajuda a observar com temes i tòpics de la cultura grecollatina han estat transmesos fins avui i segueixen impregnant els nostres escrits.

Així mateix, es pretén que els alumnes reconguin l'influx que ha exercit la cultura romana en els aspectes més variats en qualsevol àmbit —literari, arquitectònic, pictòric, escultòric, arqueològic, etc.— a les Illes Balears i, per extensió, en la civilització occidental.

Textos

La llengua i la cultura constitueixen dues realitats inseparables i complementàries per endinsar-se en el coneixement de la civilització llatina; per això, no hi ha millor instrument per a l'estudi de totes dues que els propis textos, als quals es dedica un altre dels blocs de continguts.

Els textos són el vincle principal entre els alumnes i les mostres més notables de la civilització romana: la creació literària i la producció artística; la ciència i la tècnica; les institucions polítiques, religioses i militars; la vida familiar; l'organització social, i l'ordenament jurídic.

Es pretén d'aquesta manera posar l'accent en la necessitat d'estudiar des del primer moment la llengua en el seu context real, com a mecanisme d'expressió intel·lectual i estètica. D'altra banda, la lectura i la traducció de textos llatins, originals o adaptats, de dificultat gradual serveix per fixar les estructures lingüístiques bàsiques i suposen un valuós exercici d'anàlisi i síntesi aplicable a qualsevol altre aprenentatge.

La pràctica de la traducció constitueix, doncs, una experiència d'investigació que empra la lògica del pensament, afavoreix la memòria i potencia els hàbits de disciplina en l'estudi, amb la qual cosa es raona millor i s'aprèn a aprendre.

Lèxic

L'estudi de la història i evolució de la llengua llatina i de la formació de les paraules dota els alumnes dels coneixements necessaris per entendre l'evolució lingüística, determinar els processos de canvi fonètic i semàntic i il·lustrar els procediments que actuen en la formació del lèxic.

Dins aquest àmbit es presta especial atenció a l'etimologia, no tan sols perquè aquesta serveix per posar de manifest la pervivència de les arrels llatines en les llengües modernes, sinó a més perquè ajuda els alumnes a adquirir una millor comprensió de la seva pròpia llengua i l'ajuda a precisar el significat de termes coneguts o a descobrir el d'altres que no havia emprat anteriorment i incorporar-los al seu vocabulari habitual.

Orientacions metodològiques

La distribució dels continguts, alhora que n'implica un tractament específic, obliga també a situar-los en un context general en què els diversos elements troben una explicació relacionada i coherent. L'ensenyament i aprenentatge de la matèria ha de ser funcional i útil en diversos contextos d'aprenentatge, en el desenvolupament personal i social, i ha de permetre establir les bases suficients per continuar, si s'escau, els estudis relacionats amb les humanitats i les ciències socials. Per mitjà dels seus objectius i continguts, l'assignatura de llatí ha de servir a tots els alumnes que la cursin per potenciar un llatí útil per a la vida actual i per ajudar a adquirir, en un grau satisfactori, les competències que s'han d'assolir en l'etapa.

Aquest principi general de funcionalitat cal aplicar-lo des del començament i, per tant, és molt important que els alumnes percebin el llatí com quelcom proper que poden identificar en moltes situacions de la seva vida quotidiana. En primer lloc, cal fer que la reflexió sobre les llengües romàniques i els aspectes històrics i socials sigui el marc de descoberta de la llengua que doni sentit als treballs sobre el sistema de la llengua llatina.

L'estudi del llatí ha de partir de la comparació dels textos originals i traduïts de diferents moments de la història, presentant-los amb dificultat progressiva i d'acord amb el treball que es faci a les altres matèries lingüístiques del currículum, fet que ha de permetre reflexionar i facilitar la transferència d'aprenentatges entre les llengües romàniques i també amb les altres que s'ensenyen al centre. Això s'ha de facilitar alhora amb l'estudi de la història i evolució de la llengua llatina que aporta als alumnes els coneixements necessaris per entendre l'evolució lingüística, determinar els processos de canvi fonètic i semàntic i il·lustrar els procediments que actuen en la formació del lèxic.

La pràctica de la traducció constitueix una experiència de descoberta de la llengua i alhora d'investigació que utilitza la lògica del pensament, afavoreix la memòria i potencia els hàbits de disciplina en l'estudi, habilitats amb les quals es raona millor i s'aprèn a aprendre.

El treball dels aspectes culturals i socials s'ha de fer també a partir dels aprenentatges de les matèries de geografia i història; educació plàstica, visual i audiovisual, i cultura clàssica. Els textos i documents necessaris per al treball de la matèria es poden presentar en diversos suports, incloent-hi les tecnologies de la informació i la comunicació i els mitjans audiovisuals.

D'altra banda, en la societat actual el treball en equip i la capacitat d'integrar-se mitjançant una participació activa en aquest equip és una necessitat que s'ha de traslladar a les aules i als mètodes d'ensenyament i, per tant, s'ha de fomentar el treball cooperatiu dels alumnes.

Les noves exigències socials i laborals demanen capacitat creativa, de comunicació verbal i escrita, esperit crític i capacitat de feina en equip. En l'aprenentatge dels alumnes és necessari un nou èmfasi, atès l'enorme creixement del volum d'informació útil i la rapidesa amb què passa de moda. Per tant, és imprescindible que els professors facin un esforç per definir o adaptar el seu propi mètode en l'àmbit de l'ensenyament d'una llengua clàssica com és el llatí.

Amb la finalitat d'adequar els mètodes d'ensenyament amb els recursos d'una societat de la informació cada vegada més influent, és interessant integrar recursos nous que reforcin el treball sobre els textos. Aquest és el cas d'Internet, que ha esdevingut una eina molt important pel que fa a les seves possibilitats i que dona als alumnes una visió més oberta i al seu abast.

Però són els professors els que han de despertar l'interès per aprendre, han de decidir allò que és important que els alumnes aprenguin, han d'identificar els graus de dificultat que pot presentar un tema i decidir sobre les connexions pertinents per assolir la coherència de l'aprenentatge.

L'avaluació és una pràctica fonamental en el procés d'ensenyament i aprenentatge i ha d'estar estretament vinculada amb els objectius de l'assignatura i amb les competències que es pretenen desenvolupar.

L'avaluació inicial dels coneixements dels alumnes és particularment necessària al principi del curs de llatí a l'ensenyament secundari obligatori: és important fer un diagnòstic de la situació de cada alumne per abordar el curs sabent en quina mesura es requereix un procés d'anivellament o amb quina base de coneixements, sobretot lingüístics, es compta.

A partir d'aquí, l'anàlisi del procés d'ensenyament i aprenentatge ha de ser constant. L'avaluació formativa ha d'avaluar les mateixes competències i coneixements que es treballen a l'aula, ha de permetre als professors determinar la idoneïtat i adequació de les estratègies i als alumnes detectar els obstacles d'aprenentatge en vistes a planificar estratègies de superació.

Pel que fa a les competències lingüístiques, cal avaluar les habilitats dels estudiants en la interpretació de textos clàssics senzills, i sovint adaptats, mitjançant la tècnica de la traducció. Les habilitats d'ús dels elements bàsics de la morfologia i de la transformació lingüística han de ser objecte d'avaluació, no tan sols en exercicis puntuals per a aquest propòsit, sinó en l'observació del treball diari. En l'avaluació de continguts culturals s'ha de valorar especialment la capacitat d'establir connexions entre fets i realitzacions del món antic i la seva pervivència en el món d'avui. Les activitats sempre han de ser múltiples i variades i han de permetre als professors l'observació des de diferents perspectives i en diferents aspectes.

L'avaluació sumatòria ha de tenir en compte l'avaluació formativa i afegir altres procediments com ara proves, treballs pràctics o interdisciplinaris, tasques de grup, etc.

L'avaluació sumatòria també és un instrument de control del procés educatiu, perquè l'èxit o fracàs en els resultats de l'aprenentatge dels estudiants és un indicador de l'èxit o fracàs del procés educatiu a l'hora d'aconseguir els objectius. Aquesta autoavaluació ha de dur els professors a qüestionar-se la necessitat de reconsiderar o corregir les estratègies educatives en els casos en què aquesta anàlisi ho reveli com a necessari.

Els professors de llatí a l'ensenyament secundari obligatori han d'incorporar a les seves funcions tradicionals d'informador i avaluador del coneixement les de motivador, guia, facilitador de l'aprenentatge i dissenyador d'estratègies i activitats.

Els professors han de despertar en els estudiants l'interès per aprendre i ser capaços d'orientar-los cap als aspectes més atractius i funcionals de la matèria de llatí i fer que gaudeixin de les recompenses de l'esforç a l'hora d'adquirir uns coneixements no sempre fàcils. En aquest sentit, és útil la programació interconnectada i alternada de continguts lingüístics i culturals per encoratjar i promoure l'interès pel món romà.

També forma part de la seva funció detectar les dificultats individuals de cada alumne i fer el possible per ajudar-lo a superar-les.

Finalment, en l'assignatura de llatí a l'ensenyament secundari obligatori seria convenient aconseguir la implicació de les famílies per fomentar l'interès dels alumnes pel món clàssic. En aquest sentit, es pot facilitar informació sobre activitats que es desenvolupen en el nostre entorn al voltant del món clàssic: Festival de Teatre Grecollatí de les Illes Balears, tallers de cultura clàssica, cinema de tema grecollatí, etc.; i també convidar les famílies a explorar l'enorme patrimoni arqueològic, cultural i artístic que ens ha llegat la civilització romana (Pol·lèntia, museu arqueològic...).

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Comunicació lingüística

L'assignatura de llatí contribueix de manera directa a l'adquisició de la competència en comunicació lingüística. La lectura comprensiva de textos i l'expressió oral i escrita es mostren com uns mitjans imprescindibles per a un aprenentatge de qualitat. El coneixement de l'estructura de la llengua llatina possibilita una comprensió millor de la gramàtica de les llengües europees d'origen romànic i d'altres que, sense ser romàniques, comparteixen amb el llatí el caràcter flexiu. La interpretació dels elements morfosintàctics i de vocabulari, així com la pràctica de la traducció i de la retroversió, permeten adquirir i desenvolupar l'habilitat de recollir i processar una informació donada i emprar-la apropiadament. Així mateix, el coneixement dels procediments per a la formació de paraules a partir de les arrels, sufixos i prefixos llatins, així com els fenòmens d'evolució fonètica, coadjuven a l'ampliació del vocabulari bàsic. El coneixement de les etimologies grecollatines proporciona la comprensió i la incorporació d'un vocabulari culte i explica el vocabulari específic de termes científics i tècnics.

A partir del coneixement de la història i l'evolució de la llengua llatina es fomenta la consciència de la variabilitat de les llengües a través del temps i dels diferents àmbits geogràfics i socials, així com de la comunicació intercultural que el seu contacte suposa. Aquest coneixement fomenta igualment l'interès i el respecte per totes les llengües, incloent-hi les antigues i les minoritàries, així com el rebuig dels estereotips basats en diferències culturals i lingüístiques.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

La competència matemàtica i les competències bàsiques en ciència i tecnologia es treballen de diverses maneres: en situar en eixos cronològics els principals períodes de la història grecollatina; en conèixer la divisió del calendari a Roma i veure l'equivalència amb el nostre calendari; en analitzar les aportacions grecollatines en el traçat de les ciutats i en la construcció d'edificis, així com les aportacions tecnològiques més significatives del món antic, i, igualment, en tractar la filosofia al món antic com a eix bàsic i punt de partida de l'avenç científic a occident.

Competència digital

Des de l'assignatura de llatí es contribueix al tractament de la informació i a la competència digital, ja que una part de la matèria requereix la cerca, selecció i tractament d'informació. D'altra banda, en la mesura que s'utilitzin les tecnologies de la informació i la comunicació com a eina per a la comunicació del coneixement adquirit, es col·labora en l'adquisició de la competència digital. Les activitats relatives a la recollida, selecció i anàlisi de la informació, l'aplicació de tècniques de síntesi, la identificació de paraules clau i la distinció entre idees principals i secundàries aporten instruments bàsics per adquirir aquesta competència, tan relacionada amb destreses per a la formació personal contínua.

Aprendre a aprendre

L'estudi de la llengua llatina contribueix a la competència d'aprendre a aprendre en la mesura que propicia la disposició i l'habilitat per organitzar l'aprenentatge; afavoreix les destreses d'autonomia, disciplina i reflexió; exercita la recuperació de dades mitjançant la memorització, i situa el procés formatiu en un context de rigor lògic.

Competències socials i cíviques

La contribució a la competència social i cívica s'estableix des del coneixement de les institucions i el mode de vida dels romans com a referent històric d'organització social, participació dels ciutadans en la vida pública i delimitació dels drets i deures dels individus i de les col·lectivitats en l'àmbit i l'entorn d'una Europa diversa unida en el passat per la llengua llatina. Paral·lelament, el coneixement de les desigualtats existents en aquella societat afavoreix una reacció crítica enfront de la discriminació per la pertinença a un grup social o ètnic determinat, o per la diferència de sexes. Es fomenta així en els alumnes una actitud de valoració positiva de la participació ciutadana, la negociació i l'aplicació de normes iguals per a tothom com a instruments vàlids en la resolució de conflictes.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

La matèria contribueix al sentit d'iniciativa i esperit emprenedor en la mesura que s'empren procediments que exigeixen planificar, avaluar

diferents possibilitats i prendre decisions. El treball en grup i la posada en comú dels resultats implica valorar les aportacions d'altres companys i companyes, acceptar possibles errors, comprendre la forma de corregir-los i no rendir-se davant un resultat inadequat. En definitiva, aporta possibilitats de millora i fomenta l'afany de superació.

Consciència i expressions culturals

La contribució d'aquesta assignatura a la consciència i expressions culturals s'aconsegueix mitjançant el coneixement de l'important patrimoni arqueològic i artístic romà al nostre país i a Europa. Una bona base cultural en aquest aspecte permet valorar i gaudir de manifestacions artístiques de tot tipus i, alhora, fomenta l'interès per la conservació del patrimoni. Així mateix, permet proporcionar referències per valorar críticament creacions artístiques inspirades en la cultura i la mitologia llatines o missatges difosos pels mitjans de comunicació que, en molts casos, prenen la seva base icònica del repertori clàssic. Així mateix, amb el coneixement del món llatí i la seva pervivència s'afavoreix la interpretació de la literatura posterior, en la qual perduren temes, arquetips, mites i tòpics, alhora que es desenvolupa l'interès per la lectura, la valoració del caràcter estètic dels textos i l'amor per la literatura.

Objectius específics

L'ensenyament del llatí a l'etapa de l'educació secundària obligatòria té els objectius següents:

1. Conèixer les arrels i l'evolució de la llengua com un instrument que s'adapta a les necessitats dels parlants.
2. Valorar la diversitat lingüística com una mostra de la riquesa cultural dels pobles.
3. Explicar les semblances que entronquen les diferents llengües amb un origen comú i comparar els elements i estructures de les llengües derivades.
4. Conèixer els diferents tipus d'escriptura i, especialment, les característiques de l'escriptura alfabètica, l'origen i la correcta pronunciació de l'abecedari llatí.
5. Identificar i relacionar elements morfològics, sintàctics i lèxics de la llengua llatina per analitzar i traduir textos senzills.
6. Conèixer els procediments de formació del lèxic llatí —en concret, la derivació i la composició— per entendre millor els procediments de formació de paraules a les llengües actuals.
7. Identificar l'etimologia i conèixer el significat de les paraules del lèxic comú de la llengua pròpia i, en especial, del vocabulari culte que forma gran part de la terminologia científica i tècnica actual.
8. Comprendre correctament el significat dels llatínisms i expressions llatines que s'han incorporat directament a la llengua parlada i a la científica, en especial a la del dret.
9. Desenvolupar les capacitats intel·lectuals mitjançant l'anàlisi dels elements de la llengua llatina que, pel seu caràcter flexiu, és prototip d'una llengua d'anàlisi.
10. Millorar la lectura comprensiva i l'expressió oral i escrita mitjançant el coneixement del vocabulari i les estructures gramaticals llatines.
11. Desenvolupar hàbits d'organització, treball i disciplina en l'estudi a partir dels mecanismes d'estructuració mental que implica el procés d'anàlisi i traducció de textos llatins.
12. Reflexionar, des de l'anàlisi de la llengua llatina, sobre les estructures lingüístiques de la llengua catalana i de la castellana, així com també de les que s'estudien com a segona o tercera llengua.
13. Utilitzar les regles fonamentals d'evolució fonètica del llatí al català i identificar paraules patrimonials, cultismes i expressions llatines en diferents contextos lingüístics.
14. Conèixer els aspectes rellevants de la cultura i la civilització romanes, emprant críticament diverses fonts d'informació i diferents suports, per identificar-ne la pervivència en el nostre patrimoni cultural, artístic i institucional i, així, adoptar una actitud de respecte i tolerància cap als diversos pobles i nacions.
15. Valorar el patrimoni literari, els gèneres i les obres principals, com a base comuna de la història literària universal.
16. Reconèixer la influència del món romà a les Illes Balears en els seus diversos aspectes: arqueològic, lingüístic, econòmic i social.
17. Desenvolupar el sentiment de pertinença a la unitat política i cultural que és Europa, la base de la qual es troba en el món clàssic, amb

actituds de tolerància i respecte cap als seus diferents pobles i cap als d'altres zones del món.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables**BLOC 1. EL LLATÍ, ORIGEN DE LES LLENGÜES ROMÀNIQUES****Continguts**

Marc geogràfic de la llengua.

Indoeuropeu.

Llengües d'Espanya: llengües romàniques i no romàniques.

Pervivència d'elements lingüístics llatins.

Identificació de lexemes i afixos llatins usats a la pròpia llengua.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Conèixer els orígens de les llengües parlades a Espanya, classificar-les i localitzar-les en un mapa.

1.1. Assenyala sobre un mapa el marc geogràfic en el qual se situen els diferents períodes de la civilització romana, en delimita l'àmbit d'influència i ubica amb precisió punts geogràfics, ciutats o restes arqueològiques conegudes per la rellevància històrica.

1.2. Identifica les llengües que es parlen a Espanya, diferencia pel seu origen romàniques i no romàniques i delimita en un mapa les zones en les quals s'utilitzen.

2. Poder traduir ètims llatins transparents.

2.1. Tradueix del llatí les paraules transparents servint-se del repertori lèxic que coneix tant de la pròpia llengua com d'altres llengües modernes.

3. Conèixer, identificar i distingir els diferents formants de les paraules.

3.1. Identifica i distingeix en paraules proposades els formants, assenyala i diferencia lexemes i afixos i cerca exemples d'altres termes en els quals es trobin presents.

4. Reconèixer i explicar el significat d'alguns dels llatínismes més freqüents emprats en el lèxic de les llengües parlades a Espanya i explicar el significat a partir del terme d'origen.

4.1. Dedueix el significat de paraules preses de les diferents llengües d'Espanya a partir dels ètims llatins.

BLOC 2. SISTEMA DE LA LLENGUA LLATINA: ELEMENTS BÀSICS**Continguts**

Diferents sistemes d'escriptura: orígens de l'escriptura.

Orígens de l'alfabet llatí.

Pronunciació.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Conèixer diferents sistemes d'escriptura i distingir-los de l'alfabet.

1.1. Reconeix diferents tipus d'escriptura i els classifica segons la seva natura i funció.

2. Conèixer l'origen de l'alfabet en les llengües modernes.

2.1. Explica l'origen de l'alfabet de diferents llengües partint de l'abecedari llatí i assenyala les principals adaptacions que es produeixen a cadascuna.

3. Conèixer i aplicar amb correcció les normes bàsiques de pronunciació en llatí.

3.1. Llegeix en veu alta textos llatins de certa extensió amb la pronunciació correcta.

BLOC 3. MORFOLOGIA**Continguts**

Formants de les paraules.

Tipus de paraules: variables i invariables.

Concepte de *declinació*: les declinacions.

Flexió de substantius, adjectius i verbs.

Verbs: formes personals, infinitiu de present actiu i participi de perfet.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Identificar i distingir els diferents formants de les paraules.

1.1. Descompon paraules en els diferents formants i se'n serveix per identificar desinències i explicar el concepte de flexió i paradigma.

2. Distingir i classificar diferents tipus de paraules.

2.1. Distingeix paraules variables i invariables, explica els trets que permeten identificar-les i defineix criteris per classificar-les.

3. Comprendre el concepte de *declinació* i flexió verbal.

3.1. Enuncia correctament diferents tipus de paraules en llatí, els distingeix a partir de l'enunciat i els classifica segons la categoria i declinació.

3.2. Distingeix diferents tipus de paraules a partir de l'enunciat.

4. Conèixer les declinacions, enquadrar les paraules dins la declinació i declinar-les correctament.

4.1. Declina paraules i sintagmes amb concordança i aplica correctament per a cada paraula el paradigma de flexió corresponent.

5. Conjuguar correctament les formes verbals estudiades.

5.1. *Identifica les diferents conjugacions verbals llatines i classifica els verbs segons la conjugació a partir de l'enunciat.*

5.2. *Coneix i identifica les formes que componen l'enunciat dels verbs de paradigmes regulars i reconeix, a partir d'aquestes formes, els diferents models de conjugació.*

5.3. *Identifica correctament les principals formes derivades de cadascun dels temes verbals llatins: en veu activa, el mode indicatiu, tant del tema de present com del tema de perfet; en passiva, el present, el pretèrit imperfet, el futur imperfet i el pretèrit perfet d'indicatiu, així com l'infinitiu de present actiu i el participi de perfet.*

5.4. *Canvia de veu les formes verbals.*

5.5. *Tradueix correctament diferents formes verbals llatines.*

6. Identificar i relacionar elements morfològics de la llengua llatina que permetin analitzar i traduir textos senzills.

6.1. *Identifica i relaciona elements morfològics de la llengua llatina per fer l'anàlisi i la traducció de textos senzills.*

BLOC 4. SINTAXI

Continguts

Casos llatins.

Concordança.

Elements de l'oració.

Oració simple: oracions atributives i predicatives.

Oracions coordinades.

Oracions d'infinitiu concertat.

Usos del participi.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer i analitzar les funcions de les paraules en l'oració.

1.1. *Analitza morfològicament i sintàcticament frases i textos adaptats, identifica correctament les categories gramaticals a què pertanyen les diferents paraules i explica les funcions que tenen en el context.*

2. Conèixer els noms dels casos llatins, identificar les principals funcions que tenen en l'oració i saber traduir els casos a la llengua materna de forma adequada.

2.1. *Enumera correctament els noms dels casos que hi ha en la flexió nominal llatina, explica les principals funcions que tenen dins l'oració i il·lustra amb exemples la forma adequada de traduir-los.*

3. Reconèixer i classificar els tipus d'oració simple.

3.1. *Compara i classifica diferents tipus d'oracions simples i n'identifica les característiques.*

4. Distingir les oracions simples de les compostes.

4.1. *Compara i classifica diferents tipus d'oracions compostes i les diferencia de les oracions simples.*

5. Identificar les construccions d'infinitiu concertat.

5.1. *Reconeix dins frases i textos senzills construccions d'infinitiu concertat, les analitza i les tradueix de forma correcta.*

6. Identificar, distingir i traduir de forma correcta les construccions de participi de perfet concertat més transparents.

6.1. *Reconeix, dins frases i textos senzills, les construccions de participi de perfet concertat més transparents, les analitza i les tradueix de forma correcta.*

7. Identificar i relacionar elements sintàctics de la llengua llatina que permetin analitzar i traduir textos senzills.

7.1. *Identifica i relaciona elements sintàctics de la llengua llatina per fer l'anàlisi i la traducció de textos senzills.*

BLOC 5. ROMA: HISTÒRIA, CULTURA I CIVILITZACIÓ

Continguts

Períodes de la història de Roma.

Organització política i social de Roma.

Vida quotidiana. La família romana.

Mitologia i religió.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer els fets històrics dels períodes de la història de Roma, enquadrar-los en el període corresponent i elaborar eixos cronològics.

1.1. *Distingeix les diferents etapes de la història de Roma, n'explica els trets essencials i les circumstàncies que intervenen en el pas d'unes a les altres.*

1.2. *Sap emmarcar determinats fets històrics en el període històric corresponent.*

1.3. *Pot elaborar eixos cronològics en els quals es representen fites històriques rellevants consultant diferents fonts d'informació.*

1.4. *Describeix algunes de les principals fites històriques de la civilització llatina i explica a grans trets les circumstàncies en les quals tenen lloc i les seves principals conseqüències.*

2. Conèixer els trets fonamentals de l'organització política i social de Roma.

2.1. *Describeix els trets essencials que caracteritzen les successives formes d'organització del sistema polític romà.*

2.2. *Describeix l'organització de la societat romana, explica les característiques de les diferents classes socials i els papers assignats a cadascuna i els compara amb els actuals.*

3. Conèixer la composició de la família i els rols assignats a cada membre.

3.1. *Identifica i explica els diferents papers que exerceixen dins la família cadascun dels membres, analitza a través d'aquests papers estereotips culturals de l'època i els compara amb els actuals.*

4. Conèixer els principals déus de la mitologia.

4.1. *Identifica els principals déus i herois de la mitologia grecollatina, assenyalant els trets que els caracteritzen i estableix relacions entre els déus més importants.*

5. Conèixer els déus, mites i herois llatins i establir semblances i diferències entre els mites i herois antics i els actuals.

5.1. *Reconeix i il·lustra amb exemples la pervivència del mític i de la figura de l'heroi en la nostra cultura i assenyalant les semblances i les principals diferències que s'observen entre ambdós tractaments.*

BLOC 6. TEXTOS

Continguts

Iniciació a les tècniques de traducció i retroversió.

Anàlisi morfològica i sintàctica.

Lectura comprensiva de textos traduïts.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Aplicar coneixements bàsics de morfologia i sintaxi per iniciar-se en la interpretació i traducció de frases de dificultat progressiva i textos adaptats.

1.1. *Utilitza adequadament l'anàlisi morfològica i sintàctica de frases de dificultat graduada i textos adaptats per efectuar-ne correctament la traducció o retroversió.*

1.2. *Empre mecanismes d'inferència per comprendre de forma global textos senzills.*

2. Fer a través d'una lectura comprensiva l'anàlisi i el comentari del contingut i l'estructura de textos clàssics traduïts.

2.1. *Fa comentaris sobre determinats aspectes culturals presents en els textos seleccionats i aplica per fer-ho els coneixements adquirits prèviament en aquesta o en altres assignatures.*

2.2. *Elabora mapes conceptuals i estructurals dels textos proposats, en localitza el tema principal i en distingeix les parts.*

BLOC 7. LÈXIC

Continguts

Vocabulari bàsic llatí: lèxic transparent, paraules de major freqüència i principals prefixos i sufixos.

Nocions bàsiques d'evolució fonètica, morfològica i semàntica del llatí en les llengües romàniques.

Paraules patrimonials i cultismes.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer, identificar i traduir el lèxic llatí transparent, les paraules de major freqüència i els principals prefixos i sufixos.

1.1. *Dedueix el significat de termes llatins no estudiats partint del context o de paraules de la llengua pròpia.*

1.2. *Identifica i explica les paraules de major freqüència i els principals prefixos i sufixos i els tradueix a la pròpia llengua.*

2. Reconèixer els elements lèxics llatins que romanen en les llengües dels alumnes.

2.1. *Identifica l'etimologia de paraules de lèxic comú de la llengua pròpia i n'explica el significat a partir d'aquesta etimologia.*

2.2. *Identifica i diferencia cultismes i termes patrimonials i els relaciona amb el terme d'origen.*

LLENGUA CASTELLANA I LITERATURA

Finalitat de l'assignatura

La finalitat de l'educació secundària obligatòria s'ha de centrar a aconseguir que els alumnes adquireixin els elements bàsics de la cultura, especialment en els aspectes humanístic, artístic, científic i tecnològic; que desenvolupin i consolidin hàbits d'estudi i de treball a fi de preparar-los per a la seva incorporació a estudis posteriors i per a la inserció laboral i formal per a l'exercici dels seus drets i obligacions a la vida com a ciutadans. És evident que, per a la consecució d'aquests objectius generals, la importància de la matèria de llengua castellana i literatura no tan sols radica en els continguts, sinó que és fonamental com a instrument per adquirir i consolidar altres coneixements.

De tots els objectius de l'etapa, el que té més rellevància per a la matèria és el que es refereix a comprendre i expressar amb correcció, oralment i per escrit, en les dues llengües oficials de la Comunitat Autònoma, textos i missatges complexos, i iniciar-se en el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura.

Així, la matèria ha de pivotar al voltant de la competència comunicativa, vertader eix que ha d'articular el procés d'ensenyament-aprenentatge. Aquesta competència —que s'ha de preveure en tots els vessants: pragmàtic, lingüístic, sociolingüístic i literari— s'entén com la capacitat d'adquirir les eines i els coneixements necessaris per comportar-se de manera eficaç i adequada en una determinada situació comunicativa. Fins ara, el sistema educatiu se centrava fonamentalment en la comprensió i l'expressió escrites, que són necessàries, però tenint en compte el desenvolupament de les societats modernes, l'oralitat esdevé un dels elements fonamentals per articular aquest currículum. En definitiva, la comprensió i l'expressió oral i escrita són les claus que han de servir als alumnes no tan sols en l'àmbit escolar, sinó també en la seva incorporació a la vida familiar, social i professional. És a dir, al desenvolupament integral com a persones.

La finalitat de la matèria és la reflexió —que s’ha iniciat a primària i que és, per tant, progressiva— en dos sentits, lingüístic i literari. La reflexió lingüística implica el coneixement de la pròpia llengua, del seu funcionament i dels processos de producció de textos adequats a les diferents situacions comunicatives, a més de la comprensió de produccions alienes i de l’autocorrecció i autoavaluació de les pròpies. Per la seva banda, la reflexió literària suposa la lectura, comprensió i interpretació de textos literaris, a través dels quals s’enriqueixen les pròpies possibilitats expressives, crítiques i creatives i es fomenta l’hàbit de la lectura. D’aquesta manera, el fenomen literari, lligat al context històric en què es produeix, afavoreix el desenvolupament de l’individu i el coneixement de la realitat que l’envolta.

És obvi que no es pot ensenyar llengua sense tenir-ne en compte l’ús social, és a dir, sense adoptar un enfocament comunicatiu i funcional, que permeti als alumnes utilitzar-la de forma adient en diferents àmbits: privats i públics, familiars i escolars. Les destreses discursives que es donen en l’àmbit personal, acadèmic, social i dels mitjans de comunicació requereixen procediments i coneixements específics de la llengua, tant pel que fa als elements formals com pel que es refereix a la realitat sociolingüística.

Estructura del currículum

La presentació dels continguts en aquest currículum no obeeix a una organització jeràrquica sinó que respon a una adquisició progressiva dels aspectes lingüístics i literaris que s’han d’assolir al final de l’etapa. Es tracta que els professors adaptin l’ordre dels continguts a la realitat de l’aula, tot tenint en compte la diversitat i les necessitats dels alumnes.

En l’exercici de l’autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l’educació secundària obligatòria.

El currículum està estructurat en quatre blocs: “Bloc 1. Comunicació oral: escoltar i parlar”, “Bloc 2. Comunicació escrita: llegir i escriure”, “Bloc 3. Coneixement de la llengua” i “Bloc 4. Educació literària”. S’ha d’insistir, en tot cas, que l’enfocament ha de ser comunicatiu i no merament memorístic, sempre sense perdre de vista que l’objectiu bàsic és la comunicació efectiva en tots els vessants (social, personal, literari...).

L’oralitat és un dels pilars d’aquest currículum. Per això, el primer bloc, “Comunicació oral: escoltar i parlar”, té com a objectiu facilitar estratègies perquè els alumnes puguin fer un ús adequat de la llengua en les diferents situacions comunicatives en què es puguin trobar al llarg de la seva vida personal, acadèmica i professional. Aquesta interacció oral, a més, és essencial perquè ajuda a configurar el pensament i a verbalitzar l’experiència, aspectes bàsics per passar després a l’escriptura. En resum, sense unes bones habilitats orals difícilment s’arribarà a una expressió escrita coherent i adequada.

Aquest primer bloc, per la seva banda, es divideix en dos. El primer, escoltar, implica la comprensió, la interpretació i la valoració de diversos tipus de textos en relació al seu àmbit d’ús. Es tracta que els alumnes, de forma progressiva, adquireixin les destreses necessàries per poder afrontar les diferents situacions que es donen a la vida real i que impliquen una escolta activa. Escoltant i valorant les produccions orals d’altres s’obtenen estratègies útils per a la futura producció de textos orals. Parlar, que és el contingut central de la segona part d’aquest bloc, implica planificar el discurs tenint en compte la situació comunicativa i, al mateix temps, avaluar les pròpies produccions és la forma de millorar-les.

Aquest primer bloc, en fi, no tan sols inclou la necessitat de produir i comprendre textos, sinó també d’extreure’n uns valors de respecte que s’han de consolidar durant tota l’etapa. Els debats, els col·loquis i les conversacions espontànies impliquen unes normes bàsiques d’interacció, intervenció i cortesia que ajuden a assolir objectius essencials de l’ensenyament secundari obligatori, com ara la resolució pacífica de conflictes, el rebuig a qualsevol mena d’estereotip i la discriminació en general. En aquest sentit, els professors haurien d’aprofitar, per a les seves programacions i unitats didàctiques, textos, situacions i temes d’actualitat per generar situacions que facilitin l’adquisició dels continguts d’aquest bloc.

La progressivitat que demana aquest enfocament s’ha de basar en l’ús de les fonts d’informació i de les tecnologies de la informació i la comunicació. Si, per exemple, al primer curs es pot demanar a l’alumne una exposició oral planificada d’un minut, a quart es podria treballar l’exposició oral en grup utilitzant les TIC (vídeos, presentacions...), a fi que l’explicació de certs continguts recaigui en els alumnes. D’aquesta manera, el professor coordina i l’aprenentatge és cooperatiu.

El segon bloc, “Comunicació escrita: llegir i escriure”, es vertebrà entorn de la lectura, la comprensió, la interpretació i la valoració de textos escrits de diferent tipologia (narració, descripció, instrucció, exposició i argumentació, sense oblidar el diàleg), tot procurant que els textos tractin temes actuals i que siguin exemples que provenen de tots els àmbits de la vida quotidiana. Aquestes dues destreses, llegir i escriure, tenen valor instrumental i són la base per a l’adquisició i consolidació de nous aprenentatges, com ja s’ha assenyalat.

El primer subapartat del segon bloc, llegir, suposa el desenvolupament d’una sèrie d’estratègies que han de conduir a la comprensió i la interpretació de tot tipus de manifestacions escrites. Es tracta no tan sols de llegir per obtenir informació, sinó també de llegir per millorar la competència lingüística i de llegir com a font de gaudi. D’altra banda, en la societat actual l’excés d’informació pot arribar a suposar un problema, per la qual cosa s’han d’oferir eines que en facilitin la gestió. En definitiva, s’ha de despertar l’esperit crític de l’alumne, qui ha de ser capaç d’arribar al missatge final del discurs, a allò implícit: el subtext.

Pel que fa a la comunicació escrita, la producció de textos implica el coneixement i l'ús de tècniques i estratègies que facilitin el procés d'escriptura. Òbviament, no tan sols han d'estar relacionats amb l'àmbit acadèmic, sinó també amb l'àmbit personal i social. Es preveu, per tant, la diversitat de la tipologia textual. En qualsevol dels casos, ensenyar a escriure suposa, en primer lloc, ensenyar que escriure és un procés tripartit, on la planificació, la redacció a partir d'un esborrany i la revisió són necessàries per a la producció d'un text definitiu, independentment del context (familiar, acadèmic, administratiu, social o professional). La finalitat d'aquest procés és arribar a un punt en què l'alumne sigui capaç de valorar la composició escrita, per una banda com a font d'informació i aprenentatge, i, per una altra, com a forma de comunicar la seva pròpia experiència vital.

Aquest segon bloc, en definitiva, desenvolupa les capacitats comunicatives de l'alumne, objectiu final de la matèria, i considera la lectura i l'escriptura de forma solidària i indissociable. Només quan l'alumne valori ambdues com a font de coneixement i, alhora, plaer, s'haurà complert la progressivitat d'aquestes destreses.

Els eixos fonamentals al voltant dels quals s'estructura el bloc 3, "Coneixement de la llengua" són la paraula, les relacions gramaticals, el discurs i les varietats de la llengua. Partint de l'observació reflexiva de la paraula s'arriba als valors que aporta a l'oració, al text i al discurs, amb la finalitat que els alumnes siguin capaços d'entendre qualsevol tipus de manifestació i els valors significatius i expressius dels mots que la conformen.

Amb tot, la progressivitat es manifesta en uns continguts que, partint de les categories gramaticals, arriba, a quart, a l'oració complexa, passant pel nivell lexicosemàntic. El primer subapartat, la paraula, té com a objectiu el domini, per part dels alumnes, dels continguts i la terminologia bàsics de la gramàtica. En qualsevol cas, aquests coneixements gramaticals no es poden convertir només en teoria perquè no tenen sentit *per se*. És la reflexió sobre la llengua i, sobretot, l'ús correcte que se'n fa el que justifica la inclusió d'aquest bloc en el currículum.

Si el primer subapartat d'aquest segon bloc se centra bàsicament en qüestions morfològiques, el segon ho fa en qüestions sintàctiques, i posa especial esment en el grau de complexitat amb què se seqüencien els continguts. És segurament aquí on el sentit de la progressivitat a què s'ha fet referència és més necessari. A més, el fet de viure en una comunitat amb dues llengües oficials facilita la coordinació a l'hora de tractar els continguts gramaticals; així, per exemple, no és necessari explicar la classificació del substantiu a les dues matèries, sinó que, partint de les explicacions que s'hagin vist en una, l'altra pot reconduir l'explicació a les especificitats que li són pròpies. Aquesta economia de recursos suposa que es puguin reforçar coneixements de la pròpia matèria a la vegada que es facilita l'aprenentatge d'altres llengües.

La norma gramatical i ortogràfica, juntament amb la cohesió, la coherència i l'adequació són els pilars en què es fonamenta qualsevol tipus de discurs tant oral com escrit i, per tant, són la base dels dos darrers subapartats d'aquest bloc. La reflexió sobre la llengua s'aborda partint dels procediments que possibiliten la cohesió del text i dels procediments gramaticals que poden servir per expressar un mateix contingut. La coherència té en compte les relacions gramaticals i lèxiques que s'estableixen en el text i entre aquest i el context en què es produeix. L'adequació reconeix la modalitat del discurs tant pel que fa a l'expressió objectiva o subjectiva com pel que es refereix a la varietat i al registre lingüístic.

El darrer bloc del currículum, "Educació literària", s'aborda des d'una triple perspectiva: pla lector, introducció a la literatura a través dels textos i creació pròpia. Aquest bloc pretén consolidar els hàbits de lectura, tot facilitant unes eines que han de servir per a un procés de formació lectora que s'ha d'aprofitar al llarg de la vida. És a dir, es tracta de crear futurs lectors, oferint un ventall de textos literaris amb la finalitat que, en la lectura, la comprensió i la interpretació, cada alumne pugui trobar la motivació que el farà lector habitual.

El pla lector esdevé, d'aquesta manera, bàsic. Que els alumnes arribin a llegir voluntàriament, i amb aprofitament i plaer, obres de la literatura espanyola, catalana, universal i juvenil de tots els temps, només s'aconsegueix si hom té les eines necessàries per fer front a una lectura profitosa i crítica. Aquesta autonomia lectora ha de partir de la base d'uns coneixements dels gèneres literaris i les seves convencions, com sempre amb progressivitat, i de la història de la literatura, que s'ha d'abordar mitjançant la lectura, l'explicació i la comprensió de fragments o textos complets de la literatura espanyola.

La fita final del bloc "Educació literària" recau en la producció de textos d'intenció literària. A partir de les lectures fetes i de les convencions d'un gènere es tracta d'afavorir l'escriptura creativa i lúdica com a instrument de comunicació que serveix de forma efectiva per analitzar i regular les emocions i els sentiments propis.

En conclusió, la matèria llengua castellana i literatura ha de facilitar les eines per al desenvolupament de les habilitats lingüístiques i comunicatives que es necessiten no tan sols en l'àmbit acadèmic, sinó també en el familiar, el social i el professional. Això demana la reflexió sobre els mecanismes d'ús de la pròpia llengua i la capacitat d'interpretar i valorar des d'un esperit crític.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

En aquest apartat es pretén presentar pautes referides a l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de la llengua castellana i literatura en l'educació secundària obligatòria, una etapa en la qual el centre de la planificació curricular ha de recaure en uns alumnes que, des de la perspectiva individual i educativa –amb responsabilitats en el procés propi d'aprenentatge–, social i també intercultural, han acumulat experiències com a aprenents i han adquirit habilitats i coneixements rellevants per als nous aprenentatges.

L'aprenentatge basat en competències es caracteritza per la transversalitat, el dinamisme i el caràcter integral. Les competències es conceptualitzen com un saber fer que s'aplica en una diversitat de contextos acadèmics, socials i professionals i que impliquen un procés de desenvolupament mitjançant el qual els individus van adquirint més nivells d'acompliment en l'ús d'aquestes.

En resum, si la competència suposa una combinació d'habilitats pràctiques, coneixements, motivació, valors ètics, actituds, emocions i altres components socials i de comportament que es mobilitzen conjuntament per aconseguir una acció eficaç, els nous enfocaments en els aprenentatges i l'avaluació suposen un important canvi en les tasques que han de resoldre els alumnes i els plantejaments metodològics innovadors.

Recursos didàctics

En les matèries de llengua, les tecnologies de la informació i la comunicació són un instrument de comunicació oral i escrita i s'han d'emprar també com a eina de recerca d'informació i de dinamització en el desenvolupament de les activitats d'aprenentatge. L'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació propicia la innovació pedagògica i el canvi de mètodes d'aprenentatge.

Els recursos de les TIC integrats en l'àmbit de llengües s'utilitzen per organitzar, aplicar i presentar la informació en diferents formats, per llegir i escriure de forma individual i col·lectiva, per comunicar-se i publicar la informació per a una audiència determinada. Alhora, faciliten la quantitat i la qualitat dels documents produïts i fan que el procés de lectura i escriptura esdevengui més col·laboratiu, interactiu i social.

Dues de les eines més útils a les classes de llengua són les presentacions multimèdia –que donen suport a l'expressió oral– i el processador de textos, les tècniques del qual serveixen per organitzar el text, gestionar-lo, modificar-lo, corregir-ne els errors i millorar-lo. Els correctors canvien el procés de revisió. Equivocar-se forma part del procés d'aprenentatge, i corregir i aprendre dels errors forma part de l'autoavaluació que condueix a aprenentatges significatius.

Cal tenir en compte, a més, que sorgeixen noves escriptures –no lineals (hipertext), interactives i en format multimèdia–, amb signes ideogràfics i amb ajudes per activar els coneixements i per generar textos. Tot això requereix diferents tipus de processos de comprensió i diferents estratègies per al seu aprenentatge.

En la cerca d'informació es fa feina amb mitjans tecnològics per arribar a entendre, registrar, valorar, seleccionar, sintetitzar i comunicar la informació, situen el procés d'ensenyament-aprenentatge dins un context real i dinàmic; introdueixen elements motivadors i diversifiquen les possibilitats didàctiques en la forma de treballar els continguts.

S'han d'aprofitar els recursos ja existents (xarxes socials, webquestes...) i s'ha d'afavorir l'actualització de recursos humans i materials. En aquest sentit, cada professor, cada departament i cada centre han de reflexionar sobre la utilitat i la necessitat del llibre de text tradicional en la societat de la tecnologia i la informació en què vivim i viurem cada dia més. En tot cas, el llibre de text és un recurs i no l'única guia del procés d'aprenentatge, però, com que és un recurs habitual, cal remarcar la importància de l'elecció d'aquest material, que es fa tenint en compte quin és l'eix al voltant del qual es desenvolupen les unitats, com es fa la presentació d'aspectes nous, quin tipus d'activitats proposa, les possibilitats de modificar-ne parcialment la seqüenciació per adaptar-lo al grup d'alumnes i, en general, si el plantejament metodològic s'avé amb el que s'ha acordat per ensenyar la llengua.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

És convenient que la distribució del mobiliari de l'aula permeti l'organització de feines en grups i la realització d'activitats diferents –audicions, debats, etc.–, i que propiciï l'organització de l'espai de manera que es faciliti la comunicació entre els aprenents, la interacció freqüent i organitzada i l'atenció a la diversitat.

L'activitat dialògica, la conversa entre els alumnes, i entre els alumnes i els professors, ha d'impregnar totes les activitats d'ensenyament i aprenentatge. Això comporta una manera diferent d'actuar a l'aula i una organització diferent dels alumnes. Cal potenciar espais de comunicació prou variats per fer-ne possible l'adequació a tots els estils i característiques d'aprenentatge que afavoreixin que cada alumne arribi a ser cada vegada més autònom en el seu aprenentatge i, alhora, aprengui a treballar cooperativament.

Es tracta d'ensenyar la llengua i la comunicació amb un enfocament comunicatiu centrat en la construcció social dels significats, la qual cosa vol dir que, per donar sentit a tots els aprenentatges del currículum, cal organitzar el centre educatiu com un espai comunicatiu amb institucions escolars, com la biblioteca o mediateca del centre. Finalment, la revista de l'escola, la ràdio escolar i els entorns virtuals faciliten també l'intercanvi dins l'escola i l'obertura del centre al seu entorn.

Tractament disciplinari

Per aconseguir que els alumnes siguin competents en les dues llengües oficials, es fa necessària una coordinació dels criteris didàctics de les dues matèries basada en la coherència. És a dir, s'ha de tendir a un vertader currículum integrat de llengües, que eviti les repeticions innecessàries de continguts i que, alhora, faci que els alumnes siguin conscients que poden aprofitar el que saben d'una llengua per l'altra. Per tant, s'ha de planificar l'ensenyament de les llengües del currículum de manera coordinada. Convé compartir què s'entén per ensenyar llengua i arribar a acords sobre què cal ensenyar perquè els aprenents siguin capaços d'usar-la per comunicar-se i per aprendre. Així, la capacitat d'usar-la es desenvolupa de manera compartida des de les diferents matèries lingüístiques i es complementa amb els aprenentatges específics de cada una. Els objectius, que són específics de les diferents matèries, han de fer referència al desenvolupament de les competències clau, a la capacitat de saber fer amb la llengua que aprenen: seleccionar, interpretar, relacionar, anticipar, generalitzar, i també exposar, explicar i convèncer o argumentar, entre altres.

Per això, cal coordinar la rellevància i el paper de la llengua oral, de la llengua escrita i de l'enfocament de la reflexió gramatical en el conjunt d'aprenentatges de cada una de les llengües. I també la seqüenciació de les activitats des de la perspectiva del que aporten a la millora de les habilitats que possibiliten usar la llengua. És necessari, igualment, arribar a acords sobre els criteris d'avaluació, els plantejaments metodològics i l'ús dels recursos i materials didàctics més emprats.

Els aprenents d'una llengua han de desenvolupar progressivament una sèrie d'habilitats lingüístiques per actuar amb eficàcia. I com que una comunicació reeixida implica conèixer el món en què hom viu, s'ha d'incloure també el context sociocultural en què es fan servir les llengües que són objecte d'aprenentatge.

Per als centres educatius de les Illes Balears, la primera referència que cal tenir en compte és la legislació, l'Estatut d'autonomia i la Llei de normalització lingüística, que estableix que la llengua pròpia de les Illes Balears és el català i que és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament. A més, el català és la llengua oficial de les Illes Balears. També ho és el castellà, que és la llengua oficial de l'Estat. El reconeixement d'haver d'aprendre dues llengües, a més, és un privilegi que obre les portes a desenvolupar-se en una societat plural oberta a altres cultures.

Aquesta obertura es reforça, a més, si es considera la nostra vinculació a Europa, per mitjà del Marc europeu comú de referència per a les llengües (MECR), elaborat pel Consell d'Europa, que planteja com a fita aprendre una o dues llengües estrangeres en coherència amb la competència plurilingüe i intercultural. És evident que així s'afavoreix la participació dels alumnes en la vida escolar, acadèmica, afectiva i relacional, la transferència de coneixements entre llengües, les actituds obertes i de respecte envers la diversitat lingüística pròxima i llunyana, entesa com un dels patrimonis de la humanitat.

El fet que tant la llengua catalana com la castellana no són en molts de casos ni la primera ni la segona llengua de l'aprenent, obliga a apropar les estratègies d'ensenyament i a compartir el tractament metodològic més adequat, usat en l'ensenyament de llengües segones. En qualsevol cas, la coordinació entre els diferents departaments no té per finalitat que les planificacions coincideixin, sinó que siguin complementàries i coherents.

Avaluació

Pel que fa a l'avaluació, cal abandonar la visió de l'avaluació exclusivament sancionadora dels resultats dels alumnes i passar a concebre-la fonamentalment com a activitat comunicativa que regula (i autoregula) els processos d'aprenentatge i ús de la llengua, a fi de potenciar el desenvolupament de la competència plurilingüe i l'assoliment de l'autonomia de l'aprenentatge. En aquesta visió, l'avaluació forma part indissoluble de l'estructura de les tasques de l'ensenyament i aprenentatge de llengües. Cal preveure els dispositius d'avaluació com a activitat conjunta (interactiva) amb els alumnes, com a reflexió sobre els processos i sobre els resultats de l'aprenentatge lingüístic, precisar-ne les pautes i els criteris per regular el procés, per valorar els esculls que es presenten i per introduir-hi millores, a més de la necessària valoració del resultat final. L'ús dels diferents tipus d'avaluació (autoavaluació, heteroavaluació, coavaluació, individual, col·lectiva) i instruments (pautes d'avaluació, qüestionaris, portafolis, dossiers) asseguren l'eficàcia educativa.

Per aconseguir totes les virtualitats d'aquesta avaluació, cal que els alumnes siguin conscients de tot el procés seguit, que siguin capaços d'usar funcionalment la reflexió sobre la llengua, de revisar i reformular les seves produccions, i d'aprendre a transferir el que han après en altres situacions. Amb aquesta activitat cognitiva i metacognitiva els professors, com a mediadors i assessors, o un grup d'alumnes mitjançant el treball cooperatiu, poden donar a cada alumne el protagonisme i la responsabilitat del seu aprenentatge, ajudar-lo a valorar el propi treball i a decidir com millorar-lo.

Atès, a més, que l'objectiu de l'ensenyament de la llengua és aconseguir que els alumnes esdevinguin persones plurilingües, cal canviar l'avaluació —que podia tenir sentit en un marc monolingüe; cal partir de la idea que hi ha diferents graus de domini d'una llengua— i que cal tenir altres capacitats, com el canvi de llengües, desconegudes en una persona monolingüe. En aquesta avaluació és molt important que els alumnes siguin conscients de la seva situació plurilingüe i del fet que aquesta pot canviar.

Finalment, tot el procés d'avaluació, i encara més si es pensa en les passes finals del procés de l'ensenyament obligatori i la certificació, és

una tasca col·laborativa i una responsabilitat de tot l'equip de professors. La gestió d'aquests procediments, decisions i implementacions, l'ha d'abordar conjuntament tot l'equip docent, el qual ha de decidir les mesures que cal organitzar, també en conjunt, per facilitar la millora de l'aprenentatge dels alumnes.

El paper dels docents

És feina dels professors orientar les activitats d'aula i proposar actuacions d'abast més ampli en una organització flexible i dinàmica. Han de donar a conèixer al grup els objectius i els elements que han de permetre l'avaluació i han d'ajudar els alumnes a autoavaluar-se i a reflexionar sobre el propi aprenentatge. Perquè l'equip sigui possible, els docents han de reflexionar sobre quina importància tenen les tècniques de gestió d'aula i d'ensenyament, sobre la capacitat de proposar activitats no sempre previstes i sobre quin és el rendiment després d'analitzar els resultats dels aprenentatges dels alumnes. Convé reconèixer l'estil d'ensenyament, valorar-ne la capacitat pròpia per dur a terme de manera adequada una avaluació formativa i continuada, i per transmetre informació, actituds positives envers l'aprenentatge, i valors per a la convivència. Els professors, a més, han de reflexionar sobre com aprofitar millor la capacitat que tenen per transmetre l'admiració per l'estètica dels textos literaris i com la poden usar a l'aula per individualitzar l'ensenyament a fi d'atendre millor la diversitat.

És també funció del docent oferir eines que permetin als alumnes seleccionar i gestionar les fonts d'informació que les tecnologies de la informació i la comunicació posen al seu abast ara i també les que es puguin donar en el futur.

Les programacions didàctiques han de preveure la revisió del procés d'ensenyament-aprenentatge i també de l'avaluació i s'han de redactar d'acord amb les línies pedagògiques que prèviament s'hagin acordat. Així, a fi de garantir la coordinació didàctica i organitzativa, les modificacions que facin els professors i que figurin en la programació d'aula s'han de comunicar al departament per valorar-les i per decidir sobre la incorporació d'aquestes a la programació. S'ha de tenir en compte, en qualsevol cas, que les decisions metodològiques i organitzatives han de ser coherents amb els objectius que es volen assolir.

Participació de les famílies

A més dels alumnes i dels professors, el tercer pilar de l'educació recau en les famílies. Per garantir una evolució positiva del procés educatiu, els pares i els tutors legals han de mantenir contacte amb els professors corresponents, a més de participar i donar suport a l'aprenentatge dels fills o tutelats. Alhora, han de conèixer les decisions relatives a l'avaluació i la promoció del curs segons el centre. També és necessària la col·laboració en les mesures de suport o reforç que adoptin els centres per facilitar el progrés educatiu.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Abans d'apuntar la contribució de la matèria a les competències clau, s'ha de fer una menció a la seva imbricació i a la dificultat que implica la seva categorització. Una competència es relaciona amb l'altra de forma orgànica i moltes vegades resulta difícil decidir on comença una i acaba l'altra.

La competència amb una correlació més directa amb les matèries lingüístiques és, òbviament, la competència en comunicació lingüística, la qual es refereix a l'ús del llenguatge com a instrument de comunicació oral i escrita. En conseqüència, és important que els alumnes treballin, per una banda, la competència oral d'expressió i comprensió d'idees i d'opinions i, per una altra, la competència escrita entesa com a producció.

Així, la competència en comunicació lingüística suposa parlar i escoltar, llegir i escriure, comprendre i opinar. A partir d'aquests sis procediments, els continguts han d'anar adreçats a l'adquisició d'aquelles habilitats que configuren aquesta competència: comprensió de textos orals i escrits i elaboració d'escrits —adequats al context— amb correcció gramatical, ortogràfica i precisió lèxica.

La competència en comunicació lingüística s'estructura en cinc dimensions. La primera, la comprensió oral, està lligada, sobretot, a dos àmbits d'ús de la llengua: el de les relacions interpersonals i el dels mitjans de comunicació. La segona, la comprensió escrita, concentra destreses bàsiques per al tractament i la selecció de la informació, cabdals en la societat del coneixement. La tercera i la quarta, l'expressió oral i l'expressió escrita, demanen l'ús de les habilitats inherents a la producció de discursos orals i escrits diversos, cohesionats, coherents i adequats a les diferents situacions comunicatives. La darrera dimensió, la interacció oral, està lligada al respecte de les normes reguladores dels intercanvis comunicatius.

Aquesta competència, que no és exclusiva de les matèries lingüístiques, s'ha de preveure a totes les matèries. En altres paraules, ensenyar llengua és feina de tots els professors, que han de fer seu el principi d'aconseguir que l'alumne assoleixi el nivell d'expressió i comprensió que és l'objectiu darrer de cada etapa educativa. Perquè aquest objectiu es compleixi és essencial deixar clar que la correcció ortogràfica, per exemple, es pot treballar i avaluar a qualsevol producció escrita.

La competència digital recull el conjunt de coneixements, capacitats, destreses i habilitats, a més de valors i actituds, per a la utilització estratègica de la informació i la comunicació en contextos i amb eines propis de les tecnologies digitals. Esdevenen un nou camp per a la comunicació imprescindible en les societats avançades.

Així, saber llegir i escriure (competència lingüística), no es pot deslligar de saber cercar, seleccionar i interpretar les informacions que arriben per suports digitals. Però també la competència digital suposa la utilització d'aplicacions informàtiques per part dels professors i dels alumnes.

Ben entesa, la competència digital afavoreix la cooperació i també l'autoaprenentatge, motiu central de la competència d'aprendre a aprendre, que s'entén com la consciència de les pròpies capacitats i la gestió d'aquestes per al desenvolupament d'aprenentatges de forma autònoma. Suposa partir dels coneixements previs i, amb la utilització dels recursos i mitjans a l'abast de l'individu, desenvolupar nous aprenentatges i coneixements lingüístics que li permetin donar resposta a les necessitats que se li presentin.

Es pot afirmar que és l'objectiu darrer de totes les competències, ja que es tracta d'aconseguir que l'alumne sigui capaç d'ampliar i aplicar els seus coneixements no tan sols en el món acadèmic, sinó també en la resolució de situacions comunicatives de la vida quotidiana. És, per tant, un procés de formació contínua que dona respostes a societats en canvi permanent.

El professor de llengua ha de dissenyar activitats encaminades a aconseguir l'ús adequat i eficaç de les fonts d'informació. S'han d'orientar els alumnes a la recerca selectiva d'informació, tant a partir dels mitjans tradicionals com de les noves tecnologies que ajuden a l'aprenentatge autònom i a l'enfocament reflexiu i estratègic de la llengua. Aquesta reflexió afavoreix l'adquisició d'uns mecanismes que es poden traslladar a l'aprenentatge d'idiomes. És a dir, l'alumne ha d'entendre que els continguts gramaticals de què disposa en llengua castellana o catalana són el punt de partida que li han de permetre ser competent en anglès o alemany, per exemple.

Aprendre llengua contribueix directament al desenvolupament de les competències socials i cíviques, que es poden definir com el conjunt d'habilitats i destreses per a les relacions, la convivència, el respecte i la capacitat d'entendre's en les societats democràtiques, en el sentit que aprendre llengua és aprendre a comunicar-se amb els altres, a negociar, a aproximar-se a altres realitats.

L'aprenentatge de llengües està vinculat, així, amb aquesta competència. L'ús de la llengua i les seves varietats ajuda l'alumne a prendre consciència del seu lloc com a individu integrat dins una societat regida per uns valors ètics i culturals que s'expressen mitjançant la paraula. Si l'expressió és el mitjà que serveix per perpetuar usos discriminatoris i estereotips, aquesta competència està plenament adquirida en el moment en què els alumnes reflexionen sobre aquests comportaments amb la finalitat d'eradicar-los. Entendre les dimensions multiculturals de la nostra societat dins un món globalitzat també implica el reconeixement de les que ens són pròpies i de l'aportació de la nostra cultura a l'entorn.

També les competències socials i cíviques suposen comprendre els codis de conducta i els usos generalment acceptats a diferents societats i entorns, per exemple al món laboral. En aquest punt, allò social convergeix amb la competència que té a veure amb el sentit d'iniciativa i l'esperit emprenedor, que es pot definir, de forma sintètica, com l'habilitat de transformar les idees en actes i que està relacionada amb qüestions com ara la creativitat, la innovació, l'assumpció de riscos, l'habilitat per planificar i gestionar projectes amb la finalitat d'aconseguir objectius, l'aprofitament de les oportunitats i la conscienciació sobre els valors ètics.

La comunicació eficaç, tant oral com escrita, que s'ha d'afavorir des de les matèries lingüístiques i no lingüístiques, és la base de propostes didàctiques (per exemple, projectes) on els alumnes utilitzen les habilitats lingüístiques adquirides per crear, explicar, convèncer, resoldre entrebancs, analitzar críticament, avaluar i autoavaluar propostes pròpies i alienes, que es poden treballar tant de forma individual com cooperativa. Els alumnes, així, adquireixen les eines que els han de permetre ser agents de canvi en benefici de la societat.

Finalment, la competència que es refereix a la consciència i les expressions culturals ha de permetre que els alumnes apreciïn, comprenguin i valorin de manera crítica les manifestacions culturals i artístiques, a la vegada que s'hi familiaritzen mitjançant el coneixement i el gaudi del patrimoni cultural. Suposa el domini de les destreses necessàries per a l'expressió d'idees, experiències o sentiments de forma creativa.

Amb la lectura de textos i obres completes d'intenció literària es desenvolupa la capacitat d'entendre la producció artística, de saber-la analitzar per extraure'n temes i tòpics de validesa universal i, en darrer terme, de crear-ne de pròpies a partir de les vivències i sentiments dels alumnes. D'altra banda, convé relacionar la literatura amb altres disciplines artístiques i amb el context sociocultural dels textos i dels autors.

En definitiva, la matèria contribueix de forma essencial a l'adquisició de pràcticament totes les competències clau. Òbviament, no totes tindran la mateixa presència als estàndards d'aprenentatge, però, fins i tot, una competència com la matemàtica es pot abordar a les classes de llengua. Si bé és cert que aquesta darrera no es tracta de forma explícita a la matèria, sí que té un paper rellevant, per exemple, a l'hora d'ajudar a entendre la complexitat de les combinacions sintàctiques, ja que és necessari un raonament lògic al voltant del qual s'estructuren les matèries científiques.

En les societats modernes, l'aprenentatge de llengües només té sentit si la seva finalitat és fer ciutadans competents lingüísticament que puguin resoldre situacions i problemes de la vida quotidiana. I això no s'aconsegueix amb un enfocament teòric centrat únicament en els continguts. En aquest sentit, les competències clau han de ser el centre de la pràctica docent.

Objectius específics

La matèria de llengua castellana i literatura de l'educació secundària obligatòria té els objectius següents:

1. Valorar la llengua i la comunicació com a mitjà per a la comprensió del món dels altres i d'un mateix, per participar en la societat plural i diversa del segle XXI, per a l'entesa i la mediació entre persones de procedències, llengües i cultures diverses, evitant qualsevol tipus de discriminació i estereotips lingüístics.
2. Aconseguir la competència comunicativa oral i escrita en llengua castellana per comunicar-se amb els altres, per aprendre (en la cerca i l'elaboració d'informació i en la transformació dels coneixements), per expressar les opinions i concepcions personals, apropiant-se i transmetre les riqueses culturals i satisfer les necessitats individuals i socials.
3. Aconseguir la competència en llengua castellana com a vehicle de comunicació parlada o escrita, per a la construcció dels coneixements, per al desenvolupament personal i l'expressió i per a la participació en les creacions culturals.
4. Emprar amb autonomia i esperit crític els mitjans de comunicació social i les tecnologies de la informació i la comunicació per obtenir, interpretar, elaborar i presentar en diferents formats informacions, opinions i sentiments diversos i per participar en la vida social.
5. Interaccionar, expressar-se i comprendre oralment o per escrit, de manera coherent i adequada als contextos acadèmic, social i cultural, i adoptar una actitud respectuosa i de cooperació.
6. Comprendre discursos orals i escrits en els diversos contextos de l'activitat acadèmica, social i cultural, valorar la lectura com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement d'un mateix i del món, i consolidar hàbits lectors.
7. Comprendre, interpretar i valorar textos orals i escrits de diferents àmbits, tot tenint en compte les finalitats i les situacions en què es produeixen i els elements verbals i no verbals que intervenen en la seva recepció.
8. Comprendre i crear textos literaris emprant els coneixements bàsics sobre les convencions dels gèneres, els temes i motius de la tradició literària i els recursos estilístics, i valorar així el coneixement del patrimoni literari com una manera de simbolitzar l'experiència individual i col·lectiva.
9. Aplicar de manera reflexiva els coneixements sobre el funcionament de la llengua i les normes d'ús lingüístic per comprendre i produir missatges orals i escrits amb adequació, coherència, cohesió i correcció.
10. Conèixer la realitat plurilingüe de les Illes Balears, d'Espanya i del món actual, i valorar les varietats de la llengua i la diversitat lingüística del món com una riquesa cultural i personal.
11. Manifestar una actitud receptiva, interessada i de confiança en la pròpia capacitat d'aprenentatge i d'ús de les llengües i participar activament en el control i avaluació del propi aprenentatge i el dels altres.
12. Cercar, consultar, citar i aplicar estratègies de lectura comprensiva i crítica de textos, tant de fragments com d'obres completes i d'altres fonts d'informació per adoptar una visió personal i crítica.
13. Usar tant les fonts impreses com les digitals per obtenir, seleccionar i transmetre informació i per produir treballs acadèmics amb rigor, claredat i coherència.
14. Reflexionar, reconèixer i analitzar els diferents nivells de la llengua (fonològic, ortogràfic, morfològic, sintàctic, lexicosemàntic i textual) i els elements que hi pertanyen per a la producció, recepció i autocorrecció de textos.
15. Identificar la intenció comunicativa dels missatges orals i escrits, i assenyalar els mecanismes de relació i estructura dins el text i entre el text i el seu context a fi de desenvolupar lectures crítiques dels missatges que hi apareixen.
16. Valorar la importància d'emprar el registre lingüístic adequat a cada situació comunicativa.
17. Promoure la capacitat de reflexió sobre la unitat del fet artístic i les relacions que s'estableixen entre la literatura i la resta de disciplines artístiques (cinema, pintura, música...).

18. Comprendre els textos representatius de la literatura en llengua castellana des de l'edat mitjana fins a l'actualitat, reconèixer i valorar la seva intencionalitat, la relació amb el context sociocultural i les convencions dels gèneres com a part del patrimoni comú.

19. Aplicar tècniques i estratègies (resum, esquema, mapa conceptual, esborrany...) per afavorir l'aprenentatge i optimitzar l'estudi.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

Primer cicle**BLOC 1. COMUNICACIÓ ORAL: ESCOLTAR I PARLAR****Continguts***Escoltar*

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb l'àmbit d'ús: àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb la finalitat que persegueixen: textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Observació, reflexió, comprensió i valoració del sentit global dels debats, col·loquis i converses espontànies, de la intenció comunicativa de cada interlocutor i aplicació de les normes bàsiques que els regulen.

Parlar

Coneixement i ús progressivament autònom de les estratègies necessàries per a la producció i avaluació de textos orals.

Coneixement, ús i aplicació de les estratègies necessàries per parlar en públic: planificació del discurs, pràctiques orals formals i informals i avaluació progressiva.

Participació en debats, col·loquis i converses espontànies mitjançant l'observació i el respecte de les normes bàsiques d'interacció, intervenció i cortesia que regulen aquestes pràctiques orals.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Comprendre, interpretar i valorar textos orals propis de l'àmbit personal, acadèmic/escolar i social.

1.1. Comprèn el sentit global de textos orals propis de l'àmbit personal, escolar/acadèmic i social, i identifica l'estructura, la informació rellevant i la intenció comunicativa del parlant.

1.2. Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text, i analitza fonts de procedència no verbal.

1.3. Reté informació rellevant i extreu informacions concretes.

1.4. Segueix i interpreta instruccions orals i respecta la jerarquia donada.

1.5. Comprèn el sentit global de textos publicitaris, informatius i d'opinió procedents dels mitjans de comunicació, distingeix la informació de la persuasió en la publicitat i la informació de l'opinió en notícies, reportatges, etc., i identifica les estratègies d'emfatització i d'expansió.

1.6. Resumeix textos, de forma oral, reconeix les idees principals i les integra, de forma clara, en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.

2. Comprendre, interpretar i valorar textos orals de diferent tipus.

2.1. Comprèn el sentit global de textos orals d'intenció narrativa, descriptiva, instructiva, expositiva i argumentativa, identifica la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa del parlant, així com l'estructura i les estratègies de cohesió textual oral.

2.2. Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text i analitza fonts de procedència no verbal.

2.3. Reté informació rellevant i extreu informacions concretes.

2.4. Interpreta i valora aspectes concrets del contingut i l'estructura de textos narratius, descriptius, expositius, argumentatius i instructius, emet judicis raonats i els relaciona amb conceptes personals per justificar un punt de vista particular.

2.5. Empra progressivament els instruments adequats per localitzar el significat de paraules o enunciats desconeguts (demana ajuda, cerca en diccionaris, recorda el context en el qual apareix...).

2.6. Resumeix textos narratius, descriptius, instructius, expositius i argumentatius, de forma clara, reconeix les idees principals i integra la informació en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.

3. Comprendre el sentit global de textos orals.

3.1. Escolta, observa i explica el sentit global de debats, col·loquis i converses espontànies, identifica la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa i l'actitud de cada participant, així com les diferències formals i de contingut que regulen els intercanvis comunicatius formals i els intercanvis comunicatius espontanis.

3.2. Observa i analitza les intervencions particulars de cada participant en un debat tenint en compte el to emprat, el llenguatge que s'usa, el contingut i el grau de respecte vers les opinions dels altres.

3.3. Reconeix i assumeix les regles d'interacció, intervenció i cortesia que regulen els debats i qualsevol intercanvi comunicatiu oral.

4. Valorar la importància de la conversa en la vida social a través de la pràctica d'actes de parla: contar, descriure, opinar, dialogar..., en situacions comunicatives pròpies de l'activitat escolar.

4.1. Intervé i valora la seva participació en actes comunicatius orals.

5. Reconèixer, interpretar i avaluar progressivament la claredat expositiva, l'adequació, la coherència i la cohesió del contingut de les produccions orals pròpies i alienes, així com els aspectes prosòdics i els elements no verbals (gests, moviments, mirada...).

5.1. Coneix el procés de producció de discursos orals i valora la claredat expositiva, l'adequació, i la coherència del discurs, així com la cohesió dels continguts.

5.2. Reconeix la importància dels aspectes prosòdics del llenguatge no verbal i de la gestió de temps i d'ajuts audiovisuals en qualsevol tipus de discurs.

5.3. Reconeix els errors de la producció oral pròpia i aliena a partir de la pràctica habitual de l'avaluació i l'autoavaluació, i proposa solucions per millorar-les.

6. Aprendre a parlar en públic, en situacions formals i informals, de forma individual o en grup.

6.1. Realitza presentacions orals.

- 6.2. *Organitza el contingut i elabora guions previs a la intervenció oral formal, reconeix la idea central i el moment en què s'ha de presentar al seu auditori, així com les idees secundàries i exemples que donen suport al seu desenvolupament.*
- 6.3. *Realitza intervencions no planificades, dins l'aula, analitza i compara les similituds i les diferències entre discursos formals i discursos espontanis.*
- 6.4. *Incorpora progressivament paraules pròpies del nivell formal de la llengua en les seves pràctiques orals.*
- 6.5. *Pronuncia amb correcció i claredat, i modula i adapta el seu missatge a la finalitat de la pràctica oral.*
- 6.6. *Avalua, per mitjà de guies, les produccions pròpies i alienes i millora progressivament les seves pràctiques discursives.*
7. *Participar i valorar la intervenció en debats, col·loquis i converses espontànies.*
- 7.1. *Participa activament en debats i col·loquis escolars, respecta les regles d'interacció, intervenció i cortesia que els regulen, en manifesta les opinions i respecta les opinions dels altres.*
- 7.2. *Se cenyeix al tema, no divaga i atén les instruccions del moderador en debats i col·loquis.*
- 7.3. *Avalua les intervencions pròpies i alienes.*
- 7.4. *Respecta les normes de cortesia que han de regular les converses orals, s'ajusta al torn de paraula, respecta l'espai, gesticula de forma adequada, escolta activament els altres i usa fórmules de salutació i comiat.*
8. *Reproduir situacions reals o imaginàries de comunicació, potenciar el desenvolupament progressiu de les habilitats socials, l'expressió verbal i no verbal i la representació de realitats, sentiments i emocions.*
- 8.1. *Dramatitza i improvisa situacions reals o imaginàries de comunicació.*

BLOC 2. COMUNICACIÓ ESCRITA: LLEGIR I ESCRIURE**Continguts****Llegir**

Coneixement i ús de les tècniques i les estratègies necessàries per a la comprensió de textos escrits.

Lectura, comprensió, interpretació i valoració de textos escrits d'àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

Lectura, comprensió i interpretació de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats. Actitud progressivament crítica i reflexiva davant la lectura, n'organitza raonadament les idees, les exposa i respecta les dels altres.

Ús progressivament autònom dels diccionaris, de les biblioteques i de les tecnologies de la informació i la comunicació com a font d'obtenció d'informació.

Escriure

Coneixement i ús de les tècniques i les estratègies per a la producció de textos escrits: planificació, obtenció de dades, organització de la informació, redacció i revisió del text. L'escriptura com a procés.

Escriptura de textos relacionats amb l'àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

Escriptura de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i escriptura de textos dialogats.

Interès creixent per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge i com a forma de comunicar sentiments, experiències, coneixements i emocions.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. *Aplicar estratègies de lectura comprensiva i crítica de textos.*

1.1. *Posa en pràctica diferents estratègies de lectura en funció de l'objectiu i el tipus de text.*

1.2. *Comprèn el significat de les paraules pròpies de nivell formal de la llengua i les incorpora al seu repertori lèxic.*

1.3. *Relaciona la informació explícita i implícita d'un text i la posa en relació amb el context.*

1.4. *Dedueix la idea principal d'un text i reconeix les idees secundàries i comprèn les relacions que s'hi estableixen.*

1.5. *Fa inferències i hipòtesis sobre el sentit d'una frase o d'un text que contengui diferents matisos semàntics i que afavoreixin la construcció del significat global i l'avaluació crítica.*

1.6. *Avalua el seu propi procés de comprensió lectora fent ús de fitxes senzilles d'autoavaluació.*

2. *Llegir, comprendre, interpretar i valorar textos.*

2.1. *Reconeix i expressa el tema i la intenció comunicativa de textos escrits característics de l'àmbit personal i familiar, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social (mitjans de comunicació), identificant la tipologia textual seleccionada, l'organització del contingut, les marques lingüístiques i el format emprat.*

2.2. *Reconeix i expressa el tema i la intenció comunicativa de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats, i identifica la tipologia textual seleccionada, les marques lingüístiques i l'organització del contingut.*

2.3. *Localitza informacions explícites i implícites en un text, les relaciona entre si, les seqüència i dedueix informacions o valoracions implícites.*

2.4. *Reté informació i reconeix la idea principal i les idees secundàries i comprèn les relacions entre aquestes.*

2.5. *Entén instruccions escrites de certa complexitat que li permeten desenvolupar-se en situacions de la vida quotidiana i en els processos d'aprenentatge.*

2.6. *Interpreta, explica i dedueix la informació donada en diagrames, gràfics, fotografies, mapes conceptuals, esquemes...*

3. *Manifestar una actitud crítica davant la lectura de qualsevol tipus de textos o obres literàries mitjançant una lectura reflexiva que permeti identificar actituds d'acord o desacord respectant a tota hora les opinions dels altres.*

3.1. *Identifica i expressa les actituds d'acord i desacord sobre aspectes parcials, o globals, d'un text.*

3.2. *Elabora la seva pròpia interpretació sobre el significat d'un text.*

- 3.3. *Respecta les opinions dels altres.*
4. Seleccionar els coneixements que s'obtinguin de les biblioteques o de qualsevol altra font d'informació impresa en paper o digital i els integra en un procés d'aprenentatge continu.
- 4.1. *Empra, de forma autònoma, diverses fonts d'informació incorporant els coneixements adquirits als seus discursos orals o escrits.*
- 4.2. *Reconeix i empra habitualment diccionaris impresos o en versió digital.*
- 4.3. *Coneix el funcionament de biblioteques (escolars, locals...), així com de biblioteques digitals i és capaç de sol·licitar llibres, vídeos... autònomament.*
5. Aplicar progressivament les estratègies necessàries per produir textos adequats, coherents i cohesionats.
- 5.1. *Aplica tècniques diverses per planificar els escrits: esquemes, arbres, mapes conceptuals etc., i redacta esborranys d'escriptura.*
- 5.2. *Escriu textos usant el registre adequat, n'organitza les idees amb claredat, enllaça enunciats en seqüències lineals cohesionades i respecta les normes ortogràfiques i gramaticals.*
- 5.3. *Revisa el text en diverses fases per aclarir problemes amb el contingut (idees i estructura) o la forma (puntuació, ortografia, gramàtica i presentació) i avalua la seva pròpia producció escrita o la dels companys.*
- 5.4. *Reescriu textos propis i aliens, aplica les propostes de millora que es dedueixen de l'avaluació de la producció escrita, i s'ajusta a les normes ortogràfiques i gramaticals que permeten una comunicació fluida.*
6. Escriure textos en relació amb l'àmbit d'ús.
- 6.1. *Escriu textos propis de l'àmbit personal i familiar, escolar/acadèmic i social imitant textos model.*
- 6.2. *Escriu textos narratius, descriptius i instructius, expositius, argumentatius i dialogats i imita textos model.*
- 6.3. *Escriu textos argumentatius amb diferent organització seqüencial, i incorpora diferents tipus d'argument i imita textos model.*
- 6.4. *Usa diferents i variats organitzadors textuais en les exposicions i les argumentacions.*
- 6.5. *Resumeix textos i generalitza termes que tenen trets en comú, globalitza la informació i la integra en oracions que es relacionin lògicament i semànticament, i evita parafrasejar el text resumit.*
- 6.6. *Realitza esquemes i mapes i explica per escrit el significat dels elements visuals que poden aparèixer en els textos.*
7. Valorar la importància de l'escriptura com a eina d'adquisició dels aprenentatges i com a estímul del desenvolupament personal.
- 7.1. *Produeix textos diversos i reconeix en l'escriptura l'instrument que és capaç d'organitzar el seu pensament.*
- 7.2. *Empra en els escrits paraules pròpies del nivell formal de la llengua, les incorpora al seu repertori lèxic i reconeix la importància d'enriquir el seu vocabulari per expressar-se oralment i per escrit amb exactitud i precisió.*
- 7.3. *Valora i incorpora progressivament una actitud creativa davant l'escriptura.*
- 7.4. *Coneix i usa eines de les tecnologies de la informació i la comunicació, participa, intercanvia opinions, comenta i valora escrits aliens o escriu i dona a conèixer els seus propis.*

BLOC 3. CONEIXEMENT DE LA LLENGUA**Continguts***La paraula*

Reconeixement, ús i explicació de les categories gramaticals: substantiu, adjectiu, determinant, pronom, verb, adverbi, preposició, conjunció i interjecció.

Reconeixement, ús i explicació dels elements constitutius de la paraula. Procediments per formar paraules.

Comprensió i interpretació dels components del significat de les paraules: denotació i connotació. Coneixement reflexiu de les relacions semàntiques que s'estableixen entre les paraules.

Observació, reflexió i explicació dels canvis que afecten el significat de les paraules: causes i mecanismes. Metàfora, metonímia, paraules tabú i eufemismes.

Coneixement, ús i valoració de les normes ortogràfiques i gramaticals reconeixent el seu valor social i la necessitat de cenyir-s'hi per aconseguir una comunicació eficaç.

Utilització de diccionaris i altres fonts de consulta en paper i format digital sobre l'ús de la llengua.

Les relacions gramaticals

Reconeixement, identificació i explicació de l'ús dels diferents grups de paraules: grup nominal, adjectival, preposicional, verbal i adverbial i de les relacions que s'estableixen entre els elements que els conformen en el marc de l'oració simple.

Reconeixement, ús i explicació dels elements constitutius de l'oració simple: subjecte i predicat. Oracions impersonals, actives i oracions passives.

El discurs

Reconeixement, ús i explicació dels connectors textuais i dels principals mecanismes de referència interna, tant gramaticals com lèxics.

Reconeixement, ús i explicació dels diferents recursos de modalització en funció de la persona que parla o escriu. L'expressió de l'objectivitat i la subjectivitat a través de les modalitats oracionals i les referències internes a l'emissor i al receptor en els textos.

Explicació progressiva de la coherència del discurs tenint en compte les relacions gramaticals i lèxiques que s'estableixen en l'interior del text i la seva relació amb el context.

Les varietats de la llengua

Coneixement dels orígens històrics de la realitat plurilingüe d'Espanya i valoració com a font d'enriquiment personal i com a mostra de la riquesa del nostre patrimoni històric i cultural.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Aplicar els coneixements sobre la llengua i les normes d'ús que la regeixen per resoldre problemes de comprensió de textos orals i escrits i per a la composició i revisió progressivament autònoma dels textos propis i aliens, mitjançant la utilització de la terminologia gramatical necessària per a l'explicació dels diversos usos de la llengua.

1.1. Reconèix i explica l'ús de les categories gramaticals en els textos i empra aquest coneixement per corregir errors de concordança en textos propis i aliens.

1.2. Reconèix i corregeix errors ortogràfics i gramaticals en textos propis i aliens i aplica els coneixements adquirits per millorar la producció de textos verbals en les seves produccions orals i escrites.

1.3. Coneix i empra adequadament les formes verbals en les produccions orals i escrites que elabora.

2. Reconèixer i analitzar l'estructura de les paraules pertanyents a les diferents categories gramaticals, i distingir les flexives de les no flexives.

2.1. Reconèix i explica els elements constitutius de la paraula: arrel i afixos, aplica aquest coneixement a la millora de la comprensió de textos escrits i a l'enriquiment del seu vocabulari actiu.

2.2. Explica els diferents procediments de formació de paraules, distingeix les compostes, les derivades, les sigles i els acrònims.

3. Comprendre el significat de les paraules en tota la seva extensió per reconèixer i diferenciar els usos objectius dels usos subjectius.

3.1. Diferencia els components denotatius i connotatius en el significat de les paraules dins una frase o un text oral o escrit.

4. Comprendre i valorar les relacions d'igualtat i de contrarietat que s'estableixen entre les paraules i l'ús que se'n fa en el discurs oral i escrit.

4.1. Reconèix i usa sinònims i antònims d'una paraula i n'explica l'ús concret en una frase o en un text oral o escrit.

5. Reconèixer els diferents canvis de significat que afecten la paraula en el text: metàfora, metonímia, paraules tabú i eufemismes.

5.1. Reconèix i explica l'ús metafòric i metonímic de les paraules en una frase o en un text oral o escrit.

5.2. Reconèix i explica els fenòmens contextuals que afecten el significat global de les paraules: tabú i eufemisme.

6. Utilitzar de forma efectiva els diccionaris i altres fonts de consulta, tant en paper com en format digital, per resoldre dubtes en relació amb l'ús de la llengua i per enriquir el propi vocabulari.

6.1. Empra fonts variades de consulta en formats diversos per resoldre els dubtes sobre l'ús de la llengua i per ampliar el vocabulari.

7. Observar, reconèixer i explicar els usos dels grups nominals, adjectivals, verbals, preposicionals i adverbials dins el marc de l'oració simple.

7.1. Identifica els diferents grups de paraules en frases i textos, diferencia la paraula nuclear de la resta de paraules que el formen i n'explica el funcionament en el marc de l'oració simple.

7.2. Reconèix i explica en els textos el funcionament sintàctic del verb a partir del significat i distingeix els grups de paraules que poden funcionar com a complements verbals argumentals i adjunts.

8. Reconèixer, usar i explicar els elements constitutius de l'oració simple.

8.1. Reconèix i explica en els textos els elements constitutius de l'oració simple, diferencia subjecte i predicat i interpreta la presència o absència del subjecte com una marca de l'actitud, objectiva o subjectiva, de l'emissor.

8.2. Transforma oracions actives en passives i viceversa i explica els diferents papers semàntics del subjecte: agent, pacient, causa.

8.3. Amplia oracions en un text usant diferents grups de paraules, utilitza els nexes adequats i crea oracions noves amb sentit complet.

9. Identificar els connectors textuais presents en els textos i reconèixer la funció que realitzen en l'organització del contingut del discurs.

9.1. Reconèix, usa i explica els connectors textuais (d'addició, contrast i explicació) i els principals mecanismes de referència interna, gramaticals (substitucions pronominals) i lèxics (el·lipsi i substitucions mitjançant sinònims i hiperònims), i valora la seva funció en l'organització del contingut del text.

10. Identificar la intenció comunicativa de la persona que parla o escriu.

10.1. Reconèix l'expressió de l'objectivitat o subjectivitat i identifica les modalitats assertives, interrogatives, exclamatives, desideratives, dubitatives i imperatives en relació amb la intenció comunicativa de l'emissor.

10.2. Identifica i usa en textos orals o escrits les formes lingüístiques que fan referència a l'emissor i al receptor, o audiència: la persona gramatical, l'ús de pronoms, el subjecte agent o pacient, les oracions impersonals, etc.

10.3. Explica la diferència significativa que implica l'ús dels temps i maneres verbals.

11. Interpretar de forma adequada els discursos orals i escrits tenint en compte els elements lingüístics, les relacions gramaticals i lèxiques, l'estructura i la disposició dels continguts en funció de la intenció comunicativa.

11.1. Reconèix la coherència d'un discurs atenent la intenció comunicativa de l'emissor, i identifica l'estructura i la disposició de continguts.

11.2. Identifica diferents estructures textuais: narració, descripció, explicació i diàleg, n'explica els mecanismes lingüístics que les diferencien i aplica els coneixements adquirits a la producció i millora de textos propis i aliens.

12. Conèixer la realitat plurilingüe d'Espanya, la distribució geogràfica de les diferents llengües i dialectes del territori, els seus orígens històrics i alguns dels seus trets diferencials.

12.1. Localitza en un mapa les diferents llengües d'Espanya i n'explica alguna de les característiques diferencials a través de diversos textos, reconeix els orígens històrics del territori i descriu alguns dels trets diferencials.

12.2. Reconèix les varietats geogràfiques del castellà dins i fora d'Espanya.

BLOC 4. EDUCACIÓ LITERÀRIA

Continguts

Pla lector

Lectura lliure d'obres de la literatura espanyola i universal i de la literatura juvenil com a font de plaer, d'enriquiment personal i de

coneixement del món per aconseguir el desenvolupament dels propis gusts i interessos literaris i de l'autonomia lectora.

Introducció a la literatura mitjançant els textos.

Aproximació als gèneres literaris i a les obres més representatives de la literatura espanyola des de l'edat mitjana al Segle d'Or a través de la lectura i l'explicació de fragments significatius i, si és el cas, textos complets.

Creació

Redacció de textos d'intenció literària a partir de la lectura de textos, segons les convencions formals del gènere i amb intenció lúdica i creativa.

Consulta i ús de fonts i recursos variats d'informació per dur a terme treballs.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Llegir obres de la literatura espanyola i universal de tots els temps i de la literatura juvenil, properes als gusts i aficions de l'alumne, i mostrar interès per la lectura.

1.1. Llegeix i comprèn amb un grau creixent d'interès i autonomia obres literàries properes als seus gusts, aficions i interessos.

1.2. Valora alguna de les obres de lectura lliure, resumeix el contingut, explica els aspectes que més li criden l'atenció i el que la lectura li aporta com a experiència personal.

1.3. Desenvolupa progressivament el propi criteri estètic i persegueix com a única finalitat el plaer per la lectura.

2. Afavorir la lectura i la comprensió d'obres literàries de la literatura espanyola i universal de tots els temps i de la literatura juvenil, properes als propis gusts i aficions, i contribuir a la formació de la personalitat literària.

2.1. Desenvolupa progressivament la capacitat de reflexió a través de l'observació, l'anàlisi i l'explicació de la relació existent entre diverses manifestacions artístiques de totes les èpoques (música, pintura, cinema...).

2.2. Reconeix i comenta la pervivència o l'evolució de personatges tipus, temes i formes al llarg de diversos períodes historioliteraris fins a l'actualitat.

2.3. Compara textos literaris i peces dels mitjans de comunicació que responguin a un mateix tòpic, a través de l'observació, l'anàlisi i l'explicació dels diferents punts de vista segons el mitjà, l'època o la cultura i valora i critica el que llegeix o veu.

3. Promoure la reflexió sobre la connexió entre la literatura i la resta de les arts: música, pintura, cinema, etc., com a expressió del sentiment humà, analitza i interrelaciona obres, (literàries, musicals, arquitectòniques...), personatges, temes, etc., de totes les èpoques.

3.1. Parla en classe dels llibres i comparteix les seves impressions amb els companys.

3.2. Treballa en equip determinats aspectes de les lectures proposades, o seleccionades pels alumnes, i investiga i experimenta de forma progressivament autònoma.

3.3. Llegeix en veu alta, i modula, adequa la veu, s'ajuda d'elements de la comunicació no verbal i potencia l'expressivitat verbal.

3.4. Dramatitza fragments literaris breus, desenvolupa progressivament l'expressió corporal com a manifestació de sentiments i emocions, i respecta les produccions dels altres.

4. Fomentar el gust i l'hàbit per la lectura en tots els seus vessants: com a font d'accés al coneixement i com a instrument de lleure i diversió que permet explorar mons diferents dels nostres, reals o imaginaris.

4.1. Llegeix i comprèn una selecció de textos literaris, en versió original o adaptats, i representatius de la literatura de l'edat mitjana al Segle d'Or, identifica el tema, resumeix el contingut i interpreta el llenguatge literari.

5. Comprendre textos literaris representatius de la literatura de l'edat mitjana al Segle d'Or, reconèixer la intenció de l'autor, relacionar el contingut i la forma amb els contextos socioculturals i literaris de l'època, identificar el tema, reconèixer l'evolució d'alguns tòpics i formes literàries i expressar aquesta relació amb judicis personals raonats.

5.1. Expressa la relació que existeix entre el contingut de l'obra, la intenció de l'autor i el context i la pervivència de temes i formes, i n'emet judicis personals raonats.

6. Redactar textos personals d'intenció literària seguint les convencions del gènere, amb intenció lúdica i creativa.

6.1. Redacta textos personals d'intenció literària a partir de models donats seguint les convencions del gènere amb intenció lúdica i creativa.

6.2. Desenvolupa el gust per l'escriptura com a instrument de comunicació capaç d'analitzar i regular els seus sentiments.

7. Consultar i citar adequadament fonts d'informació variades, per fer un treball acadèmic en suport paper o digital sobre un tema del currículum de literatura, adoptar un punt de vista crític i personal i emprar les tecnologies de la informació i la comunicació.

7.1. Aporta en els treballs escrits o orals conclusions i punts de vista personals i crítics sobre les obres literàries estudiades, i s'expressa amb rigor, claredat i coherència.

7.2. Utilitza recursos variats de les tecnologies de la informació i la comunicació per dur a terme els treballs acadèmics.

Quart curs

BLOC 1. COMUNICACIÓ ORAL: ESCOLTAR I PARLAR

Continguts

Escoltar

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb l'àmbit d'ús: àmbit personal, acadèmic, social i àmbit laboral.

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb la finalitat que persegueixen: textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Observació i comprensió del sentit global de debats, col·loquis, entrevistes i converses espontànies de la intenció comunicativa de cada

interlocutor i aplicació de les normes bàsiques que regulen la comunicació.

Parlar

Coneixement i ús progressivament autònom de les estratègies necessàries per a la producció de textos orals.

Coneixement, ús i aplicació de les estratègies necessàries per parlar en públic i dels instruments d'autoavaluació en pràctiques orals formals o informals.

Coneixement, comparació, ús i valoració de les normes de cortesia de la comunicació oral que regulen les converses espontànies i altres pràctiques discursives orals pròpies dels mitjans de comunicació. El debat.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Comprendre, interpretar i valorar textos orals propis de l'àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

1.1. Comprèn el sentit global de textos orals propis de l'àmbit personal, acadèmic i laboral, identifica la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa del parlant.

1.2. Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text i analitza fonts de procedència no verbal.

1.3. Reté informació rellevant i extreu informacions concretes.

1.4. Distingeix les parts en les quals s'estructuren els missatges orals i la interrelació entre discurs i context.

1.5. Distingeix entre informació i opinió en missatges procedents dels mitjans de comunicació i entre informació i persuasió en missatges publicitaris orals, identifica les estratègies d'emfatització i expansió.

1.6. Segueix i interpreta instruccions orals.

2. Comprendre, interpretar i valorar textos orals de diferent tipus.

2.1. Comprèn el sentit global de textos orals d'intenció narrativa, descriptiva, instructiva, expositiva i argumentativa, identifica l'estructura, la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa del parlant.

2.2. Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text i analitza fonts de procedència no verbal.

2.3. Reté informació rellevant i extreu informacions concretes.

2.4. Interpreta i valora aspectes concrets del contingut de textos narratius, descriptius, instructius, expositius i argumentatius, emet judicis raonats i els relaciona amb conceptes personals per justificar un punt de vista particular.

2.5. Empra progressivament els instruments adequats per localitzar el significat de paraules o enunciats desconeguts (demana ajuda, cerca en diccionaris, recorda el context en el qual apareix...).

2.6. Resumeix textos narratius, descriptius, expositius i argumentatius de forma clara, reconeix les idees principals i integra la informació en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.

3. Comprendre el sentit global i la intenció de textos orals.

3.1. Escolta, observa i interpreta el sentit global de debats, col·loquis i converses espontànies, identifica la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa i l'actitud de cada participant, així com les diferències formals i de contingut que regulen els intercanvis comunicatius formals i els intercanvis comunicatius espontanis.

3.2. Reconeix i explica les característiques del llenguatge conversacional (cooperació, espontaneïtat, economia i subjectivitat) en les converses espontànies.

3.3. Observa i analitza les intervencions particulars de cada participant en un debat, col·loqui o conversa espontània tenint en compte el to emprat, el llenguatge que utilitza, el contingut i el grau de respecte vers les opinions dels altres.

3.4. Identifica el propòsit, la tesi i els arguments dels participants, en debats, tertúlies i entrevistes procedents dels mitjans de comunicació audiovisual i valora de forma crítica aspectes concrets de la forma i el contingut d'aquests textos.

3.5. Reconeix i assumeix les regles d'interacció, intervenció i cortesia que regulen els debats i qualsevol intercanvi comunicatiu oral.

4. Reconèixer, interpretar i avaluar progressivament les produccions orals pròpies i alienes, així com els aspectes prosòdics i els elements no verbals (gests, moviments, mirada...)

4.1. Coneix el procés de producció de discursos orals i valora la claredat expositiva, l'adequació, la coherència del discurs, així com la cohesió dels continguts.

4.2. Reconeix la importància dels aspectes prosòdics (entonació, pauses, to, timbre, volum...) mirada, posicionament, llenguatge del cos, etc., gestió de temps i d'ajuts audiovisuals en qualsevol tipus de discurs.

4.3. Reconeix els errors de la producció oral pròpia i aliena a partir de la pràctica habitual de l'avaluació i l'autoavaluació, i proposa solucions per millorar-les.

5. Valorar la llengua oral com a instrument d'aprenentatge, com a mitjà per transmetre coneixements, idees i sentiments i com a eina per regular la conducta.

5.1. Usa i valora la llengua com un mitjà per adquirir, processar i transmetre nous coneixements; per expressar idees i sentiments i per regular la conducta.

6. Aprendre a parlar en públic, en situacions formals o informals, de forma individual o en grup.

6.1. Fa presentacions orals de forma individual o en grup, planifica el procés d'oralitat, organitza el contingut, consulta fonts d'informació diverses, gestiona el temps, transmet la informació de forma coherent i aprofita vídeos, enregistraments o altres suports digitals.

6.2. Dur a terme intervencions no planificades, dins l'aula, i analitza i compara les similituds i diferències entre discursos formals i discursos espontanis.

6.3. Incorpora progressivament paraules pròpies del nivell formal de la llengua en les pràctiques orals.

6.4. Pronuncia amb correcció i claredat, modula i adapta el seu missatge a la finalitat de la pràctica oral.

6.5. Resumeix oralment exposicions, argumentacions, intervencions públiques... reconeix les idees principals i incorpora la informació en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.

6.6. Aplica els coneixements gramaticals a l'avaluació i la millora de l'expressió oral, reconeix en exposicions orals pròpies o alienes les dificultats expressives: incoherències, repeticions, ambigüitats, impropietats lèxiques, pobresa i repetició de connectors, etc.

7. Conèixer, comparar, usar i valorar les normes de cortesia en les intervencions orals pròpies de l'activitat acadèmica, tant espontànies com planificades, i en les pràctiques discursives orals pròpies dels mitjans de comunicació.

7.1. Coneix, valora i aplica les normes que regeixen la cortesia en la comunicació oral.

7.2. Analitza críticament debats i tertúlies procedents dels mitjans de comunicació, hi reconeix la validesa dels arguments i en valora críticament la forma i el contingut.

7.3. Participa activament en els debats escolars, respecta les regles d'intervenció, interacció i cortesia que els regulen, i fa ús d'un llenguatge no discriminatori.

8. Reproduir situacions reals o imaginàries de comunicació i potencia el desenvolupament progressiu de les habilitats socials, l'expressió verbal i no verbal i la representació de realitats, sentiments i emocions.

8.1 Dramatitza i improvisa situacions reals o imaginàries de comunicació.

BLOC 2. COMUNICACIÓ ESCRITA: LLEGIR I ESCRIURE

Continguts

Llegir

Coneixement i ús progressiu de tècniques i estratègies de comprensió escrita.

Lectura, comprensió, interpretació i valoració de textos escrits en relació amb l'àmbit personal, àmbit acadèmic, social i àmbit laboral.

Lectura, comprensió, interpretació i valoració de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Actitud progressivament crítica i reflexiva davant la lectura.

Ús progressivament autònom dels diccionaris, de les biblioteques i de les tecnologies de la informació i la comunicació com a font d'obtenció d'informació.

Escriure

Coneixement i ús de les tècniques i estratègies per a la producció de textos escrits: planificació, obtenció de dades, organització de la informació, redacció i revisió.

Esriptura de textos propis de l'àmbit personal, acadèmic, social i laboral.

Esriptura de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i textos dialogats.

Interès per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge, com forma de comunicar les experiències i els coneixements propis, i com a instrument d'enriquiment personal i professional.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Aplicar diferents estratègies de lectura comprensiva i crítica de textos.

1.1. Comprèn textos de diversa índole, posa en pràctica diferents estratègies de lectura i autoavaluació de la pròpia comprensió en funció de l'objectiu i el tipus de text, actualitza coneixements previs, treballa els errors de comprensió i construeix el significat global del text.

1.2. Localitza, relaciona i seqüencia les informacions explícites dels textos.

1.3. Infereix la informació rellevant dels textos, identifica la idea principal i les idees secundàries i s'hi estableixen relacions.

1.4. Construeix el significat global d'un text o de frases del text i en demostra una comprensió plena i detallada.

1.5. Fa connexions entre un text i el seu context, l'integra i l'avalua críticament, i realitza hipòtesis sobre el mateix text.

1.6. Comprèn el significat de paraules pròpies del nivell culte de la llengua, les incorpora al seu repertori lèxic i reconeix la importància d'enriquir el seu vocabulari per expressar-se amb exactitud i precisió.

2. Llegir, comprendre, interpretar i valorar textos orals.

2.1. Reconeix i expressa el tema, les idees principals, l'estructura i la intenció comunicativa de textos escrits propis de l'àmbit personal, acadèmic, social i laboral, i de relacions amb organitzacions, i identifica la tipologia textual (narració, exposició...) seleccionada, l'organització del contingut i el format emprat.

2.2. Identifica els trets diferencials dels diversos gèneres periodístics informatius i d'opinió: notícies, reportatges, editorials, articles i columnes, cartes al director, comentaris i crítica.

2.3. Comprèn i explica els elements verbals i els elements no verbals i la intenció comunicativa d'un text publicitari procedent dels mitjans de comunicació.

2.4. Localitza informacions explícites en un text, les relaciona entre si i amb el context, i les seqüencia i dedueix informacions o valoracions implícites.

2.5. Interpreta el sentit de paraules, expressions, frases o petits fragments extrets d'un text en funció del seu sentit global.

2.6. Interpreta, explica i dedueix la informació donada en esquemes, mapes conceptuals, diagrames, gràfics, fotografies...

3. Manifestar una actitud crítica davant la lectura de qualsevol tipus de textos o obres literàries a través d'una lectura reflexiva que permeti identificar actituds d'acord o desacord, respectant a tota hora les opinions dels altres.

3.1 Identifica i expressa les actituds d'acord i desacord sobre aspectes parcials o globals d'un text.

3.2 Elabora la seva pròpia interpretació sobre el significat d'un text.

3.3 Respecta les opinions dels altres.

4. Seleccionar els coneixements que s'obtinguin de les biblioteques o de qualsevol altra font d'informació impresa en paper o digital, i

integrar-los en un procés d'aprenentatge continu.

4.1. *Empra, de forma autònoma, diverses fonts d'informació i integra els coneixements adquirits als seus discursos orals o escrits.*

4.2. *Coneix i empra habitualment diccionaris impresos o en versió digital, diccionaris de dubtes i irregularitats de la llengua, etc.*

4.3. *Coneix el funcionament de biblioteques (escolars, locals...), així com de biblioteques digitals i és capaç de sol·licitar llibres, vídeos... autònomament.*

5. *Aplicar progressivament les estratègies necessàries per produir textos adequats, coherents i cohesionats.*

5.1. *Aplica tècniques diverses per planificar els escrits: esquemes, arbres, mapes conceptuals, etc.*

5.2. *Redacta esborranys de textos.*

5.3. *Escriu textos en diferents suports amb el registre adequat, organitza les idees amb claredat, enllaça enunciats en seqüències lineals cohesionades i respecta les normes ortogràfiques i gramaticals.*

5.4. *Revisa el text en diverses fases per aclarir problemes amb el contingut (idees, estructura...) o la forma (puntuació, ortografia, gramàtica i presentació).*

5.5. *Avalua, amb l'ús de guies, la pròpia producció escrita, així com la producció escrita dels companys.*

5.6. *Reescriu textos propis i aliens i aplica les propostes de millora que es dedueixen de l'avaluació de la producció escrita.*

6. *Escriure textos en relació amb l'àmbit d'ús.*

6.1. *Redacta amb claredat i correcció textos propis de l'àmbit personal, acadèmic, social i laboral.*

6.2. *Redacta amb claredat i correcció textos narratius, descriptius, instructius, expositius i argumentatius i s'adequa als trets propis de la tipologia seleccionada.*

6.3. *Empra diferents i variats organitzadors textuais en els escrits.*

6.4. *Resumeix el contingut de tot tipus de textos, reconeix les idees principals amb coherència i cohesió i les expressa amb un estil propi, evitant reproduir literalment les paraules del text.*

6.5. *Fa esquemes i mapes conceptuals que estructurin el contingut dels textos treballats.*

6.6. *Explica per escrit el significat dels elements visuals que puguin aparèixer en els textos: gràfics, imatges, etc.*

7. *Valorar la importància de la lectura i l'escriptura com a eines d'adquisició dels aprenentatges i com a estímul del desenvolupament personal.*

7.1. *Produeix textos diversos i reconeix en l'escriptura l'instrument que és capaç d'organitzar el pensament.*

7.2. *Empra en els escrits paraules pròpies del nivell formal de la llengua incorporant-les al seu repertori lèxic i reconeixent la importància d'enriquir el seu vocabulari per expressar-se oralment i per escrit amb exactitud i precisió.*

7.3. *Valora i incorpora progressivament una actitud creativa davant la lectura i l'escriptura.*

7.4. *Coneix i utilitza eines de les tecnologies de la informació i la comunicació, participa, intercanvia opinions, comenta i valora escrits aliens o escriu i dona a conèixer els seus propis.*

BLOC 3. CONEIXEMENT DE LA LLENGUA

Continguts

La paraula

Observació, reflexió i explicació dels valors expressius i de l'ús de les diferents categories gramaticals, amb especial atenció a l'adjectiu, als diferents tipus de determinants i als pronoms.

Observació, reflexió i explicació dels valors expressius i de l'ús de les formes verbals en textos amb diferent intenció comunicativa.

Observació, reflexió i explicació de l'ús expressiu dels prefixos i sufixos, reconeix aquells que tenen origen grec i llatí, i explica el significat que aporten a l'arrel lèxica i la seva capacitat per a la formació i creació de noves paraules.

Observació, reflexió i explicació dels diferents nivells de significat de paraules i expressions en el discurs oral o escrit.

Utilització de diccionaris i altres fonts de consulta, en paper i format digital, sobre la normativa i l'ús no normatiu de les paraules i interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris de la llengua: gramaticals, semàntiques, registre i ús.

Les relacions gramaticals

Observació, reflexió i explicació dels límits sintàctics i semàntics de l'oració simple i la composta, de les paraules que relacionen els diferents grups que en formen part i dels seus elements constitutius.

Coneixement, ús i valoració de les normes ortogràfiques i gramaticals, reconeixement del seu valor social i la necessitat de cenyir-s'hi en l'escriptura per obtenir una comunicació eficient.

El discurs

Observació, reflexió i explicació i ús dels trets característics que permeten diferenciar i classificar els diferents gèneres textuais, amb especial atenció als discursos expositius i argumentatius.

Observació, reflexió i explicació de l'ús de connectors textuais i dels principals mecanismes de referència interna, tant gramaticals (substitucions pronominals) com lèxics (el·lipsi i substitucions mitjançant sinònims i hiperònims).

Les varietats de la llengua

Coneixement dels diferents registres i factors que incideixen en l'ús de la llengua en diferents àmbits socials i valoració de la importància d'utilitzar el registre adequat segons les condicions de la situació comunicativa.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer i explicar els valors expressius que adquireixen determinades categories gramaticals en relació amb la intenció comunicativa del text on apareixen, amb especial atenció a adjectius, determinants i pronoms.

- 1.1. *Explica els valors expressius que adquireixen alguns adjectius, determinants i pronoms en relació amb la intenció comunicativa del text on apareixen.*
2. Reconèixer i explicar els valors expressius que adquireixen les formes verbals en relació amb la intenció comunicativa del text del qual formen part.
- 2.1. *Reconeix i explica els valors expressius que adquireixen les formes verbals en relació amb la intenció comunicativa del text del qual formen part.*
3. Reconèixer i explicar el significat dels principals prefixos i sufixos i les seves possibilitats de combinació per crear noves paraules, i identifica aquells que procedeixen del llatí i grec.
- 3.1. *Reconeix els diferents procediments per a la formació de paraules noves i explica el valor significatiu dels prefixos i sufixos.*
- 3.2. *Forma substantius, adjectius, verbs i adverbis a partir d'altres categories gramaticals fent ús de diferents procediments lingüístics.*
- 3.3. *Coneix el significat dels principals prefixos i sufixos d'origen grecollatí i els utilitza per deduir el significat de paraules desconegudes.*
4. Identificar els diferents nivells de significat de paraules o expressions en funció de la intenció comunicativa del discurs oral o escrit del qual formen part.
- 4.1. *Explica tots els valors expressius de les paraules que guarden relació amb la intenció comunicativa del text on apareixen.*
- 4.2. *Explica amb precisió el significat de paraules i usa l'accepció adequada en relació amb el context en el qual apareixen.*
5. Usar correctament i eficaçment els diccionaris i altres fonts de consulta en paper o en format digital per resoldre dubtes sobre l'ús correcte de la llengua i per progressar en l'aprenentatge autònom.
- 5.1. *Utilitza els diccionaris i altres fonts de consulta en paper i format digital, resol eficaçment els dubtes que li sorgeixen sobre l'ús correcte de la llengua i progressa en l'aprenentatge autònom.*
6. Explicar i descriure els trets que determinen els límits oracionals per reconèixer l'estructura de les oracions compostes.
- 6.1. *Transforma i amplia oracions simples en oracions compostes i usa connectors i altres procediments de substitució per evitar repeticions.*
- 6.2. *Reconeix la paraula nuclear que organitza sintàcticament i semànticament un enunciat, així com els elements que s'agrupen a l'entorn d'ella.*
- 6.3. *Reconeix l'equivalència semàntica i funcional entre l'adjectiu, el substantiu i alguns adverbis amb oracions de relatiu, substantives i adverbials respectivament, transforma i amplia adjectius, substantius i adverbis en oracions subordinades i les insereix com a constituents d'una altra oració.*
- 6.4. *Utilitza de forma autònoma textos de la vida quotidiana per a l'observació, la reflexió i l'explicació sintàctica.*
7. Aplicar els coneixements sobre la llengua per resoldre problemes de comprensió i expressió de textos orals i escrits i per a la revisió progressivament autònoma dels textos propis i aliens.
- 7.1. *Revisa els seus discursos orals i escrits, aplica correctament les normes ortogràfiques i gramaticals i reconeix el seu valor social per obtenir una comunicació eficient.*
8. Identificar i explicar les estructures dels diferents gèneres textuais amb especial atenció a les estructures expositives i argumentatives per emprar-les a les seves produccions orals i escrites.
- 8.1. *Identifica i explica les estructures dels diferents gèneres textuais, amb especial atenció a les expositives i argumentatives, i les utilitza a les pròpies produccions orals i escrites.*
- 8.2. *Coneix els elements de la situació comunicativa que determinen els diversos usos lingüístics: tema, propòsit, destinatari, gènere textual, etc.*
- 8.3. *Describeix els trets lingüístics més destacats de textos expositius i argumentatius i els relaciona amb la intenció comunicativa i el context en el qual es produeixen.*
- 8.4. *Reconeix en un text, i empra a les produccions pròpies, els diferents procediments lingüístics per a l'expressió de la subjectivitat.*
9. Reconèixer en textos de diversa índole i usar a les produccions pròpies orals i escrites els diferents connectors textuais i els principals mecanismes de referència interna, tant gramaticals com lèxics.
- 9.1. *Reconeix i utilitza la substitució lèxica com un procediment de cohesió textual.*
- 9.2. *Identifica, explica i empra diferents tipus de connectors de causa, conseqüència, condició i hipòtesi, així com els mecanismes gramaticals i lèxics de referència interna que proporcionen cohesió a un text.*
10. Reconèixer i utilitzar els diferents registres lingüístics en funció dels àmbits socials, alhora que valora la importància d'emprar el registre adequat a cada moment.
- 10.1. *Reconeix els registres lingüístics en textos orals o escrits en funció de la intenció comunicativa i l'ús social que en fa.*
- 10.2. *Valora la importància d'utilitzar el registre adequat a cada situació comunicativa i l'aplica en els discursos orals i escrits que elabora.*

BLOC 4. EDUCACIÓ LITERÀRIA

Continguts

Pla lector

Lectura lliure d'obres de la literatura espanyola, universal i la literatura juvenil com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement del món per aconseguir el desenvolupament dels propis gusts i interessos literaris i la seva autonomia lectora.

Introducció a la literatura a través dels textos.

Aproximació a les obres més representatives de la literatura espanyola dels segles XVIII, XIX i XX als nostres dies a través de la lectura i l'explicació de fragments significatius i, si és el cas, d'obres completes.

Creació

Redacció de textos d'intenció literària a partir de la lectura de textos del segle XX, a partir de les convencions formals del gènere seleccionat i amb intenció lúdica i creativa.

Consulta de fonts d'informació variades per dur a terme treballs i citació adequada d'aquestes fonts.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Afavorir la lectura i comprensió d'obres literàries de la literatura espanyola i universal de tots els temps i de la literatura juvenil.
 - 1.1. *Llegeix i comprèn amb un grau creixent d'interès i autonomia obres literàries properes als seus gusts i aficions.*
 - 1.2. *Valora alguna de les obres de lectura lliure, resumeix el contingut, explica els aspectes que més li criden l'atenció i el que la lectura li aporta com a experiència personal.*
 - 1.3. *Desenvolupa progressivament el propi criteri estètic amb l'única finalitat d'aconseguir el plaer per la lectura.*
2. Promoure la reflexió sobre la connexió entre la literatura i la resta de les arts.
 - 2.1. *Desenvolupa progressivament la capacitat de reflexió a partir de l'observació, l'anàlisi i l'explicació de la relació existent entre diverses manifestacions artístiques de totes les èpoques (música, pintura, cinema...).*
 - 2.2. *Reconeix i comenta la pervivència o evolució de personatges tipus, temes i formes al llarg dels diversos períodes historioliteraris fins a l'actualitat.*
 - 2.3. *Compara textos literaris i peces dels mitjans de comunicació que responen a un mateix tòpic, observa, analitza i explica els diferents punts de vista segons el mitjà, l'època o la cultura i valora i critica el que llegeix o veu.*
3. Fomentar el gust i l'hàbit per la lectura en tots els seus vessants: com a font d'accés al coneixement i com a instrument de lleure i diversió que permet explorar mons diferents dels nostres, reals o imaginaris.
 - 3.1. *Parla en classe dels llibres i comparteix les seves impressions amb els companys.*
 - 3.2. *Treballa en equip determinats aspectes de les lectures proposades, o seleccionades pels alumnes, i investiga i experimenta de forma progressivament autònoma.*
 - 3.3. *Llegeix en veu alta, modula, adequa la veu, a partir d'elements de la comunicació no verbal i potencia l'expressivitat verbal.*
 - 3.4. *Dramatitza fragments literaris breus i desenvolupa progressivament l'expressió corporal com a manifestació de sentiments i emocions i respecta les produccions dels altres.*
4. Comprendre textos literaris representatius del segle XVIII als nostres dies, reconèixer la intenció de l'autor, el tema, els trets propis del gènere a què pertany i relacionar el contingut amb el context sociocultural i literari de l'època, o d'altres èpoques, i expressar la relació existent amb judicis personals raonats.
 - 4.1. *Llegeix i comprèn una selecció de textos literaris representatius de la literatura del segle XVIII als nostres dies, n'identifica el tema, en resumeix el contingut i n'interpreta el llenguatge literari.*
 - 4.2. *Expressa la relació que existeix entre el contingut de l'obra, la intenció de l'autor i el context i la pervivència de temes i formes i emet judicis personals raonats.*
5. Redactar textos personals d'intenció literària segons les convencions del gènere, amb intenció lúdica i creativa.
 - 5.1. *Redacta textos personals d'intenció literària a partir de models donats, a partir de les convencions del gènere i amb intenció lúdica i creativa.*
 - 5.2. *Desenvolupa el gust per l'escriptura com a instrument de comunicació capaç d'analitzar i regular els propis sentiments.*
6. Consultar i citar adequadament fonts d'informació variades per realitzar un treball acadèmic en suport paper o digital sobre un tema del currículum de literatura, adoptar un punt de vista crític i personal i utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació.
 - 6.1. *Consulta i cita adequadament diverses fonts d'informació per desenvolupar per escrit, amb rigor, claredat i coherència, un tema relacionat amb el currículum de literatura.*
 - 6.2. *Aporta en els seus treballs escrits o orals conclusions i punts de vista personals i crítics sobre les obres literàries i s'expressa amb rigor, claredat i coherència.*
 - 6.3. *Empra recursos variats de les tecnologies de la informació i la comunicació per dur a terme treballs acadèmics.*

MATEMÀTIQUES**Finalitat de l'assignatura**

Les matemàtiques són una eina valuosa per analitzar situacions diverses. Permeten estructurar el coneixement que s'obté de la realitat, analitzar-la i aconseguir-ne una nova informació per conèixer-la millor, valorar-la i prendre decisions. Per això, al llarg de l'escolaritat bàsica l'aprenentatge d'aquesta matèria ha d'anar dirigit a enriquir les seves possibilitats d'utilització.

Les matemàtiques s'entenen com un conjunt d'idees i maneres d'actuar que suposen no tan sols fer servir quantitats i formes geomètriques, sinó, sobretot, fer-se preguntes, obtenir models i identificar relacions i estructures, de manera que, en analitzar els fenòmens i les situacions que es presenten en la realitat, es puguin obtenir informacions i conclusions que inicialment no eren explícites. Concebudes d'aquesta manera, les matemàtiques incorporen les característiques que els han estat assignades tradicionalment i que s'identifiquen amb la deducció, la precisió, el rigor i la seguretat, entre altres, però són i aporten molt més del que es dedueix d'aquests termes: també són inducció, estimació, aproximació, probabilitat i temptativa, i milloren la capacitat d'enfrontar-se a situacions obertes, i no necessàriament de solució única.

Tot això es reflecteix en la doble finalitat que té l'aprenentatge escolar de les matemàtiques i que manté la seva validesa, encara que amb una interpretació més àmplia: s'aprenen matemàtiques perquè són útils en àmbits de la vida quotidiana, en el món laboral, per aprendre a aprendre i, també, pel que el seu aprenentatge aporta a la formació intel·lectual general, en concret les destreses susceptibles de ser emprades en una gamma àmplia de casos particulars i que contribueixen, per si mateixes, a potenciar capacitats cognitives dels alumnes.

Les matemàtiques apareixen vinculades estretament als avenços que la civilització ha assolit al llarg de la història. En el seu intent per comprendre el món, l'ésser humà ha creat i desenvolupat eines matemàtiques: el domini de l'espai i del temps; l'organització i l'optimització de recursos, formes i proporcions; la capacitat de previsió i control de la incertesa o l'ús de la tecnologia digital en són només alguns exemples. Aquests models contribueixen al desenvolupament i a la formalització de les ciències experimentals i socials, a les quals donen un suport instrumental adequat. D'altra banda, el llenguatge i el raonament propis de les matemàtiques aplicats als diferents fenòmens i aspectes de la realitat constitueixen un instrument eficaç que ens ajuda a comprendre i a explicar el món que ens envolta.

En la societat actual les persones necessiten, en els diferents àmbits professionals, un domini més gran d'idees i destreses matemàtiques que anys enrere. La presa de decisions requereix comprendre, modificar i produir missatges de tot tipus, i en la informació que empram apareixen, de cada vegada més, taules, gràfics i fórmules que requereixen coneixements matemàtics per interpretar-los correctament. Per això, els ciutadans han d'estar preparats per adaptar-se als canvis continus que es generen.

Ara bé, emprendre els reptes de la societat contemporània suposa, a més, preparar els ciutadans perquè adquireixin autonomia a l'hora d'establir hipòtesis i contrastar-les, dissenyar estratègies o extrapolar resultats a situacions anàlogues. Els continguts matemàtics seleccionats per a aquesta etapa obligatòria estan orientats a aconseguir que els alumnes puguin assolir els objectius proposats, i estar preparats per incorporar-se a la vida adulta. Per aconseguir-ho, s'hauran d'introduir les mesures que en cada cas siguin necessàries per atendre la diversitat d'actituds, interessos, expectatives i competències cognitives dels alumnes de l'etapa.

Estructura del currículum

En les taules adjuntes no es concreta l'assignació de cadascun dels elements del currículum al primer i al segon curs. És competència del departament de matemàtiques dels centres, mitjançant les programacions didàctiques, especificar per a cada curs els elements del currículum que hi inclouran, tenint present que entre els dos cursos s'han d'incloure tots els elements que hi figuren.

Els continguts, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge s'han distribuït entorn de blocs que permeten identificar els principals àmbits que comprenen l'aprenentatge de les matemàtiques en l'etapa de l'educació secundària obligatòria. Aquesta distribució no implica una organització tancada; ha de permetre ordenar de diferents maneres els elements del currículum i adoptar la metodologia més adequada a les característiques dels diversos elements i a la tipologia del grup d'alumnes.

El primer bloc, "Processos, mètodes i actituds en matemàtiques", és comú a tota l'etapa, s'ha de desenvolupar de manera simultània i transversal a la resta de blocs i és l'eix vertebrador de la matèria; s'articula sobre processos bàsics i imprescindibles en el quefer matemàtic: la resolució de problemes i els projectes d'investigació, les actituds adequades per desenvolupar el treball científic i la utilització de mitjans tecnològics.

La resta dels continguts s'ha distribuït en quatre blocs: "Nombres i àlgebra", "Geometria", "Funcions" i "Estadística i probabilitat". Com s'ha indicat abans, no es tracta de compartiments separats, perquè en tots els blocs es fan servir tècniques numèriques i algebraïques, i en qualsevol bloc pot ser útil confeccionar una taula, generar un gràfic o suscitar una situació d'incertesa probabilística.

En el segon bloc, "Nombres i àlgebra", es desenvolupa el sentit numèric iniciat a l'educació primària, que continua amb l'ampliació dels conjunts de nombres i la consolidació dels que ja s'han estudiat, establint relacions entre diferents formes de representació numèrica, com és el cas de fraccions, decimals i percentatges. El que és important en aquests cursos no és tan sols les destreses de càlcul i els algorismes, sinó una comprensió de les operacions que en permeti l'ús raonable, en paral·lel amb el desenvolupament de la capacitat d'estimació i càlcul mental, que faciliti exercir un control sobre el procediment i els resultats per detectar possibles errades.

D'altra banda, les destreses algebraïques es desenvolupen amb un augment progressiu de l'ús de símbols i expressions, posant especial esment en la lectura, la simbolització i el plantejament que es dugui a terme a partir de l'enunciat de cada problema. Per organitzar els continguts d'àlgebra s'ha tingut en compte que resulta, massa sovint, difícil per a molts alumnes. La construcció del coneixement algebraic ha de partir de la representació i la transformació de quantitats. La feina amb patrons i relacions, la simbolització i la traducció entre llenguatges són fonamentals.

El tercer bloc, "Geometria", consisteix a descriure i analitzar propietats i relacions, i a classificar i raonar sobre formes i estructures geomètriques. L'aprenentatge de la geometria ha d'oferir oportunitats contínues per construir, dibuixar, modelitzar, mesurar o classificar d'acord amb criteris triats lliurement. L'estudi de la geometria ofereix oportunitats excel·lents per establir relacions amb altres àmbits, com la naturalesa o el món de l'art, que no poden quedar de costat i que s'haurien de potenciar amb exemples de la nostra comunitat autònoma.

En el quart bloc, "Funcions", l'estudi de les relacions entre variables i la seva representació mitjançant taules, gràfiques i models matemàtics

és de gran utilitat per descriure, interpretar, predir i explicar fenòmens diversos de tipus econòmic, social o natural. Els continguts d'aquest bloc tracten diferents maneres de representar una situació: verbal, numèrica, geomètrica o mitjançant una expressió literal, així com la traducció entre les diferents representacions. Així mateix, es pretén que els alumnes siguin capaços de distingir les característiques de determinats tipus de funcions per modelitzar situacions reals.

El cinquè bloc és "Estadística i probabilitat". A causa de la seva presència en els mitjans de comunicació i l'ús que en fan les diferents matèries, l'estadística té actualment una gran importància. Estudiar-ne ha de capacitar els alumnes per interpretar informacions donades en llenguatge estadístic i per analitzar críticament les presentacions fal·laces o distorsionades i els abusos que de vegades conté la informació de naturalesa estadística. Als primers cursos es pretén fer una aproximació natural a l'estudi de fenòmens aleatoris senzills mitjançant l'experimentació i el tractament amb taules i gràfics de dades estadístiques. La probabilitat introdueix els alumnes en l'estudi i la comprensió de situacions d'incertesa i d'atzar, presents en múltiples àmbits de la vida quotidiana, amb l'objectiu de prendre decisions fonamentades.

Orientacions metodològiques

Partint dels fets concrets fins a aconseguir arribar a altres de més abstractes, l'ensenyament i l'aprenentatge de la matèria de matemàtiques permeten als alumnes adquirir els coneixements matemàtics, familiaritzar-se amb el context en què s'apliquen i desenvolupar procediments per resoldre problemes. Els nous coneixements que s'han d'adquirir han de tenir suport en els que ja s'han assolit: els contextos s'han de seleccionar amb l'objectiu que els alumnes s'aproximin al coneixement de manera intuïtiva mitjançant situacions properes, que vagin adquirint cada vegada més complexitat, i ampliar progressivament l'aplicació a problemes relacionats amb fenòmens naturals i socials i a altres contextos menys propers a la seva realitat immediata.

Al llarg de les diferents etapes educatives, els alumnes han de progressar en l'adquisició de les habilitats de pensament matemàtic, en concret en la capacitat d'analitzar i investigar, interpretar i comunicar de forma matemàtica diversos fenòmens i problemes en diferents contextos, així com en la de proporcionar solucions pràctiques; també han de desenvolupar actituds positives cap al coneixement matemàtic, tant per a l'enriquiment personal com per a la valoració del seu paper en el progrés de la humanitat.

Si es fa l'èmfasi en el desenvolupament de la competència matemàtica, és a dir, si es vol aconseguir que els alumnes emprin adequadament els seus coneixements per resoldre situacions reals en diferents contextos (personal, laboral, social i científic), aquestes situacions s'han de treballar a l'aula. Per aconseguir-ho és important donar sentit i context als continguts, evitar l'abús d'exercicis mecànics, emprar una varietat de recursos i fonts i plantejar qüestions obertes, problemes amb més d'una solució (o sense solució), on s'hagi d'analitzar quina és la informació útil, i que es puguin abordar des de més d'una perspectiva.

D'altra banda, la investigació de situacions problemàtiques i l'elaboració de projectes són activitats que posen de manifest el grau de competència adquirida i fomenta el seu desenvolupament, perquè la competència matemàtica adquireix realitat i sentit en la mesura que els elements i els raonaments matemàtics són emprats per afrontar les situacions quotidianes que els requereixen.

És convenient que, en la mesura que sigui possible, els alumnes no rebin passivament els continguts matemàtics com una cosa ja feta i tancada, sinó que els descobreixin i trobin les seves relacions per construir el seu propi coneixement. És molt important el paper de guia que desenvolupa el docent, no com a mer transmissor, sinó proposant, supervisant i redirigint les activitats per propiciar aquest procés de redescobrimient que fan els alumnes. Seguint aquesta línia, és aconsellable millorar la visió de la resolució de problemes com una aplicació dels continguts apresos i complementar-la amb el plantejament de situacions problemàtiques que estiguin dirigides a la introducció i el treball de nous continguts.

La utilització d'episodis de la història de les matemàtiques, a més de ser un recurs per abordar alguns continguts d'una manera més amena, afavoreix una visió de les matemàtiques com una ciència viva i en evolució, i mostra també la part humana de la creació científica.

El camí cap a l'abstracció ha de partir de situacions concretes que afavoreixin la comprensió dels conceptes. Aquesta és la funció principal dels materials manipulables, que ajuden també a millorar la intuïció, el raonament i la creativitat.

Són de gran utilitat com a material manipulable objectes d'ús quotidià, com ara envasos, xinxetes, escuradents, daus i altres. També es poden trobar materials comercialitzats per ensenyar les matemàtiques: policubs, àbacs, reglets, geoplans, cossos geomètrics, poliedres desplegable, entre altres. Tots aquests materials ajuden a comprendre conceptes i a crear un ambient òptim de resolució de problemes.

La calculadora i el programari de càlcul (numèric i simbòlic) han de ser incorporats a l'aula com a eines indispensables per aprendre les matemàtiques, ja que potencien la investigació i la comprensió de conceptes matemàtics. Durant l'aprenentatge, els alumnes hauran de reconèixer la conveniència d'emprar aquestes eines en situacions diverses. A més, usar-les afavoreix l'autonomia dels alumnes, així com la iniciativa personal.

La introducció dels recursos virtuals a l'aula pot afavorir de manera considerable l'aprenentatge de les matemàtiques. L'enorme quantitat de programes específics de matemàtiques, com ara el programari de geometria dinàmica o eines de tractament de dades o de representació de funcions, incorporen una nova dimensió en l'ensenyament de les matemàtiques. A més, a la xarxa hi ha recursos disponibles per treballar la

manipulació virtual a través de miniaplicacions i simulacions virtuals. Tots aquests recursos estimulen les capacitats d'observació, manipulació, raonament, anàlisi i investigació. Un altre tipus de recurs virtual és el programari interactiu dissenyat per treballar procediments que requereixen una certa habilitat o pràctica, que són autocorrectius i que permeten un tractament individualitzat de cert tipus de tasques. Amb aquest programari es pot fer un tractament adequat de la diversitat i permet el reforç i l'ampliació de continguts i procediments.

La utilització adequada de mitjans audiovisuals (vídeos i imatges) ajuda a visualitzar i comprendre conceptes o determinades propietats. També poden servir per observar les matemàtiques en diferents àmbits, com ara la natura, l'art o els mitjans de comunicació.

Tot i que els continguts s'organitzen per blocs, no s'han d'agafar com a unitats didàctiques ni organitzar-los necessàriament en l'ordre que apareixen. És important que els alumnes tinguin una visió de conjunt de les matemàtiques, coherent amb les múltiples connexions que hi ha entre les diferents branques que la integren. Per aconseguir-ho és convenient, sempre que sigui possible, plantejar situacions que permetin treballar continguts de diferents blocs. D'aquesta manera s'assoleix, també, un aprofundiment més gran en la comprensió de la matèria.

D'altra banda, les matemàtiques estan molt relacionades amb altres disciplines; són la ciència que elabora els models o eines que aquestes fan servir. Per fer palesa aquesta relació i que els alumnes no percebin les diferents matèries com a compartiments separats, seria bo treballar alguns continguts de manera interdisciplinària.

La LOMCE especifica que en aquesta etapa l'avaluació ha de ser contínua, formativa i integradora. És important tenir present que la funció principal ha de ser la millora de l'aprenentatge per assegurar que tots els estudiants assoleixen el màxim nivell competencial atenent les seves capacitats.

L'avaluació ha de formar part del procés de manera que tinguí caràcter continu i formatiu, que permeti prendre decisions en relació amb el progrés de l'aprenentatge i fer arribar les ajudes a temps, sense esperar al final del període d'avaluació.

L'avaluació dels alumnes s'hauria de fer amb una varietat àmplia d'instruments i no tan sols amb proves escrites. Totes les activitats que es duen a terme a l'aula ens faciliten la recollida d'informació per avaluar el progrés i les dificultats. Perquè aquesta avaluació sigui efectiva, s'ha de planificar de manera que no quedi reduïda a una observació informal.

L'avaluació inicial, tan important abans d'abordar uns continguts, hauria de consistir en un recull d'informacions, no en una qualificació numèrica, relativa als coneixements previs requerits per assegurar un bon aprenentatge del que s'ha programat. Es pot fer mitjançant la revisió d'informacions del curs anterior, quan sigui possible, juntament amb l'execució d'alguna tasca inicial complementària, oral o escrita.

El procés d'avaluació hauria de ser obert i compartit amb els estudiants, que els animi a participar-hi, amb tasques que permetin l'autoavaluació i també la coavaluació (entesa com una revisió col·laborativa entre iguals), que els faci conscients dels seus coneixements i fortaleixi tant com de les seves dificultats, que entenguin com millorar. Per això, els professors haurien de fer explícits els objectius, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge de manera que els estudiants percebin l'avaluació com una peça important en la millora del seu aprenentatge.

Els professors haurien de reflexionar sobre l'avaluació proposada i la informació recollida, de manera que els facilitin la millora en la seva pràctica docent al llarg del procés d'ensenyament: programació, metodologia, recursos, amb els indicadors acordats en les programacions dels departaments.

Pel que fa a l'avaluació final, sumatòria, s'haurien de fer servir instruments que prevegin l'execució de tasques complexes, ben graduades en dificultat, que integrin els diferents tipus de coneixements, blocs de continguts i contextos.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria de matemàtiques contribueix especialment al desenvolupament de la competència matemàtica, reconeguda per la Unió Europea com una competència clau. Aquesta s'entén com l'habilitat per desenvolupar i aplicar el raonament matemàtic amb l'objectiu de resoldre diversos problemes en situacions quotidianes; en concret, seguint la classificació del marc teòric de PISA, engloba les capacitats següents: comunicar, matematitzar, representar, raonar i argumentar, idear estratègies per resoldre problemes, emprar eines matemàtiques i utilitzar el llenguatge simbòlic, formal i tècnic i les operacions. A més, el desenvolupament matemàtic ajuda a adquirir la resta de competències.

Per tant, les matemàtiques dins el currículum afavoreixen el progrés en l'adquisició de la competència matemàtica a partir del coneixement dels continguts i el seu ampli conjunt de procediments de càlcul, anàlisi, mesura i estimació dels fenòmens de la realitat i de les seves relacions, com a instrument imprescindible en el desenvolupament dels individus i component essencial de comprensió, la modelització i la transformació dels fenòmens de la realitat. D'altra banda, les matemàtiques contribueixen a la formació intel·lectual dels alumnes, la qual cosa els permetrà millorar tant en l'àmbit personal com en el social.

Convé assenyalar que no totes les maneres d'ensenyar matemàtiques contribueixen igualment a adquirir la competència matemàtica: l'èmfasi en la funcionalitat dels aprenentatges, la seva utilitat per comprendre el món que ens envolta o la mateixa selecció d'estratègies per resoldre

un problema determinen la possibilitat real d'aplicar les matemàtiques en diferents camps de coneixement o en diferents situacions de la vida quotidiana.

La resolució de problemes i els projectes d'investigació constitueixen eixos fonamentals en el procés d'ensenyament-aprenentatge de les matemàtiques. L'habilitat de formular, plantejar, interpretar i resoldre problemes és una de les capacitats essencials de l'activitat matemàtica, perquè permet a les persones emprar els processos cognitius per abordar i resoldre situacions multidisciplinàries reals, fet que resulta de màxim interès per al desenvolupament de la creativitat i el pensament lògic. Per tant, les tècniques heurístiques que desenvolupa la resolució de problemes constitueixen models generals de tractament de la informació i de raonament i consoliden l'adquisició de destreses involucrades en la competència d'aprendre a aprendre, com ara l'autonomia, la perseverança, la sistematització, la reflexió crítica i l'habilitat per comunicar amb eficàcia els resultats del propi treball.

La incorporació d'eines tecnològiques com a recurs didàctic per aprendre i per resoldre problemes contribueix a millorar la competència digital dels alumnes, de la mateixa manera que la utilització dels llenguatges gràfic i estadístic ajuda a interpretar millor la realitat expressada pels mitjans de comunicació. No és menys important la interacció entre els diferents tipus de llenguatge: natural, numèric, gràfic, geomètric i algebraic com a forma de lligar el tractament de la informació amb l'experiència dels alumnes.

D'altra banda, les matemàtiques contribueixen a la competència de consciència i expressions culturals, perquè el mateix coneixement matemàtic és expressió universal de la cultura; en particular, la geometria és part integral de l'expressió artística de la humanitat, que ofereix mitjans per descriure i comprendre el món que ens envolta i per apreciar la bellesa de les estructures que ha creat.

La matèria també contribueix a la competència en comunicació lingüística, quan es llegeixen de forma comprensiva els enuncisats i s'expressen tant oralment com per escrit els processos duits a terme i els raonaments seguits, la qual cosa ajuda a formalitzar el pensament. El mateix llenguatge matemàtic és, per ell mateix, un vehicle de comunicació d'idees que destaca per la precisió en els termes i per la gran capacitat per transmetre conjectures gràcies a un lèxic propi de caràcter sintètic, simbòlic i abstracte.

En els processos de resolució i investigació s'involucren altres competències, com per exemple el sentit d'iniciativa i esperit emprenedor, quan s'estableix un pla de feina en revisió i modificació contínua a mesura que es va resolent el problema; i les competències socials i cíviques, quan s'impliqua una actitud oberta enfront d'opinions i resolucions diferents.

Objectius específics

1. Reconèixer i valorar el paper que les matemàtiques tenen com a part integrant de la cultura i, mitjançant les competències matemàtiques, analitzar tot tipus de fenòmens relacionats amb la diversitat cultural, el medi, la salut, la justícia social, el consum i altres, i actuar sempre de manera reflexiva, compromesa i crítica en tots els àmbits de la vida.
2. Progressar en l'adquisició d'habilitats de pensament matemàtic, com analitzar i investigar, interpretar, formular i comunicar de manera matemàtica, usant les representacions adequades, fenòmens i problemes en diferents contextos.
3. Identificar la possibilitat de matematització de situacions problemàtiques de la realitat, plantejar i resoldre el problema mitjançant l'ús de les eines i els models matemàtics adients, i interpretar les solucions en el context original.
4. Desenvolupar, en la manera d'afrontar els problemes de la vida quotidiana, actituds i maneres inherents a l'activitat matemàtica, com la feina sistemàtica, la constància, la reflexió sobre les decisions preses i els errors comesos o la capacitat de canviar el punt de vista.
5. Desenvolupar una actitud positiva davant la resolució de problemes i les situacions desconegudes, augmentar l'autoestima i la confiança en les pròpies capacitats, i superar bloqueigs i inseguretats.
6. Emprar les eines tecnològiques adequades tant per fer diferents tipus de càlculs, representacions i simulacions, com per cercar, analitzar i seleccionar informació, elaborar documents propis i exposar-los o compartir-los, si és el cas, ja sigui per resoldre situacions problemàtiques o per al mateix procés d'aprenentatge.
7. Adquirir i millorar tècniques de resolució de problemes, des de la lectura comprensiva de l'enunciat i les estratègies de resolució fins a la revisió del procés seguit, i incorporar al llenguatge les formes d'expressió que permetin explicar raonadament aquest procés de manera clara i precisa.
8. Conèixer i emprar diferents tipus de nombres i les relacions i les operacions entre ells per tractar aspectes de la realitat que siguin quantificables: recollir, transformar i intercanviar informació i resoldre problemes de la vida diària, triant el tipus de càlcul i l'estratègia adequats.
9. Valorar la importància de la mesura tant en la vida quotidiana com en l'àmbit científic, i aplicar procediments (instruments, fórmules o algun altre) per obtenir mesures de manera directa o indirecta i fer estimacions en diferents contextos.

10. Identificar, representar i analitzar situacions de canvi i de relacions, numèriques o geomètriques, i reconèixer els patrons i les lleis generals que les regeixen, usant diferents llenguatges: verbal, numèric, algebraic, gràfic i geomètric.

11. Reconèixer, descriure i analitzar figures planes i cossos geomètrics, identificar les que són presents en l'entorn i emprar les seves propietats i relacions per interpretar millor aquest entorn, resoldre problemes, gaudir de la bellesa que generen i desenvolupar la creativitat i la imaginació.

12. Fer servir tècniques de recollida d'informació i emprar les eines o els mètodes estadístics apropiats per organitzar, analitzar i presentar aquestes dades o les que hi hagi presents en diferents mitjans de comunicació, a fi de poder interpretar millor els missatges, o donar les respostes adequades sobre les característiques d'una població.

13. Reconèixer situacions d'incertesa, i valorar i usar la probabilitat com a mesura d'aquesta incertesa i per superar prejudicis habitualment associats a algunes d'aquestes situacions.

14. Incorporar al vocabulari propi elements del llenguatge matemàtic per expressar-se oralment i per escrit en contextos en què és necessària una comunicació correcta.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

BLOC 1. PROCESSOS, MÈTODES I ACTITUDS EN MATEMÀTIQUES

Continguts

Planificació del procés de resolució de problemes.

Estratègies i procediments posats en pràctica: ús del llenguatge apropiat (gràfic, numèric, algebraic), reformulació del problema, resolució de subproblemes, recompte exhaustiu, inici per casos particulars senzills, recerca de regularitats i lleis.

Reflexió sobre els resultats: revisió de les operacions utilitzades, assignació d'unitats als resultats, comprovació i interpretació de les solucions en el context de la situació, recerca d'altres formes de resolució, etc.

Plantejament d'investigacions matemàtiques escolars en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics.

Pràctica dels processos de matematització i modelització en contextos de la realitat i en contextos matemàtics.

Confiança en les pròpies capacitats per desenvolupar actituds adequades i afrontar les dificultats pròpies del treball científic.

Utilització de mitjans tecnològics en el procés d'aprenentatge per:

a) Recollir dades de forma ordenada i organitzar-les.

b) Elaborar i crear representacions gràfiques de dades numèriques, funcionals o estadístiques.

c) Facilitar la comprensió de propietats geomètriques o funcionals i la realització de càlculs de tipus numèric, algebraic o estadístic.

d) Dissenyar simulacions i elaborar prediccions sobre situacions matemàtiques diverses.

e) Elaborar informes i documents sobre els processos duts a terme i els resultats i conclusions obtinguts; comunicar i compartir, en entorns apropiats, la informació i les idees matemàtiques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Expressar verbalment, de forma raonada, el procés seguit en la resolució d'un problema.

1.1. Expressa verbalment, de forma raonada, el procés seguit en la resolució d'un problema, amb el rigor i la precisió adequats.

2. Utilitzar processos de raonament i estratègies de resolució de problemes, fent els càlculs necessaris i comprovant les solucions obtingudes.

2.1. Analitza i comprèn l'enunciat dels problemes (dades, relacions entre les dades, context del problema).

2.2. Valora la informació d'un enunciat i la relaciona amb el nombre de solucions del problema.

2.3. Fa estimacions i elabora conjectures sobre els resultats dels problemes que s'han de resoldre, i en valora la utilitat i l'eficàcia.

2.4. Fa servir estratègies heurístiques i processos de raonament en la resolució de problemes, i reflexiona sobre el procés de resolució de problemes.

3. Descriure i analitzar situacions de canvi per trobar patrons, regularitats i lleis matemàtiques en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics, i valorar-ne la utilitat per fer prediccions.

3.1. Identifica patrons, regularitats i lleis matemàtiques en situacions de canvi en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics.

3.2. Empra les lleis matemàtiques trobades per fer simulacions i prediccions sobre els resultats possibles, i en valora l'eficàcia i la idoneïtat.

4. Aprofundir en problemes resolts plantejant petites variacions en les dades, altres preguntes i altres contextos.

4.1. Aprofundeix en els problemes una vegada resolts: revisant el procés de resolució i les passes i les idees importants, analitzant la coherència de la solució o cercant altres formes de resolució.

4.2. Es planteja nous problemes, a partir d'un de resolt: variant les dades, proposant noves preguntes, resolent altres problemes semblants, plantejant casos particulars o més generals d'interès, establint connexions entre el problema i la realitat.

5. Elaborar i presentar informes sobre el procés, els resultats i les conclusions obtingudes en els processos d'investigació.

5.1. Exposar i defensar el procés seguit, a més de les conclusions obtingudes, utilitzant diferents llenguatges: algebraic, gràfic, geomètric i estadístic-probabilístic.

6. Desenvolupar processos de matematització en contextos de la realitat quotidiana (numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics o

probabilístics) a partir de la identificació de problemes en situacions problemàtiques de la realitat.

6.1. *Identifica situacions problemàtiques de la realitat, susceptibles de contenir problemes d'interès.*

6.2. *Estableix connexions entre un problema del món real i el món matemàtic identificant els problemes matemàtics subjacents i els coneixements matemàtics necessaris.*

6.3. *Usa, elabora o construeix models matemàtics senzills que permetin la resolució de problemes dins el camp de les matemàtiques.*

6.4. *Interpreta la solució matemàtica del problema en el context de la realitat.*

6.5. *Fa simulacions i prediccions, en el context real, per valorar l'adequació i les limitacions dels models i proposa millores que n'augmentin l'eficàcia.*

7. Valorar la modelització matemàtica com un recurs per resoldre problemes de la realitat quotidiana i avaluar l'eficàcia i les limitacions dels models emprats o construïts.

7.1. *Reflexiona sobre el procés i obté conclusions sobre aquest i sobre els resultats.*

8. Desenvolupar i conrear les actituds personals inherents a la tasca matemàtica.

8.1. *Desenvolupa actituds adequades per al treball en matemàtiques: esforç, perseverança, flexibilitat i acceptació de la crítica raonada.*

8.2. *Es planteja la resolució de reptes i problemes amb la precisió, la cura i l'interès adequats al nivell educatiu i a la dificultat de la situació.*

8.3. *Distingeix entre problemes i exercicis, i adopta l'actitud adequada per a cada cas.*

8.4. *Desenvolupa actituds de curiositat i indagació, i hàbits de plantejar preguntes i cercar respostes adequades, tant en l'estudi dels conceptes com en la resolució de problemes.*

9. Superar bloqueigs i inseguretats davant la resolució de situacions desconegudes.

9.1. *Pren decisions en els processos de resolució de problemes, d'investigació i de matematització o de modelització, i en valora les conseqüències i la conveniència per la senzillesa i la utilitat.*

10. Reflexionar sobre les decisions preses i aprendre'n per a situacions futures similars.

10.1. *Reflexiona sobre els problemes resolts i els processos desenvolupats, valora la potència i la senzillesa de les idees clau i n'aprèn per a situacions futures similars.*

11. Emprar les eines tecnològiques adequades, de forma autònoma, fent càlculs numèrics, algebraics o estadístics, elaborant representacions gràfiques, recreant situacions matemàtiques mitjançant simulacions o analitzant amb sentit crític situacions diverses que ajudin a comprendre conceptes matemàtics o a resoldre problemes.

11.1. *Selecciona eines tecnològiques adequades i les utilitza per dur a terme càlculs numèrics, algebraics o estadístics quan la dificultat d'aquests impedeix o no aconsella fer-los manualment.*

11.2. *Emptra mitjans tecnològics per fer representacions gràfiques de funcions amb expressions algebraiques complexes i n'extreu informació qualitativa i quantitativa.*

11.3. *Dissenya representacions gràfiques per explicar el procés seguit en la resolució de problemes, mitjançant la utilització de mitjans tecnològics.*

11.4. *Recrea entorns i objectes geomètrics amb eines tecnològiques interactives per mostrar, analitzar i comprendre propietats geomètriques.*

12. Fer servir les tecnologies de la informació i la comunicació de manera habitual en el procés d'aprenentatge, cercant, analitzant i seleccionant informació rellevant a Internet o a altres fonts, elaborant documents propis, fent-ne exposicions i argumentacions i compartint-los en entorns apropiats per facilitar la interacció.

12.1. *Elabora documents digitals propis (text, presentació, imatge, vídeo, so...), com a resultat del procés de recerca, anàlisi i selecció d'informació rellevant, amb l'eina tecnològica adequada i els comparteix per discutir-los o difondre'ls.*

12.2. *Emptra els recursos creats per fonamentar l'exposició oral dels continguts treballats a l'aula.*

12.3. *Usa adequadament els mitjans tecnològics per estructurar i millorar el seu procés d'aprenentatge recollint la informació de les activitats, analitzant punts forts i febles del seu procés acadèmic i establint pautes de millora.*

BLOC 2. NOMBRES I ÀLGEBRA

Continguts

Divisibilitat dels nombres naturals. Criteris de divisibilitat.

Nombres primers i composts. Descomposició d'un nombre en factors primers.

Múltiples i divisors comuns a diversos nombres.

Màxim comú divisor i mínim comú múltiple de dos o més nombres naturals.

Nombres negatius. Significat i utilització en contextos reals.

Nombres enters. Representació, ordenació en la recta numèrica i operacions. Operacions amb calculadora.

Fraccions en entorns quotidians. Fraccions equivalents. Comparació de fraccions. Representació, ordenació i operacions.

Nombres decimals. Representació, ordenació i operacions.

Relació entre fraccions i decimals. Conversió i operacions.

Significats i propietats dels nombres en contextos diferents del càlcul: nombres triangulars, quadrats, pentagonals.

Potències de nombres enters i fraccionaris amb exponent natural. Operacions.

Potències de base 10. Ús de la notació científica per representar nombres grans.

Quadrats perfectes. Arrels quadrades. Estimació i obtenció d'arrels aproximades.

Jerarquia de les operacions.

Càlculs amb percentatges (mental, manual, amb calculadora). Augments i disminucions percentuals. Raó i proporció. Magnituds directament i inversament proporcionals. Constant de proporcionalitat. Resolució de problemes en què intervingui la proporcionalitat directa o inversa o variacions percentuals. Repartiments directament i inversament proporcionals. Elaboració i utilització d'estratègies per al càlcul mental, per al càlcul aproximat i per al càlcul amb calculadora o altres mitjans tecnològics. Iniciació al llenguatge algebraic. Traducció d'expressions del llenguatge quotidià, que representin situacions reals, a l'algebraic i a l'inrevés. El llenguatge algebraic per generalitzar propietats i simbolitzar relacions. Obtenció de fórmules i termes generals basada en l'observació de pautes i regularitats. Valor numèric d'una expressió algebraica. Operacions amb expressions algebraiques senzilles. Transformació i equivalències. Identitats. Operacions amb polinomis en casos senzills. Equacions de primer grau amb una incògnita (mètodes algebraic i gràfic) i de segon grau amb una incògnita (mètode algebraic). Resolució. Interpretació de les solucions. Equacions sense solució. Resolució de problemes. Sistemes de dues equacions lineals amb dues incògnites. Mètodes algebraics de resolució i mètode gràfic. Resolució de problemes.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Emprar nombres naturals, enters, fraccionaris, decimals i percentatges, les seves operacions i propietats per recollir, transformar i intercanviar informació i resoldre problemes relacionats amb la vida diària.
 - 1.1. *Identifica els diferents tipus de nombres (naturals, enters, fraccionaris i decimals) i els fa servir per representar, ordenar i interpretar adequadament informació quantitativa.*
 - 1.2. *Calcula el valor d'expressions numèriques de diferents tipus de nombres mitjançant les operacions elementals i les potències d'exponent natural aplicant correctament la jerarquia de les operacions.*
 - 1.3. *Empra adequadament els diferents tipus de nombres i les seves operacions per resoldre problemes quotidians contextualitzats, i representa i interpreta mitjançant mitjans tecnològics, quan sigui necessari, els resultats obtinguts.*
2. Conèixer i usar propietats i nous significats dels nombres en contextos de paritat, divisibilitat i operacions elementals, i millorar així la comprensió del concepte i dels tipus de nombres.
 - 2.1. *Reconeix nous significats i propietats dels nombres en contextos de resolució de problemes sobre paritat, divisibilitat i operacions elementals.*
 - 2.2. *Aplica els criteris de divisibilitat per 2, 3, 5, 9 i 11 per descompondre en factors primers nombres naturals i els empra en exercicis, activitats i problemes contextualitzats.*
 - 2.3. *Identifica i calcula el màxim comú divisor i el mínim comú múltiple de dos o més nombres naturals mitjançant l'algoritme adequat i els aplica a la resolució de problemes contextualitzats*
 - 2.4. *Fa càlculs en què intervenen potències d'exponent natural i aplica les regles bàsiques de les operacions amb potències.*
 - 2.5. *Calcula i interpreta adequadament l'oposat i el valor absolut d'un nombre enter, i en comprèn el significat i el contextualitza en problemes de la vida real.*
 - 2.6. *Fa operacions d'arrodoniment i truncament de nombres decimals coneixent el grau d'aproximació i l'aplica a casos concrets.*
 - 2.7. *Fa operacions de conversió entre nombres decimals i fraccionaris, troba fraccions equivalents i simplifica fraccions, per aplicar-ho a la resolució de problemes.*
 - 2.8. *Empra la notació científica i en valora l'ús per simplificar càlculs i representar nombres molt grans.*
3. Desenvolupar, en casos senzills, la competència en l'ús d'operacions combinades com a síntesi de la seqüència d'operacions aritmètiques, aplicant correctament la jerarquia de les operacions o estratègies de càlcul mental.
 - 3.1. *Fa operacions combinades entre nombres enters, decimals i fraccionaris, amb eficàcia, mitjançant el càlcul mental, algorismes de llapis i paper, calculadora o mitjans tecnològics, emprant la notació més adequada i respectant la jerarquia de les operacions.*
4. Triar la forma de càlcul apropiada (mental, escrita o amb calculadora), usant diferents estratègies que permetin simplificar les operacions amb nombres enters, fraccions, decimals i percentatges i estimant la coherència i la precisió dels resultats obtinguts.
 - 4.1. *Desenvolupa estratègies de càlcul mental per dur a terme càlculs exactes o aproximats i valora la precisió exigida en l'operació o en el problema.*
 - 4.2. *Fa càlculs amb nombres naturals, enters, fraccionaris i decimals decidint la forma més adequada (mental, escrita o amb calculadora), coherent i precisa.*
5. Utilitzar diferents estratègies (ús de taules, obtenció i ús de la constant de proporcionalitat, reducció a la unitat) per obtenir elements desconeguts en un problema a partir d'altres coneguts en situacions de la vida real en les quals hi hagi variacions percentuals i magnituds directament o inversament proporcionals.
 - 5.1. *Identifica i discrimina relacions de proporcionalitat numèrica (com el factor de conversió o el càlcul de percentatges) i les empra per resoldre problemes en situacions quotidianes.*
 - 5.2. *Analitza situacions senzilles i reconeix que hi intervenen magnituds que no són directament ni inversament proporcionals.*
6. Analitzar processos numèrics canviants i identificar els patrons i les lleis generals que els regeixen, utilitzant el llenguatge algebraic per expressar-los, comunicar-los, fer prediccions sobre la manera com es comporten en modificar les variables, i operar amb expressions algebraiques.
 - 6.1. *Describeix situacions o enunciat que depenen de quantitats variables o desconegudes i seqüències lògiques o regularitats, mitjançant expressions algebraiques, i hi opera.*

6.2. Identifica propietats i lleis generals a partir de l'estudi de processos numèrics recurrents o canviants, les expressa mitjançant el llenguatge algebraic i les empra per fer prediccions.

6.3. Utilitza les identitats algebraiques notables i les propietats de les operacions per transformar expressions algebraiques.

7. Usar el llenguatge algebraic per simbolitzar i resoldre problemes mitjançant el plantejament d'equacions de primer i segon grau i sistemes d'equacions, aplicar mètodes algebraics o gràfics per resoldre'ls i contrastar els resultats obtinguts.

7.1. Comprova, donada una equació (o un sistema), si un nombre és (o uns nombres són) la solució.

7.2. Formula algebraicament una situació de la vida real mitjançant equacions de primer i segon grau i sistemes d'equacions lineals amb dues incògnites, les resol i interpreta el resultat obtingut.

BLOC 3. GEOMETRIA

Continguts

Elements bàsics de la geometria del pla. Relacions i propietats de figures en el pla. Paral·lelisme i perpendicularitat.

Angles i les seves relacions.

Construccions geomètriques senzilles: mediatriu, bisectriu. Propietats.

Figures planes elementals: triangle, quadrat, figures poligonals.

Classificació de triangles i quadrilàters. Propietats i relacions.

Mesura i càlcul d'angles de figures planes.

Càlcul d'àrees i perímetres de figures planes. Càlcul d'àrees per descomposició en figures simples.

Circumferència, cercle, arcs i sectors circulars.

Triangles rectangles. El teorema de Pitàgores. Justificació geomètrica i aplicacions.

Semblança: figures semblants. Criteris de semblança. Raó de semblança i escala. Raó entre longituds, àrees i volums de cossos semblants.

Políedres i cossos de revolució. Elements característics, classificació. Àrees i volums.

Propietats, regularitats i relacions dels políedres. Càlcul de longituds, superfícies i volums del món físic.

Ús d'eines informàtiques per estudiar formes, configuracions i relacions geomètriques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer i descriure figures planes i els seus elements i propietats característics per classificar-les, identificar situacions, descriure el context físic i abordar problemes de la vida quotidiana.

1.1. Reconeix i descriu les propietats característiques dels polígons regulars: angles interiors, angles centrals, diagonals, apotemes, simetries.

1.2. Defineix els elements característics dels triangles, traçant-los i coneixent la propietat comuna a cada un, i els classifica atenent tant els seus costats com els seus angles.

1.3. Classifica els quadrilàters i els paral·lelograms atenent el paral·lelisme entre els costats oposats i coneixent les seves propietats referents a angles, costats i diagonals.

1.4. Identifica les propietats geomètriques que caracteritzen els punts de la circumferència i el cercle.

2. Utilitzar estratègies, eines tecnològiques i tècniques simples de la geometria analítica plana per resoldre problemes de perímetres, àrees i angles de figures planes, emprar el llenguatge matemàtic adequat i expressar el procediment seguit en la resolució.

2.1. Resol problemes relacionats amb distàncies, perímetres, superfícies i angles de figures planes en contextos de la vida real, fent servir les eines tecnològiques i les tècniques geomètriques més apropiades.

2.2. Calcula la longitud de la circumferència, l'àrea del cercle, la longitud d'un arc i l'àrea d'un sector circular, i les aplica per resoldre problemes geomètrics.

3. Reconèixer el significat aritmètic del teorema de Pitàgores (quadrats de nombres, ternes pitagòriques) i el significat geomètric (àrees de quadrats construïts sobre els costats), i emprar-lo per resoldre problemes geomètrics.

3.1. Comprèn els significats aritmètic i geomètric del teorema de Pitàgores i els empra per cercar ternes pitagòriques o comprovar el teorema construint altres polígons sobre els costats del triangle rectangle.

3.2. Aplica el teorema de Pitàgores per calcular longituds desconegudes en la resolució de triangles i àrees de polígons regulars, en contextos geomètrics o en contextos reals.

4. Analitzar i identificar figures semblants, calculant l'escala o la raó de semblança i la raó entre longituds, àrees i volums de cossos semblants.

4.1. Reconeix figures semblants i calcula la raó de semblança i la raó de superfícies i volums de figures semblants.

4.2. Empra l'escala per resoldre problemes de la vida quotidiana sobre plans, mapes i altres contextos de semblança.

5. Analitzar diferents cossos geomètrics (cubs, ortoedres, prismes, piràmides, cilindres, cons i esferes) i identificar-ne els elements característics (vèrtexs, arestes, cares, desenvolupaments plans, seccions en tallar amb plans, cossos obtinguts mitjançant seccions, simetries).

5.1. Analitza i identifica les característiques de diferents cossos geomètrics, utilitzant el llenguatge geomètric adequat.

5.2. Construeix seccions senzilles dels cossos geomètrics, a partir de talls amb plans, mentalment i usant els mitjans tecnològics adequats.

5.3. Identifica els cossos geomètrics a partir dels seus desenvolupaments plans i recíprocament.

6. Resoldre problemes que comportin el càlcul de longituds, superfícies i volums del món físic, utilitzant propietats, regularitats i relacions dels políedres.

6.1. Resol problemes de la realitat mitjançant el càlcul d'àrees i volums de cossos geomètrics, fent servir els llenguatges geomètric i algebraic adequats.

BLOC 4. FUNCIONS**Continguts**

Coordenades cartesianes: representació i identificació de punts en un sistema d'eixos de coordenades.

El concepte de *funció*: variable dependent i independent. Formes de presentació (llenguatge habitual, taula, gràfic, fórmula). Creixement i decreixement. Continuitat i discontinuïtat. Talls amb els eixos. Màxims i mínims relatius. Anàlisi i comparació de gràfics.

Funcions lineals. Càlcul, interpretació i identificació del pendent de la recta. Representacions de la recta a partir de l'equació i obtenció de l'equació a partir d'una recta.

Utilització de calculadores gràfiques i programes d'ordinador per construir i interpretar gràfics.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer, tractar i interpretar el sistema de coordenades cartesianes.

1.1. *Localitza punts en el pla a partir de les coordenades i anomena punts del pla escrivint-ne les coordenades.*

2. Tractar les diferents formes de presentar una funció: llenguatge habitual, taula numèrica, gràfic i expressió analítica, passar d'unes formes a altres i triar la millor en funció del context.

2.1. *Passa d'unes formes de representació d'una funció a les altres i tria la més adequada en funció del context.*

3. Comprendre el concepte de *funció*. Reconèixer, interpretar i analitzar les gràfiques de les funcions.

3.1. *Reconeix si un gràfic representa o no una funció.*

3.2. *Interpreta una gràfica, l'analitza i en reconeix les propietats més característiques.*

4. Reconèixer, representar i analitzar les funcions lineals, i emprar-les per resoldre problemes.

4.1. *Reconeix i representa una funció lineal a partir de l'equació o d'una taula de valors, i obté el pendent de la recta corresponent.*

4.2. *Obté l'equació d'una recta a partir de la gràfica o la taula de valors.*

4.3. *Escriu l'equació corresponent a la relació lineal existent entre dues magnituds i la representa.*

4.4. *Estudia situacions reals senzilles i, basant-se en recursos tecnològics, identifica el model matemàtic funcional (lineal o afi) més adequat per explicar-les i fa prediccions i simulacions sobre el seu comportament.*

BLOC 5. ESTADÍSTICA I PROBABILITAT**Continguts**

Població i individu. Mostra. Variables estadístiques.

Variables qualitatives i quantitatives.

Freqüències absolutes i relatives.

Organització en taules de dades recollides en una experiència.

Diagrames de barres i de sectors. Polígons de freqüències.

Mesures de tendència central.

Mesures de dispersió.

Fenòmens deterministes i aleatoris.

Formulació de conjectures sobre el comportament de fenòmens aleatoris senzills i disseny d'experiències per comprovar-les.

Freqüència relativa d'un esdeveniment i la seva aproximació a la probabilitat mitjançant la simulació o l'experimentació.

Esdeveniments elementals equiprobables i no equiprobables.

Espai mostral en experiments senzills. Taules i diagrames d'arbre senzills.

Càlcul de probabilitats mitjançant la regla de Laplace en experiments senzills.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Formular preguntes adequades per conèixer les característiques d'interès d'una població i recollir, organitzar i presentar dades rellevants per respondre-les, emprant els mètodes estadístics apropiats i les eines adequades, organitzant les dades en taules i construint gràfics, calculant els paràmetres rellevants i obtenint conclusions raonables a partir dels resultats obtinguts.

1.1. *Defineix població, mostra i individu des del punt de vista de l'estadística, i els aplica a casos concrets.*

1.2. *Reconeix i proposa exemples de diferents tipus de variables estadístiques, tant qualitatives com quantitatives.*

1.3. *Organitza en taules dades obtingudes d'una població de variables qualitatives o quantitatives, en calcula les freqüències absolutes i relatives i les representa gràficament.*

1.4. *Calcula la mitjana aritmètica, la mediana (interval medià), la moda (interval modal) i el rang, i els empra per resoldre problemes.*

1.5. *Interpreta gràfics estadístics senzills recollits en mitjans de comunicació.*

2. Utilitzar eines tecnològiques per organitzar dades, generar gràfics estadístiques, calcular paràmetres rellevants i comunicar els resultats obtinguts que responguin a les preguntes formulades prèviament sobre la situació estudiada.

2.1. *Empra la calculadora i eines tecnològiques per organitzar dades, generar gràfics estadístics i calcular les mesures de tendència central i el rang de variables estadístiques quantitatives.*

2.2. *Empra les tecnologies de la informació i la comunicació per comunicar informació resumida i rellevant sobre una variable estadística analitzada.*

3. Diferenciar els fenòmens deterministes dels aleatoris i valorar la possibilitat que ofereixen les matemàtiques per analitzar i fer prediccions raonables sobre el comportament dels fenòmens aleatoris a partir de les regularitats obtingudes en repetir un nombre significatiu de vegades l'experiència aleatòria o del càlcul de la seva probabilitat.

3.1. *Identifica els experiments aleatoris i els distingeix dels deterministes.*

- 3.2. *Calcula la freqüència relativa d'un esdeveniment mitjançant l'experimentació.*
- 3.3. *Fa prediccions sobre un fenomen aleatori a partir del càlcul exacte de la seva probabilitat o l'aproximació d'aquesta mitjançant l'experimentació.*
4. Introduir la noció de *probabilitat* a partir del concepte de *freqüència relativa* i com a mesura d'incertesa associada als fenòmens aleatoris, sigui possible o no l'experimentació.
- 4.1. *Describeix experiments aleatoris senzills i enumera tots els resultats possibles, basant-se en taules, recomptes o diagrames en arbre senzills.*
- 4.2. *Distingeix entre esdeveniments elementals equiprobables i no equiprobables.*
- 4.3. *Calcula la probabilitat d'esdeveniments associats a experiments senzills mitjançant la regla de Laplace, i l'expressa en forma de fracció i com a percentatge.*

MATEMÀTIQUES ORIENTADES ALS ENSENYAMENTS ACADÈMICS

Finalitat de l'assignatura

Les matemàtiques són una eina valuosa per analitzar situacions diverses. Permeten estructurar el coneixement que s'obté de la realitat, analitzar-la i aconseguir-ne una nova informació per conèixer-la millor, valorar-la i prendre decisions. Per això, al llarg de l'escolaritat bàsica l'aprenentatge d'aquesta matèria ha d'anar dirigit a enriquir les seves possibilitats d'utilització.

Les matemàtiques s'entenen com un conjunt d'idees i maneres d'actuar que suposen no tan sols fer servir quantitats i formes geomètriques, sinó, sobretot, fer-se preguntes, obtenir models i identificar relacions i estructures, de manera que, en analitzar els fenòmens i les situacions que es presenten en la realitat, es puguin obtenir informacions i conclusions que inicialment no eren explícites. Concebudes d'aquesta manera, les matemàtiques incorporen les característiques que els han estat assignades tradicionalment i que s'identifiquen amb la deducció, la precisió, el rigor i la seguretat, entre altres, però són i aporten molt més del que es dedueix d'aquests termes: també són inducció, estimació, aproximació, probabilitat i temptativa, i milloren la capacitat d'enfrontar-se a situacions obertes, i no necessàriament de solució única.

Tot això es reflecteix en la doble finalitat que té l'aprenentatge escolar de les matemàtiques i que manté la seva validesa, encara que amb una interpretació més àmplia: s'aprenen matemàtiques perquè són útils en àmbits de la vida quotidiana, en el món laboral, per aprendre a aprendre i, també, pel que el seu aprenentatge aporta a la formació intel·lectual general, en concret les destreses susceptibles de ser emprades en una gamma àmplia de casos particulars i que contribueixen, per si mateixes, a potenciar capacitats cognitives dels alumnes.

Les matemàtiques apareixen vinculades estretament als avenços que la civilització ha assolit al llarg de la història. En el seu intent per comprendre el món, l'ésser humà ha creat i desenvolupat eines matemàtiques: el domini de l'espai i del temps; l'organització i l'optimització de recursos, formes i proporcions; la capacitat de previsió i control de la incertesa o l'ús de la tecnologia digital en són només alguns exemples. Aquests models contribueixen al desenvolupament i a la formalització de les ciències experimentals i socials, a les quals donen un suport instrumental adequat. D'altra banda, el llenguatge i el raonament propis de les matemàtiques aplicats als diferents fenòmens i aspectes de la realitat constitueixen un instrument eficaç que ens ajuda a comprendre i a explicar el món que ens envolta.

En la societat actual les persones necessiten, en els diferents àmbits professionals, un domini més gran d'idees i destreses matemàtiques que anys enrere. La presa de decisions requereix comprendre, modificar i produir missatges de tot tipus, i en la informació que empram apareixen, de cada vegada més, taules, gràfics i fórmules que requereixen coneixements matemàtics per interpretar-los correctament. Per això, els ciutadans han d'estar preparats per adaptar-se als canvis continus que es generen.

Ara bé, emprendre els reptes de la societat contemporània suposa, a més, preparar els ciutadans perquè adquireixin autonomia a l'hora d'establir hipòtesis i contrastar-les, dissenyar estratègies o extrapolar resultats a situacions anàlogues. Els continguts matemàtics seleccionats per a aquesta etapa obligatòria estan orientats a aconseguir que els alumnes puguin assolir els objectius proposats, i estar preparats per incorporar-se a la vida adulta. Per aconseguir-ho, s'hauran d'introduir les mesures que en cada cas siguin necessàries per atendre la diversitat d'actituds, interessos, expectatives i competències cognitives dels alumnes de l'etapa.

Aquestes matemàtiques s'insereixen dins l'opció acadèmica d'iniciació al batxillerat. Aquesta opció està adreçada als alumnes que tenen un interès elevat per les matemàtiques en funció d'un futur professional en el qual aquestes els seran necessàries; incideix més en els aspectes formatius i tendeix a un grau més gran de precisió en el llenguatge simbòlic, en el rigor del raonament i en les representacions formals.

Les diferències que s'aconsellen establir respecte de les matemàtiques orientades als ensenyaments aplicats no tan sols han de ser en els continguts, sinó també en la manera en què han de ser tractats. No s'ha d'obviar, d'altra banda, que, d'acord amb la legislació vigent, els alumnes han d'assolir els objectius de l'etapa i adquirir el nivell competencial corresponent tant per una opció com per l'altra.

Estructura del currículum

Els continguts, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge s'han distribuït entorn de blocs que permeten identificar els principals àmbits que comprenen l'aprenentatge de les matemàtiques en l'etapa de l'educació secundària obligatòria. Aquesta distribució no implica una organització tancada; ha de permetre ordenar de diferents maneres els elements del currículum i adoptar la metodologia més adequada a les

característiques dels diversos elements i a la tipologia del grup d'alumnes.

El primer bloc, "Processos, mètodes i actituds en matemàtiques", és comú a tota l'etapa, s'ha de desenvolupar de manera simultània i transversal a la resta de blocs i és l'eix vertebrador de la matèria; s'articula sobre processos bàsics i imprescindibles en el quefer matemàtic: la resolució de problemes i els projectes d'investigació, les actituds adequades per desenvolupar el treball científic i la utilització de mitjans tecnològics.

La resta dels continguts s'ha distribuït en quatre blocs: "Nombres i àlgebra", "Geometria", "Funcions" i "Estadística i probabilitat". Com s'ha indicat abans, no es tracta de compartiments separats, perquè en tots els blocs es fan servir tècniques numèriques i algebraïques, i en qualsevol bloc pot ser útil confeccionar una taula, generar un gràfic o suscitar una situació d'incertesa probabilística.

En el segon bloc, "Nombres i àlgebra", es desenvolupa el sentit numèric estudiat en els dos primers cursos. S'introdueix el tractament de les successions numèriques i s'estudien les progressions aritmètiques i geomètriques.

D'altra banda, les destreses algebraïques es desenvolupen amb un augment progressiu de l'ús de símbols i expressions, posant especial esment en la lectura, la simbolització i el plantejament que es dugui a terme a partir de l'enunciat de cada problema. S'introdueix l'estudi dels polinomis i de les fraccions algebraïques i es formulen algebraicament situacions de la vida quotidiana mitjançant equacions i sistemes d'equacions.

El tercer bloc, "Geometria", consisteix a descriure i analitzar propietats i relacions, i a classificar i raonar sobre formes i estructures geomètriques. L'aprenentatge de la geometria ha d'oferir oportunitats contínues per construir, dibuixar, modelitzar, mesurar o classificar d'acord amb criteris triats lliurement. L'estudi de la geometria ofereix oportunitats excel·lents per establir relacions amb altres àmbits, com la naturalesa o el món de l'art, que no poden quedar de costat i que s'haurien de potenciar amb exemples de la nostra comunitat autònoma. Al darrer curs la introducció de l'estudi dels vectors facilita als alumnes una correcta comprensió dels conceptes relacionats amb la física.

En el quart bloc, "Funcions", l'estudi de les relacions entre variables i la seva representació mitjançant taules, gràfiques i models matemàtics és de gran utilitat per descriure, interpretar, predir i explicar fenòmens diversos de tipus econòmic, social o natural. Els continguts d'aquest bloc tracten diferents maneres de representar una situació: verbal, numèrica, geomètrica o mitjançant una expressió literal, així com la traducció entre les diferents representacions. Així mateix, es pretén que els alumnes siguin capaços de distingir les característiques de determinats tipus de funcions per modelitzar situacions reals.

El cinquè bloc és "Estadística i probabilitat". A causa de la seva presència en els mitjans de comunicació i l'ús que en fan les diferents matèries, l'estadística té actualment una gran importància. Estudiar-ne ha de capacitar els alumnes per interpretar informacions donades en llenguatge estadístic i per analitzar críticament les presentacions fal·laces o distorsionades i els abusos que de vegades conté la informació de naturalesa estadística. El treball s'encamina a obtenir valors representatius d'una mostra i s'aprofundeix en la utilització de diagrames i gràfics més complexos per treure'n conclusions. La probabilitat introdueix els alumnes en l'estudi i la comprensió de situacions d'incertesa i d'atzar, presents en múltiples àmbits de la vida quotidiana, amb l'objectiu de prendre decisions fonamentades.

Orientacions metodològiques

Partint dels fets concrets fins a aconseguir arribar a altres de més abstractes, l'ensenyament i l'aprenentatge de la matèria de matemàtiques permeten als alumnes adquirir els coneixements matemàtics, familiaritzar-se amb el context en què s'apliquen i desenvolupar procediments per resoldre problemes. Els nous coneixements que s'han d'adquirir han de tenir suport en els que ja s'han assolit: els contextos s'han de seleccionar amb l'objectiu que els alumnes s'aproximin al coneixement de manera intuïtiva mitjançant situacions properes, que vagin adquirint cada vegada més complexitat, i ampliar progressivament l'aplicació a problemes relacionats amb fenòmens naturals i socials i a altres contextos menys propers a la seva realitat immediata.

Al llarg de les diferents etapes educatives, els alumnes han de progressar en l'adquisició de les habilitats de pensament matemàtic, en concret en la capacitat d'analitzar i investigar, interpretar i comunicar de forma matemàtica diversos fenòmens i problemes en diferents contextos, així com en la de proporcionar solucions pràctiques; també han de desenvolupar actituds positives cap al coneixement matemàtic, tant per a l'enriquiment personal com per a la valoració del seu paper en el progrés de la humanitat.

Si es fa l'èmfasi en el desenvolupament de la competència matemàtica, és a dir, si es vol aconseguir que els alumnes emprin adequadament els seus coneixements per resoldre situacions reals en diferents contextos (personal, laboral, social i científic), aquestes situacions s'han de treballar a l'aula. Per aconseguir-ho és important donar sentit i context als continguts, evitar l'abús d'exercicis mecànics, emprar una varietat de recursos i fonts i plantejar qüestions obertes, problemes amb més d'una solució (o sense solució), on s'hagi d'analitzar quina és la informació útil, i que es puguin abordar des de més d'una perspectiva.

D'altra banda, la investigació de situacions problemàtiques i l'elaboració de projectes són activitats que posen de manifest el grau de competència adquirida i fomenta el seu desenvolupament, perquè la competència matemàtica adquireix realitat i sentit en la mesura que els elements i els raonaments matemàtics són emprats per afrontar les situacions quotidianes que els requereixen.

És convenient que, en la mesura que sigui possible, els alumnes no rebin passivament els continguts matemàtics com una cosa ja feta i tancada, sinó que els descobreixin i trobin les seves relacions per construir el seu propi coneixement. És molt important el paper de guia que desenvolupa el docent, no com a mer transmissor, sinó proposant, supervisant i redirigint les activitats per propiciar aquest procés de redescobriments que fan els alumnes. Seguint aquesta línia, és aconsellable millorar la visió de la resolució de problemes com una aplicació dels continguts apresos i complementar-la amb el plantejament de situacions problemàtiques que estiguin dirigides a la introducció i el treball de nous continguts.

La utilització d'episodis de la història de les matemàtiques, a més de ser un recurs per abordar alguns continguts d'una manera més amena, afavoreix una visió de les matemàtiques com una ciència viva i en evolució, i mostra també la part humana de la creació científica.

El camí cap a l'abstracció ha de partir de situacions concretes que afavoreixin la comprensió dels conceptes. Aquesta és la funció principal dels materials manipulables, que ajuden també a millorar la intuïció, el raonament i la creativitat.

Són de gran utilitat com a material manipulable objectes d'ús quotidià, com ara envasos, xinxetes, escuradents, daus i altres. També es poden trobar materials comercialitzats per ensenyar les matemàtiques: policubs, àbacs, reglets, geoplans, cossos geomètrics, poliedres desplegable, entre altres. Tots aquests materials ajuden a comprendre conceptes i a crear un ambient òptim de resolució de problemes.

La calculadora i el programari de càlcul (numèric i simbòlic) han de ser incorporats a l'aula com a eines indispensables per aprendre les matemàtiques, ja que potencien la investigació i la comprensió de conceptes matemàtics. Durant l'aprenentatge, els alumnes hauran de reconèixer la conveniència d'emprar aquestes eines en situacions diverses. A més, usar-les afavoreix l'autonomia dels alumnes, així com la iniciativa personal.

La introducció dels recursos virtuals a l'aula pot afavorir de manera considerable l'aprenentatge de les matemàtiques. L'enorme quantitat de programes específics de matemàtiques, com ara el programari de geometria dinàmica o eines de tractament de dades o de representació de funcions, incorporen una nova dimensió en l'ensenyament de les matemàtiques. A més, a la xarxa hi ha recursos disponibles per treballar la manipulació virtual a través de miniaplicacions i simulacions virtuals. Tots aquests recursos estimulen les capacitats d'observació, manipulació, raonament, anàlisi i investigació. Un altre tipus de recurs virtual és el programari interactiu dissenyat per treballar procediments que requereixen una certa habilitat o pràctica, que són autocorrectius i que permeten un tractament individualitzat de cert tipus de tasques. Amb aquest programari es pot fer un tractament adequat de la diversitat i permet el reforç i l'ampliació de continguts i procediments.

La utilització adequada de mitjans audiovisuals (vídeos i imatges) ajuda a visualitzar i comprendre conceptes o determinades propietats. També poden servir per observar les matemàtiques en diferents àmbits, com ara la natura, l'art o els mitjans de comunicació.

Tot i que els continguts s'organitzen per blocs, no s'han d'agafar com a unitats didàctiques ni organitzar-los necessàriament en l'ordre que apareixen. És important que els alumnes tinguin una visió de conjunt de les matemàtiques, coherent amb les múltiples connexions que hi ha entre les diferents branques que la integren. Per aconseguir-ho és convenient, sempre que sigui possible, plantejar situacions que permetin treballar continguts de diferents blocs. D'aquesta manera s'assoleix, també, un aprofundiment més gran en la comprensió de la matèria.

D'altra banda, les matemàtiques estan molt relacionades amb altres disciplines; són la ciència que elabora els models o eines que aquestes fan servir. Per fer palesa aquesta relació i que els alumnes no percebin les diferents matèries com a compartiments separats, seria bo treballar alguns continguts de manera interdisciplinària.

La LOMCE especifica que en aquesta etapa l'avaluació ha de ser contínua, formativa i integradora. És important tenir present que la funció principal ha de ser la millora de l'aprenentatge per assegurar que tots els estudiants assoleixen el màxim nivell competencial atenent les seves capacitats.

L'avaluació ha de formar part del procés de manera que tinguí caràcter continu i formatiu, que permeti prendre decisions en relació amb el progrés de l'aprenentatge i fer arribar les ajudes a temps, sense esperar al final del període d'avaluació.

L'avaluació dels alumnes s'hauria de fer amb una varietat àmplia d'instruments i no tan sols amb proves escrites. Totes les activitats que es duen a terme a l'aula ens faciliten la recollida d'informació per avaluar el progrés i les dificultats. Perquè aquesta avaluació sigui efectiva, s'ha de planificar de manera que no quedi reduïda a una observació informal.

L'avaluació inicial, tan important abans d'abordar uns continguts, hauria de consistir en un recull d'informacions, no en una qualificació numèrica, relativa als coneixements previs requerits per assegurar un bon aprenentatge del que s'ha programat. Es pot fer mitjançant la revisió d'informacions del curs anterior, quan sigui possible, juntament amb l'execució d'alguna tasca inicial complementària, oral o escrita.

El procés d'avaluació hauria de ser obert i compartit amb els estudiants, que els animi a participar-hi, amb tasques que permetin l'autoavaluació i també la coavaluació (entesa com una revisió col·laborativa entre iguals), que els faci conscients dels seus coneixements i

fortaleses tant com de les seves dificultats, que entenguin com millorar. Per això, els professors haurien de fer explícits els objectius, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge de manera que els estudiants percebin l'avaluació com una peça important en la millora del seu aprenentatge.

Els professors haurien de reflexionar sobre l'avaluació proposada i la informació recollida, de manera que els facilitin la millora en la seva pràctica docent al llarg del procés d'ensenyament: programació, metodologia, recursos, amb els indicadors acordats en les programacions dels departaments.

Pel que fa a l'avaluació final, sumatòria, s'haurien de fer servir instruments que prevegin l'execució de tasques complexes, ben graduades en dificultat, que integrin els diferents tipus de coneixements, blocs de continguts i contextos.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria de matemàtiques orientades als ensenyaments acadèmics contribueix especialment al desenvolupament de la competència matemàtica, reconeguda per la Unió Europea com una competència clau. Aquesta s'entén com l'habilitat per desenvolupar i aplicar el raonament matemàtic amb l'objectiu de resoldre diversos problemes en situacions quotidianes; en concret, seguint la classificació del marc teòric de PISA, engloba les capacitats següents: comunicar, matematitzar, representar, raonar i argumentar, idear estratègies per resoldre problemes, emprar eines matemàtiques i utilitzar el llenguatge simbòlic, formal i tècnic i les operacions. A més, el desenvolupament matemàtic ajuda a adquirir la resta de competències.

Per tant, les matemàtiques dins el currículum afavoreixen el progrés en l'adquisició de la competència matemàtica a partir del coneixement dels continguts i el seu ampli conjunt de procediments de càlcul, anàlisi, mesura i estimació dels fenòmens de la realitat i de les seves relacions, com a instrument imprescindible en el desenvolupament dels individus i component essencial de comprensió, la modelització i la transformació dels fenòmens de la realitat. D'altra banda, les matemàtiques contribueixen a la formació intel·lectual dels alumnes, la qual cosa els permetrà millorar tant en l'àmbit personal com en el social.

Convé assenyalar que no totes les maneres d'ensenyar matemàtiques contribueixen igualment a adquirir la competència matemàtica: l'èmfasi en la funcionalitat dels aprenentatges, la seva utilitat per comprendre el món que ens envolta o la mateixa selecció d'estratègies per resoldre un problema determinen la possibilitat real d'aplicar les matemàtiques en diferents camps de coneixement o en diferents situacions de la vida quotidiana.

La resolució de problemes i els projectes d'investigació constitueixen eixos fonamentals en el procés d'ensenyament-aprenentatge de les matemàtiques. L'habilitat de formular, plantejar, interpretar i resoldre problemes és una de les capacitats essencials de l'activitat matemàtica, perquè permet a les persones emprar els processos cognitius per abordar i resoldre situacions multidisciplinàries reals, fet que resulta de màxim interès per al desenvolupament de la creativitat i el pensament lògic. Per tant, les tècniques heurístiques que desenvolupa la resolució de problemes constitueixen models generals de tractament de la informació i de raonament i consoliden l'adquisició de destreses involucrades en la competència d'aprendre a aprendre, com ara l'autonomia, la perseverança, la sistematització, la reflexió crítica i l'habilitat per comunicar amb eficàcia els resultats del propi treball.

La incorporació d'eines tecnològiques com a recurs didàctic per aprendre i per resoldre problemes contribueix a millorar la competència digital dels alumnes, de la mateixa manera que la utilització dels llenguatges gràfic i estadístic ajuda a interpretar millor la realitat expressada pels mitjans de comunicació. No és menys important la interacció entre els diferents tipus de llenguatge: natural, numèric, gràfic, geomètric i algebraic com a forma de lligar el tractament de la informació amb l'experiència dels alumnes.

D'altra banda, les matemàtiques contribueixen a la competència de consciència i expressions culturals, perquè el mateix coneixement matemàtic és expressió universal de la cultura; en particular, la geometria és part integral de l'expressió artística de la humanitat, que ofereix mitjans per descriure i comprendre el món que ens envolta i per apreciar la bellesa de les estructures que ha creat.

La matèria també contribueix a la competència en comunicació lingüística, quan es llegeixen de forma comprensiva els enuncis i s'expressen tant oralment com per escrit els processos dits a terme i els raonaments seguits, la qual cosa ajuda a formalitzar el pensament. El mateix llenguatge matemàtic és, per ell mateix, un vehicle de comunicació d'idees que destaca per la precisió en els termes i per la gran capacitat per transmetre conjectures gràcies a un lèxic propi de caràcter sintètic, simbòlic i abstracte.

En els processos de resolució i investigació s'involucren altres competències, com per exemple el sentit d'iniciativa i esperit emprenedor, quan s'estableix un pla de feina en revisió i modificació contínua a mesura que es va resolent el problema; i les competències socials i cíviques, quan s'implica una actitud oberta enfront d'opinions i resolucions diferents.

Objectius específics

1. Reconèixer i valorar el paper que les matemàtiques tenen com a part integrant de la cultura i, mitjançant les competències matemàtiques, analitzar tot tipus de fenòmens relacionats amb la diversitat cultural, el medi, la salut, la justícia social, el consum i altres, i actuar sempre de

manera reflexiva, compromesa i crítica en tots els àmbits de la vida.

2. Progressar en l'adquisició d'habilitats de pensament matemàtic, com analitzar i investigar, interpretar, formular i comunicar de manera matemàtica, usant les representacions adequades, fenòmens i problemes en diferents contextos.

3. Identificar la possibilitat de matematització de situacions problemàtiques de la realitat, plantejar i resoldre el problema mitjançant l'ús de les eines i els models matemàtics adients, i interpretar les solucions en el context original.

4. Desenvolupar, en la manera d'afrontar els problemes de la vida quotidiana, actituds i maneres inherents a l'activitat matemàtica, com la feina sistemàtica, la constància, la reflexió sobre les decisions preses i els errors comesos o la capacitat de canviar el punt de vista.

5. Desenvolupar una actitud positiva davant la resolució de problemes i les situacions desconegudes, augmentar l'autoestima i la confiança en les pròpies capacitats, i superar bloqueigs i inseguretats.

6. Emprar les eines tecnològiques adequades tant per fer diferents tipus de càlculs, representacions i simulacions, com per cercar, analitzar i seleccionar informació, elaborar documents propis i exposar-los o compartir-los, si és el cas, ja sigui per resoldre situacions problemàtiques o per al mateix procés d'aprenentatge.

7. Adquirir i millorar tècniques de resolució de problemes, des de la lectura comprensiva de l'enunciat i les estratègies de resolució fins a la revisió del procés seguit, i incorporar al llenguatge les formes d'expressió que permetin explicar raonadament aquest procés de manera clara i precisa.

8. Conèixer i emprar diferents tipus de nombres i les relacions i les operacions entre ells per tractar aspectes de la realitat que siguin quantificables: recollir, transformar i intercanviar informació i resoldre problemes de la vida diària, triant el tipus de càlcul i l'estratègia adequats.

9. Valorar la importància de la mesura tant en la vida quotidiana com en l'àmbit científic, i aplicar procediments (instruments, fórmules o algun altre) per obtenir mesures de manera directa o indirecta i fer estimacions en diferents contextos.

10. Identificar, representar i analitzar situacions de canvi i de relacions, numèriques o geomètriques, i reconèixer els patrons i les lleis generals que les regeixen, usant diferents llenguatges: verbal, numèric, algebraic, gràfic i geomètric.

11. Reconèixer, descriure i analitzar figures planes i cossos geomètrics, identificar les que són presents en l'entorn i emprar les seves propietats i relacions per interpretar millor aquest entorn, resoldre problemes, gaudir de la bellesa que generen i desenvolupar la creativitat i la imaginació.

12. Fer servir tècniques de recollida d'informació i emprar les eines o els mètodes estadístics apropiats per organitzar, analitzar i presentar aquestes dades o les que hi hagi presents en diferents mitjans de comunicació, a fi de poder interpretar millor els missatges, o donar les respostes adequades sobre les característiques d'una població.

13. Reconèixer situacions d'incertesa, i valorar i usar la probabilitat com a mesura d'aquesta incertesa i per superar prejudicis habitualment associats a algunes d'aquestes situacions.

14. Incorporar al vocabulari propi elements del llenguatge matemàtic per expressar-se oralment i per escrit en contextos en què és necessària una comunicació correcta.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

Tercer curs

BLOC 1. PROCESSOS, MÈTODES I ACTITUDS EN MATEMÀTIQUES

Continguts

Planificació del procés de resolució de problemes.

Estratègies i procediments posats en pràctica: ús del llenguatge apropiat (gràfic, numèric, algebraic), reformulació del problema, resolució de subproblemes, recompte exhaustiu, inici per casos particulars senzills, recerca de regularitats i lleis.

Reflexió sobre els resultats: revisió de les operacions utilitzades, assignació d'unitats als resultats, comprovació i interpretació de les solucions en el context de la situació, recerca d'altres formes de resolució, etc.

Plantejament d'investigacions matemàtiques escolars en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics.

Pràctica dels processos de matematització i modelització en contextos de la realitat i en contextos matemàtics.

Confiança en les pròpies capacitats per desenvolupar actituds adequades i afrontar les dificultats pròpies del treball científic.

Utilització de mitjans tecnològics en el procés d'aprenentatge per:

- a) Recollir dades de forma ordenada i organitzar-les.
- b) Elaborar i crear representacions gràfiques de dades numèriques, funcionals o estadístiques.
- c) Facilitar la comprensió de propietats geomètriques o funcionals i la realització de càlculs de tipus numèric, algebraic o estadístic.
- d) Dissenyar simulacions i elaborar prediccions sobre situacions matemàtiques diverses.
- e) Elaborar informes i documents sobre els processos duits a terme i els resultats i conclusions obtinguts; comunicar i compartir, en entorns apropiats, la informació i les idees matemàtiques.

 criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Expressar verbalment, de forma raonada, el procés seguit en la resolució d'un problema.
 - 1.1. Expressa verbalment, de forma raonada, el procés seguit en la resolució d'un problema, amb el rigor i la precisió adequats.
2. Utilitzar processos de raonament i estratègies de resolució de problemes, fent els càlculs necessaris i comprovant les solucions obtingudes.
 - 2.1. Analitza i comprèn l'enunciat dels problemes (dades, relacions entre les dades, context del problema).
 - 2.2. Valora la informació d'un enunciat i la relaciona amb el nombre de solucions del problema.
 - 2.3. Fa estimacions i elabora conjectures sobre els resultats dels problemes que s'han de resoldre, i en valora la utilitat i l'eficàcia.
 - 2.4. Fa servir estratègies heurístiques i processos de raonament en la resolució de problemes, i reflexiona sobre el procés de resolució de problemes.
3. Descriure i analitzar situacions de canvi per trobar patrons, regularitats i lleis matemàtiques en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics, i valorar-ne la utilitat per fer prediccions.
 - 3.1. Identifica patrons, regularitats i lleis matemàtiques en situacions de canvi en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics.
 - 3.2. Empra les lleis matemàtiques trobades per fer simulacions i prediccions sobre els resultats possibles, i en valora l'eficàcia i la idoneïtat.
4. Aprofundir en problemes resolts plantejant petites variacions en les dades, altres preguntes i altres contextos.
 - 4.1. Aprofundeix en els problemes una vegada resolts: revisant el procés de resolució i les passes i les idees importants, analitzant la coherència de la solució o cercant altres formes de resolució.
 - 4.2. Es planteja nous problemes, a partir d'un de resolt: variant les dades, proposant noves preguntes, resolent altres problemes semblants, plantejant casos particulars o més generals d'interès, establint connexions entre el problema i la realitat.
5. Elaborar i presentar informes sobre el procés, els resultats i les conclusions obtingudes en els processos d'investigació.
 - 5.1. Exposa i defensa el procés seguit, a més de les conclusions obtingudes, utilitzant diferents llenguatges: algebraic, gràfic, geomètric i estadisticoprobabilístic.
6. Desenvolupar processos de matematització en contextos de la realitat quotidiana (numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics o probabilístics) a partir de la identificació de problemes en situacions problemàtiques de la realitat.
 - 6.1. Identifica situacions problemàtiques de la realitat, susceptibles de contenir problemes d'interès.
 - 6.2. Estableix connexions entre un problema del món real i el món matemàtic identificant els problemes matemàtics subjacents i els coneixements matemàtics necessaris.
 - 6.3. Usa, elabora o construeix models matemàtics senzills que permetin la resolució de problemes dins el camp de les matemàtiques.
 - 6.4. Interpreta la solució matemàtica del problema en el context de la realitat.
 - 6.5. Fa simulacions i prediccions, en el context real, per valorar l'adequació i les limitacions dels models i proposa millores que n'augmentin l'eficàcia.
7. Valorar la modelització matemàtica com un recurs per resoldre problemes de la realitat quotidiana i avaluar l'eficàcia i les limitacions dels models emprats o construïts.
 - 7.1. Reflexiona sobre el procés i obté conclusions sobre aquest i sobre els resultats.
8. Desenvolupar i conrear les actituds personals inherents a la tasca matemàtica.
 - 8.1. Desenvolupa actituds adequades per al treball en matemàtiques: esforç, perseverança, flexibilitat i acceptació de la crítica raonada.
 - 8.2. Es planteja la resolució de reptes i problemes amb la precisió, la cura i l'interès adequats al nivell educatiu i a la dificultat de la situació.
 - 8.3. Distingeix entre problemes i exercicis, i adopta l'actitud adequada per a cada cas.
 - 8.4. Desenvolupa actituds de curiositat i indagació, i hàbits de plantejar preguntes i cercar respostes adequades, tant en l'estudi dels conceptes com en la resolució de problemes.
9. Superar bloqueigs i inseguretats davant la resolució de situacions desconegudes.
 - 9.1. Pren decisions en els processos de resolució de problemes, d'investigació i de matematització o de modelització, i en valora les conseqüències i la conveniència per la senzillesa i la utilitat.
10. Reflexionar sobre les decisions preses i aprendre'n per a situacions futures similars.
 - 10.1. Reflexiona sobre els problemes resolts i els processos desenvolupats, valora la potència i la senzillesa de les idees clau i n'aprèn per a situacions futures similars.
11. Emprar les eines tecnològiques adequades, de forma autònoma, fent càlculs numèrics, algebraics o estadístics, elaborant representacions gràfiques, recreant situacions matemàtiques mitjançant simulacions o analitzant amb sentit crític situacions diverses que ajudin a comprendre conceptes matemàtics o a resoldre problemes.
 - 11.1. Selecciona eines tecnològiques adequades i les utilitza per dur a terme càlculs numèrics, algebraics o estadístics quan la dificultat d'aquests impedeix o no aconsella fer-los manualment.

11.2. *Empra mitjans tecnològics per fer representacions gràfiques de funcions amb expressions algebraïques complexes i n'extreu informació qualitativa i quantitativa.*

11.3. *Dissenya representacions gràfiques per explicar el procés seguit en la resolució de problemes, mitjançant la utilització de mitjans tecnològics.*

11.4. *Recrea entorns i objectes geomètrics amb eines tecnològiques interactives per mostrar, analitzar i comprendre propietats geomètriques.*

12. Fer servir les tecnologies de la informació i la comunicació de manera habitual en el procés d'aprenentatge, cercant, analitzant i seleccionant informació rellevant a Internet o a altres fonts, elaborant documents propis, fent-ne exposicions i argumentacions i compartint-los en entorns apropiats per facilitar la interacció.

12.1. *Elabora documents digitals propis (text, presentació, imatge, vídeo, so...), com a resultat del procés de recerca, anàlisi i selecció d'informació rellevant, amb l'eina tecnològica adequada i els comparteix per discutir-los o difondre'ls.*

12.2. *Empra els recursos creats per fonamentar l'exposició oral dels continguts treballats a l'aula.*

12.3. *Usa adequadament els mitjans tecnològics per estructurar i millorar el seu procés d'aprenentatge recollint la informació de les activitats, analitzant punts forts i febles del seu procés acadèmic i establint pautes de millora.*

BLOC 2. NOMBRES I ÀLGEBRA

Continguts

Potències de nombres racionals amb exponent enter. Significat i ús.

Potències de base 10. Aplicació per a l'expressió de nombres molt petits. Operacions amb nombres expressats en notació científica.

Arrels quadrades. Arrels no exactes. Expressió decimal. Expressions radicals: transformació i operacions.

Jerarquia de les operacions.

Nombres decimals i racionals. Transformació de fraccions en decimals i viceversa. Nombres decimals exactes i periòdics. Fracció generatriu.

Operacions amb fraccions i decimals. Càlcul aproximat i arrodoniment. Xifres significatives. Error absolut i relatiu.

Investigació de regularitats, relacions i propietats que apareixen en conjunts de nombres. Expressió usant llenguatge algebraic.

Successions numèriques. Successions recurrents Progressions aritmètiques i geomètriques.

Equacions de segon grau amb una incògnita. Resolució (mètode algebraic i gràfic).

Transformació d'expressions algebraïques. Igualtats notables. Operacions elementals amb polinomis.

Resolució d'equacions senzilles de grau superior a dos.

Resolució de problemes mitjançant la utilització d'equacions i sistemes d'equacions.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Utilitzar les propietats dels nombres racionals per operar-hi, emprant la forma de càlcul i de notació adequada, per resoldre problemes de la vida quotidiana, i presentant els resultats amb la precisió requerida.

1.1. *Reconeix els diferents tipus de nombres (naturals, enters, racionals), indica el criteri usat per distingir-los i els fa servir per representar i interpretar adequadament informació quantitativa.*

1.2. *Distingeix, en trobar el decimal equivalent a una fracció, entre decimals finits i decimals infinits periòdics, i en aquest cas indica el grup de decimals que es repeteixen o formen període.*

1.3. *Troba la fracció generatriu corresponent a un decimal exacte o periòdic.*

1.4. *Expressa nombres molt grans i molt petits en notació científica, hi opera, amb calculadora i sense, i els empra en problemes contextualitzats.*

1.5. *Factoritza expressions numèriques senzilles que contenguin arrels, hi opera i simplifica els resultats.*

1.6. *Distingeix i empra tècniques adequades per fer aproximacions per defecte i per excés d'un nombre en problemes contextualitzats, i justifica els procediments.*

1.7. *Aplica adequadament tècniques de truncament i arrodoniment en problemes contextualitzats, i reconeix els errors d'aproximació en cada cas per determinar el procediment més adequat.*

1.8. *Expressa el resultat d'un problema, utilitzant la unitat de mesura adequada, en forma de nombre decimal i l'arrodoneix si és necessari amb el marge d'error o de precisió requerit, d'acord amb la naturalesa de les dades.*

1.9. *Calcula el valor d'expressions numèriques de nombres enters, decimals i fraccionaris mitjançant les operacions elementals i les potències d'exponent enter aplicant correctament la jerarquia de les operacions.*

1.10. *Empra nombres racionals per resoldre problemes de la vida quotidiana i analitza la coherència de la solució.*

2. Obtenir i manipular expressions simbòliques que descriu successions numèriques, i observar regularitats en casos senzills que incloguin patrons recursius.

2.1. *Calcula termes d'una successió numèrica recurrent usant la llei de formació a partir de termes anteriors.*

2.2. *Obté una llei de formació o fórmula per al terme general d'una successió senzilla de nombres enters o fraccionaris.*

2.3. *Identifica progressions aritmètiques i geomètriques, n'expressa el terme general, calcula la suma dels "n" primers termes, i les empra per resoldre problemes.*

2.4. *Valora i identifica la presència recurrent de les successions en la naturalesa i resol problemes associats.*

3. Utilitzar el llenguatge algebraic per expressar una propietat o relació donada mitjançant un enunciat, extreure'n la informació rellevant i transformar-la.

3.1. *Fa operacions amb polinomis i els empra en exemples de la vida quotidiana.*

3.2. Coneix i fa servir les identitats notables corresponents al quadrat d'un binomi i una suma per diferència, i les aplica en un context adequat.

3.3. Factoritza polinomis de grau 4 amb arrels enteres mitjançant l'ús combinat de la regla de Ruffini, identitats notables i extracció del factor comú.

4. Resoldre problemes de la vida quotidiana en els quals es necessiti el plantejament i la resolució d'equacions de primer i segon grau, equacions senzilles de grau superior a dos i sistemes de dues equacions lineals amb dues incògnites, aplicant tècniques de manipulació algebraiques, gràfics o recursos tecnològics, i valorar i contrastar els resultats obtinguts.

4.1. Formula algebraicament una situació de la vida quotidiana mitjançant equacions i sistemes d'equacions, les resol i interpreta críticament el resultat obtingut.

BLOC 3. GEOMETRIA

Continguts

Geometria del pla.

Lloc geomètric.

Teorema de Tales. Divisió d'un segment en parts proporcionals a altres. Aplicació a la resolució de problemes.

Translacions, gir i simetries en el pla.

Geometria de l'espai. Plans de simetria en els poliedres.

L'esfera. Interseccions de plans i esferes.

El globus terraqüi. Coordenades geogràfiques i fusos horaris. Longitud i latitud d'un punt.

Ús d'eines tecnològiques per estudiar formes, configuracions i relacions geomètriques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer i descriure els elements i les propietats característiques de les figures planes, els cossos geomètrics elementals i les seves configuracions geomètriques.

1.1. Coneix les propietats dels punts de la mediatriu d'un segment i de la bisectriu d'un angle, i les empra per resoldre problemes geomètrics senzills.

1.2. Tracta les relacions entre angles definits per rectes que es tallen o per paral·leles tallades per una secant i resol problemes geomètrics senzills.

1.3. Calcula el perímetre i l'àrea de polígons i de figures circulars en problemes contextualitzats aplicant fórmules i tècniques adequades.

2. Utilitzar el teorema de Tales i les fórmules usals per fer mesures indirectes d'elements inaccessibles i per obtenir les mesures de longituds, àrees i volums dels cossos elementals, d'exemples presos de la vida real, de representacions artístiques com pintura o arquitectura o de la resolució de problemes geomètrics.

2.1. Divideix un segment en parts proporcionals a altres donats i estableix relacions de proporcionalitat entre els elements homòlegs de dos polígons semblants.

2.2. Reconeix triangles semblants i, en situacions de semblança, empra el teorema de Tales per al càlcul indirecte de longituds en contextos diversos.

3. Calcular (ampliació o reducció) les dimensions reals de figures donades en mapes o plans, coneixent-ne l'escala.

3.1. Calcula dimensions reals de mesures de longituds i de superfícies en situacions de semblança: plans, mapes, fotos aèries.

4. Reconèixer les transformacions que duen d'una figura a una altra mitjançant moviments en el pla, aplicar aquests moviments i analitzar dissenys quotidians, obres d'art i configuracions presents en la naturalesa.

4.1. Identifica els elements més característics dels moviments en el pla presents en la naturalesa, en dissenys quotidians o en obres d'art.

4.2. Genera creacions pròpies mitjançant la composició de moviments, emprant eines tecnològiques quan sigui necessari.

5. Identificar centres, eixos i plans de simetria de figures planes i poliedres.

5.1. Identifica els principals poliedres i cossos de revolució, i utilitza el llenguatge amb propietat per referir-se als elements principals.

5.2. Calcula àrees i volums de poliedres, cilindres, cons i esferes, i els aplica per resoldre problemes contextualitzats.

5.3. Identifica centres, eixos i plans de simetria en figures planes o poliedres i en la naturalesa, en l'art i en construccions humanes.

6. Interpretar el sentit de les coordenades geogràfiques i com s'apliquen en la localització de punts.

6.1. Situa sobre el globus terraqüi equador, pols, meridians i paral·lels, i és capaç d'ubicar un punt sobre el globus terraqüi coneixent-ne la longitud i la latitud.

BLOC 4. FUNCIONS

Continguts

Anàlisi i descripció qualitativa de gràfiques que representen fenòmens de l'entorn quotidià i d'altres matèries.

Anàlisi d'una situació a partir de l'estudi de les característiques locals i globals de la gràfica corresponent.

Anàlisi i comparació de situacions de dependència funcional donades mitjançant taules i enunciats.

Ús de models lineals per estudiar situacions provinents dels diferents àmbits de coneixement i de la vida quotidiana, mitjançant la confecció de la taula, la representació gràfica i l'obtenció de l'expressió algebraica.

Expressions de l'equació de la recta.

Funcions quadràtiques. Representació gràfica. Utilització per representar situacions de la vida quotidiana.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer els elements que intervenen en l'estudi de les funcions i la seva representació gràfica.
 - 1.1. *Interpreta el comportament d'una funció donada gràficament i associa enunciats de problemes contextualitzats a gràfiques.*
 - 1.2. *Identifica les característiques més rellevants d'una gràfica i les interpreta dins el seu context.*
 - 1.3. *Construeix una gràfica a partir d'un enunciat contextualitzat i descriu el fenomen exposat.*
 - 1.4. *Associa raonadament expressions analítiques a funcions donades gràficament.*
2. Identificar relacions de la vida quotidiana i d'altres matèries que es poden modelitzar mitjançant una funció lineal i valorar la utilitat de la descripció d'aquest model i dels seus paràmetres per descriure el fenomen analitzat.
 - 2.1. *Determina les diferents formes d'expressió de l'equació de la recta a partir d'una de donada (equació punt-pendent, general, explícita i per dos punts), n'identifica punts de tall i pendent, i la representa gràficament.*
 - 2.2. *Obté l'expressió analítica de la funció lineal associada a un enunciat i la representa.*
 - 2.3. *Formula conjectures sobre el comportament del fenomen que representa una gràfica i la seva expressió algebraica.*
3. Reconèixer situacions de relació funcional que necessiten ser descrites mitjançant funcions quadràtiques i calcular-ne els paràmetres i les característiques.
 - 3.1. *Calcula els elements característics d'una funció polinòmica de grau dos i la representa gràficament.*
 - 3.2. *Identifica i descriu situacions de la vida quotidiana que puguin ser modelitzades mitjançant funcions quadràtiques, les estudia i les representa amb mitjans tecnològics quan sigui necessari.*

BLOC 5. ESTADÍSTICA I PROBABILITAT**Continguts**

Fases i tasques d'un estudi estadístic. Població, mostra. Variables estadístiques: qualitatives, discretes i contínues.
Mètodes de selecció d'una mostra estadística. Representativitat d'una mostra.
Freqüències absolutes, relatives i acumulades. Agrupació de dades en intervals.
Gràfics estadístics.
Paràmetres de posició. Càlcul, interpretació i propietats.
Paràmetres de dispersió.
Diagrama de caixa i bigotis.
Interpretació conjunta de la mitjana i la desviació típica.
Experiències aleatòries. Esdeveniments i espai mostral.
Càlcul de probabilitats mitjançant la regla de Laplace. Diagrames d'arbre senzills. Permutacions, factorial d'un nombre.
Utilització de la probabilitat per prendre decisions fonamentades en diferents contextos.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge evaluables

1. Elaborar informacions estadístiques per descriure un conjunt de dades mitjançant taules i gràfics adequats a la situació analitzada, i justificar si les conclusions són representatives per a la població estudiada.
 - 1.1. *Distingeix població i mostra, i justifica les diferències en problemes contextualitzats.*
 - 1.2. *Valora la representativitat d'una mostra a través del procediment de selecció, en casos senzills.*
 - 1.3. *Distingeix entre variable qualitativa, variable quantitativa discreta i variable quantitativa contínua, i en posa exemples.*
 - 1.4. *Elabora taules de freqüències, relaciona els diferents tipus de freqüències i obté informació de la taula elaborada.*
 - 1.5. *Construeix, amb l'ajuda d'eines tecnològiques si fos necessari, gràfics estadístics adequats a diferents situacions relacionades amb variables associades a problemes socials, econòmics i de la vida quotidiana.*
2. Calcular i interpretar els paràmetres de posició i de dispersió d'una variable estadística per resumir les dades i comparar distribucions estadístiques.
 - 2.1. *Calcula i interpreta les mesures de posició (mitjana, moda, mediana i quartils) d'una variable estadística per proporcionar un resum de les dades.*
 - 2.2. *Calcula els paràmetres de dispersió (rang, recorregut interquartilic i desviació típica; càlcul i interpretació) d'una variable estadística (amb calculadora i amb full de càlcul) per comparar la representativitat de la mitjana i descriure les dades.*
3. Analitzar i interpretar la informació estadística que apareix en els mitjans de comunicació, i valorar-ne la representativitat i la fiabilitat.
 - 3.1. *Utilitza un vocabulari adequat per descriure, analitzar i interpretar informació estadística dels mitjans de comunicació.*
 - 3.2. *Empra la calculadora i mitjans tecnològics per organitzar les dades, generar gràfics estadístics i calcular paràmetres de tendència central i dispersió.*
 - 3.3. *Usa mitjans tecnològics per comunicar informació resumida i rellevant sobre una variable estadística analitzada.*
4. Estimar la possibilitat que passi un esdeveniment associat a un experiment aleatori senzill, calculant-ne la probabilitat a partir de la freqüència relativa, la regla de Laplace o els diagrames d'arbre, i identificar els elements associats a l'experiment.
 - 4.1. *Identifica els experiments aleatoris i els distingeix dels deterministes.*
 - 4.2. *Empra el vocabulari adequat per descriure i quantificar situacions relacionades amb l'atzar.*
 - 4.3. *Assigna probabilitats a esdeveniments en experiments aleatoris senzills els resultats dels quals són equiprobables, mitjançant la regla de Laplace, enumerant els esdeveniments elementals, amb taules o arbres o altres estratègies personals.*
 - 4.4. *Pren la decisió correcta tenint en compte les probabilitats de les diferents opcions en situacions d'incertesa.*

Quart curs

BLOC 1. PROCESSOS, MÈTODES I ACTITUDS EN MATEMÀTIQUES**Continguts**

Planificació del procés de resolució de problemes.

Estratègies i procediments posats en pràctica: ús del llenguatge apropiat (gràfic, numèric, algebraic), reformulació del problema, resolució de subproblemes, recompte exhaustiu, inici per casos particulars senzills, recerca de regularitats i lleis.

Reflexió sobre els resultats: revisió de les operacions utilitzades, assignació d'unitats als resultats, comprovació i interpretació de les solucions en el context de la situació, recerca d'altres formes de resolució, etc.

Plantejament d'investigacions matemàtiques escolars en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics.

Pràctica dels processos de matematització i modelització en contextos de la realitat i en contextos matemàtics.

Confiança en les pròpies capacitats per desenvolupar actituds adequades i afrontar les dificultats pròpies del treball científic.

Utilització de mitjans tecnològics en el procés d'aprenentatge per:

- a) Recollir dades de forma ordenada i organitzar-les.
- b) Elaborar i crear representacions gràfiques de dades numèriques, funcionals o estadístiques.
- c) Facilitar la comprensió de propietats geomètriques o funcionals i la realització de càlculs de tipus numèric, algebraic o estadístic.
- d) Dissenyar simulacions i elaborar prediccions sobre situacions matemàtiques diverses.
- e) Elaborar informes i documents sobre els processos duts a terme i els resultats i conclusions obtinguts; comunicar i compartir, en entorns apropiats, la informació i les idees matemàtiques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Expressar verbalment, de forma raonada, el procés seguit en la resolució d'un problema.

1.1. Expressa verbalment, de forma raonada, el procés seguit en la resolució d'un problema, amb el rigor i la precisió adequats.

2. Utilitzar processos de raonament i estratègies de resolució de problemes, fent els càlculs necessaris i comprovant les solucions obtingudes.

2.1. Analitza i comprèn l'enunciat dels problemes (dades, relacions entre les dades, context del problema).

2.2. Valora la informació d'un enunciat i la relaciona amb el nombre de solucions del problema.

2.3. Fa estimacions i elabora conjectures sobre els resultats dels problemes que s'han de resoldre, i en valora la utilitat i l'eficàcia.

2.4. Fa servir estratègies heurístiques i processos de raonament en la resolució de problemes, i reflexiona sobre el procés de resolució de problemes.

3. Descriure i analitzar situacions de canvi per trobar patrons, regularitats i lleis matemàtiques en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics, i valorar-ne la utilitat per fer prediccions.

3.1. Identifica patrons, regularitats i lleis matemàtiques en situacions de canvi en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics.

3.2. Empra les lleis matemàtiques trobades per fer simulacions i prediccions sobre els resultats possibles, i en valora l'eficàcia i la idoneïtat.

4. Aprofundir en problemes resolts plantejant petites variacions en les dades, altres preguntes i altres contextos.

4.1. Aprofundeix en els problemes una vegada resolts: revisant el procés de resolució i les passes i les idees importants, analitzant la coherència de la solució o cercant altres formes de resolució.

4.2. Es planteja nous problemes, a partir d'un de resolt: variant les dades, proposant noves preguntes, resolent altres problemes semblants, plantejant casos particulars o més generals d'interès, establint connexions entre el problema i la realitat.

5. Elaborar i presentar informes sobre el procés, els resultats i les conclusions obtingudes en els processos d'investigació.

5.1. Exposar i defensar el procés seguit, a més de les conclusions obtingudes, utilitzant diferents llenguatges: algebraic, gràfic, geomètric i estadístic-probabilístic.

6. Desenvolupar processos de matematització en contextos de la realitat quotidiana (numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics o probabilístics) a partir de la identificació de problemes en situacions problemàtiques de la realitat.

6.1. Identifica situacions problemàtiques de la realitat, susceptibles de contenir problemes d'interès.

6.2. Estableix connexions entre un problema del món real i el món matemàtic identificant els problemes matemàtics subjacents i els coneixements matemàtics necessaris.

6.3. Usa, elabora o construeix models matemàtics senzills que permetin la resolució de problemes dins el camp de les matemàtiques.

6.4. Interpreta la solució matemàtica del problema en el context de la realitat.

6.5. Fa simulacions i prediccions, en el context real, per valorar l'adequació i les limitacions dels models i proposa millores que n'augmentin l'eficàcia.

7. Valorar la modelització matemàtica com un recurs per resoldre problemes de la realitat quotidiana i avaluar l'eficàcia i les limitacions dels models emprats o construïts.

7.1. Reflexiona sobre el procés i obté conclusions sobre aquest i sobre els resultats.

8. Desenvolupar i conrear les actituds personals inherents a la tasca matemàtica.

8.1. Desenvolupa actituds adequades per al treball en matemàtiques: esforç, perseverança, flexibilitat i acceptació de la crítica raonada.

8.2. Es planteja la resolució de reptes i problemes amb la precisió, la cura i l'interès adequats al nivell educatiu i a la dificultat de la situació.

8.3. Distingeix entre problemes i exercicis, i adopta l'actitud adequada per a cada cas.

8.4. Desenvolupa actituds de curiositat i indagació, i hàbits de plantejar preguntes i cercar respostes adequades, tant en l'estudi dels conceptes com en la resolució de problemes.

9. Superar bloqueigs i inseguretats davant la resolució de situacions desconegudes.

9.1. Pren decisions en els processos de resolució de problemes, d'investigació i de matematització o de modelització, i en valora les conseqüències i la conveniència per la senzillesa i la utilitat.

10. Reflexionar sobre les decisions preses i aprendre'n per a situacions futures similars.

10.1. Reflexiona sobre els problemes resolts i els processos desenvolupats, valora la potència i la senzillesa de les idees clau i n'aprèn per a situacions futures similars.

11. Emprar les eines tecnològiques adequades, de forma autònoma, fent càlculs numèrics, algebraics o estadístics, elaborant representacions gràfiques, recreant situacions matemàtiques mitjançant simulacions o analitzant amb sentit crític situacions diverses que ajudin a comprendre conceptes matemàtics o a resoldre problemes.

11.1. Selecciona eines tecnològiques adequades i les utilitza per dur a terme càlculs numèrics, algebraics o estadístics quan la dificultat d'aquests impedeix o no aconsella fer-los manualment.

11.2. Empra mitjans tecnològics per fer representacions gràfiques de funcions amb expressions algebraiques complexes i n'extreu informació qualitativa i quantitativa.

11.3. Dissenya representacions gràfiques per explicar el procés seguit en la resolució de problemes, mitjançant la utilització de mitjans tecnològics.

11.4. Recrea entorns i objectes geomètrics amb eines tecnològiques interactives per mostrar, analitzar i comprendre propietats geomètriques.

12. Fer servir les tecnologies de la informació i la comunicació de manera habitual en el procés d'aprenentatge, cercant, analitzant i seleccionant informació rellevant a Internet o a altres fonts, elaborant documents propis, fent-ne exposicions i argumentacions i compartint-los en entorns apropiats per facilitar la interacció.

12.1. Elaborada documents digitals propis (text, presentació, imatge, vídeo, so...), com a resultat del procés de recerca, anàlisi i selecció d'informació rellevant, amb l'eina tecnològica adequada i els comparteix per discutir-los o difondre'ls.

12.2. Empra els recursos creats per fonamentar l'exposició oral dels continguts treballats a l'aula.

12.3. Usa adequadament els mitjans tecnològics per estructurar i millorar el seu procés d'aprenentatge recollint la informació de les activitats, analitzant punts forts i febles del seu procés acadèmic i establint pautes de millora.

BLOC 2. NOMBRES I ÀLGEBRA

Continguts

Reconeixement de nombres que no poden expressar-se en forma de fracció. Nombres irracionals.

Representació de nombres en la recta real. Intervalls.

Potències d'exponent enter o fraccionari i radicals senzills.

Interpretació i ús dels nombres reals en diferents contextos triant la notació i l'aproximació adequades en cada cas.

Potències d'exponent racional. Operacions i propietats.

Jerarquia de les operacions.

Càlcul amb percentatges. Interès simple i compost.

Logaritmes. Definició i propietats.

Manipulació d'expressions algebraiques. Utilització d'igualtats notables.

Introducció a l'estudi de polinomis. Arrels i factorització.

Equacions de grau superior a dos.

Fraccions algebraiques. Simplificació i operacions.

Resolució de problemes quotidians i d'altres àrees de coneixement mitjançant equacions i sistemes.

Inequacions de primer i segon grau. Interpretació gràfica. Resolució de problemes.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer els diferents tipus de nombres i interpretar el significat d'algunes de les seves propietats més característiques: divisibilitat, paritat, infinitud, proximitat.

1.1. Reconeix els diferents tipus de nombres (naturals, enters, racionals, irracionals i reals) i indica el criteri seguit, i els empra per representar i interpretar adequadament informació quantitativa.

1.2. Aplica propietats característiques dels nombres en utilitzar-los en contextos de resolució de problemes.

2. Emprar els diferents tipus de nombres i operacions, juntament amb les seves propietats, per recollir, transformar i intercanviar informació i resoldre problemes relacionats amb la vida diària i altres matèries de l'àmbit acadèmic.

2.1. Opera amb eficàcia emprant càlcul mental, algorismes de llapis i paper, calculadora o programes informàtics, i utilitzant la notació més adequada.

2.2. Fa estimacions correctament i jutja si els resultats obtinguts són raonables.

2.3. Estableix les relacions entre radicals i potències, opera aplicant les propietats necessàries i resol problemes contextualitzats.

2.4. Aplica percentatges a la resolució de problemes quotidians i financers, i valora l'ús de mitjans tecnològics quan la complexitat de les dades ho requereixi.

2.5. Calcula logaritmes senzills a partir de la seva definició o mitjançant l'aplicació de seves les propietats, i resol problemes senzills.

2.6. Compara, ordena, classifica i representa diferents tipus de nombres sobre la recta numèrica fent servir diferents escales.

2.7. Resol problemes que requereixin conceptes i propietats específiques dels nombres.

3. Construir i interpretar expressions algebraiques utilitzant amb destresa el llenguatge algebraic i les seves operacions i propietats.

- 3.1. S'expressa de manera eficaç fent ús del llenguatge algebraic.
- 3.2. Obté les arrels d'un polinomi i el factoritza emprant la regla de Ruffini o un altre mètode més adequat.
- 3.3. Fa operacions amb polinomis, igualtats notables i fraccions algebraiques senzilles.
- 3.4. Fa ús de la descomposició factorial per resoldre equacions de grau superior a dos.
4. Representar i analitzar situacions i relacions matemàtiques utilitzant inequacions, equacions i sistemes per resoldre problemes matemàtics i de contextos reals.
- 4.1. Formula algebraicament les restriccions indicades en una situació de la vida real, ho estudia i resol mitjançant inequacions, equacions o sistemes, i interpreta els resultats obtinguts.

BLOC 3. GEOMETRIA**Continguts**

Mesures d'angles en el sistema sexagesimal i en radians.

Raons trigonomètriques. Relacions entre elles. Relacions mètriques en els triangles.

Aplicació dels coneixements geomètrics a la resolució de problemes mètrics en el món físic: mesura de longituds, àrees i volums.

Iniciació a la geometria analítica en el pla. Coordenades. Vectors. Equacions de la recta. Paral·lelisme, perpendicularitat.

Semblança. Figures semblants. Raó entre longituds, àrees i volums de cossos semblants.

Aplicacions informàtiques de geometria dinàmica que facilitin la comprensió de conceptes i propietats geomètriques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Emprar les unitats angulars del sistema mètric sexagesimal i internacional i les relacions i raons de la trigonometria elemental per resoldre problemes trigonomètrics en contextos reals.
- 1.1. Utilitza conceptes i relacions de la trigonometria bàsica per resoldre problemes emprant mitjans tecnològics, si fos necessari, per fer els càlculs.
2. Calcular magnituds efectuant mesures directes i indirectes a partir de situacions reals, emprant els instruments, les tècniques o les fórmules més adequats i aplicant les unitats de mesura.
- 2.1. Usa les eines tecnològiques, les estratègies i les fórmules apropiades per calcular angles, longituds, àrees i volums de cossos i figures geomètriques.
- 2.2. Resol triangles utilitzant les raons trigonomètriques i les seves relacions.
- 2.3. Empra les fórmules per calcular àrees i volums de triangles, quadrilàters, cercles, paral·lelèpeds, piràmides, cilindres, cons i esferes, les aplica per resoldre problemes geomètrics i assigna les unitats apropiades.
3. Conèixer i utilitzar els conceptes i els procediments bàsics de la geometria analítica plana per representar, descriure i analitzar formes i configuracions geomètriques senzilles.
- 3.1. Estableix correspondències analítiques entre les coordenades de punts i vectors.
- 3.2. Calcula la distància entre dos punts i el mòdul d'un vector.
- 3.3. Coneix el significat de pendent d'una recta i diferents formes de calcular-lo.
- 3.4. Calcula l'equació d'una recta de diverses formes, en funció de les dades conegudes.
- 3.5. Reconeix diferents expressions de l'equació d'una recta i les empra en l'estudi analític de les condicions d'incidència, paral·lelisme i perpendicularitat.
- 3.6. Utilitza recursos tecnològics interactius per crear figures geomètriques i observar-ne les propietats i característiques.

BLOC 4. FUNCIONS**Continguts**

Interpretació d'un fenomen descrit mitjançant un enunciat, taula, gràfica o expressió analítica. Anàlisi de resultats.

La taxa de variació mitjana com a mesura de la variació d'una funció en un interval.

Reconeixement d'altres models funcionals: aplicacions en contextos i situacions reals.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar relacions quantitatives en una situació, determinar el tipus de funció que pot representar-les, i aproximar i interpretar la taxa de variació mitjana a partir d'una gràfica, de dades numèriques o mitjançant l'estudi dels coeficients de l'expressió algebraica.
- 1.1. Identifica i explica relacions entre magnituds que poden ser descrites mitjançant una relació funcional i associa les gràfiques amb les corresponents expressions algebraiques.
- 1.2. Explica i representa gràficament el model de relació entre dues magnituds per als casos de relació lineal, quadràtica, de proporcionalitat inversa, exponencial i logarítmica, emprant mitjans tecnològics si és necessari.
- 1.3. Identifica, estima o calcula paràmetres característics de funcions elementals.
- 1.4. Expressa raonadament conclusions sobre un fenomen a partir del comportament d'una gràfica o dels valors d'una taula.
- 1.5. Analitza el creixement o el decreixement d'una funció mitjançant la taxa de variació mitjana calculada a partir de l'expressió algebraica, d'una taula de valors o de la mateixa gràfica.
- 1.6. Interpreta situacions reals que responen a funcions senzilles: lineals, quadràtiques, de proporcionalitat inversa, definides a trossos, exponencials i logarítmiques.
2. Analitzar informació proporcionada a partir de taules i gràfiques que representin relacions funcionals associades a situacions reals i obtenir informació sobre el seu comportament, evolució i possibles resultats finals.

- 2.1. *Interpreta críticament dades de taules i gràfiques sobre diverses situacions reals.*
- 2.2. *Representa dades mitjançant taules i gràfiques utilitzant eixos i unitats adequades.*
- 2.3. *Describeix les característiques més importants que s'extreuen d'una gràfica assenyalant els valors puntuals o intervals de la variable que les determinen i emprant tant llapis i paper com mitjans tecnològics.*
- 2.4. *Relaciona diferents taules de valors i les gràfiques corresponents.*

BLOC 5. ESTADÍSTICA I PROBABILITAT**Continguts**

Introducció a la combinatòria: combinacions, variacions i permutacions.

Càlcul de probabilitats mitjançant la regla de Laplace i altres tècniques de recompte.

Probabilitat simple i composta. Esdeveniments dependents i independents.

Experiències aleatòries compostes. Utilització de taules de contingència i diagrames d'arbre per a l'assignació de probabilitats.

Probabilitat condicionada.

Ús del vocabulari adequat per descriure i quantificar situacions relacionades amb l'atzar i l'estadística.

Identificació de les fases i les tasques d'un estudi estadístic.

Gràfics estadístics. Diferents tipus de gràfics. Anàlisi crítica de taules i gràfics estadístics en els mitjans de comunicació. Detecció de fal·làcies.

Mesures de centralització i dispersió: interpretació, anàlisi i utilització.

Comparació de distribucions mitjançant l'ús conjunt de mesures de posició i dispersió.

Construcció i interpretació de diagrames de dispersió. Introducció a la correlació.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Resoldre diferents situacions i problemes de la vida quotidiana aplicant els conceptes del càlcul de probabilitats i les tècniques de recompte adequades.

1.1. *Aplica en problemes contextualitzats els conceptes de variació, permutació i combinació.*

1.2. *Identifica i descriu situacions i fenòmens de caràcter aleatori, i empra la terminologia adequada per descriure esdeveniments.*

1.3. *Aplica tècniques de càlcul de probabilitats en la resolució de diferents situacions i problemes de la vida quotidiana.*

1.4. *Formula i comprova conjectures sobre els resultats d'experiments aleatoris i simulacions.*

1.5. *Utilitza un vocabulari adequat per descriure i quantificar situacions relacionades amb l'atzar.*

1.6. *Interpreta un estudi estadístic a partir de situacions concretes properes a l'alumne.*

2. Calcular probabilitats simples o compostes aplicant la regla de Laplace, els diagrames d'arbre, les taules de contingència o altres tècniques combinatòries.

2.1. *Aplica la regla de Laplace i fa servir estratègies de recompte senzilles i tècniques combinatòries.*

2.2. *Calcula la probabilitat d'esdeveniments composts senzills emprant especialment els diagrames d'arbre o les taules de contingència.*

2.3. *Resol problemes senzills associats a la probabilitat condicionada.*

2.4. *Analitza matemàticament algun joc d'atzar senzill, en comprèn les regles i calcula les probabilitats adequades.*

3. Utilitzar el llenguatge adequat per descriure, analitzar i interpretar dades estadístiques que apareixen en els mitjans de comunicació.

3.1. *Fa servir un vocabulari adequat per descriure, quantificar i analitzar situacions relacionades amb l'atzar.*

4. Elaborar i interpretar taules i gràfics estadístics, així com els paràmetres estadístics més usats, en distribucions unidimensionals i bidimensionals, emprant els mitjans més adequats (llapis i paper, calculadora o ordinador) i valorant qualitativament la representativitat de les mostres usades.

4.1. *Interpreta críticament dades de taules i gràfics estadístics.*

4.2. *Representa dades mitjançant taules i gràfics estadístics utilitzant els mitjans tecnològics més adequats.*

4.3. *Calcula i interpreta els paràmetres estadístics d'una distribució de dades emprant els mitjans més adequats (llapis i paper, calculadora o ordinador).*

4.4. *Selecciona una mostra aleatòria i en valora la representativitat en mostres molt petites.*

4.5. *Representa diagrames de dispersió i interpreta la relació existent entre les variables.*

MATEMÀTIQUES ORIENTADES ALS ENSENYAMENTS APLICATS**Finalitat de l'assignatura**

Les matemàtiques són una eina valuosa per analitzar situacions diverses. Permeten estructurar el coneixement que s'obté de la realitat, analitzar-la i aconseguir-ne una nova informació per conèixer-la millor, valorar-la i prendre decisions. Per això, al llarg de l'escolaritat bàsica l'aprenentatge d'aquesta matèria ha d'anar dirigit a enriquir les seves possibilitats d'utilització.

Les matemàtiques s'entenen com un conjunt d'idees i maneres d'actuar que suposen no tan sols fer servir quantitats i formes geomètriques, sinó, sobretot, fer-se preguntes, obtenir models i identificar relacions i estructures, de manera que, en analitzar els fenòmens i les situacions que es presenten en la realitat, es puguin obtenir informacions i conclusions que inicialment no eren explícites. Concebudes d'aquesta

manera, les matemàtiques incorporen les característiques que els han estat assignades tradicionalment i que s'identifiquen amb la deducció, la precisió, el rigor i la seguretat, entre altres, però són i aporten molt més del que es dedueix d'aquests termes: també són inducció, estimació, aproximació, probabilitat i temptativa, i milloren la capacitat d'enfrontar-se a situacions obertes, i no necessàriament de solució única.

Tot això es reflecteix en la doble finalitat que té l'aprenentatge escolar de les matemàtiques i que manté la seva validesa, encara que amb una interpretació més àmplia: s'aprenen matemàtiques perquè són útils en àmbits de la vida quotidiana, en el món laboral, per aprendre a aprendre i, també, pel que el seu aprenentatge aporta a la formació intel·lectual general, en concret les destreses susceptibles de ser emprades en una gamma àmplia de casos particulars i que contribueixen, per si mateixes, a potenciar capacitats cognitives dels alumnes.

Les matemàtiques apareixen vinculades estretament als avenços que la civilització ha assolit al llarg de la història. En el seu intent per comprendre el món, l'ésser humà ha creat i desenvolupat eines matemàtiques: el domini de l'espai i del temps; l'organització i l'optimització de recursos, formes i proporcions; la capacitat de previsió i control de la incertesa o l'ús de la tecnologia digital en són només alguns exemples. Aquests models contribueixen al desenvolupament i a la formalització de les ciències experimentals i socials, a les quals donen un suport instrumental adequat. D'altra banda, el llenguatge i el raonament propis de les matemàtiques aplicats als diferents fenòmens i aspectes de la realitat constitueixen un instrument eficaç que ens ajuda a comprendre i a explicar el món que ens envolta.

En la societat actual les persones necessiten, en els diferents àmbits professionals, un domini més gran d'idees i destreses matemàtiques que anys enrere. La presa de decisions requereix comprendre, modificar i produir missatges de tot tipus, i en la informació que empram apareixen, de cada vegada més, taules, gràfics i fórmules que requereixen coneixements matemàtics per interpretar-los correctament. Per això, els ciutadans han d'estar preparats per adaptar-se als canvis continus que es generen.

Ara bé, emprendre els reptes de la societat contemporània suposa, a més, preparar els ciutadans perquè adquireixin autonomia a l'hora d'establir hipòtesis i contrastar-les, dissenyar estratègies o extrapolar resultats a situacions anàlogues. Els continguts matemàtics seleccionats per a aquesta etapa obligatòria estan orientats a aconseguir que els alumnes puguin assolir els objectius proposats, i estar preparats per incorporar-se a la vida adulta. Per aconseguir-ho, s'hauran d'introduir les mesures que en cada cas siguin necessàries per atendre la diversitat d'actituds, interessos, expectatives i competències cognitives dels alumnes de l'etapa.

Aquestes matemàtiques s'insereixen dins l'opció d'ensenyaments aplicats per a la iniciació a la formació professional. En aquesta opció, de caràcter més terminal, els continguts de matemàtiques s'orienten cap a un desenvolupament més pràctic i operacional dels coneixements bàsics de la matèria i ofereixen així als alumnes que cursen aquesta opció la possibilitat de resoldre problemes relatius tant a l'activitat quotidiana com a altres àmbits del coneixement.

Les diferències que s'aconsellen establir respecte de les matemàtiques orientades als ensenyaments acadèmics no tan sols han de ser en els continguts, sinó també en la manera en què han de ser tractats. No s'ha d'obviar, d'altra banda, que, d'acord amb la legislació vigent, els alumnes han d'assolir els objectius de l'etapa i adquirir el nivell competencial corresponent tant per una opció com per l'altra.

Estructura del currículum

Els continguts, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge s'han distribuït entorn de blocs que permeten identificar els principals àmbits que comprenen l'aprenentatge de les matemàtiques en l'etapa de l'educació secundària obligatòria. Aquesta distribució no implica una organització tancada; ha de permetre ordenar de diferents maneres els elements del currículum i adoptar la metodologia més adequada a les característiques dels diversos elements i a la tipologia del grup d'alumnes.

El primer bloc, "Processos, mètodes i actituds en matemàtiques", és comú a tota l'etapa, s'ha de desenvolupar de manera simultània i transversal a la resta de blocs i és l'eix vertebrador de la matèria; s'articula sobre processos bàsics i imprescindibles en el quefer matemàtic: la resolució de problemes i els projectes d'investigació, les actituds adequades per desenvolupar el treball científic i la utilització de mitjans tecnològics.

La resta dels continguts s'ha distribuït en quatre blocs: "Nombres i àlgebra", "Geometria", "Funcions" i "Estadística i probabilitat". Com s'ha indicat abans, no es tracta de compartiments separats, perquè en tots els blocs es fan servir tècniques numèriques i algebraïques, i en qualsevol bloc pot ser útil confeccionar una taula, generar un gràfic o suscitar una situació d'incertesa probabilística.

En el segon bloc, "Nombres i àlgebra", es desenvolupa el sentit numèric estudiat en els dos primers cursos. S'introdueix el tractament de les successions numèriques i s'estudien les progressions aritmètiques i geomètriques.

D'altra banda, les destreses algebraïques es desenvolupen amb un augment progressiu de l'ús de símbols i expressions, posant especial èmfasi en la lectura, la simbolització i el plantejament que es dugui a terme a partir de l'enunciat de cada problema. S'introdueix l'estudi dels polinomis i de les fraccions algebraïques i es formulen algebraicament situacions de la vida quotidiana mitjançant equacions i sistemes d'equacions.

El tercer bloc, "Geometria", consisteix a descriure i analitzar propietats i relacions, i a classificar i raonar sobre formes i estructures

geomètriques. L'aprenentatge de la geometria ha d'oferir oportunitats contínues per construir, dibuixar, modelitzar, mesurar o classificar d'acord amb criteris triats lliurement. L'estudi de la geometria ofereix oportunitats excel·lents per establir relacions amb altres àmbits, com la naturalesa o el món de l'art, que no poden quedar de costat i que s'haurien de potenciar amb exemples de la nostra comunitat autònoma.

En el quart bloc, "Funcions", l'estudi de les relacions entre variables i la seva representació mitjançant taules, gràfiques i models matemàtics és de gran utilitat per descriure, interpretar, predir i explicar fenòmens diversos de tipus econòmic, social o natural. Els continguts d'aquest bloc tracten diferents maneres de representar una situació: verbal, numèrica, geomètrica o mitjançant una expressió literal, així com la traducció entre les diferents representacions. Així mateix, es pretén que els alumnes siguin capaços de distingir les característiques de determinats tipus de funcions per modelitzar situacions reals.

El cinquè bloc és "Estadística i probabilitat". A causa de la seva presència en els mitjans de comunicació i l'ús que en fan les diferents matèries, l'estadística té actualment una gran importància. Estudiar-ne ha de capacitar els alumnes per interpretar informacions donades en llenguatge estadístic i per analitzar críticament les presentacions fal·laces o distorsionades i els abusos que de vegades conté la informació de naturalesa estadística. El treball s'encamina a obtenir valors representatius d'una mostra i s'aprofundeix en la utilització de diagrames i gràfics més complexos per treure'n conclusions. La probabilitat introdueix els alumnes en l'estudi i la comprensió de situacions d'incertesa i d'atzar, presents en múltiples àmbits de la vida quotidiana, amb l'objectiu de prendre decisions fonamentades.

Orientacions metodològiques

Partint dels fets concrets fins a aconseguir arribar a altres de més abstractes, l'ensenyament i l'aprenentatge de la matèria de matemàtiques permeten als alumnes adquirir els coneixements matemàtics, familiaritzar-se amb el context en què s'apliquen i desenvolupar procediments per resoldre problemes. Els nous coneixements que s'han d'adquirir han de tenir suport en els que ja s'han assolit: els contextos s'han de seleccionar amb l'objectiu que els alumnes s'aproximin al coneixement de manera intuïtiva mitjançant situacions properes, que vagin adquirint cada vegada més complexitat, i ampliar progressivament l'aplicació a problemes relacionats amb fenòmens naturals i socials i a altres contextos menys propers a la seva realitat immediata.

Al llarg de les diferents etapes educatives, els alumnes han de progressar en l'adquisició de les habilitats de pensament matemàtic, en concret en la capacitat d'analitzar i investigar, interpretar i comunicar de forma matemàtica diversos fenòmens i problemes en diferents contextos, així com en la de proporcionar solucions pràctiques; també han de desenvolupar actituds positives cap al coneixement matemàtic, tant per a l'enriquiment personal com per a la valoració del seu paper en el progrés de la humanitat.

Si es fa l'èmfasi en el desenvolupament de la competència matemàtica, és a dir, si es vol aconseguir que els alumnes emprin adequadament els seus coneixements per resoldre situacions reals en diferents contextos (personal, laboral, social i científic), aquestes situacions s'han de treballar a l'aula. Per aconseguir-ho és important donar sentit i context als continguts, evitar l'abús d'exercicis mecànics, emprar una varietat de recursos i fonts i plantejar qüestions obertes, problemes amb més d'una solució (o sense solució), on s'hagi d'analitzar quina és la informació útil, i que es puguin abordar des de més d'una perspectiva.

D'altra banda, la investigació de situacions problemàtiques i l'elaboració de projectes són activitats que posen de manifest el grau de competència adquirida i fomenta el seu desenvolupament, perquè la competència matemàtica adquireix realitat i sentit en la mesura que els elements i els raonaments matemàtics són emprats per afrontar les situacions quotidianes que els requereixen.

És convenient que, en la mesura que sigui possible, els alumnes no rebin passivament els continguts matemàtics com una cosa ja feta i tancada, sinó que els descobreixin i trobin les seves relacions per construir el seu propi coneixement. És molt important el paper de guia que desenvolupa el docent, no com a mer transmissor, sinó proposant, supervisant i redirigint les activitats per propiciar aquest procés de redescobrimient que fan els alumnes. Seguint aquesta línia, és aconsellable millorar la visió de la resolució de problemes com una aplicació dels continguts apresos i complementar-la amb el plantejament de situacions problemàtiques que estiguin dirigides a la introducció i el treball de nous continguts.

La utilització d'episodis de la història de les matemàtiques, a més de ser un recurs per abordar alguns continguts d'una manera més amena, afavoreix una visió de les matemàtiques com una ciència viva i en evolució, i mostra també la part humana de la creació científica.

El camí cap a l'abstracció ha de partir de situacions concretes que afavoreixin la comprensió dels conceptes. Aquesta és la funció principal dels materials manipulables, que ajuden també a millorar la intuïció, el raonament i la creativitat.

Són de gran utilitat com a material manipulable objectes d'ús quotidià, com ara envasos, xinxetes, escuradents, daus i altres. També es poden trobar materials comercialitzats per ensenyar les matemàtiques: policubs, àbacs, reglets, geoplans, cossos geomètrics, poliedres desplegable, entre altres. Tots aquests materials ajuden a comprendre conceptes i a crear un ambient òptim de resolució de problemes.

La calculadora i el programari de càlcul (numèric i simbòlic) han de ser incorporats a l'aula com a eines indispensables per aprendre les matemàtiques, ja que potencien la investigació i la comprensió de conceptes matemàtics. Durant l'aprenentatge, els alumnes hauran de reconèixer la conveniència d'emprar aquestes eines en situacions diverses. A més, usar-les afavoreix l'autonomia dels alumnes, així com la

iniciativa personal.

La introducció dels recursos virtuals a l'aula pot afavorir de manera considerable l'aprenentatge de les matemàtiques. L'enorme quantitat de programes específics de matemàtiques, com ara el programari de geometria dinàmica o eines de tractament de dades o de representació de funcions, incorporen una nova dimensió en l'ensenyament de les matemàtiques. A més, a la xarxa hi ha recursos disponibles per treballar la manipulació virtual a través de miniaplicacions i simulacions virtuals. Tots aquests recursos estimulen les capacitats d'observació, manipulació, raonament, anàlisi i investigació. Un altre tipus de recurs virtual és el programari interactiu dissenyat per treballar procediments que requereixen una certa habilitat o pràctica, que són autocorrectius i que permeten un tractament individualitzat de cert tipus de tasques. Amb aquest programari es pot fer un tractament adequat de la diversitat i permet el reforç i l'ampliació de continguts i procediments.

La utilització adequada de mitjans audiovisuals (vídeos i imatges) ajuda a visualitzar i comprendre conceptes o determinades propietats. També poden servir per observar les matemàtiques en diferents àmbits, com ara la natura, l'art o els mitjans de comunicació.

Tot i que els continguts s'organitzen per blocs, no s'han d'agafar com a unitats didàctiques ni organitzar-los necessàriament en l'ordre que apareixen. És important que els alumnes tinguin una visió de conjunt de les matemàtiques, coherent amb les múltiples connexions que hi ha entre les diferents branques que la integren. Per aconseguir-ho és convenient, sempre que sigui possible, plantejar situacions que permetin treballar continguts de diferents blocs. D'aquesta manera s'assoleix, també, un aprofundiment més gran en la comprensió de la matèria.

D'altra banda, les matemàtiques estan molt relacionades amb altres disciplines; són la ciència que elabora els models o eines que aquestes fan servir. Per fer palesa aquesta relació i que els alumnes no percebin les diferents matèries com a compartiments separats, seria bo treballar alguns continguts de manera interdisciplinària.

La LOMCE especifica que en aquesta etapa l'avaluació ha de ser contínua, formativa i integradora. És important tenir present que la funció principal ha de ser la millora de l'aprenentatge per assegurar que tots els estudiants assoleixen el màxim nivell competencial atenent les seves capacitats.

L'avaluació ha de formar part del procés de manera que tenguí caràcter continu i formatiu, que permeti prendre decisions en relació amb el progrés de l'aprenentatge i fer arribar les ajudes a temps, sense esperar al final del període d'avaluació.

L'avaluació dels alumnes s'hauria de fer amb una varietat àmplia d'instruments i no tan sols amb proves escrites. Totes les activitats que es duen a terme a l'aula ens faciliten la recollida d'informació per avaluar el progrés i les dificultats. Perquè aquesta avaluació sigui efectiva, s'ha de planificar de manera que no quedi reduïda a una observació informal.

L'avaluació inicial, tan important abans d'abordar uns continguts, hauria de consistir en un recull d'informacions, no en una qualificació numèrica, relativa als coneixements previs requerits per assegurar un bon aprenentatge del que s'ha programat. Es pot fer mitjançant la revisió d'informacions del curs anterior, quan sigui possible, juntament amb l'execució d'alguna tasca inicial complementària, oral o escrita.

El procés d'avaluació hauria de ser obert i compartit amb els estudiants, que els animi a participar-hi, amb tasques que permetin l'autoavaluació i també la coavaluació (entesa com una revisió col·laborativa entre iguals), que els faci conscients dels seus coneixements i fortaleixi tant com de les seves dificultats, que entenguin com millorar. Per això, els professors haurien de fer explícits els objectius, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge de manera que els estudiants percebin l'avaluació com una peça important en la millora del seu aprenentatge.

Els professors haurien de reflexionar sobre l'avaluació proposada i la informació recollida, de manera que els facilitin la millora en la seva pràctica docent al llarg del procés d'ensenyament: programació, metodologia, recursos, amb els indicadors acordats en les programacions dels departaments.

Pel que fa a l'avaluació final, sumatòria, s'haurien de fer servir instruments que prevegin l'execució de tasques complexes, ben graduades en dificultat, que integrin els diferents tipus de coneixements, blocs de continguts i contextos.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria de matemàtiques orientades als ensenyaments aplicats contribueix especialment al desenvolupament de la competència matemàtica, reconeguda per la Unió Europea com una competència clau. Aquesta s'entén com l'habilitat per desenvolupar i aplicar el raonament matemàtic amb l'objectiu de resoldre diversos problemes en situacions quotidianes; en concret, seguint la classificació del marc teòric de PISA, engloba les capacitats següents: comunicar, matematitzar, representar, raonar i argumentar, idear estratègies per resoldre problemes, emprar eines matemàtiques i utilitzar el llenguatge simbòlic, formal i tècnic i les operacions. A més, el desenvolupament matemàtic ajuda a adquirir la resta de competències.

Per tant, les matemàtiques dins el currículum afavoreixen el progrés en l'adquisició de la competència matemàtica a partir del coneixement dels continguts i el seu ampli conjunt de procediments de càlcul, anàlisi, mesura i estimació dels fenòmens de la realitat i de les seves

relacions, com a instrument imprescindible en el desenvolupament dels individus i component essencial de comprensió, la modelització i la transformació dels fenòmens de la realitat. D'altra banda, les matemàtiques contribueixen a la formació intel·lectual dels alumnes, la qual cosa els permetrà millorar tant en l'àmbit personal com en el social.

Convé assenyalar que no totes les maneres d'ensenyar matemàtiques contribueixen igualment a adquirir la competència matemàtica: l'èmfasi en la funcionalitat dels aprenentatges, la seva utilitat per comprendre el món que ens envolta o la mateixa selecció d'estratègies per resoldre un problema determinen la possibilitat real d'aplicar les matemàtiques en diferents camps de coneixement o en diferents situacions de la vida quotidiana.

La resolució de problemes i els projectes d'investigació constitueixen eixos fonamentals en el procés d'ensenyament-aprenentatge de les matemàtiques. L'habilitat de formular, plantejar, interpretar i resoldre problemes és una de les capacitats essencials de l'activitat matemàtica, perquè permet a les persones emprar els processos cognitius per abordar i resoldre situacions multidisciplinàries reals, fet que resulta de màxim interès per al desenvolupament de la creativitat i el pensament lògic. Per tant, les tècniques heurístiques que desenvolupa la resolució de problemes constitueixen models generals de tractament de la informació i de raonament i consoliden l'adquisició de destreses involucrades en la competència d'aprendre a aprendre, com ara l'autonomia, la perseverança, la sistematització, la reflexió crítica i l'habilitat per comunicar amb eficàcia els resultats del propi treball.

La incorporació d'eines tecnològiques com a recurs didàctic per aprendre i per resoldre problemes contribueix a millorar la competència digital dels alumnes, de la mateixa manera que la utilització dels llenguatges gràfic i estadístic ajuda a interpretar millor la realitat expressada pels mitjans de comunicació. No és menys important la interacció entre els diferents tipus de llenguatge: natural, numèric, gràfic, geomètric i algebraic com a forma de lligar el tractament de la informació amb l'experiència dels alumnes.

D'altra banda, les matemàtiques contribueixen a la competència de consciència i expressions culturals, perquè el mateix coneixement matemàtic és expressió universal de la cultura; en particular, la geometria és part integral de l'expressió artística de la humanitat, que ofereix mitjans per descriure i comprendre el món que ens envolta i per apreciar la bellesa de les estructures que ha creat.

La matèria també contribueix a la competència en comunicació lingüística, quan es llegeixen de forma comprensiva els enunciats i s'expressen tant oralment com per escrit els processos duts a terme i els raonaments seguits, la qual cosa ajuda a formalitzar el pensament. El mateix llenguatge matemàtic és, per ell mateix, un vehicle de comunicació d'idees que destaca per la precisió en els termes i per la gran capacitat per transmetre conjectures gràcies a un lèxic propi de caràcter sintètic, simbòlic i abstracte.

En els processos de resolució i investigació s'involucren altres competències, com per exemple el sentit d'iniciativa i esperit emprenedor, quan s'estableix un pla de feina en revisió i modificació contínua a mesura que es va resolent el problema; i les competències socials i cíviques, quan s'implica una actitud oberta enfront d'opinions i resolucions diferents.

Objectius específics

1. Reconèixer i valorar el paper que les matemàtiques tenen com a part integrant de la cultura i, mitjançant les competències matemàtiques, analitzar tot tipus de fenòmens relacionats amb la diversitat cultural, el medi, la salut, la justícia social, el consum i altres, i actuar sempre de manera reflexiva, compromesa i crítica en tots els àmbits de la vida.
2. Progressar en l'adquisició d'habilitats de pensament matemàtic, com analitzar i investigar, interpretar, formular i comunicar de manera matemàtica, usant les representacions adequades, fenòmens i problemes en diferents contextos.
3. Identificar la possibilitat de matematització de situacions problemàtiques de la realitat, plantejar i resoldre el problema mitjançant l'ús de les eines i els models matemàtics adients, i interpretar les solucions en el context original.
4. Desenvolupar, en la manera d'afrontar els problemes de la vida quotidiana, actituds i maneres inherents a l'activitat matemàtica, com la feina sistemàtica, la constància, la reflexió sobre les decisions preses i els errors comesos o la capacitat de canviar el punt de vista.
5. Desenvolupar una actitud positiva davant la resolució de problemes i les situacions desconegudes, augmentar l'autoestima i la confiança en les pròpies capacitats, i superar bloqueigs i inseguretats.
6. Emprar les eines tecnològiques adequades tant per fer diferents tipus de càlculs, representacions i simulacions, com per cercar, analitzar i seleccionar informació, elaborar documents propis i exposar-los o compartir-los, si és el cas, ja sigui per resoldre situacions problemàtiques o per al mateix procés d'aprenentatge.
7. Adquirir i millorar tècniques de resolució de problemes, des de la lectura comprensiva de l'enunciat i les estratègies de resolució fins a la revisió del procés seguit, i incorporar al llenguatge les formes d'expressió que permetin explicar raonadament aquest procés de manera clara i precisa.

8. Conèixer i emprar diferents tipus de nombres i les relacions i les operacions entre ells per tractar aspectes de la realitat que siguin quantificables: recollir, transformar i intercanviar informació i resoldre problemes de la vida diària, triant el tipus de càlcul i l'estratègia adequats.
9. Valorar la importància de la mesura tant en la vida quotidiana com en l'àmbit científic, i aplicar procediments (instruments, fórmules o algun altre) per obtenir mesures de manera directa o indirecta i fer estimacions en diferents contextos.
10. Identificar, representar i analitzar situacions de canvi i de relacions, numèriques o geomètriques, i reconèixer els patrons i les lleis generals que les regeixen, usant diferents llenguatges: verbal, numèric, algebraic, gràfic i geomètric.
11. Reconèixer, descriure i analitzar figures planes i cossos geomètrics, identificar les que són presents en l'entorn i emprar les seves propietats i relacions per interpretar millor aquest entorn, resoldre problemes, gaudir de la bellesa que generen i desenvolupar la creativitat i la imaginació.
12. Fer servir tècniques de recollida d'informació i emprar les eines o els mètodes estadístics apropiats per organitzar, analitzar i presentar aquestes dades o les que hi hagi presents en diferents mitjans de comunicació, a fi de poder interpretar millor els missatges, o donar les respostes adequades sobre les característiques d'una població.
13. Reconèixer situacions d'incertesa, i valorar i usar la probabilitat com a mesura d'aquesta incertesa i per superar prejudicis habitualment associats a algunes d'aquestes situacions.
14. Incorporar al vocabulari propi elements del llenguatge matemàtic per expressar-se oralment i per escrit en contextos en què és necessària una comunicació correcta.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables**Tercer curs****BLOC 1. PROCESSOS, MÈTODES I ACTITUDS EN MATEMÀTIQUES****Continguts**

Planificació del procés de resolució de problemes.

Estratègies i procediments posats en pràctica: ús del llenguatge apropiat (gràfic, numèric, algebraic), reformulació del problema, resolució de subproblemes, recompte exhaustiu, inici per casos particulars senzills, recerca de regularitats i lleis.

Reflexió sobre els resultats: revisió de les operacions utilitzades, assignació d'unitats als resultats, comprovació i interpretació de les solucions en el context de la situació, recerca d'altres formes de resolució, etc.

Plantejament d'investigacions matemàtiques escolars en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics.

Pràctica dels processos de matematització i modelització en contextos de la realitat i en contextos matemàtics.

Confiança en les pròpies capacitats per desenvolupar actituds adequades i afrontar les dificultats pròpies del treball científic.

Utilització de mitjans tecnològics en el procés d'aprenentatge per:

a) Recollir dades de forma ordenada i organitzar-les.

b) Elaborar i crear representacions gràfiques de dades numèriques, funcionals o estadístiques.

c) Facilitar la comprensió de propietats geomètriques o funcionals i la realització de càlculs de tipus numèric, algebraic o estadístic.

d) Dissenyar simulacions i elaborar prediccions sobre situacions matemàtiques diverses.

e) Elaborar informes i documents sobre els processos duts a terme i els resultats i conclusions obtinguts; comunicar i compartir, en entorns apropiats, la informació i les idees matemàtiques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Expressar verbalment, de forma raonada, el procés seguit en la resolució d'un problema.

1.1. *Expressa verbalment, de forma raonada, el procés seguit en la resolució d'un problema, amb el rigor i la precisió adequats.*

2. Utilitzar processos de raonament i estratègies de resolució de problemes, fent els càlculs necessaris i comprovant les solucions obtingudes.

2.1. *Analitza i comprèn l'enunciat dels problemes (dades, relacions entre les dades, context del problema).*

2.2. *Valora la informació d'un enunciat i la relaciona amb el nombre de solucions del problema.*

2.3. *Fa estimacions i elabora conjectures sobre els resultats dels problemes que s'han de resoldre, i en valora la utilitat i l'eficàcia.*

2.4. *Fa servir estratègies heurístiques i processos de raonament en la resolució de problemes, i reflexiona sobre el procés de resolució de problemes.*

3. Descriure i analitzar situacions de canvi per trobar patrons, regularitats i lleis matemàtiques en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics, i valorar-ne la utilitat per fer prediccions.

3.1. *Identifica patrons, regularitats i lleis matemàtiques en situacions de canvi en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics.*

3.2. *Empra les lleis matemàtiques trobades per fer simulacions i prediccions sobre els resultats possibles, i en valora l'eficàcia i la idoneïtat.*

4. Aprofundir en problemes resolts plantejant petites variacions en les dades, altres preguntes i altres contextos.

- 4.1. *Aprofundeix en els problemes una vegada resolts: revisant el procés de resolució i les passes i les idees importants, analitzant la coherència de la solució o cercant altres formes de resolució.*
- 4.2. *Es planteja nous problemes, a partir d'un de resolts: variant les dades, proposant noves preguntes, resolent altres problemes semblants, plantejant casos particulars o més generals d'interès, establint connexions entre el problema i la realitat.*
5. *Elaborar i presentar informes sobre el procés, els resultats i les conclusions obtingudes en els processos d'investigació.*
- 5.1. *Exposa i defensa el procés seguit, a més de les conclusions obtingudes, utilitzant diferents llenguatges: algebraic, gràfic, geomètric i estadístic-probabilístic.*
6. *Desenvolupar processos de matematització en contextos de la realitat quotidiana (numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics o probabilístics) a partir de la identificació de problemes en situacions problemàtiques de la realitat.*
- 6.1. *Identifica situacions problemàtiques de la realitat, susceptibles de contenir problemes d'interès.*
- 6.2. *Estableix connexions entre un problema del món real i el món matemàtic identificant els problemes matemàtics subjacents i els coneixements matemàtics necessaris.*
- 6.3. *Usa, elabora o construeix models matemàtics senzills que permetin la resolució de problemes dins el camp de les matemàtiques.*
- 6.4. *Interpreta la solució matemàtica del problema en el context de la realitat.*
- 6.5. *Fa simulacions i prediccions, en el context real, per valorar l'adequació i les limitacions dels models i proposa millores que n'augmentin l'eficàcia.*
7. *Valorar la modelització matemàtica com un recurs per resoldre problemes de la realitat quotidiana i avaluar l'eficàcia i les limitacions dels models emprats o construïts.*
- 7.1. *Reflexiona sobre el procés i obté conclusions sobre aquest i sobre els resultats.*
8. *Desenvolupar i conrear les actituds personals inherents a la tasca matemàtica.*
- 8.1. *Desenvolupa actituds adequades per al treball en matemàtiques: esforç, perseverança, flexibilitat i acceptació de la crítica raonada.*
- 8.2. *Es planteja la resolució de reptes i problemes amb la precisió, la cura i l'interès adequats al nivell educatiu i a la dificultat de la situació.*
- 8.3. *Distingeix entre problemes i exercicis, i adopta l'actitud adequada per a cada cas.*
- 8.4. *Desenvolupa actituds de curiositat i indagació, i hàbits de plantejar preguntes i cercar respostes adequades, tant en l'estudi dels conceptes com en la resolució de problemes.*
9. *Superar bloqueigs i inseguretats davant la resolució de situacions desconegudes.*
- 9.1. *Pren decisions en els processos de resolució de problemes, d'investigació i de matematització o de modelització, i en valora les conseqüències i la conveniència per la senzillesa i la utilitat.*
10. *Reflexionar sobre les decisions preses i aprendre'n per a situacions futures similars.*
- 10.1. *Reflexiona sobre els problemes resolts i els processos desenvolupats, valora la potència i la senzillesa de les idees clau i n'aprèn per a situacions futures similars.*
11. *Emprar les eines tecnològiques adequades, de forma autònoma, fent càlculs numèrics, algebraics o estadístics, elaborant representacions gràfiques, recreant situacions matemàtiques mitjançant simulacions o analitzant amb sentit crític situacions diverses que ajudin a comprendre conceptes matemàtics o a resoldre problemes.*
- 11.1. *Selecciona eines tecnològiques adequades i les utilitza per dur a terme càlculs numèrics, algebraics o estadístics quan la dificultat d'aquests impedeix o no aconsella fer-los manualment.*
- 11.2. *Empra mitjans tecnològics per fer representacions gràfiques de funcions amb expressions algebraiques complexes i n'extreu informació qualitativa i quantitativa.*
- 11.3. *Dissenya representacions gràfiques per explicar el procés seguit en la resolució de problemes, mitjançant la utilització de mitjans tecnològics.*
- 11.4. *Recrea entorns i objectes geomètrics amb eines tecnològiques interactives per mostrar, analitzar i comprendre propietats geomètriques.*
12. *Fer servir les tecnologies de la informació i la comunicació de manera habitual en el procés d'aprenentatge, cercant, analitzant i seleccionant informació rellevant a Internet o a altres fonts, elaborant documents propis, fent-ne exposicions i argumentacions i compartint-los en entorns apropiats per facilitar la interacció.*
- 12.1. *Elabora documents digitals propis (text, presentació, imatge, vídeo, so...), com a resultat del procés de recerca, anàlisi i selecció d'informació rellevant, amb l'eina tecnològica adequada i els comparteix per discutir-los o difondre'ls.*
- 12.2. *Empra els recursos creats per fonamentar l'exposició oral dels continguts treballats a l'aula.*
- 12.3. *Usa adequadament els mitjans tecnològics per estructurar i millorar el seu procés d'aprenentatge recollint la informació de les activitats, analitzant punts forts i febles del seu procés acadèmic i establint pautes de millora.*

BLOC 2. NOMBRES I ÀLGEBRA**Continguts**

- Potències de nombres naturals amb exponent enter. Significat i ús.
- Potències de base 10. Aplicació per a l'expressió de nombres molt petits. Operacions amb nombres expressats en notació científica.
- Jerarquia de les operacions.
- Nombres decimals i racionals. Transformació de fraccions en decimals i viceversa. Nombres decimals exactes i periòdics.
- Operacions amb fraccions i decimals. Càlcul aproximat i arrodoniment. Error comès.
- Investigació de regularitats, relacions i propietats que apareixen en conjunts de nombres. Expressió usant llenguatge algebraic.

Successions numèriques. Successions recurrents. Progressions aritmètiques i geomètriques.
Transformació d'expressions algebraïques amb una d'indeterminada. Igualtats notables.
Equacions de segon grau amb una incògnita. Resolució (mètode algebraic i gràfic).
Resolució de problemes mitjançant la utilització d'equacions i sistemes d'equacions.

 criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Utilitzar les propietats dels nombres racionals i decimals per operar-hi, emprant la forma de càlcul i de notació adequada, per resoldre problemes, i presentant els resultats amb la precisió requerida.

1.1. *Aplica les propietats de les potències per simplificar fraccions en què els numeradors i els denominadors són productes de potències.*

1.2. *Distingeix, en trobar el decimal equivalent a una fracció, entre decimals finits i decimals infinits periòdics, i en aquest cas indica el grup de decimals que es repeteixen o formen període.*

1.3. *Expressa certs nombres molt grans i molt petits en notació científica, hi opera, amb calculadora i sense, i els utilitza en problemes contextualitzats.*

1.4. *Distingeix i empra tècniques adequades per fer aproximacions per defecte i per excés d'un nombre en problemes contextualitzats, i justifica els procediments.*

1.5. *Aplica adequadament tècniques de truncament i arrodoniment en problemes contextualitzats, i reconeix els errors d'aproximació en cada cas per determinar el procediment més adequat.*

1.6. *Expressa el resultat d'un problema, utilitzant la unitat de mesura adequada, en forma de nombre decimal i l'arrodoneix si és necessari amb el marge d'error o de precisió requerit, d'acord amb la naturalesa de les dades.*

1.7. *Calcula el valor d'expressions numèriques de nombres enters, decimals i fraccionaris mitjançant les operacions elementals i les potències de nombres naturals i exponent enter aplicant correctament la jerarquia de les operacions.*

1.8. *Empra nombres racionals i decimals per resoldre problemes de la vida quotidiana i analitza la coherència de la solució.*

2. Obtenir i manipular expressions simbòliques que descriguin successions numèriques, i observar regularitats en casos senzills que incloguin patrons recursius.

2.1. *Calcula termes d'una successió numèrica recurrent usant la llei de formació a partir de termes anteriors.*

2.2. *Obté una llei de formació o fórmula per al terme general d'una successió senzilla de nombres enters o fraccionaris.*

2.3. *Valora i identifica la presència recurrent de les successions en la naturalesa i resol problemes associats.*

3. Utilitzar el llenguatge algebraic per expressar una propietat o relació donada mitjançant un enunciat, extreure'n la informació rellevant i transformar-la.

3.1. *Suma, resta i multiplica polinomis i expressa el resultat en forma de polinomi ordenat, i els aplica a exemples de la vida quotidiana.*

3.2. *Coneix i fa servir les identitats notables corresponents al quadrat d'un binomi i una suma per diferència, i les aplica en un context adequat.*

4. Resoldre problemes de la vida quotidiana en els quals es necessiti el plantejament i la resolució d'equacions de primer i segon grau, sistemes lineals de dues equacions amb dues incògnites, aplicant tècniques de manipulació algebraïques, gràfics o recursos tecnològics, i valorar i contrastar els resultats obtinguts.

4.1. *Resol equacions de segon grau completes i incompletes mitjançant procediments algebraics i gràfics.*

4.2. *Resol sistemes de dues equacions lineals amb dues incògnites mitjançant procediments algebraics o gràfics.*

4.3. *Formula algebraicament una situació de la vida quotidiana mitjançant equacions de primer i segon grau i sistemes lineals de dues equacions amb dues incògnites, les resol i interpreta críticament el resultat obtingut.*

BLOC 3. GEOMETRIA**Continguts**

Mediatriu, bisectriu, angles. Relacions, perímetre i àrea. Propietats.

Teorema de Tales. Divisió d'un segment en parts proporcionals a altres. Aplicació a la resolució de problemes.

Translacions, gir i simetries en el pla.

Geometria de l'espai: àrees i volums.

El globus terraqüi. Coordenades geogràfiques. Longitud i latitud d'un punt.

 criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer i descriure els elements i les propietats característiques de les figures planes, els cossos geomètrics elementals i les seves configuracions geomètriques.

1.1. *Coneix les propietats dels punts de la mediatriu d'un segment i de la bisectriu d'un angle.*

1.2. *Utilitza les propietats de la mediatriu i la bisectriu per resoldre problemes geomètrics senzills.*

1.3. *Tracta les relacions entre angles definits per rectes que es tallen o per paral·leles tallades per una secant i resol problemes geomètrics senzills en què intervenen angles.*

1.4. *Calcula el perímetre de polígons, la longitud de circumferències i l'àrea de polígons i de figures circulars en problemes contextualitzats aplicant fórmules i tècniques adequades.*

2. Utilitzar el teorema de Tales i les fórmules usals per fer mesures indirectes d'elements inaccessibles i per obtenir les mesures de longituds d'exemples presos de la vida real, de representacions artístiques com pintura o arquitectura o de la resolució de problemes geomètrics.

2.1. *Divideix un segment en parts proporcionals a altres donats i estableix relacions de proporcionalitat entre els elements homòlegs de dos polígons semblants.*

2.2. *Reconeix triangles semblants, i en situacions de semblança, emprant el teorema de Tales per al càlcul indirecte de longituds.*

3. Calcular (ampliació o reducció) les dimensions reals de figures donades en mapes o plans, coneixent-ne l'escala.

3.1. *Calcula dimensions reals de mesures de longituds en situacions de semblança: plans, mapes, fotos aèries.*

4. Reconèixer les transformacions que duen d'una figura a una altra mitjançant moviments en el pla, aplicar aquests moviments i analitzar dissenys quotidians, obres d'art i configuracions presents en la naturalesa.

4.1. *Identifica els elements més característics dels moviments en el pla presents en la naturalesa, en dissenys quotidians o en obres d'art.*

4.2. *Genera creacions pròpies mitjançant la composició de moviments, emprant eines tecnològiques quan sigui necessari.*

5. Interpretar el sentit de les coordenades geogràfiques i com s'apliquen en la localització de punts.

5.1. *Situa sobre el globus terraqüi equador, pols, meridians i paral·lels, i és capaç d'ubicar un punt sobre el globus terraqüi coneixent-ne la longitud i la latitud.*

BLOC 4. FUNCIONS

Continguts

Ànlisi i descripció qualitativa de gràfiques que representen fenòmens de l'entorn quotidià i d'altres matèries.

Ànlisi d'una situació a partir de l'estudi de les característiques locals i globals de la gràfica corresponent.

Ànlisi i comparació de situacions de dependència funcional donades mitjançant taules i enunciats.

Ús de models lineals per estudiar situacions provinents dels diferents àmbits de coneixement i de la vida quotidiana, mitjançant la confecció de la taula, la representació gràfica i l'obtenció de l'expressió algebraica.

Expressions de l'equació de la recta.

Funcions quadràtiques. Representació gràfica. Utilització per representar situacions de la vida quotidiana.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer els elements que intervenen en l'estudi de les funcions i la seva representació gràfica.

1.1. *Interpreta el comportament d'una funció donada gràficament i associa enunciats de problemes contextualitzats a gràfiques.*

1.2. *Identifica les característiques més rellevants d'una gràfica i les interpreta dins el seu context.*

1.3. *Construeix una gràfica a partir d'un enunciat contextualitzat i descriu el fenomen exposat.*

1.4. *Associa raonadament expressions analítiques senzilles a funcions donades gràficament.*

2. Identificar relacions de la vida quotidiana i d'altres matèries que es poden modelitzar mitjançant una funció lineal i valora la utilitat de la descripció d'aquest model i dels seus paràmetres per descriure el fenomen analitzat.

2.1. *Determina les diferents formes d'expressió de l'equació de la recta a partir d'una de donada (equació punt-pendent, general, explícita i per dos punts), n'identifica punts de tall i pendent, i les representa gràficament.*

2.2. *Obté l'expressió analítica de la funció lineal associada a un enunciat i la representa.*

3. Reconèixer situacions de relació funcional que necessiten ser descrites mitjançant funcions quadràtiques i calcular-ne els paràmetres i les característiques.

3.1. *Representa gràficament una funció polinòmica de grau dos i en descriu les característiques.*

3.2. *Identifica i descriu situacions de la vida quotidiana que puguin ser modelitzades mitjançant funcions quadràtiques, les estudia i les representa amb mitjans tecnològics quan sigui necessari.*

BLOC 5. ESTADÍSTICA I PROBABILITAT

Continguts

Fases i tasques d'un estudi estadístic. Població, mostra. Variables estadístiques: qualitatives, discretes i contínues.

Mètodes de selecció d'una mostra estadística. Representativitat d'una mostra.

Freqüències absolutes, relatives i acumulades. Agrupació de dades en intervals.

Gràfics estadístics.

Paràmetres de posició: mitjana, moda, mediana i quartils. Càlcul, interpretació i propietats.

Paràmetres de dispersió: rang, recorregut interquartílic i desviació típica. Càlcul i interpretació.

Diagrama de caixa i bigotis.

Interpretació conjunta de la mitjana i la desviació típica.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Elaborar informacions estadístiques per descriure un conjunt de dades mitjançant taules i gràfics adequats a la situació analitzada, i justificar si les conclusions són representatives per a la població estudiada.

1.1. *Distingeix població i mostra, i justifica les diferències en problemes contextualitzats.*

1.2. *Valora la representativitat d'una mostra a través del procediment de selecció, en casos senzills.*

1.3. *Distingeix entre variable qualitativa, variable quantitativa discreta i variable quantitativa contínua, i en posa exemples.*

1.4. *Elabora taules de freqüències, relaciona els diferents tipus de freqüències i obté informació de la taula elaborada.*

1.5. *Construeix, amb l'ajuda d'eines tecnològiques si fos necessari, gràfics estadístics adequats a diferents situacions relacionades amb variables associades a problemes socials, econòmics i de la vida quotidiana.*

2. Calcular i interpretar els paràmetres de posició i de dispersió d'una variable estadística per resumir les dades i comparar distribucions estadístiques.

2.1. *Calcula i interpreta les mesures de posició d'una variable estadística per proporcionar un resum de les dades.*

2.2. *Calcula els paràmetres de dispersió d'una variable estadística (amb calculadora i amb full de càlcul) per comparar la representativitat de la mitjana i descriure les dades.*

3. *Analitzar i interpretar la informació estadística que apareix en els mitjans de comunicació, i valorar-ne la representativitat i la fiabilitat.*

3.1. *Utilitza un vocabulari adequat per descriure, analitzar i interpretar informació estadística en els mitjans de comunicació.*

3.2. *Empra la calculadora i mitjans tecnològics per organitzar les dades, generar gràfics estadístics i calcular paràmetres de tendència central i dispersió.*

3.3. *Usa mitjans tecnològics per comunicar informació resumida i rellevant sobre una variable estadística que analitzada.*

Quart curs

BLOC 1. PROCESSOS, MÈTODES I ACTITUDS EN MATEMÀTIQUES

Continguts

Planificació del procés de resolució de problemes.

Estratègies i procediments posats en pràctica: ús del llenguatge apropiat (gràfic, numèric, algebraic), reformulació del problema, resolució de subproblemes, recompte exhaustiu, inici per casos particulars senzills, recerca de regularitats i lleis.

Reflexió sobre els resultats: revisió de les operacions utilitzades, assignació d'unitats als resultats, comprovació i interpretació de les solucions en el context de la situació, recerca d'altres formes de resolució, etc.

Plantejament d'investigacions matemàtiques escolars en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics.

Pràctica dels processos de matematització i modelització en contextos de la realitat i en contextos matemàtics.

Confiança en les pròpies capacitats per desenvolupar actituds adequades i afrontar les dificultats pròpies del treball científic.

Utilització de mitjans tecnològics en el procés d'aprenentatge per:

a) Recollir dades de forma ordenada i organitzar-les.

b) Elaborar i crear representacions gràfiques de dades numèriques, funcionals o estadístiques.

c) Facilitar la comprensió de propietats geomètriques o funcionals i la realització de càlculs de tipus numèric, algebraic o estadístic.

d) Dissenyar simulacions i elaborar prediccions sobre situacions matemàtiques diverses.

e) Elaborar informes i documents sobre els processos duits a terme i els resultats i conclusions obtinguts; comunicar i compartir, en entorns apropiats, la informació i les idees matemàtiques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Expressar verbalment, de forma raonada, el procés seguit en la resolució d'un problema.

1.1. *Expressa verbalment, de forma raonada, el procés seguit en la resolució d'un problema, amb el rigor i la precisió adequats.*

2. Utilitzar processos de raonament i estratègies de resolució de problemes, fent els càlculs necessaris i comprovant les solucions obtingudes.

2.1. *Analitza i comprèn l'enunciat dels problemes (dades, relacions entre les dades, context del problema).*

2.2. *Valora la informació d'un enunciat i la relaciona amb el nombre de solucions del problema.*

2.3. *Fa estimacions i elabora conjectures sobre els resultats dels problemes que s'han de resoldre, i en valora la utilitat i l'eficàcia.*

2.4. *Fa servir estratègies heurístiques i processos de raonament en la resolució de problemes, i reflexiona sobre el procés de resolució de problemes.*

3. Descriure i analitzar situacions de canvi per trobar patrons, regularitats i lleis matemàtiques en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics, i valorar-ne la utilitat per fer prediccions.

3.1. *Identifica patrons, regularitats i lleis matemàtiques en situacions de canvi en contextos numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics i probabilístics.*

3.2. *Empra les lleis matemàtiques trobades per fer simulacions i prediccions sobre els resultats possibles, i en valora l'eficàcia i la idoneïtat.*

4. Aprofundir en problemes resolts plantejant petites variacions en les dades, altres preguntes i altres contextos.

4.1. *Aprofundeix en els problemes una vegada resolts: revisant el procés de resolució i les passes i les idees importants, analitzant la coherència de la solució o cercant altres formes de resolució.*

4.2. *Es planteja nous problemes, a partir d'un de resolt: variant les dades, proposant noves preguntes, resolent altres problemes semblants, plantejant casos particulars o més generals d'interès, establint connexions entre el problema i la realitat.*

5. Elaborar i presentar informes sobre el procés, els resultats i les conclusions obtingudes en els processos d'investigació.

5.1. *Exposa i defensa el procés seguit, a més de les conclusions obtingudes, utilitzant diferents llenguatges: algebraic, gràfic, geomètric i estadístic/probabilístic.*

6. Desenvolupar processos de matematització en contextos de la realitat quotidiana (numèrics, geomètrics, funcionals, estadístics o probabilístics) a partir de la identificació de problemes en situacions problemàtiques de la realitat.

6.1. *Identifica situacions problemàtiques de la realitat, susceptibles de contenir problemes d'interès.*

6.2. *Estableix connexions entre un problema del món real i el món matemàtic identificant els problemes matemàtics subjacents i els coneixements matemàtics necessaris.*

6.3. *Usa, elabora o construeix models matemàtics senzills que permetin la resolució de problemes dins el camp de les matemàtiques.*

6.4. *Interpreta la solució matemàtica del problema en el context de la realitat.*

6.5. *Fa simulacions i prediccions, en el context real, per valorar l'adequació i les limitacions dels models i proposa millores que n'augmentin l'eficàcia.*

7. Valorar la modelització matemàtica com un recurs per resoldre problemes de la realitat quotidiana i avaluar l'eficàcia i les limitacions dels models emprats o construïts.

7.1. Reflexiona sobre el procés i obté conclusions sobre aquest i sobre els resultats.

8. Desenvolupar i conrear les actituds personals inherents a la tasca matemàtica.

8.1. Desenvolupa actituds adequades per al treball en matemàtiques: esforç, perseverança, flexibilitat i acceptació de la crítica raonada.

8.2. Es planteja la resolució de reptes i problemes amb la precisió, la cura i l'interès adequats al nivell educatiu i a la dificultat de la situació.

8.3. Distingeix entre problemes i exercicis, i adopta l'actitud adequada per a cada cas.

8.4. Desenvolupa actituds de curiositat i indagació, i hàbits de plantejar preguntes i cercar respostes adequades, tant en l'estudi dels conceptes com en la resolució de problemes.

9. Superar bloqueigs i inseguretats davant la resolució de situacions desconegudes.

9.1. Pren decisions en els processos de resolució de problemes, d'investigació i de matematització o de modelització, i en valora les conseqüències i la conveniència per la senzillesa i la utilitat.

10. Reflexionar sobre les decisions preses i aprendre'n per a situacions futures similars.

10.1. Reflexiona sobre els problemes resolts i els processos desenvolupats, valora la potència i la senzillesa de les idees clau i n'aprèn per a situacions futures similars.

11. Emprar les eines tecnològiques adequades, de forma autònoma, fent càlculs numèrics, algebraics o estadístics, elaborant representacions gràfiques, recreant situacions matemàtiques mitjançant simulacions o analitzant amb sentit crític situacions diverses que ajudin a comprendre conceptes matemàtics o a resoldre problemes.

11.1. Selecciona eines tecnològiques adequades i les utilitza per dur a terme càlculs numèrics, algebraics o estadístics quan la dificultat d'aquests impedeix o no aconsella fer-los manualment.

11.2. Empra mitjans tecnològics per fer representacions gràfiques de funcions amb expressions algebraiques complexes i n'extreu informació qualitativa i quantitativa.

11.3. Disseny representacions gràfiques per explicar el procés seguit en la resolució de problemes, mitjançant la utilització de mitjans tecnològics.

11.4. Recrea entorns i objectes geomètrics amb eines tecnològiques interactives per mostrar, analitzar i comprendre propietats geomètriques.

12. Fer servir les tecnologies de la informació i la comunicació de manera habitual en el procés d'aprenentatge, cercant, analitzant i seleccionant informació rellevant a Internet o a altres fonts, elaborant documents propis, fent-ne exposicions i argumentacions i compartint-los en entorns apropiats per facilitar la interacció.

12.1. Elabora documents digitals propis (text, presentació, imatge, vídeo, so...), com a resultat del procés de recerca, anàlisi i selecció d'informació rellevant, amb l'eina tecnològica adequada i els comparteix per discutir-los o difondre'ls.

12.2. Empra els recursos creats per fonamentar l'exposició oral dels continguts treballats a l'aula.

12.3. Usa adequadament els mitjans tecnològics per estructurar i millorar el seu procés d'aprenentatge recollint la informació de les activitats, analitzant punts forts i febles del seu procés acadèmic i establint pautes de millora.

BLOC 2. NOMBRES I ÀLGEBRA

Continguts

Reconeixement de nombres que no poden expressar-se en forma de fracció. Nombres irracionals.

Diferenciació de nombres racionals i irracionals. Expressió decimal i representació en la recta real.

Jerarquia de les operacions.

Interpretació i ús dels nombres reals i les operacions en diferents contextos triant la notació i la precisió més adequades en cada cas.

Utilització de la calculadora per fer operacions amb qualsevol tipus d'expressió numèrica. Càlculs aproximats.

Intervals. Significat i diferents formes d'expressió.

Proporcionalitat directa i inversa. Aplicació a la resolució de problemes de la vida quotidiana.

Els percentatges en l'economia. Augments i disminucions percentuals. Percentatges successius. Interès simple i compost.

Polinomis: arrels i factorització. Utilització d'identitats notables.

Resolució d'equacions i sistemes de dues equacions lineals amb dues incògnites.

Resolució de problemes quotidians mitjançant equacions i sistemes.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer i emprar els diferents tipus de nombres i operacions, juntament amb les seves propietats i aproximacions, per resoldre problemes relacionats amb la vida diària i altres matèries de l'àmbit acadèmic recollint, transformant i intercanviant informació.

1.1. Reconeix els diferents tipus de nombres (naturals, enters, racionals i irracionals) i indica el criteri seguit per identificar-los, i els empra per representar i interpretar adequadament informació quantitativa.

1.2. Fa els càlculs amb eficàcia mitjançant càlcul mental, algorismes de llapis i paper o calculadora, i utilitza la notació més adequada per a les operacions de suma, resta, producte, divisió i potenciació.

1.3. Fa estimacions i jutja si els resultats obtinguts són raonables.

1.4. Utilitza la notació científica per representar i operar (productes i divisions) amb nombres molt grans o molt petits.

1.5. Compara, ordena, classifica i representa els diferents tipus de nombres reals, intervals i semirectes sobre la recta numèrica.

1.6. Aplica percentatges a la resolució de problemes quotidians i financers, i valora l'ús de mitjans tecnològics quan la complexitat de les

dades ho requereixi.

1.7. Resol problemes de la vida quotidiana en què intervenen magnituds directament i inversament proporcionals.

2. Utilitzar amb destresa el llenguatge algebraic i les seves operacions i propietats.

2.1. S'expressa de manera eficaç fent ús del llenguatge algebraic.

2.2. Fa operacions de suma, resta, producte i divisió de polinomis i empra identitats notables.

2.3. Obté les arrels d'un polinomi i el factoritza mitjançant l'aplicació de la regla de Ruffini.

3. Representar i analitzar situacions i estructures matemàtiques utilitzant equacions de diferents tipus per resoldre problemes.

3.1. Formula algebraicament una situació de la vida real mitjançant equacions de primer i segon grau i sistemes de dues equacions lineals amb dues incògnites, les resol i interpreta el resultat obtingut.

BLOC 3. GEOMETRIA

Continguts

Figures semblants.

Teoremes de Tales i Pitàgores. Aplicació de la semblança per obtenir indirectament mesures.

Raó entre longituds, àrees i volums de figures i cossos semblants.

Resolució de problemes geomètrics en el món físic: mesura i càlcul de longituds, àrees i volums de diferents cossos.

Ús d'aplicacions informàtiques de geometria dinàmica que facilitin la comprensió de conceptes i propietats geomètriques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Calcular magnituds efectuant mesures directes i indirectes a partir de situacions reals, emprant els instruments, les tècniques o les fórmules més adequats i aplicant, així mateix, la unitat de mesura més concorde amb la situació descrita.

1.1. Utilitza els instruments, les fórmules i les tècniques apropiats per mesurar angles, longituds, àrees i volums de cossos i figures geomètriques, i interpreta les escales de mesures.

1.2. Empra les propietats de les figures i els cossos (simetries, descomposició en figures més conegudes) i aplica el teorema de Tales per estimar o calcular mesures indirectes.

1.3. Utilitza les fórmules per calcular perímetres, àrees i volums de triangles, rectangles, cercles, prismes, piràmides, cilindres, cons i esferes, les aplica per resoldre problemes geomètrics i assigna les unitats correctes.

1.4. Calcula mesures indirectes de longitud, àrea i volum mitjançant l'aplicació del teorema de Pitàgores i la semblança de triangles.

2. Usar aplicacions informàtiques de geometria dinàmica per representar cossos geomètrics i comprovar, mitjançant la interacció amb aquestes, propietats geomètriques.

2.1. Representa i estudia els cossos geomètrics més rellevants (triangles, rectangles, cercles, prismes, piràmides, cilindres, cons i esferes) amb una aplicació informàtica de geometria dinàmica i en comprova les propietats geomètriques.

BLOC 4. FUNCIONS

Continguts

Interpretació d'un fenomen descrit mitjançant un enunciat, taula, gràfica o expressió analítica.

Estudi d'altres models funcionals i descripció de les característiques usant el llenguatge matemàtic apropiat. Aplicació en contextos reals.

La taxa de variació mitjana com a mesura de la variació d'una funció en un interval.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar relacions quantitatives en una situació, determinar el tipus de funció que pot representar-les, i aproximar i interpretar la taxa de variació mitjana a partir d'una gràfica, de dades numèriques o mitjançant l'estudi dels coeficients de l'expressió algebraica.

1.1. Identifica i explica relacions entre magnituds que poden ser descrites mitjançant una relació funcional i associa les gràfiques amb les corresponents expressions algebraiques.

1.2. Explica i representa gràficament el model de relació entre dues magnituds per als casos de relació lineal, quadràtica, proporcional inversa i exponencial.

1.3. Identifica, estima o calcula elements característics d'aquestes funcions (talls amb els eixos, intervals de creixement i decreixement, màxims i mínims, continuïtat, simetries i periodicitat).

1.4. Expressa raonadament conclusions sobre un fenomen a partir de l'anàlisi de la gràfica que el descriu o d'una taula de valors.

1.5. Analitza el creixement o el decreixement d'una funció mitjançant la taxa de variació mitjana calculada a partir de l'expressió algebraica, d'una taula de valors o de la mateixa gràfica.

1.6. Interpreta situacions reals que responen a funcions senzilles: lineals, quadràtiques, de proporcionalitat inversa i exponencials.

2. Analitzar informació proporcionada a partir de taules i gràfiques que representin relacions funcionals associades a situacions reals i obtenir informació sobre el seu comportament, evolució i possibles resultats finals.

2.1. Interpreta críticament dades de taules i gràfics sobre diverses situacions reals.

2.2. Representa dades mitjançant taules i gràfiques utilitzant eixos i unitats adequades.

2.3. Descriu les característiques més importants que s'extreuen d'una gràfica assenyalant els valors puntuals o intervals de la variable que les determinen i emprant tant llapis i paper com mitjans informàtics.

2.4. Relaciona diferents taules de valors i les gràfiques corresponents en casos senzills, i justifica la decisió.

2.5. Utilitza amb destresa elements tecnològics específics per dibuixar gràfiques.

BLOC 5. ESTADÍSTICA I PROBABILITAT

Continguts

Anàlisi crítica de taules i gràfics estadístics en els mitjans de comunicació.
Interpretació, anàlisi i utilització de les mesures de centralització i dispersió.
Comparació de distribucions mitjançant l'ús conjunt de mesures de posició i dispersió.
Construcció i interpretació de diagrames de dispersió. Introducció a la correlació.
Atzar i probabilitat. Freqüència d'un esdeveniment aleatori.
Càlcul de probabilitats mitjançant la regla de Laplace.
Probabilitat simple i composta. Esdeveniments dependents i independents. Diagrama en arbre.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Utilitzar el vocabulari adequat per descriure situacions relacionades amb l'atzar i l'estadística, i analitzar i interpretar informacions que apareixen en els mitjans de comunicació.
 - 1.1. *Fa servir un vocabulari adequat per descriure situacions relacionades amb l'atzar i l'estadística.*
 - 1.2. *Formula i comprova conjectures sobre els resultats d'experiments aleatoris i simulacions.*
 - 1.3. *Empra el vocabulari adequat per interpretar i comentar taules de dades, gràfics estadístics i paràmetres estadístics.*
 - 1.4. *Interpreta un estudi estadístic a partir de situacions concretes que li són properes.*
2. Elaborar i interpretar taules i gràfics estadístics, així com els paràmetres estadístics més usats, en distribucions unidimensionals, emprant els mitjans més adequats (llapis i paper, calculadora, full de càlcul) i valorant qualitativament la representativitat de les mostres usades.
 - 2.1. *Discrimina si les dades recollides en un estudi estadístic corresponen a una variable discreta o contínua.*
 - 2.2. *Elabora taules de freqüències a partir de les dades d'un estudi estadístic, amb variables discretes i contínues.*
 - 2.3. *Calcula els paràmetres estadístics (mitjana aritmètica, recorregut, desviació típica, quartils), en variables discretes i contínues, amb l'ajuda de la calculadora o d'un full de càlcul.*
 - 2.4. *Representa gràficament dades estadístiques recollides en taules de freqüències mitjançant diagrames de barres i histogrames.*
3. Calcular probabilitats simples i compostes per resoldre problemes de la vida quotidiana utilitzant la regla de Laplace en combinació amb tècniques de recompte com els diagrames d'arbre i les taules de contingència.
 - 3.1. *Calcula la probabilitat d'esdeveniments amb la regla de Laplace i empra, especialment, diagrames d'arbre o taules de contingència per al recompte de casos.*
 - 3.2. *Calcula la probabilitat d'esdeveniments composts senzills en què intervenguin dues experiències aleatòries simultànies o consecutives.*

PRIMERA LENGUA ESTRANGERA**Finalitat de l'assignatura**

La Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE), assenyala en el punt XII del preàmbul que el domini d'una o més llengües estrangeres s'ha convertit en una prioritat en l'educació com a conseqüència del procés de globalització en què vivim, alhora que es mostra com un dels principals reptes del nostre sistema educatiu. La Unió Europea fixa el foment del plurilingüisme com un objectiu irrenunciable per a la construcció d'un projecte europeu.

En un món en contínua expansió comunicativa, per mitjà de l'extraordinari desenvolupament de les tecnologies de la informació i la comunicació, en una societat cada vegada més interconnectada, on els intercanvis globals i la mobilitat dels ciutadans augmenten vertiginosament, és fonamental que els estudiants tinguin un perfil no tan sols bilingüe, sinó també plurilingüe. Aquesta prioritat és especialment rellevant en un arxipèlag tan cosmopolita com les Illes Balears, visitat anualment per milions de turistes d'arreu del món. Les llengües estrangeres ja no vénen sols de fora. L'important nombre de residents d'altres països i turistes ha estimulat la proliferació de mitjans de comunicació i ha ofert una visió del món des de les Illes Balears en llengües estrangeres.

La riquesa de les empremtes culturals del nostre passat ens ajuda a entendre millor la nostra identitat actual. La nostra llengua i cultura autòctones han de continuar desenvolupant-se per la interacció amb les altres sense perdre els trets fonamentals. El domini de les dues llengües romàniques cooficials dels habitants de les Illes Balears suposa un gran avantatge envers l'adquisició d'altres llengües, tant des del punt de vista lingüístic com de flexibilització d'estructura mental.

La llengua, a més de vehicle del pensament humà i eina d'aprenentatge, s'utilitza habitualment amb una finalitat comunicativa, per expressar un determinat missatge al nostre interlocutor, per fer o acompanyar accions. Per aquest motiu el currículum bàsic incorpora l'enfocament orientat a l'acció recollit en el Marc europeu comú de referència per a les llengües (MECR), que defineix el que els estudiants hauran de ser capaços de fer amb la llengua estrangera en diversos contextos comunicatius reals en funció del seu perfil i depenent de les diferents etapes educatives. A més a més, és cabdal per al desenvolupament personal dels estudiants i també com a recurs per augmentar les possibilitats d'assolir els seus objectius culturals, laborals i professionals.

L'adquisició de llengües estrangeres afavoreix una visió oberta i positiva de les relacions amb els altres, visió que contribueix a fomentar actituds de valoració i respecte envers altres llengües i cultures, envers altres individus amb usos, valors i creences diferents dels propis. L'aprofundiment dins les llengües estrangeres ens ajuda a millorar la nostra perspectiva i contribueix a apreciar el caràcter relatiu de costums,

pràctiques i idees, circumstància que s'ha d'entendre com una oportunitat única d'enriquiment mutu i d'evitació o resolució de conflictes interculturals de manera satisfactòria per a totes les parts. Les competències socials i cíviques, i la consciència i l'expressió culturals, tant les circumscrites als entorns més immediats com les pròpies d'àmbits cada vegada més amplis d'actuació, formen així part de les habilitats que comprèn una competència intercultural integrada a l'aprenentatge de llengües estrangeres.

Estructura del currículum

El currículum de primera llengua estrangera de l'educació secundària obligatòria es presenta organitzat en quatre blocs que detallen les característiques específiques del procés d'ensenyament-aprenentatge de la matèria:

Bloc 1. Comprensió de textos orals.

Bloc 2. Producció de textos orals: expressió i interacció.

Bloc 3. Comprensió de textos escrits.

Bloc 4. Producció de textos orals: expressió i interacció.

Cada bloc està dividit en tres apartats: continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable.

A continuació dels quatre blocs es detallen els continguts sintacticodiscursius per idiomes (alemany, francès, anglès, italià i portuguès).

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Entenem per *metodologia* el conjunt d'estratègies, procediments i accions organitzats i planificats pels professors de forma conscient i reflexiva, amb la finalitat de possibilitar l'aprenentatge i l'assoliment dels objectius plantejats, de manera que els alumnes adquireixin els coneixements, les destreses i les habilitats lingüístiques, sociolingüístiques i pragmàtiques, i també la capacitat d'aplicar-les de manera conjunta per produir i processar textos orals i escrits adequats als contextos d'actuació.

En l'etapa de l'educació secundària obligatòria, en sinergia amb l'estil d'aprenentatge iniciat en les etapes anteriors, no es pot deixar de banda l'enfocament comunicatiu i eminentment pràctic de l'ensenyament d'aquesta matèria. En l'equació de l'aprenentatge i adquisició d'una llengua estrangera intervenen moltes variables: dimensions del grup, diversitat de nivells, ritmes i estils d'aprenentatge, motivació, recursos, etc. Les interaccions entre els membres del grup classe han de ser fonamentalment comunicatives, significatives, autèntiques, motivadores i que estimulin l'expressió oral. Atesa la importància atorgada pel MECR a la finalitat real i pràctica d'aquesta matèria, l'aprenentatge basat en tasques resulta especialment rellevant. En el procés de desenvolupament de la tasca programada la capacitat comunicativa de l'aprenent es desprèn de forma natural de les activitats implícites en la resolució dels problemes presentats i la posterior anàlisi i reflexió. A fi que l'aprenentatge sigui significatiu i tenguí efectes a llarg termini, aquestes activitats han de ser competencials, assequibles i estimulants per a cada grup depenent de les seves característiques.

Considerant els objectius finals de proporcionar als aprenents les eines necessàries per saber escoltar, parlar, conversar, llegir i escriure en la llengua objecte d'aprenentatge, és palesa la necessitat de fomentar que les interaccions lingüístiques que acompanyaran aquest procés siguin en la llengua estrangera. En aquest sentit el professor és el model lingüístic de referència tant des del punt de vista tècnic com actitudinal. És primordial que el docent s'expressi en la llengua meta sempre que sigui possible i que encoratgi els alumnes i els doni suport en l'ús progressiu de la llengua estrangera. La comunicació s'ha de prioritzar sobre la precisió en els primers nivells de coneixement, per contribuir a desenvolupar en els alumnes la capacitat d'expressar-se adequadament en públic amb estratègies pròpies d'aquest context comunicatiu. La motivació és un factor essencial en la consecució d'aquest objectiu; és convenient aprofitar-la, evitant interrompre el procés comunicatiu tot i la desviació temporal dels objectius programats o l'excessiva presència d'errors. Aquests han de ser tractats, en el moment adequat, com una oportunitat d'aprenentatge necessària per reflexionar i aprendre.

Tot i prioritzar un enfocament metodològic comunicatiu, la varietat de situacions i estils d'aprenentatge fa convenient considerar un enfocament eclèctic que aprofiti els avantatges de cada metodologia en la proporció adequada.

Recursos didàctics

Qualsevol material pot ser susceptible de constituir un recurs didàctic sempre que sigui emprat amb finalitat educativa. Per atendre els diferents estils d'aprenentatge i fer les activitats més motivadores, el docent ha d'oferir la més àmplia varietat de fonts i recursos que tenguí a l'abast. Aquests han de ser el més autèntics possible i semblar-se als que els alumnes usarien en la seva pròpia llengua.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

La disposició de l'aula ha d'afavorir la comunicació i el desenvolupament d'activitats cooperatives evitant limitar-se a la disposició tradicional i ha d'incloure la utilització d'espais alternatius tant dins com fora del centre.

Dins el grup classe hi trobam una gran heterogeneïtat de perfils i estils d'aprenentatge. Per poder atendre millor les necessitats educatives dels alumnes de llengües estrangeres, es poden fer subagrupacions en parelles o petits grups en funció de les característiques de les tasques proposades, dels objectius didàctics i del perfil dels alumnes. Els agrupaments han d'afavorir el seu desenvolupament acadèmic, i també la seva integració social en el grup classe creant un entorn de treball relaxat. A fi que l'aprenentatge sigui més profitós i motivador, s'ha de programar una àmplia varietat de tasques distribuïdes temporalment d'acord amb una estructura i planificació prèvia susceptible de ser modificada depenent del desenvolupament de la sessió.

Tractament disciplinari

Els professors de llengua estrangera poden exercir un paper rellevant en l'elaboració i l'aplicació del projecte lingüístic de centre. S'ha d'acordar un model metodològic, curricular i organitzatiu amb l'assessor lingüístic d'aquest programa i els professors de disciplines no lingüístiques establint plans d'actuació, fent una adequada seqüenciació de continguts, introduint programes d'enriquiment curricular i reforçant tècniques diverses com el resum, la bastida, la reformulació, la comparació, la descripció, l'exposició oral o l'exemplificació, que són essencials per al desenvolupament de les matèries no lingüístiques. La llengua estrangera es converteix en una llengua instrumental, vehicular i d'aprenentatge. És de vital importància el treball interdisciplinari i la coordinació amb l'equip docent per dur a terme la programació conjunta de projectes que compreguin objectius comuns de les diferents àrees d'aprenentatge, com per exemple l'aprenentatge integrat de continguts i llengües estrangeres (AICLE), i el desenvolupament i l'avaluació competencial en els alumnes. Així mateix, hi ha la possibilitat de treballar en col·laboració amb altres centres i institucions educatives i culturals estrangeres gràcies a plataformes i programes europeus.

Avaluació

L'avaluació ha de formar part integral del procés d'ensenyament-aprenentatge. Per ser vàlida i justa, s'ha de basar en instruments el més variats possible i procediments d'avaluació formal i informal, com ara observacions sistemàtiques de la feina dels alumnes, rúbriques, presentacions orals, proves objectives orals i escrites, portafolis europeu de llengües, etc. S'ha d'avaluar tant el procés com el resultat tenint en compte el punt de partida de l'alumne i el seu progrés. Les activitats d'avaluació han de ser coherents amb les treballades prèviament a l'aula tan en contingut com en format. Els alumnes han de conèixer la forma i els criteris d'avaluació des de bon principi, aquests han de ser clars, i han d'especificar els criteris de qualificació i promoció.

Els professors han de dur a terme una pràctica docent flexible i reflexiva i una avaluació contínua i constant de les capacitats, les habilitats, les actituds i l'assoliment dels objectius plantejats durant el desenvolupament de les tasques d'aprenentatge. Aquesta retroalimentació condiona les actuacions i planificacions d'actuacions posteriors. La reflexió sobre aquest procés per part d'ambdós protagonistes és en realitat una finalitat en si mateixa que ha de permetre a l'alumne desenvolupar la competència de l'aprenentatge autònom al llarg de la vida i als professors plantejar-se la idoneïtat de la seva presa de decisions. Els alumnes han de participar activament en l'avaluació del propi aprenentatge fent ús d'estratègies com l'autoavaluació i la coavaluació i considerant els errors com a oportunitats necessàries per avançar.

El paper dels docents

El docent assumeix el paper de facilitador, orientador i promotor del desenvolupament competencial dels alumnes dissenyant activitats comunicatives mitjançant pràctiques de treball individual i cooperatiu, aplicant mesures de flexibilització i mecanismes de reforç i ampliació. Conseqüentment, el docent facilita l'aprenentatge de l'alumne i el guia en el seu camí cap a l'aprenentatge autònom. Per poder respondre a les necessitats dels alumnes de llengua estrangera, el docent ha de tenir una actitud flexible, la programació de les activitats ha d'estar sempre oberta a mutacions, lleugeres o radicals. La llengua estrangera ha de ser la llengua vehicular. La pràctica docent només s'entén si els professors utilitzen la llengua objecte d'estudi des del primer moment, impartint sempre la matèria en llengua estrangera. És primordial una exposició continuada a la llengua oral perquè els alumnes adquireixin una correcta pronunciació, entonació i accentuació, i també un repertori lèxic, estructures i fórmules d'ús diari a partir de les quals poder expressar les seves vivències personals i necessitats immediates, que afavoreixin d'aquesta manera un aprenentatge significatiu.

Participació de les famílies

La implicació i la participació activa de les famílies en l'aprenentatge de les llengües estrangeres és fonamental per a l'èxit del procés d'aprenentatge integral dels alumnes. S'ha demostrat la relació entre el grau d'implicació de les famílies i l'èxit dels alumnes en l'assoliment dels seus objectius acadèmics i la seva posterior integració social i professional.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Les activitats de recepció, producció i interacció orals i escrites que conformen els estàndards d'aprenentatge en el currículum bàsic integren tant les diverses competències comunicatives específiques com les competències clau generals corresponents a cada etapa.

L'adquisició d'una llengua estrangera, en les seves diferents modalitats, contribueix en primer lloc, i de manera fonamental, al desenvolupament de la competència en comunicació lingüística, no tan sols en la llengua meta, sinó també en la llengua primera. La reflexió conscient i el desenvolupament sistemàtic de competències variades que comporta l'aprenentatge de llengües estrangeres s'estén a la llengua primera a fi de millorar les competències en aquesta per comprendre, expressar-se, interactuar i articular pensaments i sentiments sobre un mateix, l'altre i l'entorn mental i físic en el qual s'actua.

La principal eina d'accés a l'aprenentatge de nous coneixements en la majoria d'àrees és la llengua. És precisament per aquest motiu que en el procés mateix d'aprenentatge de nous coneixements es desenvolupa una altra competència bàsica que ha de servir per continuar aprenent al llarg de la vida, aprendre a aprendre. Conseqüentment, el currículum incideix en el caràcter procedimental de tots els seus elements constituents. Els continguts necessaris per assolir els estàndards d'aprenentatge, el grau d'adquisició del quals es valora aplicant els criteris d'avaluació descrits com a accions, són considerats continguts competencials; això és, tot allò que l'estudiant ha de saber de forma simultània, saber utilitzar i saber incorporar al seu perfil de competències. El currículum ajuda els alumnes a desenvolupar la capacitat d'aprendre a aprendre, començant per establir de manera transparent i coherent els objectius o resultats pretesos, què han de fer els estudiants com a parlants de la llengua estrangera mitjançant el seu ús; determinant el que necessiten aprendre per assolir aquests objectius, i indicant les estratègies que poden aplicar per aconseguir-ho mitjançant una profunda reflexió sobre el propi procés d'aprenentatge a fi de treure'n les conclusions oportunes respecte a quin és el tipus d'estratègia d'aprenentatge més adient per a cadascú. El primer pas per a un eficaç aprenentatge autònom que continuï al llarg de la vida és marcar-se objectius diversos segons les necessitats de desenvolupament del perfil personal i anar-los modificant en funció dels resultats obtinguts amb la reflexió sobre l'aprenentatge.

L'aprenentatge de la primera llengua estrangera pot contribuir notablement al cultiu de la competència matemàtica potenciant la capacitat per produir i interpretar informacions sobre aspectes quantitatius i espacials de la realitat i per resoldre problemes relacionats amb la vida quotidiana i laboral. D'altra banda, atès l'alt nombre de publicacions científiques fetes en llengües estrangeres, el seu estudi també proporciona un apropament al món físic immediat i una interacció responsable amb aquest, i contribueix així al treball de les competències bàsiques en ciència i tecnologia que promouen el desenvolupament del pensament científic expandint l'accés a dades, procediments i tècniques d'investigació, i també la capacitat de l'individu per identificar, plantejar i resoldre situacions de la vida quotidiana.

Els mitjans tecnològics són actualment els canals principals de transmissió lingüística. Les tecnologies de la informació i la comunicació ofereixen la possibilitat de comunicar-se en temps real amb altres persones de qualsevol part del món i també faciliten l'accés senzill i immediat a un flux d'informació més gran. Aquests mitjans estan recollits en el currículum com a suports naturals dels textos orals o escrits que l'estudiant haurà de produir, comprendre i processar, per la qual cosa la competència digital forma part substancial de la competència en comunicació lingüística.

L'aprenentatge de llengües estrangeres suposa necessàriament una actitud oberta envers els altres; els nous coneixements i actituds han de desenvolupar l'habilitat per comprendre la realitat social del món plural on vivim i per exercir una ciutadania democràtica, segura de si mateixa però alhora íntegra, solidària, responsable i honesta. En la competència social i cívica són cabdals l'habilitat per interactuar eficaçment en l'àmbit públic, manifestar solidaritat i interès pels problemes de la comunitat, el respecte als drets humans i la comprensió i l'acceptació de les diferències de tota casta presents al món. El caràcter relatiu dels costums, les pràctiques i les idees és una circumstància que s'ha d'entendre com una oportunitat d'enriquiment mutu i d'evitació o resolució de conflictes de manera satisfactòria per a totes les parts. Les competències socials i cíviques, i la consciència i l'expressió culturals, tant les circumscrites als entorns més immediats com les pròpies d'àmbits cada vegada més amplis d'actuació, formen part així de les habilitats que comprèn una competència intercultural integrada en l'aprenentatge d'aquesta matèria.

Les llengües estrangeres són ara més que mai, i especialment a les Illes Balears, la porta a un món d'interessants possibilitats en el terreny laboral i professional, i el currículum pretén fomentar l'emprenedoria com a actitud davant la vida incorporant activitats concretes en les quals l'estudiant aprèn a ser crític, creatiu i compromès també en aquests contextos. L'articulació clara i convincent de pensaments i idees i la capacitat d'assumir riscos, juntament amb la gestió adequada de la interacció i l'estímul que suposa comunicar-se en altres llengües per enfrontar nous reptes o resoldre problemes en escenaris complexos, són fonamentals en el desenvolupament de l'esperit emprenedor.

L'enfocament orientat a l'acció adoptat en el currículum bàsic es concentra en l'estudiant, que és qui aprèn, construeix les seves competències i les utilitza, tant per dur a terme les tasques d'aprenentatge a l'aula com les que requereix la comunicació real. Per tant, la primera llengua estrangera contribueix decisivament al desenvolupament de destreses essencials del sentit de la iniciativa, en especial pel que fa a les activitats d'expressió i interacció oral i escrita, en les quals, des de la seva mateixa planificació, els alumnes han de prendre decisions sobre què dir i com fer-ho, a través de quin canal i amb quins mitjans, en quines circumstàncies i depenent de quines expectatives i reaccions dels interlocutors o corresponents, tot això a fi de complir el propòsit comunicatiu que es persegueix amb el major grau possible d'èxit. La tria i l'aplicació conscient de les estratègies de comunicació, d'organització del discurs, de control sobre la seva execució preparen els

estudiants per assumir les seves responsabilitats, trobar seguretat en les pròpies capacitats, reforçar la seva identitat i regular el seu comportament. Aquesta competència fa referència a la transformació d'idees en actes, la qual cosa implica copsar la realitat, optar amb criteri propi i fer-se responsable de la presa de decisió, tant en l'àmbit personal com també social o laboral.

L'aprenentatge de la llengua estrangera col·labora en el desenvolupament de la competència de consciència i expressions culturals emprant models lingüístics que continguin produccions amb un component cultural al mateix temps que permet valorar la llibertat d'expressió, el dret a la diversitat i la importància del diàleg intercultural. Es tracta d'una competència que facilita tant expressar-se i comunicar-se com percebre, comprendre i enriquir-se amb diferents realitats i produccions del món de l'art i de la cultura i considerar-les part del patrimoni cultural dels pobles.

Objectius específics

L'ensenyament de la llengua estrangera en aquesta etapa té els objectius següents:

1. Escoltar i comprendre informació general i específica de textos orals en situacions comunicatives variades.
2. Expressar-se oralment en situacions de comunicació habituals i desenvolupar destreses comunicatives, dins i fora de l'aula, de forma eficaç, adequada i amb un cert nivell d'autonomia i correcció, al mateix temps que utilitzar eines que ajudin a la correcta interacció amb els altres.
3. Llegir de forma comprensiva i autònoma textos diversos i ser capaç d'extreure'n informació general i específica, i també utilitzar la lectura com a font d'informació, d'enriquiment personal i de coneixement d'altres cultures.
4. Escriure de forma eficaç textos senzills amb finalitats diverses sobre diferents temes i amb recursos adequats de cohesió i coherència.
5. Utilitzar de forma reflexiva i correcta els elements bàsics de la llengua (fonètica, lèxic, estructures i funcions) en diversos contextos de comunicació oral i escrita.
6. Adquirir una dinàmica de grup que faciliti la cooperació entre els alumnes en la realització de tasques d'aprenentatge emprant sempre la llengua estrangera vehicular dins l'aula.
7. Desenvolupar l'autonomia en l'aprenentatge, reflexionar sobre aquest procés i transferir els coneixements adquirits en la llengua primera o en altres llengües a l'estudi de la llengua estrangera.
8. Fomentar l'esperit de recerca i autonomia personal utilitzant els recursos didàctics a l'abast, com ara Internet, materials multimèdia, llibres de consulta, etc.
9. Reflexionar sobre el funcionament de la llengua estrangera i apreciar-la com a instrument d'accés a la informació i com a eina d'aprenentatge de continguts diversos.
10. Fomentar el respecte, la gestió de les emocions i la solidaritat mitjançant la llengua estrangera.
11. Valorar la llengua estrangera i les llengües en general com a mitjans de comunicació i entesa entre persones de procedències, llengües i cultures diverses evitant qualsevol tipus de discriminació.
12. Adquirir seguretat i confiança en l'ús de la llengua estrangera i en relació amb la pròpia capacitat d'aprenentatge.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

Primer cicle

BLOC 1. COMPRENSIÓ DE TEXTOS ORALS

Continguts

Estratègies de comprensió:

- Mobilització d'informació prèvia sobre tipus de tasca i tema.
- Identificació del tipus textual, adaptant-hi la comprensió.
- Distinció de tipus de comprensió (sentit general, informació essencial, punts principals, detalls rellevants).
- Formulació d'hipòtesis sobre contingut i context.
- Inferència i formulació d'hipòtesis sobre significats a partir de la comprensió d'elements significatius, lingüístics i paralingüístics.
- Reformulació d'hipòtesis a partir de la comprensió de nous elements.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge

no verbal.

Funcions comunicatives:

- Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.
- Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.
- Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.
- Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.
- Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.
- Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.
- Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.
- Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.
- Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic oral d'ús comú (recepció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació.

criteris d'avaluació

Identificar la informació essencial, els punts principals i els detalls més rellevants en textos orals breus i ben estructurats, transmesos de viva veu, o per mitjans tècnics i articulats a velocitat lenta o mitjana, en un registre formal, informal o neutre, i que versin sobre assumptes quotidians en situacions habituals o sobre temes generals o del propi camp d'interès en els àmbits personal, públic, educatiu i ocupacional, sempre que les condicions acústiques no distorsionin el missatge i es puguin tornar a escoltar el que s'ha dit.

Conèixer i saber aplicar les estratègies més adequades per a la comprensió del sentit general, la informació essencial, els punts i les idees principals o els detalls rellevants del text.

Conèixer i utilitzar per comprendre el text els aspectes socioculturals i sociolingüístics relatius a la vida quotidiana (hàbits d'estudi i de feina, activitats de lleure), condicions de vida (entorn, estructura social), relacions interpersonals (entre homes i dones, a la feina, al centre educatiu, a les institucions), comportament (gests, expressions facials, ús de la veu, contacte visual) i convencions socials (costums, tradicions).

Distingir la funció o les funcions comunicatives més rellevants del text i un repertori dels seus exponents més comuns, i també patrons discursius d'ús freqüent relatius a l'organització textual (introducció del tema, desenvolupament i canvi temàtic, i tancament textual).

Aplicar a la comprensió del text els coneixements sobre els constituents i l'organització de patrons sintàctics i discursius d'ús freqüent en la comunicació oral, i també els seus significats associats (p. ex., estructura interrogativa per fer un suggeriment).

Reconèixer lèxic oral d'ús comú relatiu a assumptes quotidians i a temes generals o relacionats amb els propis interessos, estudis i ocupacions, i inferir del context i del cotext, amb suport visual, els significats de paraules i expressions d'ús menys freqüent o més específic.

Discriminar patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació d'ús comú, i reconèixer els significats i les intencions comunicatives generals relacionats amb aquests.

Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Capta els punts principals i detalls rellevants d'indicacions, anuncis, missatges i comunicats breus i articulats de manera lenta i clara (p. ex., canvi de porta d'embarcament en un aeroport, informació sobre activitats en un campament d'estiu, o al contestador automàtic d'un cinema), sempre que les condicions acústiques siguin bones i el so no estigui distorsionat.

2. Entén l'essencial del que se li diu en transaccions i gestions quotidianes i estructurades (p. ex., a hotels, botigues, albergs, restaurants, centres de lleure, d'estudis o feina).

3. Identifica el sentit general i els punts principals d'una conversa formal o informal entre dos o més interlocutors que té lloc en presència seva, quan el tema li resulta conegut i el discurs està articulat amb claredat, a velocitat mitjana i en una varietat estàndard de la llengua.

4. Comprèn, en una conversa informal en què participa, descripcions, narracions, punts de vista i opinions sobre assumptes pràctics de la vida diària i sobre temes del seu interès, quan se li parla amb claredat, a poc a poc i directament i si l'interlocutor està disposat a repetir o reformular el que s'ha dit.

5. Comprèn, en una conversa formal, o entrevista (p. ex., en centres d'estudis o de feina) en la qual participa què se li demana sobre assumptes personals, educatius, ocupacionals o del seu interès, i també comentaris senzills i predictibles relacionats amb aquests, sempre que pugui demanar que se li repeteixi, aclareixi o elabori alguna cosa del que se li ha dit.

6. Distingeix, amb el suport de la imatge, les idees principals i informació rellevant en presentacions sobre temes educatius, ocupacionals o del seu interès (p. ex., sobre un tema curricular, o una xerrada per organitzar la feina en equip).

7. Identifica la informació essencial de programes de televisió sobre assumptes quotidians o del seu interès articulats amb lentitud i claredat (p. ex., notícies, documentals o entrevistes), quan les imatges ajuden a la comprensió.

BLOC 2. PRODUCCIÓ DE TEXTOS ORALS: EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ

Continguts

Estratègies de producció:

Planificació

- Concebre el missatge amb claredat, distingint-ne la idea o les idees principals i l'estructura bàsica.

— Adequar el text al destinatari, context i canal, aplicant el registre i l'estructura de discurs adequats a cada cas.

Execució

— Expressar el missatge amb claredat, coherència, estructurant-lo adequadament i ajustant-se, si escau, als models i les fórmules de cada tipus de text.

— Reajustar la tasca (emprendre una versió més modesta de la tasca) o el missatge (fer concessions en el que realment li agradaria expressar), després de valorar les dificultats i els recursos disponibles.

— Basar-se en els coneixements previs i treure'n el màxim partit.

— Compensar les mancances lingüístiques mitjançant procediments lingüístics, paralingüístics o paratextuals:

Lingüístics

— Modificar paraules de significat semblant.

- Definir o parafrasejar un terme o expressió.

Paralingüístics i paratextuals

— Demanar ajuda.

— Assenyalar objectes, usar dítics o fer accions que aclareixen el significat.

— Usar llenguatge corporal culturalment pertinent (gests, expressions facials, postures, contacte visual o corporal, proxèmica).

— Usar sons extralingüístics i qualitats prosòdiques convencionals.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

— Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.

— Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.

— Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.

— Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.

— Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.

— Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.

— Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.

— Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.

— Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic oral d'ús comú (producció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació.

Criteris d'avaluació

Produir textos breus i comprensibles, tant en conversa cara a cara com per telèfon o altres mitjans tècnics, en un registre neutre o informal, amb un llenguatge senzill, en els quals es dona, se sol·licita i s'intercanvia informació sobre temes d'importància en la vida quotidiana i assumptes coneguts o d'interès personal, educatiu o ocupacional, i es justifiquen breument els motius de determinades accions i plans, encara que de vegades hi hagi interrupcions o vacil·lacions, resultin evidents les pauses i la reformulació per organitzar el discurs i seleccionar expressions i estructures, i l'interlocutor hagi de sol·licitar de vegades que se li repeteixi el que s'ha dit.

Conèixer i saber aplicar les estratègies més adequades per produir textos orals monològics o dialògics breus i d'estructura simple i clara, utilitzant, entre altres, procediments com l'adaptació del missatge a patrons de la primera llengua o altres, o l'ús d'elements lèxics aproximats si no es disposa d'altres de més precisos.

Incorporar a la producció del text oral monològic o dialògic els coneixements socioculturals i sociolingüístics adquirits relatius a estructures socials, relacions interpersonals, patrons d'actuació, comportament i convencions socials, actuant amb la propietat deguda i respectant les normes de cortesia més importants en els contextos respectius.

Dur a terme les funcions requerides pel propòsit comunicatiu, utilitzant els exponents més comuns de les funcions esmentades i els patrons discursius d'ús més freqüent per organitzar el text de manera senzilla amb prou cohesió interna i coherència respecte del context de comunicació.

Mostrar control sobre un repertori limitat d'estructures sintàctiques d'ús habitual, i emprar per comunicar-se mecanismes senzills prou ajustats al context i a la intenció comunicativa (repetició lèxica, el·lipsi, dixi personal, espacial i temporal, juxtaposició, i connectors i marcadors conversacionals freqüents).

Conèixer i utilitzar un repertori lèxic oral suficient per comunicar informació, opinions i punts de vista breus, simples i directes en situacions habituals i quotidianes, encara que en situacions menys corrents calgui adaptar el missatge.

Pronunciar i entonar de manera clara i intel·ligible, encara que de vegades resulti evident l'accent estranger, o es cometin errors de pronunciació esporàdics sempre que no interrompin la comunicació, i els interlocutors hagin de sol·licitar repeticions de tant en tant.

Emprar frases curtes, grups de paraules i fórmules per comunicar-se de manera suficient en breus intercanvis en situacions habituals i

quotidianes, interrompent en ocasions el discurs per cercar expressions, articular paraules menys freqüents i reparar la comunicació en situacions menys comunes.

Interactuar de manera senzilla en intercanvis clarament estructurats, utilitzant fórmules o gests simples per prendre o cedir el torn de paraula, encara que es depengui en gran manera de l'actuació de l'interlocutor.

Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Fa presentacions breus i assajades, ben estructurades i amb suport visual (p. ex., transparències o PowerPoint), sobre aspectes concrets de temes del seu interès o relacionats amb els seus estudis o ocupació, i respon a preguntes breus i senzilles dels oients sobre el contingut d'aquestes.

2. Se'n desfà correctament en gestions i transaccions quotidianes, com ara els viatges, l'allotjament, el transport, les compres i el lleure, seguint normes de cortesia bàsiques (salutació i tractament).

3. Participa en converses informals cara a cara o per telèfon o altres mitjans tècnics, en les quals estableix contacte social, intercanvia informació i expressa opinions i punts de vista, fa invitacions i oferiments, demana i ofereix coses, demana i dona indicacions o instruccions, o discuteix les passes que cal seguir per fer una activitat conjunta.

4. Pren part en una conversa formal, reunió o entrevista de caràcter acadèmic o ocupacional (p. ex., per fer un curs d'estiu, o integrar-se en un grup de voluntariat), intercanviant informació suficient, expressant les seves idees sobre temes habituals, donant la seva opinió sobre problemes pràctics quan se li demana directament, i reaccionant de forma senzilla davant comentaris, sempre que pugui demanar que se li repeteixin els punts clau si ho necessita.

BLOC 3. COMPRENSIÓ DE TEXTOS ESCRITS

Continguts

Estratègies de comprensió:

- Mobilització d'informació prèvia sobre tipus de tasca i tema.
- Identificació del tipus textual, adaptant-hi la comprensió.
- Distinció de tipus de comprensió (sentit general, informació essencial, punts principals).
- Formulació d'hipòtesis sobre contingut i context.
- Inferència i formulació d'hipòtesis sobre significats a partir de la comprensió d'elements significatius, lingüístics i paralingüístics.
- Reformulació d'hipòtesis a partir de la comprensió de nous elements.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

- Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.
- Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.
- Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.
- Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.
- Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.
- Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.
- Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.
- Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.
- Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic escrit d'ús comú (recepció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons gràfics i convencions ortogràfiques.

Criteris d'avaluació

Identificar la informació essencial, els punts més rellevants i detalls importants en textos, tant en format imprès com en suport digital, breus i ben estructurats, escrits en un registre formal, informal o neutre, que tractin d'assumptes quotidians, de temes d'interès o rellevants per als propis estudis i ocupacions, i que continguin estructures senzilles i un lèxic d'ús comú.

Conèixer i saber aplicar les estratègies més adequades per a la comprensió del sentit general, la informació essencial, els punts i les idees principals o els detalls rellevants del text.

Conèixer, i utilitzar per a la comprensió del text, els aspectes socioculturals i sociolingüístics relatius a la vida quotidiana (hàbits d'estudi i de feina, activitats de lleure, manifestacions incloses artístiques com la música o el cinema), condicions de vida (entorn, estructura social), relacions interpersonals (entre homes i dones, a la feina, al centre educatiu, a les institucions) i convencions socials (costums, tradicions).

Distingir la funció o les funcions comunicatives més rellevants del text i un repertori dels seus exponents més comuns, i també patrons discursius d'ús freqüent relatius a l'organització textual (introducció del tema, desenvolupament i canvi temàtic, i tancament textual).

Reconèixer, i aplicar a la comprensió del text, els constituents i l'organització d'estructures sintàctiques d'ús freqüent en la comunicació escrita, i també els seus significats associats (p. ex., estructura interrogativa per fer un suggeriment).

Reconèixer lèxic escrit d'ús comú relatiu a assumptes quotidians i a temes generals o relacionats amb els propis interessos, estudis i

ocupacions, i inferir del context i del cotext, amb suport visual, els significats de paraules i expressions d'ús menys freqüent o més específic. Reconèixer les principals convencions ortogràfiques, tipogràfiques i de puntuació, i també abreviatures i símbols d'ús comú (p. ex., %), i els seus significats associats.

Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Identifica, amb ajuda de la imatge, instruccions de funcionament i ús d'aparells electrònics o de màquines, i també instruccions per dur a terme activitats i normes de seguretat (p. ex., en un centre escolar, un lloc públic o una zona de lleure).
2. Entén els punts principals d'anuncis i material publicitari de revistes o Internet formulats de manera simple i clara, i relacionats amb assumptes del seu interès, en els àmbits personal, acadèmic i ocupacional.
3. Comprèn correspondència personal en qualsevol format en la qual es parla d'un mateix; es descriuen persones, objectes i llocs; es narren esdeveniments passats, presents i futurs, reals o imaginaris, i s'expressen sentiments, desitjos i opinions sobre temes generals, coneguts o del seu interès.
4. Entén l'essencial de correspondència formal en la qual se l'informa sobre assumptes del seu interès en el context personal, educatiu o ocupacional (p. ex., sobre un curs d'idiomes o una compra per Internet).
5. Capta les idees principals de textos periodístics breus en qualsevol suport si els nombres, els noms, les il·lustracions i els títols vehiculen gran part del missatge.
6. Entén informació específica essencial en pàgines web i altres materials de referència o consulta clarament estructurats sobre temes relatius a matèries acadèmiques, assumptes ocupacionals, o del seu interès (p. ex., sobre un tema curricular, un programa informàtic, una ciutat, un esport o el medi ambient), sempre que pugui rellegir les seccions difícils.
7. Comprèn l'essencial (p. ex., en lectures per a joves) d'històries de ficció breus i ben estructurades i es fa una idea del caràcter dels diferents personatges, les seves relacions i de l'argument.

BLOC 4. PRODUCCIÓ DE TEXTOS ESCRITS: EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ**Continguts**

Estratègies de producció:

Planificació

— Mobilitzar i coordinar les pròpies competències generals i comunicatives a fi de fer eficaçment la tasca (repassar què se sap sobre el tema, què es pot o es vol dir, etc.).

— Localitzar i usar adequadament recursos lingüístics o temàtics (ús d'un diccionari o gramàtica, obtenció d'ajuda, etc.).

Execució

— Expressar el missatge amb claredat ajustant-se als models i a les fórmules de cada tipus de text.

— Reajustar la tasca (emprendre una versió més modesta de la tasca) o el missatge (fer concessions en el que realment li agradaria expressar), després de valorar les dificultats i els recursos disponibles.

— Basar-se en els coneixements previs i treure'n el màxim partit.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

— Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.

— Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.

— Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.

— Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.

— Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.

— Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.

— Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.

— Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.

— Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic escrit d'ús comú (producció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons gràfics i convencions ortogràfiques.

Criteris d'avaluació

Escriure, en paper o en suport electrònic, textos breus, senzills i d'estructura clara sobre temes quotidians o d'interès personal, en un registre formal, neutre o informal, utilitzant adequadament els recursos bàsics de cohesió, les convencions ortogràfiques bàsiques i els signes de puntuació més comuns, amb un control raonable d'expressions i estructures senzilles i un lèxic d'ús freqüent.

Conèixer i aplicar estratègies adequades per elaborar textos escrits breus i d'estructura simple, p. ex., copiant formats, fórmules i models convencionals propis de cada tipus de text.

Incorporar a la producció del text escrit els coneixements socioculturals i sociolingüístics adquirits relatius a estructures socials, relacions interpersonals, patrons d'actuació, comportament i convencions socials, respectant les normes de cortesia més importants en els contextos

respectius.

Dur a terme les funcions requerides pel propòsit comunicatiu, utilitzant els exponents més comuns de les funcions esmentades i els patrons discursius d'ús més freqüent per organitzar el text escrit de manera senzilla amb prou cohesió interna i coherència respecte del context de comunicació.

Mostrar control sobre un repertori limitat d'estructures sintàctiques d'ús habitual, i emprar per comunicar-se mecanismes senzills prou ajustats al context i a la intenció comunicativa (repetició lèxica, el·lipsi, dixi personal, espacial i temporal, juxtaposició, i connectors i marcadors discursius freqüents).

Conèixer i utilitzar un repertori lèxic escrit suficient per comunicar informació, opinions i punts de vista breus, simples i directes en situacions habituals i quotidianes, encara que en situacions menys corrents i sobre temes menys coneguts calgui adaptar el missatge.

Conèixer i aplicar, de manera adequada per fer-se entendre gairebé sempre, els signes de puntuació elementals (p. ex., punt, coma) i les regles ortogràfiques bàsiques (p. ex., ús de majúscules i minúscules, o separació de paraules al final de línia), i també les convencions ortogràfiques més habituals en la redacció de textos en suport electrònic (p. ex., SMS, WhatsApp).

Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Completa un qüestionari senzill amb informació personal i relativa a la seva formació, ocupació, interessos o aficions (p. ex., per subscriure's a una publicació digital, matricular-se en un taller o associar-se a un club esportiu).

2. Escriu notes i missatges (SMS, WhatsApp, xats), en els quals es fan breus comentaris o es donen instruccions i indicacions relacionades amb activitats i situacions de la vida quotidiana i del seu interès.

3. Escriu notes, anuncis i missatges breus (p. ex., a Twitter o Facebook) relacionats amb activitats i situacions de la vida quotidiana, del seu interès personal o sobre temes d'actualitat, respectant les convencions i normes de cortesia i de l'etiqueta.

4. Escriu informes molt breus en format convencional amb informació senzilla i rellevant sobre fets habituals i els motius de certes accions, en els àmbits acadèmic i ocupacional, descrivint de manera senzilla situacions, persones, objectes i llocs i assenyalant els principals esdeveniments de forma esquemàtica.

5. Escriu correspondència personal en la qual s'estableix i manté el contacte social (p. ex., amb amics en altres països), s'intercanvia informació, es descriuen en termes senzills esdeveniments importants i experiències personals (p. ex., la victòria en una competició); es donen instruccions, es fan i accepten oferiments i suggeriments (p. ex., es cancel·len, confirmen o modifiquen una invitació o uns plans), i s'expressen opinions de manera senzilla.

6. Escriu correspondència formal bàsica i breu, adreçada a institucions públiques o privades o entitats comercials, per sol·licitar o donar la informació requerida de manera senzilla i observant les convencions formals i normes de cortesia bàsiques d'aquest tipus de textos.

¹ Continguts sintacticodiscursius per idiomes:

Alemanys

— Expressió de relacions lògiques: conjunció (*und, auch*); disjunció (*oder*); oposició (*aber*); causa (*denn-weil; wegen*); finalitat (*um-Infinitiv; damit*); comparació (*so/nicht so Adj. als; jünger/schneller (als); der schnellste*); resultat (*deshalb*); condició (*wenn; sofern*); estil indirecte (*Redewiedergabe, Vorschläge, Aufforderungen und Befehle*).

— Relacions temporals (*als; während*).

— Afirmació (*affirmativen Sätzen; affirmative Zeichen*).

— Exclamació (*Was für ein + (Adj. +) Nomen, z. b. Was für ein schöner Tag!; Wie + Adj., z. b. Wie schön!; Ausrufe Sätzen, z. b. Das ist ja hervorragend! Schön! Prima!*).

— Negació (*negative Sätze mit nicht, nie, nicht (Adjektiv), niemand, nichts; negative Zeichen*).

— Interrogació (*W-sätze; Fragesätze; Wofür ist das gut?; Zeichen*).

— Expressió del temps: passat (*Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt*); present (*Präsens*); futur (*werden; Präsens + Adv.*).

— Expressió d'aspecte: puntual (*Perfekt, Plusquamperfekt, Futur II*); duratiu (*Präsens Präteritum und Futur I*); habitual (*Präsens und Präteritum (+Adv., z. b. normalerweise), pflegen zu*); incoatiu (*beginnen zu -en*); terminatiu (*aufhören zu -en*).

— Expressió de la modalitat: factualitat (*Aussagesätzen*); capacitat (*mögen; fähig sein*); possibilitat/probabilitat (*können; dürfen; vielleicht*); necessitat (*müssen; haben zu*); obligació (*müssen, sollen; Imperativ*); permís (*dürfen; lassen*); intenció (*Präsens*).

— Expressió de l'existència (z. b. *es wird...geben, es gab*); l'entitat (*nicht zählbare / Sammelbezeichnungen / zusammengesetzten Nomen; Pronomen (Relativpronomen, Reflexivpronomen); Determinativpronomina*); la qualitat (z. b. *gut im Rechnen; ziemlich müde*).

— Expressió de la quantitat (*Singular/Plural; Kardinalzahlen und Ordinalzahlen. Quantität: z. b. alle, die meisten, beide, kein. Grad: z. b. eigentlich; ganz; so; ein wenig*).

— Expressió de l'espai (*Präpositionen und Lokale Adverbien*).

— Expressió del temps (*Stundenzählung (z. b. viertel vor acht); Zeiteinheiten (z. b. Jahrhundert; Jahreszeit), und Ausdruck von Zeit (vor; früh; spät); Dauer (seit...bis; während; ab); Vorzeitigkeit (noch; schon (nicht)); Nachzeitigkeit (danach; später); Aufeinanderfolge (zuerst, zunächst, schließlich); Gleichzeitigkeit (während, als); Häufigkeit (z. b. oft, normalerweise)*).

— Expressió de manera (*Modaladverbien und Modalsätze, z. b. leicht; durch Zärtlichkeit*).

Francès

— Expressió de relacions lògiques: conjunció (*ni...ni*); disjunció (*ou bien*); oposició (*or, par contre*); causa (*puisque, car*); finalitat (*afin de, dans le but de + Inf.*); comparació (*le plus/le moins que, ainsi que*); conseqüència (*donc, alors*); explicatives (*ainsi, car*).

— Relacions temporals (*de...à, de...jusqu'à, dans, il y a, en, puis, finalement, tout de suite, enfin, pendant, pendant que* + Indic.).

— Exclamació (*Oh là là! On y va!*).

— Negació (*ne...aucun, ni...ni, ne...jamais*).

— Interrogació (*que, quoi; inversion (V + Suj.); réponses (si, pron. tonique + oui/non, pron. tonique + aussi/non plus)*).

— Expressió del temps: present; passat (*passé composé*); futur (*futur proche, futur simple*).

— Expressió de l'aspecte: puntual (*frases simples*); habitual (*frases simples + Adv. (ex: toujours, jamais, d'habitude)*); incoatiu (*commencer à + Inf.*); terminatiu (*terminer de, venir de + Inf.*).

— Expressió de la modalitat: factualitat (*frases déclaratives*); capacitat (*être capable de*); possibilitat/probabilitat (*il est probable que, probablement*); necessitat (*il (+ pron. pers.) + faut*); obligació/prohibició (*il faut, verbe devoir, imperative; c'est à qui de...? c'est à + pron. tonique/nom + de + Inf.*); permís (*pouvoir, demander, donner la permission à qq'un de faire qqch*); intenció/desig (*penser/espérer + Inf.*).

— Expressió de l'existència (*presentatives*); l'entitat (*articles, noms composés, pronoms réfléchis, adjectifs démonstratifs; propositions adjectives (qui/que)*); la qualitat (posició dels adjectius, *facile/difficile à...*); la possessió (adjectius possessius).

— Expressió de la quantitat (plurals irregulars; nombres cardinals fins a quatre xifres; nombres ordinals fins a dues xifres; *articles partitifs*).

Adverbis de quantitat i mesures (*(un tout petit) peu, trop, (beaucoup) trop, pas assez, absolument + Adj., un pot, une boîte, un paquet, un tube, une poignée, une botte...*); el grau.

— Expressió de l'espai (*prépositions et adverbies de lieu, position, distance, mouvement, direction, provenance, destination*).

— Expressió del temps: puntual (*l'heure, moments du jour (le matin, le soir), demain matin, jeudi soir; divisions (au...siècle, en (année))*); indicacions de temps (*après-demain, avant-hier, la semaine dernière, le mois dernier, tout de suite*); durada (*de...à, de...jusqu'à, en ce moment*); anterioritat (*il y a...que, ça fait...que*); posterioritat (*plus tard*); seqüenciació (*à partir de, finalement*); simultaneïtat (*au moment où, en même temps*); freqüència (*d'habitude, une/deux/... fois par...*).

— Expressió de manera (*Adv. de manière en -ment; à/en + mitjans de transport*).

Anglès

— Expressió de relacions lògiques: conjuncions (*and, too, also*); disjuncions (*or*); oposició (*but*); causa (*because (of); due to*); finalitat (*to-infinitive; for*); comparació (*as/not so Adj. as; more comfortable/quickly (than); the fastest*); resultat (*so...*); condició (*if; unless*); estil indirecte (*reported information, offers, suggestions and commands*).

— Relacions temporals (*as soon as; while*).

— Afirmació (*affirmative sentences; tags*).

— Exclamació (*What + (Adj. +) noun, e. g. What a wonderful holiday!; How + Adj., e. g. How interesting!; exclamatory sentences and phrases, e. g. Well, that is a surprise! Fine! Great!*).

— Negació (*negative sentences with not, never, no (Noun, e. g. no problem), nobody, nothing; negative tags*).

— Interrogació (*Wh- questions; aux. questions; What is this for?; tags*).

— Expressió de temps: passat (*past simple and continuous; present perfect; past perfect*); present (*simple and continuous present*); futur (*going to; will; present simple and continuous + Adv.*).

— Expressió l'aspecte: puntual (*simple tenses*); duratiu (*present and past simple/perfect; and future continuous*); habitual (*simple tenses (+ Adv., e. g. usually); used to*); incoatiu (*start -ing*); terminatiu (*stop -ing*).

— Expressió de la modalitat: factualitat (*declarative sentences*); capacitat (*can; be able*); possibilitat/probabilitat (*may; might; perhaps*); necessitat (*must; need; have (got) to*); obligació (*have (got) to; must; imperative*); permís (*could; allow*); intenció (*present continuous*).

— Expressió de l'existència (e. g. *there will be/has been*); l'entitat (*count/uncount/collective/compound nouns; pronouns (relative, reflexive/emphatic); determiners*); la qualitat (e. g. *good at maths; rather tired*).

— Expressió de la quantitat (*singular/plural; cardinal and ordinal numerals. Quantity: e. g. all (the), most, both, none. Degree: e. g. really; quite; so; a little*).

— Expressió de l'espai (*prepositions and adverbs of location, position, distance, motion, direction, origin and arrangement*).

— Expressió de temps (*points (e. g. five to (ten)); divisions (e. g. century; season), and indications (ago; early; late) of time; duration (from...to; during; until; since); anteriority (already; (not) yet); posteriority (afterwards; later); sequence (first, next, last); simultaneousness (while, as); frequency (e. g. often, usually)*).

— Expressió de la manera (*Adv. and phrases of manner, e. g. easily; by post*).

Italià

— Expressió de relacions lògiques: conjunció (*(e) anche, (e) neanche, né*); disjunció (*o*); oposició (*ma, invece (di)*); causa (*perché*); finalitat (*per/a + Inf.*); condició (*se*); comparació (*più/meno (di); come; il più / il meno...(di)*); resultat (*allora, così*); estil indirecte (*informazione riferita, consigli, ordini, offerte*).

— Relacions temporals (*quando, prima, dopo, poi, mentre*).

— Afirmació (*frasi dichiarative affermative; proforma (p.es. anche io; credo/penso di sì)*).

— Exclamació (*forme ellittiche: nome (p.es. (che) peccato!); avverbio (p.es. bene!); interiezioni (p.es. ah! eri tu; oh, che bello!)*).

— Negació (*proforma (p.es. no, neanch'io, (per) niente, credo di no); frasi dichiarative negative con non (mai), (per) niente, nessuno/nessuna*).

— Interrogació (*totali; parziali introdotte da avv., pronomi e aggettivi interrogativi (p.es. quanti crodini?; come mai vieni alla festa?); disgiuntiva (p.es. preferisci caffè o tè?); eco (p.es. Gianni chi?); orientate (p.es. vero?)*).

— Expressió de temps (present (*presente*); passat (*imperfetto e perfetto composto*); futur (*presente e futuro*)) i de l'aspecte (puntual (*tempi*)).

semplici); duratiu (*presente e imperfetto; perfetto composto (+ Adv.)*; perifrasi *stare + gerundio; continuare a + infinito*); habitual (*tempi semplici e perfetto composto (+ Adv.)*; avere l'*abitudine di + infinito*); iteratiu (*prefisso ri-V; di nuovo*); incoatiu (*cominciare a/iniziare a + Inf.*; *stare per + Inf.*); terminatiu (*verbi intrinsecamente terminativi, p.es. arrivare; perifrasi finire di + Inf.*; *perfetto composto (+ Adv.)*).

— Expressió de modalitat (*factualitat (frasi dichiarative affermative e negative)*; capacitat (*(non) essere capace di + Inf.*); possibilitat (*potere + Inf.*; *forse; dovere + Inf.*); necessitat (*dovere + Inf.*; *avere bisogno di + N / Inf.*; *essere necessario + Inf.*); obligació (*dovere + Inf.*; *imperativo*); permís (*imperativo (+ pure)*; *potere + Inf. semplice*); intenció (*presente, imperfetto e condizionale semplice di verbi volitivi + N / infinito; futuro (+ Adv.)*; *pensare di + Inf.*; *avere voglia di + Inf.*).

— Expressió d'existència (*p.es. c'è stato / ci sarà; eccolo*); l'entitat (*nomi contabili / massa / collettivi / composti; pronomi (relativi, riflessivi, tonici); determinanti*); la qualitat (*p.es. bravo in matematica; abbastanza stanco*).

— Expressió de quantitat (*singolare/plurale, numerali cardinali, ordinali, collettivi (p.es. doppio, coppia). Quantità: p.es. ognuno, altro, partitivo (della, dello, del), un sacco di; grado: p.es. troppo bello, abbastanza dolce*).

— Expressió d'espai (*preposizioni, avverbi ed espressioni che indicano luogo, posizione, distanza, movimento, direzione, origine e disposizione*).

— Expressió de temps (*l'ora (p.es. a mezzanotte, a mezzogiorno); divisione (p.es. di mattina, in autunno) e collocazione nel tempo (p.es. due anni fa, l'anno scorso, ieri mattina); durata (p.es. da (...a); fino a; fra/tra ... e ...); anteriorità (p.es. prima, già); posteriorità (p.es. più tardi, poi, il giorno dopo); contemporaneità (p.es. mentre); sequenza (p.es. prima ... poi ... dopo ... allora); intermittenza (p.es. ogni tanto); frequenza (p.es. quasi mai, una volta alla settimana)*).

— Expressió de manera (*avverbi ed espressioni di modo: p.es. piano, così, insieme*).

Português

— Expressió de relacions lògiques: *conjunção (e, nem, e também, e também não); disjunção (ou, ou...ou); oposição/contraste (mas, mesmo assim); causa (porque; por isso; como); finalidade (para + Inf.); comparação (mais/menos/tão + Adj./Adv. + (do) que/como / quanto; maior / mais pequeno...; superlativo absoluto (-íssimo, -lmo); resultado (assim, por isso); condição (se, sem); discurso indireto (informações, ofercimientos, sugestões e ordens)*.

— Relacions temporals (*em seguida, logo, enquanto*).

— Afirmació (*sentenças declarativas afirmativas; proforma (p. e. eu também; certamente)*).

— Exclamació (*formas elípticas: Que (+ S) + Adj., p. e. Que dia lindo!; Que gentil!*); *sentenças e sintagmas exclamativos, p. e. Puxa, este Cd está muito caro! Está bom!*).

— Negació (*sentenças declarativas negativas com não, nunca; nada, nenhum (a), ninguém; proforma (p. e. eu tampouco)*).

— Interrogació (*sentenças interrogativas diretas totais; sentenças interrogativas diretas QU- (p. e. Quem fez o quê?); interrogativas tags (p. e. Queres ir ao cinema, não queres?); interrogativas eco*).

— Expressió del temps: *passat (pretérito imperfeito, perfeito simple e perfeito composto); present (presente); futur (presente do indicativo + Adv.; futuro simples; haver-de)*.

— Expressió de l'aspecte: *puntual (tempos simples); duratiu (presente, futuro simples, pretérito imperfeito e pretérito perfeito composto do indicativo; continuar + Ger.; estar a + Inf.); habitual (tempos simples (+ Adv.), p.e. No verão está calor); incoatiu (começar a + Inf.); iteratives (pretérito imperfeito do indicativo; prefixo re-, p.e. reler); terminatiu (pretérito perfeito simple e composto; acabar de + Inf.)*.

— Expressió de la modalitat: *factualitat (frases declarativas); capacitat (é capaz de + Inf.; saber); possibilitat/probabilitat (poder; dever; ser possível/impossível + Inf.; tal vez); necessitat (ser preciso/necessário + Inf.); obligació (ter que/de, dever; imperativo); permís (poder + Inf.; ser possível/permitido + Inf.); prohibició (imperativo negativo); intenció (pretérito imperfeito gostar de + Inf.; pensar + Inf.; querer de / ter de + Inf.)*.

— Expressió de l'existència (*p. e. estar, haver/ter*); l'entitat (*substantivos contáveis/massivos/coletivos/compostos; pronomes (relativos, reflexivos átonos/tônicos); determinantes*); la qualitat (*-íssimo, -lmo; muito raro; melhor*).

— Expressió de la quantitat (*singular/plural; numerais cardinais e ordinais. Quantidade: p.e. todo (a), maioria, ambos, nenhum (a). Grau: p. e. muito; tão; um pouco*).

— Expressió d'espai (*preposições e advérbios de lugar, localização, distância, movimento, direção, origem, e acomodação*).

— Expressió del temps (*expressões, preposições e locuções de tempo (momento pontual (p. e. são quinze para as três; em 1999), divisões (p. e. século; estação) e indicações (p. e. atrás, cedo, tarde) de tempo; duração (p. e. de/desde...a; durante); anterioridade (ainda; ontem); posterioridade (depois, logo, próxima segunda-feira); sequência (primeiro, depois, finalmente); simultaneidade (ao mesmo tempo); frequência (p. e. geralmente; usualmente)*).

— Expressió de manera (*expressões, preposições e locuções prepositivas de modo, p. e. devagar, pior*).

Quart curs**BLOC 1. COMPRENSIÓ DE TEXTOS ORALS****Continguts**

Estratègies de comprensió:

- Mobilització d'informació prèvia sobre tipus de tasca i tema.
- Identificació del tipus textual, adaptant-hi la comprensió.
- Distinció de tipus de comprensió (sentit general, informació essencial, punts principals, detalls rellevants).

— Formulació d'hipòtesis sobre contingut i context.

— Inferència i formulació d'hipòtesis sobre significats a partir de la comprensió d'elements significatius, lingüístics i paralingüístics.

— Reformulació d'hipòtesis a partir de la comprensió de nous elements.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

— Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.

— Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.

— Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.

— Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.

— Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.

— Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.

— Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.

— Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.

— Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic oral d'ús comú (recepció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació.

Criteris d'avaluació

Identificar el sentit general, la informació essencial, els punts principals i els detalls més rellevants en textos orals breus o de longitud mitjana, clarament estructurats, i transmesos de viva veu o per mitjans tècnics i articulats a una velocitat mitjana, en un registre formal, informal o neutre, i que tractin d'aspectes concrets o abstractes de temes generals, sobre assumptes quotidians en situacions corrents o menys habituals, o sobre els propis interessos en els àmbits personal, públic, educatiu i ocupacional/laboral, sempre que les condicions acústiques no distorsionin el missatge i es pugui tornar a escoltar el que s'ha dit.

Conèixer i saber aplicar les estratègies adequades per a la comprensió del sentit general, la informació essencial, els punts i les idees principals o els detalls rellevants del text.

Conèixer i utilitzar per a la comprensió del text els aspectes socioculturals i sociolingüístics relatius a la vida quotidiana (hàbits i activitats d'estudi, feina i lleure), condicions de vida (habitat, estructura socioeconòmica), relacions interpersonals (generacionals, entre homes i dones, en l'àmbit educatiu, ocupacional i institucional), comportament (postures, expressions facials, ús de la veu, contacte visual, proxèmica) i convencions socials (actituds, valors).

Distingir la funció o les funcions comunicatives més rellevants del text i un repertori dels seus exponents més comuns, i també patrons discursius d'ús freqüent relatius a l'organització i l'ampliació o la reestructuració de la informació (p. ex., nova davant coneguda; exemplificació; resum).

Aplicar a la comprensió del text els coneixements sobre els constituents i l'organització de patrons sintàctics i discursius d'ús freqüent en la comunicació oral, i també els seus significats associats (p. ex., una estructura interrogativa per expressar sorpresa).

Reconèixer lèxic oral d'ús comú relatiu a assumptes quotidians i a temes generals o relacionats amb els propis interessos, estudis i ocupacions, i un repertori limitat d'expressions i modismes d'ús freqüent quan el context o el suport visual faciliten la comprensió.

Discriminar patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació d'ús comú, i reconèixer els significats i les intencions comunicatives generals relacionats amb aquests.

Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Capta els punts principals i detalls rellevants de missatges enregistrats o de viva veu, clarament articulats, que contenguin instruccions, indicacions o una altra informació, fins i tot de tipus tècnic (p. ex., en contestadors automàtics, o sobre com fer un experiment a classe o com utilitzar una màquina o dispositiu en l'àmbit ocupacional).

2. Entén el que se li diu en transaccions i gestions quotidianes i estructurades (p. ex., a bancs, botigues, hotels, restaurants, transports, centres educatius, llocs de treball), o menys habituals (p. ex., en una farmàcia, un hospital, en una comissaria o un organisme públic), si pot demanar confirmació d'alguns detalls.

3. Identifica les idees principals i els detalls rellevants d'una conversa formal o informal de certa durada entre dos o més interlocutors que té lloc en presència seva i en la qual es tracten temes coneguts o de caràcter general o quotidià, quan el discurs està articulats amb claredat i en una varietat estàndard de la llengua.

4. Comprèn, en una conversa informal en què participa, explicacions o justificacions de punts de vista i opinions sobre diversos assumptes d'interès personal, quotidians o menys habituals, i també la formulació d'hipòtesis, l'expressió de sentiments i la descripció d'aspectes abstractes de temes com, per exemple, la música, el cinema, la literatura o els temes d'actualitat.

5. Comprèn, en una conversa formal, o entrevista en la qual participa (p. ex., en centres d'estudis o de feina), informació rellevant i detalls sobre assumptes pràctics relatius a activitats acadèmiques o ocupacionals de caràcter habitual i predictable, sempre que pugui demanar que se li repeteixi, o que es reformuli, aclareixi o elabori, alguna cosa del que se li ha dit.

6. Distingeix, amb suport visual o escrit, les idees principals i la informació rellevant en presentacions o xerrades ben estructurades i d'exposició clara sobre temes coneguts o del seu interès relacionats amb l'àmbit educatiu o ocupacional (p. ex., sobre un tema acadèmic o de divulgació científica, o una xerrada sobre la formació professional en altres països).

7. Identifica la idea principal i els aspectes significatius de notícies de televisió clarament articulades quan hi ha suport visual que complementa el discurs, i també l'essencial d'anuncis publicitaris, sèries i pel·lícules ben estructurats i articulats amb claredat, en una varietat estàndard de la llengua, i quan les imatges faciliten la comprensió.

BLOC 2. PRODUCCIÓ DE TEXTOS ORALS: EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ

Continguts

Estratègies de producció:

Planificació

- Concebre el missatge amb claredat, distingint-ne la idea o les idees principals i l'estructura bàsica.
- Adequar el text al destinatari, context i canal, aplicant el registre i l'estructura de discurs adequats a cada cas.

Execució

- Expressar el missatge amb claredat, coherència, estructurant-lo adequadament i ajustant-se, si escau, als models i fórmules de cada tipus de text.

- Reajustar la tasca (emprendre una versió més modesta de la tasca) o el missatge (fer concessions en el que realment li agradaria expressar), després de valorar les dificultats i els recursos disponibles.

- Basar-se en els coneixements previs i treure'n el màxim partit.

- Compensar les mancances lingüístiques mitjançant procediments lingüístics, paralingüístics o paratextuals:

Lingüístics

- Modificar paraules de significat semblant.
- Definir o parafrasejar un terme o expressió.

Paralingüístics i paratextuals

- Demanar ajuda.
- Assenyalar objectes, usar dítics o fer accions que aclareixen el significat.
- Usar llenguatge corporal culturalment pertinent (gests, expressions facials, postures, contacte visual o corporal, proxèmica).
- Usar sons extralingüístics i qualitats prosòdiques convencionals.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

- Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.
- Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.
- Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.
- Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.
- Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.
- Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.
- Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.
- Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.
- Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic oral d'ús comú (producció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació.

Criteris d'avaluació

Produir textos breus o de longitud mitjana, tant en conversa cara a cara com per telèfon o altres mitjans tècnics, en un registre formal, neutre o informal, en els quals s'intercanvien informació, idees i opinions, es justifiquen de manera simple però suficient els motius d'accions i plans, i es formulen hipòtesis, encara que de vegades hi hagi titubejos per cercar expressions, pauses per reformular i organitzar el discurs i sigui necessari repetir el que s'ha dit per ajudar l'interlocutor a comprendre alguns detalls.

Conèixer i saber aplicar les estratègies més adequades per produir textos orals monològics o dialògics breus o de longitud mitjana, i d'estructura simple i clara, explotant els recursos de què es disposa i limitant l'expressió a aquests; recurrent, entre altres, a procediments com la definició simple d'elements per als que no es tenen les paraules precises, o començant de nou amb una nova estratègia quan falla la comunicació.

Incorporar a la producció del text oral monològic o dialògic els coneixements socioculturals i sociolingüístics adquirits relatius a relacions interpersonals i convencions socials en els àmbits personal, públic, educatiu i ocupacional/laboral, seleccionant i aportant informació necessària i pertinent, ajustant de manera adequada l'expressió al destinatari, al propòsit comunicatiu, al tema tractat i al canal de comunicació, i expressant opinions i punts de vista amb la cortesia necessària.

Dur a terme les funcions requerides pel propòsit comunicatiu, utilitzant un repertori d'exponents comuns de les esmentades funcions i els patrons discursius habituals per iniciar i concloure el text adequadament, organitzar la informació de manera clara, ampliar-la amb exemples o resumir-la.

Mostrar un bon control, encara que amb alguna influència de la primera llengua o d'altres, sobre un ampli repertori d'estructures sintàctiques comunes, i seleccionar els elements adequats de coherència i de cohesió textual per organitzar el discurs de manera senzilla però eficaç.

Conèixer i utilitzar lèxic oral d'ús comú relatiu a assumptes quotidians i a temes generals o relacionats amb els propis interessos, estudis i ocupacions, i un repertori limitat d'expressions i modismes d'ús freqüent.

Pronunciar i entonar els enunciats de manera clara i comprensible, si bé els interlocutors poden necessitar repeticions si es tracta de paraules i estructures poc freqüents, en l'articulació de les quals es poden cometre errors que no interrompin la comunicació.

Mantenir el ritme del discurs amb prou fluïdesa per fer comprensible el missatge quan les intervencions són breus o de longitud mitjana, encara que puguin produir-se pauses, vacil·lacions ocasionals o reformulacions del que es vol expressar en situacions menys habituals o en intervencions més llargues.

Interactuar de manera senzilla però efectiva en intercanvis clarament estructurats, utilitzant fórmules o indicacions habituals per prendre o cedir el torn de paraula, encara que es pugui necessitar l'ajuda de l'interlocutor.

Estàndards d'aprenentatge evaluables

1. Fa presentacions breus, ben estructurades, assajades prèviament i amb suport visual (p. ex., PowerPoint), sobre aspectes concrets de temes acadèmics o ocupacionals del seu interès, organitzant la informació bàsica de manera coherent, explicant les idees principals breument i amb claredat i responent a preguntes senzilles dels oients articulades de manera clara i a velocitat mitjana.

2. Es desenvolupa adequadament en situacions quotidianes i menys habituals que poden sorgir durant un viatge o una estada a altres països per motius personals, educatius o ocupacionals (transport, allotjament, menjades, compres, estudis, feina, relacions amb les autoritats, salut, lleure), i sap sol·licitar atenció, informació, ajuda o explicacions, i fer una reclamació o una gestió formal de manera senzilla però correcta i adequada al context.

3. Participa adequadament en converses informals cara a cara o per telèfon o altres mitjans tècnics, sobre assumptes quotidians o menys habituals, en les quals intercanvia informació i expressa i justifica breument opinions i punts de vista; narra i descriu de forma coherent fets ocorreguts en el passat o plans de futur reals o inventats; formula hipòtesis; fa suggeriments; demana i dona indicacions o instruccions amb cert detall; expressa i justifica sentiments, i descriu aspectes concrets i abstractes de temes com, per exemple, la música, el cinema, la literatura o els temes d'actualitat.

4. Pren part en converses formals, entrevistes i reunions de caràcter acadèmic o ocupacional, sobre temes habituals en aquests contextos, intercanviant informació pertinent sobre fets concrets, demanant i donant instruccions o solucions a problemes pràctics, plantejant els seus punts de vista de manera senzilla i amb claredat, i raonant i explicant breument i de manera coherent les seves accions, opinions i plans.

BLOC 3. COMPRENSIÓ DE TEXTOS ESCRITS

Continguts

Estratègies de comprensió:

- Mobilització d'informació prèvia sobre tipus de tasca i tema.
- Identificació del tipus textual, adaptant-hi la comprensió.
- Distinció de tipus de comprensió (sentit general, informació essencial, punts principals, detalls rellevants).
- Formulació d'hipòtesis sobre contingut i context.
- Inferència i formulació d'hipòtesis sobre significats a partir de la comprensió d'elements significatius, lingüístics i paralingüístics.
- Reformulació d'hipòtesis a partir de la comprensió de nous elements.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

- Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.
- Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.
- Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.
- Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.
- Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.
- Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.
- Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.
- Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.
- Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic escrit d'ús comú (recepció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons gràfics i convencions ortogràfiques.

Criteris d'avaluació

Identificar la informació essencial, els punts més rellevants i els detalls importants en textos, tant en format imprès com en suport digital, breus o de longitud mitjana i ben estructurats escrits en un registre formal, informal o neutre, que tractin d'assumptes quotidians o menys habituals, de temes d'interès o rellevants per als propis estudis, ocupació o feina i que contenguin estructures i un lèxic d'ús comú, tant de caràcter general com més específic.

Conèixer i saber aplicar les estratègies més adequades per a la comprensió del sentit general, la informació essencial, els punts i idees principals o els detalls rellevants del text.

Conèixer, i utilitzar per a la comprensió del text, els aspectes sociolingüístics relatius a la vida quotidiana (hàbits i activitats d'estudi, feina i lleure), condicions de vida (habitat, estructura socioeconòmica), relacions interpersonals (generacionals, o en l'àmbit educatiu, ocupacional i institucional) i convencions socials (actituds, valors), i també els aspectes culturals generals que permetin comprendre informació i idees presents en el text (p. ex., de caràcter històric o literari).

Distingir la funció o les funcions comunicatives més rellevants del text i un repertori dels seus exponents més comuns, i també patrons discursius d'ús freqüent relatius a l'organització i ampliació o reestructuració de la informació (p. ex., nova davant coneguda; exemplificació; resum).

Reconèixer, i aplicar a la comprensió del text, els constituents i l'organització d'estructures sintàctiques d'ús freqüent en la comunicació escrita, i també els seus significats associats (p. ex., una estructura interrogativa per expressar sorpresa).

Reconèixer lèxic escrit d'ús comú relatiu a assumptes quotidians i a temes generals o relacionats amb els propis interessos, estudis i ocupacions, i un repertori limitat d'expressions i modismes d'ús freqüent quan el context o el suport visual faciliten la comprensió.

Reconèixer les principals convencions de format, tipogràfiques, ortogràfiques i de puntuació, i també abreviatures i símbols d'ús comú i més específic (p. ex., &, ¥), i els seus significats associats.

Estàndards d'aprenentatge evaluables

1. Identifica informació rellevant en instruccions detallades sobre l'ús d'aparells, dispositius o programes informàtics, i sobre la realització d'activitats i normes de seguretat o de convivència (p. ex., en un esdeveniment cultural, en una residència d'estudiants o en un context ocupacional).

2. Entén el sentit general, els punts principals i informació rellevant d'anuncis i comunicacions de caràcter públic, institucional o corporatiu i clarament estructurats, relacionats amb assumptes del seu interès personal, acadèmic o ocupacional (p. ex., sobre lleure, cursos, beques, ofertes de treball).

3. Comprèn correspondència personal, en qualsevol suport incloent-hi fòrums en línia o blocs, en la qual es descriuen amb cert detall fets i experiències, impressions i sentiments; es narren fets i experiències, reals o imaginaris, i s'intercanvien informació, idees i opinions sobre aspectes tant abstractes com concrets de temes generals, coneguts o del seu interès.

4. Entén prou de cartes, faxos o correus electrònics de caràcter formal, oficial o institucional per poder reaccionar en conseqüència (p. ex., si se li sol·liciten documents per a una estada d'estudis a l'estranger).

5. Localitza amb facilitat informació específica de caràcter concret en textos periodístics en qualsevol suport, ben estructurats i d'extensió mitjana, com ara notícies glossades; reconeix idees significatives d'articles divulgatius senzills, i identifica les conclusions principals en textos de caràcter clarament argumentatiu, sempre que pugui rellegir les seccions difícils.

6. Entén informació específica de caràcter concret en pàgines web i altres materials de referència o consulta clarament estructurats (p. ex., enciclopèdies, diccionaris, monografies, presentacions) sobre temes relatius a matèries acadèmiques o assumptes ocupacionals relacionats amb la seva especialitat o amb els seus interessos.

7. Comprèn els aspectes generals i els detalls més rellevants de textos de ficció i textos literaris contemporanis breus, ben estructurats i en una variant estàndard de la llengua, en els quals l'argument és lineal i pot seguir-se sense dificultat, i els personatges i les seves relacions es descriuen de manera clara i senzilla.

BLOC 4. PRODUCCIÓ DE TEXTOS ESCRITS: EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ

Continguts

Estratègies de producció:

Planificació

— Mobilitzar i coordinar les pròpies competències generals i comunicatives a fi de fer eficaçment la tasca (repassar què se sap sobre el tema, què es pot o es vol dir, etc.).

— Localitzar i usar adequadament recursos lingüístics o temàtics (ús d'un diccionari o gramàtica, obtenció d'ajuda, etc.).

Execució

— Expressar el missatge amb claredat ajustant-se als models i a les fórmules de cada tipus de text.

— Reajustar la tasca (emprendre una versió més modesta de la tasca) o el missatge (fer concessions en el que realment li agradaria expressar), després de valorar les dificultats i els recursos disponibles.

— Basar-se en els coneixements previs i treure'n el màxim partit.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

— Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.

— Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.

— Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.

- Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.
- Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.
- Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.
- Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.
- Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.
- Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic escrit d'ús comú (producció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons gràfics i convencions ortogràfiques.

criteris d'avaluació

Escriure, en paper o en suport electrònic, textos breus o de longitud mitjana, coherents i d'estructura clara, sobre temes d'interès personal, o assumptes quotidians o menys habituals, en un registre formal, neutre o informal, utilitzant adequadament els recursos de cohesió, les convencions ortogràfiques i els signes de puntuació més comuns, i mostrant un control raonable d'expressions, estructures i un lèxic d'ús freqüent, tant de caràcter general com més específic dins la pròpia àrea d'especialització o d'interès.

Conèixer, seleccionar i aplicar les estratègies més adequades per elaborar textos escrits breus o de mitjana longitud, p. ex., refrasejant estructures a partir d'altres textos de característiques i propòsits comunicatius similars, o redactant esborranys previs.

Incorporar a la producció del text escrit els coneixements socioculturals i sociolingüístics adquirits relatius a relacions interpersonals i convencions socials en els àmbits personal, públic, educatiu i ocupacional/laboral, seleccionant i aportant informació necessària i pertinent, ajustant de manera adequada l'expressió al destinatari, al propòsit comunicatiu, al tema tractat i al suport textual, i expressant opinions i punts de vista amb la cortesia necessària.

Dur a terme les funcions requerides pel propòsit comunicatiu, utilitzant un repertori d'exponents comuns de les esmentades funcions i els patrons discursius habituals per iniciar i concloure el text escrit adequadament, organitzar la informació de manera clara, ampliar-la amb exemples o resumir-la.

Mostrar un bon control, encara que amb alguna influència de la primera llengua o altres, sobre un ampli repertori d'estructures sintàctiques comunes, i seleccionar els elements adequats de coherència i de cohesió textual per organitzar el discurs de manera senzilla però eficaç.

Conèixer i utilitzar lèxic escrit d'ús comú relatiu a assumptes quotidians i a temes generals o relacionats amb els propis interessos, estudis i ocupacions, i un repertori limitat d'expressions i modismes d'ús freqüent.

Utilitzar les convencions ortogràfiques, de puntuació i de format més freqüents amb raonable correcció de manera que es compregui el missatge, encara que pot donar-se alguna influència de la primera o d'altres llengües; saber emprar els recursos bàsics de processament de textos per corregir els errors ortogràfics dels textos que es produeixen en format electrònic, i adaptar-se a les convencions comunes d'escriptura de textos en Internet (p. ex., abreviacions o altres en xats).

Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Completa un qüestionari detallat amb informació personal, acadèmica o laboral (p. ex., per fer-se membre d'una associació, o per sol·licitar una beca).
2. Escriu el seu *currículum vitae* en format electrònic, seguint, p. ex., el model Europass.
3. Pren notes, missatges i apunts amb informació senzilla i rellevant sobre assumptes habituals i aspectes concrets en els àmbits personal, acadèmic i ocupacional dins la seva especialitat o àrea d'interès.
4. Escriu notes, anuncis, missatges i comentaris breus, en qualsevol suport, en els quals sol·licita i transmet informació i opinions senzilles i en els quals ressalta els aspectes que li resulten importants (p. ex., en una pàgina web o una revista juvenils, o adreçats a un professor o un company), respectant les convencions i normes de cortesia i de l'etiqueta.
5. Escriu, en un format convencional, informes breus i senzills en els quals dona informació essencial sobre un tema acadèmic, ocupacional, o menys habitual (p. ex., un accident), descrivint breument situacions, persones, objectes i llocs; narrant esdeveniments en una clara seqüència lineal, i explicant de manera senzilla els motius de certes accions.
6. Escriu correspondència personal i participa en fòrums, blocs i xats en els quals descriu experiències, impressions i sentiments; narra, de forma lineal i coherent, fets relacionats amb el seu àmbit d'interès, activitats i experiències passades (p. ex., sobre un viatge, les seves millors vacances, un esdeveniment important, un llibre, una pel·lícula), o fets imaginaris; i intercanvia informació i idees sobre temes concrets, assenyalant els aspectes que li semblen importants i justificant breument les seves opinions sobre aquests.
7. Escriu correspondència formal bàsica, adreçada a institucions públiques o privades o entitats comercials, fonamentalment destinada a demanar o donar informació, sol·licitar un servei o fer una reclamació o una altra gestió senzilla, observant les convencions formals i normes de cortesia usals en aquest tipus de textos.

¹ Continguts sintacticodiscursius per idiomes:

Alemany

- Expressió de relacions lògiques: conjunció (*nicht nur...sondern auch*); disjunció (*oder*); oposició/concessió (*(nicht...) sondern; ...*).

trotzdem); causa (denn- weil; wegen; da); finalitat (um- Infinitiv; damit); comparació (so/nicht so Adj. als; mehr/weniger + Adj./Adv. (als); immer besser; die intelligenteste Frau der Welt); resultat (deshalb; so dass); condició (wenn; sofern); estil indirecte (Redewiedergabe, Vorschläge, Aufforderungen und Befehle).

— Relacions temporals (Sobald (die Sonne untergegangen war); während).

— Afirmació (affirmativen Sätzen; affirmative Zeichen; Ich auch; Ich glaube schon).

— Exclamació (Welch + (Adj. +) Nomen, z. b. Welch schönes Geschenk!; Wie + Adv. + Adj., z. b. Wie sehr merkwürdig!; Ausrufe Sätzen, z. b. Das gibt es doch nicht!).

— Negació (negative Sätze mit nicht, nie, nicht (Adjektiv), niemand, nichts; negative Zeichen; Ich auch nicht).

— Interrogació (W-sätze; Fragesätze; Worum geht es in dem buch?; Zeichen).

— Expressió de temps: passat (Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt Historisches Präsens); present (Präsens); futur (perden; Präsens + Adv.).

— Expressió de l'aspecte: puntual (Perfekt, Plusquamperfekt, Futur II); duratiu (Präsens Präteritum und Futur I); habitual (Präsens und Präteritum (+ Adv., z. b. jedes Jahr); pflegen zu); incoatiu (im Begriff sein); terminatiu (aufhören zu -en).

— Expressió de la modalitat: factualitat (Aussagesätzen); capacitat (mögen; fähig sein); possibilitat/probabilitat (können; dürfen; vielleicht); necessitat (müssen; haben zu); obligació (müssen, sollen; imperativ); permís (dürfen; können, lassen); intenció (wollen).

— Expressió de l'existència (z. b. es könnte...geben); l'entitat (nicht zählbare / Sammelbezeichnungen / zusammengesetzten Nomen; Pronomen (Relativpronomen, Reflexivpronomen); Determinativpronomen; la qualitat (z. b. schön praktisch; zu teuer).

— Expressió de quantitat (Singular/Plural; Kardinalzahlen und Ordinalzahlen. Quantität: z. b. viele. Grad: z. b. völlig; ein bisschen).

— Expressió de l'espai (Präpositionen und Lokale Adverbien).

— Expressió de temps (Stundenzählung (z. b. um Mitternacht), Zeiteinheiten (z. b. Semester), und Ausdruck von Zeit (vor; früh; spät) Dauer (seit...bis; während; ab); Vorzeitigkeit (noch; schon (nicht)); Nachzeitigkeit (danach; später); Aufeinanderfolge (zuerst, zunächst, schließlich); Gleichzeitigkeit (gerade als); Häufigkeit (z. b. zweimal die Woche; täglich)).

— Expressió de manera (Modaladverbien und Modalsätze, z. b. sorfältig; fluchtartig).

Francès

— Expressió de relacions lògiques: conjunció (non seulement...mais aussi); disjunció; oposició/concessió (alors que, en revanche, cependant/tandis que, au lieu de + Inf., avoir beau + Inf.); causa (à force de, sous prétexte de, faute de + Inf.); finalitat (de façon à, de manière à, de peur de, de crainte de + Inf.); comparació (le meilleur, le mieux, le pire, aussi + Adj./Adv. que (ex: il a travaillé aussi bien que je l'attendais); si + Adj./Adv. que (ex: Il n'est pas si intelligent que toi); conseqüència (c'est pourquoi, par conséquent, ainsi (donc)).

— Relacions temporals (lorsque, avant/après + Inf., aussitôt, au moment où, (à) chaque fois que).

— Exclamació (Comment, quel/quelle, C'est parti!).

— Negació (Pas...de, Personne... Rien...).

— Interrogació (Et alors? A quoi bon...? Quel, quelle? Ah bon?).

— Expressió de temps: present, passat (imparfait), futur, condicional (formules de cortesia i consell).

— Expressió de l'aspecte: puntual (phrases simples), duratiu (en + date), habitual (souvent, parfois), incoatiu (futur proche; ex: je vais partir en cinq minutes), terminatiu.

— Expressió de la modalitat: factualitat; capacitat (arriver à faire, réussir à); possibilitat/probabilitat (c'est (presque) certain, il y a de fortes chances pour que, il n'y a pas de chance pour que); necessitat; obligació/prohibició (défense de, défendu de + Inf., interdit de); permís (permettre qqch. à qq'un, permettre de faire qqch. à qq'un); intenció/desig (avoir l'intention de faire qqch., avoir envie de faire qqch., décider de faire qqch., ça me plairait de, j'aimerais beaucoup faire qqch.).

— Expressió de l'existència (presentatiu); l'entitat (articles, morfologia (prefixos (anti, hiper) i sufixos (-ette, -elle)), pronoms personals, pronoms demostratius; pronoms personals OD i OI, "en", "y", proposicions adjectives (où, dont); la qualitat, la possessió (adjectius possessius).

— Expressió de quantitat: (plurals irregulars; nombres cardinals; nombres ordinals; articles partitius). Adverbis de quantitat i mesures (beaucoup de monde, quelques, quelques uns, tout le monde, plein de, plusieurs(s)); el grau.

— Expressió d'espai (prépositions et adverbies de lieu, position, distance, mouvement, direction, provenance, destination; pronom "y").

— Expressió de temps: puntual (tout à l'heure, à ce moment-là, au bout de); divisions (semestre, période, au moment où); indicacions de temps; durada (encore / ne...plus); anterioritat (déjà); posterioritat (ensuite, puis); seqüenciació (puis, en fin); simultaneïtat (pendant, alors que); freqüència (toujours, généralement, souvent, pas souvent, parfois, quelquefois, rarement, jamais, presque jamais).

— Expressió de manera (Adv. de manière en emment, -amment).

Anglès

— Expressió de relacions lògiques: conjunció (not only...but also; both...and); disjunció (or); oposició/concessió ((not...) but; ..., though); causa (because (of); due to; as); finalitat (to- infinitive; for); comparació (as/not so Adj. as; less/more + Adj./Adv. (than); better and better; the highest in the world); resultat (so; so that); condició (if; unless); estil indirecte (reported information, offers, suggestions and commands).

— Relacions temporals (the moment (she left); while).

— Afirmació (affirmative sentences; tags; Me too; Think/Hope so).

— Exclamació (What + (Adj. +) noun, e. g. What beautiful horses!; How + Adv. + Adj., e. g. How very nice!; exclamatory sentences and phrases, e. g. Hey, that's my bike!).

— Negació (negative sentences with not, never, no (Noun, e. g. no chance), nobody, nothing; negative tags; me neither).

— Interrogació (*Wh- questions; aux. questions; What is the book about?; tags*).

— Expressió de temps: passat (*past simple and continuous; present perfect; past perfect*); present (*simple and continuous present*); futur (*going to; will; present simple and continuous + Adv.*).

— Expressió de l'aspecte: puntual (*simple tenses*); duratiu (*present and past simple/perfect; and future continuous*); habitual (*simple tenses (+ Adv., e. g. every Sunday morning; used to*); incoatiu (*be about to*); terminatiu (*stop -ing*).

— Expressió de la modalitat: factualitat (*declarative sentences*); capacitat (*can; be able*); possibilitat/probabilitat (*may; might; perhaps*); necessitat (*must; need; have (got) to*); obligació (*have (got) to; must; imperative*); permís (*may; could; allow*); intenció (*present continuous*).

— Expressió de l'existència (e. g. *there could be*); l'entitat (*count/uncount/collective/compound nouns; pronouns (relative, reflexive/emphatic, one(s); determiners*); la qualitat (e. g. *pretty good; much too expensive*).

— Expressió de quantitat (*singular/plural; cardinal and ordinal numerals. Quantity: e. g. lots/plenty (of). Degree: e. g. absolutely; a (little) bit*).

— Expressió d'espai (*prepositions and adverbs of location, position, distance, motion, direction, origin and arrangement*).

— Expressió de temps (*points (e. g. at midnight), divisions (e. g. term), and indications (ago; early; late) of time; duration (from...to; during; until; since); anteriority (already; (not) yet); posteriority (afterwards; later); sequence (first, second, after that, finally); simultaneousness (just when); frequency (e. g. twice/four times a week; daily)*).

— Expressió de manera (*Adv. and phrases of manner, e. g. carefully; in a hurry*).

Itàlia

— Expressió de relacions lògiques: conjunció (*(e) neanche, non solo ... ma anche, né*; disjunció (*oppure*); oposició (*però, mentre*); causa (*siccome*); concessiva (*anche se*); finalitat (*da + Inf.*); condició (*se*); comparació (*più/meno (che); (così)...come; il più / il meno...(di/tra); meglio/peggio (di)*); resultat/correlació (*dunque, quindi, così/tanto che/da*); estil indirecte (*informazione riferita, consigli, ordini, offerte*).

— Relacions temporals (*(da) quando, prima di, appena*).

— Afirmació (*frasi dichiarative affermative; proforma (spero di sì); frasi impersonali*).

— Exclamació (*forme ellitiche: sintagma preposizionale. (p.es. in bocca al lupo!); frase semplice (p.es. crepi (il lupo!)); interiezioni (p.es. wow, che bello!, eh!, Carlo!)*).

— Negació (*frasi dichiarative negative con avverbi e quantificatori negativi ((non / né)... né, più, nessuno); proforma (p.es. spero di no)*).

— Interrogació (*totali; parziali introdotte da avverbi e pronomi e aggettivi interrogativi (p.es. da quando); eco (p.es. dove non sei mai andato?); orientate (p.es. non credi?)*).

— Expressió de temps (present (*presente*); passat (*imperfetto, perfetto composto e piuccheperfetto*); futur (*presente e futuro semplice*)) i de l'aspecte (puntual (*tempi semplici*); duratiu (*presente e imperfetto; perfetto composto e piuccheperfetto (+ Adv.)*); *continuare a + Inf.*); habitual (*tempi semplici e perfetto composto e piuccheperfetto (+ Adv.)*); iteratiu (*ancora*); incoatiu (*essere sul punto di / mettersi a + Inf.*); terminatiu (*smettere di + Inf.; tempi composti (+ Adv.)*).

— Expressió de la modalitat (factualitat (*frasi dichiarative affermative e negative*); capacitat (*(non) essere in grado di + Inf.*); possibilitat (*(condizionale semplice); possibilmente, probabilmente; credere, pensare che + indicativo*); necessitat (*bisognare + Inf.*); obligació (*imperatiu; aver da + Inf.*); permís (*essere permesso + Inf.*); intenció (*imperfetto e condizionale semplice di verbi volitivi + Inf.; avere l'intenzione di + Inf.; decidere di + Inf.*); prohibició (*(non) essere permesso + Inf.*).

— Expressió d'existència (*p.es. potrebbe esserci*); l'entitat (*nomi contabili / massa / collettivi / composti; pronomi (relativi, riflessivi, tonici); determinanti*); la qualitat (*p.es. davvero interessante; portato per le lingue*).

— Expressió de quantitat (*numero: singolare/plurale; numerali cardinali, ordinali, collettivi (p.es. dozzina, secolo), moltiplicativi (p.es. semplice, doppio). Quantità: p.es. ciascuno, la maggior parte, parecchio, uno spicchio di; grado: p.es. davvero carino, proprio bello*).

— Expressió de l'espai (*preposizioni, avverbi ed espressioni che indicano luogo, posizione, distanza, movimento, direzione, origine e disposizione*).

— Expressió de temps (*p.es. alle 17 (ore); divisione (p.es. all'alba, nel secolo scorso) e collocazione nel tempo (p.es. dopodomani, l'altro ieri); durata (p.es. tutto l'anno; da; anteriorità (p.es. prima di, (non) ancora, il mese precedente); posteriorità (p.es. appena, il giorno seguente); contemporaneità (p.es. allo stesso tempo, all'improvviso); sequenza (p.es. prima...poi... dopo...allora); intermittenza (p.es. ogni tanto); frequenza (p.es. (200 €) al mese*).

— Expressió de manera (*avverbi ed espressioni di modo: p.es. volentieri, in genere, in fretta*).

Portuguès

— Expressió de relacions lògiques: *conjunção (não só...como também; não só...também); disjunção (ou, ou...ou); oposição /concessão (mas, mesmo assim; ...embora); causa (por causa disso; daí que); finalidade (para + Inf.; para que); oposição/concessão (mais/menos/tão/tanto + Adj./Adv./S + (do) que/como/quanto; superlativo relativo (p. e. o rapaz mais distraído da turma); resultado (assim, portanto); condição (se, sem); discurso indireto (informações,oferecimentos, sugestões e ordens)*.

— Relacions temporals (*enquanto, antes que, depois que, logo que, até que, sempre que*).

— Afirmació (*sentenças declarativas afirmativas; frases impessoais*).

— Exclamació (*formas elípticas: Que + S + (tão) + Adj., p. e. Que dia tão lindo!); sentenças e sintagmas exclamativos, p. e. Ei, esta é a minha bicicleta!; Magnífica bolsa!*).

— Negació (*sentenças declarativas negativas com não, nunca; (não) nada, nenhum (a), ninguém*).

— Interrogació (*sentenças interrogativas diretas totais; sentenças interrogativas diretas QU- (p. e. de quem é a culpa?); interrogativas tag (p. e. isto é fácil, não é?); interrogativas eco*).

— Expressió de temps: passat (*pretérito imperfecto, perfecto simple e perfecto compuesto e pretérito mais-que-perfeito composto*); present (*presente*); futur (*futuro simples*; (+ Adv.); *haver-de*).

— Expressió de l'aspecte: puntual (*tempos simples*); duratiu (*presente, futuro simples, pretérito imperfecto e pretérito perfecto composto do indicativo* (+ Adv.); *andar a + Inf.*; *ir + Ger.*); habitual (*tempos simples* (+ Adv.); *costumar + Inf.*); incoatiu (*desatar a + Inf.*); iteratives (*pretérito imperfecto do indicativo; voltar a + Inf.*); terminatiu (*pretérito perfeito simple e composto e pretérito mais-que-perfeito composto; vir de + Inf.*).

— Expressió de modalitat: factualitat (*frases declarativas*); capacitat (*é capaz/incapaz de + Inf.*; *saber*); possibilitat/probabilitat (*ser possível/impossível + Inf.*; *tal vez*); necessitat (*ser preciso/necessário + Inf.*); obligació (*ser obrigatório + Inf.*; *imperativo*); permís (*poder + Inf.*; *ser possível/permitido + Inf.*); prohibició: (*não ser possível/permitido + Inf.*; intenció (*pretérito imperfecto gostar de + Inf.*; *tratar de + Inf.*; *pensar + Inf.*).

— Expressió d'existència (*p. e. existir, dar-se*); l'entitat (*substantivos contáveis/massivos/coletivos/compostos; pronomes (relativos, reflexivos átonos/tônicos, determinantes)*); la qualitat (*p. e. bastante bom; consideravelmente caro; ótimo*).

— Expressió de quantitat (*Singular/Plural; Numerais cardinais e ordinais. Quantidade: p. e. bastante, a maior parte de, mais o menos. Grau: p. e. consideravelmente; bastante bem*).

— Expressió d'espai (*preposições e advérbios de lugar, localização, distância, movimento, direção*).

— Expressió de temps (*expressões, preposições e locuções de tempo (momento pontual (p. e. meio-dia), divisões (p. e. período, fim de semana) e indicações de tempo (p. e. atrás, cedo); duração (p. e. até, entre...e); anterioridade (anteontem; já); posterioridade (mais tarde, na semana que vem); sequência (em primeiro lugar, depois, em último lugar); simultaneidade (naquele momento); frequência (p. e. cada semana)*).

— Expressió de manera (*expressões, preposições e locuções prepositivas de modo, p. e. á pressa*).

TECNOLOGIA

Finalitat de l'assignatura

El desenvolupament tecnològic configura el món actual que coneixem. Molt sovint la tecnologia interactua en la nostra vida, tot i que passa desapercibida de tan habituats que hi estam. Aquest context fa necessària la formació de ciutadans en la presa de decisions relacionades amb processos tecnològics, amb sentit crític, amb capacitat de resoldre problemes que hi estiguin relacionats; en definitiva, per utilitzar i conèixer materials, processos i objectes tecnològics que faciliten la capacitat d'actuar en un entorn tecnificat que millora la nostra qualitat de vida.

Al llarg dels segles, el desenvolupament tecnològic s'ha vist motivat per les necessitats que la societat de cada època ha reclamat, per les seves tradicions i la seva cultura, sense oblidar aspectes econòmics i de mercat. La innovació i la recerca de solucions alternatives han facilitat avenços, i la necessitat de canvi ha estat lligada sempre a l'ésser humà. Per aquest motiu, la societat en la qual vivim necessita una educació tecnològica àmplia que faciliti el coneixement de les diverses tecnologies, així com les tècniques i els coneixements científics que les sustenten. El desenvolupament tecnològic es fonamenta en principis elementals i màquines simples que, sumats convenientment, creen noves màquines i generen la realitat que ens envolta.

En la matèria de tecnologia hi convergeixen el conjunt de tècniques que, amb el suport de coneixements científics i destreses adquirits al llarg de la història, l'ésser humà empra per desenvolupar objectes, sistemes o entorns que donen solució a problemes o necessitats. És, per tant, necessari donar coherència i completar els aprenentatges associats a l'ús de tecnologies fent-ne un tractament integrat per aconseguir un ús competent en cada context i associant-hi tasques específiques i comunes. Els alumnes han d'adquirir comportaments d'autonomia tecnològica amb criteris mediambientals i econòmics.

No és possible entendre el desenvolupament tecnològic sense els coneixements científics, com no és possible fer ciència sense el suport de la tecnologia, i ambdues necessiten instruments, equips i coneixements tècnics; en la societat actual, tots aquests camps estan relacionats amb gran dependència els uns dels altres, però alhora cada un cobreix una activitat diferent. La matèria de tecnologia aporta als alumnes "saber com fer" a l'hora d'integrar ciència i tècnica, és a dir, "per què es pot fer" i "com es pot fer". Per tant, un element fonamental de la tecnologia és el caràcter integrador de diferents disciplines amb un referent disciplinari comú basat en una manera ordenada i metòdica d'intervenir en l'entorn.

Estructura del currículum

Els continguts de la matèria de tecnologia s'estructuren entorn dels principis científics i tècnics necessaris per a la tasca tecnològica i, dins l'enorme multiplicitat de tècniques i coneixements que hi conflueixen, s'han articulat els blocs que s'esmenten a continuació, de manera que els alumnes puguin establir una visió comprensiva des de les tecnologies manuals fins a les tecnologies de la informació i la comunicació. Així mateix, els continguts integrats en els diferents blocs no es poden entendre separatament, per la qual cosa aquesta organització no suposa una forma d'abordar els continguts a l'aula, sinó una estructura que ajuda a comprendre el conjunt de coneixements que es pretén durant l'etapa.

La matèria al quart curs de l'educació secundària obligatòria s'organitza en els blocs següents:

Bloc 1. Tecnologies de la informació i la comunicació

Desenvolupa els continguts lligats a les diverses tecnologies de la informació i la comunicació, amb fil i sense fil. Es pretén l'adquisició de destreses en l'ús d'eines i aplicacions bàsiques per cercar, baixar, intercanviar i publicar informació.

Bloc 2. Instal·lacions en habitatges

Tracta del desenvolupament de coneixements sobre els components que formen les diferents instal·lacions d'un habitatge. S'han de reconèixer els diferents components de les instal·lacions d'un habitatge en un plànol i entendre'n l'ús i el funcionament. S'ha de potenciar l'estalvi energètic.

Bloc 3. Electrònica

Tracta sobre l'ús industrial i domèstic de diferents components electrònics. Permet als alumnes conèixer els components electrònics bàsics, així com fer simulacions per analitzar-ne el comportament en circuits electrònics senzills.

Bloc 4. Control i robòtica

Fa referència a l'estudi de sistemes amb capacitat de regular el seu propi comportament basant-se en una programació prèvia. Permet aproximar diverses tecnologies entre si, com són l'electrònica, la mecànica i la informàtica, entre altres.

Bloc 5. Pneumàtica i hidràulica

Estudia la tecnologia que empra l'aire comprimit i els líquids com a mode de transmissió de l'energia necessària per moure i fer funcionar mecanismes. Aquests continguts estan estretament relacionats amb els continguts d'electrònica i robòtica, ja que actualment la indústria fa servir robots pneumàtics o hidràulics controlats mitjançant dispositius electrònics.

Bloc 6. Tecnologia i societat

Tracta d'entendre els aspectes socials del fenomen tecnològic, tant respecte dels seus condicionants socioeconòmics com de tot el que afecta les seves conseqüències ètiques, laborals i ambientals. Els alumnes reflexionen sobre els diferents avenços al llarg de la història i les repercussions econòmiques i mediambientals que tenen.

Orientacions metodològiques*Mètodes i propostes didàctiques*

En la matèria de tecnologia és particularment important tenir present que els alumnes estan immersos en un entorn altament tecnològic i pràctic. Per aquest motiu, es pretén que la metodologia clau sigui l'aprenentatge basat en problemes, de manera que l'aprenentatge s'orienti cap a la resolució de situacions i problemes de la vida diària que resultin propers a l'alumne. Així, el disseny d'aquestes activitats ha d'aconseguir l'aprenentatge dels objectius i l'assoliment de les competències clau mitjançant la resolució de problemes, la presa de decisions i l'adquisició d'habilitats de comunicació. Aquestes competències clau han de permetre als alumnes assolir el conjunt de coneixements, capacitats i aptituds necessaris per a la seva realització personal i la seva integració activa dins la societat. Amb aquesta finalitat, és fonamental que la metodologia establerta en la matèria de tecnologia contribueixi a l'assoliment de les competències clau que es detallen en l'apartat "Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències".

D'altra banda, actualment els alumnes es poden trobar en situacions en què els manca un coneixement previ; és a dir, és necessari que actuïn partint de l'obtenció de nova informació. D'aquesta manera, l'aprenentatge s'ha de produir gràcies a la capacitat de formar connexions entre fonts d'informació i a la creació de patrons d'informació útils; és el que es coneix com a connectivisme. Aquest enfocament metodològic es basa, doncs, en l'habilitat de fer distincions entre la informació important i la no important, i hauria de permetre que al final de l'etapa l'alumne sigui capaç de desenvolupar connexions amb les fonts d'informació i esdevenir així productor de coneixement.

El procés d'ensenyament-aprenentatge s'ha de basar en un aprenentatge cooperatiu, en què l'organització de les activitats dins l'aula esdevengui una experiència social i acadèmica d'aprenentatge en la qual els alumnes treballin en equip per dur a terme les tasques de forma col·lectiva. En aquest cas, l'aprenentatge depèn, doncs, de l'intercanvi d'informació entre alumnes, els quals estan motivats per aconseguir el seu propi aprenentatge i augmentar així l'èxit de la resta de companys. L'ensenyament de la tecnologia seguint la metodologia cooperativa permet que l'alumne sigui l'encarregat de dissenyar la seva estructura d'interaccions i controli les diferents decisions que repercuteixen en el seu aprenentatge. Amb aquesta finalitat, les activitats han d'anar dirigides a aconseguir un aprenentatge basat en la investigació i el descobriment del coneixement per ells mateixos, que fomenti així la motivació i l'interès.

D'altra banda, les activitats proposades han de tenir sempre present la diversitat dels alumnes a l'aula. És fonamental que el disseny

d'aquestes activitats tenguí en compte els diferents ritmes d'aprenentatge, amb la finalitat d'afavorir la capacitat d'aprendre per si mateixos. En l'ensenyament de la matèria de tecnologia s'ha de fomentar, doncs, una feina activa en la qual els alumnes participen constantment en l'adquisició del seu coneixement. Això s'aconsegueix treballant de forma cooperativa en petits grups, en els quals tots són responsables en igual mesura i han de col·laborar activament amb la resta del grup. Es poden fer agrupaments flexibles i heterogenis en funció de la tasca i les característiques individuals dels alumnes.

Per dur a terme aquesta metodologia és necessari, primer de tot, deixar clars els objectius que s'esperen assolir en cada activitat, la qual s'ha de plantejar sempre a través de qüestions que permetin establir un diàleg i una primera presa de contacte amb els coneixements dels alumnes. Cal que el professor faciliti tots els recursos necessaris per dur a terme o resoldre les activitats, i estableixi les pautes de la presentació (ja sigui de forma escrita o mitjançant la realització d'un projecte) i l'organització del temps de què es disposa. S'han d'afavorir les tasques que permetin l'ús significatiu de la lectura i l'escriptura i la utilització de les TIC, ja sigui mitjançant presentacions orals o debats. Tot plegat ha d'anar encaminat a fomentar al màxim l'autonomia de l'alumne i el desenvolupament d'habilitats de pensament crític i creatiu. Així, el professor ha d'esdevenir mediador i facilitador del procés d'aprenentatge, i proporcionar la retroacció necessària per mantenir l'entusiasme i la motivació dels alumnes.

Recursos didàctics

El consum de materials que es desprèn de les activitats constructives s'ha d'aprofitar com una eina educativa, i aquests han de ser tan variats com sigui possible: reutilitzats, reciclats, etc. D'aquesta manera, s'ha d'ensenyar als alumnes els beneficis d'optimitzar recursos i revaloritzar-ne alguns.

A l'hora de seleccionar un recurs didàctic, convé fer-ho sempre a partir de les característiques del grup classe al qual va dirigit i en funció de l'estratègia o el mètode didàctic que segueixi el professor per dur a terme un determinat procés d'ensenyament-aprenentatge. A partir d'aquesta consideració, alguns exemples de recursos que es poden fer servir a la matèria de tecnologia són:

- Per a l'ensenyament col·lectiu (grup gran): canó per a projeccions, pissarres digitals i afins, retroprojector, projector de diapositives.
- Per a l'ensenyament en grup petit: guions pautats per dur a terme dinàmiques de grup, mobiliari fàcilment redistribuïble.
- Per a l'ensenyament individualitzat: programes informàtics, vídeos interactius, textos, material imprès adaptat.
- Per la construcció de projectes (feina a l'aula taller): guions amb l'explicació del problema i les condicions inicials, materials per a la construcció com cartó o fusta, eines necessàries per dur a terme la construcció.

Sigui com sigui, els recursos han de ser diversos, senzills i fàcilment entenedors per als alumnes i han de possibilitar que aquests esdevinguin els veritables protagonistes del seu aprenentatge. En aquest sentit, són molt millors els recursos que afavoreixen la participació activa dels alumnes i els estimulen a emprar la imaginació.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

La matèria de tecnologia comprèn diferents tipus d'activitats. Per tant, en l'organització dels alumnes és possible fer, a més del grup classe, dos tipus d'agrupaments:

- Individual. Cada alumne està distribuït individualment a l'aula taller per treballar la part en què es desenvolupen els continguts. Per treballar les tecnologies de la informació i la comunicació cada alumne fa feina en un ordinador de forma individual per practicar les nocions apreses en cadascun dels blocs. Si pot ser, l'aula d'informàtica s'ha de distribuir en forma d'U, ja que possibilita al professor una visió conjunta de tots els alumnes i la feina que fan.
- Grupal. A l'aula taller s'hi ha d'aplicar la metodologia de treball cooperatiu per dur a terme projectes, en què els alumnes estan distribuïts en petits grups heterogenis de diferents nivells curriculars i diferents tipus d'habilitats, i són els encarregats de dissenyar la seva pròpia planificació i seguiment de l'activitat.

La distribució del temps ha d'anar en funció de la importància de les activitats proposades, de les necessitats del grup i de la resposta dels alumnes, sempre respectant els diferents ritmes d'aprenentatge.

Tractament disciplinari

El tractament disciplinari de la matèria de tecnologia pot presentar diferents enfocaments.

El tractament interdisciplinari representa la interacció entre els continguts de dues o més matèries per aprofundir en un determinat coneixement. Per exemple, l'evolució de la tecnologia com a ciència va profundament lligada al moment històric i a la mateixa evolució de la ciència. Així, en aquest exemple es fa palesa la relació entre la matèria de tecnologia i les matèries d'història i ciències de la naturalesa.

D'altra banda, la representació d'objectes tecnològics suposa el punt d'unió entre la matèria de tecnologia i la d'educació plàstica.

El tractament transdisciplinari de la tecnologia permet enfocar la matèria com una eina per donar resposta a la complexitat del món en què vivim. Aquesta concepció permet la integració de dues o més matèries, de manera que la divisió entre aquestes deixa d'existir. Es parteix d'una visió àmplia i global: diferents matèries permeten assolir un mateix contingut, sense ser considerades matèries independents. Per exemple, es poden emprar els coneixements tecnològics per fabricar un dispositiu que permeti fer operacions aritmètiques senzilles, que llavors pot ser emprat en la matèria de matemàtiques.

Finalment, el tractament metadisciplinari suposa la màxima relació entre matèries, de manera que els continguts curriculars no són l'objecte d'estudi explícit, sinó la forma a través de la qual ens aproximam a la realitat. Representa un model globalitzador, en què el que justifica l'aprenentatge dels continguts no és el valor disciplinari, sinó la capacitat per valorar, comprendre i resoldre situacions de la realitat. En la matèria de tecnologia, els projectes duits a terme són un clar exemple de tractament metadisciplinari, ja que els continguts es desenvolupen i es treballen a partir del plantejament d'un problema.

Avaluació

L'avaluació és una activitat de la qual podem obtenir informació adequada sobre el funcionament d'un procés o una persona. Al llarg del curs, podem aplicar diferents tipus d'avaluació.

L'avaluació inicial constitueix el punt de partida necessari per organitzar l'ensenyament. S'ha d'aplicar al començament, per poder conèixer els esquemes de coneixement i les habilitats que tenen els alumnes prèviament.

L'avaluació contínua tracta de valorar el procés que l'alumne segueix en la seva aproximació als aprenentatges. Permet valorar la feina dels alumnes i el grau d'assoliment dels objectius prevists. També permet trobar dificultats i les causes que les provoquen, i estar a temps de modificar el pla dissenyat, si cal, per millorar el procés d'aprenentatge.

L'avaluació sumatòria té lloc en finalitzar el procés d'aprenentatge i serveix per comprovar el grau de domini i assoliment de l'alumne.

Si aplicam el treball cooperatiu a les aules, hem de fer una avaluació cooperativa, la qual es diu *cooperativa* perquè afecta un grup de persones. Hi participen tots els qui han estat en el procés d'aprenentatge, tant alumnes com professor. S'ha de validar el mètode cooperatiu seguit i s'han d'avaluar els resultats obtinguts.

Per avaluar el procés d'aprenentatge, és necessari evitar la presentació d'una única resposta "correcta" i ajudar els alumnes a formular-se preguntes, argumentar les respostes, explorar alternatives i prendre decisions efectives. Una eina interessant per avaluar el procés d'aprenentatge són les rúbriques, ja que permeten dissenyar una proposta de seguiment-avaluació de cada tasca, contingut o unitat, posant l'atenció tant en el procés com en el resultat.

El paper dels docents

El professor s'ha d'encarregar de desenvolupar la programació i del procés d'ensenyament de les matèries que tenguí encomanades. També s'ha d'encarregar d'avaluar el procés d'aprenentatge dels alumnes i els mateixos processos d'ensenyament. Amb la seva experiència ha d'intentar millorar continuament els processos d'ensenyament.

El professor és també el responsable de dirigir i orientar l'aprenentatge dels alumnes i ajudar-los en el procés educatiu, sempre en col·laboració amb les famílies.

El docent, a més, té un paper de guia en el desenvolupament d'aquests aprenentatges. Ha de facilitar l'adquisició de les destreses en la recerca d'informació i els procediments de recollida, selecció i anàlisi, així com potenciar l'esperit crític dels alumnes.

Les programacions que s'elaborin necessiten adaptar-se a la realitat del moment actual i a les necessitats reals dels alumnes en relació amb els objectius i els continguts. Les programacions d'aula han de procurar que, sempre que sigui possible, l'atenció s'adapti a les necessitats de cada un dels alumnes.

El docent ha de procurar als alumnes la capacitat de poder seguir desenvolupant els coneixements i les aptituds amb les TIC de forma correcta i segura.

Participació de les famílies

Les TIC avui en dia estan presents en tots els aspectes de la vida quotidiana. Per aquest motiu, és especialment important la implicació de les famílies en el desenvolupament d'aquestes competències. S'hauria de promoure la seva implicació i se'ls hauria de facilitar el coneixement dels aprenentatges duits a terme al centre.

La correcta coordinació entre la família i el centre hauria de facilitar que els aprenentatges adquirits a l'escola es reforassin de manera natural en l'entorn familiar i la vida quotidiana.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La contribució a la competència en comunicació lingüística es duu a terme a través de l'adquisició de vocabulari específic, que ha de ser emprat en els processos de recerca, anàlisi, selecció, resum i comunicació d'informació. La lectura, la interpretació i la redacció dels documents propis del projecte tecnològic desenvolupen la capacitat d'utilitzar diferents tipus de textos i estructures formals. La feina col·lectiva, tan característica de l'activitat tecnològica, proporciona l'ocasió per desenvolupar les destreses d'escoltar, exposar i dialogar. Durant les fases del mètode de projectes, la competència lingüística és necessària per expressar idees generades i després, en haver-se format un judici crític, adoptar decisions, amb el llenguatge com a estructurador del pensament. L'habilitat d'expressar arguments facilita l'acceptació de crítiques i incrementa la capacitat efectiva de resoldre conflictes.

La contribució a la competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia es duu a terme a través d'operacions presents especialment en la matèria de tecnologia, com la mesura de magnituds bàsiques, l'ús d'escales i la lectura i interpretació de gràfics. La tecnologia és el context pràctic en què es desenvolupa l'habilitat de fer servir i relacionar nombres i símbols i de conèixer aspectes quantitatius i espacials de la realitat. La resolució de problemes tecnològics implica aplicar estratègies de resolució, seleccionar tècniques de càlcul i també representar i interpretar la realitat a partir de la informació disponible. La matèria de tecnologia contribueix, amb el seu caràcter de ciència aplicada, a l'entrenament de processos de pensament d'inducció i de deducció.

La matèria de tecnologia contribueix a la competència digital mitjançant diversos blocs específics de continguts. Es desenvolupen les habilitats per localitzar, processar, elaborar, emmagatzemar i presentar informació emprant les tecnologies de la informació i la comunicació. L'ús de l'ordinador pren protagonisme en aquesta matèria com a eina per simular processos tecnològics i, a més, contribueix a adquirir destreses en llenguatges específics com l'icònic o el gràfic.

La matèria de tecnologia contribueix a la competència d'aprendre a aprendre perquè permet prendre consciència de les pròpies capacitats, tant manuals com intel·lectuals, que cada alumne coneix i desconeix. En l'execució de projectes es coneixen les potencialitats i les mancances pròpies, s'aborden estratègies en la planificació d'una tasca com l'observació, l'organització d'activitats i temps i es fa un registre sistemàtic de fets i relacions. Es fomenten la curiositat i la motivació per aprendre: sorgeixen preguntes i s'han de valorar diverses respostes tecnològiques davant una mateixa situació o problema. Amb això es contribueix a crear una sensació d'eficàcia personal i confiança en un mateix que integra la capacitat de continuar instruint-se d'acord amb els objectius i les necessitats individuals.

La contribució a adquirir les competències socials i cíviques consisteix a desenvolupar habilitats per a les relacions humanes, ja que al voltant del procés de resolució de problemes tecnològics la matèria proporciona ocasions per discutir idees i raonaments, abordar dificultats i gestionar conflictes practicant el diàleg i la negociació, adoptant actituds de respecte, acceptant crítiques i tolerant els altres. D'altra banda, ajuda a entendre els aspectes socials del fenomen tecnològic i, per tant, contribueix a conèixer l'organització i el funcionament de les societats.

La contribució d'aquesta matèria al sentit d'iniciativa i l'esperit emprenedor se centra a treballar les capacitats per emprendre les accions necessàries per proposar-se objectius, analitzar possibilitats i limitacions, calcular riscos, planificar, i dur les idees a la pràctica i transformar-les en activitat per després avaluar-ho i extreure'n alternatives de millora. Totes aquestes fases protagonitzen el procés de resolució de problemes tecnològics mitjançant l'aprenentatge basat en problemes. A més, aquesta matèria contribueix a una actitud positiva envers el canvi i la innovació i fomenta altres actituds personals de creativitat i perseverança.

Objectius específics

La matèria de tecnologia a l'educació secundària obligatòria té els objectius següents:

1. Abordar amb autonomia i creativitat problemes tecnològics treballant de forma ordenada i metòdica per estudiar el problema; recopilar i seleccionar informació procedent de diferents fonts; elaborar la documentació pertinent; concebre, dissenyar, planificar i construir objectes o sistemes que resolguin el problema estudiat, i avaluar-ne la idoneïtat des de diferents punts de vista.
2. Disposar de destreses tècniques i coneixements suficients per analitzar, dissenyar, elaborar i manipular materials, objectes i sistemes tecnològics de forma segura.
3. Analitzar objectes i sistemes tècnics senzills per comprendre'n el funcionament; conèixer-ne els elements i les funcions que duen a terme; aprendre la millor manera d'usar-los i controlar-los; entendre les condicions fonamentals que han intervingut en el seu disseny i construcció, i valorar les repercussions que ha generat la seva existència.
4. Expressar i comunicar idees i solucions tècniques, així com explorar-ne la viabilitat i l'abast utilitzant els mitjans tecnològics, els recursos gràfics, la simbologia i el vocabulari adequats.

5. Adoptar actituds favorables en la resolució de problemes tècnics, desenvolupant interès i curiositat cap a l'activitat tecnològica, i analitzar i valorar críticament la investigació i el desenvolupament tecnològics i la influència que tenen en la societat, el medi ambient, la salut i el benestar personal i col·lectiu.
6. Comprendre les funcions dels components físics d'un ordinador, conèixer-ne el funcionament i les formes de connexió i emprar amb facilitat aplicacions informàtiques que permetin cercar, emmagatzemar, organitzar, manipular, recuperar i presentar informació, usant de forma habitual les xarxes de comunicació.
7. Assumir de forma crítica i activa l'avenç i l'aparició de noves tecnologies, incorporar-les a la tasca quotidiana i desenvolupar una opinió crítica sobre la influència que exerceixen sobre la societat i el medi ambient.
8. Actuar de forma dialogant, flexible i responsable en la feina en equip, en la recerca de solucions, en la presa de decisions i en l'execució de les tasques encomanades amb actitud de respecte, cooperació, tolerància, igualtat i solidaritat.
9. Ser receptiu a les necessitats personals i col·lectives més pròximes, així com a les solucions més adequades que ofereix l'entorn tecnològic més proper.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables**BLOC 1. TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ****Continguts**

Descripció dels elements i dispositius de comunicació amb fil i sense fil.

Tipus de xarxes de comunicació.

Publicació i intercanvi d'informació en mitjans digitals.

Conceptes bàsics i introducció als llenguatges de programació.

Ús d'ordinadors i altres sistemes d'intercanvi d'informació d'ús quotidià.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Analitzar i descriure els elements i els sistemes de comunicació amb fil i sense fil.

1.1. *Describeu els elements i els sistemes fonamentals que s'utilitzen en la comunicació amb fil i sense fil.*

1.2. *Describeu les diferents formes de connexió emprades en la comunicació entre dispositius digitals.*

2. Accedir a serveis d'intercanvi i publicació d'informació digital amb criteris de seguretat i ús responsable.

2.1. *Localitza, intercanvia i publica informació a través d'Internet emprant serveis de localització, comunicació intergrupals i gestors de transmissió de so, imatge i dades.*

2.2. *Coneix les mesures de seguretat aplicables a cada situació de risc.*

3. Elaborar programes informàtics senzills.

3.1. *Desenvolupa un programa informàtic senzill per resoldre problemes utilitzant un llenguatge de programació.*

4. Emprar equips informàtics.

4.1. *Usa l'ordinador com a eina d'adquisició i interpretació de dades, i com a realimentació d'altres processos utilitzant les dades obtingudes.*

BLOC 2. INSTAL·LACIONS EN HABITATGES**Continguts**

Instal·lacions característiques d'un habitatge: instal·lació elèctrica, aigua sanitària i evacuació d'aigües.

Altres instal·lacions: calefacció, gas, aire condicionat i domòtica.

Normativa, simbologia, anàlisi i muntatge d'instal·lacions bàsiques.

Estalvi energètic en un habitatge. Arquitectura bioclimàtica.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Descriure els elements que componen les diferents instal·lacions d'un habitatge i les normes que en regulen el disseny i la utilització.

1.1. *Diferencia les instal·lacions típiques en un habitatge.*

1.2. *Interpreta i empra simbologia d'instal·lacions elèctriques, calefacció, subministrament i sanejament d'aigua, aire condicionat i gas.*

2. Fa dissenys d'instal·lacions senzilles emprant la simbologia adequada.

2.1. *Dissenya amb ajuda de programari les instal·lacions per a un habitatge tipus amb criteris d'eficiència energètica.*

3. Experimentar amb el muntatge de circuits bàsics i valorar les condicions que contribueixen a l'estalvi energètic.

3.1. *Fa muntatges senzills i n'experimenta i n'analitza el funcionament.*

4. Avaluar la contribució de l'arquitectura de l'habitatge i les seves instal·lacions i dels hàbits de consum a l'estalvi energètic.

4.1. *Proposa mesures de reducció del consum energètic per a un habitatge.*

BLOC 3. ELECTRÒNICA**Continguts**

Electrònica analògica. Components bàsics.

Anàlisi, muntatge i simbologia de circuits electrònics senzills.
Electrònica digital.
Aplicació de l'àlgebra de Boole a problemes tecnològics bàsics. Portes lògiques.
Ús de simuladors per analitzar el comportament dels circuits electrònics.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Analitzar i descriure el funcionament i l'aplicació d'un circuit electrònic, així com els seus components elementals.
 - 1.1. *Describeu el funcionament d'un circuit electrònic format per components elementals.*
 - 1.2. *Explica les característiques i les funcions de components electrònics bàsics: resistència, condensador, díode i transistor.*
2. Emprar simuladors que facilitin el disseny de circuits analògics bàsics i en permetin la pràctica amb la simbologia normalitzada.
 - 2.1. *Empra simuladors per dissenyar i analitzar circuits analògics bàsics, i fa servir simbologia adequada.*
3. Experimentar amb el muntatge de circuits electrònics elementals i aplicar-los en el procés tecnològic.
 - 3.1. *Munta circuits electrònics bàsics dissenyats prèviament.*
4. Fer operacions lògiques emprant l'àlgebra de Boole en la resolució de problemes tecnològics senzills.
 - 4.1. *Fa operacions lògiques emprant l'àlgebra de Boole.*
 - 4.2. *Relaciona plantejaments lògics amb processos tècnics.*
5. Resoldre problemes tecnològics senzills mitjançant portes lògiques.
 - 5.1. *Resol problemes tecnològics senzills mitjançant portes lògiques.*
6. Analitzar sistemes automàtics i descriure'n els components.
 - 6.1. *Analitza sistemes automàtics i en descriu els components.*
7. Muntar circuits senzills.
 - 7.1. *Munta circuits senzills.*

BLOC 4. CONTROL I ROBÒTICA**Continguts**

Sistemes automàtics. Components característics de dispositius de control.
Disseny i construcció de robots senzills.
L'ordinador com a element de programació i control. Llenguatges bàsics de programació.
Aplicació de targetes controladores en l'experimentació amb prototips dissenyats.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Analitzar sistemes automàtics i descriure'n els components.
 - 1.1. *Analitza el funcionament d'automatismes en diferents dispositius tècnics habituals i diferencia entre els sistemes de control d'enllaç obert i tancat.*
2. Muntar automatismes senzills.
 - 2.1. *Representa i munta automatismes senzills.*
3. Desenvolupar un programa per controlar un sistema automàtic o un robot de forma autònoma.
 - 3.1. *Desenvolupa un programa per controlar un sistema automàtic o un robot que funcioni de forma autònoma en funció de la realimentació que rebí de l'entorn.*

BLOC 5. PNEUMÀTICA I HIDRÀULICA**Continguts**

Descripció i anàlisi dels sistemes hidràulics i pneumàtics, dels seus components i dels principis físics de funcionament.
Disseny i simulació de circuits bàsics emprant simbologia específica.
Aplicació en sistemes industrials.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer les principals aplicacions de les tecnologies hidràulica i pneumàtica.
 - 1.1. *Describeu les principals aplicacions de les tecnologies hidràulica i pneumàtica.*
2. Identificar i descriure les característiques i el funcionament d'aquests tipus de sistemes.
 - 2.1. *Identifica i descriu les característiques i el funcionament d'aquest tipus de sistemes.*
3. Conèixer i emprar amb facilitat la simbologia necessària per representar circuits.
 - 3.1. *Empra la simbologia i la nomenclatura per representar circuits amb la finalitat de resoldre un problema tecnològic.*
4. Experimentar amb dispositius pneumàtics i simuladors informàtics.
 - 4.1. *Munta circuits pneumàtics i hidràulics senzills amb components reals o mitjançant simulació.*

BLOC 6. TECNOLOGIA I SOCIETAT**Continguts**

El desenvolupament tecnològic al llarg de la història.
Anàlisi de l'evolució dels objectes tècnics i tecnològics. Importància de la normalització en els productes industrials.
Aprofitament de matèries primeres i recursos naturals.
Adquisició d'hàbits que potenciïn el desenvolupament sostenible.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer l'evolució tecnològica al llarg de la història.
 - 1.1. *Identifica els canvis tecnològics més importants que s'han produït al llarg de la història de la humanitat.*
2. Analitzar objectes tècnics i tecnològics mitjançant l'anàlisi d'objectes.
 - 2.1. *Analitza objectes tècnics i la seva relació amb l'entorn, i n'interpreta la funció històrica i l'evolució tecnològica.*
3. Valorar la repercussió de la tecnologia en el dia a dia.
 - 3.1. *Elabora judicis de valor sobre el desenvolupament tecnològic a partir de l'anàlisi d'objectes tècnics, i relaciona invents i descobriments amb el context en què es desenvolupen.*
 - 3.2. *Interpreta els canvis tecnològics, econòmics i socials en cada període històric amb l'ajuda de documentació escrita i digital.*

ANNEX 2

Assignatures específiques

ARTS ESCÈNIQUES I DANSA

Finalitat de l'assignatura

La matèria d'arts escèniques i dansa, específica del quart curs de l'educació secundària obligatòria tant per als ensenyaments aplicats com per als ensenyaments acadèmics, té com a finalitat la comprensió i la interpretació de formes d'expressió escènica variades, en un doble sentit, sincrònic i diacrònic. És a dir, a partir de coneixements bàsics del teatre i la dansa i del seu desenvolupament històric s'ha d'arribar a un producte de creació artística.

L'enfocament d'arts escèniques i dansa és eminentment pràctic. Els conceptes teòrics han de facilitar la comprensió i la reflexió sobre les manifestacions artístiques, que sempre han de quedar supeditades a la praxi. Així, la matèria només té sentit en tant que procés artístic, ja que proporciona als alumnes la possibilitat de comunicar idees, emocions i sentiments a partir d'una gran varietat de formes simbòliques. L'alumne arriba, d'aquesta forma, a l'autoafirmació a través de l'exploració i la interpretació de si mateix i de la realitat que l'envolta.

Com a resultat, s'hi fomenten la creativitat i l'autonomia amb la utilització d'uns codis lingüístics, corporals, gestuals i rítmics que es relacionen amb elements plàstics, visuals i musicals. L'anàlisi de situacions i plantejaments diversos, d'altra banda, esperona el pensament crític i obliga a prendre decisions adequades per a cada nova situació. A més, el treball cooperatiu incentiva les actituds solidàries i de respecte a les idees dels altres i esdevé fonamental a la matèria, perquè l'assoliment dels objectius plantejats en primer terme depèn de les relacions que s'estableixen entre els membres del grup.

Les arts escèniques inclouen la representació escènica com ara el teatre, la dansa i la música que actualment es fusionen per generar un llenguatge que s'integra en altres manifestacions socioculturals i artístiques. El món actual canvia ràpidament i, en conseqüència, les necessitats expressives també ho fan; per això, la matèria no tan sols se centra en la teoria i la pràctica de les manifestacions clàssiques, sinó que se n'han de donar a conèixer d'altres d'actuals, com ara el microteatre, la *performance* o la fusió de diferents disciplines artístiques que completen un espectacle. D'aquesta manera, si s'obté una visió global, s'afavoreix la construcció no tan sols d'emissors, sinó de receptors de les arts escèniques amb l'objectiu de perllongar aquests coneixements al llarg del temps.

És en aquest darrer punt on es pot reflexionar sobre l'acte comunicatiu que suposen les arts escèniques en el sentit que el paper de l'actor, l'espectador o l'espai es desdibuixen segons les intencions representatives. Que és, en definitiva, el procés que els alumnes, a partir d'actituds flexibles, solidàries i tolerants, han d'assolir per contribuir no tan sols a la construcció de la seva pròpia imatge, sinó que també a la de la resta de companys.

Estructura del currículum

La matèria d'arts escèniques i dansa s'estructura en quatre blocs. Aquesta estructura no és jeràrquica; és a dir, la seqüenciació dels continguts està supeditada a les necessitats d'aprenentatge dels alumnes, ja que la realitat i la diversitat de l'aula són les que l'han de marcar.

El currículum es divideix en quatre blocs: "Bloc 1. Comú", "Bloc 2. Teatre", "Bloc 3. Dansa" i "Bloc 4. Altres arts escèniques". L'eix de cohesió entre els diferents blocs és la comunicació artística; per aquest motiu, l'enfocament de la matèria ha de complir amb l'objectiu bàsic de l'expressió escènica com a eina d'enriquiment personal mitjançant el treball cooperatiu i l'autoaprenentatge.

El primer bloc es relaciona amb els aprenentatges comuns de la matèria a través del coneixement de les arts escèniques com la dansa i el teatre, entre altres; els alumnes han d'adquirir mecanismes que els permetin comprendre i explicar la funció d'aquelles per poder valorar-ne la importància com a mitjà d'expressió de sentiments, emocions, idees i sensacions. Es tracta de partir del patrimoni cultural, entès com un

allau de coneixement de les característiques socioculturals pròpies, per poder desenvolupar les capacitats i les destreses lingüístiques orals i escrites que esdevinguin el germen del creixement personal i autònom.

Així, el segon bloc, "Teatre", se centra en les característiques pròpies d'aquesta disciplina tant pel que fa als diferents estils com a les seves possibles formes. És a dir, s'han de donar a conèixer al grup les possibilitats del gènere; per això, és necessari recórrer a l'anàlisi dels subgèneres per reflexionar sobre la pluralitat dels elements que el conformen, a fi que amb dinàmiques de grup s'arribi a la interpretació a un espai escènic d'una peça teatral on es puguin valorar les destreses i les habilitats adquirides a partir d'un pla previ o de la improvisació.

Si el segon bloc es centrava en el teatre, el tercer bloc es vincula directament amb la dansa, raó per la qual els continguts propis d'aquesta part s'estructuren de manera similar als del bloc 2, però s'hi canvia el motiu central pel de la dansa. S'ha de partir del coneixement dels diferents estils i formes d'aquesta disciplina per arribar a la interpretació final de diverses possibilitats d'expressió, ja sigui mitjançant la improvisació o una coreografia proposada.

En darrer lloc, el quart bloc deixa les portes obertes a l'inventari infinit d'altres manifestacions que pot presentar la matèria d'arts escèniques i dansa. Aquest fet obliga a conèixer les característiques principals d'altres formes de representació, l'evolució que han tingut al llarg de la història i la seva repercussió social i cultural.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

L'objectiu final de la matèria d'arts escèniques i dansa és la representació i la interpretació; per això, l'assignatura s'enfoca des d'una pràctica que s'ha de dur a terme tenint en compte tots els membres del grup, ja que la feina col·lectiva esdevé cabdal per a la producció d'un projecte final. D'altra banda, aquest tipus de motivació fomenta eines com l'autoestima, la capacitat crítica i la creació artística. S'ha d'aclarir, en tot cas, que no es pretén la professionalitat, en el sentit que la matèria significa un acostament a les arts escèniques com a font de gaudi per generar inquietuds als alumnes que es poden assolir amb més profunditat en estudis superiors.

La metodologia que s'ha d'aplicar, a causa de les característiques de la matèria, no és lineal, perquè s'ha de partir de coneixements tant humanístics com artístics i culturals per poder dur a terme la pràctica escènica. La matèria s'ha d'entendre com un procés on el paper d'actor evoluciona i canvia en el moment en què s'adquireixen els coneixements que es materialitzen en el projecte escènic final. D'aquesta manera, l'alumne forma part d'un procés d'aprenentatge actiu en el moment en què hi participa i el gaudeix com a font d'expressió i creixement personal tant en els projectes presents com en els futurs.

Del que s'ha esmentat es dedueix que la metodologia ha de supeditar els continguts teòrics a la seva aplicació pràctica. La teoria dels blocs 1 i 4 i la relativa als blocs 2 i 3 no s'han de treballar com una activitat memorística, sinó com a base per desenvolupar tant l'expressió corporal com la gestual, l'oral, la musical i la rítmica en escena. En conseqüència, amb aquesta metodologia s'incideix en diverses competències, com ara la consciència i les expressions culturals i les competències socials i cíviques. Aquesta segona es vincula directament en el moment en què, per a la posada en escena, se seleccionen de forma col·lectiva materials dramàtics en els quals es plantegen i es resolen conflictes i situacions de problemàtica social o personal.

En definitiva, es tracta, d'una banda, de generar futurs espectadors, i d'altra, de fer individus que participin del panorama artístic actual i futur; i és a partir de l'estudi de les possibilitats i de les propostes escèniques treballades, que l'alumne pot tenir un primer contacte amb el món de la dramàtica i la dansa que li permeti tant la resolució de conflictes com l'expressió en un sentit ampli del terme.

Recursos didàctics

Treballar les competències no requereix d'un llibre de text; per això el departament ha de reflexionar sobre la importància de la seva utilitat com a recurs didàctic únic. És més, si es troba un material que s'ajusti a la programació, aquest ha d'esdevenir una guia bàsica de consulta o reforç tant per al professor com per als alumnes i no ha de condicionar la seqüenciació didàctica.

Un material imprescindible sí que seria una antologia de textos, fragments o obres senceres perquè puguin accedir-hi els alumnes i el professor per desenvolupar les propostes escèniques i coreogràfiques presentades. Aquest material no ha d'estar obligatòriament imprès, sinó que s'ha de combinar amb altre de digital. És aquí on es posen de rellevància les tecnologies de la informació i la comunicació en les societats de la informació i del coneixement, que són centrals en el dia a dia dels centres educatius. En aquest sentit, les tecnologies no tan sols són importants per a qualsevol matèria, sinó que són imprescindibles per a les arts escèniques i la dansa, atès que són recursos d'infinites possibilitats que faciliten tant la tasca del docent com la de l'estudiant. A Internet es poden trobar arxius i editors d'àudio i vídeo; textos, partitures i propostes d'expressió corporal i coreogràfiques; enregistrament i edició d'espectacles i actuacions, exemples de videocreacions diverses... que són útils per als ensenyaments artístics actuals.

Distribució espai-temps

La matèria arts escèniques i dansa requereix un espai adequat per poder respondre a les característiques pròpies així com a les situacions inesperades que puguin sorgir en el desenvolupament de les sessions. Per tant, es necessita un sala d'unes dimensions considerables condicionada tant amb un mobiliari multifuncional com amb un equipament bàsic d'il·luminació i so. Aquest espai, emperò, no ha de ser l'únic de referència sinó que s'hauria de poder fer ús d'altres per respondre a diverses propostes didàctiques.

Per optimitzar el temps i cobrir les necessitats pròpies de la matèria seria convenient que aquesta s'impartís en sessions de dues hores, i, en la mida que l'organització general del centre ho permeti, al final de la banda horària. Així, es possibilitaria una organització temporal idònia per poder assolir les especificitats que es donen a l'hora de preparar un muntatge.

Tipologia d'agrupaments

S'ha de partir d'un grup reduït i divers d'alumnes per treballar adequadament una matèria tan complexa. Aquest fet es justifica doblement, en primer lloc perquè permet una atenció més individualitzada i en segon terme perquè facilita la materialització de les propostes, dues qüestions cabdals per poder dur a terme la pràctica final que es planteja al currículum.

Tractament disciplinari

Les característiques de la matèria arts escèniques i dansa obrin un gran ventall de possibilitats de tractament interdisciplinari tant intern com extern. En el primer sentit, es tracta de col·laborar amb altres assignatures que s'imparteixen al centre, mentre que el segon aspecte fa referència a la col·laboració de professionals externs que mitjançant la seva aportació poden contribuir a una formació més global dels alumnes.

La coordinació dels professors del centre és així necessària per afavorir una formació que s'aprofitei els coneixements d'unes àrees per aplicar-los a d'altres. L'estructura del segon cicle de l'educació secundària obligatòria als dos tipus d'ensenyaments es configura en unes matèries troncales i específiques que faciliten la interacció en la dansa i el teatre. Així, de les assignatures de llengua castellana i literatura i de llengua catalana i literatura es poden aprofitar part dels continguts teòrics per afavorir-ne l'aplicació pràctica a la matèria d'arts escèniques i dansa.

D'altra banda, el fet que tots els alumnes de quart hagin de cursar la matèria específica d'educació física s'ha d'aprofitar perquè especialment els continguts de dansa són adequats per conèixer i acceptar el funcionament del propi cos, un dels objectius generals de l'etapa.

Segons l'oferta educativa de les matèries específiques del centre, s'han d'analitzar les possibilitats de coordinació amb educació plàstica, visual i audiovisual (tot el que fa referència a escenografia, disseny, maquetació...), música (en relació amb el ritme) i tecnologies de la informació i la comunicació (aprofitament de les tecnologies, fons documentals...).

Avaluació

Els coneixements previs són la base de la qual es parteix per arribar a l'avaluació de totes les facetes que impliquen les arts escèniques i la dansa. El procés avaluador ha d'estar regit per l'adquisició de les competències i conformat, per una banda, per les fases inicial, final i sumatòria; i, per altra, per l'autoavaluació tant dels alumnes com dels professors.

Les tasques i les activitats diàries demandades per la programació són objecte d'avaluació contínua i hi han d'incloure tant el procés dels alumnes de forma individual com a formant d'un grup. Així, es valoren les habilitats expressives i creatives i la predisposició i compromís de l'alumne per assolir les diferents propostes que se li encomanen.

Altres elements avaluables són els que es relacionen amb els aspectes teòrics i pràctics de la matèria. Els primers es vinculen amb la identificació, comprensió i explicació de les característiques pròpies de les arts escèniques i la dansa, mentre que els segons s'orienten a la capacitat de l'alumne per produir i desenvolupar coreografies o personatges que responguin a situacions concretes o improvisades.

La matèria és eminentment pràctica, per això s'ha d'incidir que l'avaluació s'entén com un procés continu, on el professor avalua l'inici, la producció i l'execució d'un projecte a partir de l'organització de diferents tasques entorn a la materialització del fet artístic. Aquesta avaluació serà completa en el moment en què l'alumne autogestioni el seu aprenentatge, ja que l'autoavaluació és fonamental perquè sigui conscient del seu progrés i es fa indispensable per a una avaluació competencial.

Finalment, tot el conjunt ha de ser avaluat pel professor mitjançant indicadors d'assoliment amb una meta clau: l'eficiència en el procés d'aprenentatge. S'han d'analitzar la gestió a l'aula, la temporització, les activitats proposades, el grau d'assoliment dels objectius, el mateix procés d'avaluació... És a dir, s'han de avaluar els punts forts i febles de la programació, la relació amb els alumnes i la metodologia per arribar a l'esmentada eficiència.

El paper dels docents

El professor d'arts escèniques i dansa ha de tenir un paper actiu en el procés d'aprenentatge dels alumnes i ha de considerar els coneixements assolits al llarg de la seva formació acadèmica. Els ha de motivar mitjançant propostes enriquidores tant de feina col·lectiva com individual. A més, ha d'afavorir un ambient de feina adient en què les relacions interpersonals seran cabdals per a la consecució d'un projecte final. I, si s'escau, ha de fer de mediador en situacions conflictives, que sovint es donen a la realitat de l'aula.

La pràctica docent actualment es fonamenta, entre altres, en la feina mitjançant les TIC. Per això, és de màxima necessitat formar-s'hi continuament, així com emprar-les com a recurs fonamental a la tasca diària. D'altra banda, la feina en equip, imprescindible en el sistema educatiu actual, és necessària per economitza recursos i aconseguir aprenentatges significatius a l'hora de materialitzar propostes escèniques. En aquest darrer aspecte, és tasca del professor d'arts escèniques la coordinació entre els diferents membres del claustre perquè els beneficiaris directes siguin els alumnes.

El darrer punt que s'ha de tenir en compte és que el professor d'arts escèniques i dansa és un transmissor de valors, ja que la matèria es relaciona directament amb l'expressió i la creativitat personals que es vinculen estretament amb les competències socials i cíviques. És aquí on l'autocrítica i l'autoavaluació es justifiquen com a instruments indispensables per a una ciutadania democràtica.

Participació de les famílies

D'acord amb el que marca la llei, el paper de les famílies en el procés educatiu ha de ser actiu en el sentit que han d'estar assabentats sobre l'avaluació de la matèria i han de donar suport a la pràctica docent per facilitar els aprenentatges. Així, se n'ha d'afavorir la participació en la matèria mitjançant la col·laboració en tasques relacionades amb el muntatge d'escenografia, el vestuari o d'altres. És a dir, s'ha de tenir en compte el que les famílies poden aportar a la matèria per enriquir els aprenentatges dels alumnes.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria d'arts escèniques i dansa es concep com un desenvolupament integral en el sentit que els continguts teòrics estan adreçats a adquirir les competències necessàries perquè els alumnes assoleixin les capacitats artístiques i interpretatives necessàries per descobrir l'escena artística actual a través de l'experiència pròpia. Així, es pretén potenciar les capacitats interpretatives dels alumnes a partir de diferents textos o discursos escènics del teatre i la dansa perquè puguin afrontar i solucionar tasques de forma autònoma al llarg de la seva formació.

Del que s'ha comentat se'n deriva que la matèria contribueix, en un primer nivell, al desenvolupament de la competència de consciència i expressions culturals, a la competència en comunicació lingüística i a les competències socials i cíviques, entre altres. Pel que fa a la primera, la comprensió del fet cultural i artístic ha de proveir l'alumne de les eines necessàries per analitzar i gaudir de les manifestacions escèniques. Se n'extraurà, així, una valoració que ha de contribuir a una sensibilitat oberta a les formes creatives pròpies i alienes i, a la vegada, a la consciència que les arts escèniques són un bé cultural i immaterial que ha de ser apreciat i protegit.

Les competències socials i cíviques s'activen en el moment que les tasques de l'assignatura exigeixen un treball cooperatiu. L'alumne ha d'assumir els seus deures individuals amb l'objectiu de tenir èxit en la tasca final. Això implica el diàleg i la negociació respectuosos que són la base de les societats democràtiques. A la vegada, en tant que integrant d'un projecte, adquireix uns instruments que utilitzarà com a ciutadà. A més, les arts escèniques exposen la realitat social i les inquietuds d'un moment i un entorn determinats. Amb una tria adequada dels materials, que pot ser fruit d'una decisió conjunta entre docent i estudiants, es poden tractar qüestions de rellevància cívica que contribuiran a un correcte desenvolupament afectiu dels alumnes.

Si s'entén que la competència en comunicació lingüística implica una comunicació que pot fer servir tant allò verbal com allò no verbal, els diferents llenguatges que empen les manifestacions teatrals i la dansa fomenten la creació de discursos escènics individuals o grupals. Així, el cos s'ha d'entendre com un mitjà de comunicació i expressió tan vàlid com la paraula per expressar emocions, sentiments o vivències.

La competència digital possibilita la recerca de materials diversos, a la vegada que serveix per destriar, comprendre i estructurar la informació ingent amb què les modernes societats es materialitzen. L'esperit crític necessari per a la seva selecció s'ha de treballar a la matèria. Els aprenentatges que permet la competència digital contribueixen a la formació autònoma i permanent que es relaciona amb la competència d'aprendre a aprendre.

En darrer lloc, la competència que incideix en el sentit d'iniciativa i esperit emprenedor és necessària per al desenvolupament d'un projecte final en el moment en què l'alumne ha de gestionar de forma satisfactòria el procés de creació d'un producte artístic.

En definitiva, es tracta de contribuir a l'enriquiment del saber cultural propi a través dels mitjans necessaris per entendre el missatge artístic d'espectacles o de diferents propostes mitjançant un viatge emocional a partir tant de projectes ja existents com d'aquells que es generen.

Objectius específics

Els ensenyaments d'arts escèniques i dansa tenen els objectius següents:

1. Adquirir, conèixer i comprendre els conceptes i característiques bàsiques dels estils i formes de les arts escèniques tant diacrònicament com sincrònicament; participar de forma activa, assumint diferents rols, tant en les produccions pròpies com en les alienes, i valorar els elements que les constitueixen com a mitjà d'expressió i transformació personal i social.
2. Conèixer i fer servir textos de la literatura per comprendre'n l'estructura, la temàtica i els valors estètics mitjançant la lectura dramatitzada a fi de considerar-ne les possibilitats escèniques.
3. Entendre i valorar el patrimoni cultural propi de les arts escèniques amb la finalitat de conservar el seu llegat com a mitjà d'expressió i transformació cultural.
4. Integrar harmònicament altres llenguatges artístics d'expressió visual, plàstica, acústica i musical associats al teatre i la dansa per valorar-ne les possibilitats interdisciplinàries.
5. Afavorir el desenvolupament de les destreses lingüístiques orals i escrites, a més de l'expressió corporal com a mitjà d'enriquiment comunicatiu.
6. Reconèixer i aplicar els beneficis de la dansa i el teatre com a eines d'aprenentatge i transmissió d'idees i sentiments i com a instruments per generar i regular la pròpia conducta, a més de com a mitjà de coneixement de les problemàtiques socials.
7. Reflexionar sobre el paper de les tecnologies de la informació i la comunicació i utilitzar-les com a formes alternatives de representació artística.
8. Conèixer i practicar les tècniques de representació fonamentals (el control del moviment, de la veu, del ritme i de l'espai) per al muntatge i la posada en escena d'un projecte teatral o de dansa o que combini ambdós.
9. Estimular el desenvolupament de les habilitats i les capacitats indispensables per resoldre amb coherència conflictes o situacions, mitjançant la creativitat i l'originalitat com a resposta a un estímul, i usar i valorar la improvisació com a tècnica i eina indispensable en les arts escèniques.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

BLOC 1. COMÚ
Continguts
Concepte, tipologia i característiques de les arts escèniques. Elements comuns i diferenciadors de les diverses manifestacions (dansa, teatre, circ, òpera, etc.). Reflexió sobre les arts escèniques com a part del patrimoni cultural. El cos i les seves possibilitats expressives en el teatre i la dansa. Anàlisi dels codis lingüístics i no lingüístics del teatre, la dansa i altres arts escèniques. Comentari i valoració de propostes de dansa, teatre i altres manifestacions escèniques.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables
1. Exposar de forma crítica l'opinió personal respecte a la funció de les arts escèniques (dansa, teatre, circ, òpera, etc.) i la seva importància com a mitjà d'expressió de sentiments, emocions, idees i sensacions. <i>1.1. Coneix i explica la funció de la dansa, el teatre i altres arts escèniques en situacions i contextos diversos: actes de la vida quotidiana, espectacles, mitjans de comunicació, etc.</i> <i>1.2. Reflexiona sobre les arts escèniques i la dansa com un mitjà d'intervenció i transformació de la realitat i la consciència social.</i> 2. Apreciar la importància del patrimoni comú en arts escèniques i comprendre el valor de conservar i transmetre el seu llegat. <i>2.1. Valora el llegat del patrimoni artístic comú i en comprèn la importància de la preservació i transmissió.</i> 3. Explicar el paper de la dansa i el teatre per a la millora de la salut física i psíquica a través de la seva pròpia experiència. <i>3.1. Reconeix i aplica els beneficis experimentats que aporten la dansa i el teatre en la salut física i psíquica.</i> 4. Fer una reflexió sobre els diferents espectacles de dansa, teatre i altres arts escèniques. <i>4.1. Analitza i comenta els espectacles de dansa, teatre i altres arts escèniques als quals ha assistit, i els relaciona amb els continguts estudiats.</i> 5. Desenvolupar capacitats i destreses lingüístiques orals i escrites, no verbals, gestuals i mímiques que augmentin el patrimoni expressiu i el repertori comunicatiu. <i>5.1. Demostra riquesa comunicativa verbal i no verbal.</i> <i>5.2. Entén les arts escèniques i la dansa com un espai actiu d'escolta i de diàleg, i procura modes d'expressió més enllà de la paraula.</i> 6. Generar recursos per desenvolupar un nivell més alt de coneixement de si mateix i una personalitat autònoma i independent. <i>6.1. Mostra interès per construir una personalitat autònoma i independent.</i>
BLOC 2. TEATRE

Continguts

Estudi dels principals estils i formes del teatre: textual, gestual, d'objectes, musical i líric.

Teoria i pràctica del fet teatral: l'espai, el personatge, la situació, l'acció, el conflicte i els recursos plàstics (disseny d'escena, indumentària, maquillatge, il·luminació...).

Desenvolupament de processos de caracterització i construcció del personatge. Interpretació a través del cos i la veu. La improvisació.

Tècniques i dinàmiques de grup aplicades al teatre.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Explicar els diferents estils i formes de teatre: textual, gestual, d'objectes, musical i líric.

1.1. *Reconeix i descriu les característiques dels diversos estils i formes de dansa i teatre.*

2. Interpretar en un espai escènic una peça teatral on es valorin les destreses i les habilitats adquirides.

2.1. *Aplica les habilitats tècniques necessàries en les activitats d'interpretació d'un repertori variat de teatre en grup.*

2.2. *Coneix i escenifica els estils i les tècniques escèniques que fomenten l'autoconeixement, la creativitat, l'emoció i la consciència corporal.*

2.3. *Col·labora amb el grup i respecta les regles fixades per aconseguir un resultat concorde amb les seves pròpies possibilitats.*

3. Demostrar la capacitat per improvisar una seqüència de moviments, lliures o amb una finalitat determinada. Valorar la importància de la improvisació teatral.

3.1. *Empra amb rigor els elements i les qualitats del moviment en la improvisació teatral.*

4. Integrar-se a dinàmiques de grup creatives que fomentin un comportament social, solidari, tolerant, responsable i assertiu que l'ajudi a superar inhibicions, pors i obstacles comunicatius.

4.1. *Participa en les diferents activitats de grup.*

4.2. *Interpreta i memoritza un repertori variat de teatre en grup.*

BLOC 3. DANSA**Continguts**

Estudi dels principals estils i formes de dansa. Història i especialitats acadèmiques.

Teoria i pràctica coreogràfiques. Memorització, assaig i interpretació de diferents propostes.

La improvisació a la dansa.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Explicar els diferents estils (clàssica, moderna, espanyola i ball flamenc) i formes de dansa (ètniques, populars), en funció de la història i les especialitats acadèmiques.

1.1. *Reconeix, classifica i situa en el temps, cultura i estil les diferents danses/espectacles visionats prèviament a l'aula.*

2. Interpretar en grup diferents danses a través de l'aprenentatge de coreografies, memoritzades i assajades al llarg del curs.

2.1. *Interpreta i memoritza un repertori variat de danses en grup.*

3. Demostrar la capacitat per improvisar una seqüència de moviments, lliures o amb una finalitat determinada. Valorar la importància de la improvisació en dansa.

3.1. *Utilitza amb rigor els elements i les qualitats del moviment en la improvisació de la seva dansa.*

BLOC 4. ALTRES ARTS ESCÈNIQUES**Continguts**

Estudi d'altres arts escèniques (òpera, circ, *performance*, videoteatre...). La seva història: moments de canvi i transformació.

El paper social de les arts escèniques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Explicar les característiques d'altres arts escèniques, l'evolució que han tingut al llarg de la història i el seu paper en la societat.

1.1. *Reconeix i descriu les diverses arts escèniques i les seves manifestacions.*

CULTURA CIENTÍFICA**Finalitat de l'assignatura**

Tant la ciència com la tecnologia són pilars bàsics del benestar de les nacions i ambdues són necessàries perquè un país pugui enfrontar-se a nous reptes i trobar-hi solucions.

El desenvolupament social, econòmic i tecnològic d'un país i la posició que ocupa en un món cada vegada més competitiu i globalitzat, així com el benestar dels ciutadans en la societat de la informació i del coneixement, depenen directament de la formació intel·lectual de les persones i, entre altres factors, de la seva cultura científica.

Que la ciència forma part del patrimoni cultural de la humanitat és innegable; de fet, qualsevol cultura passada ha basat els seus avenços i èxits en els coneixements científics que s'anaven adquirint i que eren deguts a l'esforç i a la creativitat humana.

Individualment considerada, la ciència és una de les grans construccions teòriques de l'home: conèixer-la forma l'individu i li proporciona la capacitat d'analitzar i cercar la veritat.

En la vida diària estam en contacte amb situacions que ens afecten directament, com les malalties, la manipulació i la producció d'aliments o el canvi climàtic, situacions que els ciutadans del segle XXI hem de ser capaços d'entendre.

Sovint els mitjans de comunicació ens informen sobre aliments transgènics, clonacions, fecundació in vitro, teràpia gènica, trasplantaments, recerca amb embrions congelats, terratrèmols, erupcions volcàniques, problemes de sequera, inundacions, plans hidrològics, animals en perill d'extinció i altres qüestions que la matèria de cultura científica ens ajuda a comprendre. És convenient que la societat adquireixi una cultura científica bàsica que li permeti entendre el món actual; és a dir, s'ha d'aconseguir l'alfabetització científica i tecnològica dels ciutadans perquè puguin tenir opinions pròpies i fonamentades a fi de poder participar en les principals controvèrsies de la societat actual.

Un altre motiu pel qual la matèria de cultura científica és interessant és la importància de conèixer i usar el mètode científic, útil no tan sols en l'àmbit de la recerca, sinó també, en general, en moltes disciplines i activitats.

Per això, aquesta matèria es vincula tant a l'etapa de l'educació secundària obligatòria com al batxillerat.

A quart de l'educació secundària obligatòria, la matèria de cultura científica estableix la base del coneixement científic sobre temes generals, com l'Univers, la problemàtica ambiental lligada als avenços tecnològics, la salut, la qualitat de vida i els nous materials. Per contextualitzar aquesta assignatura dins l'àmbit de les Illes Balears, s'ha de tenir en compte especialment, en relació amb el bloc temàtic 4, la problemàtica ambiental que afecta les nostres illes.

Estructura del currículum

Bloc 1. Procediments de feina

En aquest bloc es presenten la metodologia del treball científic, les fonts d'informació i les implicacions dels avenços de la ciència i la tecnologia en la societat. Es pot tractar de manera transversal desenvolupant-lo al llarg del curs.

Bloc 2. L'Univers

Aquest bloc es dedica a l'estudi de l'Univers, dels components que el conformen i de l'estructura que presenta, i s'hi recullen des de les primeres explicacions fins a les teories més recents. També s'hi aborda l'anàlisi de les implicacions en la societat dels nous descobriments en aquest camp de la ciència.

Bloc 3. Avenços tecnològics i impacte ambiental

Aquest bloc aborda l'estudi dels diferents problemes ambientals a escala global i a l'àmbit de les Illes Balears, les causes i les conseqüències que tenen i les bases d'un desenvolupament sostenible.

Bloc 4. Salut i qualitat de vida

Aquest bloc analitza els factors que condicionen la salut, les malalties més freqüents a la nostra societat i la influència dels avenços de la ciència en la millora de la salut i la qualitat de vida al llarg de la història.

Bloc 5. Nous materials

Aquest bloc es dedica a l'estudi dels materials, de la problemàtica que implica extreure'ls i usar-los i, especialment, dels nous materials dissenyats per respondre a les necessitats del món actual.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

La naturalesa científica i sintètica d'aquesta matèria requereix identificar els problemes, analitzar informacions i avaluar alternatives, així com elaborar informes i comunicar resultats.

La metodologia emprada ha de permetre que els alumnes aprenguin per si mateixos i puguin assolir així les competències clau. Atès que l'objectiu d'aquesta assignatura és acostar els avenços de la ciència i la tecnologia als alumnes i fer-los conscients del paper que tenen en la seva vida quotidiana, s'han de fer servir tots els recursos que ens proporcionen les tecnologies de la informació i la comunicació a l'hora d'aplicar la metodologia. S'ha d'aprofitar el fet que els alumnes hi estan molt familiaritzats i se'ls ha de motivar perquè també usin aquestes tecnologies per aprendre.

És interessant aplicar metodologies d'aprenentatge actiu, com per exemple l'aprenentatge basat en problemes. Cada tema es presenta plantejant tot un conjunt de qüestions sobre diferents aspectes que hi estan relacionats. Per promoure la curiositat dels alumnes i motivar-los,

es relaciona el tema amb notícies recents o aspectes de la vida quotidiana. S'han d'emprar les TIC per fer una recerca crítica de la informació, per organitzar aquesta informació i per elaborar els informes amb les conclusions. Així mateix, s'ha de promoure la feina cooperativa en equip. També es poden usar les TIC com a eina de comunicació entre alumnes i entre alumnes i professors. Durant tot aquest procés d'aprenentatge, els alumnes van construint el seu propi coneixement i desenvolupen les capacitats d'anàlisi crítica i de síntesi de la informació recopilada, així com l'habilitat per fer feina en equip. També s'adonen de la conveniència de planificar i estructurar la feina, de detectar les seves necessitats d'aprenentatge, etc.

En aquesta assignatura és important fer un seguiment de l'actualitat en ciència i tecnologia. Per acostar aquesta realitat als alumnes, convé promoure la lectura de diaris, tant tradicionals com digitals, a fi de recopilar i analitzar la informació sobre els nous avenços en ciència i tecnologia.

Recursos didàctics

La selecció dels diferents tipus de recursos didàctics que s'utilitzin depèn de l'estratègia didàctica de cada professor i de les particularitats del grup classe que els hagi d'utilitzar. En qualsevol cas, caldria disposar dels recursos següents:

- Material audiovisual: pissarres digitals, canons de projecció multimèdia, pel·lícules i documentals.
- Material TIC: ordinadors personals i programes informàtics interactius, recursos en xarxa (blogs, Moodle, aules virtuals, webquestes, etc.).
- Material bibliogràfic: llibres de consulta, revistes de divulgació científica, suplementes de ciència de diaris, fitxes de treball, etc.
- Material de laboratori.

Distribució espai-temps

La tipologia de cada activitat en condiciona la localització (aula normal, aula d'informàtica, laboratori) i la durada.

Tipologia d'agrupaments

Els alumnes s'han d'agrupar segons el tipus d'activitat que es dugui a terme. Si els alumnes fan feina en grups, es recomana que aquests siguin petits. En qualsevol cas, els agrupaments han de ser flexibles i han d'atendre les circumstàncies, les característiques i les necessitats dels alumnes.

Tractament disciplinari

Alguns temes que formen part del currículum de cultura científica i que són presents també al currículum d'altres matèries de quart de l'educació secundària obligatòria, com la biologia i la geologia, la física i la química o la tecnologia, es poden tractar de forma interdisciplinària, abordant els diferents aspectes del tema des de la perspectiva de diverses matèries i dissenyant projectes interdisciplinaris conjunts.

Avaluació

L'avaluació és una fase clau en el desenvolupament del procés d'ensenyament-aprenentatge, perquè ens permet conèixer si l'estratègia didàctica triada ha estat l'adequada i si s'han assolit prou les capacitats expressades en els objectius.

A més d'avaluar el procés d'ensenyament (elements del disseny curricular, paper dels professors, participació dels alumnes, etc.), cal avaluar el procés i els resultats de l'aprenentatge valorant, mitjançant activitats adequades, el grau d'assoliment de les competències clau.

En aquest sentit, uns indicadors adequats són els criteris d'avaluació que figuren en aquest document i que formen part de la programació de cada matèria en el projecte educatiu del centre. En la programació, convé concretar els mínims que han d'assolir els alumnes tenint en compte la seva diversitat.

Per obtenir una informació vàlida i fiable per dur a terme l'avaluació, és convenient que els professors utilitzin en cada moment els mètodes i els instruments més adequats: observació directa, valoració de les exposicions sobre els projectes realitzats, proves escrites de resposta oberta o tancada, etc.

Si al llarg del procés d'avaluació el progrés d'un alumne no és l'adequat, s'han d'establir unes mesures de reforç educatiu tan aviat com es detectin les dificultats, a fi de garantir l'adquisició de les competències imprescindibles per continuar el procés educatiu.

A més de recollir informació respecte als progressos i a les dificultats dels alumnes, la finalitat de l'avaluació és valorar tots els aspectes relacionats amb el procés educatiu: actuació del professor, activitats dutes a terme, utilització del material, ambient de feina, etc., per orientar

els alumnes i els professors sobre cadascun dels aspectes del procés.

El paper dels docents

En tot aquest procés, per assegurar el caràcter significatiu i funcional dels nous aprenentatges, resulta imprescindible el paper dels professors, els quals han de proposar les activitats i utilitzar els recursos més adequats, han de motivar els alumnes i els han d'orientar perquè puguin modificar i enriquir els seus coneixements, i han d'afavorir que utilitzin els coneixements i els apliquin en noves situacions, àmbits i contextos.

Dins l'enfocament que es proposa, sembla lògic que el professor de cultura científica no ha de ser tan sols un transmissor de coneixements ja elaborats, sinó que una part important del seu paper consisteix a suscitar interrogants en els alumnes, a posar-los davant situacions problemàtiques, a ajudar-los a adquirir i comprendre continguts científics nous i a orientar-los en la resolució dels problemes. Des d'aquesta perspectiva, resulta de gran utilitat un coneixement adequat de la història de la ciència i de les relacions d'aquesta amb la tecnologia, la societat i el medi ambient.

Participació de les famílies

Els pares o tutors legals són un element fonamental a l'hora de donar suport als seus fills o tutelats en l'evolució del seu procés educatiu i, per tant, és important que coneguin les decisions relatives a la seva avaluació i promoció i que col·laborin en les mesures de suport o reforç que adoptin els centres per facilitar el seu progrés educatiu.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Comunicació lingüística

La contribució de la cultura científica a aquesta competència es duu a terme fomentant:

- L'adquisició i l'ús adequat del llenguatge de la ciència, imprescindible per descriure fets i fenòmens del món natural.
- La comprensió de textos i informacions de caràcter científic bàsic i la distinció de les idees essencials de les secundàries.
- L'elaboració d'exposicions orals i escrites coherents i sintàcticament i lèxicament correctes a l'hora de fer comentaris de textos científics, proposar hipòtesis, argumentar proves, definir conceptes, etc.
- El manteniment d'una actitud favorable cap a la lectura mitjançant la utilització de textos relacionats amb la ciència propers als interessos dels alumnes.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

La contribució de la cultura científica a aquesta competència es duu a terme fomentant:

- L'aplicació del raonament matemàtic amb la finalitat de resoldre diversos problemes relacionats amb la matèria.
- La comprensió de la informació presentada en format numèric o gràfic.
- L'organització i la representació de la informació utilitzant procediments matemàtics.
- La comprensió dels conceptes científics i tècnics i de les teories científiques bàsiques i el reconeixement de la recerca com una forma de construir el coneixement al llarg de la història.
- La valoració del coneixement científic i la seva capacitat d'aportar millores a la societat.

Competència digital

La contribució de la cultura científica a aquesta competència es duu a terme fomentant:

- L'ús segur i crític de les TIC per al treball científic.
- La utilització de les TIC per obtenir, emmagatzemar, processar, presentar i intercanviar informació.
- La utilització de les TIC perquè puguin interactuar professors amb alumnes i alumnes entre si (aula virtual, Moodle, blogs, etc.).
- El desenvolupament de la capacitat de seleccionar la informació de manera crítica considerant la fiabilitat de les fonts científiques de les

quals prové.

Aprendre a aprendre

La contribució de la cultura científica a aquesta competència es duu a terme fomentant:

- L'habilitat per iniciar l'aprenentatge i persistir-hi, per organitzar el propi aprenentatge i per gestionar el temps i la informació de forma eficaç, ja sigui individualment o en grups.
- La presa de consciència del mateix alumne sobre el que sap, així com sobre el que ha d'aprendre.
- La determinació de les necessitats d'aprenentatge de l'alumne a fi d'esbrinar les oportunitats disponibles per ser capaç de superar els obstacles i culminar l'aprenentatge amb èxit.
- L'adquisició d'estratègies per planificar l'execució d'una tasca i per supervisar-la i avaluar-la.
- L'adquisició, el processament i l'assimilació de nous coneixements i capacitats.
- La curiositat per aprendre basada en la percepció que l'alumne té de l'entorn.

Competències socials i cíviques

La contribució de la cultura científica a aquesta competència es duu a terme fomentant:

- El coneixement de la dimensió social i ètica dels avenços científics i tecnològics i dels debats que han sorgit sobre alguns d'aquests avenços, a fi que els alumnes entenguin l'evolució de la humanitat i es formin com a ciutadans amb opinió pròpia i capacitat per participar en les decisions que afecten la societat.
- La conscienciació sobre la importància d'implicar-se activament en la resolució de les pertorbacions creades per l'espècie humana al medi ambient.
- L'alfabetització científica i tecnològica per adquirir opinions pròpies i fonamentades, per poder participar en les principals controvèrsies de la societat actual.

Sentit d'iniciativa i esperit emprendedor

La contribució de la cultura científica a aquesta competència es duu a terme fomentant:

- El desenvolupament dels projectes amb responsabilitat, mostrant iniciativa i creativitat, planificant-los adequadament i aprenent dels errors.
- La creativitat, la innovació i l'assumpció de riscos, així com l'habilitat per planificar i gestionar projectes amb la finalitat d'assolir objectius.

Consciència i expressions culturals

La contribució de la cultura científica a aquesta competència es duu a terme fomentant:

- El coneixement de la dimensió cultural de la ciència i l'aportació de les diferents cultures a l'evolució del progrés de la humanitat.
- L'adquisició de recursos per dur a terme tasques amb pulcritud i criteri estètic.
- L'apreciació dels valors estètics i culturals del patrimoni natural.
- La valoració de la importància de les persones que han fet possible l'evolució del pensament científic com a part de la cultura.

Objectius específics

1. Conèixer el significat d'alguns conceptes, lleis i teories per tenir opinions fonamentades sobre qüestions de caràcter científic i tecnològic d'actualitat en la vida quotidiana que són objecte de controvèrsia social i de debat entre els ciutadans.
2. Seleccionar i analitzar informacions de contingut científic obtingudes de diverses fonts i utilitzar-les de forma crítica per proposar qüestions sobre problemes científics d'actualitat i mirar de trobar-hi respostes.

3. Utilitzar amb autonomia habilitats i procediments científics, com el plantejament de problemes, la recerca d'informació, la formulació i el contrastament d'hipòtesis, el disseny i la realització d'experiències i la interpretació de resultats per presentar conclusions de forma coherent, clara i precisa.
4. Fer un ús racional de les tecnologies de la informació i la comunicació per a la construcció del coneixement científic i la formació d'un criteri personal sobre fets relacionats amb la ciència i amb la tecnologia que puguin contribuir a millorar el benestar de les persones.
5. Avaluar i debatre de forma col·lectiva la viabilitat de les aplicacions de la ciència i de la tecnologia en els àmbits de la salut, l'alimentació, la utilització de recursos, el medi ambient i les fonts d'energia, amb especial referència a l'àmbit de les Illes Balears, per poder contrastar críticament la informació apareguda als mitjans de comunicació.
6. Desenvolupar valors, actituds i hàbits propis del treball científic, com la curiositat intel·lectual, l'esperit crític, la mentalitat oberta, la cooperació i la feina en equip, el rigor en les anàlisis i en la fonamentació de les explicacions i l'aplicació i la difusió dels coneixements.
7. Valorar la contribució de la ciència i la tecnologia a la millora de la qualitat de vida, reconèixer les aportacions que han fet i les limitacions que presenten i entendre la ciència com un procés dinàmic, en contínua evolució i condicionat pel context cultural, social i econòmic de l'entorn en què es desenvolupa.
8. Reconèixer i exemplificar amb casos concrets la influència recíproca entre el desenvolupament científic i tecnològic i les singularitats de l'entorn en què es produeix el coneixement i les seves aplicacions.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables**BLOC 1. PROCEDIMENTS DE FEINA****Continguts**

El mètode científic.

Fonts d'informació en l'àmbit científic.

Implicacions de la recerca científica i tecnològica en el benestar de les persones i el desenvolupament de la societat.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Obtenir, seleccionar i valorar informacions relacionades amb temes científics actuals.

1.1. Analitza un text científic i en valora de forma crítica el contingut.

2. Valorar la importància que tenen la recerca i el desenvolupament tecnològic en l'activitat quotidiana.

2.1. Presenta informació sobre un tema després de dur a terme una recerca guiada de fonts de contingut científic, utilitzant tant suports tradicionals com Internet.

2.1. Analitza el paper de la recerca científica com a motor de la nostra societat i la importància que ha tingut al llarg de la història.

3. Comunicar conclusions i idees mitjançant diferents suports a públics diversos utilitzant eficaçment les tecnologies de la informació i la comunicació per transmetre opinions pròpies argumentades.

3.1. Comenta articles científics divulgatius, analitza i valora críticament les conseqüències socials dels textos analitzats i defensa en públic les conclusions que n'extreu.

BLOC 2. L'UNIVERS**Continguts**

Teories sobre l'origen i l'evolució de l'Univers.

Teoria del Big Bang.

Organització de l'Univers.

Estrelles: característiques, origen i evolució.

Origen dels elements químics.

Sistema solar: components, origen i evolució.

Condicions necessàries per a la presència de vida. Exoplanetes.

Estudi de l'Univers al llarg de la història. Exploració espacial. Satèl·lits artificials.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Diferenciar les explicacions científiques relacionades amb l'Univers, el sistema solar, la Terra, l'origen de la vida i l'evolució de les espècies de les teories basades en opinions o creences.

1.1. Descriu les diferents teories sobre l'origen, l'evolució i la fi de l'Univers i esmenta els arguments en què es basen aquestes teories.

2. Conèixer les teories que han sorgit al llarg de la història sobre l'origen de l'Univers, en particular la teoria del Big Bang.

2.1. Reconeix la teoria del Big Bang com a explicació de l'origen de l'Univers.

3. Descriure l'organització de l'Univers i com s'agrupen les estrelles i els planetes.

3.1. Exposar l'organització de l'Univers conegut i hi situa el sistema solar.

3.2. Determina, amb l'ajuda d'exemples, els aspectes més rellevants de la Via Làctia.

3.3. *Justifica l'existència de la matèria fosca per explicar l'estructura de l'Univers.*

4. Assenyalar quines observacions posen de manifest l'existència d'un forat negre i quines característiques tenen.

4.1 *Argumenta l'existència dels forats negres i en descriu les principals característiques.*

5. Distingir les fases de l'evolució de les estrelles i relacionar-les amb la gènesi dels elements químics.

5.1. *Coneix les fases de l'evolució estel·lar i descriu en quina fase es troba el Sol.*

6. Conèixer la formació del sistema solar.

6.1. *Explica la formació del sistema solar i en descriu l'estructura i les característiques principals.*

7. Indicar les condicions per a la vida a altres planetes.

7.1. *Indica les condicions que ha de complir un planeta perquè pugui allotjar vida.*

8. Conèixer els fets històrics més rellevants en l'estudi de l'Univers. Valorar les implicacions que tenen en la societat els avenços en la recerca astronòmica i astronàutica.

8.1. *Assenyala els esdeveniments científics que han estat fonamentals per al coneixement que es té actualment de l'Univers.*

BLOC 3. AVENÇOS TECNOLÒGICS I IMPACTE AMBIENTAL

Continguts

Problemàtica mediambiental: causes, conseqüències i possibles solucions.

Canvi climàtic, contaminació, sobreexplotació de recursos, pèrdua de biodiversitat, desertificació, etc.

Fonts d'informació per valorar els impactes mediambientals.

Fonts d'energia sostenibles.

Mesures internacionals de protecció del medi ambient.

Problemàtica ambiental a les Illes Balears: sobreexplotació de recursos hídrics, consum de territori i pèrdua de biodiversitat; problemàtica dels residus i de les fonts d'energia.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar els principals problemes mediambientals, les causes que els provoquen i els factors que els intensifiquen, així com predir-ne les conseqüències i proposar maneres de solucionar-los. Conèixer els problemes ambientals de les Balears, indicar les causes i les conseqüències de cada problema i proposar mesures personals i col·lectives per pal·liar-los.

1.1. *Relaciona els principals problemes ambientals amb les causes que els originen i n'estableix les conseqüències.*

1.2. *Cerca solucions que puguin posar-se en marxa per resoldre els principals problemes mediambientals.*

2. Valorar les greus implicacions socials, tant actuals com futures, de la sobreexplotació de recursos naturals, la contaminació, la desertització, la pèrdua de biodiversitat i el tractament de residus.

2.1. *Reconeix els efectes del canvi climàtic i n'estableix les causes.*

2.2. *Valora i descriu els impactes de la sobreexplotació dels recursos naturals, la contaminació, la desertització, el tractament de residus i la pèrdua de biodiversitat, i proposa solucions i actituds personals i col·lectives per pal·liar-los.*

3. Saber utilitzar climogrames, índexs de contaminació, dades de pujada del nivell de la mar en determinats punts de la costa, etc., interpretar gràfics i presentar conclusions.

3.1. *Extreu i interpreta la informació de diferents tipus de representacions gràfiques i en treu conclusions.*

4. Justificar la necessitat de cercar noves fonts d'energia no contaminants i econòmicament viables per mantenir l'estat de benestar de la societat actual.

4.1. *Estableix els avantatges i els inconvenients de les diferents fonts d'energia, tant renovables com no renovables.*

4.2. *Descriu diferents procediments per a l'obtenció d'hidrogen com a futur vector energètic.*

5. Conèixer la pila de combustible com a font d'energia del futur i establir les aplicacions que té en automoció, bateries, subministrament elèctric a llars, etc.

5.1. *Explica el principi de funcionament de la pila de combustible, planteja les possibles aplicacions tecnològiques que pot tenir i en destaca els avantatges que ofereix comparada amb els sistemes actuals.*

6. Argumentar sobre la necessitat de gestionar de forma sostenible els recursos que proporciona la Terra.

6.1. *Coneix i analitza les implicacions mediambientals dels principals tractats i protocols internacionals sobre la protecció del medi ambient.*

BLOC 4. SALUT I QUALITAT DE VIDA

Continguts

Concepte actual de salut. Factors que condicionen la salut.

Evolució de les malalties i dels tractaments al llarg de la història.

Factors que condicionen la distribució dels diferents tipus de malalties al món.

Característiques de les malalties infeccioses, mecanismes de defensa i evolució dels tractaments d'aquestes malalties al llarg de la història.

El càncer: característiques, prevenció i tractament.

Malalties cardiovasculars, factors de risc, prevenció i tractament.

Diabetis: característiques i tipus, prevenció i tractament.

Malalties mentals més freqüents, característiques.

Malalties degeneratives relacionades amb l'envelliment de la població.

Consum de drogues i malalties: problemàtica individual i social.

Influència de l'estil de vida en l'aparició de determinades malalties.

Els trasplantaments: problemàtica científica i implicacions socials.

Noves tècniques de reproducció assistida.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer que la salut no és només l'absència d'afeccions o malalties.

1.1. Comprèn la definició de salut que dona l'Organització Mundial de la Salut.

2. Diferenciar els tipus de malalties més freqüents i identificar-ne alguns indicadors i les causes i els tractaments més comuns.

2.1. Determina el caràcter infeccios d'una malaltia atenent les causes i els efectes que té.

2.2. Descriu les característiques dels microorganismes causants de malalties infectocontagioses.

2.3. Coneix i enumera les malalties infeccioses més importants produïdes per bacteris, virus, protozous i fongs, identifica les possibles vies de contagi i descriu les etapes generals del seu desenvolupament.

2.4. Identifica els mecanismes de defensa que té l'organisme humà i justifica la funció que exerceixen.

3. Estudiar l'explicació i el tractament de les malalties al llarg de la història. Reconèixer la importància dels trasplantaments en la curació de certes malalties i conèixer la problemàtica científica i social d'aquestes tècniques.

3.1. Identifica els fets històrics més rellevants en l'avenç de la prevenció, la detecció i el tractament de les malalties.

3.2. Reconeix la importància del descobriment de la penicil·lina en la lluita contra les infeccions bacterianes, la repercussió social que ha tingut i el perill de crear resistències als fàrmacs.

3.3. Explica com actua un vací i justifica la importància de la vacunació com a mètode d'immunització massiva davant determinades malalties.

4. Conèixer les principals característiques del càncer, la diabetis, les malalties cardiovasculars, les malalties mentals, etc., i els principals tractaments, així com la importància de les revisions preventives. Valorar la problemàtica sanitària i social associada a l'envelliment de la nostra població.

4.1. Analitza les causes, els efectes i els tractaments del càncer, la diabetis, les malalties cardiovasculars i les malalties mentals.

4.2. Valora la importància de la lluita contra el càncer i esmenta les principals línies d'actuació per prevenir la malaltia.

5. Prendre consciència del problema social i humà que suposa el consum de drogues.

5.1. Justifica els principals efectes que tenen sobre l'organisme els diferents tipus de drogues i el perill que comporta consumir-ne.

6. Valorar la importància d'adoptar mesures preventives per evitar els contagis que prioritzin els controls mèdics periòdics i els estils de vida saludables.

6.1. Reconeix estils de vida que contribueixen a l'extensió de determinades malalties (càncer, malalties cardiovasculars i mentals, etc.).

6.2. Estableix la relació entre alimentació i salut i descriu el que es considera una dieta sana.

BLOC 5. NOUS MATERIALS**Continguts**

Materials utilitzats al llarg de la història.

Classificació dels materials segons les característiques i les aplicacions.

Problemàtica ambiental associada a l'extracció i l'ús dels materials. Reciclatge dels materials.

Nous materials dissenyats per a les noves necessitats de la tecnologia actual.

Tipus de nous materials: característiques i aplicacions en camps diversos, com l'electrònica, les comunicacions, l'aeronàutica, la medicina, etc.

Nanotecnologia: manipulació de la matèria a nanoescala.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Fer estudis senzills i presentar conclusions sobre aspectes relacionats amb els materials i la influència que tenen en el desenvolupament de la humanitat.

1.1. Relaciona el progrés humà amb el descobriment de les propietats de certs materials, que permeten transformar-los i que tinguin aplicacions tecnològiques.

1.2. Analitza la relació dels conflictes entre pobles amb l'explotació dels recursos naturals per obtenir productes d'alt valor afegit i/o materials d'ús tecnològic.

2. Conèixer els principals mètodes d'obtenció de matèries primeres i quines repercussions socials i mediambientals poden tenir.

2.1. Descriu el procés d'obtenció de diferents materials i en valora el cost econòmic i mediambiental i la conveniència de reciclar-los.

2.2. Valora i descriu el problema mediambiental i social dels abocaments tòxics.

2.3. Reconeix els efectes de la corrosió sobre els metalls, el cost econòmic que suposa i els mètodes per protegir-los.

2.4. Justifica la necessitat, en termes econòmics i mediambientals, d'estalviar, reutilitzar i reciclar materials.

3. Conèixer les aplicacions dels nous materials en camps com l'electricitat i l'electrònica, la indústria tèxtil, el transport, l'alimentació, la construcció i la medicina.

3.1. Defineix el concepte de nanotecnologia i en descriu les aplicacions presents i futures en diferents camps.

CULTURA CLÀSSICA

Finalitat de l'assignatura

Aquesta assignatura específica pretén dotar els alumnes de l'educació secundària obligatòria d'un coneixement suficient de tot allò que ha estat la contribució del món clàssic a la civilització occidental en els àmbits lingüístic, literari, artístic, filosòfic i científic, a fi que comprenguin millor el món on viuen. Aquests coneixements contribueixen, sens dubte, a millorar la formació cultural i lingüística dels alumnes. També els dota del domini d'unes eines útils per a l'aprenentatge de qualsevol disciplina humanística, científica o tècnica.

L'assignatura de cultura clàssica ha d'entendre's com un nexe que connecta els primers coneixements impartits sobre el món antic amb altres assignatures que cursen com matemàtiques; ciències de la naturalesa; llengua catalana; llengua espanyola o llengua estrangera; geografia i història; educació plàstica, visual i audiovisual, o llatí. Al mateix temps proporciona als alumnes una base lingüística i cultural sòlida per adquirir coneixements posteriors en assignatures de cursos superiors. El currículum de cultura clàssica està plantejat com una forma d'introduir els alumnes en l'estudi de l'origen del pensament, de les tradicions i de les manifestacions de la nostra cultura, per la qual cosa té un caràcter fortament globalitzador, ja que s'hi refonen totes les àrees i disciplines.

La nostra cultura és deutora directa de les civilitzacions grega i llatina. A causa d'això, el llegat clàssic perviu i manté la vigència en múltiples manifestacions de la ciència, l'art, l'organització social i la vida quotidiana. El patrimoni cultural de les Illes Balears és ple de referències al món clàssic.

Quan es parla de *cultura clàssica*, cal entendre que es fa referència a totes les aportacions lingüístiques i culturals fetes, de forma complementària, tant pel poble grec —mestre directe i indirecte de tots els nostres coneixements— com pel poble romà —exemple de pragmatisme en la tècnica i la jurisprudència—, que va saber valorar, fer-se seu i transmetre el patrimoni cultural hel·lènic.

Els diferents continguts del currículum d'aquesta assignatura optativa mostren l'àmplia empremta de Grècia i Roma en diferents àmbits, els quals els alumnes han de poder associar i connectar directament amb la seva realitat quotidiana i amb el seu àmbit de vida.

Cultura clàssica és una matèria eminentment interdisciplinària que ofereix un doble vessant cultural i lingüístic. El vessant cultural facilita als alumnes la comprensió i explicació de la realitat actual, n'enforteix la consciència històrica i en desenvolupa la capacitat crítica i reflexiva. El vessant lingüístic no comprèn l'estudi de les gramàtiques llatina i grega, sinó el vocabulari. La familiarització amb les llengües llatina i grega ha de fer-se mitjançant l'estudi d'un vocabulari bàsic que ajudi a reflexionar sobre les arrels del lèxic de les llengües que parla i estudia l'alumne.

Estructura del currículum

Aquests són els blocs de contingut que presenta l'assignatura de cultura clàssica:

Geografia / Història

El coneixement del passat històric representa la base sobre la qual es constitueix el progrés de qualsevol societat. La història d'Europa, en general, i del nostre país, en particular, estan marcades per les civilitzacions grega i romana; per tant el seu estudi i coneixement es converteix en una necessitat ineludible. Conèixer i valorar la cultura grecollatina, malgrat l'aparent llunyania en el temps, sense cap dubte proporciona als alumnes una visió molt més precisa i crítica del seu entorn sociocultural i lingüístic, alhora que influeix positivament en la recuperació i consolidació de molts dels valors que el marc legislatiu actual propugna com a essencials per a qualsevol ciutadà de la nostra societat.

Mitologia / Religió

Tant els éssers mitològics, sobrenaturals o no, creats per la imaginació literària dels autors grecs i romans com les figures de carn i ossos, artífexs, en uns casos, d'una acció mítica rellevant i, en d'altres, d'alguna obra literària o científica o d'una proesa amb transcendència històrica (cultural, social, científica, militar...), han servit com a models per als habitants de les ciutats més representatives del món grec i romà i han perviscut arrelats en la nostra cultura fins al moment present.

En efecte, les societats sempre han necessitat models amb els quals identificar-se i a partir dels quals formar la pròpia idiosincràsia; i els models que tenim, tant socials com culturals, són de manera fonamental grecs i llatins o, d'una manera o una altra, en deriven. Vénen de l'antiguitat grecollatina, romanen vius i afecten no tan sols l'entorn europeu, sinó també la cultura universal i, per tant, han de ser coneguts pels homes i les dones d'avui.

Per això, l'assignatura de cultura clàssica pretén posar en contacte els alumnes amb figures reals i de ficció que han perdurat fins a l'actualitat a través de les manifestacions literàries, artístiques (pictòriques, escultòriques, musicals...) i científiques, especialment. Cal que els alumnes de l'etapa obligatòria adquireixin aquest tipus de coneixements, almenys d'una manera bàsica.

L'aprenentatge dels mites que protagonitzen déus i herois constitueix un instrument per reconèixer i comprendre les fonts del coneixement de l'ésser humà (art, literatura, música, cinema, etc.) i, al mateix temps, per aprofundir en la problemàtica del pensament al llarg dels temps amb l'objectiu d'observar-ne el desenvolupament i les diferents solucions trobades.

L'estudi de les referències mitològiques de les Balears ha de tenir un apartat especial. Per comprendre el passat és important conèixer els textos dels autors que tracten tòpics com el del jardí de les Hespèrides, tant clàssics (Homer, Hesíode, Plini, Estrabó, Diodor, etc.) com de la nostra cultura (Costa i Llobera, A. M. Alcover, Francesc de Borja Moll...).

D'altra banda, l'estudi de les festes religioses, esports i espectacles permet, entre altres coses, que els alumnes compreguin com la religió de l'antiguitat clàssica es va caracteritzar per la barreja de tota mena de tradicions religioses, tant autòctones com estrangeres. Això els ha d'ajudar a valorar i respectar la diversitat religiosa i cultural de la societat d'avui dia. Els ha de possibilitar, a més, jutjar els espectacles actuals —minoritaris, com el teatre, o majoritaris, com els campionats esportius—, en tenir com a referents l'activitat dramàtica, les manifestacions esportives i els espectacles de masses de Grècia i Roma.

Art

Les manifestacions artístiques i literàries són un altre dels components més rellevants de la cultura grecollatina. Estudiar-les i analitzar-les ajudarà els alumnes a formar-se criteris estètics i a comprendre i valorar les produccions actuals.

Totes les expressions artístiques clàssiques han tingut i continuen tenint una gran influència en el món occidental: la literatura, les representacions artístiques, la música, etc. Destaca, sobretot, la literatura clàssica, que ha influït constantment i al llarg de totes les èpoques i que, juntament amb la mitologia, forma part del bagatge cultural del passat i d'avui dia en el teatre, en el cinema, en la iconografia, en la publicitat, etc.

Societat i vida quotidiana

Hi ha nombrosos elements de la vida familiar, de l'organització social, de l'activitat política, del dret, de les festes, dels jocs, dels espectacles i de les diversions que tenen les arrels en el món grecollatí, el descobriment dels quals permet als alumnes entendre el món que els envolta i els duu al convenciment de la igualtat essencial dels éssers humans.

El món de l'oci és cada dia més necessari i imprescindible en els temps en què vivim. El coneixement d'alguns aspectes de la forma de vida dels grecs i romans antics pot ser un suport perquè els alumnes n'entenguin l'evolució. Ells van saber delimitar molt bé els termes d'*otium* i *negotium*. En la lectura dels clàssics es pot observar el rellevant paper que hom donava a les festes, al teatre, als espectacles, a les diversions, a les reunions, a la conversa, a l'esport i a tot el que consideraven esbarjo de l'esperit.

Llengua i lèxic

Grècia aporta a la història d'Occident l'adaptació a una llengua indoeuropea del sistema d'escriptura més eficient, l'alfabet, veritable revolució en la història de la humanitat que constitueix el vehicle del seu llegat lingüístic i cultural. L'alfabet ens permet recollir el pensament, la creativitat i les preocupacions pròpies de la cultura grega i fa possible l'evolució d'un sistema lèxic al qual, des de llavors, acudeixen totes les llengües indoeuropees permanentment a la recerca d'arrels per expressar idees, objectes o conceptes nous.

La llengua llatina fou la primera beneficiària d'aquesta riquesa, i l'expansió històrica de Roma va escampar l'ús del llatí fins al punt de convertir-se en l'origen de moltes de les llengües d'Europa, entre les quals el català i el castellà. El llatí també esdevingué la llengua de registre i transmissió de tots els sabers. En definitiva, fou la llengua de cultura a Europa.

Per això, el caire lingüístic de la matèria és inevitable, tot i saber que el coneixement del grec i, especialment, del llatí ha d'introduir-se de manera molt elemental i sempre sota la premissa que la cultura es transmet a través de la llengua i que la cultura clàssica, en sentit ampli, té el privilegi de disposar de dues llengües. L'estudi del grec o del llatí no és, doncs, la principal finalitat, atès el caràcter de la matèria i la utilització dels mètodes propis de la geografia, la història, l'art, la literatura, etc. Resulta inevitable, però, iniciar un apropament a aquestes llengües, especialment al seu sistema lèxic, com a nexa d'unió en l'aprenentatge de les llengües que estudien els alumnes, ja que hi apareixen arrels llatines i gregues. A més, totes aquestes llengües estan emmarcades en l'àmbit cultural occidental i, per tant, clarament relacionades amb la cultura grecollatina.

Amb la introducció a l'estudi de les etimologies es vol que els alumnes aprenguin a precisar el sentit de les paraules que empren i a fer-ne un ús apropiat. Podrà millorar, així, la comprensió oral i escrita dels diferents tipus de missatges, tant científicotècnics com de comunicació en general i establir paral·lelismes i contrastos entre la pròpia llengua i altres llengües modernes.

Pervivència en l'actualitat

El concepte de *clàssic* s'entén no com una cosa estàtica, caduca i ja passada, sinó dinàmica, font i referent continu de nous avenços. En el món clàssic es troben plantejats ja els grans problemes de l'ésser humà.

Tenim un enorme deute contret amb el món clàssic en tots els àmbits de la nostra societat, que sovint formen part de la seva estructura: el concepte de ciutadà protegit per drets inalienables i obligat per deures comuns té les seves arrels en la polis grega, la democràcia com a

sistema polític només és comprensible si se'n coneixen l'origen a Grècia i les raons socials que el motivaren, les lleis que ens protegeixen i que ens obliguen deuen gran part de la seva essència al dret romà, i a Roma es fonamenta la concepció del poder en benefici de tots.

D'altra banda, l'evolució i les transformacions que en el camp científic han determinat la situació del món actual no serien comprensibles si es prescindís del coneixement d'aquells que posaren els fonaments de la ciència occidental i de les llengües que encara avui serveixen de base per a la terminologia científica.

Orientacions metodològiques

Les línies metodològiques fonamentals que poden aplicar els professors de cultura clàssica, sempre pensant en la consecució dels objectius de l'assignatura, es basen en els principis següents:

Facilitar l'aprenentatge autònom. En aquest sentit, s'han de proposar activitats que exigeixin que els alumnes, a partir d'una sèrie d'exemples, estableixin les pròpies conclusions, o bé que duguin a terme una recerca de dades en diferents fonts i, després d'un procés d'anàlisi, elaborin un informe i estableixin les pròpies conclusions.

Fomentar l'esforç personal. Regularment, s'ha de proposar als alumnes tasques que hagin de desenvolupar de manera individual i conscienciar-los que és l'esforç quotidià allò que els permet assolir els objectius de l'assignatura. Aquestes tasques han de consistir no tan sols en la realització d'exercicis, sinó també en la cerca d'informació i en l'exploració de la pròpia creativitat dels alumnes. S'ha de donar també molta importància al lliurament en el termini convingut de les tasques proposades.

Anticipar-se a les necessitats educatives dels alumnes. Els professors no s'han d'adaptar als estudiants per deixar-los on són, sinó per provocar que avancin. És necessari saber el nivell dels alumnes, els seus coneixements previs, per avançar partint del que dominen i ajudar-los a assolir l'objectiu d'ensenyament fixat.

Motivar utilitzant una metodologia variada. En aquest sentit, a més de les activitats més clàssiques, es pot recórrer a d'altres amb l'ajut de les tecnologies de la informació i la comunicació, sense oblidar l'ús de mitjans audiovisuals. Es pot usar també premsa, lectura de textos, elaboració d'informes i totes aquelles possibilitats que els nostres mitjans o el tema que es vulgui desenvolupar permetin, incloent-hi el comentari o l'explicació magistral dels professors. També pot resultar d'utilitat l'ús d'agrupaments diversos, segons el tipus d'activitat.

Motivar per participar en les decisions de classe. Els alumnes s'han de sentir coresponsables del desenvolupament de la classe de cultura clàssica, mitjançant la seva participació en la presa de decisions sobre l'organització de la classe, la distribució del currículum, el tema d'un treball o altres activitats. A més de tenir un efecte motivador que s'ha d'aprofitar, contribueix al desenvolupament de l'autonomia i iniciativa personal dels alumnes.

Motivar mitjançant el desafiament. La realització de tasques de dificultat progressiva o la planificació i la participació en projectes d'indagació o investigació, que poden tenir certa complexitat, la poden aprofitar els professors per generar en els alumnes una sensació de desafiament, un repte, especialment quan es transmet al grup d'alumnes la idea que es troba immers en un projecte pioner o d'investigació.

Afavorir un aprenentatge funcional tant de l'estudi de la llengua com del món clàssic. Aquest aspecte es planteja des de la perspectiva del llegat que ens han deixat els grecs i els romans. Reconèixer-lo fa que els alumnes entenguin millor el funcionament de les llengües que empen i, per tant, que en facin un ús més precís. A més, facilita la comprensió dels referents històrics, socials i artístics de la societat actual. L'ús dels procediments variats assenyalats també dota els alumnes de recursos que els poden ser útils en la vida acadèmica i professional posterior.

Individualitzar el procés d'ensenyament, aprenentatge i avaluació. Es poden emprar tècniques de personalització del procés docent establint un diàleg amb els alumnes sobre la metodologia didàctica, les diverses opcions disponibles i donar certes possibilitats d'elecció al respecte.

Els criteris d'avaluació estan interrelacionats amb les competències clau, amb els objectius i amb els blocs de contingut de l'assignatura. D'aquesta manera, l'avaluació ha de tenir en compte els aprenentatges dels alumnes i centrar-se en el grau d'adquisició de les competències i objectius esmentats, a través del desenvolupament dels continguts.

Per saber si els alumnes han aconseguit els objectius de cultura clàssica és recomanable utilitzar diverses formes o instruments d'avaluació. Els treballs que es facin poden ser de caràcter individual o en grup, escrits i orals, i s'han de basar, en general, en la cerca d'informació i dades sobre qüestions mitològiques i de personatges històrics en manuals, revistes científiques, Internet...; en enregistraments en què els alumnes intervinguin i dramatitzin esdeveniments històrics de Grècia i Roma o mites i llegendes destacades, i en la confecció i disseny de presentacions electròniques o pàgines web senzilles sobre festes, esports i espectacles dels grecs i romans en què estiguin integrats sistemes d'àudio i vídeo, imatges fixes i animades, cites, textos o hipertextos, entre altres opcions.

En aquests treballs s'ha de valorar, per exemple, el grau d'elaboració personal o col·lectiu, la forma d'expressió, l'originalitat, la creativitat, la claredat en l'exposició, l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació... Per a les qüestions de lèxic grec el quadern de classe pot

ser un instrument d'avaluació adequat.

Mitjançant l'estudi de l'assignatura optativa de cultura clàssica els alumnes poden aconseguir, de manera satisfactòria, les capacitats i competències que es proposen en l'educació secundària obligatòria, així com adquirir una formació cultural de caràcter humanístic i una mínima formació bàsica lingüística, fonamentalment de caràcter lèxic, que els capaciti i els prepari per seguir el seu procés d'aprenentatge.

En general, s'ha de procurar participar en activitats que comportin encontres o experiències amb l'entorn cultural i artístic o que impliquin una anàlisi contrastiva de les llengües objecte d'estudi, especialment les que són oficials a les Illes Balears. Per això, en l'assignatura de cultura clàssica a l'ensenyament secundari obligatori seria convenient aconseguir la implicació de les famílies per fomentar l'interès dels alumnes pel món clàssic. En aquest sentit es pot facilitar informació sobre activitats que es desenvolupen en l'entorn al voltant del món clàssic: Festival de Teatre Grecollatí de les Illes Balears, tallers de cultura clàssica, cinema de tema grecollatí, etc.; i també convidar les famílies a explorar l'enorme patrimoni arqueològic, cultural i artístic que ens ha llegat la civilització romana (Pol·lèntia, museu arqueològic...).

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

L'assignatura específica de cultura clàssica contribueix directament a desenvolupar molts aspectes i dimensions de les competències clau. Per garantir la contribució d'aquesta matèria al desenvolupament de les capacitats subjacents en cadascuna d'aquestes competències bàsiques, hom suggereix considerar una sèrie de principis didàctics i estratègies per treballar els continguts prioritaris que permetin la consecució de les esmentades competències.

Comunicació lingüística

A l'adquisició de la competència en comunicació lingüística es contribueix des del bloc 6 d'aquesta assignatura. L'estudi del lèxic d'origen grec, dels procediments per formar el vocabulari bàsic i culte que forma gran part de la terminologia científica i tècnica actual, i l'aprenentatge dels lexemes, prefixos i sufixos llatins permet que els alumnes millorin la comprensió i l'expressió oral i escrita, no tan sols en la llengua pròpia, sinó també en la llengua o llengües estrangeres que estudien, així que es potencia d'aquesta manera l'habilitat per utilitzar el llenguatge com a instrument de comunicació.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

La competència matemàtica i les competències bàsiques en ciència i tecnologia es treballen de diverses maneres: en reconèixer en l'alfabet grec les lletres usades en el llenguatge matemàtic; en situar en eixos cronològics els principals períodes de la història grecollatina; en conèixer la divisió del calendari a Grècia i, especialment, a Roma i veure l'equivalència amb el nostre calendari; en analitzar les aportacions grecollatines en el traçat de les nostres ciutats i en la construcció d'edificis, així com les aportacions tecnològiques més significatives del món antic, i, igualment, en tractar la filosofia al món antic com l'eix bàsic i el punt de partida de l'avenç científic a occident.

Competència digital

La contribució de l'assignatura a la competència en el tractament de la informació i competència digital s'aconsegueix mitjançant l'especial ús dels mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació com a eina no tan sols per a l'aprenentatge del lèxic grec a través de glossaris elaborats pels professors i disponibles a la xarxa, sinó també per a la cerca, selecció, enregistrament i tractament de la informació i per a la posterior producció visual, oral i escrita. Aquests recursos, com els repertoris digitals didàctics (bases d'imatges, entorns d'autor, enciclopèdies i diccionaris en línia, webquestes...) i projectes o portals educatius a la xarxa de caràcter específic, poden ser especialment útils per a la documentació i informació sobre els continguts d'aquest currículum.

Aprendre a aprendre

La competència d'aprendre a aprendre s'estableix en tant que l'assignatura de cultura clàssica desenvolupa capacitats com l'atenció, la concentració, la memòria i la motivació. Cal que els alumnes siguin conscients de l'esforç que fan per aconseguir els seus objectius —i, si escau, reconduir-ne el procés d'aprenentatge, tant del que saben com del que necessiten saber per millorar— i de com optimitzar allò que han après per aplicar-ho a la vida diària. Treballs i activitats fets a través de centres d'interès, nuclis temàtics o projectes de caràcter interdisciplinari relacionats amb altres matèries de l'etapa poden permetre assolir aquesta competència; amb ells els alumnes tenen la possibilitat de consultar, cercar i contrastar informació i acceptar els errors i aprendre dels altres.

Competències socials i cíviques

A través d'aquesta assignatura s'afavoreix també el progrés en la competència social i cívica, en fer possible comprendre el context social en què vivien i actuaven els personatges mítics i, especialment, els històrics del món grecoromà. El judici de les accions mítiques i de les obres i gestes històriques permet fer raonaments crítics i vàlids sobre els comportaments socials d'avui.

D'altra banda, en estudiar diverses manifestacions socials com són les festes religioses, esports i espectacles s'ajuda a comprendre les aportacions que Grècia i Roma han fet en aquest àmbit a l'evolució i progrés de la humanitat i ofereix un sentiment de pertinença a la cultura occidental europea.

Referent a això, exemples de convivència i de tolerància no en falten a Grècia i Roma, dos pobles que van inventar i perfeccionar la democràcia i que constitueixen un referent històric d'organització social, de participació de la ciutadania en la vida pública i de delimitació dels drets i deures dels individus i de les col·lectivitats.

La lectura de traduccions de textos grecs i llatins implica entendre, a més, altres realitats socials que afavoreixen la interpretació correcta de les obres literàries en el seu context històric, de manera que constitueixen un gran instrument per a l'educació en valors.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

El desenvolupament de la responsabilitat, la perseverança, la creativitat i la capacitat de triar, així com d'utilitzar procediments que exigeixen planificar, avaluar diferents possibilitats i prendre decisions a l'hora de treballar els continguts de cultura clàssica, contribueix a potenciar la competència de sentit d'iniciativa i esperit emprenedor i permet als alumnes aprendre al llarg de tota la vida, tal com recomana el Consell d'Europa. Amb aquesta competència es pretén, a més a més, que els alumnes siguin capaços d'emprendre, desenvolupar i avaluar projectes en els quals treballin de manera individual o en equip sobre els continguts culturals de l'assignatura. En aquest sentit, els treballs i les activitats obliguen els alumnes a disposar d'habilitats socials per relacionar-se, cooperar i treballar en equip, destreses que afavoreixen la consecució d'aquesta competència.

Finalment, l'adquisició i l'ampliació del vocabulari dels alumnes gràcies al coneixement de les arrels d'origen grec els proporciona la confiança en si mateixos que comporta el desenvolupament d'habilitats relacionals i socials pròpies d'aquesta competència.

Consciència i expressions culturals

Entre aquestes, l'aportació de cultura clàssica a la competència de consciència i expressions culturals és especialment rellevant. Diversos blocs de continguts estan orientats a l'aproximació dels alumnes a la pervivència del patrimoni cultural i artístic gràcies a la interpretació i valoració de les obres de la literatura grega i romana. S'intenta despertar en els alumnes no tan sols l'interès pels personatges històrics i de ficció més famosos, amb tot el que inclou el seu marc històric, polític i social, sinó també el desig de desenvolupar una capacitat estètica i creadora que mostri un coneixement bàsic de les diferents manifestacions culturals i artístiques. Aquí resulta interessant programar activitats que permetin establir comparacions entre les festes religioses, esports i espectacles de l'antiguitat amb els de l'actualitat per facilitar la identificació dels alumnes amb les manifestacions del passat com a germen de les d'avui.

Objectius específics

L'ensenyament de la cultura clàssica a l'etapa d'educació secundària obligatòria té com a objectiu que els alumnes desenvolupin les capacitats següents:

1. Identificar el marc geogràfic en què es desenvoluparen les civilitzacions grega i llatina i les fites més importants de la seva història, diferenciar-ne les etapes i establir relacions amb altres cultures anteriors i posteriors.
2. Conèixer els principals déus i herois de la mitologia clàssica i ser capaç d'identificar-los pels seus atributs en obres d'art antigues i modernes de diferent tipus.
3. Identificar els trets fonamentals de la religió grecoromana i les manifestacions rituals que s'hi associen, com ara el teatre o els jocs atlètics.
4. Identificar els aspectes rellevants de l'art i la literatura grecoromans i constatar-ne la pervivència en el patrimoni cultural i artístic.
5. Conèixer les característiques bàsiques dels sistemes polítics que es donaren a Grècia i Roma; l'organització social i familiar, la vida quotidiana i el temps d'oci; reconèixer-ne la pervivència en el món actual, i fer-ne una valoració crítica.
6. Reconèixer la influència del món romà a les Illes Balears en diversos aspectes: arqueològic, lingüístic, econòmic i social.
7. Conèixer els diferents tipus d'escriptura i, especialment, les característiques de l'escriptura alfabètica.
8. Reconèixer l'origen grecolatí de la majoria de les llengües d'Espanya i de gran part d'Europa.
9. Millorar l'expressió oral i escrita en català i en castellà mitjançant l'adquisició de termes llatins i d'helenismes.
10. Reflexionar sobre els mecanismes de la llengua llatina per formar paraules per entendre'n la conformació en català i en castellà, conèixer algunes de les regles fonamentals d'evolució fonètica del llatí al català i aplicar-les en exemples que es proporcionin.

11. Desenvolupar el sentiment de pertinença a la unitat política i cultural que és Europa, la base de la qual es troba en el món clàssic, amb actituds de tolerància i respecte cap als seus diferents pobles i cap als d'altres zones del món.

12. Utilitzar críticament diverses fonts d'informació i diferents suports per construir el propi aprenentatge.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

Primer cicle

BLOC 1. GEOGRAFIA
Continguts
Interpretació i elaboració de mapes i gràfics del marc geogràfic de les civilitzacions grega i romana. Reconeixement de descobridors, llocs i dades arqueològiques. Influx del marc geogràfic en el desenvolupament de les civilitzacions grega i romana.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables
1. Localitzar en un mapa fites geogràfiques rellevants per al coneixement de les civilitzacions grega i romana. <i>1.1. Assenyala sobre un mapa el marc geogràfic en el qual se situen el moment d'apogeu de les civilitzacions grega i romana, delimita l'àmbit d'influència de cadascuna i ubica amb relativa precisió els punts geogràfics, ciutats o restes arqueològiques més coneguts per la seva rellevància històrica.</i> 2. Identificar i descriure, a grans trets, el marc geogràfic en el qual es desenvolupen les cultures de Grècia i Roma en el moment d'apogeu. <i>2.1. Enumera aspectes del marc geogràfic que poden ser considerats determinants per comprendre les circumstàncies que donen lloc a l'apogeu de les civilitzacions grega i romana i explica els factors principals que justifiquen aquesta rellevància.</i>
BLOC 2. HISTÒRIA
Continguts
Principals fets històrics de la civilització grega i romana: etapes, personatges importants, fets rellevants. Connexions entre la història de Grècia i Roma i la d'altres civilitzacions.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables
1. Identificar algunes fites essencials en la història de Grècia i Roma i conèixer-ne les repercussions. <i>1.1. Descriu les principals fites de la història de Grècia i Roma, identifica les circumstàncies que les originen, els principals actors, les seves conseqüències i en mostra amb exemples la influència en la nostra història.</i> 2. Identificar i descriure el marc històric en el qual es desenvolupa la cultura de Grècia i Roma. <i>2.1. Distingeix, a grans trets, les diferents etapes de la història de Grècia i Roma i esmenta les principals fites associades a cadascuna.</i> <i>2.2. Estableix relacions entre determinades fites de la història de Grècia i Roma i d'altres associades a altres cultures.</i> <i>2.3. Situa dins un eix cronològic el marc històric en el qual es desenvolupen les civilitzacions grega i romana i identifica les connexions més importants que presenten amb altres civilitzacions anteriors i posteriors.</i>
BLOC 3. MITOLOGIA
Continguts
Principals déus i herois de la mitologia grecollatina: denominació en grec i llatí dels principals déus, trets que els caracteritzen, atributs i àmbit d'influència. Els grans cicles mítics de l'antiguitat grecollatina. Reconeixement de mites i personatges mitològics en les manifestacions artístiques i literàries posteriors al món clàssic, especialment en l'art i la literatura de les Illes Balears. Diferenciació i classificació dels distints tipus de personatge mític (déu, deessa, heroi, heroïna...).
Mites i herois. Relació dels mites grecs amb la rondallística popular de les Illes Balears.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables
1. Conèixer els principals déus de la mitologia grecollatina. <i>1.1. Pot anomenar amb la denominació grega i llatina els principals déus i herois de la mitologia grecollatina i assenyalar els trets que els caracteritzen, els seus atributs i el seu àmbit d'influència.</i> 2. Conèixer els mites i herois grecollatins i establir semblances i diferències entre els mites i herois antics i els actuals. <i>2.1. Assenyala semblances i diferències entre els mites de l'antiguitat clàssica i els pertanyents a altres cultures i en compara el tractament en la literatura o en la tradició religiosa.</i> <i>2.2. Compara els herois de la mitologia clàssica amb els actuals, assenyala les semblances i les principals diferències entre els uns i els altres i les associa a altres trets culturals propis de cada època.</i> <i>2.3. Reconeix referències mitològiques en les arts plàstiques, sempre que siguin clares i senzilles i descriu, a través de l'ús que se'n fa, els aspectes bàsics que en cada cas s'associen a la tradició grecollatina.</i>
BLOC 4. ART
Continguts

Art clàssic com a generador de models per a la posteritat.
Grecs i art. Pervivència dels models clàssics en tots els tipus de manifestacions artístiques.
Arquitectura i escultura a Grècia i Roma. Principals obres i models.
Art clàssic a l'Estat espanyol.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer les característiques fonamentals de l'art clàssic i relacionar manifestacions artístiques actuals amb els seus models clàssics.
 - 1.1. *Reconeix en imatges les característiques essencials de l'arquitectura grega i romana i identifica raonadament mitjançant elements visibles l'ordre arquitectònic a què pertanyen els monuments més significatius.*
 - 1.2. *Reconeix en imatges les escultures gregues i romanes més cèlebres, les enquadra en un període històric i hi identifica motius mitològics, històrics o culturals.*
 - 1.3. *Describeix les característiques i explica la funció de les principals obres arquitectòniques de l'art grec (temples i teatres) i il·lustra amb exemples la seva influència en models posteriors.*
2. Conèixer alguns dels monuments clàssics més importants del patrimoni espanyol.
 - 2.1. *Localitza en un mapa i descriu els monuments clàssics més significatius que formen part del patrimoni espanyol i n'identifica a partir d'elements concrets l'estil i la cronologia aproximada.*

BLOC 5. SOCIETAT I VIDA QUOTIDIANA**Continguts**

Societat grega: vida quotidiana i formes de govern. La polis.
Societat romana, de la república a l'imperi: vida quotidiana i institucions.
Oci a Grècia i Roma: Jocs Olímpics, *ludi circenses*, el teatre.
Comparació entre organització políticocultural i vida privada a Roma i a l'actualitat.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer les característiques de les principals formes d'organització política presents al món clàssic i establir semblances i diferències entre elles.
 - 1.1. *Anomena els principals sistemes polítics de l'antiguitat clàssica i en descriu, de cadascun, la forma de distribució i exercici del poder, les institucions existents, el paper que aquestes exerceixen i els mecanismes de participació política.*
2. Conèixer les característiques, l'evolució i la pervivència en la societat actual de les classes socials a Grècia i Roma.
 - 2.1. *Describeix l'organització de la societat grega i romana, explica les característiques de les diferents classes socials i els papers assignats a cadascuna, relaciona aquests aspectes amb els valors cívics existents en l'època i els compara amb els actuals.*
3. Conèixer la composició de la família i els rols assignats als seus membres.
 - 3.1. *Identifica i explica els diferents papers que exerceixen dins la família cadascun dels membres i identifica i explica a través d'ells estereotips culturals i els compara amb els actuals.*
4. Identificar les principals formes de feina i de lleure existents en l'antiguitat.
 - 4.1. *Identifica i descriu formes de feina i les relaciona amb els coneixements científics i tècnics de l'època i n'explica la influència en el progrés de la cultura occidental.*
 - 4.2. *Describeix les principals formes de lleure de les societats grega i romana i n'analitza la finalitat, els grups als quals van dirigides i la funció en el desenvolupament de la identitat social.*
 - 4.3. *Explica l'origen i la natura dels Jocs Olímpics, els compara i en destaca la importància respecte a altres festivitats d'aquest tipus existents a l'època.*

BLOC 6. LLENGUA I LÈXIC**Continguts**

Origen de l'escriptura. Tipologies.
Diferenciació dels tipus d'escriptura. Alfabet grec i llatí.
Llatí i grec, llengües indoeuropees.
Llengües romàniques.
Llengües a l'Estat espanyol.
Reconeixement d'arrels gregues i llatines en el vocabulari científicotècnic del català i del castellà.
Derivació i composició sobre bases gregues i llatines. Prefixos i sufixos més productius.
Hel·lenismes. Llatínismes. Paraules patrimonials, cultismes i semicultismes.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer l'existència de diversos tipus d'escriptura i distingir-los entre si.
 - 1.1. *Reconeix diferents tipus d'escriptura, els classifica d'acord amb la seva natura i n'explica algun dels trets que en distingeixen uns dels altres.*
2. Distingir diferents tipus d'alfabets usats en l'actualitat.
 - 2.1. *Anomena i descriu els trets principals dels alfabets més utilitzats al món occidental i els diferencia d'altres tipus d'escriptures.*
3. Conèixer l'origen comú de diferents llengües.
 - 3.1. *Enumera i localitza en un mapa les principals branques de la família de les llengües indoeuropees.*

4. Comprendre l'origen comú de les llengües romàniques.

4.1. *Descrui l'evolució de les llengües romàniques a partir del llatí com un procés històric i explica i il·lustra amb exemples els elements que n'evidencien de manera més visible l'origen comú i el parentiu existent entre elles.*

5. Identificar les llengües romàniques i no romàniques de la península Ibèrica i localitzar-les en un mapa.

5.1. *Identifica les llengües que es parlen a Espanya, diferencia pel seu origen les romàniques de les no romàniques i delimita en un mapa les zones en les quals s'utilitzen.*

6. Identificar lèxic comú, tècnic i científic d'origen grecollatí en la pròpia llengua i assenyalar-ne la relació amb les paraules llatines o gregues originàries.

6.1. *Reconeix i explica el significat d'alguns dels hel·lenismes i llatínisms més freqüents utilitzats en el lèxic de les llengües parlades a Espanya i n'explica el significat a partir del terme d'origen.*

6.2. *Explica el significat de paraules a partir de la descomposició i l'anàlisi etimològica de les seves parts.*

6.3. *Pot definir alguns termes científicotècnics d'origen grecollatí partint del significat de les paraules llatines o gregues de les quals procedeixen.*

BLOC 7. PERVIVÈNCIA EN L'ACTUALITAT

Continguts

Transmissió de la cultura clàssica fins als nostres dies. Panorama general.

Pervivència d'elements lingüístics i de temes literaris en les llengües de la Comunitat Autònoma i la literatura occidental contemporània.

Empremta clàssica en l'arquitectura i en l'art presents a les Illes Balears.

Presència de la civilització clàssica en l'organització social i política. Comparació amb els paradigmes actuals.

Explicació mítica i explicació racional. Religió i mites clàssics en la literatura i en les arts modernes. El concepte d'*heroï* en el pensament occidental.

Comparació entre aspectes de la vida quotidiana grega i romana i l'actual. Observació i contrast de l'arquitectura i l'urbanisme clàssic amb l'actual i influència artística.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer la presència de la civilització clàssica en les arts i en l'organització social i política.

1.1. *Assenjala i descrui alguns aspectes bàsics de la cultura i la civilització grecollatina que han perviscut fins a l'actualitat i en demostra la vigència en una i altra època mitjançant exemples.*

2. Conèixer la pervivència de la mitologia i els temes llegendaris en les manifestacions artístiques actuals.

2.1. *Demostra la pervivència de la mitologia i els temes llegendaris mitjançant exemples de manifestacions artístiques contemporànies en les quals són presents aquests motius.*

3. Identificar els aspectes més importants i la presència de la història de Grècia i Roma al nostre país i reconèixer les empremtes de la cultura romana en diversos aspectes de la civilització actual.

3.1. *Esmenta i explica alguns exemples concrets en els quals es posa de manifest la influència que el món clàssic ha tingut en la història i les tradicions del nostre país.*

4. Fer treballs d'investigació sobre la pervivència de la civilització clàssica en l'entorn utilitzant les tecnologies de la informació i la comunicació.

4.1. *Empra les tecnologies de la informació i la comunicació per recollir informació i fer treballs d'investigació sobre la pervivència de la civilització clàssica en la nostra cultura.*

Quart curs

BLOC 1. GEOGRAFIA

Continguts

Interpretació i elaboració de mapes i gràfics del marc geogràfic de les civilitzacions grega i romana.

Localització geogràfica de llocs i fites rellevants de la civilització grega i romana.

Descripció dels marcs geogràfics i la seva evolució al llarg de la història de Grècia i Roma.

Influx del marc geogràfic en el desenvolupament de les civilitzacions grega i romana.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Localitzar en un mapa fites geogràfiques i enclavaments concrets rellevants per al coneixement de les civilitzacions grega i romana.

1.1. *Assenjala sobre un mapa el marc geogràfic en el qual se situen en diferents períodes les civilitzacions grega i romana, en delimita l'àmbit d'influència, estableix connexions amb altres cultures pròximes i ubica amb precisió punts geogràfics, ciutats o restes arqueològiques conegudes per la seva rellevància històrica.*

2. Descriure els diferents marcs geogràfics en els quals es desenvolupen les civilitzacions grega i romana al llarg de la història.

2.1. *Enumera aspectes del marc geogràfic que poden ser considerats determinants en el desenvolupament de les civilitzacions grega i llatina i aporta exemples per il·lustrar i justificar els seus plantejaments.*

BLOC 2. HISTÒRIA

Continguts

Grècia clàssica en el seu marc històric. Períodes i fets rellevants.

Orígens de Roma. Del mite a la història.

Roma i l'Imperi romà en el seu marc històric. Períodes i fets rellevants.

Divisió social a Grècia i Roma.

Hispania romana. Conquesta i romanització de les Illes Balears. Estudi de les restes arqueològiques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar, descriure i explicar el marc històric en el qual es desenvolupen les civilitzacions grega i romana.

1.1. Sap emmarcar determinats fets històrics en la civilització i període històric corresponent, els posa en context i els relaciona amb altres circumstàncies contemporànies.

2. Conèixer les principals característiques dels diferents períodes de la història de Grècia i Roma, elaborar i saber situar en un eix cronològic fets històrics.

2.1. Distingeix amb precisió les diferents etapes de la història de Grècia i Roma i esmenta i situa en el temps les principals fites associades a cadascuna.

2.2. Explica el procés de transició que es produeix entre diferents etapes de la història de Grècia i Roma i descriu les circumstàncies que intervenen en el pas d'unes a les altres.

2.3. Elabora eixos cronològics en els quals es representen fites històriques rellevants, consultant o no fonts d'informació diferents.

2.4. Situa dins un eix cronològic el marc històric en el qual es desenvolupen les civilitzacions grega i romana, assenyalant diferents períodes i identifica per a cadascun les connexions més importants que presenten amb altres civilitzacions.

3. Conèixer les característiques i l'evolució de les classes socials a Grècia i Roma.

3.1. Descriu les principals característiques i l'evolució dels diferents grups que componen les societats grega i romana.

4. Conèixer les característiques fonamentals de la romanització d'Hispania.

4.1. Explica la romanització d'Hispania, en descriu les causes i en delimita les diferents fases.

4.2. Enumera, explica i il·lustra amb exemples els aspectes fonamentals que caracteritzen el procés de la romanització d'Hispania i n'assenyala la influència en la història posterior del nostre país.

BLOC 3. RELIGIÓ**Continguts**

Principals déus i herois de la mitologia grecollatina: denominació en grec i llatí dels principals déus, trets que els caracteritzen, atributs i àmbit d'influència.

Grans cicles mítics de l'antiguitat grecollatina.

Reconeixement de mites i personatges mitològics en les manifestacions artístiques i literàries posteriors al món clàssic, especialment en l'art i la literatura de les Illes Balears.

Diferenciació i classificació dels distints tipus de personatge mític (déu, deessa, heroi, heroïna...).

Mites i herois. Concepte de *mite* en l'actualitat.

Mite i religió a Grècia. El pas del *μῦθος* al *λόγος*.

Religiositat romana. Expansió del cristianisme.

Esport a l'antiguitat: els Jocs a la Grècia clàssica.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer els principals déus de la mitologia grecollatina.

1.1. Pot anomenar amb la denominació grega i llatina els principals déus i herois de la mitologia grecollatina, assenyalant els trets que els caracteritzen, els seus atributs i el seu àmbit d'influència, n'explica la genealogia i estableix les relacions entre els diferents déus.

2. Conèixer els mites i herois grecollatins i establir semblances i diferències entre els mites i herois antics i els actuals.

2.1. Identifica dins l'imaginari mític déus, semidéus i herois i explica els principals aspectes que en diferencien uns dels altres.

2.2. Assenyalant semblances i diferències entre els mites de l'antiguitat clàssica i els pertanyents a altres cultures i en compara el tractament en la literatura o en la tradició religiosa.

2.3. Reconeix i il·lustra amb exemples la pervivència del mític i de la figura de l'heroi en la nostra cultura, analitza la influència de la tradició clàssica en aquest fenomen, assenyalant les principals semblances i diferències que s'observen entre ambdós tractaments i les associa a altres trets culturals propis de cada època.

3. Conèixer i comparar les característiques de la religiositat i religió grecollatina amb les actuals.

3.1. Enumera i explica les principals característiques de la religió grega, les posa en relació amb altres aspectes bàsics de la cultura hel·lènica i estableix comparacions amb manifestacions religioses pròpies d'altres cultures.

3.2. Distingeix la religió oficial de Roma dels cultes privats i explica els trets que en són propis.

4. Relacionar i establir semblances i diferències entre les manifestacions esportives de la Grècia clàssica i les actuals.

4.1. Descriu les manifestacions esportives associades a cultes rituals en la religió grega, n'explica la pervivència al món modern i estableix semblances i diferències amb els valors culturals a què s'associen en cada cas.

BLOC 4. ART**Continguts**

Art clàssic com a generador de models per a la posteritat.

Grecs i art. Pervivència dels models clàssics en tots els tipus de manifestacions artístiques.

Arquitectura i escultura a Grècia i Roma. Principals obres i models.

Art clàssic a l'Estat espanyol.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer les característiques fonamentals de l'art clàssic i relacionar manifestacions artístiques actuals amb els models clàssics.

1.1. Reconeix les característiques essencials de l'arquitectura grega i romana, identifica l'ordre arquitectònic a què pertanyen diferents monuments en imatges no preparades prèviament i utilitza elements visibles per raonar la resposta.

1.2. Reconeix escultures gregues i romanes en imatges no preparades prèviament, les enquadra en un període històric i hi identifica motius mitològics, històrics o culturals.

1.3. Elabora eixos cronològics, hi situa aspectes relacionats amb l'art grecollatí i els associa a altres manifestacions culturals o a fites històriques.

1.4. Descriu les característiques, els principals elements i la funció de les grans obres públiques romanes i n'explica i il·lustra amb exemples la importància per al desenvolupament de l'Imperi i la influència en models urbanístics posteriors.

2. Conèixer i saber localitzar els principals monuments clàssics del patrimoni espanyol i europeu.

2.1. Localitza en un mapa els principals monuments clàssics del patrimoni espanyol i europeu, n'identifica l'estil i cronologia aproximada a partir d'elements concrets.

BLOC 5. LITERATURA**Continguts**

Trets distintius dels gèneres literaris en l'antiguitat clàssica.

Teatre grec: tragèdia i comèdia.

Formes teatrals gregues com a origen de les manifestacions posteriors d'aquest art i com a font de pensament i d'educació a l'antiguitat.

Naixement de la poesia a Grècia. Poesia èpica. Homer. Poesia lírica.

Prosa grega: historiografia i oratòria.

Prosa llatina. Historiografia. Oratòria. Ciceró.

Poesia a Roma.

Epopèia romana. Virgili.

Teatre a Roma. Comèdia romana.

Gèneres i formes literàries actuals de procedència clàssica.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer les principals característiques dels gèneres literaris grecollatins i la seva influència en la literatura posterior.

1.1. Comenta textos senzills d'autors clàssics, identifica a través de trets concrets el gènere i l'època a què pertanyen i els associa a altres manifestacions culturals contemporànies.

1.2. Elabora eixos cronològics, hi situa aspectes relacionats amb la literatura grecollatina i els associa a altres manifestacions culturals o a fites històriques.

2. Conèixer les fites essencials de les literatures grega i llatina com a base literària de la cultura europea i occidental.

2.1. Reconeix a través de motius, temes o personatges la influència de la tradició grecollatina en textos d'autors contemporanis; se'n serveix per comprendre i explicar la pervivència dels gèneres i dels temes procedents de la cultura grecollatina, i en descriu els aspectes essencials i els diferents tractaments que reben.

BLOC 6. LLENGUA I LÈXIC**Continguts**

Origen i funció de l'escriptura. Tipologies.

Origen de l'alfabet grec i llatí. Tipus d'alfabets.

Pervivència dels alfabetes grec i llatí en l'actualitat.

Llatí i grec, llengües indoeuropees.

Llengües romàniques.

Llengües a l'Estat espanyol.

Reconeixement d'arrels gregues i llatines en el vocabulari científicotècnic del català i del castellà.

Evolució del lèxic a les llengües romàniques i influència en les no romàniques.

Derivació i composició sobre bases gregues i llatines. Prefixos i sufixos més productius.

Terminologia científicotècnica d'origen grecollatí.

Hel·lenismes. Llatinismes. Paraules patrimonials, cultismes i semicultismes.

Criteris d'avaluació**Estàndards d'aprenentatge avaluable**

1. Conèixer l'existència de diversos tipus d'escriptura, distingir-los i comprendre'n les funcions.

1.1. Reconeix diferents tipus d'escriptura, els classifica d'acord amb la seva natura i la seva funció i descriu els trets que en distingeixen uns dels altres.

2. Conèixer l'origen de l'alfabet i distingir diferents tipus d'alfabets usats en l'actualitat.

- 2.1. Anomena i descriu els trets principals dels alfabetos més utilitzats al món occidental, n'explica l'origen i els diferencia d'altres tipus d'escriptures.
3. Reconèixer la presència d'elements dels alfabetos grec i llatí en els alfabetos actuals.
- 3.1. Explica la influència dels alfabetos grec i llatí en la formació dels alfabetos actuals i assenyalen en aquest darrer la presència de determinats elements presos del primer.
4. Conèixer l'origen comú de diferents llengües.
- 4.1. Enumera i localitza en un mapa les principals branques de la família de les llengües indoeuropees, assenyalen els idiomes moderns que deriven de cadascuna i assenyalen aspectes lingüístics que n'evidencien el parentiu.
5. Identificar les llengües europees romàniques i no romàniques i localitzar-les en un mapa.
- 5.1. Identifica les llengües que es parlen a Europa i a Espanya, diferencia per origen les romàniques de les no romàniques i delimita en un mapa les zones en les quals s'utilitzen.
6. Identificar l'origen grecollatí del lèxic de les llengües d'Espanya i d'altres llengües modernes.
- 6.1. Reconeix i explica el significat d'alguns dels hel·lenismes i llatinismes més freqüents utilitzats en el lèxic de les llengües parlades a Espanya i d'altres llengües modernes a partir del terme d'origen.
- 6.2. Explica el significat de paraules a partir de la descomposició i l'anàlisi etimològica de les seves parts.
- 6.3. Identifica i diferencia amb seguretat cultismes i termes patrimonials i els relaciona amb el terme d'origen sense necessitat de consultar diccionaris o altres fonts d'informació.
7. Analitzar els processos d'evolució en les llengües romàniques.
- 7.1. Explica els processos d'evolució d'alguns termes des de l'ètim llatí fins als respectius derivats en diferents llengües romàniques, descriu alguns dels fenòmens fonètics produïts i els il·lustra amb altres exemples.
- 7.2. Fa evolucions del llatí al castellà o al català aplicant les regles fonètiques d'evolució.
8. Conèixer i utilitzar amb propietat terminologia científicotècnica d'origen grecollatí.
- 8.1. Explica a partir de la seva etimologia termes d'origen grecollatí propis del llenguatge científicotècnic i sap usar-los amb propietat.
9. Constatar l'influx de les llengües clàssiques en llengües que no en deriven.
- 9.1. Demostra l'influx del llatí i el grec sobre les llengües modernes servint-se d'exemples per il·lustrar la pervivència en aquestes llengües d'elements lèxics, morfològics i sintàctics heretats d'aquelles.

BLOC 7. PERVIVÈNCIA EN L'ACTUALITAT**Continguts**

Transmissió de la cultura clàssica fins avui dia. Panorama general.

Pervivència d'elements lingüístics i de temes literaris en les llengües de la Comunitat Autònoma i la literatura occidental contemporània.

Empremta clàssica en l'arquitectura i en l'art presents a les Illes Balears.

Presència de la civilització clàssica en l'organització social i política. Comparació amb els paradigmes actuals.

Explicació mítica i explicació racional. La religió i els mites clàssics en la literatura i en les arts modernes. Concepte d'*heroï* en el pensament occidental.

Comparació entre aspectes de la vida quotidiana grega i romana i l'actual. Observació, contrast i influència artística de l'arquitectura i l'urbanisme clàssics amb l'actual.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer la presència de la civilització clàssica en les arts, les ciències i l'organització social i política.
- 1.1. Assenyalen i descriu aspectes bàsics de la cultura i la civilització grecollatina que han perviscut fins a l'actualitat, en demostra la vigència en una i una altra època mitjançant exemples i compara la forma en què aquests aspectes es fan visibles en cada cas.
2. Conèixer la pervivència de gèneres, mitologia, temes i tòpics literaris i llegendaris en les literatures actuals.
- 2.1. Demostra la pervivència dels gèneres i els temes i tòpics literaris, mitològics i llegendaris mitjançant exemples de manifestacions artístiques contemporànies en les quals són presents aquests motius i analitza el diferent ús que se n'ha fet.
- 2.2. Reconeix referències mitològiques directes o indirectes en les diferents manifestacions artístiques i descriu, a través de l'ús que se n'ha fet, els aspectes bàsics que en cada cas s'associen a la tradició grecollatina.
3. Reconèixer la influència de la història i el llegat de la civilització de Grècia i Roma en la configuració política, social i cultural d'Europa.
- 3.1. Estableix paral·lelismes entre les principals institucions polítiques, socials i culturals europees i els seus antecedents clàssics.
- 3.2. Analitza i valora críticament la influència que han exercit els diferents models polítics, socials i filosòfics de l'antiguitat clàssica en la societat actual.
4. Verificar la pervivència de la tradició clàssica en les cultures modernes.
- 4.1. Identifica alguns aspectes bàsics de la cultura pròpia i d'altres que coneix amb trets característics de la cultura grecollatina i infereix, a partir d'això, elements que proven la influència de l'antiguitat clàssica en la conformació de la cultura occidental.
5. Fer treballs d'investigació sobre la pervivència de la civilització clàssica en l'entorn utilitzant les tecnologies de la informació i la comunicació.
- 5.1. Empra les tecnologies de la informació i la comunicació per recollir informació i fer treballs d'investigació sobre la pervivència de la civilització clàssica en la nostra cultura.

EDUCACIÓ FÍSICA

Finalitat de l'assignatura

L'educació basada en competències permet definir els resultats de l'aprenentatge esperats des d'un plantejament integrador, orientat a aplicar els sabers adquirits pels alumnes a aconseguir un desenvolupament personal satisfactori, l'exercici d'una ciutadania activa i la participació en l'aprenentatge permanent al llarg de la vida.

La matèria d'educació física té com a finalitat principal desenvolupar en les persones la seva competència motriu, entesa com la integració dels coneixements, els procediments, les actituds i els sentiments vinculats sobretot a la conducta motora. Per aconseguir-ho, no és suficient la mera pràctica, sinó que és necessària una anàlisi crítica que consolidi actituds i valors que tinguin com a referents el cos, el moviment i la relació amb l'entorn: d'aquesta manera, els alumnes aconseguiran controlar les pròpies accions motrius i donar-los sentit, comprendre els aspectes perceptius, emotius i cognitius relacionats amb aquestes accions i gestionar els sentiments que hi estan vinculats, a més d'integrar coneixements i habilitats transversals, com la feina en equip, el joc net, el respecte a les normes i la seguretat, entre altres. Així mateix, l'educació física està vinculada a competències relacionades amb la salut a través d'accions que ajuden a adquirir i consolidar hàbits responsables d'activitat física regular i a adoptar actituds crítiques davant pràctiques individuals, socials i de grup no saludables, fonamentalment relacionades amb les malalties d'origen cardiovascular.

La competència motriu evoluciona al llarg de la vida de les persones i desenvolupa la intel·ligència, per saber què fer, com fer-ho, quan fer-ho i amb qui segons els condicionants de l'entorn.

Gaudir d'una competència motriu adient permet que l'alumne disposi, de manera autònoma, d'un repertori suficient de respostes adequades a les diferents situacions que se li puguin presentar, pròpies de les activitats físicoesportives o vinculades a l'activitat humana en conjunt. Per aconseguir aquesta competència adequada, les accions motrius que l'alumne pugui fer seves han d'assolir un grau de complexitat significativament més alt que el que s'assoleix a l'educació primària.

Entre els processos implícits en la conducta motriu, cal destacar els de percebre, interpretar, analitzar, decidir, executar i avaluar els actes motors. Entre els coneixements més destacables que es combinen amb aquests processos hi ha, a més dels corresponents a les diferents activitats físiques, els relacionats amb la corporeïtat, amb el moviment, amb la salut, amb els sistemes de millora de les capacitats motrius, amb les mesures preventives i de seguretat davant riscos o accidents i amb els usos socials de l'activitat física, entre altres. Finalment, pel que fa a les actituds, es troben les derivades de la valoració de les pròpies limitacions i possibilitats, el gaudi de la pràctica i la relació amb els altres.

Les situacions a les quals respon una acció motriu, en un procés d'ensenyament i aprenentatge, suposen establir entorns de característiques diferents en els quals la resposta té, també, significats diferents: en uns casos, es tracta d'aconseguir un rendiment, de resoldre una realitat; en altres, es fa referència a l'ergonomia, l'expressivitat o la recreació.

En aquest sentit, l'educació física preveu situacions i contextos d'aprenentatge variats, que van dels que suposen controlar els moviments propis i conèixer millor les possibilitats personals als que consisteixen en accions que han de respondre a estímuls externs variats o situacions en què les actuacions dels alumnes s'han de coordinar amb les actuacions de companys o adversaris i en què les característiques del medi poden ser canviants. La lògica interna de les situacions o activitats motrius proposades es converteix, així, en una eina imprescindible de la programació de la matèria.

La Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa, esmenta la importància de la matèria. Així, en la disposició addicional quarta, "Promoció de l'activitat física i la dieta equilibrada", textualment hi podem llegir el següent:

Les administracions educatives han d'adoptar mesures perquè l'activitat física i la dieta equilibrada formin part del comportament infantil i juvenil. A aquests efectes, les administracions han de promoure la pràctica diària de l'esport i l'exercici físic per part dels alumnes i les alumnes durant la jornada escolar, en els termes i les condicions que, seguint les recomanacions dels organismes competents, garanteixin un desenvolupament adequat per afavorir una vida activa, saludable i autònoma. El disseny, la coordinació i la supervisió de les mesures que a aquests efectes s'adoptin en el centre educatiu, han de ser assumits pel professorat amb qualificació o especialització adequada en aquests àmbits.

Tal com s'ha exposat, l'Administració és l'encarregada de promoure la pràctica diària d'esport i exercici físic dins la jornada escolar. Ara, doncs, més que mai, la formació constant de docents qualificats esdevé imprescindible.

Respecte a l'adopció d'hàbits saludables, és molt important tenir en compte que s'estima que fins a un 80 % dels infants en edat escolar únicament participen en activitats físiques a l'escola, tal com recull l'informe Eurydice, de la Comissió Europea, de l'any 2013. Per aquest motiu, l'educació física durant l'edat d'escolarització ha de tenir una presència important, si es vol contribuir a pal·liar el sedentarisme, que és un dels factors de risc identificats que influeix en algunes de les malalties més esteses en la societat actual. La Llei orgànica 8/2013 es fa ressò d'aquestes recomanacions i per això promou que els alumnes practiquin diàriament esport i exercici físic durant la jornada escolar.

En aquest sentit, s'ha d'assegurar que aquesta pràctica respecti les condicions d'ús i aplicació que garanteixen que sigui saludable, per la qual

cosa la supervisió dels professors d'educació física és imprescindible. A això s'hi ha d'afegir que l'objectiu principal d'aquesta assignatura és que els alumnes aprenguin a fer activitat física correctament i que aquest aprenentatge es faci des de la pròpia pràctica. En conseqüència, l'adequada orientació cap a la salut individual i col·lectiva, la intervenció proporcionada de les capacitats físiques i coordinatives i l'atenció als valors individuals i socials, amb especial interès pels referits a la gestió i l'ocupació del temps lliure i l'oci, constitueixen els elements essencials i permanents de tota pràctica física duita a terme durant l'etapa escolar.

Això no és un obstacle perquè es programin activitats que cerquin de forma explícita tenir cura de la salut, millorar la condició física o fer un ús constructiu de l'oci i del temps lliure, però sempre des de la perspectiva que els alumnes han d'aprendre a gestionar tots aquests aspectes de forma autònoma. No es tracta, només, d'aconseguir que durant les etapes escolars els alumnes estiguin més sans, sinó que han d'aprendre a comportar-se d'una manera més sana, i això és la conseqüència d'una adequada orientació de l'educació física.

Els nivells que l'educació física planteja s'han d'adequar al nivell de desenvolupament dels alumnes, tenint sempre present que la conducta motriu és el principal objecte de l'assignatura i que en aquesta conducta motriu han de quedar aglutinats tant les intencions com els processos que es posen en joc per assolir-la. Es pretén proporcionar a les persones els recursos necessaris perquè arribin a un nivell determinat de competència motriu i siguin autònoms en la pràctica regular d'activitats física. D'aquesta manera, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge s'organitzen entorn de cinc grans eixos: dominar les habilitats motores i els patrons de moviment necessaris per practicar un conjunt variat d'activitats físiques; comprendre els conceptes, els principis, les estratègies i les tàctiques associats als moviments i aplicar-los a l'aprenentatge i a la pràctica d'activitats físiques; assolir i mantenir una adequada aptitud o condició física relacionada amb la salut; mostrar un comportament personal i social responsable, amb respecte a un mateix, als altres i a l'entorn, i valorar l'activitat física des de la perspectiva de la salut, el plaer, l'autosuperació, el desafiament, l'expressió personal i la interacció social.

A l'etapa de l'educació secundària obligatòria, els estudiants experimenten importants canvis personals i socials. Per una banda, l'educació física ha d'ajudar els joves d'aquesta edat a adquirir de nou referències de si mateixos, dels altres i de la seva competència motriu. Això fomenta una autoimatge positiva que, al costat d'una actitud crítica i responsable, els ajuda a no sacrificar la seva salut per adequar-se a uns models subjectes a les modes del moment. Per una altra, els estudiants s'enfronten a la diversitat i a la riquesa de les activitats físiques i esportives i han d'assolir nous aprenentatges que els permetin ser més eficients en situacions esportives, creatives, lúdiques o de superació de reptes, juntament amb la possibilitat d'identificar problemes o reptes, resoldre'ls i estabilitzar les seves respostes utilitzant i desenvolupant els seus coneixements i destreses. A més, a l'hora de comprendre i assimilar progressivament els fonaments i les normes propis de la matèria, també han d'integrar i transferir els coneixements d'altres àrees o situacions.

Un aspecte que resulta imprescindible per aconseguir els fins proposats és que la pràctica comporti reflexionar sobre el que s'està fent, analitzar la situació i prendre decisions. També cal incidir en la valoració de les actuacions pròpies i de les alienes i en la recerca de fórmules de millora: com a resultat d'aquest tipus de pràctica, es desenvolupa la confiança per participar en diferents activitats físiques i la valoració d'estils de vida saludables i actius.

Els esports són, actualment, l'activitat física amb més repercussió sociocultural, de manera que faciliten la integració social. Però l'educació física en aquesta etapa no n'ha d'aportar una visió restringida, sinó que s'ha de procurar que els alumnes adquireixin les destreses, els coneixements i les actituds necessaris per desenvolupar la seva conducta motriu en diferents tipus d'activitats, és a dir, que siguin competents en contextos variats.

Estructura del currículum

El currículum de l'assignatura d'educació física s'estructura en cinc blocs de continguts. El primer fa referència a la salut; el segon gira al voltant de diferents tipus de situacions motrius, caracteritzades per trets comuns de lògica interna diferents dels altres tipus: entorns estables, individuals i situacions d'oposició, de cooperació i de col·laboració-oposició; el tercer fa referència a situacions d'adaptació a l'entorn; el quart, a situacions d'indole artística o expressiva, i, finalment, el cinquè bloc fa referència a continguts comuns a tots els blocs.

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

El primer bloc, "Salut", aprofundeix tant en els coneixements teòrics i pràctics referits als factors de la condició física i al control dels riscos associats a les activitats com en l'adquisició d'hàbits posturals correctes i d'execucions tècniques que prevenen o eviten lesions. També s'hi fa una anàlisi crítica dels productes que ofereix el mercat relacionats amb les activitats físiques i s'hi tracta el desenvolupament de l'autoestima.

En el segon bloc, "Accions motrius individuals, d'oposició, de col·laboració o de col·laboració-oposició", es presenten aquestes accions motrius, que solen basar-se en models tècnics d'execució i en què resulta decisiva la capacitat d'ajustament per aconseguir conductes motrius cada vegada més eficaços, optimitzar-ne la realització, gestionar el risc i aconseguir soltesa en les accions. La repetició per perfeccionar-les i millorar-ne l'automatització hi sol aparèixer amb freqüència. També resulta imprescindible interpretar correctament les accions de l'oponent i seleccionar encertadament l'acció i el moment i la forma de dur-la a terme. L'atenció, l'anticipació i la previsió de les conseqüències de les pròpies accions en el marc de l'objectiu de superar el contrari, així com l'estricta respecte de les normes i la integritat de l'adversari,

consubstancial amb aquest tipus d'accions, són algunes de les facultats que hi estan implicades. Corresponen a aquestes situacions els jocs d'un contra un, els jocs de lluita, la lluita olímpica, el judo, el bàdminton, el tennis, el minitennis, el tennis de taula, el tir de fona i altres jocs populars de les Illes Balears, entre altres. En darrer terme, es produeixen relacions de cooperació i de col·laboració amb altres participants en entorns estables per aconseguir un objectiu, i és possible que les relacions de col·laboració tinguin com a objectiu superar l'oposició d'un altre grup. L'ús adequat de l'atenció global i de la selectiva i de la combinació d'aquestes, la interpretació de les accions de la resta dels participants, la previsió i l'anticipació de les pròpies accions atenent les estratègies col·lectives, el respecte de les normes, la capacitat d'estructuració espaciotemporal, la resolució de problemes i la feina en grup són capacitats que adquireixen una dimensió significativa en aquestes situacions, a més de la pressió que pugui suposar el grau d'oposició dels adversaris, en el cas que n'hi hagi. Cal tenir en compte, a la vegada, l'oportunitat que suposa aprofitar les situacions de cooperació per abordar, mitjançant l'ús de metodologies específiques, el tema de les relacions interpersonals, l'adequat tractament de les quals amb tanta freqüència es té present actualment. Pertanyen a aquest grup les activitats següents: jocs tradicionals; activitats adaptades del món del circ, com acrobàcies o malabarismes en grup; esports com el patinatge en parelles, la cursa de relleus i la gimnàstica en grup; esports col·lectius adaptats i jocs en grup modificats; jocs populars de les Illes Balears, i esports col·lectius com el bàsquet, l'handbol, el beisbol, el rugbi, el futbol i el voleibol, entre altres.

En el tercer bloc, "Accions motrius en situacions d'indole artística o expressiva", les respostes motrius requerides tenen finalitats artístiques, expressives i comunicatives, són de caràcter estètic i comunicatiu i poden ser individuals o en grup. L'alumne ha de produir, comprendre i valorar aquestes respostes. L'ús de l'espai, les qualitats del moviment i la conjunció amb les accions dels altres, així com els components rítmics i la mobilització de la imaginació i la creativitat a l'hora d'usar diferents registres d'expressió (corporal, oral, dansada, musical) i superar la inhibició, són la base d'aquestes accions. Dins aquestes activitats hi ha els jocs cantats, l'expressió corporal, les danses, els balls (populars de les Illes Balears), el joc dramàtic i el mim, entre altres.

Respecte al quart bloc, "Accions motrius en situacions d'adaptació a l'entorn", el més significatiu és que el medi en el qual es duen a terme les activitats no té sempre les mateixes característiques, i això genera incertesa. La finalitat és adaptar l'activitat a l'entorn. En general es tracta de desplaçaments amb material o sense que es duen a terme en un entorn natural o urbà que pot estar més o menys condicionat, però que experimenta canvis predictibles o no, de manera que els alumnes necessiten organitzar les seves conductes concretes i adaptar-les a les variacions d'aquest entorn. Resulta decisiva la interpretació de les condicions de l'entorn per situar-se, prioritzar la seguretat sobre el risc i regular la intensitat dels esforços segons les possibilitats personals. De vegades, les accions inclouen una certa càrrega emocional que l'usuari ha de gestionar adequadament. Aquestes activitats faciliten la connexió amb altres àrees de coneixement i l'aprofundiment en valors relacionats amb la conservació de l'entorn, fonamentalment del medi natural. Pot tractar-se d'activitats individuals, en grup, de col·laboració o d'oposició. Les marxes i les excursions a peu o amb bicicleta, les acampades, les activitats d'orientació, els grans jocs a la natura (de pistes, d'aproximació, a la platja, etc.), les activitats nàutiques (la vela, el piragüisme, el surf de rem, etc.), les diverses modalitats d'esports d'hivern o l'escalada formen part, entre altres, de les activitats d'aquest tipus de situació.

Finalment, el bloc cinquè, anomenat "Continguts comuns a tots els blocs", tracta de l'estructura de les sessions d'activitat física, les mesures preventives, l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació, els mètodes de recerca experimentals, la feina en grup i l'assumpció de tasques i responsabilitats.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Les competències clau no es poden ensenyar directament, com si fossin un contingut. Per desenvolupar-les, es requereix l'activitat i l'experimentació de l'alumne; per tant, la selecció de les estratègies didàctiques adequades adquireix una importància vital a l'hora d'assolir-les. Per això, una de les passes de la nostra programació ha de ser determinar diferents estratègies didàctiques per mitjà de les quals aconseguir les competències establertes com a prioritàries dins la programació d'aula. Aquestes estratègies poden anar de l'aprenentatge basat en problemes a la feina per projectes, passant per l'aprenentatge cooperatiu, entre altres. Hem de tenir en compte que no totes les situacions d'ensenyament ni totes les competències, per la varietat d'aprenentatges que representen, es poden treballar amb un únic mètode pedagògic. D'aquí la importància de jugar amb la varietat dels mètodes, dins l'estructuració de la programació, a fi de millorar l'adquisició dels coneixements requerits.

Recursos didàctics

L'educació física, des d'un enfocament per competències, s'ha de centrar, principalment, en els aprenentatges que motivin els alumnes a participar de manera gratificant en la cultura del moviment al llarg de tota la vida, amb una especial atenció a la promoció i l'adquisició d'estils de vida actius i saludables. En aquest sentit, les programacions basades en les competències bàsiques han de respondre als aprenentatges que els alumnes han d'haver adquirit necessàriament al final de cada etapa educativa. En la societat actual, el fenomen de les tecnologies de la informació i la comunicació, especialment Internet, ha suposat un augment de les possibilitats de comunicació, de relació i de transmissió de coneixement entre les persones. Així doncs, els docents formats en la utilització de les TIC estan en millors condicions

d'acompanyar els alumnes eficaçment. Es poden emprar les TIC per reforçar els continguts ja treballats, per aprofundir en aspectes relacionats amb l'àrea, per reflexionar sobre les pràctiques o per fer feina de forma col·laborativa entre companys. És important remarcar que aquest ús de les TIC s'ha d'acompanyar d'una educació ètica i que se n'ha de fer un ús crític i responsable.

Tractament disciplinari

La interdisciplinarietat, com a alternativa a l'ensenyament d'assignatures o àrees de forma aïllada i inconnexa, representa un enfocament unitari de l'ensenyament que permet abordar qualsevol tipus de coneixement. Juntament amb els termes d'ensenyament globalitzat, participació, feina en equip, educació comprensiva, autonomia, transversalitat, etc., reflecteix una concepció de l'educació que defensa la integració dels diferents àmbits de coneixement. L'actual desenvolupament científic, tecnològic, cultural, etc., fa necessària aquesta integració a l'hora de tractar qualsevol situació o problema que se'n presenti a la vida. És també un principi didàctic que s'ha de tenir en compte a l'hora d'elaborar i desenvolupar el currículum d'educació física i de qualsevol altra matèria mitjançant la detecció de les connexions existents entre les diferents disciplines, la qual cosa permet concebre l'ensenyament de forma integral.

Avaluació

L'avaluació és un element essencial en el procés educatiu i tradicionalment, per als docents, ha constituït un repte constant, tant per les implicacions pedagògiques, socials i generals que planteja com pel fet de ser el patró que mesura l'eficàcia dels continguts educatius. L'avaluació s'ha d'entendre com una acció reflexiva didàctica i pràctica que permet formular judicis de valor a partir d'una informació recollida i analitzada de forma rigorosa. Ajuda a comprendre millor què succeeix en l'escenari educatiu i facilita la recerca sobre la pròpia pràctica. Els objectius pedagògics de l'avaluació són conèixer la situació de partida dels alumnes, proposar un model d'actuació, detectar les dificultats, regular l'aplicació del model, conèixer els resultats, valorar-los i replantejar el model d'actuació. Els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge, que suposen una formulació avaluable de les capacitats expressades en els objectius generals de la matèria i associades a un contingut fonamental d'aquesta, serveixen de guia a l'hora d'avaluar els aprenentatges dels alumnes. S'avaluen els factors i els elements presents en el procés d'ensenyament-aprenentatge que poden tenir algun tipus d'incidència en la consecució dels canvis que es persegueixen: l'aprenentatge de l'alumne, l'actuació del docent i el mateix procés d'ensenyament.

L'avaluació dels alumnes ha de ser contínua i global i, durant l'etapa, s'ha de parlar un especial esment a l'atenció individualitzada, als diagnòstics precoços i a l'establiment dels mecanismes de reforç necessaris. De la mateixa manera, s'han d'establir les mesures més adequades perquè les condicions en què es duen a terme les avaluacions s'adaptin a les necessitats dels alumnes amb necessitats educatives específiques. L'avaluació guanya en qualitat quan s'utilitza una avaluació externa rigorosa i constructiva i una avaluació interna que combina diferents instruments, tant qualitius com quantitius, així com diferents agents avaluadors (autoavaluació, coavaluació i heteroavaluació).

El paper dels docents

La primera tasca que té el docent és la d'analitzar quin és el paper que vol que tinguï l'educació física dins el currículum de l'educació secundària obligatòria, a fi de detectar quin tipus d'aprenentatge reben els alumnes i què aprenen realment.

És convenient que el docent sigui conscient de la importància que té programar i que valori els avantatges de la previsió de les intencions educatives. Abans de programar, ha d'interpretar els aspectes psicoevolutius dels alumnes, els condicionants del context en què es desenvolupa l'aprenentatge i els principis metodològics implicats i ha de reflexionar sobre aquestes qüestions. El docent ha de ser conscient que no hi ha una única forma de programar: no tots els docents segueixen el mateix ordre en les passes necessàries ni els atorguen la mateixa importància. El que és fonamental és tenir clar què s'ha de prioritzar en la construcció d'una programació i, posteriorment, com cal actuar a l'hora de posar-la en pràctica segons el moment i la situació pedagògica en la qual es pot trobar cada docent.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La contribució de l'educació física a les competències és la següent:

Comunicació lingüística

L'educació física col·labora en l'adquisició d'aquesta competència, ja que el cos i el moviment són instruments d'expressió i comunicació de sentiments i emocions individuals i compartides. Però també cal considerar que la llengua és l'eina que permet construir i comunicar el pensament i el coneixement i que, per tant, com passa en qualsevol altra matèria, els alumnes aprenen els continguts de l'educació física a través d'un domini correcte de les competències lingüístiques i audiovisuals. En conseqüència, totes les activitats en què calgui usar la llengua, oral o escrita, a més d'altres tècniques comunicatives, han d'estar lligades a la pràctica, ja sigui perquè doten els alumnes d'un suport teòric previ a la sessió pràctica, ja sigui perquè es conceben com un mitjà de reflexió sobre les activitats físiques i esportives dutes a terme.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

La percepció de l'espai i el temps esdevé un valor preuat per poder desenvolupar l'acció motriu. Intrínsecament, les matemàtiques són ben

presentats a les nostres sessions —càlcul de la freqüència cardíaca, càlcul calòric de la dieta, etc.—, així com l'ús d'aparells electrònics relacionats amb la salut i la condició física, com els pulsímetres per mesurar i controlar la freqüència cardíaca o altres aparells.

Competència digital

S'empren les TIC individualment o en grups per cercar informació a partir d'un problema o una pregunta inicial sobre un tema d'interès relacionat amb l'activitat física i la salut, elaborar unes conclusions i exposar-les oralment al grup classe per mitjà d'una presentació digital o un pòster. Respecte dels docents, és bàsic que demostrin destresa amb els mitjans informàtics a fi de poder oferir als alumnes els recursos adequats per desenvolupar aquesta competència al màxim nivell.

Aprendre a aprendre

Sens dubte, un dels reptes més importants als quals ha de fer front l'educació física del futur és col·laborar en la competència d'aprendre a aprendre perquè els alumnes, quan acabin l'etapa obligatòria, tinguin una base sòlida a partir de la qual articular nous aprenentatges. És per aquesta raó que els professors han de prioritzar la pràctica d'activitats globals que combinin l'execució tècnica de certes habilitats amb la presa de decisions i que siguin fàcilment transferibles a la resolució d'altres situacions semblants. Les hores lectives d'educació física no són suficients per consolidar i perfeccionar gests tècnics, però sí que ho són per refermar les bases de futurs aprenentatges fora de l'horari lectiu, dins o fora del centre escolar. En les diferents fases del procés d'ensenyament i aprenentatge és important aconseguir que els alumnes siguin conscients de la manera com aprenen: aprendre a aprendre és el fonament d'aprendre al llarg de tota la vida. Per tant, cal preveure el temps necessari per comunicar els objectius educatius de cada sessió i les activitats necessàries a fi que els alumnes reflexionin sobre el que han fet i el que els queda encara per fer, perquè organitzin i sistematitzin tot el que han après, o perquè solucionin les dificultats i els dubtes plantejats.

Competències socials i cíviques

L'educació física té un protagonisme cabdal en la consecució de les competències socials i cíviques. Les activitats esportives, sobretot les col·lectives, són una excel·lent oportunitat per reproduir un escenari on es manifesten actituds i valors de la vida en societat: la integració; el respecte a unes normes, als companys, als adversaris, a l'àrbitre i a les diferències; la solidaritat; la feina en equip; la cooperació; l'acceptació de les pròpies limitacions individuals; l'assumpció de responsabilitats dins el grup; el joc net, etc. Des d'un punt de vista metodològic, cal que les activitats que es proposin per desenvolupar aquests continguts tinguin una intencionalitat manifesta cap a l'assoliment de la competència. Per exemple, si el que pretenem és fomentar el respecte a l'adversari, proposarem situacions en les quals es manifestin aquest tipus d'actituds i dedicarem un temps a reflexionar-hi.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

Que l'educació física col·labora a assolir aquesta competència ho demostra el fet que als alumnes se'ls van oferint, a mesura que avancen en l'etapa, oportunitats perquè aconseguixin autogestionar la seva pròpia activitat física segons els seus interessos. El procés d'ensenyament a l'educació secundària obligatòria ha de tendir a fer que els alumnes assumeixin una autonomia creixent, que en la pràctica s'ha de traduir en una disminució de la presa de decisions per part dels professors i un augment de la iniciativa dels alumnes. La culminació d'aquest procés és la participació dels alumnes, de forma reflexiva i responsable, en nombrosos aspectes de la programació d'aula, com la selecció de continguts i mitjans que s'han d'utilitzar, l'organització d'activitats i la conservació i l'emmagatzematge dels estris, fins a arribar a planificar la seva pròpia condició física. Han de ser capaços, per exemple, d'organitzar un petit torneig de qualsevol disciplina esportiva, d'elaborar una coreografia musical individualment o en grup o de dissenyar un pla de millora de la seva condició física orientada a la salut personal.

Consciència i expressions culturals

Una part dels continguts ha d'anar orientada a col·laborar en el desenvolupament d'aquesta competència en el sentit de posar èmfasi en el potencial cultural associat a les diferents manifestacions de la motricitat humana: els esports, les danses, els jocs populars i tradicionals, les activitats expressives, etc. Des d'aquest punt de vista, seria convenient introduir tot tipus d'activitats físiques i esportives, des de les més conegudes fins a les poc practicades o alternatives. La incorporació d'aquesta competència al currículum de l'educació física brinda la possibilitat de mostrar als alumnes no tan sols les activitats tradicionals arrelades al propi territori, sinó també les que formen part d'altres àmbits culturals. L'acceptació, el respecte, la tolerància i la solidaritat envers la diversitat cultural afavoreix, sens dubte, la convivència als centres educatius. Els professors d'educació física, però, han d'orientar els alumnes perquè siguin capaços d'extreure, a partir dels jocs duits a terme, els trets culturals que defineixen la societat de la qual provenen. Una vegada més, es constata la gran importància d'orientar les pràctiques motrius cap a una intencionalitat clara.

Objectius específics

L'educació física a l'etapa de l'educació secundària obligatòria té els objectius específics següents:

1. Conèixer i valorar els efectes beneficiosos, els riscos i les contradiccions que l'activitat física té per a la salut individual i la col·lectiva i per al desenvolupament personal i la qualitat de vida mitjançant la pràctica habitual i sistemàtica d'activitats físiques.

2. Mostrar una actitud crítica davant els models corporals i de salut i les manifestacions físicoesportives com a fenòmens socioculturals, i instaurar hàbits saludables.
3. Dissenyar i dur a terme tasques de les diferents capacitats físiques adreçades a millorar la salut mitjançant un tractament diferenciat de les diverses capacitats implicades.
4. Augmentar les pròpies possibilitats de rendiment motor mitjançant el condicionament i la millora de les capacitats físiques i el perfeccionament de les funcions d'ajustament, domini i control corporal, així com desenvolupar actituds d'autoexigència i superació.
5. Participar, amb independència del nivell d'habilitat assolit, en jocs i esports (convencionals, recreatius i populars), col·laborar a organitzar-los i desenvolupar-los, valorar-ne els aspectes de relació que fomenten i mostrar habilitats i actituds socials de tolerància i d'esportivitat per damunt de la recerca desmesurada del rendiment.
6. Conèixer i practicar modalitats esportives individuals, d'oposició, de col·laboració o de col·laboració-oposició i aplicar els fonaments reglamentaris, tècnics i tàctics a situacions de joc.
7. Valorar i utilitzar el cos com a mitjà d'expressió i comunicació mitjançant el disseny i la pràctica d'activitats expressives amb una base musical adequada o sense aquesta base.
8. Conèixer les possibilitats que l'entorn ofereix per practicar activitats físiques esportives.
9. Reconèixer les possibilitats del medi natural de les Illes Balears com a espai idoni per a l'activitat física i discriminar les pràctiques que hi poden causar qualsevol tipus de deteriorament.
10. Recuperar i comprendre el valor cultural dels jocs i esports populars i recreatius de les Illes Balears com a elements característics de la nostra cultura que és necessari preservar; practicar-los amb independència del nivell d'habilitat personal, i col·laborar en l'organització de campionats i activitats de divulgació.
11. Planificar activitats que permetin la participació en termes de seguretat prèvia valoració de l'estat de les capacitats físiques i habilitats motrius específiques pròpies.
12. Mostrar habilitats i actituds socials de respecte, de feina en equip i d'esportivitat a l'hora de participar en activitats, jocs i esports, independentment de les diferències culturals, socials i d'habilitat.
13. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació i la lectura com a font de consulta i com a recurs de suport per assolir els aprenentatges.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables**Primer cicle**

BLOC 1. SALUT
Continguts
Condició física. Concepte. Capacitats físiques relacionades amb la salut. Relació entre els conceptes de <i>salut física</i> i <i>condició física</i> .
Alimentació i activitat física. Fonaments bàsics per planificar una dieta equilibrada. Valoració de l'alimentació com a factor decisiu en la salut personal.
Aplicació sistemàtica de tests i proves funcionals que informen l'alumne sobre les seves possibilitats i limitacions.
Reconeixement de l'efecte positiu que la pràctica d'activitat física té sobre l'organisme.
Els processos d'adaptació a l'esforç.
Valoració positiva del fet de tenir una bona condició física com a mitjà per assolir un nivell més alt de qualitat de vida i de salut.
Valoració de les activitats esportives com a forma de millorar la salut.
Condicionament general de les capacitats físiques relacionades amb la salut. Pràctica de cursa contínua, jocs i exercicis dinàmics de força general i amplitud de moviment.
Aplicació de sistemes específics d'entrenament de la resistència aeròbica (cursa contínua uniforme i variable, entrenament total, entrenament en circuit i jocs) i l'amplitud de moviment. Efectes sobre la salut.
La força. Generalitats. Classes. Exercicis bàsics d'iniciació al treball de la força.
La velocitat. Generalitats. Classes. Exercicis bàsics d'iniciació al treball de la velocitat de reacció i desplaçament.
Higiene postural. Concepte i aplicacions pràctiques. Creació d'hàbits i actituds preventives.
Adopció de postures correctes en les activitats físiques i esportives.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer els factors que intervenen en l'acció motriu i els mecanismes de control de la intensitat de l'activitat física, aplicar-los a la pròpia pràctica i relacionar-los amb la salut.

1.1. Analitza la implicació de les capacitats físiques i les coordinatives en les diferents activitats físicoesportives i artisticoexpressives treballades durant el cicle.

1.2. Associa els sistemes metabòlics d'obtenció d'energia als diferents tipus d'activitat física, l'alimentació i la salut.

1.3. Relaciona les adaptacions orgàniques amb l'activitat física sistemàtica i amb la salut i els riscos i contraindicacions de la pràctica esportiva.

1.4. Adapta la intensitat de l'esforç controlant la freqüència cardíaca corresponent als marges de millora dels diferents factors de la condició física.

1.5. Aplica de forma autònoma procediments per autoavaluar els factors de la condició física.

1.6. Identifica les característiques que han de tenir les activitats físiques per ser considerades saludables i adopta una actitud crítica davant les pràctiques que tenen efectes negatius per a la salut.

2. Desenvolupar les capacitats físiques d'acord amb les possibilitats personals i dins els marges de la salut i mostrar una actitud d'autoexigència en l'esforç.

2.1. Participa activament en la millora de les capacitats físiques bàsiques des d'un enfocament saludable i utilitzant els mètodes bàsics per desenvolupar-les.

2.2. Aconsegueix nivells de condició física concordes amb el seu desenvolupament motor i les seves possibilitats.

2.3. Aplica els fonaments de la higiene postural a l'hora de practicar activitats físiques com a mitjà per prevenir lesions.

2.4. Analitza la importància de la pràctica habitual d'activitat física per millorar la pròpia condició física i relaciona l'efecte d'aquesta pràctica amb la millora de la qualitat de vida.

BLOC 2. ACCIONS MOTRIUS INDIVIDUALS, D'OPOSICIÓ, DE COL·LABORACIÓ O DE COL·LABORACIÓ-OPOSICIÓ

Continguts

Execució d'habilitats motrius vinculades a accions motrius individuals.

Anàlisi de les particularitats dels jocs esportius i classificació d'aquests: convencionals, tradicionals i recreatius.

El factor qualitatiu del moviment: els mecanismes de percepció, decisió i execució.

Aspectes tècnics, tàctics i reglamentaris dels esports que es practicaran.

Execució de diferents combinacions d'habilitats atlètiques, aquàtiques, gimnàstiques i acrobàtiques.

Pràctica d'activitats encaminades a l'aprenentatge i/o consolidació d'un o diversos esports individuals.

Participació activa en els diferents jocs i activitats esportives i facilitació de les relacions entre companys, la màxima participació, el respecte i la tolerància.

Acceptació dels nivells d'habilitat propis com a pas previ a la superació personal.

Pràctica de jocs i esports autòctons de les Illes Balears.

Experimentació de noves habilitats específiques de caràcter recreatiu i alternatiu.

Adopció d'actituds crítiques envers el fenomen sociocultural que l'activitat esportiva representa.

Assumpció de responsabilitat individual en una activitat col·lectiva com a condició indispensable per aconseguir un objectiu comú.

Disposició favorable a l'autoexigència i a la superació de les pròpies limitacions.

Els esports d'oposició com a fenomen social i cultural.

Realització de jocs i activitats de lluita per aprendre els fonaments tècnics, tàctics i reglamentaris dels esports d'adversari amb contacte.

Respecte i acceptació de les normes dels esports de lluita/adversari i de les establertes pel grup.

Característiques bàsiques i comunes de les habilitats esportives: normes, regles i aspectes tècnics i tàctics.

Realització de jocs i activitats per aprendre fonaments tècnics i principis tàctics bàsics i reglamentaris d'un o diversos esports de col·laboració o col·laboració-oposició.

Realització de gests tècnics bàsics i identificació d'elements reglamentaris d'un o diversos esports de col·laboració o col·laboració-oposició.

Pràctica de jocs tradicionals i esports autòctons de les Illes Balears i valoració d'aquests com a part del patrimoni cultural.

Pràctica d'activitats encaminades a l'aprenentatge i/o la consolidació d'esports d'oposició i d'esports de col·laboració o de col·laboració-oposició, de lleure i de recreació.

Respecte i acceptació de les normes i els reglaments.

Autocontrol, cooperació, tolerància i esportivitat en les diverses funcions i situacions que es desenvolupen en la pràctica de les activitats esportives.

Valoració de les possibilitats lúdiques del joc i l'esport per a la dinamització de grups i el gaudi personal.

Realització d'activitats cooperatives i competitives adreçades a l'aprenentatge dels fonaments tècnics i tàctics d'un o diversos esports d'oposició o de col·laboració o col·laboració-oposició.

Valoració de la tolerància i l'esportivitat per damunt de la recerca desmesurada de resultats.

Resolució de conflictes mitjançant tècniques de dinàmica de grup.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Resoldre, en condicions reals o adaptades, situacions motrius individuals aplicant els fonaments tècnics i les habilitats específiques de les activitats físicoesportives proposades.

1.1. Aplica els aspectes bàsics de les tècniques i les habilitats específiques de les activitats proposades, respectant les regles i normes

establertes.

1.2. Autoavalua la seva execució tenint en compte el model tècnic plantejat.

1.3. Descriu la forma de dur a terme els moviments implicats en el model tècnic.

1.4. Millora el seu nivell de partida en l'execució i l'aplicació de les accions tècniques i mostra actituds d'esforç, autoexigència i superació.

1.5. Explica i posa en pràctica tècniques de progressió en entorns no estables i tècniques bàsiques d'orientació, adaptant-se a les variacions que es produeixen i regulant l'esforç segons les seves possibilitats.

2. Resoldre situacions motrius d'oposició, col·laboració o col·laboració-oposició utilitzant les estratègies més adequades segons els estímuls rellevants.

2.1. Adapta els fonaments tècnics i tàctics per obtenir avantatge en la pràctica de les activitats físicoesportives d'oposició o de col·laboració-oposició proposades.

2.2. Descriu i posa en pràctica de manera autònoma aspectes organitzatius d'atac i de defensa en les activitats físicoesportives d'oposició o de col·laboració-oposició seleccionades.

2.3. Discrimina els estímuls que cal tenir en compte a l'hora de prendre decisions en les situacions de col·laboració, oposició i col·laboració-oposició per obtenir avantatge o complir l'objectiu de l'acció.

2.4. Reflexiona sobre les situacions resoltes i valora l'oportunitat de les solucions aportades i l'aplicabilitat a situacions similars.

3. Reconèixer les possibilitats de les activitats físicoesportives com a forma d'inclusió social, facilitar l'eliminació d'obstacles a la participació d'altres persones, independentment de les seves característiques, col·laborar amb els altres i acceptar les seves aportacions.

3.1. Mostra tolerància i esportivitat tant en el paper de participant com en el d'espectador.

3.2. Col·labora en les activitats de grup respectant les aportacions dels altres i les normes establertes i assumint les seves responsabilitats per aconseguir els objectius.

3.3. Respecta els altres dins la tasca d'equip, amb independència del nivell de destresa.

BLOC 3. ACCIONS MOTRIUS EN SITUACIONS D'ÍNDOLE ARTÍSTICA O EXPRESSIVA

Continguts

El cos i el ritme.

Experimentació d'activitats en les quals es combinen ritmes diferents.

Experimentació d'activitats expressives en les quals es combinen diversos objectes.

Pràctica de jocs i danses com a mitjà per interioritzar les bases del ritme i del ball.

Creació i pràctica de coreografies.

Realització de moviments, amb la combinació de les variables d'espai, temps i intensitat.

Balls i danses: aspectes culturals relacionats amb l'expressió corporal.

Execució de balls de pràctica individual, col·lectiva o en parella.

Realització d'activitats rítmiques, amb incidència en el valor expressiu.

Danses folklòriques pròpies de les Illes Balears.

Valoració de les danses com a part del patrimoni cultural i com a element de relació amb els altres.

Valoració de la capacitat i dels usos expressius i comunicatius del cos.

Valoració dels balls i les danses com a mitjà d'expressió i de comunicació.

Acceptació de les diferències individuals i respecte per les execucions dels altres.

Experimentació d'activitats expressives encaminades a aconseguir una dinàmica de grup i a trencar els bloqueigs i les inhibicions personals.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge evaluables

1. Interpretar i produir accions motrius amb finalitats artisticoexpressives utilitzant tècniques d'expressió corporal i altres recursos.

1.1. Utilitza tècniques corporals, de manera creativa, combinant espai, temps i intensitat.

1.2. Crea i posa en pràctica una seqüència de moviments corporals ajustats a un ritme prefixat.

1.3. Col·labora en el disseny i la realització de balls i danses i adapta la seva execució a la dels companys.

1.4. Duu a terme improvisacions com a mitjà de comunicació espontània.

2. Reconèixer les possibilitats de les activitats artisticoexpressives com a formes d'inclusió social, facilitar l'eliminació d'obstacles a la participació d'altres persones, independentment de les seves característiques, col·laborar amb els altres i acceptar les seves aportacions.

2.1. Mostra tolerància i esportivitat tant en el paper de participant com en el d'espectador.

2.2. Col·labora en les activitats de grup respectant les aportacions dels altres i les normes establertes i assumint les seves responsabilitats a l'hora d'aconseguir els objectius.

2.3. Respecta els altres dins la tasca d'equip, amb independència del nivell de destresa.

BLOC 4. ACCIONS MOTRIUS EN SITUACIONS D'ADAPTACIÓ A L'ENTORN

Continguts

Anàlisi de les possibilitats que ofereix el nostre medi natural per dur-hi a terme activitats físiques esportives: terra, aire i aigua.

Creativitat, participació i cooperació en les activitats físiques al medi natural.

El senderisme: concepte, tipus de senders, normes bàsiques per practicar el senderisme i material necessari.

L'orientació. Generalitats. Mitjans naturals per orientar-se.

Adquisició de tècniques bàsiques d'orientació. La brúixola: familiarització i ús. Lectura de mapes, orientació de mapes i realització de recorreguts d'orientació. Mitjans moderns d'orientació.

Nocions sobre supervivència i acampada i normes de seguretat que s'han de tenir en compte per dur a terme recorreguts d'orientació al medi urbà i al natural.

Coneixement i acceptació de les normes de protecció del medi a l'hora de dur-hi a terme activitats físicoesportives.

Realització d'activitats recreatives respectant el medi ambient i utilitzant les possibilitats que l'entorn ofereix.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer les possibilitats que ofereixen les activitats físicoesportives com a formes d'oci actiu i d'utilització responsable de l'entorn.

1.1. Coneix les possibilitats que ofereix l'entorn a l'hora de dur-hi a terme d'activitats físicoesportives.

1.2. Respecta l'entorn i el valora com un lloc comú per dur-hi a terme activitats físicoesportives.

1.3. Analitza críticament les actituds i els estils de vida relacionats amb el tractament del cos, les activitats d'oci, l'activitat física i l'esport en el context social actual.

BLOC 5. CONTINGUTS COMUNS A TOTS ELS BLOCS

Continguts

L'escalfament. Concepte. Tipus. Fases. Execució d'exercicis aplicats a l'escalfament general i a l'específic. Iniciació a la pràctica d'escalfaments generals i específics elaborats individualment. Elaboració i posada en pràctica d'escalfaments.

La tornada a la calma: concepte i importància. Elaboració i posada en pràctica de la tornada a la calma, tenint en compte diverses activitats.

Mesures de seguretat i primers auxilis bàsics.

Normes de seguretat que s'han de tenir en compte per dur a terme activitats físicoesportives i artísticexpressives.

Tècniques de primers auxilis.

Coneixement i acceptació de les normes de protecció del medi en activitats físicoesportives.

Realització d'activitats recreatives respectant el medi ambient i utilitzant les possibilitats que l'entorn ofereix.

Utilització de les TIC per cercar i seleccionar informació.

Control del temps i ús responsable de les TIC.

Disseny de presentacions.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Desenvolupar activitats pròpies de cadascuna de les fases de la sessió d'activitat física i relacionar-les amb les característiques d'aquestes.

1.1. Relaciona l'estructura d'una sessió d'activitat física amb la intensitat dels esforços realitzats.

1.2. Prepara i duu a terme escalfaments i fases finals de sessió de forma autònoma i habitual.

1.3. Prepara i posa en pràctica activitats per millorar les habilitats motrius segons les pròpies dificultats.

2. Controlar les dificultats i els riscos durant la participació en activitats físicoesportives i artísticexpressives, analitzar-ne les característiques, conèixer les interaccions motrius que comporten i adoptar mesures preventives i de seguretat a l'hora de desenvolupar-les.

2.1. Identifica les característiques de les activitats físicoesportives i artísticexpressives proposades que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.

2.2. Descriu els protocols que s'han de seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.

2.3. Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades durant el cicle, amb especial atenció a les que es duen a terme en un entorn no estable.

3. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació en el procés d'aprenentatge per cercar, analitzar i seleccionar informació rellevant, elaborar documents propis i exposar-los.

3.1. Utilitza les tecnologies de la informació i la comunicació per elaborar documents digitals propis (text, presentació, imatge, vídeo, so, etc.) com a resultat del procés de recerca, anàlisi i selecció d'informació rellevant.

3.2. Exposar i defensar, utilitzant recursos tecnològics, treballs sobre temes vigents en el context social que estan relacionats amb l'activitat física o la corporalitat.

Quart curs

BLOC 1. SALUT

Continguts

Valoració dels efectes positius d'una correcta higiene postural en activitats quotidianes i en la pràctica de l'activitat física com a mitjà de prevenció.

Aplicació de tècniques generals i específiques de relaxació i treball compensatori i valoració d'aquestes tècniques com a alleujament de les tensions de la vida quotidiana.

Apreciació i acceptació dels valors estètics de la pròpia imatge i valoració crítica dels models corporals i de salut vigents.

Valoració dels efectes negatius de determinats hàbits (fumar, beure, sedentarisme) sobre la condició física i la salut. Actitud crítica.

Apreciació de les repercussions que la pràctica habitual de l'activitat física té sobre la salut i la qualitat de vida.

Dietètica i nutrició aplicades a l'activitat física.

Capacitats físiques relacionades amb la salut: força i resistència muscular. Manifestacions bàsiques en les activitats esportives. Tipus de contraccions musculars i exercicis. Aplicació de sistemes específics d'entrenament de la força. Efectes per a la salut. Elaboració i posada en pràctica d'un pla de treball de diferents capacitats físiques: resistència aeròbica, força muscular general, velocitat i amplitud de moviment.

Aplicació sistemàtica de tests i proves funcionals que informin els alumnes de les seves possibilitats i limitacions.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Argumentar la relació entre els hàbits de vida i els efectes que tenen sobre la condició física aplicant els coneixements sobre activitat física i salut.

1.1. Demostra coneixements sobre les característiques que han de reunir les activitats físiques amb un enfocament saludable i els beneficis que aporten a la salut individual i a la col·lectiva.

1.2. Relaciona exercicis de tonificació i flexibilització amb la compensació dels efectes provocats per les actituds posturals inadequades més freqüents.

1.3. Relaciona hàbits com el sedentarisme i el consum de tabac i de begudes alcohòliques amb els efectes que tenen en la condició física i la salut.

1.4. Valora la necessitat d'alimentar-se i hidratar-se per dur a terme diferents tipus d'activitat física.

2. Millorar o mantenir els factors de la condició física practicant activitats físicoesportives adequades al propi nivell i identificant les adaptacions orgàniques i la relació que mantenen amb la salut.

2.1. Valora el grau d'implicació de les diferents capacitats físiques en la realització dels diferents tipus d'activitat física.

2.2. Practica de forma regular, sistemàtica i autònoma activitats físiques a fi de millorar les condicions de salut i la qualitat de vida.

2.3. Aplica els procediments per integrar en els programes d'activitat física la millora de les capacitats físiques bàsiques, amb una orientació saludable i en un nivell adequat a les seves possibilitats.

2.4. Valora la pròpia aptitud física en les dimensions anatòmica, fisiològica i motriu i en relació amb la salut.

BLOC 2. ACCIONS MOTRIUS INDIVIDUALS, D'OPOSICIÓ, DE COL·LABORACIÓ O DE COL·LABORACIÓ-OPOSICIÓ**Continguts**

Realització d'activitats encaminades a l'aprenentatge i el perfeccionament d'un o diversos esports individuals i d'oposició.

Realització d'activitats encaminades a l'aprenentatge i el perfeccionament d'un o diversos esports de col·laboració i de col·laboració-oposició.

Organització de torneigs esportius recreatius dels diferents esports practicats i participació en aquests torneigs.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Resoldre situacions motrius aplicant fonaments tècnics a les activitats físicoesportives proposades, amb eficàcia i precisió.

1.1. Ajusta la realització de les habilitats específiques als requeriments tècnics en les situacions motrius individuals, preservant la seva seguretat i tenint en compte les seves pròpies característiques.

1.2. Ajusta la realització de les habilitats específiques als condicionants generats pels companys i els adversaris en les situacions col·lectives.

1.3. Adapta les tècniques de progressió o desplaçament als canvis del medi i prioritza la seguretat personal i la col·lectiva.

2. Resoldre situacions motrius d'oposició, col·laboració o col·laboració-oposició en les activitats físicoesportives proposades i prendre la decisió més eficaç segons els objectius.

2.1. Aplica de forma oportuna i eficaç les estratègies específiques de les activitats d'oposició i contraresta les accions de l'adversari o s'hi anticipa.

2.2. Aplica de forma oportuna i eficaç les estratègies específiques de les activitats de cooperació i ajusta les accions motrius als factors presents i a les intervencions de la resta dels participants.

2.3. Aplica de forma oportuna i eficaç les estratègies específiques de les activitats de col·laboració-oposició, intercanvia els diferents papers amb continuïtat i intenta aconseguir l'objectiu col·lectiu d'obtenir situacions avantatjoses sobre l'equip contrari.

2.4. Aplica solucions variades a les situacions plantejades, valora les possibilitats d'èxit d'aquestes solucions i les relaciona amb altres situacions.

2.5. Justifica les decisions preses en la pràctica de les diferents activitats i reconeix els processos que hi estan implicats.

2.6. Argumenta estratègies o possibles solucions per resoldre problemes motors i valora les característiques de cada participant i els factors presents a l'entorn.

3. Col·laborar en la planificació i en l'organització de campionats o torneigs esportius, preveure els mitjans i les actuacions necessaris perquè es duguin a terme i relacionar les seves funcions amb les de la resta d'implicats.

3.1. Assumeix les funcions encomanades en l'organització d'activitats de grup.

3.2. Verifica que la seva col·laboració en la planificació d'activitats de grup s'ha coordinat amb les accions de la resta de les persones implicades.

3.3. Presenta propostes creatives de materials i de planificació per utilitzar-les en la seva pràctica de manera autònoma.

BLOC 3. ACCIONS MOTRIUS EN SITUACIONS D'ÍNDOLE ARTÍSTICA O EXPRESSIVA**Continguts**

Adquisició de directrius per dissenyar composicions coreogràfiques.

Creació d'una composició coreogràfica col·lectiva, amb el suport d'una estructura musical, que inclogui els diferents elements: espai, temps i intensitat.

Participació i aportació de la feina en grup en les activitats rítmiques.

Pràctica d'activitats rítmiques amb una base musical.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Compondre i presentar muntatges individuals o col·lectius seleccionant i ajustant els elements de la motricitat expressiva.

1.1. Elabora composicions de caràcter artisticoexpressiu seleccionant les tècniques més apropiades per a l'objectiu previst.

1.2. Ajusta les seves accions a la intencionalitat dels muntatges artisticoexpressius i combina els components espacials, temporals i, si escau, d'interacció amb els altres.

1.3. Col·labora en el disseny i la realització de muntatges artisticoexpressius aportant i acceptant propostes.

BLOC 4. ACCIONS MOTRIUS EN SITUACIONS D'ADAPTACIÓ A L'ENTORN**Continguts**

Relació entre l'activitat física, la salut i el medi natural.

Presa de consciència de l'impacte que tenen algunes activitats físicoesportives sobre el medi natural. Adopció de mesures pràctiques.

Valoració del patrimoni natural com a font de recursos per a la pràctica d'activitats físiques i recreatives.

La seguretat com a premissa en la pràctica d'activitats al medi natural: materials i elements tècnics. Coneixement de les nocions fonamentals i pràctica de tècniques bàsiques de primers auxilis en accidents propis del medi natural (insolacions, ferides, cremades, etc.).

Aspectes generals dignes de consideració en l'organització d'activitats al medi natural. Planificació i disseny d'activitats.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer l'impacte ambiental, econòmic i social de les activitats físiques i esportives i reflexionar sobre com repercuteixen en la forma de vida de l'entorn.

1.1. Compara els efectes de les diferents activitats físiques i esportives sobre l'entorn i els relaciona amb la forma de vida en aquest entorn.

1.2. Relaciona les activitats físiques a la natura amb la salut i la qualitat de vida.

1.3. Demostra hàbits i actituds de conservació i protecció del medi ambient.

BLOC 5. CONTINGUTS COMUNS A TOTS ELS BLOCS**Continguts**

L'escalfament específic. Característiques i pautes per dur-lo a terme.

Realització i posada en pràctica d'escalfaments de manera autònoma, prèvia anàlisi de l'activitat física que es desenvoluparà.

Realització i posada en pràctica de la tornada a la calma de manera autònoma, prèvia anàlisi de l'activitat física que es desenvoluparà.

Anàlisi crítica d'esdeveniments i manifestacions esportives i les relacions que mantenen com a fenòmens socioculturals.

Valoració del joc i l'esport com a mitjans d'aprenentatge i desenvolupament personal.

Mesures de seguretat i primers auxilis bàsics.

Risques que té l'activitat física, prevenció i seguretat.

Les lesions esportives. Primeres actuacions davant les lesions més comunes que poden manifestar-se en la pràctica de l'activitat física i esportiva.

Acceptació de les normes socials i democràtiques que regeixen una feina d'equip.

Participació i aportació de la feina en grup en les activitats rítmiques.

Disposició favorable a la desinhibició en la presentació individual o col·lectiva d'exposicions orals en públic.

Valoració positiva de l'assoliment de fites comunes.

Tolerància cap als comportaments dels altres.

Utilització de les TIC per cercar i seleccionar informació.

Control del temps i ús responsable de les tecnologies de la informació i la comunicació.

Disseny de presentacions.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Dissenyar i dur a terme les fases d'activació i de recuperació en la pràctica d'activitat física considerant la intensitat dels esforços.

1.1. Analitza l'activitat física principal de la sessió per establir les característiques que han de tenir les fases d'activació i de tornada a la calma.

1.2. Selecciona els exercicis o les tasques d'activació i de tornada a la calma d'una sessió atenent la intensitat o la dificultat de les tasques de la part principal.

1.3. Duu a terme exercicis o activitats a les fases inicials i finals d'alguna sessió, de manera autònoma, d'acord amb el seu nivell de competència motriu.

2. Analitzar críticament el fenomen esportiu distingint els aspectes culturals, educatius, integradors i saludables dels que fomenten la violència, la discriminació o la competitivitat mal entesa.

2.1. Valora les actuacions i les intervencions dels participants en les activitats, reconeix els seus mèrits i respecta els nivells de competència motriu i altres diferències.

2.2. Valora les diferents activitats físiques i distingeix les aportacions de cadascuna des del punt de vista cultural per al gaudi i l'enriquiment personal i per a la relació amb els altres.

- 2.3. Manté una actitud crítica amb els comportaments antiesportius, tant en el paper de participant com en el d'espectador.
3. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física tenint en compte els factors inherents a l'activitat i preveure les conseqüències que poden tenir sobre la seguretat dels participants les actuacions poc curoses.
- 3.1. Verifica les condicions de pràctica segura i utilitza convenientment l'equip personal i els materials i espais de la pràctica.
- 3.2. Identifica les lesions més freqüents derivades de la pràctica d'activitat física.
- 3.3. Descriu els protocols que s'han de seguir davant les lesions, els accidents o les situacions d'emergència més freqüents que es produeixen durant la pràctica d'activitats físicoesportives.
4. Demostrar actituds personals inherents a la feina en equip, superar les inseguretats i donar suport als altres a l'hora de resoldre situacions desconegudes.
- 4.1. Fonamenta els seus punts de vista o aportacions en la feina de grup i admet la possibilitat de canviar-los davant altres arguments vàlids.
- 4.2. Valora i reforça les aportacions enriquidores dels companys en les feines en grup.
5. Utilitzar eficaçment les tecnologies de la informació i la comunicació en el procés d'aprenentatge per cercar, seleccionar i valorar informacions relacionades amb els continguts del curs i comunicar els resultats i les conclusions en el suport més adequat.
- 5.1. Cerca, processa i analitza críticament informacions actuals sobre temes vinculats a l'activitat física i la corporalitat utilitzant recursos tecnològics.
- 5.2. Utilitza les tecnologies de la informació i la comunicació per aprofundir en continguts del curs, en fa valoracions crítiques i argumenta les seves conclusions.
- 5.3. Comunica i comparteix informació i idees en suports i entorns apropiats.

EDUCACIÓ PLÀSTICA, VISUAL I AUDIOVISUAL

Finalitat de l'assignatura

La imatge ha significat des del principi de la humanitat el mitjà de comunicació i expressió principal. Fins fa molt pocs anys, l'analfabetisme de la major part de la societat va fer que la comunicació visual fos la més utilitzada per sobre de la paraula escrita. I això ha continuat essent d'aquesta manera aprofitant els avenços en les tecnologies de la informació i la comunicació.

És per aquests avenços en les tecnologies de la informació i la comunicació i en noves maneres de comunicació audiovisual que es fa necessari que els alumnes en l'educació secundària obligatòria prenguin consciència de la importància d'aquest llenguatge i sàpiguen llegir-lo i utilitzar-lo sota uns criteris estètics, funcionals i de respecte vers la societat.

És cabdal que totes les formes d'expressió artística, que no són més que una forma de comunicació com els altres llenguatges, siguin compreses i emprades de forma correcta per uns alumnes que hi conviuran en tots els moments de la seva vida personal i/o professional.

L'assignatura del primer cicle de l'educació secundària obligatòria parteix dels blocs impartits en l'educació primària en l'àrea d'educació artística. La part destinada a l'educació plàstica ja anticipava els mateixos blocs dels quals parteix la matèria a l'educació secundària obligatòria, sota les denominacions d'educació audiovisual, dibuix tècnic i expressió artística.

Estructura del currículum

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

Primer cicle

Bloc 1. Expressió plàstica

Aquest bloc s'ha de tractar durant tot el curs ja que és la base de tota l'educació plàstica i visual. Elements i conceptes com *color*, *línia* o *textura* són les bases sobre les quals se sustenta aquesta assignatura i, per tant, es poden treballar també els altres blocs de continguts de forma transversal.

Bloc 2. Comunicació audiovisual

El bloc 2 posa a prova els alumnes i la seva percepció de les imatges que els envolten. En el món actual, la imatge com a mitjà d'expressió és present en tots els àmbits (còmic, fotografia artística o publicitària, senyals viaris...) i els alumnes han d'entendre el significat de cadascun i l'ha d'aprendre a fer servir per a la pròpia producció d'imatges. És essencial en aquest bloc que els alumnes tinguin accés a les TIC.

Bloc 3. Dibuix tècnic

En aquest bloc s'inicia l'alumne en el dibuix tècnic, la base d'estudis com l'enginyeria, l'arquitectura o el disseny. S'hi tracten temes com els diferents sistemes de projecció o la geometria bàsica. A més del vocabulari i l'ús dels diferents estris específics d'aquest bloc, els alumnes

també han d'aplicar l'estètica als diferents projectes.

Quart curs

Bloc 1. Expressió plàstica

Amb la base dels cursos anteriors, els alumnes aprofundeixen en aquest bloc en les bases de l'expressió plàstica. Aprenen a treballar en el procés de creació d'experiències artístiques, des de l'esbós fins a la realització i posterior avaluació i autoavaluació, a més d'entendre la importància del treball cooperatiu.

Bloc 2. Dibuix tècnic

Com en el bloc anterior, els alumnes parteixen de la base dels cursos anteriors per ampliar coneixements sobre els diferents sistemes de projecció i construccions geomètriques. S'incideix en la importància de la pulcritud i la precisió en aquest tipus de dibuix, així com en la importància de l'ús i la cura dels estris propis d'aquest bloc.

Bloc 3. Fonaments del disseny

El disseny de la imatge és part fonamental de la vida diària. Aquest bloc treballa els fonaments i les diferents branques del disseny de la imatge. És fonamental que els alumnes treballin el procés de disseny des del principi, seguint-ne totes les fases, per a una presentació correcta del treball final, punt de gran importància d'aquest bloc.

Bloc 4. Llenguatge audiovisual i multimèdia

En aquest bloc es treballa la imatge visual i audiovisual. Des de la fotografia fins al cinema, els alumnes aprenen les diferents tècniques de producció d'imatges i les possibilitats expressives que poden tenir. També es treballa en el disseny de publicitat i en el tractament de la imatge assistit per ordinador.

Orientacions metodològiques

Les competències clau inclouen de forma integrada continguts, destreses, valors i emocions de caire personal i social que pertanyen a diferents àmbits de coneixement. Aquestes tenen un caràcter contextual, així que requereixen saber aplicar el que s'ha après per resoldre situacions noves en diferents contextos d'acció reals i significatius per als alumnes, per la qual cosa en tota la metodologia s'ha posat èmfasi en la funcionalitat dels aprenentatges.

La metodologia didàctica ha de ser fonamentalment diversa, comunicativa, activa, participativa i adreçada a l'assoliment dels objectius i les competències. L'aprenentatge de l'alumne s'articula a partir d'un procés de construcció del coneixement que es duu a terme a partir dels coneixements que ja posseeix i, per això, és convenient partir sempre dels coneixements previs, tenint en compte el que s'ha fet en cursos anteriors.

A l'aula s'hauria de potenciar l'aprenentatge de llarga durada i, per tant, l'aprenentatge significatiu en oposició al memorístic, la qual cosa no ha d'implacar eliminar aquest tipus d'aprenentatge. Així, cal afavorir una memorització comprensiva en el procés d'aprenentatge. D'altra banda, els alumnes han d'aprendre a aprendre, ser capaços d'investigar pel seu compte i aprofundir en la matèria, així com a fer ús de diverses fonts d'informació, especialment les tecnologies de la informació i la comunicació.

Els recursos didàctics són una eina per a l'aprenentatge, ja que ens permeten organitzar la informació que volem transmetre i ajudar així els alumnes a desenvolupar les seves habilitats i potenciar la creativitat i l'interès.

Un clar exemple en serien les eines audiovisuals, que permeten presentar als alumnes els continguts gràfics d'una manera fàcil i potent. Aquestes eines permeten, entre altres recursos educatius, utilitzar la comparació entre unes creacions i unes altres com a mètode senzill per analitzar correctament l'obra d'art i la seva identificació. D'altra banda, el coneixement de les eines informàtiques que tenen els alumnes sol ser en la majoria dels casos d'un nivell molt acceptable, amb un grau de desimboltura en l'ús de les eines probablement superior al de la resta de la societat. Això pot permetre utilitzar les eines digitals en la didàctica de l'aula: presentacions, tractament informàtic de les imatges, elaboració de documents multimèdia per presentar un tema o un projecte, integració de la imatge i el so, etc.; sense deixar de banda els recursos, les tècniques i els materials que han emprat i segueixen emprant els artistes de les diferents especialitats al llarg de la història.

A més a més d'aquestes eines, caldria que els alumnes poguessin disposar de:

- Material audiovisual, imprescindible en una assignatura com aquesta.
- Eines TIC amb programari adequat, sobretot per al retoc digital de la imatge.

- Material de laboratori de revelat i materials varis, com models de fusta o pedra per copiar models, etc.
- Fitxes de treball adaptat als diferents nivells educatius i a alumnes amb necessitats educatives especials.

L'avaluació del procés d'aprenentatge dels alumnes de l'educació secundària obligatòria és contínua, formativa i integradora.

L'avaluació dels aprenentatges dels alumnes ha de tenir un caràcter formatiu i ser un instrument per millorar tant els processos d'ensenyament com els processos d'aprenentatge, i es duu a terme mitjançant l'observació directa i el seguiment dels alumnes.

L'avaluació del procés d'aprenentatge dels alumnes ha de ser integradora i ha de tenir en compte des de totes i cada una de les assignatures la consecució dels objectius establerts per a l'etapa, així com el desenvolupament de les competències corresponents.

Cal fer una avaluació inicial a cada alumne a començament de curs o al principi de cada bloc de continguts per avaluar-ne els coneixements, destreses i actituds prèvies, sempre que el professor ho consideri oportú.

Els alumnes han de fer una autoavaluació per crear aprenentatges i capacitats autocrítics competencials que facilitin la realització i el desenvolupament personal i acadèmic, i per això s'ha d'ensenyar i practicar.

Cal avaluar el grau de col·laboració, implicació i cooperació del grup en el procés d'aprenentatge.

Els professors han d'avaluar tant l'aprenentatge dels alumnes com els processos d'ensenyament i la pròpia pràctica docent, per la qual cosa s'han d'establir indicadors d'assoliment en les programacions didàctiques.

Els professors, de manera conscient i reflexiva, han d'emprar un conjunt d'estratègies, procediments i accions organitzades i planificades amb la finalitat de possibilitar l'aprenentatge dels alumnes i l'assoliment dels objectius plantejats, així com potenciar la creativitat i l'esperit emprenedor. A aquests objectius s'hi pot arribar des de diferents vies, que el professor pot demanar als alumnes segons el grup o segons els recursos de què disposi el centre. Així, per exemple, el docent pot demanar als alumnes treballs en grup o individuals, sia làmines, escrits, orals o la combinació d'aquests, amb una finalitat estètica o funcional.

El professor ha de supervisar els continguts, encara que siguin documents o imatges que faciliti Internet, una eina docent imprescindible i molt usada pels alumnes.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

L'assignatura d'educació plàstica, visual i audiovisual contribueix a assolir les diferents competències clau, com s'especifica a continuació:

Comunicació lingüística

S'assoleix mitjançant l'ús del llenguatge tècnic propi de la matèria, en què els alumnes han de tenir cura en la precisió dels termes utilitzats. Amb la finalitat d'estimular l'hàbit de la lectura i millorar l'expressió oral cal plantejar activitats que contribueixin a millorar la comprensió lectora i la capacitat d'expressió.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

S'aprofundeix en el coneixement d'aspectes espacials de la realitat mitjançant la geometria i la representació objectiva de les formes. Tot això per aprendre a desenvolupar-se amb comoditat per mitjà del llenguatge simbòlic, que és un dels objectius de l'assignatura.

Competència digital

S'atorga molta importància a aquesta competència en els continguts relatius a l'entorn visual i multimèdia, en particular en el món de la imatge, i es facilita el desenvolupament d'una cultura digital a l'aula.

Aprendre a aprendre

Els continguts associats a la forma de construir i transmetre el coneixement artístic contribueixen al desenvolupament d'aquesta competència mitjançant la incorporació d'informacions de la mateixa experiència o d'altres mitjans. D'altra banda, també hi contribueixen el fet de plantejar-se qüestions sobre els fenòmens del nostre entorn, de donar-hi respostes coherents i de tenir la capacitat de treballar en grup, així com de saber compartir el coneixement amb els altres i desenvolupar processos cognitius com analitzar, sintetitzar, relacionar, comparar, aplicar, avaluar, argumentar, etc.

Competències socials i cíviques

Es promouen actituds com la cooperació i la feina en grup i es potencien valors com la tolerància, la solidaritat, l'empatia i el compromís necessaris per a la convivència a l'aula.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

Es fomenten les mesures perquè els alumnes participin en activitats que els permetin garantir l'esperit emprenedor i la iniciativa empresarial a partir d'aptituds com la creativitat, l'autonomia, la iniciativa, la feina en equip, l'autoconfiança i el sentit crític.

Consciència i expressions culturals

Es dona molt d'èmfasi a l'ampliació del coneixement dels diferents codis artístics i a la utilització de les tècniques i els recursos propis. Els alumnes aprenen a mirar, a analitzar críticament, a veure, a observar, a percebre i, des del coneixement del llenguatge visual, a apreciar els valor estètics i culturals de les produccions artístiques, així com a entendre el món de la publicitat de forma crítica. D'altra banda, es contribueix a aquesta competència quan experimenta i investiga amb diversitat de tècniques plàstiques i visuals i és capaç d'expressar-se a través de la imatge.

Per adquirir eficaçment les competències i integrar-les efectivament en el currículum s'han de dissenyar activitats d'aprenentatge integrades que permetin als alumnes avançar cap als resultats d'aprenentatge de més d'una competència al mateix temps.

S'ha de potenciar el desenvolupament de la competència en comunicació lingüística, la competència matemàtica i les competències bàsiques en ciència i tecnologia.

L'assignatura d'educació plàstica, visual i audiovisual abraça, en major o menor mesura, totes les competències clau. És una assignatura integradora que engloba l'art, la ciència i la tècnica, la qual cosa fa viable i interessant la coparticipació amb altres departaments didàctics en projectes comuns.

Objectius específics

Els objectius que han de desenvolupar els alumnes de l'assignatura d'educació plàstica, visual i audiovisual en l'etapa d'educació secundària obligatòria són els següents:

1. Observar, percebre, comprendre i interpretar críticament la comunicació mitjançant les imatges i les formes del seu entorn natural i cultural, així com ser sensibles envers les seves qualitats evocadores, simbòliques, plàstiques, estètiques i funcionals.
2. Apreciar els valors culturals i estètics i identificar-ne, interpretar-ne i valorar-ne els continguts; entendre'ls com a part de la diversitat cultural i contribuir al seu respecte, conservació i millora.
3. Interpretar les relacions del llenguatge visual i plàstic amb altres llenguatges i cercar la manera personal i expressiva més adequada per comunicar les troballes obtingudes amb el signe, el color i l'espai. La interpretació correcta de la comunicació publicitària.
4. Desenvolupar la creativitat i expressar-la, preferentment, amb la subjectivitat del seu llenguatge personal, utilitzant els codis, la terminologia i els procediments del llenguatge visual i plàstic amb la finalitat d'enriquir estèticament les seves possibilitats de comunicació.
5. Utilitzar el llenguatge plàstic per representar emocions, sentiments, vivències i idees i contribuir a la comunicació, la reflexió crítica i el respecte.
6. Apreciar les possibilitats expressives que ofereix la investigació amb diverses tècniques plàstiques i visuals i les tecnologies de la informació i la comunicació, i valorar l'esforç de superació que comporta el procés creatiu.
7. Representar cossos i espais simples mitjançant el domini de la perspectiva, les proporcions i la representació de les qualitats de les superfícies i el detall, de manera que siguin eficaços per a la comunicació volguda.
8. Planificar i reflexionar, de forma individual i cooperativa, sobre el procés de realització d'un objecte partint d'uns objectius prefixats i revisar i valorar, al final de cada fase, l'estat de consecució.
9. Relacionar-se amb altres persones i participar en activitats de grup, adoptar actituds de flexibilitat, responsabilitat, solidaritat, interès i tolerància i superar inhibicions i prejudicis i rebutjant discriminacions o estigmes personals o socials.
10. Contribuir activament al coneixement, el respecte, la conservació, la divulgació i la millora del patrimoni europeu, espanyol i de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears com a senyal d'identitat pròpia.
11. Conèixer i valorar el patrimoni artístic i cultural de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears com a base de la nostra identitat i

idiosincràsia i contribuir activament a la seva defensa, conservació i desenvolupament i acceptar la convivència amb valors artístics propis d'altres cultures que coexisteixen amb la nostra per fer de la diversitat un valor enriquidor i integrador.

12. Respectar, apreciar i aprendre a interpretar altres maneres d'expressió visual i plàstica diferents de la pròpia i de les formes dominants a l'entorn; superar estereotips i convencionalismes, i elaborar judicis o adquirir criteris personals que permetin als alumnes actuar amb iniciativa responsable.

13. Acceptar i participar en el respecte i seguiment dels valors i les normes que regulen el comportament en les diferents situacions que sorgeixen en les relacions humanes i en els processos comunicatius, reconèixer-los com a integrants d'una formació global i integrar-los en l'expressió d'idees mitjançant els missatges visuals.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

Primer cicle

BLOC 1. EXPRESSIÓ PLÀSTICA
Continguts
Elements configuradors de la imatge. Experimentació amb les variacions del punt, la línia i el pla. Experimentació i exploració dels elements que estructuren formes i imatges (punt, línia, color, textures, formes, dimensió, clarobscur, etc.). Conceptes d' <i>equilibri</i> , <i>proporció</i> i <i>ritme</i> en composicions bàsiques. Experimentació amb les mescles additives i substractives del color dels colors primaris. Creació de composicions harmòniques i contrastades experimentant amb els colors anàlegs i complementaris. Colors llum i colors pigment per expressar sensacions en composicions senzilles (el clarobscur, les composicions abstractes, les composicions volumètriques, etc.). Diferents tipus de textures i les seves capacitats expressives. Diferents tècniques de producció de textures (<i>frottage</i> , plegat, tallat, etc.). Introducció a la diversitat de mètodes creatius per aplicar-los en el disseny i les arts plàstiques. Proposta escrita dels projectes artístics. Creació de composicions gràficoplàstiques. Apreciació i valoració del patrimoni artístic i cultural de les Illes Balears. Respecte per les obres dels companys i per les formes d'expressió diferents de la nostra. Creació d'imatges amb diferents graus d'iconicitat com l'esbós, dibuixos esquemàtics, mimètics, etc. Utilització dels diferents mitjans d'expressió gràficoplàstica (llapis de grafit, retoladors, pastels, ceres, guix, carbonet, tinta, pinzell, pintures al tremp, collage, etc.) i dels diferents tipus de suports (paper, fusta, cartró, etc.).
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables
1. Identificar els elements configuradors de la imatge. <i>1.1. Identifica i valora la importància del punt, la línia i el pla i analitza de manera oral i escrita imatges i produccions gràficoplàstiques pròpies i alienes.</i> 2. Experimentar amb les variacions formals del punt, el pla i la línia. <i>2.1. Analitza els ritmes lineals mitjançant l'observació d'elements orgànics, en el paisatge, els objectes i composicions artístiques i els empra com a inspiració en creacions gràficoplàstiques.</i> <i>2.2. Experimenta amb el punt, la línia i el pla amb el concepte de ritme i els aplica de forma lliure i espontània.</i> <i>2.3. Experimenta amb el valor expressiu de la línia i el punt i les seves possibilitats tonals i aplica diferents graus de duresa, diferents posicions del llapis de grafit o de color (tombat o vertical) i la pressió exercida en l'aplicació en composicions a mà alçada, estructurades geomètricament o més lliures i espontànies.</i> 3. Expressar emocions utilitzant diferents elements configuradors i recursos gràfics: línia, punts, colors, textures i clarobscur. <i>3.1. Elabora composicions que transmeten emocions bàsiques (calma, violència, llibertat, opressió, alegria, tristesa, etc.) utilitzant diferents recursos gràfics en cada cas (clarobscur, línies, punts, textures, colors...).</i> 4. Identificar i aplicar els conceptes d' <i>equilibri</i> , <i>proporció</i> i <i>ritme</i> en composicions bàsiques. <i>4.1. Analitza, identifica i explica oralment, per escrit i gràficament l'esquema compositiu bàsic d'obres d'art i obres pròpies atenent els conceptes d'equilibri, proporció i ritme.</i> <i>4.2. Elabora composicions bàsiques amb diferents tècniques segons les propostes establertes per escrit.</i> <i>4.3. Elabora composicions modulars amb diferents procediments gràficoplàstics en aplicacions en disseny tèxtil, ornamental, arquitectònic o decoratiu.</i> <i>4.4. Representa objectes aïllats i agrupats del natural o de l'entorn immediat i els proporciona en relació amb les seves característiques formals i amb el seu entorn.</i> 5. Experimentar amb els colors primaris i secundaris. <i>5.1. Experimenta amb els colors primaris i secundaris, i estudia la síntesi additiva i substractiva i els colors complementaris.</i> 6. Identificar i diferenciar les propietats del color llum i el color pigment. <i>6.1. Fa modificacions del color i les seves propietats emprant tècniques pròpies del color pigment i del color llum i aplica les TIC per expressar sensacions en composicions senzilles.</i>

- 6.2. Representa amb clarobscur la sensació espacial de composicions volumètriques senzilles.
- 6.3. Realitza composicions abstractes amb diferents tècniques gràfiques per expressar sensacions per mitjà de l'ús del color.
7. Diferenciar les textures naturals, artificials, tàctils i visuals i valorar-ne la capacitat expressiva.
- 7.1. Transcriu textures tàctils a textures visuals mitjançant les tècniques de frottage, i les utilitza en composicions abstractes o figuratives.
8. Conèixer i aplicar els mètodes creatius gràficoplàstics aplicats a processos d'arts plàstiques i disseny.
- 8.1. Crea composicions aplicant processos creatius senzills mitjançant propostes per escrit i s'ajusta als objectius finals.
- 8.2. Coneix i aplica mètodes creatius per elaborar disseny gràfic, dissenys de producte, moda i les seves múltiples aplicacions.
9. Crear composicions gràficoplàstiques personals i col·lectives.
- 9.1. Reflexiona i avalua oralment i per escrit el procés creatiu propi i aliè des de la idea inicial fins a l'execució definitiva.
10. Dibuixar amb diferents nivells d'iconicitat de la imatge.
- 10.1. Comprèn i empra els diferents nivells d'iconicitat de la imatge gràfica, elabora esbossos, apunts, dibuixos esquemàtics, analítics i mimètics.
11. Conèixer i aplicar les possibilitats expressives de les tècniques gràficoplàstiques seques, humides i mixtes. La tèmpera, els llapis de grafit i de color. El collage.
- 11.1. Utilitza amb propietat les tècniques gràficoplàstiques conegudes i les aplica de forma adequada a l'objectiu de l'activitat.
- 11.2. Utilitza el llapis de grafit i de color, creant el clarobscur en composicions figuratives i abstractes mitjançant l'aplicació del llapis de forma contínua en superfícies homogènies o degradades.
- 11.3. Experimenta amb les tèmperes aplicant la tècnica de diferents formes (pinzells, esponges, degotejos, diferents graus d'humitat, estampacions...) i en valora les possibilitats expressives segons el grau d'opacitat i la creació de textures visuals cromàtiques.
- 11.4. Utilitza el paper com a material, manipulant-lo, esquinçant-lo o plegant-lo i crea textures visuals i tàctils per elaborar composicions, collages i figures tridimensionals.
- 11.5. Crea amb el paper retallat formes abstractes i figuratives i les compon amb finalitats il·lustratives, decoratives o comunicatives.
- 11.6. Aprofita materials reciclats per elaborar obres de forma responsable amb el medi ambient aprofitant-ne les qualitats gràficoplàstiques.
- 11.7. Manté el seu espai de treball i el seu material en perfecte ordre i estat i l'aporta a l'aula quan és necessari per dur a terme les activitats.

BLOC 2. COMUNICACIÓ AUDIOVISUAL

Continguts

- Identificació de les causes per les quals es produeixen les il·lusions òptiques. Factors i elements que hi intervenen.
- Introducció a les lleis visuals de la Gestalt i aplicació d'aquests coneixements en l'elaboració d'obres pròpies.
- Significant i significat en les obres visuals.
- Creació d'imatges amb diferents graus d'iconicitat com ara esbossos, dibuixos esquemàtics, mimètics, etc.
- Identificació i creació de símbols i icones.
- Anàlisi d'imatges valorant-ne els elements significatius i fent-ne una lectura objectiva (descriptiva) i subjectiva (interpretació del significat).
- Introducció a la composició fotogràfica i aplicació dels seus fonaments en la realització d'obres pròpies.
- Creació de còmics fent un ús creatiu dels recursos estilístics propis d'aquest llenguatge visual amb una finalitat expressiva i comunicativa.
- Experimentació i ús de la imatge en moviment per a la creació d'animacions.
- Identificació dels diferents elements de la comunicació visual.
- Utilització correcta dels elements que intervenen en la comunicació audiovisual.
- Experimentació de tot el procés de la creació en el llenguatge audiovisual (guió, guió il·lustrat, etc.) i valoració objectiva dels resultats obtinguts.
- Publicitat i els seus recursos visuals. Identificació i experimentació dels recursos visuals emprats en la producció de publicitat.
- Anàlisi del llenguatge cinematogràfic i interès per la seva funció expressiva i el reconeixement de la funció que aquest art té en el nostres dies.
- Utilització de les eines digitals per realitzar projectes de manera adequada.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar els elements i factors que intervenen en el procés de percepció d'imatges.
- Analitzar i realitzar còmics aplicant els recursos de manera apropiada.
- 1.1. Analitza les causes per les quals es produeix una il·lusió òptica aplicant coneixements dels processos perceptius.
2. Reconèixer les lleis visuals de la Gestalt que possibiliten les il·lusions òptiques i aplicar aquestes lleis en l'elaboració d'obres pròpies.
- 2.1. Identifica i classifica diferents il·lusions òptiques segons les diferents lleis de la Gestalt.
- 2.2. Dissenya il·lusions òptiques basant-se en les lleis de la Gestalt.
3. Identificar significant i significat en un signe visual.
- 3.1. Distingeix significant i significat en un signe visual.
4. Reconèixer els diferents graus d'iconicitat en imatges presents en l'entorn comunicatiu.
- 4.1. Diferencia imatges figuratives d'abstractes.
- 4.2. Reconeix diferents graus d'iconicitat en una sèrie d'imatges.
- 4.3. Crea imatges amb diferents graus d'iconicitat basant-se en un mateix tema.
5. Distingir i crear diferents tipus d'imatges segons la relació significant-significat: símbols i icones.
- 5.1. Distingeix símbols d'icones.

5.2. Dissenya símbols i icones.

6. Descriure, analitzar i interpretar una imatge distingint-ne els aspectes denotatiu i connotatiu.

6.1. *Fa la lectura objectiva d'una imatge i n'identifica, classifica i descriu els elements.*

6.2. *Analitza una imatge mitjançant una lectura subjectiva, n'identifica els elements de significació, narratius i les eines visuals utilitzades i en treu conclusions i n'interpreta el significat.*

7. Analitzar i fer fotografies i comprendre'n i aplicar-ne els fonaments.

7.1. *Identifica diferents enquadraments i punts de vista en una fotografia.*

7.2. *Realitza fotografies amb diferents enquadraments i punts de vista i aplica diferents lleis compositives.*

8. Analitzar i elaborar còmics aplicant els recursos de forma apropiada.

8.1. *Dissenya un còmic utilitzant de manera adequada vinyetes i cartel·les, globus, línies cinètiques i onomatopeies.*

9. Conèixer els fonaments de la imatge en moviment i explorar-ne les possibilitats expressives.

9.1. *Elabora una animació amb mitjans digitals o analògics.*

10. Diferenciar i analitzar els diferents elements que intervenen en un acte de comunicació.

10.1. *Identifica i analitza els elements que intervenen en diferents actes de comunicació visual.*

11. Reconèixer les diferents funcions de la comunicació.

11.1. *Identifica i analitza els elements que intervenen en diferents actes de comunicació audiovisual.*

11.2. *Distingeix la funció o funcions que predominen en diferents missatges visuals i audiovisuals.*

12. Utilitzar de manera adequada els llenguatges visual i audiovisual amb diferents funcions. 12.1. *Dissenya, en equip, missatges visuals i audiovisuals amb diferents funcions, utilitza diferents llenguatges i codis i segueix de manera ordenada les diferents fases del procés (guió tècnic, guió il·lustrat, realització...). Valora de manera crítica els resultats.*

13. Identificar i reconèixer els diferents llenguatges visuals; apreciar-ne els diferents estils i tendències, i valorar, respectar i gaudir del patrimoni històric i cultural.

13.1. *Identifica els recursos visuals presents en missatges publicitaris visuals i audiovisuals.*

14. Identificar i emprar recursos visuals com ara les figures retòriques en el llenguatge publicitari.

14.1. *Dissenya un missatge publicitari i empra recursos visuals com les figures retòriques.*

15. Apreciar el llenguatge del cinema, analitzar obres de manera crítica, ubicar-les en el seu context històric i sociocultural i reflexionar sobre la relació del llenguatge cinematogràfic amb el missatge de l'obra.

15.1. *Reflexiona críticament sobre una obra de cinema, la ubica en el seu context i analitza la narrativa cinematogràfica en relació amb el missatge.*

16. Comprendre els fonaments del llenguatge multimèdia, valorar les aportacions de les tecnologies digitals i ser capaç d'elaborar documents mitjançant aquest llenguatge.

16.1. *Elabora documents multimèdia per presentar un tema o projecte emprant els recursos digitals de manera adequada.*

BLOC 3. DIBUIX TÈCNIC**Continguts**

Entendre, identificar i traçar els elements geomètrics bàsics.

Ús de les eines pròpies del dibuix tècnic de forma correcta (llapis portamines, escaire, cartabó, compàs, etc.).

Representació tècnica de triangles i quadrilàters: punts i rectes característics, propietats geomètriques i matemàtiques i construccions més habituals.

Estudi i representació tècnica de les diferents formes poligonals regulars.

Representació de corbes tècniques i còniques i aplicació de tangències.

Creació de composicions amb finalitats estètiques mitjançant mòduls.

Representació de volum amb els diferents sistemes de representació: sistema dièdric, sistema axonomètric i perspectiva cònica de manera bàsica.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Comprendre i emprar els conceptes espacials de *punt*, *línia* i *pla*.

1.1. *Traça les rectes que passen per cada parell de punts, usant el regle, i ressalta el triangle que es forma.*

2. Analitzar com es pot definir una recta amb dos punts i un pla amb tres punts no alineats o amb dues rectes secants.

2.1. *Assenyala dues de les arestes d'un paral·lelepípede sobre models reals, estudia si defineixen un pla o no i explica quin és, en cas afirmatiu.*

3. Construir diferents tipus de rectes utilitzant l'escaire i el cartabó, havent repassat prèviament aquests conceptes.

3.1. *Traça rectes paral·leles, transversals i perpendiculars a una altra de donada, que passin per punts definits utilitzant escaire i cartabó amb suficient precisió.*

4. Conèixer amb fluïdesa els conceptes de *circumferència*, *cercle* i *arc*.

4.1. *Construeix una circumferència lobulada de sis elements utilitzant el compàs.*

5. Utilitzar el compàs i fer exercicis variats per familiaritzar-se amb aquesta eina.

5.1. *Divideix la circumferència en sis parts iguals, usant el compàs, i dibuixa amb el regle l'hexàgon regular i el triangle equilàter que es possibilita.*

6. Comprendre els conceptes d'*angle* i *bisectriu* i la classificació d'angles aguts, rectes i obtusos.

- 6.1. Identifica els angles de 30° , 45° , 60° i 90° a l'escaire i al cartabó.
7. Estudiar la suma i resta d'angles i comprendre la forma de mesurar-los.
- 7.1. Suma o resta angles positius o negatius amb regla i compàs.
8. Estudiar el concepte de bisectriu i el seu procés de construcció.
- 8.1. Construeix la bisectriu d'un angle qualsevol, amb regla i compàs.
9. Diferenciar clarament entre recta i segment prenent mesures de segments amb el regla o utilitzant el compàs.
- 9.1. Suma o resta segments, sobre una recta, mesurant amb el regla o utilitzant el compàs.
10. Traçar la mediatriu d'un segment utilitzant compàs i regla; també utilitzant regla, escaire i cartabó.
- 10.1. Traça la mediatriu d'un segment utilitzant compàs i regla; també utilitzant regla, escaire i cartabó.
11. Estudiar les aplicacions del teorema de Tales.
- 11.1. Divideix un segment en parts iguals aplicant el teorema de Tales.
- 11.2. Escala un polígon aplicant el teorema de Tales.
12. Conèixer llocs geomètrics i definir-los.
- 12.1. Explica, verbalment o per escrit, els exemples més comuns de llocs geomètrics (mediatriu, bisectriu, circumferència, esfera, rectes paral·leles, plans, paral·lels).
13. Comprendre la classificació dels triangles en funció dels costats i els angles.
- 13.1. Classifica qualsevol triangle observant-ne els costats i els angles.
14. Construir triangles coneixent-ne tres dades (costats o angles).
- 14.1. Construeix un triangle coneixent dos costats i un angle, o dos angles i un costat, o els tres costats, utilitzant correctament les eines.
15. Analitzar les propietats dels punts i rectes característics d'un triangle.
- 15.1. Determina el baricentre, l'incentre o el circumcentre de qualsevol triangle, construint prèviament les mitjanes, bisectrius o mediatrius corresponents.
16. Conèixer les propietats geomètriques i matemàtiques dels triangles rectangles i aplicar-les amb propietat per construir-los.
- 16.1. Dibuixa un triangle rectangle coneixent la hipotenusa i un catet.
17. Conèixer els diferents tipus de quadrilàters.
- 17.1. Classifica correctament qualsevol quadrilàter.
18. Executar les construccions més habituals de paral·lelograms.
- 18.1. Construeix qualsevol paral·lelogram coneixent dos costats consecutius i una diagonal.
19. Classificar els polígons en funció dels costats, reconeixent els regulars i els irregulars.
- 19.1. Classifica correctament qualsevol polígon de 3 a 5 costats i diferencia clarament si és regular o irregular.
20. Estudiar la construcció dels polígons regulars inscrits en la circumferència.
- 20.1. Construeix correctament polígons regulars de fins a 5 costats inscrits en una circumferència.
21. Estudiar la construcció de polígons regulars coneixent-ne el costat.
- 21.1. Construeix correctament polígons regulars de fins a 5 costats coneixent-ne el costat.
22. Comprendre les condicions dels centres i les rectes tangents en els diferents casos de tangència i enllaços.
- 22.1. Resol correctament els casos de tangència entre circumferències utilitzant adequadament les eines.
- 22.2. Resol correctament els diferents casos de tangència entre circumferències i rectes utilitzant adequadament les eines.
23. Comprendre la construcció de l'oval i de l'ovoide bàsics i aplicar les propietats de les tangències entre circumferències.
- 23.1. Construeix correctament un oval regular coneixent-ne el diàmetre major.
24. Analitzar i estudiar les propietats de les tangències en els ovals i els ovoides.
- 24.1. Construeix diversos tipus d'ovals i ovoides segons els diàmetres coneguts.
25. Aplicar les condicions de les tangències i enllaços per construir espirals de 2, 3, 4 i 5 centres.
- 25.1. Construeix correctament espirals de 2, 3 i 4 centres.
26. Estudiar els conceptes de simetria, gir i translació i els aplica al disseny de composicions amb mòduls.
- 26.1. Executa dissenys aplicant repeticions, girs i simetries de mòduls.
27. Comprendre el concepte de projecció i aplicar-lo al dibuix de les vistes d'objectes i comprendre la utilitat de les acotacions practicant sobre les tres vistes d'objectes senzills partint de l'anàlisi de les vistes principals.
- 27.1. Dibuixa correctament les vistes principals de volums freqüents i identifica les tres projeccions dels vèrtexs i les arestes.
28. Comprendre i practicar el procediment de la perspectiva cavallera aplicada a volums elementals.
- 28.1. Construeix la perspectiva cavallera de prismes i cilindres simples aplicant correctament coeficients de reducció senzills.
29. Comprendre i practicar els processos de construcció de perspectives isomètriques de volums senzills.
- 29.1. Realitza perspectives isomètriques de volums senzills utilitzant correctament l'escaire i el cartabó per al traçat de paral·lels.

Quart curs

BLOC 1. EXPRESSIÓ PLÀSTICA

Continguts

Llenguatge visual. La imatge com a mitjà de comunicació i expressió.

Composició. Estudi dels seus elements: moviment, forma-fons, ritme, etc.

Experimentació amb tècniques materials gràficoplàstiques i suports.

Subjectivitat del color.

Procés de creació: esbós, projecte, avaluació, autoavaluació pròpia i col·lectiva.

Elaboració de projectes plàstics de forma individual i col·lectiva.

Interès per conèixer diferents estils artístics i valoració i respecte pel patrimoni artístic i cultural.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Realitzar composicions creatives, individuals i en grup, que evidencin les diferents capacitats expressives del llenguatge plàstic i visual i desenvolupar la creativitat i expressar-la, preferentment, amb la subjectivitat del seu llenguatge personal o utilitzant els codis, la terminologia i els procediments del llenguatge visual i plàstic a fi d'enriquir les seves possibilitats de comunicació.

1.1. Realitza composicions artístiques seleccionant i utilitzant els diferents elements del llenguatge plàstic i visual.

2. Realitzar obres plàstiques experimentant i utilitzant diferents suports i tècniques, tant analògiques com digitals i valorar l'esforç de superació que suposa el procés creatiu.

2.1. Aplica les lleis de composició, crea esquemes de moviments i ritmes i emprà els materials i les tècniques amb precisió.

2.2. Estudia i explica el moviment i les línies de força d'una imatge.

2.3. Canvia el significat d'una imatge per mitjà del color.

3. Triar els materials i les tècniques més adequades per elaborar una composició sobre la base d'uns objectius prefixats i de l'autoavaluació contínua del procés de realització.

3.1. Coneix i tria els materials més adequats per realitzar projectes artístics.

3.2. Utilitza amb propietat els materials i els procediments més idonis per representar i expressar-se en relació amb els llenguatges gràficoplàstics, manté el seu espai de treball i el seu material en perfecte estat i l'aporta a l'aula quan és necessari per elaborar les activitats.

4. Realitzar projectes plàstics que comportin una organització de forma cooperativa i valorar la feina en equip com a font de riquesa en la creació artística.

4.1. Entén el procés i les fases de creació artística i l'aplica a la producció de projectes personals i de grup.

5. Reconèixer en obres d'art la utilització de diferents elements i tècniques d'expressió, apreciar els diferents estils artístics, valorar el patrimoni artístic i cultural com un mitjà de comunicació i gaudi individual i col·lectiu i contribuir a la seva conservació a través del respecte i la divulgació de les obres d'art.

5.1. Explica, utilitzant un llenguatge adequat, el procés de creació d'una obra artística i analitza els suports, materials i tècniques gràficoplàstiques que constitueixen la imatge, així com els elements compositius.

5.2. Analitza i llegeix imatges de diferents obres d'art i les situa en el període a què pertanyen

BLOC 2. DIBUIX TÈCNIC**Continguts**

Eines i materials de dibuix tècnic.

Geometria plana. Polígons.

Tangències.

Sistema dièdric. Vistes.

Construcció de formes tridimensionals. Perspectiva axonomètrica, cavallera i cònica.

Realització de peces i traçats geomètrics senzills utilitzant programes de dibuix amb ordinador.

Precisió i pulcritud en la utilització dels materials de dibuix tècnic.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Analitzar la configuració de dissenys fets amb formes geomètriques planes i crear composicions on intervinguin diversos traçats geomètrics utilitzant amb precisió i pulcritud els materials de dibuix tècnic.

1.1. Diferencia el sistema de dibuix descriptiu del perceptiu.

1.2. Resol problemes senzills referits a quadrilàters i a polígons emprant amb precisió els materials de dibuix tècnic.

1.3. Resol problemes bàsics de tangències i enllaços.

1.4. Resol i analitza problemes de configuració de formes geomètriques planes i els aplica a la creació de dissenys personals.

2. Diferenciar i utilitzar els diferents sistemes de representació gràfica i reconèixer la utilitat del dibuix de representació objectiva en l'àmbit de les arts, l'arquitectura, el disseny i l'enginyeria.

2.1. Visualitza formes tridimensionals definides per les vistes principals.

2.2. Dibuixa les vistes (l'alçat, la planta i el perfil) de figures tridimensionals senzilles.

2.3. Dibuixa perspectives de formes tridimensionals, utilitzant i seleccionant el sistema de representació més adequat.

2.4. Realitza perspectives còniques frontals i obliques triant el punt de vista més adequat.

3. Utilitzar diferents programes de dibuix per ordinador per construir traçats geomètrics i peces senzilles en els diferents sistemes de representació.

3.1. Utilitza les tecnologies de la informació i la comunicació per crear dissenys geomètrics senzills.

BLOC 3. FONAMENTS DEL DISSENY**Continguts**

Comunicació visual. Finalitats.

Classificació dels objectes. Família o branca. Estètica i funcionalitat.

Disseny. Realització de composicions modulars bàsiques.

Utilització de la tecnologia de la informació i de la comunicació en les produccions pròpies i col·lectives.

Imatge corporativa d'una empresa. Fases de realització.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Percebre i interpretar críticament les imatges i les formes del seu entorn cultural sent sensible a les qualitats plàstiques, estètiques i funcionals i apreciament el procés de creació artística, tant en obres pròpies com alienes i distingir-ne i valorar-ne les diferents fases.

1.1. Coneix els elements i finalitats de la comunicació visual.

1.2. Observa i analitza els objectes del nostre entorn en el vessant estètic i de funcionalitat i utilitat utilitzant el llenguatge visual i verbal.

2. Identificar els diferents elements que formen l'estructura del llenguatge del disseny.

2.1. Identifica i classifica diferents objectes en funció de la família o branca del disseny.

3. Realitzar composicions creatives que evidencin les qualitats tècniques i expressives del llenguatge del disseny, les adapta a les diferents àrees i valora la feina en equip per crear idees originals.

3.1. Realitza diferents tipus de disseny i composicions modulars utilitzant les formes geomètriques bàsiques i estudia l'organització del pla i de l'espai.

3.2. Coneix i planifica les diferents fases de realització de la imatge corporativa d'una empresa.

3.3. Realitza composicions creatives i funcionals, les adapta a les diferents àrees del disseny i valora el treball organitzat i seqüenciat en la realització de tot projecte, així com l'exactitud, l'ordre i la neteja en les representacions gràfiques.

3.4. Utilitza les tecnologies de la informació i la comunicació per dur a terme els propis projectes artístics de disseny.

3.5. Planifica les passes que cal seguir en la realització de projectes artístics i respecta les realitzades per companys.

BLOC 4. LLENGUATGE AUDIOVISUAL I MULTIMÈDIA**Continguts**

Llenguatge audiovisual i multimèdia. Finalitats.

Guió il·lustrat. El guió i la seva producció.

Cinema. Estudi tècnic: anàlisi del pla, moviment, l'angulació de la càmera.

Fotografia. Realització i estudi de les possibilitats expressives.

Disseny en publicitat. Estudi dels elements gràficoplàstics que la componen.

Disseny gràfic assistit per ordinador. Tractament de la imatge.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar els diferents elements que formen l'estructura narrativa i expressiva bàsica del llenguatge audiovisual i multimèdia, descriure correctament les passes necessàries per produir un missatge audiovisual i valorar la tasca d'equip.

1.1. Analitza els tipus de pla que apareixen en diferents pel·lícules cinematogràfiques i en valora els factors expressius.

1.2. Elabora un guió il·lustrat com a guió per a la seqüència d'una pel·lícula.

2. Reconèixer els elements i les finalitats que integren els diferents llenguatges audiovisuals.

2.1. Visiona diferents pel·lícules cinematogràfiques i n'identifica i n'analitza els diferents plans, angulacions i moviments de càmera.

2.2. Analitza i realitza diferents fotografies tenint en compte diversos criteris estètics.

2.3. Recopila diferents imatges de premsa i n'analitza les finalitats.

3. Realitzar composicions creatives a partir de codis utilitzats en cada llenguatge audiovisual i mostrar interès pels avenços tecnològics vinculats a aquests llenguatges.

3.1. Elabora imatges digitals utilitzant diferents programes de dibuix per ordinador.

3.2. Projecta un disseny publicitari utilitzant els diferents elements del llenguatge gràficoplàstic.

3.3. Realitza, seguint l'esquema del procés de creació, un projecte personal.

4. Mostrar una actitud crítica davant les necessitats de consum creades per la publicitat i rebutjar els elements que suposen discriminació sexual, social o racial.

4.1. Analitza elements publicitaris amb una actitud crítica des del coneixement dels elements que els componen.

FILOSOFIA**Finalitat de l'assignatura**

Aquesta matèria té com a finalitat que els alumnes siguin capaços de treballar les habilitats de pensar i comprendre i que s'abstinguin racionalment del camp concret estudiat en cadascuna de les altres matèries per centrar-se en el que caracteritza específicament la filosofia: reflexionar, raonar i exposar crítiques i arguments, utilitzant la manera de fer preguntes radical i última que li és pròpia, sobre els problemes referits a la totalitat de la vivència humana, sense deixar de costat la capacitat que té aquesta disciplina de transformar i canviar tant l'individu com la societat.

La filosofia és una manera especial de demanar i de saber, d'entendre la realitat que ens envolta i les circumstàncies en què vivim i

d'enfrontar-s'hi, les quals, en bona part, ens fan ser com som i comprendre el que som.

Per això, la matèria de filosofia té com a objectiu principal que els alumnes es comprenguin a si mateixos i comprenguin el seu món. Per aconseguir-ho, els dota d'eines cognitives, tant teòriques com pràctiques. La part teòrica de l'assignatura serveix perquè els alumnes coneguin els grans interrogants, els conceptes especialitzats i les teories que intenten donar resposta a les grans qüestions. La part pràctica permet adquirir habilitats com saber pensar, raonar i argumentar amb fonament i coherència i de forma autònoma, i eines com l'actitud crítica i reflexiva, que ensenya als alumnes a no admetre idees que no han estat rigorosament analitzades i evidenciades, l'habilitat discursiva per dialogar i convèncer evitant el pensament únic i dogmàtic, la capacitat de destriar el que és evident del que és arbitrari, el que és substancial del que és accidental, la gestió creativa de les seves capacitats estètiques o el raonament moral i polític autònom, coherent i fonamentat.

Estructura del currículum

El temari de l'assignatura s'organitza en sis blocs.

El primer introdueix l'estudiant en la reflexió sobre el mateix concepte de *filosofia* i n'explica aspectes bàsics, com l'origen històric, les característiques o qui varen ser els primers filòsofs.

El segon fa referència al problema de la identitat personal i resumeix algunes de les principals teories psicològiques sobre aquesta qüestió, així com algunes de les principals teories antropològiques de la història de la filosofia.

En el tercer bloc es tracta el tema de la socialització i s'expliquen els punts essencials d'aquest procés i algunes teories sobre l'origen de la societat.

En el quart s'expliquen algunes qüestions relatives al coneixement humà, així com les principals teories filosòfiques sobre aquesta qüestió.

El cinquè, en canvi, se centra en el tema de la realitat i les respostes més influents respecte als principals interrogants metafísics de l'ésser humà.

Finalment, en el sisè bloc es fa referència al concepte fonamental de *llibertat*, juntament amb altres, com el d'*experiència estètica* o el de *creativitat*.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Agafant com a referència els principis de la pedagogia constructivista, proposam a continuació una sèrie d'orientacions metodològiques i didàctiques que poden servir com a base per intentar assolir un aprenentatge realment significatiu.

En primer lloc, segons el marc de referència esmentat, és essencial partir dels coneixements previs dels alumnes i de les seves pròpies experiències. D'aquesta manera, podran relacionar els continguts nous amb allò que ja saben i s'incrementarà, així, l'assimilació de les noves idees.

És fonamental treballar la recerca, la selecció, l'anàlisi i l'avaluació de la informació, la feina en equip, etc. A l'hora de dur a terme l'aprenentatge, s'ha de tenir en compte el grau de maduresa i autonomia dels alumnes, que els permetrà tractar problemes més complexos i intentar trobar les respostes per si mateixos. Es poden abordar els diversos temes partint d'un qüestionari inicial que permeti que els alumnes, després d'haver recollit i estructurat la informació, puguin arribar a conclusions que responguin a aquestes qüestions inicials. És molt aconsellable fer una autoavaluació o una coavaluació. Si es treballa en grups petits, els alumnes es conscienciaran molt més dels seus propis errors i avançaran molt millor en el seu procés d'aprenentatge. El professor, finalment, pot resoldre dubtes, explicar i completar conceptes que no hagin quedat clars, etc.

En segon lloc, és important també emprar una metodologia activa en què es fomenti la participació de l'alumne a través de l'experimentació. Aquesta estratègia promou el desenvolupament d'habilitats com el pensament crític, la creativitat i la comunicació efectiva en cadascuna de les fases del procés.

La utilització de recursos informàtics i audiovisuals pot ser interessant, ja que permet acostar els temes filosòfics als alumnes i fer-los més comprensibles, amb la qual cosa s'afavoreix l'aprenentatge. L'existència d'una gran varietat de recursos en l'àmbit de les TIC (webs, webquestes, blogs, etc.) facilita molt aquesta metodologia.

En tercer lloc, s'ha de procurar que les activitats plantejades siguin tan reals, coherents i funcionals com sigui possible. En aquest sentit, cal aprofitar tots els recursos que es tinguin a l'abast per oferir als alumnes tasques que els resultin estimulants, a fi d'augmentar així la seva motivació i la implicació en el propi aprenentatge.

La pràctica cooperativa d'activitats és fonamental perquè els alumnes millorin les seves destreses i perquè aquesta pràctica serveixi per motivar i refermar la part teòrica.

Finalment, és necessari tenir en compte aspectes tan determinants com l'etapa evolutiva dels alumnes o la diversitat present a l'aula, i adaptar-nos en cada cas a les característiques i les necessitats de cadascú.

Recursos didàctics

Com hem dit abans, és convenient utilitzar tots els recursos que tinguem a la nostra disposició a fi de despertar l'interès dels alumnes per aprendre i aconseguir, així, que s'impliquin de forma activa en les dinàmiques plantejades. Des d'aquest punt de vista, volem reiterar la utilitat de les metodologies actives, que fan que l'aprenent sigui protagonista i constructor del seu propi procés en comptes d'un simple espectador i receptor de continguts. Les TIC, sempre que tinguin en compte el criteri anterior, solen ser eines molt útils per aconseguir captar l'atenció dels joves.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

Segons les activitats que duquem a terme, necessitem diferents tipus d'agrupaments: individuals, en parelles, en grup gran o petit, debats, etc., per la qual cosa la distribució de l'espai ha de ser flexible i ha de permetre diferents tipus d'intercanvis.

Tractament disciplinari

La filosofia permet fer feina interdisciplinàriament, ja que, per la diversitat de temes de què tracta i l'actitud oberta que presenta, està relacionada amb gairebé totes les branques del saber i hi interactua de forma crítica.

Avaluació

El procés d'avaluació s'ha d'orientar cap a dues direccions: per una banda, ajudar a millorar l'aprenentatge dels alumnes i, per l'altra, valorar la pròpia pràctica docent.

L'avaluació inicial permet detectar el bagatge previ amb el qual els alumnes accedeixen a l'assignatura i identificar quins coneixements i quines idees errònies en tenen, quin grau d'interès els desperta, quines són les seves expectatives, etc.

D'altra banda, l'avaluació continuada durant tot el curs està encaminada a prendre consciència dels progressos en l'assoliment de les competències i la consecució dels objectius fixats. A més, permet descobrir i gestionar possibles obstacles que dificulten l'aprenentatge.

En aquest sentit, és important que els alumnes coneguin els elements bàsics de la seva avaluació (criteris, mecanismes, finalitat, etc.) i que entenguin la necessitat de saber-los emprar per poder autoavaluar-se i regular-se durant el curs.

El paper dels docents

El paper del docent és essencial: escolta, orienta i estimula; guia les recerques i les descobertes; fomenta el diàleg, la creativitat i l'adquisició de l'esperit crític; dóna suport, i ofereix models i reptes. Ha de fonamentar la seva acció tenint en compte les característiques personals i del grup.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria de filosofia contribueix al desenvolupament de les competències clau següents:

Comunicació lingüística

— Pensant amb ordre i criteri i exposant les opinions pròpies amb raons, respectant les dels altres i valorant-les per enriquir la pròpia visió de la realitat.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

— Coneixent les regles matemàtiques de presa de decisions democràtiques, així com els conceptes matemàtics en què es basen les diferents definicions tradicionals de justícia.

— Identificant problemes filosòfics plantejats per la ciència actual sobre l'ésser humà i la seva condició biològica i cultural i abordant-los de manera crítica.

— Relacionant les dimensions física i biològica, social i cultural dels éssers humans i emprant aquests coneixements de forma intel·ligent

quan sigui necessari.

Competència digital

— Sabent cercar i usar eines informàtiques per exposar activitats i/o el propi pensament.

Aprendre a aprendre

— Adquirint estratègies que serveixin a l'individu per desenvolupar el propi pensament i l'autonomia i la iniciativa personals.

Competències socials i cíviques

— Identificant problemes filosòfics i abordant-los críticament mitjançant la definició i l'ús rigorós de conceptes, l'anàlisi d'idees, el diàleg i l'argumentació.

— Reconeixent i valorant les relacions entre política i ciutadania.

— Aconseguint l'habilitat de practicar els valors democràtics.

Consciència i expressions culturals

— Distingint les característiques que defineixen la ciència enfront del saber artístic.

Objectius específics

1. Reconèixer el caràcter propi de la filosofia i distingir-la d'altres tipus de sabers, com la ciència, la religió, l'art, etc.
2. Identificar i apreciar el sentit dels problemes filosòfics.
3. Usar i identificar correctament la terminologia bàsica de les diferents disciplines filosòfiques.
4. Comentar textos filosòfics analitzant-ne l'estructura, interpretant-ne el significat i fent-ne una reflexió crítica.
5. Desenvolupar estratègies per accedir a la informació de forma rigorosa, seleccionar-la adequadament i utilitzar-la correctament en l'elaboració de treballs de recerca o presentacions.
6. Valorar el diàleg i el debat com a mitjans per aproximar-se a la veritat i com a exercici actiu del respecte, la tolerància i la comprensió.
7. Adoptar una actitud crítica davant opinions contraposades.
8. Adquirir habilitats de comunicació i argumentació coherent de les pròpies opinions, tant de forma oral com escrita.
9. Desenvolupar actituds de solidaritat i participació en la vida comunitària i una consciència cívica, crítica i autònoma, inspirada en els drets humans i compromesa amb la construcció d'una societat democràtica, justa i equitativa i amb la defensa de la natura.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

BLOC 1. LA FILOSOFIA
Continguts
El saber filosòfic. L'origen de la filosofia occidental. Característiques de la filosofia. Els primers filòsofs: els presocràtics. Els sofistes i Sòcrates.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables
1. Comprendre què és la reflexió filosòfica i diferenciar-la d'altres tipus de sabers que estudien aspectes concrets de la realitat i l'individu. 1.1. Defineix i utilitza conceptes com filosofia, mite, logos, saber, opinió, abstracte, concret, raó, sentits, arkhé, causa, monisme, dualisme, pluralisme, substància i prejudici i elabora un glossari amb aquests conceptes. 1.2. Distingeix els conceptes de conèixer, opinar, argumentar, interpretar, raonar, analitzar, criticar, descobrir i crear. 2. Conèixer l'origen de la filosofia occidental —on, quan i per què sorgeix—, distingir-la dels sabers preracionals —el mite i la màgia— com a saber pràctic i comparar-la amb algunes característiques generals de les filosofies orientals. 2.1. Explica les diferències entre l'explicació racional i la mitològica.

2.2. *Llegeix textos interpretatius i descriptius de la formació del cosmos i l'ésser humà pertanyents al camp mitològic i al camp racional i assenyalen les semblances i les diferències en els plantejaments.*

3. Identificar el primer interrogant filosòfic de la filosofia grega, la pregunta per l'origen, i conèixer les primeres respostes a aquesta pregunta, donades pels primers pensadors grecs.

3.1. *Describeix les primeres respostes presocràtiques a la pregunta per l'arkhé, coneix els autors d'aquestes respostes i reflexiona per escrit sobre les solucions d'interpretació de la realitat exposades per Heràclit, Parmènides i Demòcrit.*

4. Conèixer el gir antropològic de la filosofia al segle V aC, explicar algunes de les idees centrals de Sòcrates i de Protàgores i reflexionar sobre l'aplicació pràctica de la filosofia respecte a l'individu i a la societat en la qual aquest viu.

4.1. *Compara la interpretació de l'ésser humà i la societat defensada per Sòcrates amb l'exposada per Protàgores i argumenta la seva pròpia postura.*

5. Reflexionar i argumentar, de forma escrita i oral, sobre l'interès, específicament humà, per entendre's a si mateix i per entendre allò que l'envolta.

5.1. *Elabora petits assaigs en què argumenta les seves opinions de forma raonada.*

6. Reconèixer les diferents funcions de la filosofia com a saber crític que aspira a fonamentar i analitzar els problemes últims de la realitat i exposar arguments sobre aquests problemes tant des d'un vessant teòric com un de pràctic.

6.1. *Disserta sobre les possibilitats de la filosofia segons les diferents funcionalitats d'aquesta.*

BLOC 2. IDENTITAT PERSONAL

Continguts

El problema de la identitat.

La personalitat.

Principals teories de la personalitat.

L'inconscient.

La motivació.

Principals teories de la motivació.

Les emocions.

Teoria antropològica de Plató.

Teoria antropològica d'Aristòtil.

Teoria antropològica d'Agustí d'Hipona.

Teoria antropològica de Descartes.

Teoria antropològica de Kant.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Comprendre la profunditat de la pregunta "Qui som?", conèixer algunes respostes donades des de la psicologia i la filosofia, reflexionar i valorar la importància de conèixer-se un mateix i expressar-ho per escrit.

1.1. *Defineix i utilitza conceptes com personalitat, temperament, caràcter, consciència, inconsciència, conductisme, cognitivisme, psicologia humanística, psicoanàlisi, etc., i elabora un glossari amb aquests termes.*

2. Definir què és la personalitat, així com els principals conceptes que hi estan relacionats.

2.1. *Defineix què és la personalitat i en descriu les característiques.*

3. Conèixer i explicar les tesis centrals d'algunes teories sobre la personalitat.

3.1. *Coneix les tesis fonamentals sobre la personalitat i exposa arguments referents a aquesta qüestió.*

4. Reconèixer les etapes del desenvolupament de la identitat personal, reflexionar sobre els factors que determinen l'èxit i el fracàs i aportar la pròpia opinió raonada sobre aquests dos conceptes.

4.1. *Llegeix textos literaris en els quals s'analitza la personalitat dels personatges, identifica els trets i els tipus de personalitat i reflexiona per escrit sobre aquest tema.*

5. Analitzar què s'entén per inconscient en el marc del pensament de la psicoanàlisi.

5.1. *Analitza què s'entén per inconscient.*

6. Reflexionar de forma escrita i dialogar en grup sobre la possible incidència en la formació de la personalitat de l'herència genètica i del que s'adquireix.

6.1. *Llegeix i analitza textos filosòfics, literaris o científics el punt de reflexió dels quals és l'herència adquirida en la formació de la personalitat, amb incidència en l'autoconeixement d'un mateix.*

7. Cercar a Internet en què consisteix la filosofia de la ment i la neurociència i seleccionar la informació més significativa.

7.1. *Cerca i selecciona informació significativa sobre conceptes fonamentals de la filosofia de la ment.*

8. Identificar la funció i la importància de la motivació com a factor energètic i direccional de les múltiples dimensions de la vida humana.

8.1. *Defineix i utilitza amb rigor conceptes com motivació, emoció, sentiment, necessitats primàries, necessitats secundàries, autorealització, vida afectiva i frustració.*

9. Reconèixer, en el marc de la teoria cognitiva, el valor del coneixement com a element motivador de la conducta humana i reflexionar sobre la consideració de l'ésser humà com a animal racional.

9.1. *Explica les tesis més importants de la teoria cognitiva sobre el coneixement i la motivació.*

10. Explicar les idees centrals de la teoria humanística sobre la motivació i reflexionar sobre el caràcter de la motivació com a element

distintiu de l'ésser humà enfront del merament animal.

10.1. *Explica les idees centrals de la teoria humanística sobre la motivació i expressa la seva opinió raonada sobre aquest tema.*

10.2. *Explica i compara les visions sobre la motivació de la teoria cognitivista i de la teoria humanística.*

11. Conèixer la condició afectiva de l'ésser humà, distingir entre impulsos, emocions i sentiments i reconèixer el paper del cos en la possibilitat de manifestar l'afectivitat.

11.1. *Analitza textos breus i significatius d'autors rellevants sobre les emocions i argumenta per escrit les pròpies opinions.*

12. Valorar la importància de la relació entre la motivació i l'afectivitat per dirigir la conducta humana en diferents direccions i amb diferent intensitat.

12.1. *Analitza textos i disserta sobre la incidència en la conducta humana d'emocions com la frustració, el desig o l'amor, entre altres.*

13. Reflexionar i argumentar sobre la importància de la motivació i de les emocions, com la curiositat i el plaer d'aprendre, el desig d'aconseguir objectius, la satisfacció per la resolució de problemes i pel reconeixement de l'èxit i la complaença per l'estímul d'iniciatives, entre altres.

13.1. *Argumenta sobre el paper de les emocions per estimular l'aprenentatge, el rendiment, l'assoliment d'objectius i la resolució de problemes, entre altres processos.*

14. Reflexionar sobre el paper de les emocions com a eina per ser emprenedor i creatiu.

14.1. *Analitza textos en els quals es descriu el paper de les emocions com a estímul de la iniciativa, l'autonomia i l'emprenedoria.*

15. Conèixer, des de la història de la filosofia, algunes de les reflexions sobre aspectes que caracteritzen l'ésser humà com a tal i valorar la funció de la filosofia com a saber originari i integrador de múltiples perspectives el centre comú de les quals és l'home.

15.1. *Elabora de forma cooperativa un glossari per publicar a Internet amb la terminologia filosòfica de la unitat.*

16. Explicar les teories de l'ànima de Plató i d'Aristòtil i reflexionar sobre la relació entre l'ànima, el cos i els afectes que s'analitza en aquestes teories.

16.1. *Explica la teoria de l'ànima de Plató.*

16.2. *Explica la teoria de l'ànima d'Aristòtil.*

16.3. *Argumenta la seva opinió sobre la relació entre el cos i la ment o ànima.*

17. Conèixer la importància de la introspecció assenyalada per Agustí d'Hipona com a mètode d'autoconeixement i de formació de la pròpia identitat.

17.1. *Explica què és la introspecció segons Agustí d'Hipona i utilitza aquest tipus de pensament en primera persona per descriure's a si mateix.*

18. Descriure la concepció cartesiana del paper del pensament com a aspecte que defineix l'individu i comparar-la amb les concepcions materialistes i mecanicistes de l'home màquina del materialisme francès del segle XVIII.

18.1. *Exposa el significat de la tesi de Descartes "Cogito, ergo sum".*

18.2. *Exposa les pròpies reflexions sobre les implicacions del materialisme en la seva descripció de l'ésser humà.*

19. Conèixer la importància de la facultat de la voluntat com a element definitori de l'ésser humà.

19.1. *Explica què és la voluntat.*

20. Expressar alguna de les consideracions filosòfiques sobre l'afectivitat.

20.1. *Argumenta, des del punt de vista filosòfic, el paper de les emocions en la consideració de l'ésser humà com a tal.*

21. Reconèixer les implicacions filosòfiques de la idea de l'home com a projecte.

21.1. *Expressa i desenvolupa la idea de l'home com a projecte.*

BLOC 3. SOCIALITZACIÓ

Continguts

La dimensió social i cultural de l'ésser humà.

El procés de socialització.

Principals teories sobre l'origen de la societat.

Principals postures davant la diversitat cultural.

La comunicació.

Comunicació verbal i no verbal.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar l'altre tal com és individualment i, al mateix temps, identificar-lo com un àlter ego que comparteix un espai i unes circumstàncies comunes, la qual cosa dóna lloc a la intersubjectivitat.

1.1. *Defineix i utilitza conceptes com individualitat, alteritat, socialització, estat de naturalesa, drets naturals, contracte social, respecte, propietat, Estat, legitimació, institucionalització, rol, estatus, conflicte i canvi social i globalització.*

2. Reconèixer la dimensió social i cultural de l'ésser humà i identificar i distingir els conceptes de cultura i societat.

2.1. *Defineix i explica el significat dels conceptes de cultura i societat i fa referència als components socioculturals que hi ha a l'ésser humà.*

3. Identificar els elements, la legitimació i el procés de construcció d'una cultura i valorar-la no tan sols com a instrument d'adaptació al medi, sinó com a eina per a la transformació i l'autosuperació.

3.1. *Assenyala alguns dels principals continguts culturals, com les institucions, les idees, les creences, els valors, els objectes materials, etc.*

3.2. *Coneix els nivells en què es produeix la internalització dels continguts culturals d'una societat, això és: el nivell biològic, l'afectiu i el cognitiu.*

4. Conèixer els diferents elements del procés de socialització i relacionar-los amb la pròpia personalitat.
- 4.1. *Describeu la socialització primària i la secundària.*
5. Conèixer les teories sobre l'origen de la societat, reflexionar de forma escrita sobre aquestes teories i argumentar les pròpies opinions sobre aquest tema.
- 5.1. *Explica les tesis fonamentals sobre l'origen de la societat i de l'Estat.*
6. Comprendre el sentit del concepte de civilització i establir les semblances i les diferències amb el concepte de cultura.
- 6.1. *Explica què és una civilització i en posa exemples fonamentats, i investiga les semblances i les diferències entre orient i occident i hi reflexiona.*
7. Definir què és la comunicació i analitzar les formes de comunicació no verbal i la incidència de les tecnologies de la informació i la comunicació.
- 7.1. *Explica què és la comunicació i reflexiona sobre els avantatges i els inconvenients que es presenten quan l'eina per comunicar-se són les tecnologies de la informació i la comunicació.*
8. Reflexionar sobre el possible paper actiu d'un mateix en la construcció de la cultura i identificar-se com a ésser creatiu i innovador, capaç de generar elements culturals.
- 8.1. *Reflexiona per escrit sobre el paper actiu d'un mateix, en el seu context sociocultural, com a ésser capaç d'innovar i generar canvis culturals.*
9. Reflexionar i indagar sobre el relativisme cultural i l'etnocentrisme.
- 9.1. *Coneix el relativisme cultural i l'etnocentrisme i hi reflexiona expressant conclusions pròpies i aportant exemples basats en fets investigats i contrastats a Internet.*

BLOC 4. PENSAMENT**Continguts**

El problema del coneixement.

El concepte de veritat.

Principals concepcions de la veritat.

Teoria del coneixement d'Aristòtil.

Teoria del coneixement de Descartes.

Teoria del coneixement de Hume.

Teoria del coneixement de Kant.

La intel·ligència.

La intel·ligència emocional.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Comprendre la facultat racional com a específica de l'ésser humà i les implicacions que té, i analitzar en què consisteix la racionalitat i quines característiques presenta.
- 1.1. *Defineix i utilitza conceptes com raó, sentits, experiència, abstracció, universalitat, sistematicitat, racionalisme, dogmatisme, empirisme, límit, intel·ligència, intel·ligència emocional, certesa i error.*
- 1.2. *Explica què és la racionalitat i en descriu algunes característiques.*
2. Explicar les tesis bàsiques d'algunes concepcions filosòfiques sobre les possibilitats i els límits de la raó.
- 2.1. *Explica la concepció filosòfica sobre les possibilitats de la raó.*
3. Distingir la racionalitat teòrica de la racionalitat pràctica, així com la teoria de l'experiència.
- 3.1. *Identifica les dues possibilitats d'aplicació de la racionalitat: la teòrica i la pràctica.*
4. Conèixer la concepció contemporània sobre la intel·ligència i incidir en la teoria de la intel·ligència emocional de Daniel Goleman.
- 4.1. *Explica les tesis centrals de la teoria de la intel·ligència emocional.*
- 4.2. *Argumenta la relació entre la raó i les emocions.*
5. Comprendre alguns dels principals tipus de veritat —la veritat com a correspondència, la veritat segons el pragmatisme americà, la veritat des del perspectivisme i el consens— i reflexionar sobre la possibilitat d'aconseguir la veritat absoluta.
- 5.1. *Defineix alguns tipus de veritat, com la veritat com a correspondència, la veritat segons el pragmatisme americà i la veritat des del perspectivisme.*
- 5.2. *Reflexiona sobre la part positiva d'equivocar-se i la importància de l'error com a possibilitat de cercar noves estratègies i solucions.*

BLOC 5. REALITAT I METAFÍSICA**Continguts**

La metafísica.

La pregunta per l'origen i la finalitat de l'univers.

La pregunta pel sentit de l'existència.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer el significat del terme *metafísica*, comprendre que és la principal disciplina de les que componen la filosofia, identificar-ne l'objectiu fonamental, consistent a fer preguntes radicals sobre la realitat, i entendre en què consisteix una pregunta radical.
- 1.1. *Defineix i utilitza conceptes com metafísica, realitat, pregunta radical, essència, naturalesa, cosmos, caos, creació, finalisme, contingent,*

mecanicisme i determinisme.

1.2. *Defineix què és la metafísica i n'assenyala l'objecte de coneixement i la manera característica de fer preguntes sobre la realitat.*

2. Comprendre una de les principals respostes a la pregunta sobre el significat del concepte *naturalesa*; identificar aquesta *naturalesa* no tan sols com l'essència de cada ésser, sinó, a més, com el conjunt de totes les coses que hi ha; conèixer algunes de les grans preguntes metafísiques sobre la *naturalesa*: quin és l'origen de l'univers, quina finalitat té l'univers, quin és l'ordre que regeix la *naturalesa*, si és que n'hi ha cap, i quin lloc ocupa l'ésser humà al cosmos, i reflexionar sobre les implicacions filosòfiques de cadascuna d'aquestes qüestions.

2.1. *Expressa les dues possibles respostes a la pregunta per l'origen de l'univers —és etern o va ser creat— i exposa les seves reflexions sobre les implicacions religioses i filosòfiques d'aquestes dues respostes.*

2.2. *Exposa les dues postures sobre la qüestió referent a si l'univers té una finalitat, una direcció, o si no en té cap, i argumenta filosòficament la seva opinió sobre aquest tema.*

2.3. *Analitza textos el punt de reflexió dels quals és la realitat física que ens envolta i els interrogants filosòfics que aquesta suscita.*

3. Conèixer les implicacions filosòfiques de la teoria del caos, comprendre la importància d'assenyalar si la *naturalesa* es regeix per lleis deterministes o si es regeix per l'atzar quàntic i argumentar la pròpia opinió sobre com afecta aquesta resposta la comprensió de la conducta humana.

3.1. *Defineix què és el determinisme i què és l'indeterminisme en el marc de la reflexió sobre si hi ha un ordre a l'univers regit per lleis.*

4. Reflexionar sobre la interrogació pel sentit de l'existència, explicar les tesis centrals d'algunes teories filosòfiques de la vida i dissertar de forma raonada sobre la vida o la mort, l'esdevenir històric o el lloc de l'individu en la realitat, entre altres qüestions metafísiques.

4.1. *Coneix les tesis centrals del vitalisme de filòsofs que reflexionen sobre la vida.*

4.2. *Analitza textos literaris, filosòfics i científics que tracten de temes metafísics com l'existència, la mort, l'esdevenir històric o el lloc de l'individu en la realitat i exposa les seves pròpies reflexions sobre aquest tema.*

BLOC 6. TRANSFORMACIÓ

Continguts

La llibertat.

Tipus de llibertat.

Determinisme.

L'experiència estètica.

Creativitat i imaginació.

El procés creatiu segons Poincaré.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer els dos significats del concepte de *llibertat d'acció*: la llibertat negativa i la llibertat positiva, i aplicar-los tant en l'àmbit de la societat política com en el terreny de la vida privada o llibertat interior.

1.1. *Defineix i utilitza conceptes com voluntat, llibertat negativa, llibertat positiva, autodeterminació, lliure albir, determinisme, indeterminisme i condicionament.*

1.2. *Analitza textos breus sobre el tema de la llibertat i argumenta la pròpia opinió.*

2. Comprendre què és el lliure albir o llibertat interior i relacionar-lo amb la possibilitat d'autodeterminació d'un mateix i amb la facultat de la voluntat.

2.1. *Explica què és el lliure albir i la facultat humana de la voluntat.*

3. Reflexionar i exposar arguments sobre la relació entre la llibertat interior i la llibertat social i política.

3.1 *Exposa les seves reflexions sobre la possibilitat que existeixi el lliure albir o no, tenint en compte els avenços en el coneixement de la genètica i la neurociència.*

4. Conèixer l'existència de determinisme a la *naturalesa* i analitzar la possibilitat que l'ésser humà sigui lliure, tenint en compte que és un ésser natural i que, com a tal, està sotmès a les lleis de la *naturalesa*.

4.1. *Argumenta les possibilitats de l'ésser humà d'actuar lliurement, tenint en compte que és un ésser natural.*

5. Reconèixer les tres postures sobre el problema de la llibertat absoluta o condicionada: la tesi estoica, la negació de la submissió de la voluntat a les lleis naturals, de Kant, i la posició intermèdia, que no rebutja la llibertat, sinó la llibertat absoluta.

5.1. *Expressa diferents postures de filòsofs relacionades amb el tema de la llibertat.*

6. Entendre l'estètica com la part de la filosofia que estudia el procés creatiu, l'experiència estètica i la bellesa.

6.1. *Defineix i utilitza conceptes com estètica, creativitat, sinapsi neuronal, imaginació, pensament divergent, pensament convergent i serendipitat.*

7. Identificar què és la imaginació com a facultat específica de l'ésser humà i explicar com funciona i quines característiques té.

7.1. *Llegeix i comenta textos breus i significatius sobre el mecanisme d'aparició d'idees noves.*

7.2. *Explica què és la imaginació i l'exemplifica de forma pràctica mitjançant la redacció de relats breus de rerefons filosòfic.*

8. Reconèixer la capacitat humana de la creativitat com a potencialitat existent en totes les persones, la qual s'aconsegueix entrenant el cervell.

8.1. *Analitza textos de literatura fantàstica i reflexiona sobre els elements específicament creatius.*

9. Conèixer les fases del procés creatiu i reflexionar sobre la importància que el pensament divergent imaginatiu i el pensament lògic i racional facin feina junts.

9.1. *Explica les fases del procés creatiu.*

10. Conèixer i aplicar algunes tècniques de desenvolupament de la creativitat.

- 10.1. *Utilitza la tècnica de desenvolupament de la creativitat de revisió de supòsits i inversió i l'aplica a alguna teoria filosòfica o científica.*
10.2. *Explica les principals tècniques de desenvolupament de la creativitat.*
11. Utilitzar la tècnica de la pluja d'idees per construir una història literària amb rerefons filosòfic.
11.1. *Utilitza de forma col·lectiva la tècnica de la pluja d'idees per reflexionar sobre temes filosòfics tractats durant el curs.*
12. Valorar la llibertat com a condició bàsica per a la creativitat innovadora, la connexió entre si de les idees preexistents i la competitivitat.
12.1. *Argumenta el paper de la llibertat com a condició fonamental per a la creació.*
13. Conèixer les qualitats de les persones especialment creatives, com la motivació, la perseverança, l'originalitat i el medi, i cercar com es poden potenciar aquestes qualitats.
13.1. *Explica les característiques de les persones especialment creatives i algunes de les formes en què pot potenciar-se aquesta condició.*
14. Reflexionar de forma argumentada sobre el sentit del risc i com es relaciona amb la possibilitat d'aconseguir solucions innovadores i, per tant, d'evolucionar.
14.1 *Argumenta la importància d'assumir riscos i de sortir de l'anomenada zona de confort per aconseguir metes i resultats creatius i innovadors.*

INICIACIÓ A L'ACTIVITAT EMPRENEDORA I EMPRESARIAL

Finalitat de l'assignatura

El Pla d'Acció sobre Emprenedoria 2020 de la UE argumenta que els joves que es beneficien de l'aprenentatge de l'emprenedoria desenvolupen coneixements empresarials juntament amb aptituds i actituds essencials com ara la creativitat, la iniciativa, la tenacitat, el treball en equip, el coneixement del risc i el sentit de la responsabilitat. L'esperit empenedor és un conjunt d'actituds, competències i habilitats que permeten a les persones convertir els seus somnis en projectes concrets o *empreses* i dur-los a terme. L'educació empenedora no s'ha de confondre amb estudis d'empresa i economia, ja que el seu objectiu principal és promoure la creativitat, la innovació i l'autoocupació: "Emprendre és una mica més que posar en marxa una empresa".

L'educació empenedora és una oportunitat per promoure una mentalitat i uns valors que seran eines al llarg de tota la vida tant en el camp personal com el professional.

Fins a la publicació del Reial decret 1105/2014, Espanya se situava entre els països de la UE que promouien l'educació empenedora i l'educació financera com a part d'estratègies generals, no específiques, d'educació per a l'emprenedoria o per a la competència financera. Com a conseqüència d'aquesta situació, les experiències de què disposam fins ara han estat majoritàriament promogudes des de l'àmbit de l'educació no formal i no des de l'educació formal, tant en l'àmbit privat per part de múltiples entitats financeres, com en l'àmbit públic (com és l'impuls que la CNMV i el Banc d'Espanya duen a terme amb el seu pla Finanzas para todos). A partir d'ara el sistema educatiu disposa d'una matèria específica dins el primer cicle de l'educació secundària obligatòria per al foment de l'educació per a la iniciació de l'activitat empenedora i empresarial amb la qual el professor de les especialitats d'economia, formació i orientació laboral, i organització i gestió comercial passa a ser el responsable de dissenyar activitats d'aprenentatge d'educació empenedora i financera d'acord amb els objectius, els continguts, els estàndards d'aprenentatge avaluables, els criteris d'avaluació i la metodologia didàctica que fixa el currículum, els quals s'enfocaran al fet que l'alumne pugui avançar cap als resultats d'aprenentatge de més d'una competència de l'etapa alhora.

Una d'aquestes competències que defineix el currículum bàsic de l'educació secundària obligatòria és la del sentit d'iniciativa i esperit empenedor, amb la qual cosa aquesta matèria té un caràcter eminentment transversal, i encara pren més sentit que sigui l'educació formal la que ho promou, ja que aquesta competència s'ha de tenir en compte en totes les matèries de l'etapa.

La matèria d'iniciació a l'activitat empenedora i empresarial ha de tenir un enfocament metodològic inclusiu i no ha de desviar-se cap a una educació exclusivament empresarial: "L'educació empenedora ha de considerar-se tant un contingut com un mètode d'aprenentatge" (Remes 2003). S'hauria de posar èmfasi en les pedagogies que permeten als estudiants experimentar de primera mà conceptes com aprenentatge cooperatiu; aprenentatge basat en problemes reals; feina en grups, en equip i en parelles; feina per projectes; aprenentatge pràctic real o diaris d'aprenentatge, així com miniempreses i visites d'experts, sortides d'estudi...

La matèria d'iniciació a l'activitat empenedora i empresarial, a més, promou actituds bàsiques per a l'emprenedoria com ara el compromís, la determinació, la creativitat i la planificació, que redueixen el risc d'exclusió. Això és així perquè els projectes d'aquesta matèria són una bona eina per millorar les competències socials i emocionals que animen els joves a lluitar amb la incertesa i a respondre positivament al canvi, els impulsen a crear i dur a terme noves idees i en fomenten la responsabilitat a l'hora de dur a terme els seus projectes. Ajuda els joves a desenvolupar la seva iniciativa i a tractar de dur-la a la pràctica, n'augmenta el nivell d'aspiració, el rendiment escolar i desenvolupa capacitats molt valuoses per a l'educació i l'ocupació (Entrance Project, 2001).

Estructura del currículum

En l'exercici de l'autonomia de centre correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial s'estructura entorn de tres grans blocs mitjançant uns continguts, uns criteris d'avaluació i uns estàndards d'aprenentatge avaluable, els quals, a partir dels objectius definits, entesos com a referents relatius als objectius que l'estudiant ha d'assolir en finalitzar cada etapa, han de ser la base per al disseny curricular de programacions coherents amb la metodologia de la matèria i amb la proposta que cada centre estableix per al nivell del primer cicle de l'etapa en el qual s'incorpori aquesta matèria.

Bloc 1. Autonomia personal, lideratge i innovació

Aquest primer gran bloc de continguts té un caràcter introductori i ha d'abordar tots aquells continguts imprescindibles perquè l'alumne aprengui a relacionar-se amb el seu entorn econòmic i, així, fomentar tant la seva autonomia personal com la seva capacitat per impulsar i liderar propostes que puguin ser valorades positivament per part seva i del seu entorn.

Bloc 2. Projecte empresarial

En aquest segon bloc de continguts la coherència entre la metodologia i el desenvolupament dels continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable pren una importància especial per evitar que aquesta matèria sigui només una introducció a l'economia o a l'economia de l'empresa. El projecte empresarial com a contingut clau només és l'excusa per fomentar en els alumnes una actitud favorable per a l'aprenentatge de l'emprenedoria.

Bloc 3. Finances

El tercer i darrer bloc de continguts no és menys important que els anteriors, però pren una especial rellevància dins l'educació secundària obligatòria, ja que aborda els continguts essencials que cal desenvolupar i a assolir perquè, en finalitzar els estudis obligatoris, siguin mínimament competents en una de les activitats més comunes que tots duim a terme com a agents econòmics: la de *saber* relacionar-nos amb les entitats financeres.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Metodològicament, la iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial ha d'abordar almenys dos d'aquests objectius (Diego, 2009):

- a) Desenvolupar actituds i habilitats que formen la mentalitat emprenedora.
- b) Sensibilitzar els estudiants perquè tinguin en compte l'autoocupació i la creació dels propis projectes com una forma més d'ampliar les seves carreres professionals.
- c) Donar oportunitats per treballar en projectes i activitats concretes gestionades pels mateixos alumnes.
- d) Proporcionar als alumnes coneixements i habilitats específics per crear i gestionar amb èxit els seus projectes.

Aquests objectius metodològics es poden assolir a través de tres tipus de propostes didàctiques diferents, concretament, les que aborden els tres tipus d'educació emprenedora que proposa Gibb (2006):

1. Aprendre a crear una empresa (*learning for entrepreneurship*).
2. Entendre que és l'esperit empresarial (*learning about entrepreneurship*).
3. Actuar de forma emprenedora (*learning through entrepreneurship*).

Com que és una matèria d'implantació internacional recent, tant l'educació emprenedora i empresarial com l'educació financera suposen un procés formatiu també per al professor, ja que requereixen de l'adopció, l'assimilació i el bon ús de noves metodologies per no caure en l'error de convertir la matèria en una educació purament teòrica. Seguint Gibb, el professor ha d'implementar la metodologia que possibiliti als alumnes experimentar de primera mà el concepte, la qual cosa s'aconsegueix mitjançant l'aprenentatge basat en problemes, l'aprenentatge cooperatiu, l'aprenentatge a partir de situacions de la vida real, la cessió a l'alumne del control del seu propi aprenentatge, la maximització de l'aprenentatge social, del treball en xarxa, de la feina en equip, la proporció d'oportunitats per assumir riscos de manera calculada, la implicació dels estudiants en tasques de responsabilitat creixents... en les quals les tecnologies de la informació i de l'aprenentatge juguin sempre un paper preponderant.

A partir d'aquestes propostes metodològiques per fer una veritable iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial la UE, en el seu Entrepreneurship Education miniCoP, defineix com a nivell òptim de qualsevol proposta didàctica aquella que possibilita l'aprenentatge actiu, tant individual com en grup, el qual reforça i es reforça mitjançant la vinculació amb altres matèries i d'acord amb les competències

definides en el currículum.

Finalment, cal recordar que, des dels seus orígens, “la finalitat d’un programa d’educació emprenedora és provocar un canvi actitudinal positiu en els alumnes. Aquest canvi es donarà si els estudiants perceben un canvi paral·lel en el professor. El domini de la matèria és important, però els trets personals i el comportament del professor ho són molt més” (Avinum, 1996).

Recursos didàctics

El paper dels recursos didàctics per a la iniciació a l’activitat emprenedora i empresarial juga un paper fonamental segons les característiques de la seva metodologia. La metodologia activa i les propostes didàctiques basades en l’experiència i en entorns reals que la fan possible necessita recursos didàctics que superin definitivament les propostes tradicionals i possibilitin que el professor pugui fer un disseny didàctic a partir d’una anàlisi dels elements curriculars que ha de tenir en compte a l’hora de dissenyar les seves propostes.

No podem parlar de recursos didàctics per a aquesta matèria si aquests no són els que resulten d’una anàlisi detallada de l’atenció a la diversitat existent a l’aula a partir de les mesures d’organització pedagògiques i els documents que s’estableixen als centres perquè els seus alumnes puguin aconseguir aprenentatges significatius basats en les competències que defineix el currículum.

Així, els recursos didàctics són l’adequació de la infinitat de recursos d’iniciació a l’activitat emprenedora i empresarial de que disposam i a la diversitat d’alumnes a qui es dirigeixen les nostres propostes didàctiques. Un tractament competencial correcte dins les propostes didàctiques que duim a terme ha de comptar, indubtablement, amb uns recursos didàctics dissenyats a aquest efecte.

Distribució espai-temps

La metodologia que fa possible autèntiques propostes d’iniciativa emprenedora i empresarial és la que trenca definitivament amb les limitacions de l’espai-temps de l’aula.

Avui dia som espectadors de com grans tecnoestructures financeres i del món empresarial no tan sols actuen en entorns cada vegada més globals, tecnològics i deslocalitzats, sinó que a més dissenyen l’entorn en el qual actuem. Si la metodologia per a aquesta matèria ha de ser activa i ha de partir de l’entorn més real possible, tant les activitats d’ensenyament-aprenentatge com les d’avaluació, així com els recursos didàctics dissenyats, han de *convivre* en múltiples entorns.

És per aquesta raó que la gran quantitat de recursos existents per a l’activitat emprenedora i l’educació financera els han de considerar, tant el professor com l’alumne, com uns *bancs de coneixements* als quals tots dos s’aproximen en funció dels objectius d’ensenyament-aprenentatge que volen aconseguir. I no hi ha el menor dubte que aquests *bancs* utilitzen majoritàriament entorns tecnològics multimèdia, virtuals, telemàtics... als quals tots tenim accés tothora i en qualsevol lloc si disposam de les eines d’accés oportunes.

Això s’ha de tenir present a l’hora de dissenyar les nostres activitats, especialment quan els problemes per accedir-hi de l’alumne o del professor puguin dificultar una correcta atenció a la diversitat o el disseny de programacions coherents metodològicament.

Un error en què és comú incórrer a l’hora de distribuir l’espai i el temps quan tenim en compte aquests entorns d’ensenyament-aprenentatge, és tractar d’incorporar a la sessió d’aula les activitats que no la necessiten. Per evitar-ho és fonamental el paper del professor per optimitzar les potencialitats dels diferents entorns que s’usen.

D’aquesta manera, l’aula es converteix en l’espai i moment òptims per a totes les activitats imprescindibles que només es poden donar en aquest espai.

Tractament disciplinari

Pel que fa al disseny curricular, les programacions d’iniciació a l’activitat emprenedora i empresarial s’han d’orientar, específicament, al desenvolupament i afermentament de l’esperit emprenedor, a l’adquisició de competències per crear i desenvolupar els diversos models d’empreses i al foment de la igualtat d’oportunitats i del respecte a l’emprenedor i a l’empresari, així com a l’ètica empresarial.

De manera general, també, les programacions han de tenir per objecte el disseny d’unes activitats d’ensenyament-aprenentatge que, organitzades per assolir la competència que és específica de la matèria, hi han d’estar també en la transversalitat de la resta de competències que el currículum exigeix tenir en compte.

Per fer-ho possible, el professor especialista responsable de la concreció curricular d’aquesta matèria ha de tenir present tant els documents pedagògics de concreció superiors com els òrgans de coordinació pedagògica necessaris perquè la seva proposta sigui coherent amb la resta de propostes que es donen dins el nivell en el qual impartirà la matèria.

El tractament disciplinari d’aquesta matèria ha d’implicar el professor responsable de la proposta en la consecució dels principis generals de l’etapa a partir de l’atenció a la diversitat de tots els alumnes perquè aconseguixin els objectius de l’educació secundària obligatòria i

adquireixin les competències corresponents.

Avaluació

A l'efecte del currículum, els referents per comprovar el grau d'adquisició de les competències i l'assoliment dels objectius de l'etapa són els criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable de la matèria, concretats en les programacions d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial. A més, l'avaluació ha de ser *formativa*, tant del procés d'aprenentatge de l'alumne com del procés d'ensenyament del professor; ha de ser *continua*, al llarg de tota la programació per poder introduir les mesures correctores necessàries en qualsevol moment; i ha de ser *integradora*, ja que les programacions que es dissenyin han de partir de l'atenció a la diversitat que requereixen tots els alumnes.

Per fer-ho, l'establiment d'indicadors d'assoliment en les programacions és un recurs per a l'avaluació molt útil tant per al professor com per a l'alumne. Per fer-ho, el professor ha de dissenyar activitats d'avaluació útils, les quals poden estar integrades o no dins altres activitats d'ensenyament-aprenentatge però que, com a tals, han de constar en les programacions als efectes de guia didàctica, perquè l'alumne sàpiga quines són les cotes d'aprenentatge que se n'esperen, i d'avaluació de la pròpia programació.

Només així la tipologia d'activitats d'avaluació concorda amb la pròpia metodologia prevista i pren sentit com una part essencial d'aquest grau de concreció curricular.

A tall de guia, l'informe Entrepreneurship Education at School in Europe (2012) defineix les directrius següents per al professor a l'hora d'avaluar l'aprenentatge de l'alumne:

- Categoria 1. Coneixement i confiança en si mateix com a actituds més importants de la iniciativa empresarial.
- Categoria 2. Confiança progressiva en la presa d'iniciativa i riscos, i estimació pel pensament científic, crític i creatiu.
- Categoria 3. Coneixement de les múltiples oportunitats de carrera professional.
- Categoria 4. Alfabetització emprenedora i financera.
- Categoria 5. Coneixement de l'entorn en el qual s'aplica la iniciativa emprenedora i empresarial.
- Categoria 6. Habilitat de comunicació, planificació i feina en equip com a competències transversals essencials per relacionar-nos eficaçment amb el nostre entorn econòmic.
- Categoria 7. Disseny i implementació de petits projectes amb el rigor que necessiten.

Com es pot apreciar, aquestes directrius poden perseguir-se com a fites generals per adquirir les competències i assolir els objectius d'etapa, cosa que justifica la importància de la transversalitat de les programacions de la matèria.

El paper dels docents

Actualment, no hi ha pràcticament cap saber que no estigui a l'abast de ningú de manera gratuïta a tota hora. Contràriament al que es podria pensar, tanmateix, això no ha de ser interpretat com un perjudici contra el professor sinó com una redefinició del seu paper. Un professor que no es mogui en entorns d'ensenyament-aprenentatge en els quals ni l'espai ni el temps no són determinants per a l'èxit de les seves propostes, necessita noves competències per desfer-se'n en aquests nous entorns.

És en aquest context en què el paper del professor es redefineix com el d'un *conseller educatiu*. Així, per exemple, els nous papers del professor són:

- Consultors d'informació: és a dir, investigadors dels materials i els recursos apropiats i experts en l'ús de les eines tecnològiques per dur a terme la seva tasca.
- Col·laboradors en grup: és a dir, organitzadors d'aquelles dinàmiques que fan possible la feina col·laborativa.
- Dinamitzadors en xarxa: és a dir, gestors del potencial dels espais virtuals de comunicació i dels entorns òptims per dur a terme les millors activitats tant individuals com en grup.
- Facilitadors d'aprenentatge: és a dir, impulsors d'aules virtuals que se centrin més en l'aprenentatge que en l'ensenyament entès en el sentit clàssic.
- Desenvolupadors de cursos i de materials: és a dir, afavoridors del canvi en el tractament clàssic dels continguts curriculars per un altre a partir dels avenços tecnològics que emmarca el procés educatiu.

—Supervisors acadèmics: és a dir, avaluadors de les necessitats acadèmiques dels alumnes per seleccionar els millors programes en funció de les seves necessitats acadèmiques i professionals.

Participació de les famílies

Quant al currículum, les famílies han de participar i fer de suport a l'evolució del procés educatiu dels seus fills o tutelats, així com conèixer les decisions relatives a l'avaluació i promoció, així com col·laborar en les mesures de suport o reforç que adoptin els centres per facilitar-ne el progrés educatiu.

D'acord amb les característiques de la metodologia de la matèria, les programacions d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial s'han de dissenyar de tal manera que les famílies siguin una font primordial per implementar les activitats necessàries per assolir les competències de l'etapa.

La família és la primera instància en la qual l'alumne aprèn les competències relatives a l'educació emprenedora i, molt especialment, les d'educació financera, ja que la *família* com a agent econòmic, sol proveir d'una petita *renda* als alumnes per al *consum* d'aquells *béns i serveis* per *satisfer* les seves *necessitats*.

És a l'entorn familiar on trobam el punt de partida de moltes de les nostres propostes en aquesta matèria, ja que ens pot aportar informació útil respecte de quins són els coneixements previs relatius a les qüestions que cal abordar i com ens pot ajudar en el desenvolupament d'aquelles activitats que hauran de ser contextualitzades en l'entorn familiar.

Conceptes com *estalvi* cobren un especial sentit quan s'aprenen des de la família.

Aquesta assignatura juga un paper molt important per aconseguir-ho ja que fomenta activitats en ensenyament-aprenentatge que fomenten la reflexió en l'àmbit familiar de moltes decisions econòmiques que impliquen els alumnes i en les quals l'aplicació dels aprenentatges que es vagin assolint suposi una millora de les seves competències emprenedores i financeres.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial dins l'educació secundària obligatòria suposa, per primera vegada, la incorporació d'un conjunt de continguts prou amplis i específics de la ciència econòmica dins l'etapa secundària obligatòria del sistema educatiu per assolir les competències que defineix el currículum. Per fer-ho, hem de valorar les possibilitats d'aquesta ciència en la consecució d'aquestes que li reconeix el currículum.

Epistemològicament, el caràcter excessivament *positiu* que sempre ha demostrat tenir la ciència econòmica per desenvolupar les seves teories suposa un repte per als professors encarregats del desenvolupament curricular d'aquesta matèria per dotar de coherència metodològica les seves propostes curriculars i, molt especialment, perquè aquestes s'enfoquin cap al desenvolupament de les competències que defineix el currículum.

Comunicació lingüística

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial utilitza un vocabulari que es contextualitza primordialment dins l'entorn econòmic. És així que els alumnes *aprenen a usar* el llenguatge que regeix les activitats econòmiques, tant oral com escrit, i augmenten la seva competència lingüística a l'hora de participar de l'entorn com a subjecte econòmic.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial aporta a les matemàtiques un context real i susceptible de ser demandat pels alumnes quan els continguts que s'aborden són els financers. És així com els alumnes *aprenen a calcular* el valor de determinats productes financers i augmenten d'aquesta manera la seva competència com a agents econòmics davant les entitats financeres.

El caràcter excessivament *positiu* de la ciència econòmica de què parlàvem es pot veure contrarestat, o almenys ampliat, mitjançant l'estudi de continguts, en què l'aplicació de l'esperit crític tan important en aquesta etapa per comprendre les manifestacions i conseqüències reals d'allò que s'estudia prenen especial importància, com ara la banca ètica o l'economia de bé comú. És així com els alumnes *aprenen a ser crítics* davant les teories que expliquen els continguts que s'aprenen.

Competència digital

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial empra de manera general en les seves propostes els mateixos entorns digitals i telemàtics que empra l'entorn econòmic que vol estudiar. És així que els alumnes *aprenen a dominar-los* i augmenten la seva competència tecnològica a l'hora de participar de l'entorn com a subjectes econòmics.

Aprendre a aprendre

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fomenta activitats d'ensenyament-aprenentatge el més reals possibles. Per fer-ho, els alumnes *aprenen a indagar i a ser curiosos* quan s'han d'enfrontar a continguts que necessiten ser abordats des de múltiples perspectives d'aprenentatge, no tan sols teòricament.

Competències socials i cíviques

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial analitza l'entorn econòmic real per abordar-ne els continguts. És així com els alumnes *aprenen a ser ciutadans i aprenen a rebutjar* les manifestacions que van en contra del bé comú.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fomenta l'esperit emprenedor en el sentit més ampli del terme, el qual, allunyat d'una concepció restrictiva i excessivament empresarial, possibilita que els alumnes aprenguin a *ser autodisciplinats, innovadors i creatius* perquè els seus projectes puguin ser valorats positivament pel seu entorn.

Consciència i expressions culturals

La matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial fomenta les activitats d'ensenyament-aprenentatge que es contextualitzen dins l'entorn pròxim dels alumnes. És així com *aprenen a respectar i fomentar* totes les manifestacions de la cultura pròpia de les Illes Balears.

Objectius específics

Els objectius de la matèria d'iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial són els següents:

1. Relacionar-se amb l'entorn econòmic com a subjecte i no com a objecte d'aquest entorn mitjançant l'assimilació progressiva del coneixement que vagi aprenent sobre el seu funcionament, així com incorporar el que aprengui a les seves relacions amb altres agents econòmics com a font de desenvolupament, tant de la seva autonomia personal com de la seva capacitat per liderar projectes que puguin ser percebuts com a valuosos pels altres.
2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu a l'hora de fer qualsevol proposta que s'hagi de valorar en el seu entorn econòmic i valorar-ne positivament la innovació, l'originalitat i la consistència.
3. Desenvolupar l'esperit emprenedor que tots tenim com a subjectes de l'entorn econòmic en el qual actuem mitjançant el descobriment de les nostres fortaleses i debilitats per, progressivament, augmentar la nostra competència emprenedora.
4. Impulsar petits projectes susceptibles de poder implementar-se en el seu entorn econòmic en els quals la creativitat i el rigor científic han de jugar un paper primordial al llarg de tot el procés de realització.
5. Descobrir l'economia del bé comú i la banca ètica com a alternatives per a una economia més justa.
6. Valorar l'estalvi com una font de llibertat a l'hora de consumir sense haver d'acudir als intermediaris financers, el qual cal fomentar a través d'un consum responsable.
7. Conèixer el funcionament bàsic dels intermediaris financers (alfabetització financera) quan hem d'acudir a cercar finançament del nostre consum, mitjançant l'estudi de casos pràctics senzills, reals i susceptibles de ser demandats, així com d'exemples de males pràctiques per ser més lliures a l'hora de relacionar-nos-hi.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

BLOC 1. AUTONOMIA PERSONAL, LIDERATGE I INNOVACIÓ

Continguts

Tria com a resultat d'una anàlisi del *cost d'oportunitat* per cercar la millor alternativa.

Comportament econòmic i dificultats per tenir un comportament racional.

Planificació com a eina indispensable per millorar les tasques plantejades.

Foment de la creativitat i potencialitats com a generadores de propostes que es percebin valuoses per als altres.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Prendre decisions per resoldre problemes, tria opcions de forma independent i raonada, recórrer a ajuda selectivament, reconèixer les fortaleses i debilitats personals en diverses situacions i, en especial, davant les tasques encomanades confiar en les seves aptituds personals i habilitats amb responsabilitat i assumpció de les conseqüències.

- 1.1. *Identifica les fortaleses i debilitats personals, les relaciona amb els diferents àmbits del desenvolupament personal i la vida diària i les aplica en les tasques proposades.*
- 1.2. *Resol situacions proposades fent ús dels seus recursos personals amb seguretat i confiança.*
- 1.3. *Analitza els resultats assolits amb consciència de l'esforç personal aplicat i els fins obtinguts i fa propostes de millora sobre el propi treball.*
2. *Planificar tasques i desenvolupar les etapes que consten establint punts de control i estratègies de millora per a cadascuna i posar-ho en relació amb la consecució de l'assoliment pretès.*
 - 2.1. *A partir d'un objectiu establert, elabora un llistat de tasques assignant terminis i compromisos per dur-les a terme i assumeix les responsabilitats personals i de grup corresponents*
 - 2.2. *Comprèn la necessitat de reflexió i planificació prèvia a la realització d'una tasca, marca temps, metes i seqüències i ho relaciona amb l'eficiència i qualitat en el compliment dels objectius finals.*
 - 2.3. *Analitza una situació determinada, discrimina què supera el seu propi acompliment, valora la necessitat d'ajuda externa i quins recursos són idonis en la situació proposada.*
3. *Comunicar-se i negociar amb els altres aplicant efectivament les tècniques, resoldre adequadament els conflictes, valorar el plantejament i la discussió de propostes personals i de grup com a elements per assolir l'objectiu proposat, exercir el lideratge d'una manera positiva i organitzar la feina en comú.*
 - 3.1. *Participa en situacions de comunicació de grup, demostra iniciativa i respecte, expressa amb claredat les seves idees i recull i argumenta les dels altres integrants.*
 - 3.2. *Proposa alternatives de solució, intenta integrar interessos i assolir acords mitjançant negociació aplicant tècniques i intenta influir positivament en els altres.*
 - 3.3. *Exerceix el rol dirigent quan li correspon amb respecte, entusiasme i autocontrol, organitza les tasques del grup i determina normes de funcionament que impliquin i motivin a tots i promoguin la consecució de la tasca del grup.*
4. *Proposar solucions i possibilitats divergents a les situacions plantejades utilitzant els recursos de manera nova i eficaç, emprar coneixements previs per transferir-los a situacions noves en àmbits diferents i valorar-ne l'adequació per anticipar resultats amb iniciativa i tarannà crític.*
 - 4.1. *Proposa solucions originals a les situacions plantejades, genera nombroses possibilitats a partir d'un ús nou dels recursos amb què compta i relaciona la innovació amb el progrés de la societat.*
 - 4.2. *Empra coneixements adquirits anteriorment en la solució de situacions o problemes, relaciona l'adequació entre aquests, presenta aplicacions que no es limitin a l'ús habitual i salva possibles rutines o prejudicis.*
 - 4.3. *Investiga el seu entorn per detectar experiències relacionades amb les tasques plantejades que puguin aportar solucions i li permetin desenvolupar una visió de desafiaments i necessitats futures i conseqüències.*

BLOC 2. PROJECTE EMPRESARIAL

Continguts

Emprenedoria, empenedor i esperit empenedor.

Entorn econòmic en el qual actuem com a agents econòmics, activitats econòmiques que desenvolupam i relacions que estableixen els errors de mercat més importants que patim.

Introducció a la simulació de propostes de projectes empresarials.

Actitud crítica per sentir-se subjecte i no objecte del sistema econòmic en el qual vivim: economia del bé comú.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Diferenciar l'empenedor, la iniciativa empenedora i l'empresari i relacionar-los amb les qualitats personals, la capacitat d'assumpció de risc i la responsabilitat social implícita; analitzar les carreres i les oportunitats professionals amb els seus itineraris formatius, i valorar les possibilitats vitals i d'iniciativa empenedora i intraprenedora a cadascuna.

1.1. *Defineix els conceptes d'iniciativa empenedora i persona empenedora a partir d'una anàlisi de les característiques personals, classifica els diferents tipus d'empenedors (incloent-hi els intraempenedors i els empenedors socials) i les seves qualitats personals i els relaciona amb la innovació i el benestar social.*

1.2. *Identifica la capacitat d'empenedoria de les persones i la pròpia a partir d'una anàlisi de les seves característiques personals, la refereix a diferents camps professionals i a diferents funcions que hi existeixen i analitza el seu pla personal per emprendre.*

1.3. *Determina el concepte d'empresari, n'identifica les característiques personals, els tipus d'empresaris i l'aportació social de les empreses en el seu entorn.*

2. Proposar projectes de negoci analitzant l'entorn extern de l'empresa; assignar recursos materials, humans i financers de manera eficient, i aplicar idees creatives i tècniques empresarials innovadores.

2.1. *Planteja alternatives de negoci/empresa a partir de diverses tècniques de generació d'idees, determina quines necessitats de l'entorn satisfaria, s'informa sobre aquest entorn i assenyalava com crear valor i com generaria benefici.*

2.2. *Elabora un pla de negoci/empresa en grup incloent la definició de la idea i l'objecte de negoci, dissenya un pla de comercialització del producte, un pla econòmic financer i demostra el valor del negoci per a l'entorn.*

2.3. *Valora la viabilitat del projecte de negoci a partir de càlculs senzills d'ingressos i despeses.*

2.4. *Estableix un llistat cronològic de processos vinculats al desenvolupament de l'activitat proposada en el pla de negoci/empresa, identifica els recursos humans i materials necessaris i duu a terme una planificació i temporalització sobre aquests.*

2.5. *Elabora documents administratius bàsics dels negocis/empreses propis del pla de negoci proposat i els relaciona amb les diferents*

funcions dins l'empresa.

2.6. *Describeu el paper de l'Estat i les administracions públiques en els negocis/empreses, analitzeu els tràmits necessaris i les fonts d'ingrés i despesa pública i els reconeix com a elements del benestar comunitari.*

3. Aplicar sistemes d'avaluació de processos dels projectes emprant les habilitats de presa de decisions i les capacitats de negociació i lideratge i analitzar l'impacte social dels negocis amb prioritat del bé comú, la preservació del medi ambient i l'aplicació de principis ètics universals.

3.1. *Aplica un sistema de control del projecte, estableix indicadors a priori per a cada fase i demostra flexibilitat i innovació per resoldre els problemes identificats.*

3.2. *Identifica la responsabilitat corporativa de l'empresa/negoci i descriu els valors de l'empresa i el seu impacte social i mediambiental.*

BLOC 3. FINANCES

Continguts

Estalvi i diners.

Intermediaris financers: el seu paper, el seu funcionament i la nostra responsabilitat a l'hora de relacionar-nos-hi.

Banca ètica. Importància de l'alfabetització financera com a font de llibertat a l'hora de relacionar-nos amb els intermediaris financers: resolució de casos i valoració crítica i identificació de casos de males pràctiques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Gestionar ingressos, despeses personals i d'un petit negoci, reconèixer les fonts de les quals provenen i les necessitats de fons a curt, mitjà i llarg termini i identificar les alternatives per al pagament de béns i serveis amb diners de béns i serveis.

1.1. *Reconeix el valor social dels diners i el seu paper en l'economia personal, descriu pagaments diaris, despeses i ingressos en relació amb l'intercanvi de béns i serveis i entén que els diners poden ser invertits o deixats.*

1.2. *Comprèn el paper dels intermediaris financers en la societat i en caracteritza i identifica els principals, com bancs i companyies d'assegurances, quan la seva capacitat d'estalvi és insuficient.*

1.3. *Identifica els principals serveis financers per a particulars i petites empreses; com comptes corrents, targetes de crèdit i dèbit, canvi de divises, transferències, préstecs i crèdits, entre d'altres, i en raona la utilitat.*

2. Planificar la vida financera personal, diferenciar entre inversió i préstec de diners, raonar per què es paguen o reben interessos, qui són els agents financers principals del nostre sistema i comprendre el diferent grau de risc aparellat a cada una de les alternatives.

2.1. *Gestiona les necessitats financeres personals de curt i llarg termini, identifica els diferents tipus d'ingressos i inversions en la vida de les persones i valora l'impacte de la planificació i la importància de l'estalvi en la vida de cadascú.*

2.2. *Valora la importància i significat dels impostos més importants i els relaciona amb el benestar social i com a font d'equitat per a tota la societat.*

2.3. *Comprèn el significat dels guanys i pèrdues en diversos contextos financers i reconeix com algunes formes d'estalvi o inversió són més arriscades que d'altres, així com els beneficis de la diversificació.*

2.4. *Calcula, en supòsits bàsics, les variables de productes d'estalvi i préstec i aplica matemàtiques financeres elementals.*

2.5. *Describeu els principals drets i deures dels consumidors en el món financer i reconeix les principals implicacions dels contractes financers més habituals.*

3. Identificar alguns indicadors financers bàsics amb els canvis en les condicions econòmiques i polítiques de l'entorn i reconèixer la importància de les fonts de finançament i despesa pública.

3.1. *Relaciona les condicions bàsiques dels productes financers amb els principals indicadors econòmics i reconeix la interacció d'aquests amb les condicions econòmiques i polítiques dels països.*

MÚSICA

Finalitat de l'assignatura

En aquesta etapa, l'àrea d'educació artística ofereix una aproximació a la matèria d'estudi més diferenciada i analítica, a diferència del caràcter global que presenta en l'educació primària.

La música, com a bé cultural i com a mitjà de comunicació no verbal, constitueix un element de gran valor en la vida de les persones. És present en qualsevol entorn i moment social i constitueix un dels principals referents d'identificació de la joventut.

Així doncs, els objectius de l'àrea són, entre altres:

— Dotar els alumnes d'un vocabulari que els permeti analitzar, descriure i fer la crítica de qualsevol de les manifestacions artístiques musicals que com més va més presents són al seu voltant (als dispositius mòbils, a la xarxa informàtica, als videojocs, etc.).

— Comprendre el llenguatge musical com a mitjà d'expressió artística.

— Sensibilitzar els alumnes amb relació a qualsevol forma d'expressió musical i conscienciar-los del paper fonamental de la música en la història, en la cultura i en la societat.

La percepció i l'expressió musicals (vocal i instrumental, així com el moviment i la dansa) contribueixen al desenvolupament integral dels individus, intervenen en la seva formació emocional i intel·lectual, i incideixen en la consecució d'un pensament reflexiu i d'un esperit emprenedor, innovador i crític.

L'activitat musical ajuda a desenvolupar valors com l'esforç, la constància, la disciplina, l'autonomia, la presa de decisions, l'autoestima i l'assumpció de responsabilitats, alhora que estimula la percepció, la memòria, la concentració, la coordinació, la creativitat i les habilitats per enfrontar-se a un públic, així com la capacitat per fer feina en equip.

Estructura del currículum

El currículum s'organitza a partir dels elements següents:

— Els objectius generals de l'educació secundària obligatòria

— Les competències clau

Cal que els alumnes d'avui siguin competents, autònoms i capaços de percebre qualsevol fet sonor i de gaudir-ne, així com d'actuar musicalment.

— Els continguts

Constitueixen el conjunt de coneixements, habilitats, destreses i actituds que contribueixen a adquirir els objectius (d'etapa, de l'assignatura) i les competències. S'estructuren a partir de quatre blocs: "Interpretació i creació", que integra l'expressió instrumental, vocal i corporal amb la improvisació i la composició musical, fet que ha de permetre als estudiants participar de la música d'una manera activa i participativa; "Escolta", que pretén crear la primera actitud fonamental cap a aquest art i dotar els alumnes de les eines bàsiques per gaudir de l'audició i de la comprensió del fet musical; "Contextos musicals i culturals", que relaciona la música amb la cultura i amb la història, dóna a conèixer el valor del patrimoni musical de les Illes Balears i d'altres indrets del món i ensenya a identificar l'estil i les característiques distintives de la música que delimiten cada un dels períodes històrics bàsics, i "Música i tecnologies", que engloba el coneixement i la pràctica de la interacció entre música i tecnologies de la informació i la comunicació.

Els diferents blocs de continguts no s'han de treballar d'una manera aïllada, sinó que s'han d'anar interrelacionant al llarg de les diferents unitats didàctiques.

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

— Els criteris d'avaluació

Són un referent específic per avaluar l'aprenentatge. Descriuen el que s'ha de valorar, tant en coneixements com en competències.

L'atenció, l'interès, la constància, l'esforç i la participació són força importants a l'hora d'avaluar els avenços particulars i individuals en aquesta matèria.

— Els estàndards d'aprenentatge avaluables

Especifiquen els criteris d'avaluació. Són observables, mesurables i avaluables.

En aquesta etapa és molt important que els alumnes gaudeixin de la percepció i l'expressió musical, que respectin les produccions pròpies i alienes, i que siguin crítics i conscients de les passes que han de seguir per millorar els seus coneixements musicals.

— La metodologia didàctica

A partir dels coneixements previs, del grau de maduresa cognitiva i emocional i de l'etapa evolutiva dels alumnes, de les possibilitats individuals de desenvolupament intel·lectual, del clima d'aula i de l'entorn, el professor ha d'elaborar el conjunt d'estratègies i d'accions que ha de dur a terme amb la finalitat d'aconseguir els objectius proposats.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Amb el desenvolupament constant i ràpid de les tecnologies de la informació i de la comunicació, dels contextos d'aprenentatge, de les fonts d'informació i de les formes de relació entre els individus i el coneixement, els conceptes relatius al procés d'ensenyament-aprenentatge han

canviat radicalment. Per tant, cal repensar i redefinir conceptes com *coneixement*, *aprenentatge*, *ensenyament*, *contextos d'aprenentatge*, *paper del professor*, etc.

Els mètodes en els sistemes educatius actuals van més enllà del saber, del saber fer i del saber estar. Comporten utilitzar metodologies que posin a l'abast dels alumnes les eines perquè puguin relacionar i utilitzar el conjunt de coneixements i habilitats en les situacions requerides, és a dir, saber utilitzar.

El docent ha de treballar els continguts no d'una forma teòrica, sinó des de l'audició, la interpretació, la creació i la improvisació de diverses formes d'expressió (vocal, instrumental i/o corporal).

El repertori musical ha de ser ampli i variat, i hi han de tenir cabuda obres i fragments significatius de diferents èpoques, indrets, gèneres i estils, que siguin una mostra de la pluralitat social i cultural.

S'ha d'aprofitar l'ampli ventall de músics i agrupacions musicals de les Illes Balears, que van des de la música tradicional a la contemporània, passant pel jazz, el pop rock o la música clàssica. Tots duen a terme una activitat creadora i interpretativa intensa que contribueix a fer que la nostra societat gaudeixi d'una bona oferta musical.

S'han de tenir en compte els principis democràtics i rebutjar les situacions d'injustícia i desigualtat, així com qualsevol forma de discriminació per raons de sexe, creença o qualsevol altra circumstància social o personal.

Les activitats han d'anar lligades a la solució de problemes contextualitzats en la vida real, propers a l'alumne i significatius. Han de ser autèntiques i s'han de seleccionar o dissenyar perquè permetin aprendre certs objectius o assolir certes competències. Així, l'alumne troba un sentit a la feina que ha de fer.

Els alumnes participen constantment en l'adquisició del seu coneixement fent feina de forma individual, en grup petit o en grup gran.

D'aquesta manera, els alumnes aprenen els continguts de manera similar a la que utilitzaran en la vida quotidiana i es garanteix que allò que han après s'ha comprès i no solament s'ha memoritzat. Els alumnes milloren la capacitat per estudiar i investigar sense ajuts i estan preparats per afrontar qualsevol obstacle, teòric o pràctic, al llarg de la vida.

Recursos didàctics

L'aula de música requereix uns recursos, materials i espais específics.

A l'aula, que ha de ser espaiosa, en lloc de haver-hi taules i cadires és convenient disposar de cadires apilables que permetin agrupaments diversos segons l'activitat proposada (cant, conjunt instrumental, dansa, posada en comú d'un tema, etc.).

Els instruments musicals imprescindibles són: instruments de percussió Orff, bongos, bateria, teclat electrònic, guitarra elèctrica i amplificador. També hi pot haver instruments que produeixen efectes especials, com el pal de pluja, els instruments tradicionals i d'altres construïts pels mateixos alumnes amb material reciclat.

Pel que fa als materials, es requereix una pissarra pautaada i, per poder accedir a l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació, tan importants en la societat d'avui, un ordinador amb connexió a Internet, un reproductor de música, una pissarra digital, un projector, una taula de mescles, un karaoke, etc.

Alguns recursos didàctics força aprofitables són: la utilització de les biblioteques (del centre, municipal, per exemple); la lectura de textos de cançons, de retalls de premsa amb notícies sobre música, de programes de mà de concerts, de programacions musicals, de crítiques musicals, etc.; l'assistència a espectacles musicals i concerts de caràcter didàctic; la participació de conjunts vocals o instrumentals en recitals i concerts organitzats pel centre i altres institucions; la col·laboració en les activitats que puguin programar altres departaments didàctics (recitals de poesia, representacions teatrals, composició de música per acompanyar textos poètics, etc.); la visita a una escola de música; l'assistència a l'assaig d'una coral, d'una banda de música o d'una orquestra; l'aprofitament de les aportacions musicals que puguin fer alumnes o familiars al fet musical, etc.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

Els espais, els temps i els agrupaments han de ser flexibles. Com s'ha dit en apartats anteriors, l'aula ha de permetre agrupaments diversos depenent de l'activitat que s'hi ha de dur a terme, segons es tracti d'una feina individual, col·lectiva o cooperativa.

És aconsellable aprofitar els recursos que ofereixen el centre (biblioteca, sala d'actes, etc.) i l'entorn (biblioteca municipal, escola de música i dansa, famílies, concerts, sortides complementàries, etc.).

Un aspecte important del fet musical és que apareix vinculat a les festes tradicionals pròpies de les Illes Balears, les quals es poden aprofitar

perquè els alumnes hi facin feina a l'aula, a fi de fer-los-en partícips i d'aportar-los referents per conèixer la cultura pròpia de les Balears.

Tractament disciplinari

S'han de treballar conjuntament la transdisciplinarietat i la interdisciplinarietat. Ambdues ajuden a consolidar aprenentatges compartits per diverses disciplines i a assimilar uns coneixements i unes destreses treballats des d'un entorn més proper als alumnes. Si integram els diferents aprenentatges a les diferents àrees contribuïm al desenvolupament de les competències.

Els aspectes relacionats amb el so i amb l'anatomia dels aparells fonador i auditiu estan vinculats a la matèria de les ciències naturals. El coneixement d'altres cultures va lligat a les ciències socials, la geografia i la història. La dansa, el moviment, les activitats psicomotrius, les tècniques respiratòries i de relaxació tenen relació amb l'assignatura d'educació física. Les diferents textures musicals es relacionen amb les textures plàstiques. L'elaboració i la construcció d'instruments està vinculada a la tecnologia. La recerca d'informació o la utilització d'aplicacions específiques per a la reproducció, la creació o l'edició de produccions musicals lliguen amb la informàtica. Evidentment, la interacció amb les llengües es posa de manifest quan treballam la relació entre la paraula i la música.

És imprescindible que la distribució de les diferents assignatures en l'horari lectiu dels alumnes sigui flexible per poder planificar projectes interdisciplinaris.

Avaluació

L'avaluació pretén obtenir i enregistrar informació recollida per alumnes i professors amb l'objectiu de millorar la pràctica docent i l'aprenentatge.

L'avaluació (inicial, formativa i final), tant dels alumnes en particular com de l'evolució del grup, requereix una observació directa, sistemàtica i planificable, amb uns ítems definits (interpretació —vocal, instrumental, moviment—, atenció, interès, participació i acceptació de les produccions pròpies i alienes), i un registre dels resultats de les activitats realitzades, individualment i en equip (audició, expressió, comprensió i recerca).

D'altra banda, és important que els alumnes coneguin els criteris d'avaluació, per tal que puguin participar en l'evolució del seus avenços (autoavaluació) i dels avenços del grup (coavaluació). Des d'aquesta perspectiva, es fomenta la participació, la reflexió i la crítica constructivista davant qualsevol situació d'aprenentatge, en un ambient de llibertat, compromís i responsabilitat.

El paper dels docents

El professor és un acompanyant, un facilitador de l'aprenentatge, un tutor, etc. Motiva els alumnes perquè afrontin problemes que plantegen situacions reals i properes, i és el guia que els fa costat en el camí que porta a les metes d'aprenentatge proposades. Observa, comenta i critica (emocions, sentiments, interès i pràctiques de lectura, cant i dansa, individuals i de conjunt, etc.). Fomenta en els alumnes l'anàlisi, la reflexió crítica i la pròpia avaluació. Avalua els resultats, sense deixar de banda el procés seguit.

S'assegura que la diversitat dels alumnes progressa de forma adequada envers els objectius d'aprenentatge marcats.

Participació de les famílies

L'escola ha de ser inclusiva, vinculada amb el barri, un espai on les famílies participin en l'educació dels infants. Així donam resposta als reptes i les necessitats que planteja l'educació del segle XXI d'una manera igualitària, per tal d'evitar la marginació social i cultural. Si garantim l'èxit educatiu de tots els adolescents, anam pel camí correcte perquè aconseguixin, posteriorment, l'èxit personal, social i professional.

Els resultats acadèmics, l'atmosfera escolar i de l'entorn en general es milloren amb actes tan senzills com aquests: la col·laboració amb la biblioteca i amb l'escola de música del barri o del municipi; la participació de joves o adults que puguin fer alguna aportació (pel fet de saber tocar algun instrument, de tenir algun material, document o informació que ens puguin ser útils, etc.); l'assistència de les famílies com a públic a les activitats musicals muntades pels alumnes, etc.

Des d'aquesta perspectiva, tots els alumnes són protagonistes de l'aprenentatge, alhora que s'afavoreix la socialització i l'ajuda entre iguals. En conseqüència, la solidaritat, l'autoestima, la participació i la inclusió són aspectes que en surten fortament reforçats.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Comunicació lingüística

La música i el llenguatge interactuen i s'enriqueixen mútuament. La música com a art proporciona un coneixement més ampli de la comunicació.

Alguns aspectes que contribueixen a millorar la competència lingüística són: l'ús del llenguatge com a eina fonamental per a la convivència; l'adquisició i la utilització d'un vocabulari musical bàsic que permeti expressar adequadament les idees pròpies pel que fa a l'anàlisi, la creació i la interpretació; el treball de la respiració, la dicció, l'articulació i l'expressió adequada del text en la música vocal, etc.

La relació constant entre música i text facilita la reflexió sobre la interacció de diversos llenguatges a partir de l'anàlisi dels elements literaris i de la manera com són presents en una bona part de les manifestacions musicals.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

La música influeix en el desenvolupament d'aquestes competències mitjançant la utilització habitual d'elements específics del llenguatge musical (durada de les figures musicals, mètrica), l'ús de nocions elementals d'acústica, etc. De la mateixa manera, proporciona eines per desenvolupar la capacitat de resolució de problemes relacionats amb el llenguatge, la interpretació i la creació musical, a partir de plantejaments, individuals o col·lectius, sobre la creació, l'anàlisi i la formulació d'hipòtesis, les quals suposen reflexionar, extreure conclusions i elaborar propostes de resolució. Per tant, contribueix a desenvolupar el pensament lògic, les relacions causa-efecte i, per tant, la capacitat deductiva.

L'aportació de l'estudi de la música a la millora de la qualitat del medi es duu a terme a través de la identificació de l'excés de renou i de la reflexió sobre la contaminació acústica i sobre l'ús indiscriminat del so, amb la finalitat de desenvolupar un esperit crític i d'adquirir hàbits de consum saludables.

Les activitats de moviment i la valoració de postures adequades en la interpretació vocal i instrumental contribueixen a desenvolupar hàbits saludables a partir del treball de relaxació, observació i correcció postural. També contribueixen al coneixement d'un mateix, del propi cos i de les possibilitats de cada persona. Així mateix, els continguts relacionats amb l'ús correcte de la veu i dels aparells auditiu i respiratori incideixen en l'educació per a la salut.

Competència digital

La música aprofita les tecnologies de la comunicació per accedir a la informació (partitures, arxius de so, etc.), per fer tasques de recerca o per dur a terme una feina més atractiva utilitzant el text, la imatge i el so en un sol suport.

Els alumnes han d'aprendre a cercar informació, a seleccionar-la, a analitzar-la amb esperit crític, a contrastar-la i a transformar-la en coneixement i, a la vegada, a respectar el codi ètic que en regeix la utilització.

Per reproduir, crear o editar produccions musicals, hi ha aplicacions específiques de gran utilitat per a l'àrea de música, que abans només estaven en mans dels experts i que avui dia estan a l'abast de tothom.

Aprendre a aprendre

La música potencia capacitats i destreses fonamentals per a l'aprenentatge guiat i autònom, com l'atenció, la concentració, la disciplina, la constància i la memòria, alhora que desenvolupa el sentit de l'ordre i de l'anàlisi.

L'audició musical necessita una escolta reiterada per arribar a conèixer una obra, reconèixer-la, identificar-ne els elements i apropiar-se'n.

Les activitats relacionades amb la interpretació musical i d'entrenament auditiu i d'autoobservació fomenten la presa de consciència sobre un mateix, el coneixement del propi cos i de les pròpies possibilitats, la utilització de diferents estratègies d'aprenentatge, la gestió i el control eficaç dels processos individuals.

La realització de tasques pràctiques, ja siguin d'expressió o de creació, que presenten un resultat observable a curt o mig termini, així com l'observació del progrés, incideixen positivament en l'autoconfiança i en la motivació.

És important que cada alumne conegui les pròpies habilitats musicals i tenguin interès per millorar-les, que sàpiga planificar i dur a terme les tasques, així com defensar les pròpies idees i valorar la seva contribució dins el grup. D'aquesta manera, aconseguirà avançar en l'aprenentatge autònom al llarg del temps.

Competències socials i cíviques

Les audicions i les interpretacions col·lectives requereixen una feina cooperativa. A la vegada que es permet expressar les pròpies idees, s'han de respectar les idees alienes. La coordinació de la pròpia interpretació amb la dels altres membres del grup i l'obertura a manifestacions musicals diverses potencien el desenvolupament dels valors bàsics per a la convivència: la tolerància, el respecte a un mateix i a la resta, la iniciativa personal, l'acceptació i la valoració de tots els companys, la cooperació en tasques comunes i les habilitats per resoldre conflictes.

Així mateix, la cura de l'aula de música, dels instruments i materials, del centre, del municipi, etc., són habilitats necessàries de tot bon ciutadà que assumeixi la interdependència i la responsabilitat de sentir-se membre de la societat.

Sentit d'iniciativa i esperit emprendedor

La interpretació i la composició són dos exemples clars d'activitats que requereixen una planificació prèvia i una presa de decisions per obtenir els resultats desitjats.

Amb les activitats relacionades amb la interpretació musical es desenvolupen habilitats, com ara la responsabilitat, la perseverança, la crítica constructiva i l'autoestima, factors clau per adquirir aquesta competència.

El treball col·laboratiu, present en les activitats de creació i expressió, recerca i anàlisi musical, permet desenvolupar les habilitats socials per relacionar-se, cooperar i fer feina en equip: assumir diferents rols, valorar les idees dels altres, dialogar i negociar, desenvolupar l'assertivitat per fer saber adequadament als altres les pròpies decisions, i treballar de manera conjunta i flexible.

Pel que fa al lideratge de projectes, calen individus amb capacitat d'anàlisi i de planificació, que sàpiguin comunicar, difondre, negociar, avaluar i autoavaluar-se i, a partir d'aquí, continuar en la línia marcada o cercar una solució alternativa per a la situació. D'aquesta manera, es desenvolupen la confiança en un mateix, l'empatia, l'esperit de superació, les habilitats per al diàleg i la cooperació, l'organització del temps i les tasques, la capacitat d'afirmar i defensar drets o l'assumpció de riscos.

Consciència i expressions culturals

La música és una de les matèries que més contribueixen a la consecució d'aquesta competència. El coneixement de la música de diverses èpoques i cultures suposa un apropament a les persones i les societats que les varen crear i a les seves formes de pensament, que aporten elements de reflexió en relació amb l'estètica, la moda i el gust, així com en relació amb l'important paper que la música hi ha jugat i hi juga actualment.

Les activitats relacionades amb l'audició, la interpretació, l'anàlisi, la creació i l'expressió permeten als alumnes no tan sols apreciar i valorar críticament manifestacions musicals de diferents cultures, èpoques, gèneres i estils, sinó també relacionar aquestes manifestacions amb el propi context sociocultural i artístic. Es fomenta, per tant, l'interès per participar en la vida cultural i en la valoració i preservació del patrimoni.

Objectius específics

1. Expressar idees i sentiments utilitzant la veu, el cos, objectes, instruments i recursos tecnològics amb la finalitat d'enriquir les pròpies possibilitats de comunicació i respectant altres formes d'expressió.
2. Desenvolupar diverses habilitats i tècniques que es puguin aplicar a la interpretació (vocal, instrumental, de moviment i dansa) i a la creació musical, tant individual com en grup.
3. Participar en activitats musicals organitzades dins i fora del centre escolar i fer-ho de forma responsable i proactiva, amb una actitud oberta, interessada i respectuosa, a fi de superar estereotips i prejudicis i de prendre consciència, com a membre d'un grup, de l'enriquiment que es produeix amb les aportacions dels altres.
4. Reconèixer les característiques de diferents obres musicals com a exemples de creació artística i del patrimoni cultural, apreciar les intencions subjacents a aquestes obres i les funcions que aconsegueixen i aplicar la terminologia apropiada per descriure-les i valorar-les críticament.
5. Valorar la importància del silenci i del so com a condició prèvia per a l'existència de la música i com a part integral del medi ambient, i prendre consciència de l'agressió que suposa la contaminació acústica i les conseqüències que té.
6. Escoltar una àmplia varietat d'obres, de estils, gèneres, tendències i cultures musicals diferents, apreciar-ne el valor com a font d'informació, coneixement, enriquiment intercultural i plaer personal, a fi de despertar l'interès de l'alumne per ampliar i diversificar les preferències musicals pròpies.
7. Elaborar judicis i criteris personals, mitjançant una anàlisi crítica dels diferents usos socials de la música, de qualsevol origen, i aplicar-los amb autonomia i iniciativa davant situacions quotidianes; valorar la contribució d'aquests usos a la vida personal i a la de la comunitat.
8. Conèixer, analitzar, valorar i respectar la música i la dansa pròpies, tant del territori nacional com de les Illes Balears, i contribuir activament a la conservació, divulgació i millora d'aquest patrimoni.

9. Utilitzar de manera autònoma i creativa diverses fonts d'informació —mitjans audiovisuals, Internet, textos, partitures i altres recursos gràfics— per conèixer la música i gaudir-ne.

10. Conèixer i utilitzar diferents mitjans audiovisuals i tecnologies de la informació i la comunicació com a recursos per a la producció musical i valorar la contribució d'aquests recursos a les diferents activitats musicals i a l'aprenentatge autònom de la música.

11. Comprendre i apreciar les relacions entre el llenguatge musical i altres llenguatges i àmbits de coneixement, així com la funció i el significat de la música en diferents produccions artístiques i audiovisuals i en els mitjans de comunicació.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

Primer cicle

BLOC 1. INTERPRETACIÓ I CREACIÓ

Continguts

Lectura i escriptura de la notació musical, també amb editors musicals, al servei de l'audició, la interpretació, la creació i la comprensió de la música.

Identificació, mitjançant l'audició i l'anàlisi, dels elements que intervenen en la construcció d'una obra musical.

Interès per conèixer les diferents possibilitats sonores de la veu, el cos i els instruments.

La veu i la paraula com a mitjà d'expressió musical: característiques i habilitats tècniques i interpretatives.

Exploració i desenvolupament d'habilitats tècniques elementals de la veu i dels instruments musicals: afinació, precisió, dicció, fraseig i expressió.

Interpretació d'obres musicals i pràctica de l'expressió corporal i la dansa utilitzant la veu, els instruments i el cos.

Els instruments i el cos com a mitjà d'expressió musical: característiques i habilitats tècniques i interpretatives.

Pràctica de danses variades i, en particular, de les danses i els balls de les Illes Balears.

Improvisació i creació amb elements bàsics del llenguatge musical com a mitjà per reflexionar sobre els processos creatius i els components essencials del llenguatge musical.

Composició, individualment o en grup, de cançons, peces instrumentals i coreografies senzilles per a diferents agrupacions a partir de la combinació d'elements i recursos bàsics presentats en el context de les diverses activitats que es duen a terme dins l'aula.

Pràctica de les pautes bàsiques d'interpretació: silenci, atenció al director i als altres intèrprets, audició interior, memòria i adequació al conjunt.

Acceptació i compliment de les normes que regeixen la interpretació en grup i aportació d'idees musicals que contribueixin al perfeccionament del treball comú.

Interès per la superació personal i la millora de les produccions pròpies dins el procés creatiu.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer els paràmetres del so i els elements bàsics del llenguatge musical, aplicar-los a través de la lectura o l'audició de petites obres o fragments musicals i utilitzar un llenguatge tècnic apropiat per referir-s'hi.

1.1. Reconeix els paràmetres del so i els elements bàsics del llenguatge musical i empra el llenguatge tècnic apropiat per referir-s'hi.

1.2. Reconeix i aplica els ritmes i compassos a través de la lectura o l'audició de petites obres o fragments musicals.

1.3. Identifica i transcriu dictats de patrons rítmics i melòdics amb formulacions senzilles en estructures binàries, ternàries i quaternàries.

2. Distingir i utilitzar els elements de la representació gràfica de la música (col·locació de les notes en el pentagrama, clau de sol i de fa en quarta, durada de les figures, signes que afecten la intensitat i matisos, indicacions rítmiques i de tempo, etc.).

2.1. Distingeix i utilitza els elements que s'empren en la representació gràfica de la música (col·locació de les notes en el pentagrama, clau de sol i de fa en quarta, durada de les figures, signes que afecten la intensitat i matisos, indicacions rítmiques i de tempo, etc.).

3. Improvisar i interpretar estructures musicals elementals construïdes sobre els modes i les escales més senzilles i els ritmes més comuns.

3.1. Improvisa i interpreta estructures musicals elementals construïdes sobre els modes i les escales més senzilles i els ritmes més comuns.

3.2. Utilitza els elements i recursos adquirits per elaborar arranjaments i crear cançons, peces instrumentals i coreografies.

4. Analitzar i comprendre el concepte de textura i reconèixer, a través de l'audició i la lectura de partitures, els diferents tipus de textura.

4.1. Reconeix, comprèn i analitza diferents tipus de textura.

5. Conèixer els principis bàsics dels procediments compositius i les formes d'organització musical.

5.1. Comprèn i identifica els conceptes i termes bàsics relacionats amb els procediments compositius i els tipus formals.

6. Mostrar interès per desenvolupar les capacitats i les habilitats tècniques com a mitjà per a les activitats d'interpretació, així com acceptar i complir les normes que regeixen la interpretació en grup i aportar idees musicals que contribueixin al perfeccionament de la tasca comuna.

6.1. Mostra interès per conèixer la veu, el cos i els instruments i per tenir-ne cura.

6.2. Canta peces vocals proposades aplicant tècniques que permeten l'emissió correcta de la veu.

6.3. Practica la relaxació, la respiració, l'articulació, la ressonància i l'entonació.

6.4. Adquireix les habilitats tècniques i interpretatives necessàries i les aplica en les activitats d'interpretació adequades al nivell.

6.5. Coneix les tècniques de control d'emocions i les posa en pràctica a l'hora de millorar els seus resultats en l'exposició davant un públic.

7. Demostrar interès per les activitats de composició i improvisació i mostrar respecte per les creacions dels companys.

- 7.1. *Improvisa i compon partint de pautes prèviament establertes.*
- 7.2. *Demostra una actitud de superació i millora de les seves possibilitats i respecta les distintes capacitats i formes d'expressió dels companys.*
8. Participar activament i amb iniciativa personal en les activitats d'interpretació, assumir-hi diferents rols, intentar ajustar la pròpia acció a la resta del conjunt, aportar idees musicals i contribuir al perfeccionament de la tasca comuna.
- 8.1. *Practica, interpreta i memoritza peces vocals, instrumentals i danses de diferents gèneres, estils i cultures, apreses per imitació i a través de la lectura de partitures amb diverses formes de notació, adequades al seu nivell.*
- 8.2. *Practica, interpreta i memoritza peces vocals, instrumentals i danses del patrimoni espanyol.*
- 8.3. *Mostra obertura i respecte cap a les propostes del professor i dels companys.*
- 8.4. *Practica les pautes bàsiques d'interpretació: silenci, atenció al director i als altres intèrprets, audició interior, memòria i adequació al conjunt, i mostra esperit crític cap a la seva interpretació i la del grup.*
- 8.5. *Participa de manera activa en agrupacions vocals i instrumentals i hi col·labora amb actituds de millora i compromís i mostrant una actitud oberta i respectuosa.*
9. Explorar les possibilitats de distintes fonts i objectes sonors.
- 9.1. *Mostra interès pels paisatges sonors que ens envolten i reflexiona sobre aquests paisatges.*
- 9.2. *Investiga i indaga de forma creativa les possibilitats sonores i musicals dels objectes.*

BLOC 2. ESCOLTA**Continguts**

Aplicació d'estratègies d'audició, audició interior, memòria comprensiva i anticipació durant la pròpia interpretació i creació musical.

Identificació en l'audició i l'anàlisi auditiva dels elements més significatius de la melodia, l'harmonia, el ritme, el timbre i la textura en obres i pràctiques musicals diverses.

Utilització de recursos corporals, vocals i instrumentals, mitjans audiovisuals i tecnològics, textos, partitures, musicogrames i altres representacions gràfiques per comprendre la música escoltada.

Classificació i discriminació auditiva dels diferents tipus de veus i d'instruments, incloent-hi els instruments propis de les Illes Balears i de diverses agrupacions vocals i instrumentals.

Sensibilització cap a les dimensions sensorials i terapèutiques del so i de la música i consideració de la importància d'un entorn saludable.

Valoració i comprensió de la importància del silenci i del so com a condició prèvia per a l'existència de la música.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

- Identificar i descriure els diferents instruments i veus i les agrupacions en què s'integren.
 - Diferencia les sonoritats dels instruments de l'orquestra, així com la forma que presenten i els diferents tipus de veus.*
 - Diferencia les sonoritats dels instruments més característics de la música popular, moderna, del folklore i d'altres agrupacions musicals.*
 - Explora i descobreix les possibilitats de la veu i els instruments, així com l'evolució que han experimentat al llarg de la història de la música.*
- Llegir distints tipus de partitures en el context de les activitats musicals de l'aula com a suport de les activitats d'audició.
 - Llegeix partitures com a suport de l'audició.*
- Valorar el silenci com a condició prèvia per participar en les audicions.
 - Valora el silenci com a element indispensable per a la interpretació i l'audició.*
- Reconèixer auditivament les diferents obres musicals i determinar l'època o cultura a la qual pertanyen, així com interessar-se per ampliar les seves preferències.
 - Mostra interès per conèixer músiques d'altres èpoques i cultures.*
 - Reconeix músiques de diferents cultures i les sap situar en l'espai i en el temps.*
- Identificar i descriure, mitjançant l'ús de diferents llenguatges (gràfic, corporal o verbal) alguns elements i formes d'organització i estructuració musical (ritme, melodia, textura, timbre, repetició, imitació, variació) d'una obra musical enregistrada o interpretada en viu.
 - Describeix els diferents elements de les obres musicals proposades.*
 - Utilitza amb autonomia diferents recursos com a suport a l'anàlisi musical.*
 - Empra conceptes musicals per comunicar coneixements, judicis i opinions musicals de forma oral i escrita amb rigor i claredat.*
- Identificar situacions de l'àmbit quotidià en les quals es produeix un ús indiscriminat del so, analitzar-ne les causes i proposar solucions.
 - Pren consciència de la contribució de la música a la qualitat de l'experiència humana i mostra una actitud crítica davant el consum indiscriminat de música.*
 - Elabora tasques d'indagació sobre la contaminació acústica.*

BLOC 3. CONTEXTOS MUSICALS I CULTURALS**Continguts**

Coneixement i valoració de les manifestacions i obres musicals més significatives del patrimoni musical balear i universal.

Utilització correcta del vocabulari musical específic per descriure i explicar els components del llenguatge musical.

Utilització de fonts d'informació diverses i plurals per conèixer la música.

Reconeixement de la pluralitat d'estils en la música actual.

Interès per conèixer músiques de diferents estils i característiques, per tal d'ampliar i diversificar les pròpies preferències musicals.

El consum de música en la societat actual. Sensibilització i actitud crítica cap al consum indiscriminat de música i la contaminació sonora.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Fer exercicis que reflecteixin la relació de la música amb altres disciplines.
 - 1.1. Expressa continguts musicals i els relaciona amb els períodes de la història de la música i amb altres disciplines.
 - 1.2. Reconeix distintes manifestacions de la dansa.
 - 1.3. Distingeix les diverses funcions que aconsegueix la música en la nostra societat.
2. Demostrar interès per conèixer músiques de distintes característiques, èpoques i cultures i per ampliar i diversificar les pròpies preferències musicals, i adoptar una actitud oberta i respectuosa.
 - 2.1. Mostra interès per conèixer els distints gèneres musicals i les funcions expressives que aconsegueixen, i en gaudeix com a oient amb capacitat selectiva.
 - 2.2. Mostra interès per conèixer música de diferents èpoques i cultures com a font d'enriquiment cultural i gaudi personal.
3. Relacionar les qüestions tècniques apreses amb les característiques dels períodes de la història musical.
 - 3.1. Relaciona les qüestions tècniques apreses i les vincula als períodes de la història de la música corresponents.
4. Distingir els grans períodes de la història de la música.
 - 4.1. Distingeix els períodes de la història de la música i les tendències musicals.
 - 4.2. Examina la relació entre els fets històrics, el desenvolupament tecnològic i la música en la societat.
5. Apreciar la importància del patrimoni cultural espanyol i el de les Illes Balears, en particular, i comprendre el valor de conservar-lo i de transmetre'l.
 - 5.1. Valora la importància del patrimoni espanyol.
 - 5.2. Practica, interpreta i memoritza peces vocals, instrumentals i danses del patrimoni espanyol.
 - 5.3. Coneix i descriu els instruments tradicionals espanyols.
6. Valorar l'assimilació i l'ús d'alguns conceptes musicals bàsics necessaris a l'hora d'emetre judicis de valor o parlar de música.
 - 6.1. Empra un vocabulari adequat per descriure percepcions i coneixements musicals.
 - 6.2. Comunica coneixements, judicis i opinions musicals de forma oral i escrita, amb rigor i claredat.
7. Mostrar interès i actitud crítica per la música actual, els musicals, els concerts en viu i les noves propostes musicals, valorar-ne els elements creatius i innovadors.
 - 7.1. Utilitza diverses fonts d'informació per investigar sobre les noves tendències, representants, grups de música popular, etc., i fa una revisió crítica de les seves produccions.
 - 7.2. S'interessa per ampliar i diversificar les seves preferències musicals.

BLOC 4. MÚSICA I TECNOLOGIA**Continguts**

Utilització de dispositius i instruments electrònics a l'abast per crear, interpretar, enregistrar i analitzar peces i per fer activitats musicals.
Ús progressiu dels paràmetres d'edició i impressió de partitures.
Realització d'instrumentacions a partir de combinacions tímbriques i textures diverses amb el suport de les noves tecnologies.
Interès per l'ús de la tecnologia musical i audiovisual en el desenvolupament creatiu.
Elements que intervenen en els processos d'enregistrament i manipulació del so.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Utilitzar amb autonomia els recursos tecnològics disponibles i tenir un coneixement bàsic de les tècniques i els procediments necessaris per enregistrar, reproduir, crear i interpretar música i per realitzar produccions audiovisuals senzilles.
 - 1.1. Coneix algunes de les possibilitats que ofereixen les tecnologies i les utilitza com a eina per a l'activitat musical.
 - 1.2. Participa en tots els aspectes de la producció musical i demostra l'ús correcte dels materials que hi estan relacionats, els mètodes i les tecnologies.
2. Utilitzar de manera funcional els recursos informàtics disponibles per indagar el fet musical i aprendre.
 - 2.1. Utilitza amb autonomia les fonts i els procediments adequats per elaborar tasques sobre temes relacionats amb el fet musical.

Quart curs**BLOC 1. INTERPRETACIÓ I CREACIÓ****Continguts**

Interpretació vocal i instrumental i representació de danses amb un cert grau de complexitat; adquisició de les habilitats tècniques necessàries.
Interpretació de danses, de peces vocals i instrumentals apreses d'oïda o mitjançant la lectura de partitures amb diversos tipus de notació.
Planificació, assaig, interpretació i avaluació de representacions musicals a l'aula, al centre, davant la comunitat educativa o en qualsevol altre espai o context.
Improvisació i elaboració d'arranjaments i creacions de peces musicals aplicant diferents tècniques, recursos i procediments compositius.
L'edició, la comercialització i la difusió de la música. Noves modalitats de distribució de la música i conseqüències per als professionals i la indústria musical.
Àmbits professionals de la música. Identificació i descripció de les diferents especialitats en la feina relacionada amb de la música.
Coneixement de les possibilitats personals i professionals que ofereix la música.
Perseverança en la interpretació d'obres musicals i en la pràctica de l'expressió corporal i la dansa, emprant la veu, els instruments i el cos

per aconseguir un grau de millora en la interpretació, tant individual com en grup.

Valoració i comprensió de la importància del silenci i del so com a condició prèvia per a l'existència de la música i com a part integral del medi ambient, i presa de consciència de l'agressió que suposa la contaminació acústica i les conseqüències que en deriven.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Assajar i interpretar, en petit grup, una peça vocal o instrumental o una coreografia apreses de memòria a través de l'audició o l'observació d'enregistraments d'àudio i vídeo o mitjançant la lectura de partitures i altres recursos gràfics.

1.1. Aplica les habilitats tècniques necessàries en les activitats d'interpretació, col·labora amb el grup i respecta les regles fixades per assolir un resultat d'acord amb les seves possibilitats.

1.2. Llegeix partitures com a suport a la interpretació.

2. Participar activament en algunes de les tasques necessàries per dur a terme activitats musicals al centre: planificació, assaig, interpretació, difusió, etc.

2.1. Interpreta i memoritza un repertori variat de cançons, peces instrumentals i danses amb un nivell de complexitat creixent.

3. Compondre una peça musical utilitzant diferents tècniques i recursos.

3.1. Coneix i utilitza adequadament diferents tècniques, recursos i procediments compositius per elaborar arranjaments musicals, improvisar i compondre música.

3.2. Utilitza amb autonomia diferents recursos informàtics al servei de la creació musical.

4. Analitzar els processos bàsics de creació, edició i difusió musical i considerar la intervenció dels diferents professionals en aquests processos.

4.1. Coneix i analitza el procés seguit en distintes produccions musicals (discs, programes de ràdio i televisió, cinema, etc.) i el paper dels professionals que intervenen en les diferents fases del procés.

BLOC 2. ESCOLTA**Continguts**

Identificació i anàlisi auditiva d'elements significatius presents en els diferents estils, gèneres i formes, en obres i pràctiques musicals de diferents èpoques.

Comprensió i valoració d'obres i pràctiques musicals a partir de les dimensions expressiva, estètica, comunicativa i social.

Utilització precisa i rigorosa del vocabulari musical específic per descriure diferents elements presents en la música.

Audició, reconeixement, anàlisi i comparació de música de gèneres, estils i èpoques diferents.

Interès, respecte i curiositat per la diversitat de propostes musicals, així com per les preferències musicals d'altres persones.

La crítica com a mitjà d'informació i valoració del fet musical. Anàlisi de crítiques musicals i ús d'un vocabulari apropiat per elaborar crítiques orals i escrites sobre la música escoltada.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Analitzar i descriure les principals característiques de diferents peces musicals a partir de l'audició i de l'ús de documents: partitures, textos o musicogrames.

1.1. Analitza i comenta les obres musicals proposades ajudant-se de diverses fonts documentals.

1.2. Llegeix partitures com a suport a l'audició.

2. Exposar de forma crítica l'opinió personal respecte de distintes músiques i/o manifestacions musicals, i argumentar-la en relació amb la informació obtinguda de diferents fonts: llibres, publicitat, programes de concerts, crítiques, etc.

2.1. Analitza crítiques musicals i utilitza un vocabulari adequat per elaborar crítiques orals i escrites sobre la música escoltada.

3. Utilitzar la terminologia adequada en l'anàlisi d'obres i situacions musicals.

3.1. Utilitza amb rigor un vocabulari adequat per descriure la música.

4. Reconèixer auditivament les obres musicals escoltades prèviament a l'aula, classificar-les i situar-les en el temps i l'espai, i determinar l'època o cultura i l'estil a què pertanyen; mostrar-se oberts i respectuosos davant les noves propostes musicals i, alhora, interessar-se per ampliar les preferències musicals.

4.1. Reconeix i compara els trets distintius d'obres musicals i els descriu utilitzant una terminologia adequada.

4.2. Situa l'obra musical en les coordenades d'espai i temps.

4.3. Mostra interès, respecte i curiositat per la diversitat de propostes musicals i pels gustos musicals d'altres persones.

5. Distingir les diverses funcions que aconsegueix la música en la nostra societat, atenent diverses variables: intenció d'ús, estructura formal, mitjà de difusió utilitzat, etc.

5.1. Mostra una actitud crítica davant el paper dels mitjans de comunicació en la difusió i la promoció de la música.

6. Explicar algunes de les funcions que aconsegueix la música en la vida actual de les persones i en la societat.

6.1. Coneix i explica el paper de la música en situacions i contextos diversos: actes de la vida quotidiana, espectacles, mitjans de comunicació, etc.

BLOC 3. CONTEXTOS MUSICALS I CULTURALS**Continguts**

Coneixement i valoració d'obres i estils musicals significatius de la música nacional i occidental i de la música de les Illes Balears en particular.

Aproximació a la pluralitat de tradicions musicals del món i als valors culturals i estètics que presenten.

Anàlisi de les relacions de la música amb el cinema, el teatre, els mitjans de comunicació, la publicitat, els videojocs i la indústria musical. La música espanyola. Principals manifestacions de la música culta i popular actual i personalitats més representatives. Utilització de distintes fonts d'informació per obtenir referències sobre músiques d'èpoques i cultures diferents, incloses les actuals, i sobre l'oferta de concerts i d'altres manifestacions musicals en viu i divulgades a través dels mitjans de comunicació.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Apreciar la importància patrimonial de la música espanyola i comprendre el valor de conservar-la i transmetre-la.
 - 1.1. *Mostra interès per conèixer el patrimoni musical espanyol.*
 - 1.2. *Coneix els testimonis més importants del patrimoni musical espanyol i els situa en el seu context històric i social.*
2. Conèixer l'existència d'altres manifestacions musicals i considerar-les com a font d'enriquiment personal.
 - 2.1. *Analitza, mitjançant l'audició, músiques de diferents llocs del món i n'identifica les característiques fonamentals.*
 - 2.2. *Reconeix les característiques bàsiques de la música espanyola i de la música popular urbana.*
3. Relacionar la música amb altres manifestacions artístiques.
 - 3.1. *Elabora treballs en els quals estableix sinèrgies entre la música i altres manifestacions artístiques.*
4. Conèixer els grups i les tendències principals de la música popular actual.
 - 4.1. *Fa tasques de recerca sobre l'evolució de la música popular i n'exposa els resultats a la resta del grup.*
 - 4.2. *Utilitza els recursos que li ofereixen les noves tecnologies per exposar els continguts de manera clara.*

BLOC 4. MÚSICA I TECNOLOGIA**Continguts**

El paper de les tecnologies en la música. Transformació de valors, hàbits, consum, gustos musicals, etc., com a conseqüència dels avenços tecnològics de les darreres dècades.

Utilització de dispositius electrònics, recursos d'Internet i programari musical de distintes característiques per a l'entrenament auditiu, l'escolta, la interpretació i la creació musical.

Aplicació de diferents tècniques d'enregistrament, analògic i digital, per enregistrar les creacions pròpies, les interpretacions executades en el context de l'aula i altres missatges musicals.

Anàlisi de les funcions de la música en diferents produccions audiovisuals: publicitat, televisió, cinema, videojocs, etc.

Sonorització d'imatges fixes i en moviment mitjançant la selecció de músiques preexistents o la creació de bandes sonores originals.

Valoració crítica de la utilització dels mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació com a recurs per a la creació, la interpretació, el registre i la difusió de produccions sonores i audiovisuals.

Acceptació i compliment de les normes que regeixen la feina a l'aula per a un desenvolupament idoni de les activitats que s'hi duen a terme.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Valorar el paper de les tecnologies en la formació musical.
 - 1.1. *Selecciona recursos tecnològics per a diferents aplicacions musicals.*
 - 1.2. *Comprèn la transformació dels valors, els hàbits, el consum i el plaer musical com a conseqüència dels avenços tecnològics.*
2. Aplicar les diferents tècniques d'enregistrament, analògic i digital, per enregistrar les creacions pròpies, les interpretacions executades en el context de l'aula i altres missatges musicals.
 - 2.1. *Empra les tècniques bàsiques necessàries per elaborar un producte audiovisual.*
3. Sonoritzar una seqüència d'imatges fixes o en moviment emprant diferents recursos informàtics.
 - 3.1. *Sap cercar i seleccionar fragments musicals adequats per sonoritzar seqüències d'imatges.*
 - 3.2. *Sonoritza imatges fixes i en moviment a partir de la selecció de músiques preexistents o de la creació de bandes sonores originals.*
4. Caracteritzar la funció de la música en els diferents mitjans de comunicació (ràdio, televisió, cinema) i en produccions audiovisuals com la publicitat, els videojocs i altres aplicacions tecnològiques.
 - 4.1. *Utilitza amb autonomia les fonts d'informació i els procediments apropiats per investigar i elaborar treballs relacionats amb la funció de la música en els mitjans de comunicació.*
5. Conèixer i utilitzar amb autonomia les possibilitats de les tecnologies aplicades a la música.
 - 5.1. *Mostra interès per conèixer les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies com a eines per a l'activitat musical.*
 - 5.2. *Coneix i consulta fonts d'informació impresa o digital per resoldre dubtes i per avançar en l'aprenentatge autònom.*
 - 5.3. *Utilitza la informació de manera crítica, l'obté de diferents mitjans i la pot utilitzar i transmetre emprant diferents suports.*
 - 5.4. *Coneix i compleix les normes establertes per dur a terme les diferents activitats d'aula.*

SEGONA LLENGUA ESTRANGERA**Finalitat de l'assignatura**

Dins una comunitat bilingüe com les Illes Balears, que forma part d'una Europa multilingüe i multicultural, l'aprenentatge d'una segona llengua estrangera des d'una edat primerenca resulta essencial per fer passes cap al plurilingüisme. Aquest ha de permetre als alumnes de l'educació secundària obligatòria establir ponts de comunicació amb altres membres d'Europa i d'arreu del món, i també fer l'intercanvi

cultural que contribueixi a minvar els recels, els prejudicis i la discriminació fruit del desconeixement dels seus pobles. El plurilingüisme europeu ha de servir també per agilitzar l'engranatge que possibilita la fluïdesa de les relacions comercials i la cooperació econòmica que necessàriament es tradueix en un augment de les seves possibilitats laborals.

El Consell d'Europa, reunit a Barcelona el 2002, insta els estats membres de la Unió Europea a potenciar l'adquisició integral d'almenys dues llengües estrangeres des d'una edat primerenca amb la finalitat d'assolir un cert nivell de competència comunicativa. Aquest aprenentatge ha d'incloure els elements necessaris per proporcionar als alumnes les eines i estratègies que els permetin continuar amb aquest aprenentatge al llarg de la vida i no com un fet puntual i aïllat durant l'educació secundària obligatòria.

La llengua, a més de vehicle del pensament humà i eina d'aprenentatge, s'utilitza habitualment amb una finalitat comunicativa, per expressar un determinat missatge al nostre interlocutor, per fer o acompanyar accions. Per aquest motiu el currículum bàsic de la segona llengua estrangera incorpora l'enfocament orientat a l'acció recollit en el Marc europeu comú de referència per les llengües (MECR), que defineix el que els estudiants han de ser capaços de fer amb la llengua estrangera en diversos contextos comunicatius reals. La segona llengua estrangera no es percep com una matèria que s'estudia, sinó com un valor que es fa i que s'aprèn a fer. Aquest enfocament orientat a l'acció, que ha de capacitar els alumnes de l'educació secundària obligatòria a comunicar-se efectivament en el món real, implica entendre l'ensenyament, l'aprenentatge i l'avaluació d'una manera integral.

Estructura del currículum

El currículum bàsic de la segona llengua estrangera, seguint les directrius del MECR, s'estructura en quatre blocs que especifiquen els objectius, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluable d'aquesta matèria:

Bloc 1. Comprensió de textos orals.

Bloc 2. Producció de textos orals: expressió i interacció.

Bloc 3. Comprensió de textos escrits.

Bloc 4. Producció de textos escrits: expressió i interacció.

La complexitat del fet comunicatiu fa que hi hagi una relació multilateral entre els continguts, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluable. A conseqüència d'això, per avaluar el grau d'adquisició de les diverses competències necessàries per dur a terme les accions recollides en cada un dels estàndards d'aprenentatge, s'han d'aplicar tots els criteris d'avaluació descrits.

Aquest currículum ha de ser prou flexible per ajustar-se a la varietat de nivells que poden presentar els alumnes. Es pren com a referència el currículum general de primera llengua estrangera i es desenvolupen els nivells bàsics.

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

Orientacions metodològiques

Entenem per *metodologia* el conjunt d'estratègies, procediments i accions organitzats i planificats pels professors de forma conscient i reflexiva, amb la finalitat de possibilitar l'aprenentatge i l'assoliment dels objectius plantejats, de manera que els alumnes adquireixin els coneixements, les destreses i les habilitats lingüístiques, sociolingüístiques i pragmàtiques, i també la capacitat d'aplicar-les de manera conjunta per produir i processar textos orals i escrits adequats als contextos d'actuació.

En l'equació de l'aprenentatge i adquisició d'una llengua estrangera intervenen moltes variables: dimensions del grup, diversitat de nivells, ritmes i estils d'aprenentatge, motivació, recursos, etc. Les interaccions entre els membres del grup classe han de ser fonamentalment comunicatives, que estimulin la parla, significatives, autèntiques i motivadores. Atesa la importància atorgada pel MECR a la finalitat eminentment real i pràctica d'aquesta matèria, l'aprenentatge basat en tasques resulta especialment rellevant. En el procés de desenvolupament de la tasca programada la capacitat comunicativa de l'aprenent es desprèn de forma natural de les activitats implícites en la resolució dels problemes presentats i la posterior anàlisi i reflexió. A fi que l'aprenentatge sigui significatiu i tenguin efectes a llarg termini, aquestes activitats han de ser competencials, assequibles i estimulants per a cada grup depenent de les seves característiques.

Considerant els objectius finals de proporcionar als aprenents les eines necessàries per saber escoltar, parlar, conversar, llegir i escriure en la llengua objecte d'aprenentatge, és palesa la necessitat de fomentar que les interaccions lingüístiques que acompanyaran aquest procés siguin en la llengua estrangera. En aquest sentit el professor és el model lingüístic de referència tant des del punt de vista tècnic com actitudinal. És primordial que el docent s'expressi en la llengua meta sempre que sigui possible i que encoratgi els aprenents i els doni suport en l'ús progressiu de la llengua estrangera. La comunicació s'ha de prioritzar sobre la precisió en els primers nivells de coneixement, per contribuir a desenvolupar en els alumnes la capacitat d'expressar-se adequadament en públic amb estratègies pròpies d'aquest context comunicatiu. La

motivació és un factor essencial en la consecució d'aquest objectiu; és convenient aprofitar-la, evitant interrompre el procés comunicatiu tot i la desviació temporal dels objectius programats o l'excessiva presència d'errors. Aquests han de ser tractats, en el moment adequat, com una oportunitat d'aprenentatge necessària per reflexionar i aprendre.

Tot i prioritzar un enfocament metodològic comunicatiu, la varietat de situacions i estils d'aprenentatge fa convenient considerar un enfocament eclèctic que aprofiti els avantatges de cada metodologia en la proporció adequada.

La disposició de l'aula ha d'afavorir la comunicació i el desenvolupament d'activitats cooperatives evitant limitar-se a la disposició tradicional i ha d'incloure la utilització d'espais alternatius tant dins com fora del centre.

Dins el grup classe hi trobam una gran heterogeneïtat de perfils i estils d'aprenentatge. Per poder atendre millor les necessitats educatives dels alumnes de llengües estrangeres, es poden fer subagrupacions en parelles o petits grups en funció de les característiques de les tasques proposades, dels objectius didàctics i del perfil dels alumnes. Els agrupaments han d'afavorir el desenvolupament acadèmic dels alumnes i també la seva integració social en el grup classe creant un entorn de treball relaxat. A fi que l'aprenentatge sigui més profitós i motivador, s'ha de programar una àmplia varietat de tasques distribuïdes temporalment d'acord amb una estructura i planificació prèvia susceptible de ser modificada depenent del desenvolupament de la sessió.

L'avaluació ha de formar part integral del procés d'ensenyament-aprenentatge. Per ser vàlida i justa, s'ha de basar en instruments el més variats possible i procediments d'avaluació formal i informal, com ara observacions sistemàtiques de la feina dels alumnes, rúbriques, presentacions orals, proves objectives orals i escrites, portafolis europeu de llengües, etc. S'ha d'avaluar tant el procés com el resultat tenint en compte el punt de partida de l'alumne i el seu progrés.

Els professors han de dur a terme una pràctica docent flexible i reflexiva i una avaluació contínua i constant de les capacitats, les habilitats, les actituds i l'assoliment dels objectius plantejats durant el desenvolupament de les tasques d'aprenentatge. Aquesta retroalimentació condiciona les actuacions i planificacions d'actuacions posteriors. La reflexió sobre aquest procés per part d'ambdós protagonistes és en realitat una finalitat en si mateixa que ha de permetre a l'alumne desenvolupar la competència de l'aprenentatge autònom al llarg de la vida i als professors plantejar-se la idoneïtat de la seva presa de decisions. Els alumnes han de participar activament en l'avaluació del propi aprenentatge fent ús d'estratègies com l'autoavaluació i la coavaluació i considerant els errors com a oportunitats necessàries per avançar.

Les activitats d'avaluació han de ser coherents amb les treballades prèviament a l'aula tant en contingut com en format. Els alumnes han de conèixer la forma i els criteris d'avaluació des de bon principi. Aquests han de ser clars i han d'especificar els criteris de qualificació i promoció.

El docent assumeix el paper de facilitador, orientador i promotor del desenvolupament competencial dels alumnes dissenyant activitats comunicatives mitjançant pràctiques de treball individual i cooperatiu, aplicant mesures de flexibilització i mecanismes de reforç i ampliació. Consegüentment, el docent facilita l'aprenentatge que els ha de guiar en el seu camí cap a l'aprenentatge autònom. Per poder respondre a les necessitats dels alumnes de llengua estrangera, el docent ha de tenir una ment flexible, la programació de les activitats ha d'estar sempre oberta a mutacions, lleugeres o radicals. És primordial una exposició continuada a la llengua oral perquè els alumnes adquireixin una correcta pronunciació, entonació i accentuació, i també un repertori lèxic, estructures i fórmules d'ús diari a partir de les quals poder expressar les seves vivències personals i necessitats immediates, que afavoreixin d'aquesta manera un aprenentatge significatiu.

La implicació i la participació activa de les famílies en l'aprenentatge de les llengües estrangeres és fonamental per a l'èxit del procés d'aprenentatge integral dels alumnes. S'ha demostrat la relació entre el grau d'implicació de les famílies i l'èxit dels alumnes en l'assoliment dels seus objectius acadèmics i la seva posterior integració social i professional.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Les activitats de recepció, producció i interacció orals i escrites que conformen els estàndards d'aprenentatge en el currículum bàsic integren tant les diverses competències comunicatives específiques com les competències clau generals corresponents a cada etapa.

L'adquisició d'una segona llengua estrangera, en les seves diferents modalitats, contribueix en primer lloc, i de manera fonamental, al desenvolupament de la competència en comunicació lingüística, no tan sols en la llengua objecte d'estudi sinó també en la llengua primera. La reflexió conscient i el desenvolupament sistemàtic de competències variades que comporta l'aprenentatge de llengües estrangeres s'estén a la llengua primera a fi de millorar les competències en aquesta per comprendre, expressar-se, interactuar i articular pensaments i sentiments sobre un mateix, l'altre i l'entorn mental i físic en el qual s'actua.

La principal eina d'accés a l'aprenentatge de nous coneixements en la majoria d'àrees és la llengua. És precisament per aquest motiu que en el procés mateix d'aprenentatge de nous coneixements es desenvolupa una altra competència bàsica que ha de servir per continuar aprenent al llarg de la vida, aprendre a aprendre. Consegüentment, el currículum incideix en el caràcter procedimental de tots els seus elements constituents. Els continguts necessaris per assolir els estàndards d'aprenentatge, el grau d'adquisició del quals es valora aplicant els criteris d'avaluació descrits com a accions, són considerats continguts competencials; això és, tot allò que l'estudiant ha de saber de forma

simultània, saber utilitzar i saber incorporar al seu perfil de competències. El currículum ajuda els alumnes a desenvolupar la capacitat d'aprendre a aprendre, començant per establir de manera transparent i coherent els objectius o resultats pretesos, què han de fer els estudiants com a parlants de una llengua estrangera mitjançant el seu ús; determinant el que necessiten aprendre per assolir aquests objectius, i indicant les estratègies que poden aplicar per aconseguir-ho mitjançant una profunda reflexió sobre el seu propi procés d'aprenentatge a fi de treure'n les conclusions oportunes respecte a quin és el tipus d'estratègia d'aprenentatge més adient per a cadascú. El primer pas per a un eficaç aprenentatge autònom que continuï al llarg de la vida és marcar-se objectius diversos segons les necessitats de desenvolupament del perfil personal i anar-los modificant en funció dels resultats obtinguts amb la reflexió sobre l'aprenentatge.

L'aprenentatge de la segona llengua estrangera pot contribuir notablement al cultiu de la competència matemàtica potenciant la capacitat per produir i interpretar informacions sobre aspectes quantitatius i espacials de la realitat i per resoldre problemes relacionats amb la vida quotidiana i laboral. D'altra banda, atès l'alt nombre de publicacions científiques fetes en llengües estrangeres, el seu estudi també proporciona un apropament al món físic immediat i una interacció responsable amb aquest, i contribueix així al treball de les competències bàsiques en ciència i tecnologia que promouen el desenvolupament del pensament científic expandint l'accés a dades, procediments i tècniques d'investigació, i també la capacitat de l'individu per identificar, plantejar i resoldre situacions de la vida quotidiana.

Els mitjans tecnològics són actualment els canals principals de transmissió lingüística. Les tecnologies de la informació i la comunicació ofereixen la possibilitat de comunicar-se en temps real amb altres persones de qualsevol part del món i també faciliten l'accés senzill i immediat a un flux d'informació més gran. Aquests mitjans estan recollits en el currículum com a suports naturals dels textos orals o escrits que l'estudiant haurà de produir, comprendre i processar, per la qual cosa la competència digital forma part substancial de la competència en comunicació lingüística.

L'aprenentatge de llengües estrangeres suposa necessàriament una actitud oberta envers els altres; els nous coneixements i actituds han de desenvolupar l'habilitat per comprendre la realitat social del món plural on vivim i per exercir una ciutadania democràtica, segura de si mateixa però alhora íntegra, solidària, responsable i honesta. En la competència social i cívica són cabdals l'habilitat per interactuar eficaçment en l'àmbit públic, manifestar solidaritat i interès pels problemes de la comunitat, el respecte als drets humans i la comprensió i acceptació de les diferències de tota casta presents al món. El caràcter relatiu dels costums, les pràctiques i les idees és una circumstància que s'ha d'entendre com una oportunitat d'enriquiment mutu i d'evitació o resolució de conflictes de manera satisfactòria per a totes les parts. Les competències socials i cíviques, i la consciència i l'expressió culturals, tant les circumscrites als entorns més immediats com les pròpies d'àmbits cada vegada més amplis d'actuació, formen part així de les habilitats que comprèn una competència intercultural integrada en l'aprenentatge d'aquesta matèria.

Les llengües estrangeres són ara més que mai, i especialment a les Illes Balears, la porta a un món d'interessants possibilitats en el terreny laboral i professional, i el currículum pretén fomentar l'emprenedoria com a actitud davant la vida incorporant activitats concretes en les quals l'estudiant aprèn a ser crític, creatiu i compromès també en aquests contextos. L'articulació clara i convincent de pensaments i idees i la capacitat d'assumir riscos, juntament amb la gestió adequada de la interacció i l'estímul que suposa comunicar-se en altres llengües per enfrontar nous reptes o resoldre problemes en escenaris complexos, són fonamentals en el desenvolupament de l'esperit emprenedor.

L'enfocament orientat a l'acció adoptat en el currículum bàsic es concentra en l'estudiant, que és qui aprèn, construeix les seves competències i les utilitza, tant per dur a terme les tasques d'aprenentatge a l'aula com les que requereix la comunicació real. Per tant, la matèria de segona llengua estrangera contribueix decisivament al desenvolupament de destreses essencials del sentit de la iniciativa en especial pel que fa a les activitats d'expressió i interacció oral i escrita, en les quals, des de la seva mateixa planificació, els alumnes han de prendre decisions sobre què dir i com fer-ho, a través de quin canal i amb quins mitjans, en quines circumstàncies i depenent de quines expectatives i reaccions dels interlocutors o corresponents, tot això a fi de complir el propòsit comunicatiu que es persegueix amb el major grau possible d'èxit. La tria i l'aplicació conscient de les estratègies de comunicació, d'organització del discurs, de control sobre la seva execució preparen els estudiants per assumir les seves responsabilitats, trobar seguretat en les pròpies capacitats, reforçar la seva identitat i regular el seu comportament. Aquesta competència fa referència a la capacitat de transformar idees en actes.

L'aprenentatge d'una llengua estrangera col·labora en el desenvolupament de la competència de consciència i expressions culturals emprant models lingüístics que contenguin produccions amb un component cultural al mateix temps que permet valorar la llibertat d'expressió, el dret a la diversitat i la importància del diàleg intercultural. Es tracta per tant d'una competència que facilita tant expressar-se i comunicar-se com percebre, comprendre i enriquir-se amb diferents realitats i produccions del món de l'art i de la cultura i considerar-les part del patrimoni cultural dels pobles.

Objectius específics

L'ensenyament de la segona llengua estrangera en aquesta etapa té els objectius següents:

1. Escoltar i comprendre missatges breus relacionats amb les activitats de l'aula: instruccions, preguntes, comentaris, etc.
2. Comprendre informació general i específica de textos orals sobre assumptes quotidians i previsibles.

3. Desenvolupar la comprensió de missatges orals usant el context verbal i no verbal i els coneixements previs sobre la situació.
4. Expressar-se oralment en situacions de comunicació habituals i desenvolupar destreses comunicatives.
5. Llegir textos senzills de forma comprensiva i ser capaç d'extreure'n informació general.
6. Escriure textos senzills amb finalitats diverses sobre diferents temes i amb recursos adequats de cohesió i coherència.
7. Adquirir una dinàmica de grup que faciliti la cooperació entre els alumnes en la realització de tasques d'aprenentatge utilitzant en la mesura que sigui possible la llengua estrangera vehicular dins l'aula.
8. Desenvolupar l'autonomia en l'aprenentatge, reflexionar sobre aquest procés i transferir els coneixements adquirits en la llengua primera o en altres llengües a l'estudi de la llengua estrangera.
9. Fomentar l'esperit de recerca i autonomia personal utilitzant els recursos didàctics a l'abast, com ara Internet, materials multimèdia, llibres de consulta, etc.
10. Reflexionar sobre el funcionament de la llengua estrangera i apreciar-la com a instrument d'accés a la informació i com a eina d'aprenentatge de continguts diversos.
11. Valorar la llengua estrangera i les llengües en general com a mitjans de comunicació i entesa entre persones de procedències, llengües i cultures diverses evitant qualsevol tipus de discriminació.
12. Adquirir seguretat i confiança en l'ús de la llengua estrangera i en relació amb la pròpia capacitat d'aprenentatge.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

Primer cicle

BLOC 1. COMPRENSIÓ DE TEXTOS ORALS

Continguts

Estratègies de comprensió:

- Mobilització d'informació prèvia sobre tipus de tasca i tema.
- Distinció de tipus de comprensió (sentit general, informació essencial, punts principals, detalls rellevants).
- Formulació d'hipòtesis sobre contingut i context.
- Inferència i formulació d'hipòtesis sobre significats a partir de la comprensió d'elements significatius, lingüístics i paralingüístics.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

- Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.
- Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.
- Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.
- Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.
- Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.
- Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.
- Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.
- Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.
- Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic oral d'ús comú (recepció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació.

Criteris d'avaluació

Identificar el sentit general, els punts principals i la informació més important en textos orals breus i ben estructurats, transmesos de viva veu o per mitjans tècnics i articulats a velocitat lenta, en un registre formal, informal o neutre, i que versin sobre assumptes habituals en situacions quotidianes o sobre aspectes concrets de temes generals o del propi camp d'interès en els àmbits personal, públic, i educatiu, sempre que les condicions acústiques no distorsionin el missatge i es pugui tornar a escoltar el que s'ha dit.

Conèixer i saber aplicar les estratègies més adequades per a la comprensió del sentit general, els punts principals o la informació més

important del text.

Conèixer i utilitzar per a la comprensió del text els aspectes socioculturals i sociolingüístics relatius a la vida quotidiana (hàbits d'estudi i de feina, activitats de lleure), condicions de vida i entorn, relacions interpersonals (entre homes i dones, al centre educatiu, en l'àmbit públic), comportament (gests, expressions facials, ús de la veu, contacte visual) i convencions socials (costums, tradicions).

Distingir la funció o les funcions comunicatives més rellevants del text (p. ex., una petició d'informació, un avís o un suggeriment) i un repertori dels seus exponents més freqüents, i també patrons discursius d'ús comú relatius a l'organització textual (introducció del tema, canvi temàtic i tancament textual).

Aplicar a la comprensió del text els coneixements sobre els constituents i l'organització de patrons sintàctics i discursius d'ús freqüent en la comunicació oral, i també els seus significats generals associats (p. ex., estructura interrogativa per fer un suggeriment).

Reconèixer lèxic oral d'ús freqüent relatiu a assumptes quotidians i a aspectes concrets de temes generals o relacionats amb els propis interessos o estudis, i inferir del context i del cotext, amb suport visual, els significats de paraules i expressions que es desconeixen.

Discriminar patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació d'ús freqüent, i reconèixer els significats i les intencions comunicatives generals relacionats amb aquests.

Estàndards d'aprenentatge evaluables

1. Capta la informació més important d'indicacions, anuncis, missatges i comunicats breus i articulats de manera lenta i clara (p. ex., en estacions o aeroports), sempre que les condicions acústiques siguin bones i el so no estigui distorsionat.

2. Entén els punts principals del que se li diu en transaccions i gestions quotidianes i estructurades (p. ex., a hotels, botigues, albergs, restaurants, espais de lleure o centres d'estudis).

3. Comprèn, en una conversa informal en què participa, descripcions, narracions i opinions formulats en termes senzills sobre assumptes pràctics de la vida diària i sobre aspectes generals de temes del seu interès, quan se li parla amb claredat, a poc a poc i directament i si l'interlocutor està disposat a repetir o reformular allò que ha dit.

4. Comprèn, en una conversa formal en què participa (p. ex., en un centre d'estudis), preguntes senzilles sobre assumptes personals o educatius, sempre que pugui demanar que se li repeteixi, aclareixi o elabori alguna cosa del que se li ha dit.

5. Identifica les idees principals de programes de televisió sobre assumptes quotidians o del seu interès articulats amb lentitud i claredat (p. ex., notícies o reportatges breus), quan les imatges constitueixen gran part del missatge.

BLOC 2. PRODUCCIÓ DE TEXTOS ORALS: EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ

Continguts

Estratègies de producció:

Planificació

— Concebre el missatge amb claredat, distingint-ne la idea o les idees principals i l'estructura bàsica.

Execució

— Expressar el missatge amb claredat i coherència, ajustant-se als models i les fórmules de cada tipus de text.

— Reajustar la tasca (emprendre una versió més modesta de la tasca) o el missatge (fer concessions en el que realment li agradaria expressar), després de valorar les dificultats i els recursos disponibles.

— Basar-se en els coneixements previs i treure'n el màxim partit.

— Compensar les mancances lingüístiques mitjançant procediments lingüístics, paralingüístics o paratextuals:

Lingüístics

— Definir o parafrasejar un terme o expressió.

Paralingüístics i paratextuals

— Demanar ajuda.

— Assenyalar objectes, usar díctics o fer accions que aclareixen el significat.

— Usar llenguatge corporal culturalment pertinent (gests, expressions facials, postures, contacte visual o corporal, proxèmica).

— Usar sons extralingüístics i qualitats prosòdiques convencionals.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

— Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.

— Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.

— Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.

— Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.

— Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.

— Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.

— Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.

— Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.

— Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic oral d'ús comú (producció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials;

alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació.

criteris d'avaluació

Produir textos breus i prou comprensibles, tant en conversa cara a cara com per telèfon o altres mitjans tècnics, en un registre neutre o informal, amb un llenguatge molt senzill, en els quals es dona, se sol·licita i s'intercanvia informació sobre temes quotidians i assumptes coneguts o d'interès personal i educatiu, encara que es produeixin interrupcions o vacil·lacions, es facin necessàries les pauses i la reformulació per organitzar el discurs i seleccionar expressions, i l'interlocutor hagi de sol·licitar que se li repeteixi o reformuli el que s'ha dit. Conèixer i saber aplicar les estratègies més adequades per produir textos orals monològics o dialògics breus i d'estructura molt simple i clara, utilitzant, entre altres, procediments com l'adaptació del missatge als recursos de què es disposa, o la reformulació o explicació d'elements. Incorporar a la producció del text oral monològic o dialògic els coneixements socioculturals i sociolingüístics adquirits relatius a relacions interpersonals, comportament i convencions socials, actuant amb prou propietat i respectant les normes de cortesia més importants en els contextos respectius.

Dur a terme les funcions principals requerides pel propòsit comunicatiu, utilitzant els exponents més freqüents de les funcions esmentades i els patrons discursius senzills d'ús més comú per organitzar el text.

Mostrar control sobre un repertori limitat d'estructures sintàctiques d'ús freqüent i de mecanismes senzills de cohesió i coherència (repetició lèxica, el·lipsi, dixi personal, espacial i temporal, juxtaposició, i connectors i marcadors conversacionals d'ús molt freqüent).

Conèixer i utilitzar un repertori lèxic oral suficient per comunicar informació i opinions breus, senzilles i concretes, en situacions habituals i quotidianes.

Pronunciar i entonar de manera prou comprensible, encara que resulti evident l'accent estranger, es cometin errors de pronunciació esporàdics, i els interlocutors hagin de sol·licitar repeticions o aclariments.

Emprar frases curtes i fórmules en breus intercanvis en situacions habituals i quotidianes, encara que calgui interrompre el discurs per cercar paraules o articular expressions i per reparar la comunicació.

Interactuar de manera simple en intercanvis clarament estructurats, utilitzant fórmules o gests simples per prendre o mantenir el torn de paraula, encara que puguin donar-se desajusts en l'adaptació a l'interlocutor.

Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Fa presentacions breus i assajades, seguint un guió escrit, sobre aspectes concrets de temes generals o relacionats amb aspectes bàsics dels seus estudis, i respon a preguntes breus i senzilles dels oients sobre el contingut d'aquestes si s'articulen clarament i lentament.

2. Se'n desfà amb prou eficàcia en gestions i transaccions quotidianes, com ara els viatges, l'allotjament, el transport, les compres i el lleure, seguint normes de cortesia bàsiques (salutació i tractament).

3. Participa en converses informals breus, cara a cara o per telèfon o altres mitjans tècnics, en les quals estableix contacte social, intercanvia informació i expressa opinions de manera senzilla i breu, fa invitacions i oferiments, demana i ofereix coses, demana i dona indicacions o instruccions, o discuteix les passes que cal seguir per fer una activitat conjunta.

4. Es desenvolupa de manera simple en una conversa formal o entrevista (p. ex., per fer un curs d'estiu), aportant la informació necessària, expressant de manera senzilla les seves opinions sobre temes habituals, i reaccionant de forma simple davant comentaris formulats de manera lenta i clara, sempre que pugui demanar que se li repeteixin els punts clau si ho necessita.

BLOC 3. COMPRENSIÓ DE TEXTOS ESCRITS

Continguts

Estratègies de comprensió:

- Mobilització d'informació prèvia sobre tipus de tasca i tema.
- Identificació del tipus textual, adaptant-hi la comprensió.
- Distinció de tipus de comprensió (sentit general, informació essencial, punts principals).
- Formulació d'hipòtesis sobre contingut i context.
- Inferència i formulació d'hipòtesis sobre significats a partir de la comprensió d'elements significatius, lingüístics i paralingüístics.
- Reformulació d'hipòtesis a partir de la comprensió de nous elements.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

- Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.
- Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.
- Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.
- Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.
- Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.
- Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.
- Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.
- Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.
- Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic escrit d'ús comú (recepció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons gràfics i convencions ortogràfiques.

criteris d'avaluació

Identificar la idea general, els punts més rellevants i la informació important en textos, tant en format imprès com en suport digital, breus i ben estructurats escrits en un registre neutre o informal, que tractin d'assumpes habituals en situacions quotidianes, d'aspectes concrets de temes d'interès personal o educatiu, i que continguin estructures senzilles i un lèxic d'ús freqüent.

Conèixer i saber aplicar les estratègies més adequades per a la comprensió de la idea general, els punts més rellevants i la informació important del text.

Conèixer, i utilitzar per a la comprensió del text, els aspectes socioculturals i sociolingüístics relatius a la vida quotidiana (hàbits d'estudi i de feina, activitats de lleure, condicions de vida i entorn, relacions interpersonals (entre homes i dones, al centre educatiu, en l'àmbit públic) i convencions socials (costums, tradicions).

Distingir la funció o les funcions comunicatives més importants del text i un repertori dels seus exponents més freqüents, i també patrons discursius senzills d'ús comú relatius a l'organització textual (introducció del tema, canvi temàtic i tancament textual).

Aplicar a la comprensió del text els constituents i l'organització d'estructures sintàctiques d'ús freqüent en la comunicació escrita, i també els seus significats generals associats (p. ex., estructura interrogativa per fer un suggeriment).

Reconèixer lèxic escrit d'ús freqüent relatiu a assumptes quotidians i a aspectes concrets de temes generals o relacionats amb els propis interessos o estudis, i inferir del context i del cotext, amb suport visual, els significats de paraules i expressions que es desconeixen.

Reconèixer les principals convencions ortogràfiques, tipogràfiques i de puntuació, i també abreviatures i símbols d'ús comú (p. ex., %), i els seus significats associats.

Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Identifica, amb ajuda de la imatge, instruccions generals de funcionament i ús d'aparells d'ús quotidià (p. ex., una màquina expendedora), i també instruccions clares per dur a terme activitats i normes de seguretat bàsiques (p. ex., en un centre d'estudis).

2. Comprèn correspondència personal senzilla en qualsevol format en la qual es parla d'un mateix; es descriuen persones, objectes, llocs i activitats; es narren esdeveniments passats, i s'expressen de manera senzilla sentiments, desitjos i plans, i opinions sobre temes generals, coneguts o del seu interès.

3. Entén la idea general de correspondència formal en la qual se l'informa sobre assumptes del seu interès en el context personal o educatiu (p. ex., sobre un curs d'estiu).

4. Capta el sentit general i alguns detalls importants de textos periodístics molt breus en qualsevol suport i sobre temes generals o del seu interès si els nombres, els noms, les il·lustracions i els títols constitueixen gran part del missatge.

5. Entén informació específica essencial en pàgines web i altres materials de referència o consulta clarament estructurats sobre temes relatius a assumptes del seu interès (p. ex., sobre una ciutat), sempre que en pugui rellegir les seccions difícils.

BLOC 4. PRODUCCIÓ DE TEXTOS ESCRITS: EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ

Continguts

Estratègies de producció:

Planificació

— Mobilitzar i coordinar les pròpies competències generals i comunicatives a fi de fer eficaçment la tasca (repassar què se sap sobre el tema, què es pot o es vol dir, etc.).

— Localitzar i usar adequadament recursos lingüístics o temàtics (ús d'un diccionari o gramàtica, obtenció d'ajuda, etc.).

Execució

— Expressar el missatge amb claredat ajustant-se als models i fórmules de cada tipus de text.

— Reajustar la tasca (emprendre una versió més modesta de la tasca) o el missatge (fer concessions en el que realment li agradaria expressar), després de valorar les dificultats i els recursos disponibles.

— Basar-se en els coneixements previs i treure'n el màxim partit.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

— Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.

— Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.

— Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.

— Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.

— Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.

— Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.

— Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.

— Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.

— Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic escrit d'ús comú (producció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons gràfics i convencions ortogràfiques.

Criteris d'avaluació

Escriure, en paper o en suport digital, textos breus, senzills i d'estructura clara sobre temes habituals en situacions quotidianes o del propi interès, en un registre neutre o informal, utilitzant recursos bàsics de cohesió, les convencions ortogràfiques bàsiques i els signes de puntuació més freqüents.

Conèixer i aplicar estratègies adequades per elaborar textos escrits breus i d'estructura simple, p. ex., copiant formats, fórmules i models convencionals propis de cada tipus de text.

Incorporar a la producció del text escrit els coneixements socioculturals i sociolingüístics adquirits relatius a relacions interpersonals, comportament i convencions socials, respectant les normes de cortesia i de l'etiqueta més importants en els contextos respectius.

Dur a terme les funcions requerides pel propòsit comunicatiu, utilitzant els exponents més freqüents de les funcions esmentades i els patrons discursius d'ús més habitual per organitzar el text escrit de manera senzilla.

Mostrar control sobre un repertori limitat d'estructures sintàctiques d'ús freqüent, i emprar per comunicar-se mecanismes senzills prou ajustats al context i a la intenció comunicativa (repetició lèxica, el·lipsi, dixi personal, espacial i temporal, juxtaposició, i connectors i marcadors discursius molt freqüents).

Conèixer i utilitzar un repertori lèxic escrit suficient per comunicar informació i breus, simples i directes en situacions habituals i quotidianes.

Conèixer i aplicar, de manera suficient perquè el missatge principal quedi clar, els signes de puntuació elementals (p. ex., punt, coma) i les regles ortogràfiques bàsiques (p. ex., ús de majúscules i minúscules), i també les convencions ortogràfiques freqüents en la redacció de textos molt breus en suport digital.

Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Completa un qüestionari senzill amb informació personal bàsica i relativa als seus interessos o aficions (p. ex., per associar-se a un club internacional de joves).

2. Escriu notes i missatges (SMS, WhatsApp, Twitter), en els quals fa comentaris molt breus o dona instruccions i indicacions relacionades amb activitats i situacions de la vida quotidiana i del seu interès, respectant les convencions i les normes de cortesia i de l'etiqueta més importants.

3. Escriu correspondència personal breu en la qual s'estableix i manté el contacte social (p. ex., amb amics en altres països), s'intercanvia informació, es descriuen en termes senzills esdeveniments importants i experiències personals, i es fan i s'accepten oferiments i suggeriments (p. ex., es cancel·len, confirmen o modifiquen una invitació o uns plans).

4. Escriu correspondència formal molt bàsica i breu, adreçada a institucions públiques o privades o entitats comercials, fonamentalment per sol·licitar informació, i observa les convencions formals i les normes de cortesia bàsiques d'aquest tipus de textos.

¹ Es pot prendre com a referència la graella corresponent de l'assignatura de primera llengua estrangera, en l'annex 1.

Quart curs

BLOC 1. COMPRENSIÓ DE TEXTOS ORALS

Continguts

Estratègies de comprensió:

- Mobilització d'informació prèvia sobre tipus de tasca i tema.
- Identificació del tipus textual, adaptant-hi la comprensió.
- Distinció de tipus de comprensió (sentit general, informació essencial, punts principals, detalls rellevants).
- Formulació d'hipòtesis sobre contingut i context.
- Inferència i formulació d'hipòtesis sobre significats a partir de la comprensió d'elements significatius, lingüístics i paralingüístics.
- Reformulació d'hipòtesis a partir de la comprensió de nous elements.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

- Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.
- Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.
- Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.
- Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.
- Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.
- Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.
- Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.

- Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.
- Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic oral d'ús comú (recepció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació.

criteris d'avaluació

Identificar la informació essencial, els punts principals i els detalls més rellevants en textos orals breus i ben estructurats, transmesos de viva veu, o per mitjans tècnics i articulats a velocitat lenta o mitjana, en un registre formal, informal o neutre, i que versin sobre assumptes quotidians en situacions habituals o sobre temes generals o del propi camp d'interès en els àmbits personal, públic, i educatiu, sempre que les condicions acústiques no distorsionin el missatge i es pugui tornar a escoltar el que s'ha dit.

Conèixer i saber aplicar les estratègies més adequades per a la comprensió del sentit general, la informació essencial, els punts i idees principals o els detalls rellevants del text.

Conèixer i utilitzar per a la comprensió del text els aspectes socioculturals i sociolingüístics relatius a la vida quotidiana (hàbits d'estudi i de feina, activitats de lleure), condicions de vida i entorn, relacions interpersonals (entre homes i dones, a la feina, al centre educatiu, a les institucions), comportament (gests, expressions facials, ús de la veu, contacte visual) i convencions socials (costums, tradicions).

Distingir la funció o les funcions comunicatives més rellevants del text i un repertori dels seus exponents més comuns, i també patrons discursius d'ús freqüent relatius a l'organització textual (introducció del tema, desenvolupament i canvi temàtic, i tancament textual).

Reconèixer, i aplicar a la comprensió del text, els coneixements sobre els constituents i l'organització de patrons sintàctics i discursius d'ús freqüent en la comunicació oral, i també els seus significats associats (p. ex., estructura interrogativa per fer un suggeriment).

Reconèixer lèxic oral d'ús comú relatiu a assumptes quotidians i a temes generals o relacionats amb els propis interessos, estudis i ocupacions, i inferir del context i del cotext, amb suport visual, els significats de paraules i expressions d'ús menys freqüent o més específic.

Discriminar patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació d'ús comú, i reconèixer els significats i les intencions comunicatives generals relacionats amb aquests.

Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Capta els punts principals i detalls rellevants d'indicacions, anuncis, missatges i comunicats breus i articulats de manera lenta i clara (p. ex., per megafonia, o en un contestador automàtic), sempre que les condicions acústiques siguin bones i el so no estigui distorsionat.
2. Entén informació rellevant del que se li diu en transaccions i gestions quotidianes i estructurades (p. ex., a hotels, botigues, albergs, restaurants, espais de lleure o centres d'estudis).
3. Comprèn, en una conversa informal en què participa, descripcions, narracions, punts de vista i opinions formulats de manera simple sobre assumptes pràctics de la vida diària i sobre temes del seu interès, quan se li parla amb claredat, a poc a poc i directament i si l'interlocutor està disposat a repetir o reformular el que s'ha dit.
4. Comprèn, en una conversa formal, o entrevista en la qual participa (p. ex., en un centre d'estudis), preguntes sobre assumptes personals o educatius, i també comentaris senzills i predictibles relacionats amb aquests, sempre que pugui demanar que se li repeteixi, aclareixi o elabori alguna cosa del que se li ha dit.
5. Identifica la informació essencial de programes de televisió sobre assumptes quotidians o del seu interès articulats amb lentitud i claredat (p. ex., notícies, documentals o entrevistes), quan les imatges vehiculen gran part del missatge.

BLOC 2. PRODUCCIÓ DE TEXTOS ORALS: EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ

Continguts

Estratègies de producció:

Planificació

- Concebre el missatge amb claredat, distingint-ne la idea o les idees principals i l'estructura bàsica.
- Adequar el text al destinatari, context i canal.

Execució

- Expressar el missatge amb claredat, coherència, estructurant-lo adequadament i ajustant-se als models i a les fórmules de cada tipus de text.
- Reajustar la tasca (emprendre una versió més modesta de la tasca) o el missatge (fer concessions en el que realment li agradaria expressar), després de valorar les dificultats i els recursos disponibles.
- Basar-se en els coneixements previs i treure'n el màxim partit.
- Compensar les mancances lingüístiques mitjançant procediments lingüístics, paralingüístics o paratextuals:

Lingüístics

- Modificar paraules de significat semblant.
- Definir o parafrasejar un terme o expressió.

Paralingüístics i paratextuals

- Demanar ajuda.
- Assenyalar objectes, usar dictics o fer accions que aclareixen el significat.

- Usar llenguatge corporal culturalment pertinent (gests, expressions facials, postures, contacte visual o corporal, proxèmica).
- Usar sons extralingüístics i qualitats prosòdiques convencionals.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

- Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.
- Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.
- Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.
- Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.
- Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.
- Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.
- Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.
- Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.
- Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic oral d'ús comú (producció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació.

Criteris d'avaluació

Produir textos breus i comprensibles, tant en conversa cara a cara com per telèfon o altres mitjans tècnics, en un registre neutre o informal, amb un llenguatge senzill, en els quals es dona, se sol·licita i s'intercanvia informació sobre temes d'importància en la vida quotidiana i assumptes coneguts o d'interès personal, educatiu o ocupacional, i es justifiquen breument els motius de determinades accions i plans, encara que de vegades hi hagi interrupcions o vacil·lacions, resultin evidents les pauses i la reformulació per organitzar el discurs i seleccionar expressions i estructures, i l'interlocutor hagi de sol·licitar de vegades que se li repeteixi el que s'ha dit.

Conèixer i saber aplicar les estratègies més adequades per produir textos orals monològics o dialògics breus i d'estructura simple i clara, utilitzant, entre altres, procediments com l'adaptació del missatge a patrons de la primera llengua o d'altres, o l'ús d'elements lèxics aproximats si no es disposa d'altres de més precisos.

Incorporar a la producció del text oral monològic o dialògic els coneixements socioculturals i sociolingüístics adquirits relatius a relacions interpersonals, comportament i convencions socials, actuant amb la propietat deguda i respectant les normes de cortesia més importants en els contextos respectius.

Dur a terme les funcions requerides pel propòsit comunicatiu, utilitzant els exponents més comuns de les funcions esmentades i els patrons discursius d'ús més freqüent per organitzar el text de manera senzilla amb prou cohesió interna i coherència respecte del context de comunicació.

Mostrar control sobre un repertori limitat d'estructures sintàctiques d'ús habitual, i emprar per comunicar-se mecanismes senzills prou ajustats al context i a la intenció comunicativa (repetició lèxica, el·lipsi, dixi personal, espacial i temporal, juxtaposició, i connectors i marcadors conversacionals d'ús molt freqüent).

Conèixer i utilitzar un repertori lèxic oral suficient per comunicar informació, opinions i punts de vista breus, simples i directes en situacions habituals i quotidianes, encara que en situacions menys corrents calgui adaptar el missatge.

Pronunciar i entonar de manera clara i intel·ligible, encara que de vegades resulti evident l'accent estranger, o es cometin errors de pronunciació que no interrompin la comunicació, i els interlocutors hagin de sol·licitar repeticions de tant en tant.

Emprar frases curtes, grups de paraules i fórmules per espavilar-se de manera suficient en breus intercanvis en situacions habituals i quotidianes, interrompent en ocasions el discurs per cercar expressions, articular paraules menys freqüents i reparar la comunicació en situacions menys comunes.

Interactuar de manera senzilla en intercanvis clarament estructurats, utilitzant fórmules o gests simples per prendre o cedir el torn de paraula, encara que es depengui en gran manera de l'actuació de l'interlocutor.

Estàndards d'aprenentatge evaluables

1. Fa presentacions breus i assajades, seguint un esquema lineal i estructurat, sobre aspectes concrets de temes del seu interès o relacionats amb els seus estudis, i respon a preguntes breus i senzilles dels oients sobre el contingut d'aquests.

2. Es desenvolupa amb la correcció deguda en gestions i transaccions quotidianes, com ara els viatges, l'allotjament, el transport, les compres i el lleure, seguint normes de cortesia bàsiques (salutació i tractament).

3. Participa en converses informals breus, cara a cara o per telèfon o altres mitjans tècnics, en les quals estableix contacte social, intercanvia informació i expressa de manera senzilla opinions i punts de vista, fa invitacions i oferiments, demana i ofereix coses, demana i dona indicacions o instruccions, o discuteix les passes que cal seguir per fer una activitat conjunta.

4. Es desenvolupa de manera simple però suficient en una conversa formal, reunió o entrevista (p. ex., per fer un curs d'estiu), aportant informació rellevant, expressant de manera senzilla les seves idees sobre temes habituals, donant la seva opinió sobre problemes pràctics quan se li demana directament, i reaccionant de forma simple davant comentaris, sempre que pugui demanar que se li repeteixin els punts clau si ho

necessita.

BLOC 3. COMPRENSIÓ DE TEXTOS ESCRITS

Continguts

Estratègies de comprensió:

- Mobilització d'informació prèvia sobre tipus de tasca i tema.
- Identificació del tipus textual, adaptant-hi la comprensió.
- Distinció de tipus de comprensió (sentit general, informació essencial, punts principals, detalls rellevants).
- Formulació d'hipòtesis sobre contingut i context.
- Inferència i formulació d'hipòtesis sobre significats a partir de la comprensió d'elements significatius, lingüístics i paralingüístics.
- Reformulació d'hipòtesis a partir de la comprensió de nous elements.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

- Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.
- Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.
- Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.
- Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.
- Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.
- Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.
- Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.
- Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.
- Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic escrit d'ús comú (recepció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons gràfics i convencions ortogràfiques.

Criteris d'avaluació

Identificar la informació essencial, els punts més rellevants i els detalls importants en textos, tant en format imprès com en suport digital, breus i ben estructurats escrits en un registre formal o neutre, que tractin d'assumptes quotidians, de temes d'interès o rellevants per als propis estudis i ocupacions, i que continguin estructures senzilles i un lèxic d'ús comú.

Conèixer i saber aplicar les estratègies més adequades per a la comprensió del sentit general, la informació essencial, els punts i les idees principals o els detalls rellevants del text.

Conèixer, i utilitzar per a la comprensió del text, els aspectes socioculturals i sociolingüístics relatius a la vida quotidiana (hàbits d'estudi i de feina, activitats de lleure, manifestacions incloses artístiques com la música o el cinema), condicions de vida i entorn, relacions interpersonals (entre homes i dones, a la feina, al centre educatiu, a les institucions) i convencions socials (costums, tradicions).

Distingir la funció o les funcions comunicatives més rellevants del text i un repertori dels seus exponents més comuns, i també patrons discursius d'ús freqüent relatius a l'organització textual (introducció del tema, desenvolupament i canvi temàtic, i tancament textual).

Reconèixer, i aplicar a la comprensió del text, els constituents i l'organització d'estructures sintàctiques d'ús freqüent en la comunicació escrita, i també els seus significats associats (p. ex., estructura interrogativa per fer un suggeriment).

Reconèixer lèxic escrit d'ús comú relatiu a assumptes quotidians i a temes generals o relacionats amb els propis interessos, estudis i ocupacions, i inferir del context i del cotext, amb suport visual, els significats de paraules i expressions d'ús menys freqüent o més específic.

Reconèixer les principals convencions ortogràfiques, tipogràfiques i de puntuació, i també abreviatures i símbols d'ús comú (p. ex., %), i els seus significats associats.

Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identifica, amb ajuda de la imatge, instruccions generals de funcionament i ús d'aparells d'ús quotidià (p. ex., una fotocopidora), i també instruccions clares per dur a terme activitats i normes de seguretat bàsiques (p. ex., en un espai de lleure).
2. Comprèn correspondència personal senzilla en qualsevol format en la qual es parla d'un mateix; es descriuen persones, objectes i llocs; es narren esdeveniments passats, presents i futurs, reals o imaginaris, i s'expressen de manera senzilla sentiments, desitjos i opinions sobre temes generals, coneguts o del seu interès.
3. Entén l'essencial de correspondència formal en la qual se l'informa sobre assumptes del seu interès en el context personal o educatiu (p. ex., sobre una beca per fer un curs d'idiomes).
4. Capta les idees principals de textos periodístics breus en qualsevol suport i sobre temes generals o del seu interès si els nombres, els noms, les il·lustracions i els títols vehiculen gran part del missatge.
5. Entén informació específica essencial en pàgines web i altres materials de referència o consulta clarament estructurats sobre temes relatius a assumptes del seu interès (p. ex., sobre una aplicació informàtica, un llibre o una pel·lícula), sempre que en pugui rellegir les seccions difícils.

BLOC 4. PRODUCCIÓ DE TEXTOS ESCRITS: EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ**Continguts**

Estratègies de producció:

Planificació

— Mobilitzar i coordinar les pròpies competències generals i comunicatives a fi de fer eficaçment la tasca (repassar què se sap sobre el tema, què es pot o es vol dir, etc.).

— Localitzar i usar adequadament recursos lingüístics o temàtics (ús d'un diccionari o gramàtica, obtenció d'ajuda, etc.).

Execució

— Expressar el missatge amb claredat ajustant-se als models i fórmules de cada tipus de text.

— Reajustar la tasca (emprendre una versió més modesta de la tasca) o el missatge (fer concessions en el que realment li agradaria expressar), després de valorar les dificultats i els recursos disponibles.

— Basar-se en els coneixements previs i treure'n el màxim partit.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: convencions socials, normes de cortesia i registres; costums, valors, creences i actituds; llenguatge no verbal.

Funcions comunicatives:

— Iniciació i manteniment de relacions personals i socials.

— Descripció de qualitats físiques i abstractes de persones, objectes, llocs i activitats.

— Narració d'esdeveniments passats puntuals i habituals, descripció d'estats i situacions presents, i expressió d'esdeveniments futurs.

— Petició i oferiment d'informació, indicacions, opinions i punts de vista, consells, advertències i avisos.

— Expressió del coneixement, la certesa, el dubte i la conjectura.

— Expressió de la voluntat, la intenció, la decisió, la promesa, l'ordre, l'autorització i la prohibició.

— Expressió de l'interès, l'aprovació, l'estimació, la simpatia, la satisfacció, l'esperança, la confiança, la sorpresa, i els seus contraris.

— Formulació de suggeriments, desitjos, condicions i hipòtesis.

— Establiment i manteniment de la comunicació i organització del discurs.

Estructures sintacticodiscursives.¹

Lèxic escrit d'ús comú (producció) relatiu a identificació personal; habitatge, llar i entorn; activitats de la vida diària; família i amics; feina i ocupacions; temps lliure, lleure i esport; viatges i vacances; salut i cures físiques; educació i estudi; compres i activitats comercials; alimentació i restauració; transport; llengua i comunicació; medi ambient, clima i entorn natural; tecnologies de la informació i la comunicació.

Patrons gràfics i convencions ortogràfiques.

Criteris d'avaluació

Escriure, en paper o en suport electrònic, textos breus, senzills i d'estructura clara sobre temes quotidians o del propi interès, en un registre formal o neutre utilitzant adequadament els recursos bàsics de cohesió, les convencions ortogràfiques bàsiques i els signes de puntuació més comuns, amb un control raonable d'expressions i estructures senzilles i un lèxic d'ús freqüent.

Conèixer i aplicar estratègies adequades per elaborar textos escrits breus i d'estructura simple, p. ex., copiant formats, fórmules i models convencionals propis de cada tipus de text.

Incorporar a la producció del text escrit els coneixements socioculturals i sociolingüístics adquirits relatius a relacions interpersonals, comportament i convencions socials, respectant les normes de cortesia i de l'etiqueta més importants en els contextos respectius.

Dur a terme les funcions requerides pel propòsit comunicatiu, utilitzant els exponents més comuns de les funcions esmentades i els patrons discursius d'ús més freqüent per organitzar el text escrit de manera senzilla amb prou cohesió interna i coherència respecte del context de comunicació.

Mostrar control sobre un repertori limitat d'estructures sintàctiques d'ús habitual, i emprar per comunicar-se mecanismes senzills prou ajustats al context i a la intenció comunicativa (repetició lèxica, el·lipsi, dixi personal, espacial i temporal, juxtaposició, i connectors i marcadors discursius molt freqüents).

Conèixer i utilitzar un repertori lèxic escrit suficient per comunicar informació, opinions i punts de vista breus, simples i directes en situacions habituals i quotidianes, encara que en situacions menys corrents i sobre temes menys coneguts calgui adaptar el missatge.

Conèixer i aplicar, de manera adequada per fer-se comprensible gairebé sempre, els signes de puntuació elementals (p. ex., punt, coma) i les regles ortogràfiques bàsiques (p. ex., ús de majúscules i minúscules, o separació de paraules al final de línia), i també les convencions ortogràfiques més habituals en la redacció de textos en suport electrònic.

Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Completa un qüestionari senzill amb informació personal i relativa a la seva formació, interessos o aficions (p. ex., per subscriure's a una publicació digital).

2. Escriu notes i missatges (SMS, WhatsApp, Twitter), en els quals fa breus comentaris o dona instruccions i indicacions relacionades amb activitats i situacions de la vida quotidiana i del seu interès, respectant les convencions i les normes de cortesia i de l'etiqueta.

3. Escriu correspondència personal breu en la qual s'estableix i manté el contacte social (p. ex., amb amics en altres països); s'intercanvia informació; es descriuen en termes senzills esdeveniments importants i experiències personals; es donen instruccions; es fan i s'accepten oferiments i suggeriments (p. ex., es cancel·len, confirmen o modifiquen una invitació o uns plans), i s'expressen opinions de manera senzilla.

4. Escriu correspondència formal bàsica i breu, adreçada a institucions públiques o privades o entitats comercials, en què sol·licita o dona la

informació requerida i observa les convencions formals i les normes de cortesia bàsiques d'aquest tipus de textos.

¹ Es pot prendre com a referència la graella corresponent de l'assignatura de primera llengua estrangera, en l'annex 1.

TECNOLOGIA

Finalitat de l'assignatura

El desenvolupament tecnològic configura el món actual que coneixem. Molt sovint la tecnologia interactua en la nostra vida, tot i que passa desapercibuda de tan habituats que hi estam. Aquest context fa necessària la formació de ciutadans en la presa de decisions relacionades amb processos tecnològics, amb sentit crític, amb capacitat de resoldre problemes que hi estiguin relacionats; en definitiva, per utilitzar i conèixer materials, processos i objectes tecnològics que faciliten la capacitat d'actuar en un entorn tecnificat que millora la nostra qualitat de vida.

Al llarg dels segles, el desenvolupament tecnològic s'ha vist motivat per les necessitats que la societat de cada època ha reclamat, per les seves tradicions i la seva cultura, sense oblidar aspectes econòmics i de mercat. La innovació i la recerca de solucions alternatives han facilitat avenços, i la necessitat de canvi ha estat lligada sempre a l'ésser humà. Per aquest motiu, la societat en la qual vivim necessita una educació tecnològica àmplia que faciliti el coneixement de les diverses tecnologies, així com les tècniques i els coneixements científics que les sustenten. El desenvolupament tecnològic es fonamenta en principis elementals i màquines simples que, sumats convenientment, creen noves màquines i generen la realitat que ens envolta.

En la matèria de tecnologia hi convergeixen el conjunt de tècniques que, amb el suport de coneixements científics i destreses adquirits al llarg de la història, l'ésser humà empra per desenvolupar objectes, sistemes o entorns que donen solució a problemes o necessitats. És, per tant, necessari donar coherència i completar els aprenentatges associats a l'ús de tecnologies fent-ne un tractament integrat per aconseguir un ús competent en cada context i associant-hi tasques específiques i comunes. Els alumnes han d'adquirir comportaments d'autonomia tecnològica amb criteris mediambientals i econòmics.

No és possible entendre el desenvolupament tecnològic sense els coneixements científics, com no és possible fer ciència sense el suport de la tecnologia, i ambdues necessiten instruments, equips i coneixements tècnics; en la societat actual, tots aquests camps estan relacionats amb gran dependència els uns dels altres, però alhora cada un cobreix una activitat diferent. La matèria de tecnologia aporta als alumnes "saber com fer" a l'hora d'integrar ciència i tècnica, és a dir, "per què es pot fer" i "com es pot fer". Per tant, un element fonamental de la tecnologia és el caràcter integrador de diferents disciplines amb un referent disciplinari comú basat en una manera ordenada i metòdica d'intervenir en l'entorn.

Estructura del currículum

Els continguts de la matèria de tecnologia s'estructuren entorn dels principis científics i tècnics necessaris per a la tasca tecnològica i, dins l'enorme multiplicitat de tècniques i coneixements que hi conflueixen, s'han articulat els blocs que s'esmenten a continuació, de manera que els alumnes puguin establir una visió comprensiva des de les tecnologies manuals fins a les tecnologies de la informació i la comunicació. Així mateix, els continguts integrats en els diferents blocs no es poden entendre separatament, per la qual cosa aquesta organització no suposa una forma d'abordar els continguts a l'aula, sinó una estructura que ajuda a comprendre el conjunt de coneixements que es pretén durant l'etapa.

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

La matèria al primer cicle d'educació secundària obligatòria s'organitza en els blocs següents:

Bloc 1. Procés de resolució de problemes tecnològics

Tracta el desenvolupament d'habilitats i mètodes que permeten avançar des de la identificació i la formulació d'un problema tècnic fins a la seva solució constructiva, i tot això a través d'un procés planificat i que cerqui optimitzar recursos i solucions. La posada en pràctica d'aquest procés tecnològic, que exigeix un component científic i tècnic, s'ha de considerar vertebradora al llarg de tota l'assignatura.

Bloc 2. Expressió i comunicació tècniques

Atesa la necessitat d'interpretar i de produir documents tècnics, els alumnes han d'adquirir tècniques bàsiques de dibuix i ús de programes de disseny gràfic. Els documents tècnics són bàsics al començament, i el seu grau de complexitat, especificitat i qualitat tècnica augmenta. En aquest procés evolutiu s'ha d'incorporar l'ús d'eines informàtiques en l'elaboració dels documents del projecte tècnic.

Bloc 3. Materials d'ús tècnic

Per produir un prototip és necessari conèixer les característiques, propietats i aplicacions dels materials tècnics més comuns emprats en la indústria, donant una especial rellevància a les tècniques de treball amb materials, eines i màquines, així com a comportaments relacionats amb la feina cooperativa en equip i hàbits de seguretat i salut.

Bloc 4. Estructures i mecanismes: màquines i sistemes

Pretén formar els alumnes en el coneixement de les forces que suporta una estructura i els esforços a què estan sotmesos els elements que la configuren, i en el funcionament dels operadors bàsics per transmetre i transformar el moviment, ambdós part fonamental de les màquines.

Bloc 5. Energies, electricitat i electrònica

Proporciona el coneixement de les fonts d'energia i les relaciona amb els efectes de l'energia elèctrica i la seva capacitat de conversió. Els alumnes aprenen a identificar els elements fonamentals d'un circuit elèctric, així com el seu funcionament i el seu ús industrial i domèstic, amb l'ajut d'esquemes dissenyats prèviament.

Bloc 6. Tecnologies de la informació i la comunicació

Es pretén el coneixement dels elements fonamentals que constitueixen el maquinari d'un ordinador. S'han de destacar els continguts de tipus pràctic, tant en la connexió de dispositius electrònics com en la gestió de documents, la instal·lació, el manteniment i l'actualització d'aplicacions. S'ha d'incorporar l'ús d'eines informàtiques per elaborar la documentació tecnològica. Es pretén l'adquisició de destreses en l'ús d'eines i aplicacions bàsiques per cercar, baixar, intercanviar i publicar informació.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

En la matèria de tecnologia és particularment important tenir present que els alumnes estan immersos en un entorn altament tecnològic i pràctic. Per aquest motiu, es pretén que la metodologia clau sigui l'aprenentatge basat en problemes, de manera que l'aprenentatge s'orienti cap a la resolució de situacions i problemes de la vida diària que resultin propers a l'alumne. Així, el disseny d'aquestes activitats ha d'aconseguir l'aprenentatge dels objectius i l'assoliment de les competències clau mitjançant la resolució de problemes, la presa de decisions i l'adquisició d'habilitats de comunicació. Aquestes competències clau han de permetre als alumnes assolir el conjunt de coneixements, capacitats i aptituds necessaris per a la seva realització personal i la seva integració activa dins la societat. Amb aquesta finalitat, és fonamental que la metodologia establerta en la matèria de tecnologia contribueixi a l'assoliment de les competències clau que es detallen en l'apartat "Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències".

D'altra banda, actualment els alumnes es poden trobar en situacions en què els manca un coneixement previ; és a dir, és necessari que actuïn partint de l'obtenció de nova informació. D'aquesta manera, l'aprenentatge s'ha de produir gràcies a la capacitat de formar connexions entre fonts d'informació i a la creació de patrons d'informació útils; és el que es coneix com a connectivisme. Aquest enfocament metodològic es basa, doncs, en l'habilitat de fer distincions entre la informació important i la no important, i hauria de permetre que al final de l'etapa l'alumne sigui capaç de desenvolupar connexions amb les fonts d'informació i esdevenir així productor de coneixement.

El procés d'ensenyament-aprenentatge s'ha de basar en un aprenentatge cooperatiu, en què l'organització de les activitats dins l'aula esdevengui una experiència social i acadèmica d'aprenentatge en la qual els alumnes treballin en equip per dur a terme les tasques de forma col·lectiva. En aquest cas, l'aprenentatge depèn, doncs, de l'intercanvi d'informació entre alumnes, els quals estan motivats per aconseguir el seu propi aprenentatge i augmentar així l'èxit de la resta de companys. L'ensenyament de la tecnologia seguint la metodologia cooperativa permet que l'alumne sigui l'encarregat de dissenyar la seva estructura d'interaccions i controli les diferents decisions que repercuteixen en el seu aprenentatge. Amb aquesta finalitat, les activitats han d'anar dirigides a aconseguir un aprenentatge basat en la investigació i el descobriment del coneixement per ells mateixos, que fomenti així la motivació i l'interès.

D'altra banda, les activitats proposades han de tenir sempre present la diversitat dels alumnes a l'aula. És fonamental que el disseny d'aquestes activitats tenguin en compte els diferents ritmes d'aprenentatge, amb la finalitat d'afavorir la capacitat d'aprendre per si mateixos. En l'ensenyament de la matèria de tecnologia s'ha de fomentar, doncs, una feina activa en la qual els alumnes participen constantment en l'adquisició del seu coneixement. Això s'aconsegueix treballant de forma cooperativa en petits grups, en els quals tots són responsables en igual mesura i han de col·laborar activament amb la resta del grup. Es poden fer agrupaments flexibles i heterogenis en funció de la tasca i les característiques individuals dels alumnes.

Per dur a terme aquesta metodologia és necessari, primer de tot, deixar clars els objectius que s'esperen assolir en cada activitat, la qual s'ha de plantejar sempre a través de qüestions que permetin establir un diàleg i una primera presa de contacte amb els coneixements dels alumnes. Cal que el professor faciliti tots els recursos necessaris per dur a terme o resoldre les activitats, i estableixi les pautes de la presentació (ja sigui de forma escrita o mitjançant la realització d'un projecte) i l'organització del temps de què es disposa. S'han d'afavorir les tasques que permetin l'ús significatiu de la lectura i l'escriptura i la utilització de les TIC, ja sigui mitjançant presentacions orals o debats. Tot plegat ha

d'anar encaminat a fomentar al màxim l'autonomia de l'alumne i el desenvolupament d'habilitats de pensament crític i creatiu. Així, el professor ha d'esdevenir mediador i facilitador del procés d'aprenentatge, i proporcionar la retroacció necessària per mantenir l'entusiasme i la motivació dels alumnes.

Recursos didàctics

El consum de materials que es desprèn de les activitats constructives s'ha d'aprofitar com una eina educativa, i aquests han de ser tan variats com sigui possible: reutilitzats, reciclats, etc. D'aquesta manera, s'ha d'ensenyar als alumnes els beneficis d'optimitzar recursos i revaloritzar-ne alguns.

A l'hora de seleccionar un recurs didàctic, convé fer-ho sempre a partir de les característiques del grup classe al qual va dirigit i en funció de l'estratègia o el mètode didàctic que segueixi el professor per dur a terme un determinat procés d'ensenyament-aprenentatge. A partir d'aquesta consideració, alguns exemples de recursos que es poden fer servir a la matèria de tecnologia són:

- Per a l'ensenyament col·lectiu (grup gran): canó per a projeccions, pissarres digitals i afins, retroprojector, projector de diapositives.
- Per a l'ensenyament en grup petit: guions pautats per dur a terme dinàmiques de grup, mobiliari fàcilment redistribuïble.
- Per a l'ensenyament individualitzat: programes informàtics, vídeos interactius, textos, material imprès adaptat.
- Per la construcció de projectes (feina a l'aula taller): guions amb l'explicació del problema i les condicions inicials, materials per a la construcció com cartó o fusta, eines necessàries per dur a terme la construcció.

Sigui com sigui, els recursos han de ser diversos, senzills i fàcilment entenedors per als alumnes i han de possibilitar que aquests esdevinguin els veritables protagonistes del seu aprenentatge. En aquest sentit, són molt millors els recursos que afavoreixen la participació activa dels alumnes i els estimulen a emprar la imaginació.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

La matèria de tecnologia comprèn diferents tipus d'activitats. Per tant, en l'organització dels alumnes és possible fer, a més del grup classe, dos tipus d'agrupaments:

- Individual. Cada alumne està distribuït individualment a l'aula taller per treballar la part en què es desenvolupen els continguts. Per treballar les tecnologies de la informació i la comunicació cada alumne fa feina en un ordinador de forma individual per practicar les nocions apreses en cadascun dels blocs. Si pot ser, l'aula d'informàtica s'ha de distribuir en forma d'U, ja que possibilita al professor una visió conjunta de tots els alumnes i la feina que fan.
- Grupal. A l'aula taller s'hi ha d'aplicar la metodologia de treball cooperatiu per dur a terme projectes, en què els alumnes estan distribuïts en petits grups heterogenis de diferents nivells curriculars i diferents tipus d'habilitats, i són els encarregats de dissenyar la seva pròpia planificació i seguiment de l'activitat.

La distribució del temps ha d'anar en funció de la importància de les activitats proposades, de les necessitats del grup i de la resposta dels alumnes, sempre respectant els diferents ritmes d'aprenentatge.

Tractament disciplinari

El tractament disciplinari de la matèria de tecnologia pot presentar diferents enfocaments.

El tractament interdisciplinari representa la interacció entre els continguts de dues o més matèries per aprofundir en un determinat coneixement. Per exemple, l'evolució de la tecnologia com a ciència va profundament lligada al moment històric i a la mateixa evolució de la ciència. Així, en aquest exemple es fa palesa la relació entre la matèria de tecnologia i les matèries d'història i ciències de la naturalesa. D'altra banda, la representació d'objectes tecnològics suposa el punt d'unió entre la matèria de tecnologia i la d'educació plàstica.

El tractament transdisciplinari de la tecnologia permet enfocar la matèria com una eina per donar resposta a la complexitat del món en què vivim. Aquesta concepció permet la integració de dues o més matèries, de manera que la divisió entre aquestes deixa d'existir. Es parteix d'una visió àmplia i global: diferents matèries permeten assolir un mateix contingut, sense ser considerades matèries independents. Per exemple, es poden emprar els coneixements tecnològics per fabricar un dispositiu que permeti fer operacions aritmètiques senzilles, que llavors pot ser emprat en la matèria de matemàtiques.

Finalment, el tractament metadisciplinari suposa la màxima relació entre matèries, de manera que els continguts curriculars no són l'objecte d'estudi explícit, sinó la forma a través de la qual ens aproximam a la realitat. Representa un model globalitzador, en què el que justifica l'aprenentatge dels continguts no és el valor disciplinari, sinó la capacitat per valorar, comprendre i resoldre situacions de la realitat. En la

matèria de tecnologia, els projectes duits a terme són un clar exemple de tractament metadisciplinari, ja que els continguts es desenvolupen i es treballen a partir del plantejament d'un problema.

Avaluació

L'avaluació és una activitat de la qual podem obtenir informació adequada sobre el funcionament d'un procés o una persona. Al llarg del curs, podem aplicar diferents tipus d'avaluació.

L'avaluació inicial constitueix el punt de partida necessari per organitzar l'ensenyament. S'ha d'aplicar al començament, per poder conèixer els esquemes de coneixement i les habilitats que tenen els alumnes prèviament.

L'avaluació contínua tracta de valorar el procés que l'alumne segueix en la seva aproximació als aprenentatges. Permet valorar la feina dels alumnes i el grau d'assoliment dels objectius prevists. També permet trobar dificultats i les causes que les provoquen, i estar a temps de modificar el pla dissenyat, si cal, per millorar el procés d'aprenentatge.

L'avaluació sumatòria té lloc en finalitzar el procés d'aprenentatge i serveix per comprovar el grau de domini i assoliment de l'alumne.

Si aplicam el treball cooperatiu a les aules, hem de fer una avaluació cooperativa, la qual es diu *cooperativa* perquè afecta un grup de persones. Hi participen tots els qui han estat en el procés d'aprenentatge, tant alumnes com professor. S'ha de validar el mètode cooperatiu seguit i s'han d'avaluar els resultats obtinguts.

Per avaluar el procés d'aprenentatge, és necessari evitar la presentació d'una única resposta "correcta" i ajudar els alumnes a formular-se preguntes, argumentar les respostes, explorar alternatives i prendre decisions efectives. Una eina interessant per avaluar el procés d'aprenentatge són les rúbriques, ja que permeten dissenyar una proposta de seguiment-avaluació de cada tasca, contingut o unitat, posant l'atenció tant en el procés com en el resultat.

El paper dels docents

El professor s'ha d'encarregar de desenvolupar la programació i del procés d'ensenyament de les matèries que tenguí encomanades. També s'ha d'encarregar d'avaluar el procés d'aprenentatge dels alumnes i els mateixos processos d'ensenyament. Amb la seva experiència ha d'intentar millorar continuament els processos d'ensenyament.

El professor és també el responsable de dirigir i orientar l'aprenentatge dels alumnes i ajudar-los en el procés educatiu, sempre en col·laboració amb les famílies.

El docent, a més, té un paper de guia en el desenvolupament d'aquests aprenentatges. Ha de facilitar l'adquisició de les destreses en la recerca d'informació i els procediments de recollida, selecció i anàlisi, així com potenciar l'esperit crític dels alumnes.

Les programacions que s'elaborin necessiten adaptar-se a la realitat del moment actual i a les necessitats reals dels alumnes en relació amb els objectius i els continguts. Les programacions d'aula han de procurar que, sempre que sigui possible, l'atenció s'adapti a les necessitats de cada un dels alumnes.

El docent ha de procurar als alumnes la capacitat de poder seguir desenvolupant els coneixements i les aptituds amb les TIC de forma correcta i segura.

Participació de les famílies

Les TIC avui en dia estan presents en tots els aspectes de la vida quotidiana. Per aquest motiu, és especialment important la implicació de les famílies en el desenvolupament d'aquestes competències. S'hauria de promoure la seva implicació i se'ls hauria de facilitar el coneixement dels aprenentatges duits a terme al centre.

La correcta coordinació entre la família i el centre hauria de facilitar que els aprenentatges adquirits a l'escola es reforassin de manera natural en l'entorn familiar i la vida quotidiana.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La contribució a la competència en comunicació lingüística es duu a terme a través de l'adquisició de vocabulari específic, que ha de ser emprat en els processos de recerca, anàlisi, selecció, resum i comunicació d'informació. La lectura, la interpretació i la redacció dels documents propis del projecte tecnològic desenvolupen la capacitat d'utilitzar diferents tipus de textos i estructures formals. La feina col·lectiva, tan característica de l'activitat tecnològica, proporciona l'ocasió per desenvolupar les destreses d'escoltar, exposar i dialogar.

Durant les fases del mètode de projectes, la competència lingüística és necessària per expressar idees generades i després, en haver-se format un judici crític, adoptar decisions, amb el llenguatge com a estructurador del pensament. L'habilitat d'expressar arguments facilita l'acceptació de crítiques i incrementa la capacitat efectiva de resoldre conflictes.

La contribució a la competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia es duu a terme a través d'operacions presents especialment en la matèria de tecnologia, com la mesura de magnituds bàsiques, l'ús d'escalles i la lectura i interpretació de gràfics. La tecnologia és el context pràctic en què es desenvolupa l'habilitat de fer servir i relacionar nombres i símbols i de conèixer aspectes quantitativs i espacials de la realitat. La resolució de problemes tecnològics implica aplicar estratègies de resolució, seleccionar tècniques de càlcul i també representar i interpretar la realitat a partir de la informació disponible. La matèria de tecnologia contribueix, amb el seu caràcter de ciència aplicada, a l'entrenament de processos de pensament d'inducció i de deducció.

La matèria de tecnologia contribueix a la competència digital mitjançant diversos blocs específics de continguts. Es desenvolupen les habilitats per localitzar, processar, elaborar, emmagatzemar i presentar informació emprant les tecnologies de la informació i la comunicació. L'ús de l'ordinador pren protagonisme en aquesta matèria com a eina per simular processos tecnològics i, a més, contribueix a adquirir destreses en llenguatges específics com l'icònic o el gràfic.

La matèria de tecnologia contribueix a la competència d'aprendre a aprendre perquè permet prendre consciència de les pròpies capacitats, tant manuals com intel·lectuals, que cada alumne coneix i desconeix. En l'execució de projectes es coneixen les potencialitats i les mancances pròpies, s'aborden estratègies en la planificació d'una tasca com l'observació, l'organització d'activitats i temps i es fa un registre sistemàtic de fets i relacions. Es fomenten la curiositat i la motivació per aprendre: sorgeixen preguntes i s'han de valorar diverses respostes tecnològiques davant una mateixa situació o problema. Amb això es contribueix a crear una sensació d'eficàcia personal i confiança en un mateix que integra la capacitat de continuar instruint-se d'acord amb els objectius i les necessitats individuals.

La contribució a adquirir les competències socials i cíviques consisteix a desenvolupar habilitats per a les relacions humanes, ja que al voltant del procés de resolució de problemes tecnològics la matèria proporciona ocasions per discutir idees i raonaments, abordar dificultats i gestionar conflictes practicant el diàleg i la negociació, adoptant actituds de respecte, acceptant crítiques i tolerant els altres. D'altra banda, ajuda a entendre els aspectes socials del fenomen tecnològic i, per tant, contribueix a conèixer l'organització i el funcionament de les societats.

La contribució d'aquesta matèria al sentit d'iniciativa i l'esperit emprenedor se centra a treballar les capacitats per emprendre les accions necessàries per proposar-se objectius, analitzar possibilitats i limitacions, calcular riscos, planificar, i dur les idees a la pràctica i transformar-les en activitat per després avaluar-ho i extreure'n alternatives de millora. Totes aquestes fases protagonitzen el procés de resolució de problemes tecnològics mitjançant l'aprenentatge basat en problemes. A més, aquesta matèria contribueix a una actitud positiva envers el canvi i la innovació i fomenta altres actituds personals de creativitat i perseverança.

Objectius específics

La matèria de tecnologia a l'educació secundària obligatòria té els objectius següents:

1. Abordar amb autonomia i creativitat problemes tecnològics treballant de forma ordenada i metòdica per estudiar el problema; recopilar i seleccionar informació procedent de diferents fonts; elaborar la documentació pertinent; concebre, dissenyar, planificar i construir objectes o sistemes que resolguin el problema estudiat, i avaluar-ne la idoneïtat des de diferents punts de vista.
2. Disposar de destreses tècniques i coneixements suficients per analitzar, dissenyar, elaborar i manipular materials, objectes i sistemes tecnològics de forma segura.
3. Analitzar objectes i sistemes tècnics senzills per comprendre'n el funcionament; conèixer-ne els elements i les funcions que duen a terme; aprendre la millor manera d'usar-los i controlar-los; entendre les condicions fonamentals que han intervingut en el seu disseny i construcció, i valorar les repercussions que ha generat la seva existència.
4. Expressar i comunicar idees i solucions tècniques, així com explorar-ne la viabilitat i l'abast utilitzant els mitjans tecnològics, els recursos gràfics, la simbologia i el vocabulari adequats.
5. Adoptar actituds favorables en la resolució de problemes tècnics, desenvolupant interès i curiositat cap a l'activitat tecnològica, i analitzar i valorar críticament la investigació i el desenvolupament tecnològics i la influència que tenen en la societat, el medi ambient, la salut i el benestar personal i col·lectiu.
6. Comprendre les funcions dels components físics d'un ordinador, conèixer-ne el funcionament i les formes de connexió i emprar amb facilitat aplicacions informàtiques que permetin cercar, emmagatzemar, organitzar, manipular, recuperar i presentar informació, usant de forma habitual les xarxes de comunicació.

7. Assumir de forma crítica i activa l'avenç i l'aparició de noves tecnologies, incorporar-les a la tasca quotidiana i desenvolupar una opinió crítica sobre la influència que exerceixen sobre la societat i el medi ambient.
8. Actuar de forma dialogant, flexible i responsable en la feina en equip, en la recerca de solucions, en la presa de decisions i en l'execució de les tasques encomanades amb actitud de respecte, cooperació, tolerància, igualtat i solidaritat.
9. Ser receptiu a les necessitats personals i col·lectives més pròximes, així com a les solucions més adequades que ofereix l'entorn tecnològic més proper.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables**BLOC 1. PROCÉS DE RESOLUCIÓ DE PROBLEMES TECNOLÒGICS****Continguts**

Fases del projecte tecnològic i mètode de resolució de problemes. Documents tècnics necessaris per elaborar un projecte. Disseny, planificació, construcció i avaluació de prototips mitjançant l'ús de tècniques i materials apropiats. Utilització d'eines informàtiques per elaborar documents tècnics. Eines a l'aula taller. Distribució de tasques i responsabilitats per treballar en equip. Normes de seguretat a l'aula taller.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Identificar i descriure les etapes necessàries per crear un producte tecnològic des de l'origen fins a la comercialització, investigar la seva influència en la societat i proposar millores tant des del punt de vista de la utilitat com del possible impacte social.
 - 1.1. Dissenya un prototip que dona solució a un problema tècnic mitjançant el procés de resolució de problemes tecnològics.
2. Fer les operacions tècniques previstes en un pla de feina emprant els recursos materials i organitzatius amb criteris d'economia, seguretat i respecte al medi ambient i valorant les condicions de l'entorn de feina.
 - 2.1. Elabora la documentació necessària per planificar i construir el prototip.
3. Explicar mitjançant documentació tècnica les diferents fases d'un producte des del disseny fins a la comercialització.
 - 3.1. Produeix els documents necessaris relacionats amb un prototip emprant quan sigui necessari programari específic de suport.

BLOC 2. EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ TÈCNiques**Continguts**

Instruments de dibuix (de traçat i auxiliars). Suports, formats i normalització. Sistemes senzills de representació (vistes i perspectives). Proporcionalitat entre dibuix i realitat. Escales i acotació. Esbossos i croquis. Metrologia.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Representar objectes mitjançant vistes i perspectives aplicant criteris de normalització i escales. Adquirir habilitat i destresa en l'ús dels instruments de dibuix.
 - 1.1. Representa objectes i sistemes tècnics mitjançant vistes i perspectives i mitjançant croquis i emprant criteris normalitzats d'acotació i escala.
2. Interpretar croquis i esbossos com elements d'informació de productes tecnològics.
 - 2.1. Interpreta croquis i esbossos com elements d'informació de productes tecnològics.

BLOC 3. MATERIALS D'ÚS TÈCNIC**Continguts**

Obtenció, propietats i característiques generals dels materials d'ús habitual: fusta, metall, plàstic i materials de construcció. Aplicacions més comunes. Tècniques bàsiques i industrials per treballar amb diferents materials. Ús segur d'eines. Elaboració d'objectes senzills emprant diferents materials. Repercussions mediambientals.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Analitzar les propietats dels materials utilitzats en la construcció d'objectes tecnològics reconeixent-ne l'estructura interna i relacionant-la amb les propietats que presenten i les modificacions que es puguin produir.
 - 1.1. Descriu les característiques pròpies dels materials d'ús tècnic i en compara les propietats.
 - 1.2. Explica com es poden identificar les propietats mecàniques dels materials d'ús tècnic.
2. Manipular i mecanitzar materials convencionals associant la documentació tècnica al procés de producció d'un objecte, respectant-ne les característiques i emprant tècniques i eines adequades amb especial atenció a les normes de seguretat i salut.
 - 2.1. Identifica i manipula les eines del taller en operacions bàsiques de conformació dels materials d'ús tècnic.
 - 2.2. Elabora un pla de feina al taller amb especial atenció a les normes de seguretat i salut.

BLOC 4. ESTRUCTURES I MECANISMES: MÀQUINES I SISTEMES

Continguts

Tipus d'estructures resistents: massives, d'armadura (entramades, triangulades, penjades) i laminars. Triangulació.

Esforços bàsics i resistents. Aplicacions.

Màquines simples: roda, politja, palanca, pla inclinat i caragol.

Descripció, funcionament i aplicacions de mecanismes de transmissió i transformació de moviment.

Normes de seguretat en la feina amb màquines.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Analitzar i descriure els esforços a què estan sotmeses les estructures experimentant en prototips.

1.1. Descriu, basant-se en informació escrita, audiovisual o digital, les característiques pròpies que configuren les tipologies d'estructura.

1.2. Identifica els esforços característics i la transmissió dels mateixos en els elements que configuren l'estructura.

2. Observar i emprar operadors mecànics responsables de transformar i transmetre moviments, en màquines i sistemes, integrats a una estructura.

2.1. Descriu mitjançant informació escrita i gràfica com transforma el moviment o el transmeten els diferents mecanismes.

2.2. Calcula la relació de transmissió de diferents elements mecànics com les politges i els engranatges.

2.3. Explica la funció dels elements que configuren una màquina o sistema des del punt de vista estructural i mecànic.

2.4. Simula mitjançant programari específic i mitjançant simbologia normalitzada circuits mecànics.

BLOC 5. ENERGIES. ELECTRICITAT I ELECTRÒNICA**Continguts**

Energia elèctrica: generació, transport i distribució. Descripció i tipus de centrals. Anàlisi de les repercussions mediambientals.

Circuit elèctric: magnituds elèctriques, simbologia i tipus de circuits (en sèrie, en paral·lel i mixt). Llei d'Ohm.

Descripció de components i muntatge de circuits elèctrics senzills. Aplicacions del polímetre.

Introducció a l'electrònica bàsica: components i muntatges bàsics.

Valoració de les aplicacions de l'electricitat i l'electrònica a la vida quotidiana.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Relacionar els efectes de l'energia elèctrica i la seva capacitat de conversió en altres manifestacions energètiques.

1.1. Explica els principals efectes del corrent elèctric i la seva conversió.

2. Experimentar amb instruments de mesura i obtenir les magnituds elèctriques bàsiques.

2.1. Utilitza les magnituds elèctriques bàsiques.

2.2. Manipula els instruments de mesura per conèixer les magnituds elèctriques de circuits bàsics.

3. Dissenyar i simular circuits amb simbologia adequada i muntar circuits amb operadors elementals.

3.1. Dissenya, fent servir programari específic i simbologia adequada, circuits elèctrics bàsics i experimenta amb els elements que els configuren.

3.2. Dissenya i munta circuits elèctrics bàsics emprant bombetes, bronzidors, díodes LED, motors, bateries i connectors.

BLOC 6. TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ**Continguts**

Elements, funcionament, ús, connexions, emmagatzematge i organització d'un ordinador. Sistema operatiu. Recuperació de la informació en suports físics, locals i extraïbles.

Coneixement i aplicació de l'entorn de treball del programari lliure OpenOffice.org (processador de text, presentacions, full de càlcul, base de dades, disseny gràfic).

Eines i aplicacions bàsiques per cercar, baixar, intercanviar i difondre informació.

Introducció al llenguatge HTML. Elaboració de pàgines web.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Distingir les parts operatives d'un equip informàtic i emprar correctament el programari OpenOffice.org.

1.1. Identifica les parts d'un ordinador i és capaç de substituir i muntar peces clau.

1.2. Instal·la i empra programari bàsic.

1.3. Fa servir adequadament equips informàtics i dispositius electrònics.

2. Utilitzar de forma segura sistemes d'intercanvi d'informació.

2.1. Gestiona espais web, plataformes i altres sistemes d'intercanvi d'informació.

2.2. Coneix les mesures de seguretat aplicables a cada situació de risc.

3. Usar un equip informàtic per elaborar i comunicar projectes tècnics.

3.1. Elabora projectes tècnics amb equips informàtics i és capaç de presentar-los i difondre'ls.

TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ**Finalitat de l'assignatura**

En l'actualitat vivim una revolució permanent fàcilment observable: empram informació i aparells tecnològics que fa uns quants anys no

érem capaços d'imaginar. La forma en la qual vivim i treballem ha canviat profundament i han sorgit un conjunt de noves capacitats i habilitats necessàries per desenvolupar-se i integrar-se a la vida adulta, a una societat hiperconnectada i a un canvi constant i creixent. Els alumnes i professors han d'estar preparats per adaptar-se a un nou mapa de societat en contínua transformació.

La formació en competències és un imperatiu curricular que en el cas de la competència digital ha tingut fins ara una especificació poc desenvolupada i diversa en els seus descriptors en no existir un marc de referència comú. Desenvolupar la competència digital en el sistema educatiu requereix una correcta integració de l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació a les aules i que els docents tinguin la formació necessària en aquesta competència. És probablement aquest darrer factor el més important per al desenvolupament d'una cultura digital a l'aula i la sintonia del sistema educatiu amb la nova "societat xarxa".

La matèria de tecnologies de la informació i la comunicació prepara els alumnes per espavilar-se en un marc adaptatiu; més enllà d'una simple alfabetització digital centrada en l'ús d'eines que quedaran obsoletes en un curt termini de temps, és necessari dotar dels coneixements, destreses i aptituds per facilitar un aprenentatge permanent al llarg de la vida, de manera que els alumnes puguin adaptar-se amb versatilitat a les demandes que sorgeixen en el camp de les TIC.

Dia a dia apareixen nous dispositius electrònics que creen, emmagatzemen, processen i transmeten informació en temps real i permeten a l'usuari estar connectat i controlar de forma remota diversos dispositius a la llar o dins l'entorn de feina, creant un escenari molt diferent del de temps passats. És imprescindible educar en l'ús d'eines que facilitin la interacció dels joves amb el seu entorn, així com en els límits ètics i legals que implica el seu ús. D'altra banda, els alumnes han de ser capaços d'integrar i vincular aquests aprenentatges amb altres de la resta de matèries, donant coherència i potenciant el seu domini.

A quart d'educació secundària obligatòria s'ha de proveir l'alumne amb les habilitats necessàries per adaptar-se als canvis propis de les TIC, a fi que l'alumne adquireixi la facilitat necessària amb els mitjans informàtics actuals per incorporar-se amb plenes competències a la vida activa o per continuar estudis.

Estructura del currículum

Els blocs de contingut del currículum inclouen una gran amplitud de coneixements i competències. Aquestes competències s'haurien de desenvolupar de manera que els alumnes per ells mateixos puguin adquirir les habilitats necessàries i bàsiques per a seguir ampliant els coneixements i adaptant-los als canvis continus de les TIC.

Bloc 1. Ètica i estètica en la interacció en xarxa

En relació amb l'ús de la xarxa és molt important desenvolupar les destreses necessàries per fer-ho amb seguretat i amb coneixement de la propietat, les fonts fiables d'informació, la identitat digital, etc.

Bloc 2. Sistemes operatius

S'hauria d'ajudar els alumnes a adquirir les capacitats per fer servir correctament, així com administrar, els diferents sistemes operatius afavorint sempre la capacitat de desenvolupar noves competències per ells mateixos.

Bloc 3. Organització, disseny i producció d'informació digital

S'han d'adquirir les capacitats per poder emprar i crear la informació amb els formats actuals per l'elaboració de textos, vídeos, àudios i imatges.

Bloc 4. Seguretat informàtica

Resulta necessari avui en dia conèixer la seguretat activa i passiva aplicable en els entorns informàtics.

Bloc 5. Publicació i difusió de continguts

Saber utilitzar les eines actuals de difusió i publicació de continguts a través del web.

Bloc 6. Internet, xarxes socials, hiperconnexió

Conèixer i saber emprar i crear continguts multiplataforma emprant hàbits adequats i alhora compartir la informació.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

En la matèria de tecnologies de la informació i la comunicació és particularment important tenir present que els alumnes estan immersos en un entorn altament tecnològic i pràctic. Per aquest motiu, es pretén que la metodologia clau sigui l'aprenentatge basat en problemes, de manera que l'aprenentatge s'orienti cap a la resolució de situacions i problemes de la vida diària que resultin propers a l'alumne. Així, el disseny d'aquestes activitats ha d'aconseguir l'aprenentatge dels objectius i l'assoliment de les competències clau mitjançant la resolució de problemes, la presa de decisions i l'adquisició d'habilitats de comunicació. Aquestes competències clau permetran als alumnes assolir el conjunt de coneixements, capacitats i aptituds necessàries per a la seva realització personal i la seva integració activa dins la societat. Amb aquesta finalitat, és fonamental que la metodologia establerta en la matèria de tecnologies de la informació i la comunicació contribueixi a l'assoliment de les competències clau que es detallen en l'apartat "Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències".

D'altra banda, actualment els alumnes es poden trobar en situacions en què els manca un coneixement previ; és a dir, és necessari que actuïn partint de l'obtenció de nova informació. D'aquesta manera, l'aprenentatge s'ha de produir gràcies a la capacitat de formar connexions entre fonts d'informació i a la creació de patrons d'informació útils; és el que es coneix com a connectivisme. Aquest enfocament metodològic es basa, doncs, en l'habilitat de realitzar distincions entre la informació important i la informació no important, i hauria de permetre que al final de l'etapa l'alumne sigui capaç de desenvolupar connexions amb les fonts d'informació i esdevenir així productor de coneixement.

El procés d'ensenyament-aprenentatge s'ha de basar en un aprenentatge cooperatiu, en el que l'organització de les activitats dins l'aula esdevengui una experiència social i acadèmica d'aprenentatge en la qual els alumnes treballin en equip per fer les tasques de forma col·lectiva. En aquest cas, l'aprenentatge depèn, doncs, de l'intercanvi d'informació entre alumnes, els quals estan motivats per aconseguir el seu propi aprenentatge i augmentar així l'èxit de la resta de companys. L'ensenyament de les tecnologies de la informació i la comunicació seguint la metodologia cooperativa permet que l'alumne sigui l'encarregat de dissenyar la seva estructura d'interaccions i controli les diferents decisions que repercuten en el seu aprenentatge. Amb aquesta finalitat, les activitats han d'anar dirigides a aconseguir un aprenentatge basat en la investigació i el descobriment del coneixement per ells mateixos, que fomenti així la seva motivació i interès.

D'altra banda, les activitats proposades han de tenir sempre present la diversitat dels alumnes a l'aula. És fonamental que el disseny d'aquestes activitats tenguin en compte els diferents ritmes d'aprenentatge, amb la finalitat d'afavorir la capacitat d'aprendre per si mateixos. En l'ensenyament de la matèria de tecnologies de la informació i la comunicació s'ha de fomentar, doncs, una feina activa en la qual els alumnes participen constantment en l'adquisició del seu coneixement. Això s'aconsegueix treballant de forma cooperativa en petits grups, en el qual tots en són responsables en igual mesura i han de col·laborar activament amb la resta del grup. Es poden fer agrupaments flexibles i heterogenis en funció de la tasca i les característiques individuals dels alumnes.

Per dur a terme aquesta metodologia és necessari deixar clar, primer de tot, els objectius que s'esperen assolir en cada activitat, la qual s'ha de plantejar sempre a través de qüestions que permetin establir un diàleg i una primera presa de contacte amb els coneixements dels alumnes. Cal que el professor faciliti tots els recursos necessaris per dur a terme o resoldre es activitats, i estableixi les pautes de la presentació dels mateixos (ja sigui de forma escrita o mitjançant la realització d'un projecte) i l'organització del temps de què es disposa. S'han d'afavorir les tasques que permetin l'ús significatiu de la lectura i l'escriptura, la utilització de les TIC, ja sigui mitjançant presentacions orals o debats. Tot plegat ha d'anar encaminat a fomentar al màxim l'autonomia de l'alumne i el desenvolupament d'habilitats de pensament crític i creatiu. Així, el professor ha d'esdevenir mediador i facilitador del procés d'aprenentatge, i proporcionar la retroacció necessària per mantenir l'entusiasme i la motivació dels alumnes.

Recursos didàctics

El consum de materials que es desprèn de les activitats constructives s'ha d'aprofitar com una eina educativa, i han de ser tan variats com sigui possible: reutilitzats, reciclats, etc. D'aquesta manera s'ha d'ensenyar als alumnes els beneficis d'optimitzar recursos i revaloritzar-ne alguns.

A l'hora de seleccionar un recurs didàctic convé fer-ho sempre a partir de les característiques del grup classe al qual va dirigit i en funció de l'estratègia o mètode didàctic que segueixi el professor per dur a terme un determinat procés d'ensenyament-aprenentatge. A partir d'aquesta consideració, alguns exemples de recursos que es poden fer servir a la matèria de tecnologies de la informació i la comunicació són:

- Per a l'ensenyament col·lectiu (grup gran): canó per a projeccions, pissarres digitals i afins, retroprojector, projector de diapositives.
- Per a l'ensenyament en grup petit: guions pautats per dur a terme dinàmiques de grup, mobiliari fàcilment re distribuïble.
- Per a l'ensenyament individualitzat: programes informàtics, vídeos interactius, textos i material imprès adaptat.

Segui com sigui, els recursos han de ser diversos, senzills i fàcilment entenedors per als alumnes i han de possibilitar que aquests esdevinguin els veritables protagonistes del seu aprenentatge. En aquest sentit, són molt millors els recursos que afavoreixen la participació activa dels alumnes i els estimulen a emprar la imaginació.

Poder gaudir de la possibilitat d'observar en els entorns de treball actuals la realitat de les competències que s'estan adquirint, afavoriria molt el procés d'ensenyament-aprenentatge.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

S'utilitzen fonamentalment dos tipus d'agrupaments:

— Individual. Cada alumne està treballant en un ordinador de forma individual per practicar les nocions apreses en cadascun dels blocs. Si pot ser, la distribució de l'aula ha de ser en forma d'U, ja que possibilita al professor una visió conjunta de tots els alumnes i el treball que estan realitzant.

— Grupal. S'ha d'aplicar la metodologia de treball cooperatiu, i per fer aquest tipus d'activitats, la distribució dels alumnes estarà formada per petits grups heterogenis de diferents nivells curriculars i diferents tipus d'habilitats, on els alumnes seran els encarregats de dissenyar la seva pròpia planificació i seguiment de l'activitat. Si el mobiliari de la classe ens ho permet, farem agrupacions amb un conjunt de taules perquè puguin debatre i repartir les tasques a realitzar en cada treball, per això disposaran d'un ordinador portàtil per grup, una vegada organitzats tornaran a l'ordinador per començar el seu treball.

La distribució del temps ha d'anar en funció de la importància de les activitats proposades, de les necessitats del grup i de la resposta dels alumnes, sempre respectant els diferents ritmes d'aprenentatge.

Tractament disciplinari

El tractament disciplinari de la matèria de tecnologies de la informació i la comunicació pot presentar diferents enfocaments:

El tractament interdisciplinari representa la interacció entre els continguts de dues o més matèries per tal d'aprofundir en un determinat coneixement. Per exemple, l'evolució de la tecnologia com a ciència va profundament lligada al moment històric i a la mateixa evolució de la ciència. Així com, en aquest exemple, es fa palesa la relació entre la matèria de tecnologies de la informació i la comunicació i la matèria d'història.

El tractament transdisciplinari de les tecnologies de la informació i la comunicació permet enfocar la matèria com un eina per donar resposta a la complexitat del món en què vivim. Aquesta concepció permet la integració de dues o més matèries, de manera que la divisió entre aquestes deixa d'existir. Es parteix d'una visió àmplia i global: diferents matèries permeten assolir un mateix contingut, sense ésser considerades matèries independents.

En el cas de les TIC aquestes poden ser aplicades i, per tant, aprofundir en el seu coneixement en totes les matèries.

Finalment, el tractament metadisciplinari suposa la màxima relació entre matèries, de manera que els continguts curriculars no són l'objecte d'estudi explícit sinó la forma a través de la qual ens aproximem a la realitat. Representa un model globalitzador, en el que el que justifica l'aprenentatge dels continguts no és el valor disciplinari, sinó la seva capacitat per valorar, comprendre i resoldre situacions de la realitat. Tots els continguts de les TIC són exemples de tractament metadisciplinari des del moment que aquests continguts avui en dia intervenen en la vida quotidiana constantment.

Avaluació

L'avaluació és una activitat amb la qual podem obtenir informació rellevant i adequada sobre el funcionament d'un procés o una persona. Al llarg del curs, podem aplicar diferents tipus d'avaluació.

L'avaluació inicial constitueix el punt de partida necessari per organitzar l'ensenyament. S'ha d'aplicar al començament, per poder conèixer els esquemes de coneixement i les habilitats que tenen els alumnes prèviament.

L'avaluació contínua tracta de valorar el procés que l'alumne segueix en la seva aproximació als aprenentatges. Permet valorar la feina dels alumnes i el grau d'assoliment dels objectius prevists. També permet trobar dificultats i les causes que les provoquen, i estar a temps de modificar el pla dissenyat, si cal, per millorar el procés d'aprenentatge.

L'avaluació sumatòria té lloc en finalitzar el procés d'aprenentatge i serveix per comprovar el grau de domini i assoliment de l'alumne.

Si aplicam el treball cooperatiu a les aules, hem de fer una avaluació cooperativa. És diu *cooperativa* perquè afecta a un grup de persones. Hi participen tots els qui han estat en el procés d'aprenentatge, tant alumnes com professor. S'ha de validar el mètode cooperatiu seguit i s'han d'avaluar els resultats obtinguts.

Per a l'avaluació del procés d'aprenentatge, és necessari evitar la presentació d'una única resposta "correcta" i ajudar els alumnes a formular-se preguntes, argumentar les respostes, explorar alternatives i prendre decisions efectives. Una eina interessant per avaluar el procés d'aprenentatge són les rúbriques, ja que permeten dissenyar una proposta de seguiment-avaluació de cada tasca, contingut o unitat, posant l'atenció tant en el procés com en el resultat.

El paper dels docents

El professor s'ha d'encarregar de desenvolupar la programació i del procés d'ensenyament-aprenentatge de les matèries que tenguin encomanades. També s'ha d'encarregar d'avaluar el procés d'aprenentatge dels alumnes i els mateixos processos d'ensenyament. Amb la seva experiència ha d'intentar millorar contínuament els processos d'ensenyament-aprenentatge.

El professor és també el responsable de dirigir i orientar l'aprenentatge dels alumnes i ajudar-los en el procés educatiu, sempre en col·laboració amb les famílies.

El docent, a més, té un paper de guia en el desenvolupament d'aquests aprenentatges. Ha de facilitar l'adquisició de les destreses en la recerca d'informació i els procediments de recollida, selecció i anàlisi. També ha de potenciar l'esperit crític.

Les programacions que s'elaborin necessiten adaptar-se a la realitat del moment actual i les necessitats reals dels alumnes en relació amb els objectius i continguts. Les programacions d'aula han de procurar que, sempre que sigui possible, l'atenció als alumnes s'adapti a les necessitats de cada un dels alumnes.

El docent ha de procurar als alumnes la capacitat de poder seguir desenvolupant els coneixements i les aptituds amb les TIC de forma correcta i segura.

Participació de les famílies

Les TIC avui en dia estan presents en tots els aspectes de la vida quotidiana. Per aquest motiu és especialment important la implicació de les famílies en el desenvolupament d'aquestes competències. S'hauria de promoure la seva implicació i se'ls hi hauria de facilitar el coneixement dels aprenentatges duits a terme al centre.

La correcta coordinació entre la família i el centre hauria de facilitar que els aprenentatges adquirits a l'escola es reforcin de manera natural en l'entorn familiar i la vida quotidiana.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La contribució a la competència en comunicació lingüística es duu a terme a través de l'adquisició de vocabulari específic, que ha de ser emprat en els processos de recerca, anàlisi, selecció, resum i comunicació d'informació. La lectura, la interpretació i la redacció dels documents dins la documentació de projectes a les TIC desenvolupen la capacitat d'utilitzar diferents tipus de textos i estructures formals. La feina col·lectiva, tan característica de l'activitat tecnològica, proporciona l'oportunitat per desenvolupar les destreses d'escoltar, exposar i dialogar. Durant les fases del mètode de projectes, la competència lingüística és necessària per expressar idees generades i després, en haver-se format un judici crític, adoptar decisions, amb el llenguatge com l'estructurador del pensament. L'habilitat d'expressar arguments facilita l'acceptació de crítiques i incrementa la capacitat efectiva de resoldre conflictes.

La contribució a la competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia es duu a terme a través d'operacions presents especialment en la matèria de tecnologies de la informació i la comunicació com la mesura de magnituds bàsiques, l'ús d'escala i la lectura i interpretació de gràfics. Les TIC són el context pràctic en què es desenvolupa l'habilitat de fer servir i relacionar nombres i símbols i de conèixer aspectes quantitatius i espacials de la realitat. La resolució de problemes tecnològics implica aplicar estratègies de resolució, seleccionar tècniques de càlcul, i també representar i interpretar la realitat a partir de la informació disponible. La matèria de tecnologies de la informació i la comunicació contribueix, amb el seu caràcter de ciència aplicada, a l'entrenament de processos de pensament d'inducció i de deducció.

La matèria contribueix a la competència digital mitjançant diversos blocs específics de continguts. Es desenvolupen les habilitats per localitzar, processar, elaborar, emmagatzemar i presentar informació utilitzant les tecnologies de la informació i la comunicació. L'ús de l'ordinador pren protagonisme en aquesta matèria com a eina bàsica i, a més, contribueix a adquirir destreses en llenguatges específics com l'icònic o el gràfic.

La matèria de tecnologies de la informació i la comunicació contribueix a la competència d'aprendre a aprendre, ja que permet prendre consciència de les pròpies capacitats, tant manuals com intel·lectuals que cada alumne coneix i desconeix. En l'execució de projectes es coneixen les potencialitats i mancances pròpies, s'aborden estratègies en la planificació d'una tasca com l'observació, l'organització d'activitats i temps i es fa un registre sistemàtic de fets i relacions. Es fomenta la curiositat i motivació per aprendre: sorgeixen preguntes i s'han de valorar diverses respostes tecnològiques davant una mateixa situació o problema. Amb això es contribueix a crear una sensació d'eficàcia personal i confiança en un mateix que integra la capacitat de continuar instruint-se d'acord amb els objectius i necessitats individuals.

La contribució a adquirir les competències socials i cíviques consisteix en desenvolupar habilitats per a les relacions humanes, ja que al voltant del procés de resolució de problemes tecnològics la matèria proporciona ocasions per discutir idees i raonaments, abordar dificultats i

gestionar conflictes practicant el diàleg i la negociació, adoptant actituds de respecte, acceptant crítiques i tolerant els altres. D'altra banda, ajuda a entendre els aspectes socials del fenomen tecnològic i, per tant, contribueix a conèixer l'organització i el funcionament de les societats.

La contribució d'aquesta matèria al sentit d'iniciativa i l'esperit emprenedor se centra a treballar les capacitats per emprendre les accions necessàries per: proposar-se objectius; analitzar possibilitats i limitacions; calcular riscos; planificar, i dur les idees a la pràctica i transformar-les en activitat, per després avaluar-ho i extreure'n alternatives de millora. Totes aquestes fases protagonitzen el procés de resolució de problemes tecnològics mitjançant l'aprenentatge basat en problemes. A més, aquesta matèria contribueix a una actitud positiva envers el canvi i la innovació i fomenta altres actituds personals de creativitat i perseverança.

Objectius específics

La matèria de tecnologies de la informació i la comunicació a l'educació secundària obligatòria té els objectius següents:

1. Valorar les possibilitats que ofereixen les tecnologies de la informació i la comunicació i les repercussions que suposa usar-les.
2. Reconèixer i valorar els continguts que es poden trobar al web. Aprendre a ser crític amb aquests continguts i comprendre els drets sobre ells. Valorar la importància del respecte de la propietat intel·lectual i la conveniència de recórrer a fonts que autoritzin expressament la seva utilització.
3. Adoptar les conductes de seguretat activa i passiva que possibiliten la protecció de les dades i del propi individu en les seves interaccions a la xarxa.
4. Ser capaç de realitzar operacions bàsiques de manteniment i organització de la informació, així com gestionar els diferents tipus de programari.
5. Utilitzar els serveis telemàtics adequats per respondre a necessitats relacionades, entre altres aspectes, amb la formació, l'oci, la inserció laboral, l'administració, la salut o el comerç, valorant en quina mesura es cobreixen aquestes necessitats i si ho fan de forma apropiada.
6. Integrar la informació textual, numèrica i gràfica per construir i expressar unitats complexes de coneixement en forma de presentacions electròniques, aplicant-les en mode local, per reforçar un discurs, o en remot, com síntesi o guió que faciliti la difusió d'unitats de coneixement elaborades.
7. L'ús de perifèrics per capturar, digitalitzar imatges, textos, sons i l'imatge en moviment i la seva integració per crear petites produccions multimèdia amb una finalitat expressiva, comunicativa o il·lustrativa.
8. Conèixer i utilitzar les eines per integrar-se en xarxes socials, aportant les seves competències al creixement de les mateixes i adoptant les actituds de respecte, participació, esforç i col·laboració que possibiliten la creació de produccions col·lectives.
9. Integrar la informació textual, numèrica i gràfica obtinguda de qualsevol font per a elaborar continguts propis i publicar-los al web, emprant mitjans que possibiliten la interacció i formats que faciliten la inclusió d'elements multimèdia decidint la forma en la que es posen a disposició de la resta d'usuaris.
10. Conèixer i valorar el sentit i la repercussió social de les diverses alternatives existents per a compartir els continguts publicats al web i aplicar-los quant es difonen les produccions pròpies.
11. Desenvolupar hàbits en l'ús d'eines que permeten l'accessibilitat a les produccions des de diversos dispositius mòbils.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

BLOC 1. ÈTICA I ESTÈTICA EN LA INTERACCIÓ EN XARXA
Continguts
Contrasenyes segures. Actuacions en entorns virtuals. Necessitat de respectar els drets que emparen les produccions alienes. Programari lliure i programari de propietat. Tipus de llicències d'ús i distribució.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables
1. Adoptar conductes i hàbits que permetin la protecció de l'individu en la interacció a la xarxa. <i>1.1. Interactua amb hàbits adequats en entorns virtuals.</i> <i>1.2. Aplica polítiques segures d'ús de contrasenyes per protegir la informació personal.</i>

2. Accedir a serveis d'intercanvi i publicació d'informació digital amb criteris de seguretat i ús responsable.
- 2.1. *Duu a terme activitats amb responsabilitat sobre conceptes com la propietat i l'intercanvi d'informació.*
3. Reconèixer i comprendre els drets dels materials allotjats al web.
- 3.1. *Consulta diferents fonts i navega coneixent la importància de la identitat digital i els tipus de frau del web.*
- 3.2. *Diferencia els conceptes de material subjecte a drets d'autor i material de lliure distribució.*

BLOC 2. ORDINADORS, SISTEMES OPERATIUS I XARXES**Continguts**

Elements bàsics que conformen un ordinador.
Conceptes de *programari* i *maquinari*.
Emmagatzemament d'informació.
Administració de programari.
Creació de xarxes locals: configuració de dispositius físics per interconnectar equips informàtics.
Creació de grups d'usuaris, adjudicació de permisos i compartició de continguts i recursos o el seu ús en les xarxes locals en els diferents sistemes operatius.
Connexions sense fil i intercanvis d'informació entre dispositius mòbils.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Utilitzar i configurar equips informàtics i identificar els elements que els configuren i la seva funció en el conjunt.
- 1.1. *Fa operacions bàsiques d'organització i emmagatzemament de la informació.*
- 1.2. *Configura elements bàsics del sistema operatiu i accessibilitat de l'equip informàtic.*
2. Gestionar la instal·lació i l'eliminació de programari de propòsit general.
- 2.1. *Resol problemes vinculats als sistemes operatius i als programes i aplicacions vinculats a aquests.*
3. Emprar programari de comunicació entre equips i sistemes.
- 3.1. *Administra l'equip amb responsabilitat i coneix aplicacions de comunicació entre dispositius.*
4. Conèixer l'arquitectura d'un ordinador, identificar-ne els components bàsics i descriure'n les característiques.
- 4.1. *Analitza i coneix diversos components físics d'un ordinador, les seves característiques tècniques i la seva connexió.*
5. Analitzar els elements i els sistemes que configuren la comunicació amb fil i sense fil.
- 5.1. *Describeix les diferents formes de connexió en la comunicació entre dispositius digitals.*
- 5.2. *Analitza i coneix diversos dispositius físics i les característiques tècniques de connexió i intercanvi d'informació entre ells.*

BLOC 3. ORGANITZACIÓ, DISSENY I PRODUCCIÓ D'INFORMACIÓ DIGITAL**Continguts**

Processadors de textos.
Disseny de presentacions.
Fulls de càlcul.
Bases de dades.
Adquisició d'imatge fixa mitjançant perifèrics d'entrada.
Tractament bàsic de la imatge digital: els formats bàsics i la seva aplicació, modificació de mides de les imatges i selecció de fragments, creació de dibuixos senzills, alteració dels paràmetres de les fotografies digitals (saturació, lluminositat i brillantor).
Captura de so i vídeo a partir de diferents fonts. Edició i muntatge d'àudio i vídeo per crear continguts multimèdia.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Utilitzar aplicacions informàtiques d'escriptori per produir documents.
- 1.1. *Elabora i maquet documents de text amb aplicacions informàtiques que faciliten la inclusió de taules, imatges, fórmules, gràfics, així com altres possibilitats de disseny, i interactua amb altres característiques del programa.*
- 1.2. *Produeix informes que requereixen l'ús de fulls de càlcul, que incloguin resultats textuais, numèrics i gràfics.*
- 1.3. *Elabora bases de dades senzilles i utilitza la seva funcionalitat per consultar dades, organitzar la informació i generar documents.*
2. Elaborar continguts d'imatge, àudio i vídeo i desenvolupar capacitats per integrar-los a diverses produccions.
- 2.1. *Integra elements multimèdia, imatge i text a l'elaboració de presentacions i adequa el disseny i la maquetació al missatge i al públic objectiu al qual va dirigit.*
- 2.2. *Empra dispositius de captura d'imatge, àudio i vídeo i mitjançant programari específic edita la informació i crea nous materials en diversos formats.*

BLOC 4. SEGURETAT INFORMÀTICA**Continguts**

Seguretat a Internet. El correu massiu i la protecció davant diferents programes, documents o missatges susceptibles de causar perjudicis.
Importància de l'adopció de mesures de seguretat activa i passiva.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Adoptar conductes de seguretat activa i passiva en la protecció de dades i en l'intercanvi d'informació.
- 1.1. *Coneix els riscos de seguretat i empra hàbits de protecció adequats.*
- 1.2. *Describeix la importància de l'actualització del programari, l'ús d'antivirus i de tallafocs per garantir la seguretat.*

BLOC 5. PUBLICACIÓ I DIFUSIÓ DE CONTINGUTS**Continguts**

Creació i publicació en el web. Estàndards de publicació.

Disseny de pàgines web.

Accessibilitat de la informació.

Les xarxes d'intercanvi com a font de recursos.

Eines TIC.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Utilitzar diversos dispositius d'intercanvi d'informació coneixent les característiques i la comunicació o connexió entre ells.

1.1. Duu a terme activitats que requereixen compartir recursos en xarxes locals i virtuals.

2. Elaborar i publicar continguts en el web integrant informació textual, numèrica, sonora i gràfica.

2.1. Integra i organitza elements textuais i gràfics en estructures hipertextuals.

2.2. Dissenya pàgines web i coneix els protocols de publicació, sota estàndards adequats i respectant els drets de propietat.

3. Conèixer els estàndards de publicació i emprar-los en la producció de pàgines web i eines TIC de caràcter social.

3.1. Participa de manera col·laborativa en diverses eines TIC de caràcter social i gestiona els propis.

BLOC 6. INTERNET, XARXES SOCIALS, HIPERCONNEIXIÓ**Continguts**

La informació i la comunicació com a fonts de comprensió i transformació de l'entorn social: comunitats virtuals i globalització.

Accés a serveis d'administració electrònica i comerç electrònic: els intercanvis econòmics i la seguretat.

L'enginyeria social i la seguretat: estratègies per reconèixer el frau i desenvolupar actituds de protecció activa.

Adquisició d'hàbits orientats a la protecció de la intimitat i la seguretat personal en la interacció en entorns virtuals.

Canals de distribució dels continguts multimèdia.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Desenvolupar hàbits en l'ús d'eines que permetin l'accessibilitat a les produccions des de diversos dispositius mòbils.

1.1. Elabora materials per al web que permeten l'accessibilitat a la informació multiplataforma.

1.2. Intercanvia informació en diferents plataformes en les quals estàs registrat i que ofereixen serveis de formació, lleure, etc.

1.3. Sincronitza la informació entre un dispositiu mòbil i un altre dispositiu.

2. Emprar el sentit crític i desenvolupar hàbits adequats en l'ús i l'intercanvi de la informació a través de xarxes socials i plataformes.

2.1. Participa activament en xarxes socials amb criteris de seguretat.

3. Publicar i relacionar mitjançant hiperenllaços informació en canals de continguts multimèdia, presentacions, imatge, àudio i vídeo.

3.1. Empra canals de distribució de continguts multimèdia per allotjar materials propis i enllaçar-los amb altres produccions.

VALORS ÈTICS**Finalitat de l'assignatura**

El valor de la reflexió ètica que ofereix aquesta matèria s'ha de centrar a dotar els alumnes dels instruments de racionalitat i objectivitat necessaris perquè els seus judicis valoratius tinguin el rigor, la coherència i la fonamentació racional requerits perquè les tries que facin siguin dignes de guiar la seva conducta, la seva vida personal i les seves relacions socials.

Estructura del currículum

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

En el currículum bàsic es poden distingir dues parts. La primera s'inicia amb l'estudi de la dignitat de la persona com a fonament dels valors ètics i de la capacitat que té aquesta de triar les seves accions, modelar la seva pròpia personalitat i assumir la responsabilitat de ser lliure. Seguidament, es plantegen les relacions interpersonals amb la finalitat d'entendre-les a partir del respecte i la igualtat. Es destaca la naturalesa social de l'ésser humà, la necessitat que té de desenvolupar la capacitat de relacionar-se amb la comunitat i la importància de les influències socials en l'individu i els límits que suposen per a la pràctica de la seva llibertat, i es pren com a criteri normatiu d'aquesta relació el respecte a la dignitat i als drets humans. Es continua amb una reflexió ètica sobre els valors i la relació que mantenen amb l'autorealització humana, el desenvolupament moral d'aquests i l'anàlisi d'algunes teories ètiques formulades per pensadors especialment significatius.

En la segona part s'apliquen els valors ètics a alguns àmbits de l'acció humana i es proposa analitzar la relació entre la justícia i la política en el món actual, així com el paper de la democràcia i la vinculació que manté amb l'estat de dret i la divisió de poders, la qual cosa fa possible una societat que garanteix els drets humans a tots els membres. A continuació, es reflexiona sobre els valors ètics que conté la Constitució espanyola i les relacions que aquesta estableix entre l'Estat i el ciutadà i amb el fet històric de la integració a la Unió Europea. Tot seguit, s'entra dins el terreny del dret i s'exposa la relació d'aquest amb l'ètica i el paper de la Declaració universal dels drets humans com a criteri internacional per justificar èticament el dret com a instrument que regula i garanteix el compliment d'aquests drets, considerats ideals

irrenunciables per a la humanitat. Finalment, es valora la necessitat de reflexionar sobre la funció de l'ètica en l'àmbit de la ciència i la tecnologia i en l'elaboració de codis deontològics professionals i empresarials, amb la finalitat d'assegurar que els avenços en aquests camps i l'aplicació d'aquests avenços no violin el respecte a la dignitat i als drets humans, ni la protecció ni la conservació del medi ambient.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Agafant com a referència els principis de la pedagogia constructivista, proposam a continuació una sèrie d'orientacions metodològiques i didàctiques que poden servir com a base per intentar assolir un aprenentatge realment significatiu.

En primer lloc, segons el marc de referència esmentat, és essencial partir dels coneixements previs dels alumnes i de les seves pròpies experiències. D'aquesta manera, podran relacionar els continguts nous amb allò que ja saben i s'incrementarà, així, l'assimilació de les noves idees.

És fonamental treballar la recerca, la selecció, l'anàlisi i l'avaluació de la informació, la feina en equip, etc. A l'hora de dur a terme l'aprenentatge, s'ha de tenir en compte el grau de maduresa i autonomia dels alumnes, que els permetrà tractar problemes més complexos i intentar trobar les respostes per si mateixos. Es poden abordar els diversos temes partint d'un qüestionari inicial que permeti que els alumnes, després d'haver recollit i estructurat la informació, puguin arribar a conclusions que responguin a aquestes qüestions inicials. És molt aconsellable fer una autoavaluació o una coavaluació. Si es treballa en grups petits, els alumnes es conscienciaran molt més dels seus propis errors i avançaran molt millor en el seu procés d'aprenentatge. El professor, finalment, pot resoldre dubtes, explicar i completar conceptes que no hagin quedat clars, etc.

En segon lloc, és important també emprar una metodologia activa en què es fomenti la participació de l'alumne a través de l'experimentació. Aquesta estratègia promou el desenvolupament d'habilitats com el pensament crític, la creativitat i la comunicació efectiva en cadascuna de les fases del procés.

La utilització de recursos informàtics i audiovisuals en l'ensenyament de valors ètics pot ser interessant, ja que permet acostar aquests temes als alumnes i fer-los més comprensibles, amb la qual cosa s'afavoreix l'aprenentatge. L'existència d'una gran varietat de recursos en l'àmbit de les TIC (webs, webquestes, blogs, etc.) facilita molt aquesta metodologia.

En tercer lloc, s'ha de procurar que les activitats plantejades siguin tan reals, coherents i funcionals com sigui possible. En aquest sentit, cal aprofitar tots els recursos que es tinguin a l'abast per oferir als alumnes tasques que els resultin estimulants, a fi d'augmentar així la seva motivació i la implicació en el propi aprenentatge.

La pràctica cooperativa d'activitats és fonamental perquè els alumnes millorin les seves destreses i perquè aquesta pràctica serveixi per motivar i refermar la part teòrica.

Finalment, és necessari tenir en compte aspectes tan determinants com l'etapa evolutiva dels alumnes o la diversitat present a l'aula, i adaptar-nos en cada cas a les característiques i les necessitats de cadascú.

Recursos didàctics

Com hem dit abans, és convenient utilitzar tots els recursos que tinguem a la nostra disposició a fi de despertar l'interès dels alumnes per aprendre i aconseguir, així, que s'impliquin de forma activa en les dinàmiques plantejades. Des d'aquest punt de vista, volem reiterar la utilitat de les metodologies actives, que fan que l'aprenent sigui protagonista i constructor del seu propi procés en comptes d'un simple espectador i receptor de continguts. Les TIC, sempre que tinguin en compte el criteri anterior, solen ser eines molt útils per aconseguir captar l'atenció dels joves.

Seria molt útil disposar dels recursos següents:

- Material audiovisual: pissarres digitals, canons de projecció amb connexió a Internet, pel·lícules, reportatges, documentals, etc.
- Material TIC: ordinadors personals o ordinadors d'aula amb programes informàtics interactius, llibres de text digitals.

— Material bibliogràfic: llibres de text, llibres de consulta, premsa escrita, etc.

— Guions d'activitats, fitxes de treball, etc.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupament

Segons les activitats que duquem a terme, necessitem diferents tipus d'agrupaments: individuals, en parelles, en grup gran o petit, debats,

etc., per la qual cosa la distribució de l'espai ha de ser flexible i ha de permetre diferents tipus d'intercanvis.

Tractament disciplinari

Aquesta assignatura permet fer feina interdisciplinàriament, ja que, en el temari, es recull una gran varietat de temes relacionats amb altres branques del saber, com la filosofia, la psicologia, l'antropologia, la sociologia, etc.

Avaluació

El procés d'avaluació s'ha d'orientar cap a dues direccions: per una banda, ajudar a millorar l'aprenentatge dels alumnes i, per l'altra, valorar la pròpia pràctica docent.

L'avaluació inicial permet detectar el bagatge previ amb el qual els alumnes accedeixen a l'assignatura i identificar quins coneixements i quines idees errònies en tenen, quin grau d'interès els desperta, quines són les seves expectatives, etc.

D'altra banda, l'avaluació continuada durant tot el curs està encaminada a prendre consciència dels progressos en l'assoliment de les competències i la consecució dels objectius fixats. A més, permet descobrir i gestionar possibles obstacles que dificulten l'aprenentatge.

En aquest sentit, és important que els alumnes coneguin els elements bàsics de la seva avaluació (criteris, mecanismes, finalitat, etc.) i que entenguin la necessitat de saber-los emprar per poder autoavaluar-se i regular-se durant el curs.

El paper dels docents

El paper del docent és essencial: escolta, orienta i estimula; guia les recerques i les descobertes; fomenta el diàleg, la creativitat i l'adquisició de l'esperit crític; dona suport, i ofereix models i reptes. Ha de fonamentar la seva acció tenint en compte les característiques personals i del grup.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria de valors ètics contribueix al desenvolupament de les competències clau següents:

Comunicació lingüística

Afavoreix la utilització tant del llenguatge verbal oral com de l'escrit i la valoració crítica dels missatges explícits i implícits que apareixen en diverses fonts, i possibilita també l'enriquiment del vocabulari.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

S'estudien la percepció i el coneixement de l'espai físic i natural en què es desenvolupen l'activitat i la convivència humanes, tant en grans àmbits com a l'entorn immediat, així com la interacció que es produeix entre tots dos.

Aprendre a aprendre

Fomenta la consciència de les pròpies capacitats. També fomenta l'estímul de les virtuts i habilitats socials, la feina en equip, la informació i la opinió, que afavoreixen també els aprenentatges posteriors.

Competències socials i cíviques

Propicia l'adquisició d'habilitats i virtuts cíviques per viure en societat i per exercir la ciutadania democràtica. També contribueix a millorar les relacions interpersonals pel fet de formar l'alumne perquè prengui consciència dels propis pensaments, valors, sentiments i accions.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

Es desenvolupen iniciatives de planificació, presa de decisions, participació i assumpció de responsabilitats.

Consciència i expressions culturals

Es relaciona principalment amb el fet de conèixer i valorar les manifestacions i els assoliments rellevants i el significat que tenen en diferents grups i societats.

Objectius específics

1. Conèixer la dimensió individual i social de la condició humana i acceptar la pròpia identitat respectant les diferències amb els altres.

2. Desenvolupar l'autoestima, l'afectivitat i l'autonomia personal en les relacions amb les altres persones, així com una actitud contrària a la violència, als estereotips i als prejudicis.
3. Apreciar els valors i les normes de la convivència per aprendre a actuar amb rigor tenint-los en compte i preparar-se per a l'exercici actiu de la ciutadania, i respectar els drets humans, així com el pluralisme propi d'una societat democràtica.
4. Fomentar habilitats emocionals, comunicatives i socials per actuar amb autonomia i participar activament en les relacions de grup, mostrant sempre actituds constructives i altruistes.
5. Descobrir que la diversitat enriqueix i que no ha de ser un obstacle per a la convivència, i mostrar respecte pels costums i per les maneres de viure de persones i poblacions diferents de la pròpia.
6. Assumir els mecanismes fonamentals de funcionament de les societats democràtiques i valorar el paper de l'Administració pública per garantir els serveis públics i l'obligació dels ciutadans de contribuir a mantenir-los i complir les seves obligacions cíviques.
7. Reconèixer-se membres d'una ciutadania global i identificar i valorar la pluralitat de les societats actuals com a enriquidora de la convivència.
8. Identificar i rebutjar situacions d'injustícia i de discriminació, mostrar sensibilitat per les necessitats de les persones i els grups més desfavorits i desenvolupar comportaments solidaris i contraris a la violència.
9. Prendre consciència de la situació del medi ambient i desenvolupar actituds de responsabilitat en la protecció de l'entorn immediat.
10. Conèixer, comprendre i respectar les diferents cultures i les diferències entre les persones, la igualtat de drets i oportunitats d'homes i dones i la no-discriminació de persones amb discapacitat.
11. Desenvolupar les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les relacions amb els altres, així com una actitud contrària a la violència, als prejudicis de qualsevol tipus i als estereotips sexistes.
12. Reconèixer els principals conflictes socials i morals del món actual, analitzar-ne les causes i els efectes i jutjar-los des de les teories ètiques.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables**Primer cicle****BLOC 1. LA DIGNITAT DE LA PERSONA****Continguts**

El concepte de *persona*.
El concepte de *persona* en la història de la filosofia.
Característiques principals de la persona.
La dimensió moral de la persona.
Desenvolupament moral a l'adolescència.
Autonomia i heteronomia morals.
Concepció kantiana de la persona.
La personalitat i els valors ètics.
El concepte de *virtut* en el pensament d'Aristòtil.
La intel·ligència emocional.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Construir un concepte de *persona* sent conscients que és indefinible i valorar la dignitat de les persones pel fet de ser lliures.
 - 1.1. Assenyala les dificultats per definir el concepte de persona, n'analitza el significat etimològic i valora algunes definicions aportades per filòsofs.
 - 1.2. Descriu les característiques principals de la persona: substància independent, racional i lliure.
 - 1.3. Explica i valora la dignitat de la persona, que, com a ens autònom, es converteix en un "ésser moral".
2. Comprendre la crisi de la identitat personal que sorgeix a l'adolescència i les causes que la provoquen i descriure les característiques dels grups que formen els adolescents i la influència que exerceixen sobre els membres, amb la finalitat de prendre consciència de la necessitat de desenvolupar la pròpia autonomia personal i controlar la conducta per seguir creixent moralment i passar a la vida adulta.
 - 2.1. Està informat, de fonts diverses, sobre les característiques dels grups d'adolescents i la influència que exerceixen sobre els membres a l'hora de determinar la seva conducta, i fa un resum de la informació obtinguda.
 - 2.2. Elabora conclusions sobre la importància que té per a l'adolescent desenvolupar l'autonomia personal i tenir el control de la pròpia

conducta de conformitat amb els valors ètics lliurement triats.

3. Identificar els conceptes d'*heteronomia* i *autonomia* a través de la concepció kantiana de *persona*, amb la finalitat de valorar-ne la importància i aplicar-los a la realització de la vida moral.

3.1. *Explica la concepció kantiana del concepte de persona com a subjecte autònom capaç de dictar les pròpies normes morals.*

3.2. *Comenta i valora la idea de Kant de concebre la persona com un fi en si mateix i rebutjar la possibilitat que sigui tractada pels altres com a instrument per aconseguir finalitats alienes a ella.*

4. Descriure en què consisteix la personalitat i valorar la importància d'enriquir-la amb valors i virtuts ètiques mitjançant l'esforç i la voluntat personal.

4.1. *Identifica en què consisteix la personalitat i els factors genètics, socials, culturals i mediambientals que intervenen a l'hora de construir-la i aprecia la capacitat d'autodeterminació en l'ésser humà.*

5. Justificar la importància que té l'ús de la raó i la llibertat en l'ésser humà per determinar "com vol ser" i triar els valors ètics que vol incorporar a la seva personalitat.

5.1. *Describeix i valora el paper rellevant de la raó i la llibertat per configurar, amb els seus propis actes, l'estructura de la seva personalitat.*

5.2. *Elabora una llista dels valors ètics que considera desitjables per integrar-los a la seva personalitat i explica les raons d'aquesta tria.*

6. Entendre la relació entre els actes, els hàbits i el desenvolupament del caràcter mitjançant la comprensió del concepte de *virtut* d'Aristòtil i, especialment, en referència a les virtuts ètiques, per la importància que tenen en el desenvolupament de la personalitat.

6.1. *Assenyalen en què consisteix la virtut i les característiques que té segons Aristòtil i indica com es relaciona amb els actes, els hàbits i el caràcter.*

6.2. *Enumera alguns dels beneficis que, segons Aristòtil, aporten les virtuts ètiques a l'ésser humà, identifica algunes d'aquestes virtuts i les ordena d'acord amb un criteri racional.*

7. Analitzar en què consisteix la intel·ligència emocional i valorar la importància que té en el desenvolupament moral de l'ésser humà.

7.1. *Defineix la intel·ligència emocional, descriu les característiques que presenta i valora la importància que té en la construcció moral de l'ens humà.*

7.2. *Explica en què consisteixen les emocions i els sentiments i com es relacionen amb la vida moral.*

7.3. *Mitjançant un debat en grup, troba la relació que hi ha entre algunes virtuts i valors ètics i el desenvolupament de les capacitats d'autocontrol emocional i automotivació, com la sinceritat, el respecte, la prudència, la templança, la justícia i la perseverança, entre altres.*

8. Valorar la importància del desenvolupament de la intel·ligència emocional, la influència que exerceix en la construcció de la personalitat i el caràcter moral que té, i ser capaç d'utilitzar la introspecció per reconèixer emocions i sentiments propis, amb la finalitat de millorar les habilitats emocionals.

8.1. *Comprèn en què consisteixen les habilitats emocionals que, segons Goleman, ha de desenvolupar l'ésser humà i elabora, en col·laboració amb el grup, un esquema explicatiu d'aquesta qüestió.*

8.2. *Relaciona el desenvolupament de les habilitats emocionals amb l'adquisició de les virtuts ètiques, com la perseverança, la prudència, l'autonomia personal, la templança, la fortalesa de voluntat, l'honestedat amb un mateix, el respecte a la justícia i la fidelitat als propis principis ètics, entre altres.*

8.3. *Utilitza la introspecció com a mitjà per reconèixer els propis sentiments, emocions i estats d'ànim, amb la finalitat de tenir-ne més autocontrol i ser capaç d'automotivar-se, de convertir-se en l'amo de la seva pròpia conducta.*

9. Comprendre i apreciar la capacitat de l'ésser humà d'influir de manera conscient i voluntària en la construcció de la seva pròpia identitat, conformement a uns valors ètics, i així millorar l'autoestima.

9.1. *Reconeix i valora la capacitat que té de modelar la seva pròpia identitat i fer de si mateix una persona justa, sincera, tolerant, amable, generosa, respectuosa, solidària, honesta, lliure, etc.; en una paraula: una persona digna de ser apreciada per ella mateixa.*

9.2. *Dissenya un projecte de vida personal conforme al model de persona que vol ser i els valors ètics que vol adquirir i fa que la seva pròpia vida tenguí un sentit.*

BLOC 2. LA COMPREENSIÓ, EL RESPECTE I LA IGUALTAT EN LES RELACIONS INTERPERSONALS

Continguts

Dimensió social de la persona.

El procés de socialització.

L'ètica i el dret.

La intel·ligència emocional en les relacions interpersonals. Goleman.

L'assertivitat.

Les virtuts ètiques.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer els fonaments de la naturalesa social de l'ésser humà i la relació dialèctica que s'estableix entre aquest i la societat, i valorar la importància d'una vida social dirigida pels valors ètics.

1.1. *Explica per què l'ésser humà és social per naturalesa i valora les conseqüències que té aquest fet en la seva vida personal i moral.*

1.2. *Reflexiona, en petits grups, sobre la influència mútua que s'estableix entre l'individu i la societat.*

1.3. *Aporta raons que fonamenten la necessitat d'establir uns valors ètics que guïen les relacions interpersonals i empra la iniciativa personal per elaborar, mitjançant suports informàtics, una presentació gràfica de les seves conclusions sobre aquest tema.*

2. Descriure i valorar la importància de la influència de l'entorn social i cultural en el desenvolupament moral de la persona mitjançant

l'anàlisi del paper que exerceixen els agents socials.

2.1. *Describeu el procés de socialització i valora la importància que té en la interiorització individual dels valors i les normes morals que regeixen la conducta de la societat en la qual viu.*

2.2. *Exemplifica, en col·laboració amb el grup, la influència que tenen en la configuració de la personalitat humana els valors morals inculcats pels agents socials, entre els quals la família, l'escola, els amics i els mitjans de comunicació de massa, i elabora un esquema i unes conclusions utilitzant suports informàtics.*

2.3. *Justifica i valora la necessitat de la crítica racional com a mitjà indispensable per adequar els costums, les normes, els valors, etc., del seu entorn als valors ètics universals establerts en la Declaració universal dels drets humans i rebutja tot el que pot atemptar contra la dignitat humana i els drets fonamentals de les persones.*

3. Distingir, en la persona, els àmbits de la vida privada i de la vida pública —la primera regulada per l'ètica i la segona, pel dret—, amb la finalitat d'identificar els límits de la llibertat personal i de la social.

3.1. *Defineix els àmbits de la vida privada i de la pública, així com el límit de la llibertat humana en tots dos casos.*

3.2. *Distingeix els àmbits d'acció que corresponen a l'ètica dels que corresponen al dret i exposa les seves conclusions mitjançant una presentació elaborada amb mitjans informàtics.*

3.3. *Reflexiona sobre el problema de la relació entre el camp privat i el públic i la possibilitat que sorgeixi un conflicte de valors ètics entre tots dos, així com sobre la forma de trobar una solució basada en els valors ètics, exemplifica de manera concreta aquests casos i exposa les possibles solucions fonamentades èticament.*

4. Assenyalar i valorar la importància de les habilitats de la intel·ligència emocional assenyalades per Goleman en relació amb la vida interpersonal i el vincle que mantenen amb els valors ètics que enriqueixen les relacions humanes.

4.1. *Comprèn la importància que, per a Goleman, tenen les capacitats de reconèixer les emocions alienes i de controlar les relacions interpersonals i elabora un resum esquemàtic d'aquest tema.*

5. Utilitzar la conducta assertiva i les habilitats socials amb la finalitat d'incorporar a la pròpia personalitat alguns valors i virtuts ètiques necessaris per desenvolupar una vida social més justa i enriquidora.

5.1. *Explica en què consisteix la conducta assertiva, la compara amb el comportament agressiu o inhibid i adopta com a principi moral fonamental, en les relacions interpersonals, el respecte a la dignitat de les persones.*

5.2. *Mostra, en les relacions interpersonals, una actitud de respecte cap als drets que qualsevol ésser humà té de sentir, pensar i actuar de forma diferent, d'equivocar-se, de gaudir del temps de descans, de tenir una vida privada, de prendre les pròpies decisions, etc., i, específicament, de ser valorat de forma especial pel simple fet de ser persona, sense discriminar ni menysprear ningú.*

5.3. *Empra, en diàlegs curts reals o inventats, habilitats socials com l'empatia, l'escolta activa i la interrogació assertiva, entre altres, amb la finalitat d'aprendre a utilitzar-les de forma natural en la relació amb els altres.*

5.4. *Exercita, mitjançant diàlegs orals, algunes tècniques de comunicació interpersonal, com la forma adequada de dir no, el disc ratllat, el banc de boira, etc., amb l'objecte de dominar-les i poder-les utilitzar en el moment adequat.*

6. Justificar la importància que tenen els valors i les virtuts ètiques per aconseguir unes relacions interpersonals justes, respectuoses i satisfactòries.

6.1. *Identifica l'adquisició de les virtuts ètiques, entre les quals la prudència, la lleialtat, la sinceritat, la generositat, etc., com una condició necessària per aconseguir unes bones relacions interpersonals*

6.2. *Elabora una llista amb alguns valors ètics que han d'estar presents en les relacions entre l'individu i la societat, com la responsabilitat, el compromís, la tolerància, el pacifisme, la lleialtat, la solidaritat, la prudència, el respecte mutu i la justícia, entre altres.*

6.3. *Destaca el deure moral i cívic que té tothom d'ajudar qualsevol persona la vida, la llibertat i la seguretat de la qual estiguin en perill de forma imminent i de col·laborar, segons les pròpies possibilitats, a prestar els primers auxilis en casos d'emergència.*

BLOC 3. LA REFLEXIÓ ÈTICA

Continguts

Ètica i moral.

La dimensió moral de l'ésser humà.

Ètica i llibertat.

Els valors i les normes ètiques.

Les teories ètiques: concepte i classificació.

El relativisme moral. Els sofistes.

L'intel·lectualisme moral. Sòcrates.

L'eudemonisme. Aristòtil.

L'hedonisme. Epicur.

L'utilitarisme.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Distingir entre ètica i moral, assenyalar-ne les semblances i les diferències i valorar la importància de la reflexió ètica com un saber pràctic necessari per guiar de forma racional la conducta de l'ésser humà cap a la seva plena realització.

1.1. *Reconeix les diferències que hi ha entre l'ètica i la moral quant a l'origen i la finalitat.*

1.2. *Aporta raons que justifiquen la importància de la reflexió ètica com una guia racional de conducta necessària en la vida de l'ésser humà i expressa de forma apropiada els arguments en els quals es fonamenta.*

2. Destacar el significat i la importància de la naturalesa moral de l'ésser humà, analitzar les seves etapes de desenvolupament i prendre consciència de la necessitat que té de normes ètiques, lliurement i racionalment assumides, com a guia del seu comportament.
- 2.1. *Distingeix la conducta instintiva de l'animal del comportament racional i lliure de l'ésser humà, destaca la magnitud de les seves diferències i valora les conseqüències que tenen en la vida de les persones.*
- 2.2. *Assenyala en què consisteix l'estructura moral de la persona com a ésser racional i lliure, raó per la qual aquesta és responsable de la seva conducta i de les conseqüències que se'n deriven.*
- 2.3. *Explica les tres etapes del desenvolupament moral de l'home segons la teoria de Piaget o la de Kohlberg i les característiques pròpies de cadascuna, i destaca com es passa de l'heteronomia a l'autonomia.*
3. Reconèixer que la llibertat constitueix l'arrel de l'estructura moral de la persona i valorar el paper de la intel·ligència i la voluntat com a factors que incrementen la capacitat d'autodeterminació.
- 3.1. *Describeu la relació existent entre la llibertat i els conceptes de persona i estructura moral.*
- 3.2. *Analitza i valora la influència que tenen en la llibertat personal la intel·ligència, que ens permet conèixer les possibles opcions que podem triar, i la voluntat, que ens dóna la força suficient per fer el que hem decidit fer.*
- 3.3. *Analitza alguns factors biològics, psicològics, socials, culturals i ambientals que influeixen en el desenvolupament de la intel·ligència i la voluntat, especialment el paper de l'educació, i exposa les seves conclusions de forma clara mitjançant una presentació elaborada amb suports informàtics i audiovisuals.*
4. Justificar i apreciar el paper dels valors en la vida personal i social i destacar-ne les característiques, la classificació i la jerarquia, amb la finalitat de comprendre'n la naturalesa i la importància.
- 4.1. *Explica què són els valors, descriu les principals característiques que presenten i valora la importància que tenen en la vida individual i col·lectiva de les persones.*
- 4.2. *Cerca i selecciona informació sobre l'existència de diferents classes de valors, com els religiosos, els afectius, els intel·lectuals, els vitals, etc.*
- 4.3. *Elabora, en grup, una jerarquia de valors i explica la seva fonamentació racional mitjançant una exposició en què s'usen mitjans informàtics o audiovisuals.*
5. Destaca la importància dels valors ètics, les especificacions d'aquests i la influència que exerceixen en la vida personal i social de l'ésser humà, així com la necessitat que siguin reconeguts i respectats per tothom.
- 5.1. *Describeu les característiques distintives dels valors ètics utilitzant exemples concrets i valora la relació essencial que mantenen amb la dignitat humana i la conformació d'una personalitat justa i satisfactòria.*
- 5.2. *Empre el seu esperit emprenedor per dissenyar, en grup, una campanya destinada a difondre la importància de respectar els valors ètics tant en la vida personal com en la vida social.*
6. Establir el concepte de norma ètica i apreciar-ne la importància, identificar-ne les característiques i conèixer la naturalesa del seu origen i la validesa que tenen, mitjançant el coneixement del debat ètic que va existir entre Sòcrates i els sofistes.
- 6.1. *Defineix el concepte de norma i de norma ètica i les distingeix de les normes morals, jurídiques, religioses, etc.*
- 6.2. *Exposa qui eren els sofistes i alguns dels fets i les raons en els quals es fonamentava la seva teoria relativista de la moral, i assenyala les conseqüències que aquesta té en la vida de les persones.*
- 6.3. *Coneix els motius que varen empènyer Sòcrates a afirmar l'intel·lectualisme moral i explica en què consisteix i quina crítica li va fer Plató.*
- 6.4. *Compara el relativisme i l'objectivisme moral, valora la vigència d'aquestes teories ètiques actualment i expressa les seves opinions de forma argumentada.*
7. Prendre consciència de la importància dels valors i les normes ètiques com a guia de la conducta individual i de la social, i assumir la responsabilitat de difondre'ls i promoure'ls pels beneficis que aporten a la persona i a la comunitat.
- 7.1. *Destaca algunes de les conseqüències negatives que, per a l'individu i la comunitat, té l'absència de valors i normes ètiques, com l'egoisme, la corrupció, la mentida, l'abús de poder, la intolerància, la insolidaritat, la violació dels drets humans, etc.*
- 7.2. *A partir de la seva iniciativa personal i la col·laboració en grup, organitza i desenvolupa una campanya al seu entorn amb la finalitat de promoure el reconeixement dels valors ètics com a elements fonamentals del ple desenvolupament personal i social.*
8. Explicar les característiques i els objectius de les teories ètiques, així com la classificació d'aquestes en ètiques de finalitats i procedimentals, i assenyalar els principis més destacats de l'hedonisme d'Epicur.
- 8.1. *Enumera els elements distintius de les teories ètiques, argumenta la classificació d'aquestes com a ètiques de finalitats i elabora un esquema amb les característiques més destacades.*
- 8.2. *Enumera els aspectes fonamentals de la teoria hedonista d'Epicur i els valors ètics que defensa i destaca les característiques que la identifiquen com una ètica de finalitats.*
- 8.3. *Elabora, en col·laboració amb el grup, arguments a favor i/o en contra de l'epicureisme i exposa les seves conclusions amb els arguments racionals corresponents.*
9. Entendre els principals aspectes de l'eudemonisme aristotèlic, identificar-lo com una ètica de finalitats i valorar-ne la importància i la vigència actuals.
- 9.1. *Explica el significat del terme eudemonisme i el significat per a Aristòtil de la felicitat entesa com a bé suprem, i n'extreu unes conclusions.*
- 9.2. *Distingeix els tres tipus de tendències que hi ha a l'ésser humà, segons Aristòtil, i com es relacionen amb el que ell considera bé suprem*

de la persona.

9.3. Aporta raons per classificar l'eudemonisme d'Aristòtil dins la categoria de l'ètica de finalitats.

10. Comprendre els elements més significatius de l'ètica utilitarista i la relació que manté amb l'hedonisme d'Epicur, classificar-la com una ètica de finalitats i elaborar arguments que donin suport a la valoració personal d'aquest plantejament ètic.

10.1. *Ressenya les idees fonamentals de l'ètica utilitarista: el principi d'utilitat, el concepte de plaer, la compatibilitat de l'egoisme individual amb l'altruisme universal i la ubicació del valor moral en les conseqüències de l'acció, entre altres.*

10.2. *Enumera les característiques que fan de l'utilitarisme i de l'epicureisme unes ètiques de finalitat.*

10.3. *Argumenta racionalment les seves opinions sobre l'ètica utilitarista.*

BLOC 4. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA

Continguts

La relació entre l'ètica, la justícia i la política. La teoria política d'Aristòtil.

L'estat de dret i la divisió de poders.

La participació ciutadana en la vida política.

Fonaments ètics de la Declaració universal dels drets humans.

Fonaments ètics de la Constitució espanyola de 1978.

Fonaments ètics de la Unió Europea.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Comprendre i valorar la importància de la relació existent entre els conceptes d'ètica, política i justícia mitjançant l'anàlisi i la definició d'aquests termes i destacar el vincle que els uneix en el pensament d'Aristòtil.

1.1. *Explica i valora les raons que dona Aristòtil per establir un vincle necessari entre ètica, política i justícia*

1.2. *Utilitza i selecciona informació sobre els valors ètics i cívics, i identifica i valora les semblances, les diferències i les relacions que hi ha entre aquests valors.*

2. Conèixer i valorar la política d'Aristòtil i les seves característiques essencials, entendre el seu concepte de justícia i la relació d'aquesta amb el bé comú i la felicitat i elaborar un judici crític sobre la perspectiva d'aquest filòsof.

2.1. *Elabora, partint de la seva iniciativa personal, una presentació en suport informàtic sobre la política aristotèlica com una teoria organicista, amb una finalitat ètica i que atribueix la funció educativa a l'Estat.*

2.2. *Selecciona i usa informació, en col·laboració amb el grup, per entendre i valorar la importància que Aristòtil dona a la justícia com el valor ètic en el qual es fonamenta la legitimitat de l'Estat i la relació que manté amb la felicitat i el bé comú, i exposa les seves conclusions personals degudament fonamentades.*

3. Justificar racionalment la necessitat dels valors i principis ètics continguts en la Declaració universal dels drets humans com a fonament universal de les democràcies durant els segles XX i XXI, i destacar-ne les característiques i la relació amb els conceptes d'estat de dret i de divisió de poders.

3.1. *Fonamenta racionalment i èticament l'elecció de la democràcia com un sistema que està per damunt altres formes de govern pel fet d'incorporar, com a principis, els valors ètics assenyalats en la Declaració universal dels drets humans.*

3.2. *Defineix el concepte d'estat de dret i el relaciona amb la defensa dels valors ètics i cívics en la societat democràtica.*

3.3. *Describeix el significat dels conceptes de democràcia, ciutadà, sobirania, autonomia personal, igualtat, justícia, representativitat, etc., i la relació existent entre aquests conceptes.*

3.4. *Explica la divisió de poders proposada per Montesquieu i la funció que exerceixen el poder legislatiu, l'executiu i el judicial a l'estat democràtic com a instruments per evitar el monopoli del poder polític i com a mitjà que permet als ciutadans controlar l'Estat.*

4. Reconèixer la necessitat de la participació activa dels ciutadans en la vida política de l'Estat amb la finalitat d'evitar els riscos d'una democràcia que violi els drets humans.

4.1. *Assumeix i explica el deure moral i civil que tenen els ciutadans de participar activament en l'exercici de la democràcia amb la finalitat que es respectin els valors ètics i cívics en el si de l'Estat.*

4.2. *Defineix la magnitud d'alguns dels riscos que existeixen als governs democràtics quan no es respecten els valors ètics de la Declaració universal dels drets humans, com la degeneració en demagògia, la dictadura de les majories i l'escassa participació ciutadana, entre altres, i exposa possibles mesures per evitar-los.*

5. Conèixer i valorar els fonaments de la Constitució espanyola de 1978 i identificar els valors ètics dels quals parteix i els conceptes preliminars que estableix.

5.1. *Identifica i aprecia els valors ètics més destacats en els quals es fonamenta la Constitució espanyola i assenjala l'origen de la seva legitimitat i la finalitat que persegueix mitjançant la lectura comprensiva i comentada del preàmbul.*

5.2. *Describeix els conceptes preliminars delimitats en la Constitució espanyola i la seva dimensió ètica, com la nació espanyola, la pluralitat ideològica i les funcions atribuïdes a les forces armades, a través de la lectura comprensiva i comentada dels articles 1-9.*

6. Mostrar respecte per la Constitució espanyola, identificar-hi, mitjançant una lectura explicativa i comentada, els drets i els deures que té l'individu com a persona i ciutadà i valorar-ne l'adequació a la Declaració universal dels drets humans, amb la finalitat d'assumir de forma conscient i responsable els principis de convivència que han de regir a l'Estat espanyol.

6.1. *Assenjala i comenta la importància i els límits dels drets i les llibertats públiques fonamentals de la persona establerts en la Constitució, com la llibertat ideològica, religiosa i de culte; el caràcter aconfessional de l'Estat espanyol; el dret a la lliure expressió d'idees i pensaments, i el dret a la reunió pública i a la lliure associació.*

7. Assenyalar i apreciar l'adequació de la Constitució espanyola als principis ètics defensats per la Declaració universal dels drets humans mitjançant la lectura comentada i reflexiva de les seccions "Els drets i els deures dels ciutadans" (articles 30-38) i "Els principis rectors de la política social i econòmica" (articles 39-52).

7.1. Coneix i aprecia l'adequació de la Constitució espanyola a la Declaració universal dels drets humans i assenyala els valors ètics en els quals es fonamenten els drets i els deures dels ciutadans, així com els principis rectors de la política social i econòmica.

7.2. Explica i assumeix els deures ciutadans que estableix la Constitució, els ordena per ordre d'importància i justifica l'ordre triat.

7.3. Aporta raons per justificar la importància que té, per al bon funcionament de la democràcia, el fet que els ciutadans siguin conscients no tan sols dels seus drets, sinó també de les seves obligacions com a deures cívics, jurídics i ètics.

7.4. Reconeix la responsabilitat fiscal dels ciutadans com un deure ètic que contribueix al desenvolupament del bé comú i la relació que manté amb els pressuposts generals de l'Estat.

8. Conèixer els elements essencials de la Unió Europea i analitzar els beneficis rebuts i les responsabilitats adquirides pels estats membres i els ciutadans, amb la finalitat de reconèixer-ne la utilitat i allò que ha aconseguit.

8.1. Descriu la integració econòmica i política de la Unió Europea, el desenvolupament històric que ha experimentat des del 1951 i els objectius i els valors ètics en els quals es fonamenta, d'acord amb la Declaració universal dels drets humans.

8.2. Identifica i valora la importància del que ha assolit la Unió Europea i els beneficis que ha suposat per a la vida dels ciutadans, com ara l'anul·lació de fronteres i restriccions duaneres, la lliure circulació de persones i capitals, etc., així com les obligacions adquirides als diferents àmbits: econòmic, polític, de la seguretat i la pau, etc.

BLOC 5. ELS VALORS ÈTICS, EL DRET, LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS I ALTRES TRACTATS INTERNACIONALS SOBRE DRETS HUMANS

Continguts

Ètica, dret i justícia. Legalitat i legitimitat.

El jusnaturalisme. Locke.

El positivisme jurídic. Kelsen.

El convencionalisme jurídic. Els sofistes.

La Declaració universal dels drets humans: origen històric, estructura i importància ètica i política.

La Declaració universal dels drets humans i el concepte de *dignitat personal*.

Desenvolupament històric dels drets humans: les tres generacions.

Origen històric i importància dels drets de la dona i els drets dels infants.

La defensa dels drets humans en el món actual. Problemes i reptes.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Assenyalar la vinculació existent entre l'ètica, el dret i la justícia a través del coneixement de les semblances, les diferències i les relacions d'aquests conceptes i analitzar el significat dels termes de *legalitat* i *legitimitat*.

1.1. Cerca i selecciona informació de pàgines web per identificar les diferències, les semblances i els vincles existents entre l'ètica i el dret i entre la legalitat i la legitimitat, i elabora i presenta conclusions fonamentades.

2. Explicar el problema de la justificació de les normes jurídiques mitjançant l'anàlisi de les teories del dret natural o jusnaturalisme, el convencionalisme i el positivisme jurídic i identificar l'aplicació d'aquestes teories al pensament jurídic d'alguns filòsofs, amb la finalitat d'anar conformant una opinió argumentada sobre la fonamentació ètica de les lleis.

2.1. Elaborar, en grup, una presentació en suport digital sobre l'objectiu i les característiques de la teoria jusnaturalista del dret i identifica, en el pensament de Locke, un exemple d'aquesta teoria, relacionat amb l'origen de les lleis jurídiques, la validesa que tenen i les funcions que atribueix a l'Estat.

2.2. Destaca i valora, en el pensament sofista, la distinció entre *phýsis* i *nomós*, descriu l'aportació que fa al convencionalisme jurídic i elabora conclusions argumentades sobre aquest tema.

2.3. Analitza informació sobre el positivisme jurídic de Kelsen, principalment pel que fa a la validesa de les normes i els criteris que utilitza, especialment el d'eficàcia, i a la relació que estableix entre l'ètica i el dret.

2.4. Recorre al seu esperit emprenedor i a la iniciativa personal per elaborar, en grup, una presentació en suport informàtic en què compara les tres teories del dret i explica les seves conclusions.

3. Analitzar el moment històric i polític que va impulsar l'elaboració de la Declaració universal dels drets humans i la creació de l'ONU, amb la finalitat d'entendre-les com una necessitat del seu temps, el valor de les quals continua vigent com a fonament ètic universal de la legitimitat del dret i dels estats.

3.1. Explica la funció de la Declaració universal dels drets humans com un codi ètic reconegut pels països integrants de l'ONU amb la finalitat de promoure la justícia, la igualtat i la pau a tot el món.

3.2. Contrasta informació dels esdeveniments històrics i polítics que varen donar lloc a la Declaració universal dels drets humans, entre els quals les ideologies nacionalistes i racistes que defensaven la superioritat d'uns homes sobre els altres fins a arribar a l'extrem de l'Holocaust jueu i a la discriminació i l'extermini de totes les persones que no pertanyien a una determinada ètnia, model físic, religió, idees polítiques, etc.

3.3. Assenyala els objectius que va tenir la creació de l'ONU i la data en la qual es va signar la Declaració universal dels drets humans, i valora la importància d'aquest fet per a la història de la humanitat.

4. Identificar, en el preàmbul de la Declaració universal dels drets humans, el respecte a la dignitat de les persones i els seus atributs essencials

com el fonament del qual deriven tots els drets humans.

4.1. *Explica, mitjançant la lectura del preàmbul de la Declaració universal dels drets humans, en què consisteix la dignitat que aquesta Declaració reconeix a l'ésser humà com a persona posseïdora d'uns drets universals, inalienables i innats.*

5. Interpretar i apreciar el contingut i l'estructura interna de la Declaració universal dels drets humans amb la finalitat de conèixer-la i propiciar-ne la valoració i el respecte.

5.1. *Elabora un esquema sobre l'estructura de la Declaració universal dels drets humans, que es compon d'un preàmbul i 30 articles, que es poden classificar de la manera següent:*

— *Els articles 1-2 es refereixen als drets inherents a qualsevol persona: la llibertat, la igualtat, la fraternitat i la no-discriminació.*

— *Els articles 3-11 es refereixen als drets individuals.*

— *Els articles 12-17 estableixen els drets de l'individu en relació amb la comunitat.*

— *Els articles 18-21 assenyalen les llibertats i els drets polítics.*

— *Els articles 22-27 se centren en els drets econòmics, socials i culturals.*

— *Finalment, els articles 28-30 es refereixen a la interpretació de tots els drets, a les condicions necessàries per exercir-los i als límits que tenen.*

5.2. *Elabora una campanya, en col·laboració amb el grup, amb la finalitat de difondre, al seu entorn escolar, familiar i social, la Declaració universal dels drets humans com a fonament del dret i la democràcia.*

6. Comprendre el desenvolupament històric dels drets humans com una conquesta de la humanitat i valorar la importància dels problemes que suposa actualment l'exercici dels drets de la dona i de l'infant a gran part del món, conèixer les causes d'aquests problemes i prendre'n consciència amb la finalitat de promoure'n la solució.

6.1. *Describeu els fets més influents en el desenvolupament històric dels drets humans, partint dels drets de la primera generació —els drets civils i polítics— i passant pels de la segona generació —econòmics, socials i culturals— i els de la tercera —els drets dels pobles a la solidaritat, el desenvolupament i la pau.*

6.2. *Dóna raons sobre l'origen històric del problema dels drets de la dona i reconeix els patrons econòmics i socioculturals que han fomentat la violència i la desigualtat entre sexes.*

6.3. *Justifica la necessitat d'actuar en defensa dels drets dels infants i lluitar contra la violència i l'abús de què són víctimes els infants al segle XXI, com l'abús sexual, el treball infantil, la utilització d'infants com a soldats, etc.*

6.4. *Elabora, en col·laboració amb el grup, una campanya contra la discriminació de la dona i la violència masclista adreçada al seu entorn familiar, escolar i social i avaluua els resultats obtinguts.*

7. Avaluar, utilitzant el judici crític, la magnitud dels problemes als quals s'enfronta actualment l'aplicació de la Declaració universal dels drets humans i valorar la tasca que duen a terme institucions i ONG que defensen els drets humans auxiliant les persones que, per naturalesa, tenen aquests drets, però que no tenen l'oportunitat d'exercir-los.

7.1. *Investiga, mitjançant informació obtinguda de diferents fonts, els problemes i els reptes que té l'aplicació de la Declaració universal dels drets humans quant a l'exercici dels drets següents:*

— *Els drets civils, amb problemes relatius a la intolerància, l'exclusió social, la discriminació de la dona, la violència masclista i l'existència d'actituds com l'homofòbia, el racisme, la xenofòbia, l'assetjament laboral i escolar, etc.*

— *Els drets polítics: guerres, terrorisme, dictadures, genocidi, refugiats polítics, etc.*

7.2. *Indaga, mitjançant un treball col·laboratiu, la tasca que duen a terme institucions i voluntaris a tot el món perquè es compleixin els drets humans, com ara Amnistia Internacional i ONG com Mans Unides, Metges sense Fronteres i Càritas, entre altres, i elabora i exposa les seves conclusions.*

BLOC 6. ELS VALORS ÈTICS EN RELACIÓ AMB LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA

Continguts

Implicacions ètiques de la ciència i la tecnologia.

Principals perills de la recerca científica i tecnològica.

Els perills de la tecnodependència.

La bioètica i els problemes que presenta.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer la importància que té la dimensió moral de la ciència i la tecnologia, així com la necessitat d'establir límits ètics i jurídics amb la finalitat d'orientar-ne l'activitat d'acord amb els valors defensats per la Declaració universal dels drets humans.

1.1. *Utilitza informació de diferents fonts per analitzar la dimensió moral de la ciència i la tecnologia i avaluar l'impacte positiu o negatiu que poden tenir en tots els àmbits de la vida humana, com el social, l'econòmic, el polític, l'ètic i l'ecològic, entre altres.*

1.2. *Aporta arguments que fonamenten la necessitat de posar límits ètics i jurídics a la recerca i a la pràctica científica i tecnològica, amb la dignitat humana i els valors ètics reconeguts en la Declaració universal dels drets humans com a criteri normatiu.*

1.3. *Recorre a la iniciativa personal per exposar les seves conclusions sobre el tema tractat ordenades racionalment i de forma argumentada, utilitzant mitjans informàtics i audiovisuals.*

2. Entendre i valorar el problema de la tecnodependència i l'alienació humana a la qual aquesta condueix.

2.1. *Destaca el problema i el perill que representa per a l'ésser humà la tecnodependència, n'assenyala els símptomes i les causes i en valora les conseqüències negatives, com una addicció incontrolada als dispositius electrònics, als videojocs i a les xarxes socials, que condueixen les persones cap a una progressiva deshumanització.*

3. Utilitzar els valors ètics continguts en la Declaració universal dels drets humans en el camp científic i tecnològic amb la finalitat d'evitar que els avenços s'apliquin de forma inadequada i solucionar els dilemes morals que de vegades es presenten, especialment en el terreny de la medicina i la biotecnologia.

3.1. Analitza informació seleccionada de diverses fonts amb la finalitat de saber en què consisteixen alguns dels avenços en medicina i biotecnologia que plantegen dilemes morals, com la utilització de cèl·lules mare, la clonació i l'eugenesia, entre altres, i assenyalen alguns perills que aquests comporten si es prescindeix del respecte a la dignitat humana i als seus valors fonamentals.

3.2. Presenta una actitud de tolerància i respecte davant les diferents opinions que s'expressen en la confrontació d'idees amb la finalitat de solucionar els dilemes ètics, sense oblidar la necessitat d'utilitzar el rigor en la fonamentació racional i ètica de totes les alternatives de solució plantejades.

4. Reconèixer que, actualment, hi ha casos en què la recerca científica no és neutral, sinó que està determinada per interessos polítics, econòmics, etc., mitjançant l'anàlisi de la idea de progrés i de la interpretació equivocada que se'n fa quan els objectius que es pretenen aconseguir no respecten un codi ètic fonamentat en la Declaració universal dels drets humans.

4.1. Obté i selecciona informació, mitjançant un treball col·laboratiu, d'alguns casos en què la recerca científica i tecnològica no ha estat guiada pels valors ètics de la Declaració universal dels drets humans ni hi és compatible, la qual cosa genera impactes negatius en l'àmbit humà i en el mediambiental, i n'assenyala les causes.

4.2. Raona, en col·laboració amb el grup, sobre la idea de progrés en la ciència i la relació que manté amb els valors ètics i el respecte a la dignitat humana i al seu entorn, i n'extreu unes conclusions i les exposa.

4.3. Selecciona i contrasta informació, en col·laboració amb el grup, sobre algunes de les amenaces que, per al medi ambient i la vida, suposa l'aplicació indiscriminada de la ciència i la tecnologia, com l'explotació descontrolada dels recursos naturals, la destrucció d'hàbitats, la contaminació química i industrial, la pluja àcida, el canvi climàtic, la desertificació, etc.

Quart curs

BLOC 1. LA DIGNITAT DE LA PERSONA

Continguts

La dignitat de la persona com a fonament de la Declaració universal dels drets humans.

Repercussions ètiques de la Declaració universal dels drets humans.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Interpretar i valorar la importància de la dignitat de la persona com el valor del qual parteix i en el qual es fonamenta la Declaració universal dels drets humans i destacar els atributs inherents a la naturalesa humana i els drets inalienables i universals que se'n deriven com el punt de partida sobre el qual han de girar els valors ètics en les relacions humanes a nivell personal, social, estatal i universal.

1.1. Identifica en la dignitat de l'ésser humà com a persona i en els atributs inherents a la seva naturalesa l'origen dels drets inalienables i universals que estableix la Declaració universal dels drets humans.

1.2. Identifica, en la Declaració universal dels drets humans, els atributs essencials de l'ésser humà: la raó, la consciència i la llibertat.

1.3. Relaciona de forma adequada els termes i les expressions següents, utilitzats en la Declaració universal dels drets humans: dignitat de la persona, fraternitat, llibertat humana, tracte digne, judici just, tracte inhumà o degradant, detingut arbitràriament, presumpció d'innocència, discriminació, violació de drets, etc.

BLOC 2. LA COMPRENSIÓ, EL RESPECTE I LA IGUALTAT EN LES RELACIONS INTERPERSONALS

Continguts

Repercussions polítiques de la Declaració universal dels drets humans.

La globalització i les repercussions ètiques i polítiques que se'n deriven.

Els mitjans de comunicació de massa i la necessitat de regular-los èticament i jurídicament.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Explicar, basant-se en la Declaració universal dels drets humans, els principis que han de regir les relacions entre els ciutadans i l'Estat, amb la finalitat d'afavorir que es compleixin en la societat en la qual viuen.

1.1. Comenta, segons el que estableix la Declaració universal dels drets humans en els articles 12-17, els drets de l'individu en les relacions entre els ciutadans i l'Estat que aquest ha de respectar i fomentar.

1.2. Explica els límits de l'Estat que estableix la Declaració universal dels drets humans en els articles 18-21 en determinar les llibertats dels ciutadans que l'Estat ha de protegir i respectar.

1.3. Elabora una presentació en suport informàtic i audiovisual per il·lustrar els continguts més destacats que s'han tractat en el tema i exposar les seves conclusions de forma argumentada.

2. Explicar en què consisteix la socialització global i com es relaciona amb els mitjans de comunicació de massa, valorar-ne els efectes en la vida i en el desenvolupament moral de les persones i de la societat i reflexionar sobre el paper que han de tenir l'ètica i l'Estat en relació amb aquest tema.

2.1. Descriu i avalua el procés de socialització global, mitjançant el qual s'interioritzen valors, normes, costums, etc.

2.2. Assenyalen els perills que suposa el fenomen de la socialització global si es desenvolupa al marge dels valors ètics universals, i debat sobre la necessitat d'establir límits ètics i jurídics en aquest tema.

2.3. Raona sobre l'impacte que tenen els mitjans de comunicació de massa en la vida moral de les persones i de la societat i expressa les

seves opinions amb rigor intel·lectual.

2.4. Valora la necessitat de regular èticament i jurídicament l'ús de mitjans de comunicació de massa, respectant el dret a la informació i a la llibertat d'expressió dels ciutadans.

BLOC 3. LA REFLEXIÓ ÈTICA

Continguts

La necessitat de la reflexió ètica en el món actual.

Els valors ètics i el projecte de vida.

Ètiques materials i ètiques formals.

Les ètiques formals. L'ètica kantiana i les ètiques del discurs.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer que, en el món actual, en què tenen lloc canvis ràpids de gran abast, és fonamental una regulació ètica a causa de la magnitud dels perills als quals s'enfronta l'ésser humà, la qual s'ha d'actualitzar i ampliar als nous camps d'acció de la persona, amb la finalitat de garantir que es compleixen els drets humans.

1.1. Justifica racionalment i valora la importància de la reflexió ètica al segle XXI com a instrument de protecció dels drets humans davant el perill que poden representar ens posseïdors de grans interessos polítics i econòmics i grups violents, que tenen accés a armament de gran abast científic i tecnològic i que són capaços de posar en risc els drets fonamentals de la persona.

1.2. Assenyala alguns dels nous camps als quals s'aplica l'ètica, com el professional, la bioètica, el medi ambient, l'economia, l'empresa, la ciència i la tecnologia, entre altres.

2. Comprendre i valorar la importància que tenen per a l'ésser humà del segle XXI les circumstàncies que l'envolten i destacar els límits que li imposen i les oportunitats que li ofereixen a l'hora d'elaborar el seu projecte de vida, d'acord amb els valors ètics que lliurement tria i que donen sentit a la seva existència.

2.1. Descriu i avalua les circumstàncies que actualment l'envolten i identifica les limitacions i les oportunitats que se li plantegen des de les perspectives socials, laborals, educatives, econòmiques, familiars, afectives, etc., a fi de dissenyar, a partir d'aquestes, el seu projecte de vida personal i determinar lliurement els valors ètics que han de guiar-lo.

3. Distingir els principals valors ètics en els quals es fonamenten les ètiques formals, establir la relació que mantenen amb l'ètica kantiana i assenyalar la importància que Kant atribueix a l'autonomia de la persona com a valor ètic fonamental.

3.1. Defineix els elements distintius de les ètiques formals i els compara amb els relatius a les ètiques materials.

3.2. Explica les característiques de l'ètica kantiana —formal, universal i racional—, així com la importància de la seva aportació a l'ètica universal.

3.3. Valora, en l'ètica kantiana, que es fonamenti en l'autonomia de la persona com a valor ètic essencial i que es manifesti en l'imperatiu categòric i les seves formulacions.

4. Identificar l'ètica del discurs de Habermas i Apel com una ètica formal que destaca el valor del diàleg i el consens en la comunitat com a procediment per trobar normes ètiques justes.

4.1. Identifica l'ètica del discurs com una ètica formal, descriu en què consisteix l'imperatiu categòric que formula i assenyala les similituds i diferències amb l'imperatiu de l'ètica de Kant.

4.2. Utilitza la seva iniciativa personal i emprenedora per elaborar una presentació en suport informàtic sobre les ètiques formals, n'extreu conclusions fonamentades i les exposa.

BLOC 4. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA

Continguts

Democràcia i justícia.

Democràcia i drets humans.

Democràcia i participació ciutadana.

Democràcia: drets i deures.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Concebre la democràcia no tan sols com una forma de govern, sinó com un estil de vida ciutadana en què els ciutadans són conscients del seu deure com a elements actius de la vida política i col·laboren en la defensa i la difusió dels drets humans tant en la vida personal com en la social.

1.1. Comprèn la importància que té per a la democràcia i la justícia que els ciutadans coneguin i compleixin els seus deures, entre els quals la defensa dels valors ètics i cívics, la cura i la conservació de tots els béns i serveis públics, la participació en l'elecció dels representants polítics, el respecte i la tolerància a la pluralitat d'idees i de creences i el compliment de les lleis i les sentències dels tribunals de justícia, així com el pagament dels impostos establerts, entre altres.

2. Reflexionar sobre el deure que tenen els ciutadans i els estats de promoure l'ensenyament i la difusió dels valors ètics com a instruments indispensables per defensar la dignitat i els drets humans davant el perill que el fenomen de la globalització pot representar per a la destrucció del planeta i la deshumanització de la persona.

2.1. Raona i elabora conclusions, en grup, sobre el fet que, si no s'estableix una regulació ètica i política, el fenomen de la globalització pot tenir per a l'ésser humà unes terribles conseqüències, com ara l'egoisme, la desigualtat, la interdependència, la internacionalització dels conflictes armats i la imposició de models culturals determinats per interessos econòmics que promouen el consumisme i la pèrdua de

llibertat humana, entre altres.

2.2. Comenta el deure ètic i polític que tenen tots els estats, davant els riscos de la globalització, de prendre mesures de protecció dels drets humans, especialment l'obligació de fomentar l'ensenyament dels valors ètics, la vigència d'aquests i la necessitat de respectar-los a tot el món, com el deure de contribuir a la construcció d'una societat justa i solidària fomentant la tolerància, el respecte als drets dels altres, l'honestat, la lleialtat, el pacifisme, la prudència, la mútua comprensió mitjançant el diàleg, i la defensa i la protecció de la naturalesa, entre altres.

BLOC 5. ELS VALORS ÈTICS, EL DRET, LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS I ALTRES TRACTATS INTERNACIONALS SOBRE DRETS HUMANS

Continguts

Les lleis: necessitat i fonamentació ètica.

La teoria de la justícia de Rawls.

Els drets humans: principals reptes en el món actual.

El dret a la vida.

El dret a la pau.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Apreciar la necessitat de les lleis jurídiques a l'Estat per garantir el respecte als drets humans i raonar sobre alguns dilemes morals en els quals es produeix un conflicte entre els deures ètics, relatius a la consciència de la persona, i els deures cívics que imposen les lleis jurídiques.

1.1. Explica la finalitat i les característiques de les lleis jurídiques dins l'Estat i la justificació ètica d'aquestes per fonamentar-ne la legitimitat i l'obediència.

1.2. Debat sobre la solució de problemes en els quals hi ha un conflicte entre els valors i els principis ètics de l'individu i els de l'ordre civil i exposa solucions raonades en casos com els de desobediència civil i objecció de consciència.

2. Raonar sobre la teoria de Rawls basada en la justícia com a equitat i com a fonament ètic del dret i emetre un judici crític sobre aquesta teoria.

2.1. Cerca informació a Internet amb la finalitat de definir i relacionar els principals conceptes emprats a la teoria de Rawls, com la posició original i el vel d'ignorància, el criteri d'imparcialitat i la funció dels dos principis de justícia que proposa.

2.2. Emet un judici crític sobre la teoria de Rawls i exposa la conclusió argumentada que n'extreu.

3. Valorar la Declaració universal dels drets humans com a conjunt d'ideals irrenunciables, tenir presents els problemes i les deficiències existents a l'hora d'aplicar-los, especialment en l'àmbit econòmic i en el social, i indicar la importància de les institucions i els voluntaris que fan feina per a la defensa dels drets humans.

3.1. Justifica racionalment la importància dels drets humans com a ideals que han d'assolir les societats i els estats i reconeix els reptes que encara han de superar.

3.2. Assenyala alguna de les deficiències existents en l'exercici dels drets econòmics i socials, com la pobresa, la falta d'accés a l'educació, a la salut, a l'ocupació, a l'habitatge, etc.

3.3. Elabora una presentació, en suport informàtic i audiovisual, sobre algunes institucions i voluntaris que, a tot el món, fan feina per a la defensa i el respecte dels drets humans, com l'ONU i els organismes que en depenen —la FAO, l'Organisme Internacional de l'Energia Atòmica (OIEA), l'Organització Mundial de la Salut (OMS) i l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO), entre altres— i ONG com Greenpeace, UNICEF, la Creu Roja i la Mitja Lluna Roja, així com el Tribunal Internacional de Justícia i el Tribunal de Justícia de la Unió Europea, entre altres.

4. Entendre la seguretat i la pau com un dret reconegut en la Declaració universal dels drets humans (art. 3) i com un compromís dels espanyols en l'àmbit nacional i en l'internacional (Constitució espanyola, preàmbul), i identificar i avaluar el perill de les noves amenaces que han sorgit darrerament que les poden afectar.

4.1. Raona, en petits grups, sobre la seguretat i la pau com un dret fonamental de les persones, en valora la importància per a l'exercici del dret a la vida i a la llibertat (art. 3 de la Declaració universal dels drets humans), n'extreu conclusions i les exposa.

4.2. Pren consciència del compromís dels espanyols amb la pau com una aspiració col·lectiva i internacional, reconeguda en la Constitució espanyola, rebutja la violació dels drets humans i mostra solidaritat amb les víctimes de la violència.

4.3. Elabora una presentació, en suport audiovisual, sobre algunes de les noves amenaces per a la pau i la seguretat en el món actual, com el terrorisme, els desastres mediambientals, les catàstrofes naturals, les màfies internacionals, les pandèmies, els atacs cibernètics i el tràfic d'armes de destrucció massiva, de persones i d'òrgans, entre altres.

5. Conèixer la missió atribuïda, en la Constitució espanyola, a les forces armades i la relació d'aquestes amb els compromisos que Espanya té amb els organismes internacionals a favor de la seguretat i la pau, i reflexionar sobre la importància del dret internacional per regular i limitar l'ús i l'aplicació de la força i el poder.

5.1. Coneix, analitza i assumeix, com a ciutadà, els compromisos internacionals d'Espanya com a membre d'organismes internacionals —ONU, OTAN, UE, etc.— per defensar la pau i protegir els drets humans,

5.2. Explica la importància de la missió de les forces armades (art. 15 de la Llei de defensa nacional) en matèria de defensa i seguretat nacional, de defensa dels drets humans i de promoció de la pau, i la contribució que fan en situacions d'emergència i ajuda humanitària, tant nacionals com internacionals.

5.3. Analitza les conseqüències dels conflictes armats internacionals i valora la importància de les organitzacions internacionals que promouen i vigilen el compliment d'un dret internacional, fonamentat en la Declaració universal dels drets humans.

BLOC 6. ELS VALORS ÈTICS EN RELACIÓ AMB LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA**Continguts**

Implicacions ètiques de la recerca científica i tecnològica.

L'ètica deontològica i la fonamentació d'aquesta en els diferents àmbits professionals.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Identificar criteris que permetin avaluar, de forma crítica i reflexiva, els projectes científics i tecnològics, amb la finalitat de valorar si són idonis pel que fa al respecte dels drets i valors ètics de la humanitat.

1.1. Utilitza informació de forma selectiva a fi de trobar alguns criteris per valorar la viabilitat de projectes científics i tecnològics, tenint en compte la idoneïtat ètica dels objectius que pretenen i avaluant els riscos i les conseqüències personals, socials i mediambientals que pugui comportar el fet d'aplicar-los.

2. Valorar la necessitat que els científics, els tecnòlegs i altres professionals compleixin una ètica deontològica.

2.1. Comprèn i explica la necessitat de donar suport a la creació i l'ús de mètodes de control i a l'aplicació d'una ètica deontològica per als científics i tecnòlegs i, en general, per a totes les professions, a fi de fomentar l'aplicació dels valors ètics en el món laboral, financer i empresarial.

ANNEX 3**Assignatura de lliure configuració autonòmica****LLENGUA CATALANA I LITERATURA****Finalitat de l'assignatura**

La finalitat de l'educació secundària obligatòria s'ha de centrar a aconseguir que els alumnes adquireixin els elements bàsics de la cultura, especialment en els aspectes humanístic, artístic, científic i tecnològic; desenvolupar i consolidar hàbits d'estudi i de treball a fi de preparar-los per a la incorporació a estudis posteriors, per a la inserció laboral i formal i per a l'exercici dels seus drets i obligacions a la vida com a ciutadans. És evident que la importància de la matèria de llengua catalana i literatura no tan sols radica en els seus continguts, sinó que és fonamental com a instrument per adquirir i consolidar altres coneixements.

De tots els objectius de l'etapa, el que té més rellevància per a la matèria és el que es refereix a comprendre i expressar amb correcció, oralment i per escrit, en les dues llengües oficials de la Comunitat Autònoma, textos i missatges complexos, i iniciar-se en el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura.

Així, l'objectiu de la matèria ha de pivotar al voltant de la competència comunicativa, vertader eix que ha d'articular el procés d'ensenyament-aprenentatge. Aquesta competència —que s'ha de preveure des de tots els vessants: pragmàtic, lingüístic, sociolingüístic i literari— s'entén com la capacitat d'adquirir les eines i els coneixements necessaris per comportar-se de manera eficaç i adequada en una determinada situació comunicativa. Fins ara, el sistema educatiu se centrava fonamentalment en la comprensió i expressió escrites, que són necessàries, però tenint en compte el desenvolupament de les societats modernes, l'oralitat esdevé un dels elements fonamentals per articular aquest currículum. En definitiva, la comprensió i l'expressió oral i escrita són les claus que han de servir als alumnes no tan sols en l'àmbit escolar, sinó també en la seva incorporació a la vida familiar, social i professional. És a dir, en el seu desenvolupament integral com a persones.

La finalitat de la matèria és la reflexió —que s'ha iniciat a primària i que és, per tant, progressiva— en dos sentits, lingüístic i literari. La reflexió lingüística implica el coneixement de la llengua, del seu funcionament i dels processos de producció de textos adequats a les diferents situacions comunicatives, a més de la comprensió de produccions alienes i de l'autocorrecció i autoavaluació de les pròpies. Per la seva banda, la reflexió literària suposa la lectura, comprensió i interpretació de textos literaris, a través dels quals s'enriqueixen les possibilitats expressives, crítiques i creatives i es fomenta l'hàbit de la lectura. D'aquesta manera, el fenomen literari, lligat al context històric en què es produeix, afavoreix el desenvolupament de l'individu i el coneixement de la realitat que l'envolta.

És obvi que no es pot ensenyar llengua sense tenir-ne en compte l'ús social, és a dir, sense adoptar un enfocament comunicatiu i funcional, que permeti als alumnes utilitzar-la de forma adient a diferents àmbits: privats i públics, familiars i escolars. Les destreses discursives que es donen a l'àmbit personal, acadèmic, social i dels mitjans de comunicació requereixen procediments i coneixements específics de la llengua, tant pel que fa als elements formals com pel que es refereix a la realitat sociolingüística.

Estructura del currículum

La presentació dels continguts en aquest currículum no obeeix a una organització jeràrquica, sinó que respon a una adquisició progressiva dels aspectes lingüístics i literaris que s'han d'assolir al final de l'etapa. Es tracta que els professors adaptin l'ordre dels continguts a la realitat de l'aula, tot tenint en compte la diversitat i les necessitats dels alumnes.

El currículum està estructurat en quatre blocs: “Bloc 1. Comunicació oral: escoltar i parlar”, “Bloc 2. Comunicació escrita: llegir i escriure”, “Bloc 3. Coneixement de la llengua” i “Bloc 4. Educació literària”. S'ha d'insistir, en tot cas, que l'enfocament ha de ser comunicatiu i no merament memorístic, sempre sense perdre de vista que l'objectiu bàsic és la comunicació efectiva en tots els vessants (social, personal, literari...).

L'oralitat és un dels pilars d'aquest currículum. Per això, el primer bloc, “Comunicació oral: escoltar i parlar”, té com a objectiu facilitar estratègies perquè els alumnes puguin fer un ús adequat de la llengua en les diferents situacions comunicatives en què es puguin trobar al llarg de la seva vida personal, acadèmica i professional. Aquesta interacció oral, a més, és essencial perquè ajuda a configurar el pensament i a verbalitzar l'experiència, aspectes bàsics per passar després a l'escriptura. En resum, sense unes bones habilitats orals difícilment s'arribarà a una expressió escrita coherent i adequada.

Aquest primer bloc, per la seva banda, es divideix en dos. El primer, escoltar, implica la comprensió, la interpretació i la valoració de diversos tipus de textos en relació al seu àmbit d'ús. Es tracta que els alumnes, de forma progressiva, adquireixin les destreses necessàries per poder afrontar les diferents situacions que es donen a la vida real i que impliquen una escolta activa. Escoltant i valorant les produccions orals d'altres s'obtenen estratègies útils per a la futura producció de textos orals. Parlar, que és el contingut central de la segona part d'aquest bloc, implica planificar el discurs tenint en compte la situació comunicativa i, al mateix temps, avaluar les pròpies produccions és la forma de millorar-les.

Aquest primer bloc, en fi, no tan sols inclou la necessitat de produir i comprendre textos, sinó també d'extreure'n valors de respecte que s'han de consolidar durant tota l'etapa. Els debats, els col·loquis i les conversacions espontànies impliquen unes normes bàsiques d'interacció, intervenció i cortesia que ajuden a assolir objectius bàsics de l'ensenyament secundari obligatori, com ara la resolució pacífica de conflictes, el rebuig a qualsevol mena d'estereotip i la discriminació en general. En aquest sentit, els professors haurien d'aprofitar, per a les seves programacions i unitats didàctiques, textos, situacions i temes d'actualitat per generar situacions que facilitin l'adquisició dels continguts d'aquest bloc.

La progressivitat que demana aquest enfocament s'ha de sostenir en l'ús de les fonts d'informació i de les tecnologies de la informació i la comunicació. Si, per exemple, al primer curs es pot demanar a l'alumne una exposició oral planificada d'un minut, a quart es podria treballar l'exposició oral en grup utilitzant les tecnologies de la informació i la comunicació (vídeos, presentacions...) a fi que l'explicació de certs continguts recaigui en els alumnes. És a dir, el professor coordina i l'aprenentatge és cooperatiu.

El segon bloc, “Comunicació escrita: llegir i escriure”, es vertebrava entorn de la lectura, la comprensió, la interpretació i la valoració de textos escrits de diferent tipologia (narració, descripció, instrucció, exposició, argumentació i diàleg), tot procurant que els textos tractin temes actuals i que siguin exemples que provenen de tots els àmbits de la vida quotidiana. Aquestes dues destreses, llegir i escriure, tenen valor instrumental i són la base per a l'adquisició i consolidació de nous aprenentatges, com ja s'ha assenyalat.

El primer subapartat del segon bloc, llegir, suposa el desenvolupament d'una sèrie d'estratègies que han de conduir a la comprensió i la interpretació de tot tipus de manifestacions escrites. Es tracta no tan sols de llegir per obtenir informació, sinó també de llegir per millorar la competència lingüística i de llegir com a font de gaudi. D'altra banda, en la societat actual l'excés d'informació pot arribar a suposar un problema.

Aquesta gestió de la informació ha de despertar un esperit crític a l'hora de la recepció dels textos. L'alumne ha de ser capaç d'arribar al missatge final del discurs, a allò implícit: el subtext; és a dir, ha de comprendre els possibles missatges subliminals o altres recursos com ara la ironia.

Pel que fa a la comunicació escrita, la producció de textos implica el coneixement i l'ús de tècniques i estratègies que facilitin el procés d'escriptura. Òbviament, no tan sols han d'estar relacionats amb l'àmbit acadèmic, sinó també amb l'àmbit personal i social. Es preveu, per tant, la diversitat de la tipologia textual. En qualsevol dels casos, ensenyar a escriure suposa, en primer lloc, ensenyar que escriure és un procés tripartit, on la planificació, la redacció a partir d'un esborrany i la revisió són necessàries per a la producció d'un text definitiu, independentment del context (familiar, acadèmic, administratiu, social o professional). La finalitat d'aquest procés és arribar a un punt en què l'alumne sigui capaç de valorar la composició escrita, per una banda com a font d'informació i aprenentatge, i, per una altra, com a forma de comunicar la seva pròpia experiència vital.

Aquest segon bloc, en definitiva, desenvolupa les capacitats comunicatives de l'alumne, objectiu final de la matèria d'aquest currículum, i considera la lectura i l'escriptura de forma solidària i indissociable. Només quan l'alumne valori ambdues com a font de coneixement i, alhora, plaer, s'haurà complert la progressivitat d'aquestes destreses.

Els eixos fonamentals al voltant dels quals s'estructura el bloc 3, “Coneixement de la llengua” són la paraula, les relacions gramaticals, el

discurs i les varietats de la llengua. Partint de l'observació reflexiva de la paraula s'arriba als valors que aporta a l'oració, al text i al discurs, amb la finalitat que els alumnes siguin capaços d'entendre qualsevol tipus de manifestació i els valors significatius i expressius dels mots que la conformen.

Amb tot, la progressivitat es manifesta en uns continguts que, partint de les categories gramaticals, arriba, a quart, a l'oració complexa, passant pel nivell lexicosemàntic. El primer subapartat, la paraula, té com a objectiu el domini, per part dels alumnes, dels continguts i la terminologia bàsics de la gramàtica. En qualsevol cas, aquests coneixements gramaticals no es poden convertir només en teoria perquè no tenen sentit *per se*. És la reflexió sobre la llengua i, sobretot, l'ús correcte que se'n fa el que justifica la inclusió d'aquest bloc en el currículum.

Si el primer subapartat d'aquest segon bloc se centra bàsicament en qüestions morfològiques, el segon ho fa en qüestions sintàctiques i posa especial esment en el grau de complexitat amb què se seqüencien els continguts. És segurament aquí on el sentit de la progressivitat a què s'ha fet referència és més necessari. No es pot entendre l'estructura del sintagma nominal sense tenir uns coneixements previs de la paraula. A més, el fet de tenir dues llengües oficials facilita la coordinació a l'hora de tractar els continguts gramaticals; així, per exemple, no és necessari explicar la classificació del substantiu a les dues matèries, sinó que, partint de les explicacions que s'hagin vist en una, l'altra pot reconduir l'explicació a les especificitats que li són pròpies. Aquesta economia de recursos suposa que es puguin reforçar coneixements de la pròpia matèria a la vegada que es facilita l'aprenentatge d'altres llengües.

La norma gramatical i ortogràfica, juntament amb la cohesió, la coherència i l'adequació són els pilars en què es fonamenta qualsevol tipus de discurs tant oral com escrit i, per tant, són la base dels dos darrers subapartats d'aquest bloc. La reflexió sobre la llengua s'aborda partint dels procediments que possibiliten la cohesió del text i dels procediments gramaticals que poden servir per expressar un mateix contingut. La coherència té en compte les relacions gramaticals i lèxiques que s'estableixen en el text i entre aquest i el context en què es produeix. L'adequació reconeix la modalitat del discurs tant pel que fa a l'expressió objectiva o subjectiva com pel que es refereix a la varietat i al registre lingüístic.

El darrer bloc del currículum, "Educació literària", s'aborda des d'una triple perspectiva: pla lector, introducció a la literatura a través dels textos i creació pròpia. Aquest bloc pretén consolidar els hàbits de lectura, tot facilitant unes eines que han de servir per a un procés de formació lectora que s'ha d'aprofitar al llarg de la vida. És a dir, es tracta de crear futurs lectors, oferint un ventall de textos literaris amb la finalitat que, en la lectura, la comprensió i la interpretació, cada alumne pugui trobar la motivació que el farà lector habitual.

El pla lector esdevé, d'aquesta manera, bàsic. Que els alumnes arribin a llegir voluntàriament, i amb aprofitament i plaer, obres de la literatura catalana, espanyola, universal i juvenil de tots els temps, només s'aconsegueix si hom té les eines necessàries per fer front a una lectura profitosa i crítica. Aquesta autonomia lectora ha de partir de la base d'uns coneixements dels gèneres literaris i les seves convencions, com sempre amb progressivitat, i de la història de la literatura, que s'ha de treballar mitjançant la lectura, l'explicació i la comprensió de fragments o textos complets de les literatures catalana i espanyola.

La fita final del bloc "Educació literària" recau en la producció de textos d'intenció literària. A partir de les lectures fetes i de les convencions d'un gènere es tracta d'afavorir l'escriptura creativa i lúdica com a instrument de comunicació, que serveix de forma efectiva per analitzar i regular les emocions i els sentiments.

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

En conclusió, la matèria de llengua catalana i literatura ha de facilitar les eines per al desenvolupament de les habilitats lingüístiques i comunicatives que es necessiten no tan sols en l'àmbit acadèmic, sinó també en el familiar, el social i el professional. Això demana la reflexió sobre els mecanismes d'ús de la pròpia llengua i la capacitat d'interpretar i valorar des d'un esperit crític.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

En aquest apartat es pretén presentar pautes referides a l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de la llengua catalana i literatura en l'educació secundària obligatòria, una etapa en la qual l'aprenent ha de ser el centre de la planificació curricular. Uns alumnes que, des de la perspectiva individual i educativa —amb responsabilitats en el procés propi d'aprenentatge—, social i també intercultural, han acumulat experiències com a aprenents i han adquirit habilitats i coneixements rellevants per als nous aprenentatges.

L'aprenentatge basat en competències es caracteritza per la transversalitat, el dinamisme i el caràcter integral. Les competències es conceptualitzen com un saber fer que s'aplica a una diversitat de contextos acadèmics, socials i professionals i que impliquen un procés de desenvolupament mitjançant el qual els individus van adquirint més nivells d'acompliment en l'ús d'aquestes.

Els nous enfocaments en els aprenentatges i l'avaluació suposen un important canvi en les tasques que han de resoldre els alumnes i

plantejaments metodològics innovadors. La competència suposa una combinació d'habilitats pràctiques, coneixements, motivació, valors ètics, actituds, emocions i altres components socials i de comportament que es mobilitzen conjuntament per aconseguir una acció eficaç.

Recursos didàctics

Les tecnologies de la informació i la comunicació són un instrument de comunicació oral i escrita i s'han d'emprar també com a eina de recerca d'informació i de dinamització en el desenvolupament de les activitats d'aprenentatge. L'ús de les TIC propicia la innovació pedagògica i el canvi de mètodes d'aprenentatge.

Pel que fa als recursos de les TIC integrats en l'àmbit lingüístic s'utilitzen per organitzar, aplicar i presentar la informació en diferents formats, per llegir i escriure de forma individual i col·lectiva, per comunicar-se i publicar la informació per a una audiència determinada, per facilitar la quantitat i qualitat dels documents produïts i fer que el procés de lectura i escriptura esdevengui més col·laboratiu, interactiu i social.

Cal tenir en compte que sorgeixen noves escriptures —no lineals (hipertext), interactives i en format multimèdia—, amb signes ideogràfics i amb ajudes per activar els coneixements i per generar textos. Tot això requereix diferents tipus de processos de comprensió i diferents estratègies per al seu aprenentatge. Les tècniques del processador de textos serveixen per organitzar el text, per gestionar-lo, per modificar-lo, corregir-ne els errors i millorar-lo. Els correctors canvien el procés de revisió. Equivocar-se forma part del procés d'aprenentatge. Les presentacions multimèdia, a més, donen suport a l'expressió oral.

En la cerca d'informació es treballa amb mitjans tecnològics per arribar a entendre, registrar, valorar, seleccionar, sintetitzar i comunicar la informació, situen el procés d'ensenyament-aprenentatge dins un context real i dinàmic; introdueixen elements motivadors, i diversifiquen les possibilitats didàctiques en la forma de treballar els continguts.

S'han d'aprofitar els recursos ja existents (xarxes socials, webquestes...) i s'ha d'afavorir l'actualització de recursos humans i materials. En aquest sentit, cada professor, cada departament i cada centre han de reflexionar sobre la utilitat i necessitat del llibre de text tradicional en la societat tecnològica en què vivim i viurem cada dia més. En tot cas, el llibre de text és un recurs i no l'única guia del procés d'aprenentatge, però, com que és un recurs habitual, cal remarcar la importància de l'elecció d'aquest material, que es fa tenint en compte quin és l'eix al voltant del qual es desenvolupen les unitats, com es fa la presentació d'aspectes nous, quin tipus d'activitats proposa, les possibilitats de modificar-ne parcialment la seqüenciació per adaptar-lo al grup d'alumnes i, en general, si el plantejament metodològic s'avé amb el que s'ha acordat per ensenyar la llengua.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

És convenient que la distribució del mobiliari de l'aula permeti l'organització de feines en grups i la realització d'activitats diferents —audicions, debats, etc.—, i que propiciï l'organització de l'espai de manera que es faciliti la comunicació entre els aprenents, la interacció freqüent i organitzada i l'atenció a la diversitat. Cal atendre la diversitat de l'aula amb la negociació permanent del que s'hi fa i s'hi diu.

L'activitat dialògica, la conversa entre els alumnes, i entre els alumnes i els professors, ha d'impregnar totes les activitats d'ensenyament i aprenentatge. Això comporta una manera diferent d'actuar a l'aula i una organització diferent dels alumnes. Cal potenciar espais de comunicació prou diversos per fer-ne possible l'adequació a tots els estils i característiques d'aprenentatge; una escola per a tothom, que afavoreixi que cada alumne arribi a ser cada vegada més autònom en el seu aprenentatge i, alhora, aprengui a treballar cooperativament.

Es tracta d'ensenyar la llengua i la comunicació amb un enfocament comunicatiu, centrat en la construcció social dels significats, la qual cosa vol dir que, per donar sentit a tots els aprenentatges del currículum, cal organitzar el centre educatiu com un espai comunicatiu amb institucions escolars, com la biblioteca o mediateca del centre, a fi que els alumnes hi puguin trobar llibres de consulta i de lectura; la revista i la ràdio escolar i els entorns virtuals, faciliten també l'intercanvi dins l'escola i l'obertura del centre al seu entorn.

Tractament disciplinari

Per aconseguir que els alumnes siguin competents en les dues llengües oficials, es fa necessària una coordinació dels criteris didàctics de les dues matèries basada en la coherència. És a dir, s'ha de tendir a un vertader currículum integrat de llengües, que eviti les repeticions innecessàries de continguts i que, alhora, faci que els alumnes siguin conscients que poden aprofitar el que saben d'una llengua per l'altra. Per tant, s'ha de planificar l'ensenyament de les llengües del currículum de manera coordinada. Convé compartir què s'entén per ensenyar llengua i arribar a acords sobre què cal ensenyar perquè els aprenents siguin capaços d'usar-la per comunicar-se i per aprendre. Així, la capacitat d'usar-la es desenvolupa de manera compartida des de les diferents matèries lingüístiques i es complementa amb els aprenentatges específics de cada una. Els objectius, que són específics de les diferents matèries, han de fer referència al desenvolupament de les competències clau, a la capacitat de saber fer amb la llengua que aprenen: seleccionar, interpretar, relacionar, anticipar, generalitzar, i també exposar, explicar i convèncer o argumentar, entre altres.

Per això, cal coordinar la rellevància i el paper de la llengua oral, de la llengua escrita i de l'enfocament de la reflexió gramatical en el

conjunt d'aprenentatges de cada una de les llengües. I també la seqüenciació de les activitats des de la perspectiva del que aporten a la millora de les habilitats que possibiliten usar la llengua. És necessari, igualment, arribar a acords sobre els criteris d'avaluació, els plantejaments metodològics i l'ús dels recursos i materials didàctics més emprats.

Els aprenents d'una llengua han de desenvolupar progressivament una sèrie d'habilitats lingüístiques per actuar amb eficàcia. I com que una comunicació reeixida implica conèixer el món en què hom viu, s'ha d'incloure també el context sociocultural en què es fan servir les llengües que són objecte d'aprenentatge.

Per als centres educatius de les Illes Balears, la primera referència que cal tenir en compte és la legislació, l'Estatut d'autonomia i la Llei de normalització lingüística, que estableix que l'Administració educativa ha de promoure l'ús de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, com a llengua vehicular de l'ensenyament no universitari. A més, la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, té, juntament amb la castellana, el caràcter d'idioma oficial. El reconeixement d'haver d'aprendre dues llengües, a més, és un privilegi que obre les portes a desenvolupar-se en una societat plural oberta a altres cultures.

Aquesta obertura es reforça, a més, si se'n considera la vinculació a Europa, per mitjà del Marc europeu comú de referència per a les llengües (MECR), elaborat pel Consell d'Europa, que planteja com a fita aprendre una o dues llengües estrangeres en coherència amb el plurilingüisme i la interculturalitat. És evident que així s'afavoreix la participació dels alumnes en la vida escolar, acadèmica, afectiva i relacional, la transferència de coneixements entre llengües, les actituds obertes i de respecte envers la diversitat lingüística pròxima i llunyana, entesa com un dels patrimonis de la humanitat. A més, aquest coneixement de diverses llengües potencia el domini del català i la valoració de la pròpia cultura.

El fet que tant la llengua catalana com la castellana no són en molts de casos ni la primera ni la segona llengua de l'aprenent, obliga a apropar les estratègies d'ensenyament i a compartir el tractament metodològic més adequat, usat en l'ensenyament de llengües segones. En qualsevol cas, la coordinació entre els diferents departaments no té per finalitat que les planificacions coincideixin, sinó que siguin complementàries i coherents.

Avaluació

Pel que fa a l'avaluació, cal abandonar la visió de l'avaluació exclusivament sancionadora dels resultats dels alumnes i passar a concebre-la fonamentalment com a activitat comunicativa que regula (i autoregula) els processos d'aprenentatge i ús de la llengua, a fi de potenciar el desenvolupament de la competència plurilingüe i l'assoliment de l'autonomia de l'aprenentatge. En aquesta visió, l'avaluació forma part indissoluble de l'estructura de les tasques de l'ensenyament i aprenentatge de llengües. Cal preveure els dispositius d'avaluació com a activitat conjunta (interactiva) amb els alumnes, com a reflexió sobre els processos i sobre els resultats de l'aprenentatge lingüístic, i precisar-ne les pautes i els criteris per regular el procés, per valorar els esculls que es presenten i per introduir-hi millores, a més de la necessària valoració del resultat final. L'ús dels diferents tipus d'avaluació (autoavaluació, heteroavaluació, coavaluació, individual, col·lectiva) i instruments (pautes d'avaluació, qüestionaris, dossiers) asseguren l'eficàcia educativa.

Per aconseguir totes les virtualitats d'aquesta avaluació, cal que els alumnes siguin conscients de tot el procés seguit, que siguin capaços d'usar funcionalment la reflexió sobre la llengua, de revisar, de reformular les seves produccions, i d'aprendre a transferir el que han après en altres situacions. Amb aquesta activitat cognitiva i metacognitiva els professors, com a mediadors i assessors, o un grup d'alumnes mitjançant el treball cooperatiu, poden donar a cada alumne el protagonisme i la responsabilitat del seu aprenentatge, ajudar-lo a valorar el treball i a decidir com millorar-lo.

Atès, a més, que l'objectiu de l'ensenyament de la llengua és aconseguir que els alumnes esdevinguin persones plurilingües, cal canviar l'avaluació —que podia tenir sentit en un marc monolingüe; cal partir de la idea que hi ha diferents graus de domini d'una llengua— i que cal tenir altres capacitats, com el canvi de llengües, desconegudes en una persona monolingüe. En aquesta avaluació és molt important que els alumnes siguin conscients de la seva situació plurilingüe i del fet que aquesta pot canviar.

Finalment, tot el procés d'avaluació, i encara més si es pensa en les passes finals del procés de l'ensenyament obligatori i la certificació, és una tasca col·laborativa i una responsabilitat de tot l'equip de professors. La gestió d'aquests procediments, decisions i implementacions, l'ha de valorar conjuntament tot l'equip docent, el qual ha de decidir les mesures que cal organitzar, també en conjunt, per facilitar la millora de l'aprenentatge dels alumnes.

El paper dels docents

És tasca dels professors orientar les activitats d'aula i proposar actuacions d'abast més ampli en una organització flexible i dinàmica. Han de donar a conèixer al grup els objectius i els elements que han de permetre l'avaluació i han d'ajudar els alumnes a autoavaluar-se i a reflexionar sobre el seu aprenentatge. Perquè l'equip sigui possible, els docents han de reflexionar sobre quina importància tenen les tècniques de gestió d'aula i d'ensenyament, sobre la capacitat de proposar activitats no sempre previstes i sobre quin és el rendiment després d'analitzar els resultats dels aprenentatges dels alumnes. Convé reconèixer l'estil d'ensenyament, valorar-ne la capacitat pròpia per dur a terme de manera adequada una avaluació formativa i continuada, i per transmetre informació, actituds positives envers l'aprenentatge, i

valors per a la convivència. Els professors, a més, han de reflexionar sobre com aprofitar millor la capacitat que tenen per transmetre l'admiració per l'estètica dels textos literaris i com la poden usar a l'aula per individualitzar l'ensenyament a fi d'atendre millor la diversitat.

És també funció del docent oferir eines que permetin als alumnes seleccionar i gestionar les fonts d'informació que les tecnologies de la informació i la comunicació posen al seu abast ara i també les que es puguin donar en el futur.

Les programacions didàctiques han de preveure la revisió del procés d'ensenyament-aprenentatge i també de l'avaluació i s'han de redactar d'acord amb les línies pedagògiques que prèviament s'hagin acordat. Així, a fi de garantir la coordinació didàctica i organitzativa, les modificacions que facin els professors i que figurin en la programació d'aula s'han de comunicar al departament per valorar-les i per decidir-ne la incorporació a la programació. S'ha de tenir en compte, en qualsevol cas, que les decisions metodològiques i organitzatives han de ser coherents amb els objectius que es volen assolir.

Participació de les famílies

A més dels alumnes i dels professors, el tercer pilar de l'educació recau en les famílies. Per garantir una evolució positiva del procés educatiu, els pares i els tutors legals han de mantenir contacte amb els professors corresponents, a més de participar i donar suport a l'aprenentatge dels fills o tutelats. Alhora, han de conèixer les decisions relatives a l'avaluació i promoció del curs segons el centre. També és necessària la col·laboració en les mesures de suport o reforç que adoptin els centres per facilitar-ne el progrés educatiu.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Abans d'apuntar la contribució de la matèria llengua catalana i literatura a les competències clau, s'ha de fer una menció a la seva imbricació i a la dificultat que implica la seva categorització. Una competència es relaciona amb l'altra de forma orgànica i moltes vegades resulta difícil decidir on comença una i acaba l'altra.

La competència amb una correlació més directa amb les matèries lingüístiques és, òbviament, la competència en comunicació lingüística, la qual es refereix a l'ús del llenguatge com a instrument de comunicació oral i escrita. En conseqüència, és important que els alumnes treballin, per una banda, la competència oral d'expressió i comprensió d'idees i d'opinions i, per una altra, la competència escrita entesa com a producció.

Així, la competència en comunicació lingüística suposa parlar i escoltar, llegir i escriure, comprendre i opinar. A partir d'aquests sis procediments, els continguts han d'anar dirigits a l'adquisició d'aquelles habilitats que configuren aquesta competència: comprensió de textos orals i escrits i elaboració d'escrits —adequats al context— amb correcció gramatical, ortogràfica i precisió lèxica.

La competència en comunicació lingüística s'estructura en cinc dimensions. La primera, la comprensió oral, està lligada, sobretot, a dos àmbits d'ús de la llengua: el de les relacions interpersonals i el dels mitjans de comunicació. La segona, la comprensió escrita, concentra destreses bàsiques per al tractament i la selecció de la informació, cabdals en la societat del coneixement. La tercera i la quarta, l'expressió oral i l'expressió escrita, demanen l'ús de les habilitats inherents a la producció de discursos orals i escrits diversos, cohesionats, coherents i adequats a les diferents situacions comunicatives. La darrera dimensió, la interacció oral, està lligada al respecte de les normes reguladores dels intercanvis comunicatius.

Aquesta competència, que no és exclusiva de les matèries lingüístiques, s'ha de preveure a totes les matèries. En altres paraules, ensenyar llengua és feina de tots els professors, que han de fer seu el principi d'aconseguir que l'alumne assoleixi el nivell d'expressió i comprensió que és l'objectiu darrer de cada etapa educativa. Perquè aquest objectiu es compleixi és essencial deixar clar que la correcció ortogràfica, per exemple, es pot treballar i avaluar a qualsevol producció escrita.

La competència digital recull el conjunt de coneixements, capacitats, destreses i habilitats, a més de valors i actituds, per a la utilització estratègica de la informació i la comunicació en contextos i amb eines propis de les tecnologies digitals. Esdevenen un nou camp per a la comunicació imprescindible a les societats avançades.

Així, saber llegir i escriure (competència lingüística), no es pot deslligar de saber cercar, seleccionar i interpretar les informacions que arriben per suports digitals. Però també la competència digital suposa la utilització d'aplicacions informàtiques per part dels professors i dels alumnes.

Ben entesa, la competència digital afavoreix la cooperació però també l'autoaprenentatge, motiu central de la competència d'aprendre a aprendre, que s'entén com la consciència de les pròpies capacitats i la gestió d'aquestes per al desenvolupament d'aprenentatges de forma autònoma. Suposa partir dels coneixements previs i, amb la utilització dels recursos i mitjans a l'abast de l'individu, desenvolupar nous aprenentatges i coneixements lingüístics que li permetin donar resposta a les necessitats que se li presentin.

Es pot afirmar que és l'objectiu darrer de totes les competències, ja que es tracta d'aconseguir que l'alumne sigui capaç d'ampliar i aplicar els seus coneixements no tan sols en el món acadèmic, sinó també en la resolució de situacions comunicatives de la vida quotidiana. És, per tant,

un procés de formació contínua que dóna respostes a societats en canvi permanent.

El professor de llengua ha de dissenyar activitats encaminades a aconseguir l'ús adequat i eficaç de les fonts d'informació. S'han d'orientar els alumnes a la recerca selectiva d'informació, tant a partir dels mitjans tradicionals com de les noves tecnologies que ajuden a l'aprenentatge autònom i a l'enfocament reflexiu i estratègic de la llengua. Aquesta reflexió afavoreix l'adquisició d'uns mecanismes que es poden traslladar a l'aprenentatge d'idiomes. És a dir, l'alumne ha d'entendre que els continguts gramaticals de què disposa en llengua catalana o castellana són el punt de partida que li han de permetre ser competent en anglès o alemany, per exemple.

Aprendre llengua contribueix directament al desenvolupament de les competències socials i cíviques, que es poden definir com el conjunt d'habilitats i destreses per a les relacions, la convivència, el respecte i la capacitat d'entendre's a les societats democràtiques, en el sentit que aprendre llengua és aprendre a comunicar-se amb els altres, a negociar, a aproximar-se a altres realitats.

L'aprenentatge de llengües està vinculat, així, amb aquesta competència. L'ús de la llengua i les seves varietats ajuda l'alumne a prendre consciència del seu lloc com a individu integrat dins una societat regida per uns valors ètics i culturals que s'expressen mitjançant la paraula. Si l'expressió és el mitjà que serveix per perpetuar usos discriminatoris i estereotips, aquesta competència estarà plenament adquirida en el moment en què els alumnes reflexionin sobre aquests comportaments amb la finalitat d'eradicar-los. Entendre les dimensions multiculturals de la nostra societat dins un món globalitzat també implica el reconeixement de les pròpies i de l'aportació de la nostra cultura a l'entorn.

També les competències socials i cíviques suposen comprendre els codis de conducta i els usos generalment acceptats a diferents societats i entorns, per exemple al món laboral. En aquest punt, allò social convergeix amb la competència que té a veure amb el sentit d'iniciativa i l'esperit emprenedor, que es pot definir, de forma sintètica, com l'habilitat de transformar les idees en actes i que està relacionada amb qüestions com ara la creativitat, la innovació, l'assumpció de riscos, l'habilitat per planificar i gestionar projectes amb la finalitat d'aconseguir objectius, l'aprofitament de les oportunitats i la conscienciació sobre els valors ètics.

La comunicació eficaç, tant oral com escrita, que s'ha d'afavorir des de les matèries lingüístiques i no lingüístiques, és la base de propostes didàctiques (per exemple, projectes) on els alumnes utilitzen les habilitats lingüístiques adquirides per crear, explicar, convèncer, resoldre entrebancs, analitzar críticament, avaluar i autoavaluar propostes pròpies i alienes, que es poden treballar tant de forma individual com cooperativa. Els alumnes, així, adquireixen les eines que els han de permetre ser agents de canvi en benefici de la societat.

Finalment, la competència que es refereix a la consciència i les expressions culturals ha de permetre que els alumnes apreciïn, comprenguin i valorin de manera crítica les manifestacions culturals i artístiques, a la vegada que s'hi familiaritzen mitjançant el coneixement i el gaudi del patrimoni cultural. Suposa el domini de les destreses necessàries per a l'expressió d'idees, experiències o sentiments de forma creativa.

Amb la lectura de textos i obres completes d'intenció literària es desenvolupa la capacitat d'entendre la producció artística, de saber-la analitzar per extreure'n temes i tòpics de validesa universal i, en darrer terme, de crear-ne de pròpies a partir de les vivències i sentiments dels alumnes. D'altra banda, convé relacionar la literatura amb altres disciplines artístiques i amb el context sociocultural dels textos i dels autors.

En definitiva, la matèria de llengua catalana i literatura contribueix de forma essencial a l'adquisició de pràcticament totes les competències clau. Òbviament, no totes tindran la mateixa presència als estàndards d'aprenentatge, però, fins i tot, una competència com la matemàtica es pot abordar a les classes de llengua. Si bé és cert que aquesta darrera no es tracta de forma explícita a la matèria, sí que té un paper rellevant, per exemple, a l'hora d'ajudar a entendre la complexitat de les combinacions sintàctiques, ja que és necessari un raonament lògic al voltant del qual s'estructuren les matèries científiques.

En les societats modernes, l'aprenentatge de llengües només té sentit si la seva finalitat és fer ciutadans competents lingüísticament que puguin resoldre situacions i problemes de la vida quotidiana. I això no s'aconsegueix amb un enfocament teòric centrat únicament en els continguts. En aquest sentit, les competències clau han de ser el centre de la pràctica docent.

Objectius específics

La matèria de llengua catalana i literatura de l'educació secundària obligatòria té els objectius següents:

1. Valorar la llengua i la comunicació com a mitjà per a la comprensió del món dels altres i d'un mateix, per participar en la societat plural i diversa del segle XXI, per a l'entesa i la mediació entre persones de procedències, llengües i cultures diverses, evitant qualsevol tipus de discriminació i estereotips lingüístics.
2. Aconseguir la competència comunicativa oral i escrita en llengua catalana per comunicar-se amb els altres, per aprendre (en la cerca i l'elaboració d'informació i en la transformació dels coneixements), per expressar les opinions i concepcions personals, apropiant-se i transmetre les riqueses culturals i satisfer les necessitats individuals i socials.
3. Aconseguir la competència en llengua catalana com a vehicle de comunicació parlada o escrita, per a la construcció dels coneixements, per

al desenvolupament personal i l'expressió i per a la seva participació en les creacions culturals. A fi que sigui possible que, al final de l'educació secundària obligatòria, s'utilitzi normalment i correctament la llengua catalana.

4. Emprar amb autonomia i esperit crític els mitjans de comunicació social i les tecnologies de la informació i la comunicació per obtenir, interpretar, elaborar i presentar en diferents formats informacions, opinions i sentiments diversos i per participar en la vida social.

5. Interaccionar, expressar-se i comprendre oralment o per escrit, de manera coherent i adequada als contextos acadèmic, social i cultural, i adoptar una actitud respectuosa i de cooperació.

6. Comprendre discursos orals i escrits en els diversos contextos de l'activitat acadèmica, social i cultural, valorar la lectura com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement d'un mateix i del món, i consolidar hàbits lectors.

7. Comprendre, interpretar i valorar textos orals i escrits de diferents àmbits, tot tenint en compte les finalitats i les situacions en què es produeixen i els elements verbals i no verbals que intervenen en la seva recepció.

8. Comprendre i crear textos literaris utilitzant els coneixements bàsics sobre les convencions dels gèneres, els temes i motius de la tradició literària i els recursos estilístics, i valorar el coneixement del patrimoni literari com una manera de simbolitzar l'experiència individual i col·lectiva.

9. Aplicar de manera reflexiva els coneixements sobre el funcionament de la llengua i les normes d'ús lingüístic per comprendre i produir missatges orals i escrits amb adequació, coherència, cohesió i correcció.

10. Conèixer la realitat plurilingüe de les Illes Balears, d'Espanya i del món actual, i valorar les varietats de la llengua i la diversitat lingüística del món com una riquesa cultural i personal.

11. Manifestar una actitud receptiva, interessada i de confiança en la pròpia capacitat d'aprenentatge i d'ús de les llengües i participar activament en el control i avaluació del propi aprenentatge i el dels altres.

12. Cercar, consultar, citar i aplicar estratègies de lectura comprensiva i crítica de textos, tant de fragments com d'obres completes i d'altres fonts d'informació per adoptar una visió personal i crítica

13. Usar tant les fonts impreses com les digitals per obtenir, seleccionar i transmetre informació i per produir treballs acadèmics amb rigor, claredat i coherència.

14. Reflexionar, reconèixer i analitzar els diferents nivells de la llengua (fonològic, ortogràfic, morfològic, sintàctic, lexicosemàntic i textual) i els elements que hi pertanyen per a la producció, recepció i autocorrecció de textos.

15. Identificar la intenció comunicativa dels missatges orals i escrits, assenyalar els mecanismes de relació i estructura dins el text i entre el text i el seu context a fi de desenvolupar lectures crítiques dels missatges que hi apareixen.

16. Valorar la importància d'emprar el registre lingüístic adequat a cada situació comunicativa.

17. Promoure la capacitat de reflexió sobre la unitat del fet artístic i les relacions que s'estableixen entre la literatura i la resta de disciplines artístiques (cinema, pintura, música...).

18. Comprendre els textos representatius de la literatura en llengua catalana des de l'edat mitjana fins a l'actualitat, reconèixer i valorar la seva intencionalitat, la relació amb el context sociocultural i les convencions dels gèneres com a part del patrimoni comú.

19. Aplicar tècniques i estratègies (resum, esquema, mapa conceptual, esborrany...) per afavorir l'aprenentatge i optimitzar l'estudi.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluables

Primer cicle

BLOC 1. COMUNICACIÓ ORAL: ESCOLTAR I PARLAR

Continguts

Escoltar

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb l'àmbit d'ús: àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb la finalitat que persegueixen: textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Observació, reflexió, comprensió i valoració del sentit global dels debats, col·loquis i converses espontànies, de la intenció comunicativa de cada interlocutor i aplicació de les normes bàsiques que els regulen.

Parlar

Coneixement i ús progressivament autònom de les estratègies necessàries per a la producció i avaluació de textos orals.

Coneixement, ús i aplicació de les estratègies necessàries per parlar en públic: planificació del discurs, pràctiques orals formals i informals i avaluació progressiva

Participació en debats, col·loquis i converses espontànies mitjançant l'observació i el respecte de les normes bàsiques d'interacció, intervenció i cortesia que regulen aquestes pràctiques orals.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Comprendre, interpretar i valorar textos orals propis de l'àmbit personal, acadèmic/escolar i social.

1.1. Comprèn el sentit global de textos orals propis de l'àmbit personal, escolar/acadèmic i social, n'identifica l'estructura, la informació rellevant i la intenció comunicativa del parlant.

1.2. Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text i analitza fonts de procedència no verbal.

1.3. Reté informació rellevant i n'extreu informacions concretes.

1.4. Segueix i interpreta instruccions orals i respecta la jerarquia donada.

1.5. Comprèn el sentit global de textos publicitaris, informatius i d'opinió que procedeixen dels mitjans de comunicació, en distingeix la informació de la persuasió en la publicitat i la informació de l'opinió en notícies, reportatges, etc., i n'identifica les estratègies d'emfatització i d'expansió.

1.6. Resumeix textos, de forma oral, en recull les idees principals i les integra, de forma clara, en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.

2. Comprendre, interpretar i valorar textos orals de diferent tipus.

2.1. Comprèn el sentit global de textos orals d'intenció narrativa, descriptiva, instructiva, expositiva i argumentativa, i n'identifica la informació rellevant, en determina el tema i en reconeix la intenció comunicativa del parlant, així com la seva estructura i les estratègies de cohesió textual oral.

2.2. Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text analitzant fonts de procedència no verbal.

2.3. Reté informació rellevant i n'extreu informacions concretes.

2.4. Interpreta i valora aspectes concrets del contingut i de l'estructura de textos narratius, descriptius, expositius, argumentatius i instructius, i emet judicis raonats i els relaciona amb conceptes personals per justificar un punt de vista particular.

2.5. Usa progressivament els instruments adequats per localitzar el significat de paraules o enunciats desconeguts (demana ajuda, cerca en diccionaris, recorda el context en el qual apareix...).

2.6. Resumeix textos narratius, descriptius, instructius i expositius i argumentatius de forma clara, en recull les idees principals i integra la informació en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.

3. Comprendre el sentit global de textos orals.

3.1. Escolta, observa i explica el sentit global de debats, col·loquis i converses espontànies, identifica la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa i l'actitud de cada participant, així com les diferències formals i de contingut que regulen els intercanvis comunicatius formals i els intercanvis comunicatius espontanis.

3.2. Observa i analitza les intervencions particulars de cada participant en un debat i es té en compte el to emprat, el llenguatge que s'utilitza, el contingut i el grau de respecte cap a les opinions dels altres.

3.3. Reconeix i assumeix les regles d'interacció, intervenció i cortesia que regulen els debats i qualsevol intercanvi comunicatiu oral.

4. Valorar la importància de la conversa en la vida social mitjançant la pràctica d'actes de parla: comptant, descrivint, opinant, dialogant..., en situacions comunicatives pròpies de l'activitat escolar.

4.1. Intervé i valora la seva participació en actes comunicatius orals.

5. Reconèixer, interpretar i avaluar progressivament la claredat expositiva, l'adequació, la coherència i la cohesió del contingut de les produccions orals pròpies i alienes, així com els aspectes prosòdics i els elements no verbals (gestos, moviments, mirada...).

5.1. Coneix el procés de producció de discursos orals i en valora la claredat expositiva, l'adequació, la coherència del discurs, així com la cohesió dels continguts.

5.2. Reconeix la importància dels aspectes prosòdics del llenguatge no verbal i de la gestió de temps i l'ajuda dels suports audiovisuals en qualsevol tipus de discurs.

5.3. Reconeix els errors de la producció oral pròpia i aliena a partir de la pràctica habitual de l'avaluació i autoavaluació, i proposa solucions per millorar-les.

6. Aprendre a parlar en públic, en situacions formals i informals, de forma individual o en grup.

6.1. Fa presentacions orals.

6.2. Organitza el contingut i elabora guions previs a la intervenció oral formal, en selecciona la idea central i el moment en què ha de ser presentada al seu auditori, així com les idees secundàries i exemples que han de donar suport al seu desenvolupament.

6.3. Dur a terme intervencions no planificades, dins l'aula, analitza i compara les similituds i les diferències entre discursos formals i discursos espontanis.

6.4. Incorpora progressivament paraules pròpies del nivell formal de la llengua en les seves pràctiques orals.

6.5. Pronuncia amb correcció i claredat, modula i adapta el seu missatge a la finalitat de la pràctica oral.

6.6. Avalua, per mitjà de guies, les produccions pròpies i alienes, i millora progressivament les pràctiques discursives.

7. Participar i valorar la intervenció en debats, col·loquis i converses espontànies.

7.1. *Participa activament en debats, col·loquis... escolars i respecta les regles d'interacció, intervenció i cortesia que els regulen, manifesta les seves opinions i respecta les opinions dels altres.*

7.2. *Se cenyeix al tema, no divaga i atén les instruccions del moderador en debats i col·loquis.*

7.3. *Avalua les intervencions pròpies i alienes.*

7.4. *Respecta les normes de cortesia que han de regular les converses orals i s'ajusta al torn de paraula, respecta l'espai, gesticula de forma adequada, escolta activament els altres i usa fórmules de salutació i comiat.*

8. Reproduir situacions reals o imaginàries de comunicació potenciant el desenvolupament progressiu de les habilitats socials, l'expressió verbal i no verbal i la representació de realitats, sentiments i emocions.

8.1. *Dramatitza i improvisa situacions reals o imaginàries de comunicació.*

BLOC 2. COMUNICACIÓ ESCRITA: LLEGIR I ESCRIURE

Continguts

Llegir

Coneixement i ús de les tècniques i les estratègies necessàries per a la comprensió de textos escrits.

Lectura, comprensió, interpretació i valoració de textos escrits d'àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

Lectura, comprensió i interpretació de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Actitud progressivament crítica i reflexiva davant de la lectura, organitza raonadament les idees i les exposa i respecta les dels altres.

Ús progressivament autònom dels diccionaris, de les biblioteques i de les tecnologies de la informació i la comunicació com a font d'obtenció d'informació.

Escriure

Coneixement i ús de les tècniques i les estratègies per a la producció de textos escrits: planificació, obtenció de dades, organització de la informació, redacció i revisió del text. L'escriptura com a procés.

Escriptura de textos relacionats amb l'àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

Escriptura de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Interès creixent per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge i com a forma de comunicar sentiments, experiències, coneixements i emocions.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Aplicar estratègies de lectura comprensiva i crítica de textos.

1.1. *Posa en pràctica diferents estratègies de lectura en funció de l'objectiu i el tipus de text.*

1.2. *Comprèn el significat de les paraules pròpies de nivell formal de la llengua i les incorpora al seu repertori lèxic.*

1.3. *Relaciona la informació explícita i implícita d'un text i la posa en relació amb el context.*

1.4. *Dedueix la idea principal d'un text, reconeix les idees secundàries i comprèn les relacions que s'hi estableixen.*

1.5. *Fa inferències i hipòtesis sobre el sentit d'una frase o d'un text que contengui diferents matisos semàntics i que afavoreixin la construcció del significat global i l'avaluació crítica.*

1.6. *Avalua el seu procés de comprensió lectora usant fitxes senzilles d'autoavaluació.*

2. Llegir, comprendre, interpretar i valorar textos.

2.1. *Reconeix i expressa el tema i la intenció comunicativa de textos escrits propis de l'àmbit personal i familiar, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social (mitjans de comunicació), identifica la tipologia textual seleccionada, l'organització del contingut, les marques lingüístiques i el format utilitzat.*

2.2. *Reconeix i expressa el tema i la intenció comunicativa de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats, i identifica la tipologia textual seleccionada, les marques lingüístiques i l'organització del contingut.*

2.3. *Localitza informacions explícites i implícites en un text, les relaciona entre si, les seqüència i dedueix informacions o valoracions implícites.*

2.4. *Reté informació, reconeix la idea principal i les idees secundàries i comprèn les relacions entre aquestes.*

2.5. *Entén instruccions escrites de certa complexitat que li permeten desenvolupar-se en situacions de la vida quotidiana i en els processos d'aprenentatge.*

2.6. *Interpreta, explica i dedueix la informació donada en diagrames, gràfics, fotografies, mapes conceptuals, esquemes...*

3. Manifestar una actitud crítica davant la lectura de qualsevol tipus de textos o obres literàries a través d'una lectura reflexiva, que permeti identificar actituds d'acord o desacord respectant a tota hora les opinions dels altres.

3.1 *Identifica i expressa les actituds d'acord i desacord sobre aspectes parcials, o globals, d'un text.*

3.2 *Elabora la seva pròpia interpretació sobre el significat d'un text.*

3.3. *Respecta les opinions dels altres.*

4. Seleccionar els coneixements que s'obtinguin de les biblioteques o de qualsevol altra font d'informació impresa en paper o digital i els integra en un procés d'aprenentatge continu.

4.1. *Empra, de forma autònoma, diverses fonts d'informació i integra els coneixements adquirits als seus discursos orals o escrits.*

4.2. *Reconeix i empra habitualment diccionaris impresos o en versió digital.*

4.3. *Coneix el funcionament de biblioteques (escolars, locals...), així com de biblioteques digitals i és capaç de sol·licitar llibres, vídeos... autònomament.*

5. Aplicar progressivament les estratègies necessàries per produir textos adequats, coherents i cohesionats.

- 5.1. *Aplica tècniques diverses per planificar els escrits: esquemes, arbres, mapes conceptuals, etc., i redacta esborranys d'escriptura.*
- 5.2. *Escriu textos usant el registre adequat, n'organitza les idees amb claredat, enllaça enunciats en seqüències lineals cohesionades i respecta les normes ortogràfiques i gramaticals.*
- 5.3. *Revisa el text en diverses fases per aclarir problemes amb el contingut (idees i estructura) o la forma (puntuació, ortografia, gramàtica i presentació) i avalua la seva pròpia producció escrita o la dels companys.*
- 5.4. *Reescriu textos propis i aliens, aplica les propostes de millora que es dedueixen de l'avaluació de la producció escrita i s'ajusta a les normes ortogràfiques i gramaticals que permeten una comunicació fluida.*
6. *Escriure textos en relació amb l'àmbit d'ús.*
- 6.1. *Escriu textos propis de l'àmbit personal i familiar, àmbit escolar/acadèmic i àmbit social i imita textos model.*
- 6.2. *Escriu textos narratius, descriptius i instructius, expositius, argumentatius i dialogats i imita textos model.*
- 6.3. *Escriu textos argumentatius amb diferent organització seqüencial, incorpora diferents tipus d'argument i imita textos model.*
- 6.4. *Usa diferents i variats organitzadors textuais en les exposicions i les argumentacions.*
- 6.5. *Resumeix textos i generalitza termes que tenen trets en comú, globalitza la informació i la integra a oracions que es relacionin lògicament i semànticament, i evita parafrasejar el text resumit.*
- 6.6. *Fa esquemes i mapes i explica per escrit el significat dels elements visuals que poden aparèixer en els textos.*
7. *Valorar la importància de l'escriptura com a eina d'adquisició dels aprenentatges i com a estímul del desenvolupament personal.*
- 7.1. *Produeix textos diversos i reconeix en l'escriptura l'instrument que és capaç d'organitzar el seu pensament.*
- 7.2. *Emptra en els seus escrits paraules pròpies del nivell formal de la llengua, les incorpora al seu repertori lèxic i reconeix la importància d'enriquir el seu vocabulari per expressar-se oralment i per escrit amb exactitud i precisió.*
- 7.3. *Valora i incorpora progressivament una actitud creativa davant l'escriptura.*
- 7.4. *Coneix i utilitza eines de les tecnologies de la informació i la comunicació, participa, intercanvia opinions, comenta i valora escrits aliens o escriu i dona a conèixer els seus propis.*

BLOC 3. CONEIXEMENT DE LA LLENGUA

Continguts

La paraula

Reconeixement, ús i explicació de les categories gramaticals: substantiu, adjectiu, determinant, pronom, verb, adverbi, preposició, conjunció i interjecció.

Reconeixement, ús i explicació dels elements constitutius de la paraula. Procediments per formar paraules.

Comprensió i interpretació dels components del significat de les paraules: denotació i connotació.

Coneixement reflexiu de les relacions semàntiques que s'estableixen entre les paraules.

Observació, reflexió i explicació dels canvis que afecten el significat de les paraules: causes i mecanismes. Metàfora, metonímia, paraules tabú i eufemismes.

Coneixement, ús i valoració de les normes ortogràfiques i gramaticals reconeixent el seu valor social i la necessitat de cenyir-s'hi per aconseguir una comunicació eficaç.

Utilització de diccionaris i altres fonts de consulta en paper i format digital sobre l'ús de la llengua.

Les relacions gramaticals

Reconeixement, identificació i explicació de l'ús dels diferents grups de paraules: grup nominal, adjectival, preposicional, verbal i adverbial i de les relacions que s'estableixen entre els elements que els conformen en el marc de l'oració simple.

Reconeixement, ús i explicació dels elements constitutius de l'oració simple: subjecte i predicat. Oracions impersonals, actives i oracions passives.

El discurs

Reconeixement, ús i explicació dels connectors textuais i dels principals mecanismes de referència interna, tant gramaticals com lèxics.

Reconeixement, ús i explicació dels diferents recursos de modalització en funció de la persona que parla o escriu.

L'expressió de l'objectivitat i la subjectivitat a través de les modalitats oracionals i les referències internes a l'emissor i al receptor en els textos.

Explicació progressiva de la coherència del discurs tenint en compte les relacions gramaticals i lèxiques que s'estableixen en l'interior del text i la seva relació amb el context.

Les varietats de la llengua

Coneixement dels orígens històrics de la realitat plurilingüe d'Espanya i valoració com a font d'enriquiment personal i com a mostra de la riquesa del nostre patrimoni històric i cultural.

Llengua i societat

Les llengües com a elements configuradors de la identitat personal i col·lectiva. Actituds i prejudicis.

Coneixement i reflexió de la diversitat lingüística en el món actual. Principals famílies lingüístiques.

Coneixement de les llengües romàniques.

Coneixement de les llengües de l'Estat espanyol i de com estan distribuïdes geogràficament.

Coneixement del domini lingüístic. El nom de la llengua. La unitat de la llengua catalana i la variació geogràfica del català.

Comprensió i anàlisi de l'origen i l'evolució de la llengua catalana.

Reflexió sobre la relació de la llengua catalana amb altres llengües i identificació dels fenòmens de contacte. Comprensió i reconeixement del

conflicte lingüístic.

Coneixement de l'estatut jurídic de les llengües de les Illes Balears.

Observació i coneixement de la variació social del català.

Coneixement de l'Institut d'Estudis Catalans.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Aplicar els coneixements sobre la llengua i les seves normes d'ús per resoldre problemes de comprensió de textos orals i escrits i per compondre i revisar progressivament autònoma els textos propis i aliens, a més d'utilitzar la terminologia gramatical necessària per explicar els diversos usos de la llengua.

1.1. Reconeix i explica l'ús de les categories gramaticals en els textos i utilitza aquest coneixement per corregir errors de concordança en textos propis i aliens.

1.2. Reconeix i corregeix errors ortogràfics i gramaticals en textos propis i aliens, aplica els coneixements adquirits per millorar la producció de textos verbals a les seves produccions orals i escrites.

1.3. Coneix i usa adequadament les formes verbals en les seves produccions orals i escrites.

2. Reconèixer i analitzar l'estructura de les paraules pertanyents a les diferents categories gramaticals i distingir les flexives de les no flexives.

2.1. Reconeix i explica els elements constitutius de la paraula: arrel i afixos, aplica aquest coneixement a la millora de la comprensió de textos escrits i a l'enriquiment del seu vocabulari actiu.

2.2. Explica els diferents procediments de formació de paraules i distingeix les compostes, les derivades, les sigles i els acrònims.

3. Comprendre el significat de les paraules en tota la seva extensió per reconèixer i diferenciar els usos objectius dels usos subjectius.

3.1. Diferencia els components denotatius i connotatius en el significat de les paraules dins una frase o un text oral o escrit.

4. Comprendre i valorar les relacions d'igualtat i de contrarietat que s'estableixen entre les paraules i el seu ús en el discurs oral i escrit.

4.1. Reconeix i usa sinònims i antònims d'una paraula i explica el seu ús concret en una frase o en un text oral o escrit.

5. Reconèixer els diferents canvis de significat que afecten la paraula en el text: metàfora, metonímia, paraules tabú i eufemismes.

5.1. Reconeix i explica l'ús metafòric i metonímic de les paraules en una frase o en un text oral o escrit.

5.2. Identifica i explica els fenòmens contextuals que afecten el significat global de les paraules: tabú i eufemisme.

6. Emprar de forma efectiva els diccionaris i altres fonts de consulta, tant en paper com en format digital, per resoldre dubtes en relació amb l'ús de la llengua i per enriquir el propi vocabulari.

6.1. Utilitza fonts variades de consulta en formats diversos per resoldre els dubtes sobre l'ús de la llengua i per ampliar el vocabulari.

7. Observar, reconèixer i explicar els usos dels grups nominals, adjectivals, verbals, preposicionals i adverbials dins el marc de l'oració simple.

7.1. Identifica els diferents grups de paraules en frases i textos, diferencia la paraula nuclear de la resta de paraules que el formen i explica el seu funcionament en el marc de l'oració simple.

7.2. Reconeix i explica en els textos el funcionament sintàctic del verb a partir del seu significat i distingeix els grups de paraules que poden funcionar com a complements verbals argumentals i adjunts.

8. Reconèixer, usar i explicar els elements constitutius de l'oració simple.

8.1. Reconeix i explica en els textos els elements constitutius de l'oració simple, diferencia subjecte i predicat i interpreta la presència o absència del subjecte com una marca de l'actitud, objectiva o subjectiva, de l'emissor.

8.2. Transforma oracions actives en passives i a l'inrevés i explica els diferents papers semàntics del subjecte: agent, pacient, causa.

8.3. Amplia oracions en un text, usa diferents grups de paraules, utilitza els nexes adequats i crea oracions noves amb sentit complet.

9. Identificar els connectors textuais presents en els textos i reconèixer la funció que fan en l'organització del contingut del discurs.

9.1. Reconeix, usa i explica els connectors textuais (d'addició, contrast i explicació) i els principals mecanismes de referència interna, gramaticals (substitucions pronominals) i lèxics (el·lipsi i substitucions mitjançant sinònims i hiperònims), i valora la seva funció en l'organització del contingut del text.

10. Identificar la intenció comunicativa de la persona que parla o escriu.

10.1. Reconeix l'expressió de l'objectivitat o subjectivitat i identifica les modalitats assertives, interrogatives, exclamatives, desideratives, dubitatives i imperatives en relació amb la intenció comunicativa de l'emissor.

10.2. Identifica i empra en textos orals o escrits les formes lingüístiques que fan referència a l'emissor i al receptor, o audiència: la persona gramatical, l'ús de pronoms, el subjecte agent o pacient, les oracions impersonals, etc.

10.3. Explica la diferència significativa que implica l'ús dels temps i maneres verbals.

11. Interpretar de forma adequada els discursos orals i escrits tenint en compte els elements lingüístics, les relacions gramaticals i lèxiques, l'estructura i la disposició dels continguts en funció de la intenció comunicativa.

11.1. Reconeix la coherència d'un discurs, atén la intenció comunicativa de l'emissor i identifica l'estructura i la disposició de continguts.

11.2. Identifica diferents estructures textuais: narració, descripció, explicació i diàleg, explica els mecanismes lingüístics que les diferencien i aplica els coneixements adquirits a la producció i millora de textos propis i aliens.

12. Conèixer la realitat plurilingüe d'Espanya, la distribució geogràfica de les seves diferents llengües i dialectes, els seus orígens històrics i alguns dels seus trets diferencials.

12.1. Localitza en un mapa les diferents llengües d'Espanya, n'explica alguna característica diferencial i compara diversos textos, en reconeix els orígens històrics i en descriu alguns dels trets diferencials.

- 12.2. *Reconeix les varietats geogràfiques del català dins i fora de l'Estat espanyol.*
13. Reconèixer les semblances que hi ha entre les diferents llengües romàniques.
- 13.1. *Reconeix les semblances que hi ha entre les diferents llengües romàniques.*
- 13.2. *Distingeix tant les diferències com les coincidències amb el castellà per evitar errors (gramaticals, lèxics, fonètics o sintàctics).*
14. Identificar els fenòmens de contacte.
- 14.1. *Identifica els fenòmens de contacte de llengües.*
15. Reconèixer els principals conceptes sociolingüístics.
- 15.1. *Reconeix els principals conceptes sociolingüístics.*
16. Reconèixer la tasca normativitzadora de l'Institut d'Estudis Catalans.
- 16.1. *Reconeix la tasca normativitzadora de l'Institut d'Estudis Catalans.*

BLOC 4. EDUCACIÓ LITERÀRIA**Continguts***Pla lector*

Lectura lliure d'obres de la literatura catalana i universal i de la literatura juvenil com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement del món per aconseguir el desenvolupament dels seus propis gustos i interessos literaris i la seva autonomia lectora.

Introducció a la literatura a través dels textos.

Aproximació als gèneres literaris i a les obres més representatives de la literatura catalana des de l'edat mitjana fins al segle XVIII a través de la lectura i l'explicació de fragments significatius i, si és el cas, textos complets.

Creació

Redacció de textos d'intenció literària a partir de la lectura de textos i l'ús de les convencions formals del gènere i amb intenció lúdica i creativa.

Consulta i ús de fonts i recursos variats d'informació per dur a terme treballs.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

- Llegir obres de la literatura catalana i universal i de la literatura juvenil, properes als gustos i aficions dels alumnes, i mostrar interès per la lectura.
 - Llegeix i comprèn amb un grau creixent d'interès i autonomia obres literàries properes als seus gustos, aficions i interessos.*
 - Valora alguna de les obres de lectura lliure, resumeix el contingut, explica els aspectes que més li criden l'atenció i el que la lectura li aporta com a experiència personal.*
 - Desenvolupa progressivament el seu propi criteri estètic i persegueix com a única finalitat el plaer per la lectura.*
- Afavorir la lectura i la comprensió d'obres literàries de la literatura catalana i universal i de la literatura juvenil, properes als propis gustos i aficions dels alumnes, contribuint a la formació de la personalitat literària.
 - Desenvolupa progressivament la capacitat de reflexió a través de l'observació, anàlisi i explicació de la relació existent entre diverses manifestacions artístiques de totes les èpoques (música, pintura, cinema...).*
 - Reconeix i comenta la pervivència o l'evolució de personatges tipus, temes i formes al llarg de diversos períodes historioliteraris fins a l'actualitat.*
 - Compara textos literaris i peces dels mitjans de comunicació que responguin a un mateix tòpic, a través de l'observació, anàlisi i explicació dels diferents punts de vista segons el mitjà, l'època o la cultura i valora i critica el que llegeix o veu.*
- Promoure la reflexió sobre la connexió entre la literatura i la resta de les arts: música, pintura, cinema, etc., com a expressió del sentiment humà, a més d'analitzar i d'interrelacionar obres (literàries, musicals, arquitectòniques...), personatges, temes, etc., de totes les èpoques.
 - Parla en classe dels llibres i comparteix les seves impressions amb els companys.*
 - Treballa en equip determinats aspectes de les lectures proposades, o seleccionades pels alumnes, investiga i experimenta de forma progressivament autònoma.*
 - Llegeix en veu alta, modula, adequa la veu, s'ajuda d'elements de la comunicació no verbal i potencia l'expressivitat verbal.*
 - Dramatitza fragments literaris breus, desenvolupa progressivament l'expressió corporal com a manifestació de sentiments i emocions, i respecta les produccions dels altres.*
- Fomentar el gust i l'hàbit per la lectura en tots els vessants: com a font d'accés al coneixement i com a instrument de lleure i diversió que permet explorar mons diferents dels nostres, reals o imaginaris.
 - Llegeix i comprèn una selecció de textos literaris, en versió original o adaptats, i representatius de la literatura de l'edat mitjana al segle XVIII, n'identifica el tema, en resumeix el contingut i n'interpreta el llenguatge literari.*
- Comprendre textos literaris representatius de la literatura de l'edat mitjana al segle XVIII, reconèixer la intenció de l'autor, relacionar el seu contingut i la seva forma amb els contextos socioculturals i literaris de l'època, identificar el tema, reconèixer l'evolució d'alguns tòpics i formes literàries i expressar aquesta relació amb judicis personals raonats.
 - Expressa la relació que existeix entre el contingut de l'obra, la intenció de l'autor i el context i la pervivència de temes i formes, i emet judicis personals raonats.*
- Redactar textos personals d'intenció literària segons les convencions del gènere, amb intenció lúdica i creativa.
 - Redacta textos personals d'intenció literària a partir de models donats seguint les convencions del gènere amb intenció lúdica i creativa.*
 - Desenvolupa el gust per l'escriptura com a instrument de comunicació capaç d'analitzar i regular els seus propis sentiments.*
- Consultar i citar adequadament fonts d'informació variades, per fer un treball acadèmic en suport paper o digital sobre un tema del

currículum de literatura, adoptar un punt de vista crític i personal i utilitzar les tecnologies de la informació.

7.1. *Aporta en els treballs escrits o orals conclusions i punts de vista personals i crítics sobre les obres literàries estudiades, i s'expressa amb rigor, claredat i coherència.*

7.2. *Utilitza recursos variats de les tecnologies de la informació i la comunicació per fer treballs acadèmics.*

Quart curs

BLOC 1. COMUNICACIÓ ORAL: ESCOLTAR I PARLAR

Continguts

Escoltar

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb l'àmbit d'ús: àmbit personal, acadèmic, social i àmbit laboral.

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb la finalitat que persegueixen: textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Observació i comprensió del sentit global de debats, col·loquis, entrevistes i converses espontànies de la intenció comunicativa de cada interlocutor i aplicació de les normes bàsiques que regulen la comunicació.

Parlar

Coneixement i ús progressivament autònom de les estratègies necessàries per a la producció de textos orals.

Coneixement, ús i aplicació de les estratègies necessàries per parlar en públic i dels instruments d'autoavaluació en pràctiques orals formals o informals.

Coneixement, comparació, ús i valoració de les normes de cortesia de la comunicació oral que regulen les converses espontànies i altres pràctiques discursives orals pròpies dels mitjans de comunicació. El debat.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Comprendre, interpretar i valorar textos orals propis de l'àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

1.1. *Comprèn el sentit global de textos orals propis de l'àmbit personal, acadèmic i laboral, identifica la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa del parlant.*

1.2. *Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text analitzant fonts de procedència no verbal.*

1.3. *Reté informació rellevant i extreu informacions concretes.*

1.4. *Distingeix les parts en les quals s'estructuren els missatges orals i la interrelació entre discurs i context.*

1.5. *Distingeix entre informació i opinió en missatges procedents dels mitjans de comunicació i entre informació i persuasió en missatges publicitaris orals, i identifica les estratègies d'emfatització i expansió.*

1.6. *Segueix i interpreta instruccions orals.*

2. Comprendre, interpretar i valorar textos orals de diferent tipus.

2.1. *Comprèn el sentit global de textos orals d'intenció narrativa, descriptiva, instructiva, expositiva i argumentativa, identifica l'estructura, la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa del parlant.*

2.2. *Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text analitzant fonts de procedència no verbal.*

2.3. *Reté informació rellevant i extreu informacions concretes.*

2.4. *Interpreta i valora aspectes concrets del contingut de textos narratius, descriptius, instructius, expositius i argumentatius, i emet opinions raonades i les relaciona amb conceptes personals per justificar un punt de vista particular.*

2.5. *Empra progressivament els instruments adequats per localitzar el significat de paraules o enunciats desconeguts (demana ajuda, cerca en diccionaris, recorda el context en el qual apareix...).*

2.6. *Resumeix textos narratius, descriptius, expositius i argumentatius de forma clara, en recull les idees principals i integra la informació en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.*

3. Comprendre el sentit global i la intenció de textos orals.

3.1. *Escolta, observa i interpreta el sentit global de debats, col·loquis i converses espontànies, i identifica la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa i l'actitud de cada participant, així com les diferències formals i de contingut que regulen els intercanvis comunicatius formals i els intercanvis comunicatius espontanis.*

3.2. *Reconeix i explica les característiques del llenguatge conversacional (cooperació, espontaneïtat, economia i subjectivitat) en les converses espontànies.*

3.3. *Observa i analitza les intervencions particulars de cada participant en un debat, col·loqui o conversa espontània tenint en compte el to emprat, el llenguatge que utilitza, el contingut i el grau de respecte cap a les opinions dels altres.*

3.4. *Identifica el propòsit, la tesi i els arguments dels participants, en debats, tertúlies i entrevistes procedents dels mitjans de comunicació audiovisual, i en valora de forma crítica aspectes concrets de la forma i el contingut.*

3.5. *Reconeix i assumeix les regles d'interacció, intervenció i cortesia que regulen els debats i qualsevol intercanvi comunicatiu oral.*

4. Reconèixer, interpretar i avaluar progressivament les produccions orals pròpies i alienes, així com els aspectes prosòdics i els elements no verbals (gestos, moviments, mirada...)

4.1. *Coneix el procés de producció de discursos orals i valora la claredat expositiva, l'adequació, la coherència del discurs, així com la cohesió dels continguts.*

4.2. *Reconeix la importància dels aspectes prosòdics (entonació, pauses, to, timbre, volum...) mirada, posicionament, llenguatge del cos, etc.,*

gestió de temps i ajuda dels mitjans audiovisuals en qualsevol tipus de discurs.

4.3. Reconeix els errors de la producció oral pròpia i aliena a partir de la pràctica habitual de l'avaluació i autoavaluació, a més de proposar solucions per millorar-les.

5. Valorar la llengua oral com a instrument d'aprenentatge, com a mitjà per transmetre coneixements, idees i sentiments i com a eina per regular la conducta.

5.1. Usa i valora la llengua com un mitjà per adquirir, processar i transmetre nous coneixements; per expressar idees i sentiments i per regular la conducta.

6. Aprendre a parlar en públic, en situacions formals o informals, de forma individual o en grup.

6.1. Fa presentacions orals de forma individual o en grup, planifica el procés d'oralitat, organitza el contingut, consulta fonts d'informació diverses, gestiona el temps, transmet la informació de forma coherent i aprofita vídeos, enregistraments o altres suports digitals.

6.2. Fa intervencions no planificades, dins l'aula, analitza i compara les similituds i les diferències entre discursos formals i discursos espontanis.

6.3. Incorpora progressivament paraules pròpies del nivell formal de la llengua en les seves pràctiques orals.

6.4. Pronuncia amb correcció i claredat, modula i adapta el seu missatge a la finalitat de la pràctica oral.

6.5. Resumeix oralment exposicions, argumentacions, intervencions públiques..., en recull les idees principals i integra la informació en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.

6.6. Aplica els coneixements gramaticals a l'avaluació i la millora de l'expressió oral, reconeix en exposicions orals pròpies o alienes les dificultats expressives: incoherències, repeticions, ambigüitats, impropietats lèxiques, pobresa i repetició de connectors, etc.

7. Conèixer, comparar, usar i valorar les normes de cortesia en les intervencions orals pròpies de l'activitat acadèmica, tant espontànies com planificades i en les pràctiques discursives orals pròpies dels mitjans de comunicació.

7.1. Coneix, valora i aplica les normes que regeixen la cortesia en la comunicació oral.

7.2. Analitza críticament debats i tertúlies procedents dels mitjans de comunicació i hi reconeix la validesa dels arguments i en valora críticament la forma i el contingut.

7.3. Participa activament en els debats escolars, i respecta les regles d'intervenció, interacció i cortesia que els regulen, i utilitza un llenguatge no discriminatori.

8. Reproduir situacions reals o imaginàries de comunicació i potenciar el desenvolupament progressiu de les habilitats socials, l'expressió verbal i no verbal i la representació de realitats, sentiments i emocions.

8.1. Dramatitza i improvisa situacions reals o imaginàries de comunicació.

BLOC 2. COMUNICACIÓ ESCRITA: LLEGIR I ESCRIURE

Continguts

Llegir

Coneixement i ús progressiu de tècniques i estratègies de comprensió escrita.

Lectura, comprensió, interpretació i valoració de textos escrits en relació amb l'àmbit personal, acadèmic, social i laboral.

Lectura, comprensió, interpretació i valoració de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Actitud progressivament crítica i reflexiva davant de la lectura.

Ús progressivament autònom dels diccionaris, de les biblioteques i de les tecnologies de la informació i la comunicació com a font d'obtenció d'informació.

Escriure

Coneixement i ús de les tècniques i estratègies per a la producció de textos escrits: planificació, obtenció de dades, organització de la informació, redacció i revisió.

Esriptura de textos propis de l'àmbit personal, acadèmic, social i laboral.

Esriptura de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Interès per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge, com a forma de comunicar les experiències i els coneixements propis, i com a instrument d'enriquiment personal i professional.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Aplicar diferents estratègies de lectura comprensiva i crítica de textos.

1.1. Comprèn textos de diversa índole i posa en pràctica diferents estratègies de lectura i autoavaluació de la seva pròpia comprensió en funció de l'objectiu i el tipus de text, a més d'actualitzar coneixements previs, treballar els errors de comprensió i construir el significat global del text.

1.2. Localitza, relaciona i seqüencia les informacions explícites dels textos.

1.3. Infereix la informació rellevant dels textos, n'identifica la idea principal i les idees secundàries i s'hi estableixen relacions.

1.4. Construeix el significat global d'un text o de frases del text i en demostra una comprensió plena i detallada.

1.5. Fa connexions entre un text i el seu context, l'integra i l'avalua críticament i fa hipòtesis sobre aquest.

1.6. Comprèn el significat de paraules pròpies del nivell culte de la llengua, les incorpora al seu repertori lèxic i reconeix la importància d'enriquir el seu vocabulari per expressar-se amb exactitud i precisió.

2. Llegir, comprendre, interpretar i valorar textos orals.

2.1. Reconeix i expressa el tema, les idees principals, l'estructura i la intenció comunicativa de textos escrits propis de l'àmbit personal, acadèmic, social, laboral i de relacions amb organitzacions, i també identifica la tipologia textual (narració, exposició...) seleccionada.

l'organització del contingut i el format emprat.

2.2. Identifica els trets diferencials dels diferents gèneres periodístics informatius i d'opinió: notícies, reportatges, editorials, articles i columnes, cartes al director, comentaris i crítica.

2.3. Comprèn i explica els elements verbals i els elements no verbals i la intenció comunicativa d'un text publicitari que prové dels mitjans de comunicació.

2.4. Localitza informacions explícites en un text i les relaciona entre si i amb el context, les seqüència i dedueix informacions o valoracions implícites.

2.5. Interpreta el sentit de paraules, expressions, frases o petits fragments extrets d'un text en funció del seu sentit global.

2.6. Interpreta, explica i dedueix la informació donada en esquemes, mapes conceptuals, diagrames, gràfics, fotografies...

3. Manifestar una actitud crítica davant la lectura de qualsevol tipus de textos o obres literàries a través d'una lectura reflexiva que permeti identificar valoracions d'acord o desacord respectant a tota hora les opinions dels altres.

3.1 Identifica i expressa les opinions d'acord i desacord sobre aspectes parcials o globals d'un text.

3.2 Elabora la seva pròpia interpretació sobre el significat d'un text.

3.3 Respecta les opinions dels altres.

4. Seleccionar els coneixements que s'obtinguin de les biblioteques o de qualsevol altra font d'informació impresa en paper o digital i integrar-los en un procés d'aprenentatge continu.

4.1. Empra, de forma autònoma, diverses fonts d'informació i integra els coneixements adquirits als seus discursos orals o escrits.

4.2. Coneix i empra habitualment diccionaris impresos o en versió digital, diccionaris de dubtes i irregularitats de la llengua, etc.

4.3. Coneix el funcionament de biblioteques (escolars, locals...), així com de biblioteques digitals i és capaç de sol·licitar llibres, vídeos... autònomament.

5. Aplicar progressivament les estratègies necessàries per produir textos adequats, coherents i cohesionats.

5.1. Aplica tècniques diverses per planificar els escrits: esquemes, arbres, mapes conceptuals, etc.

5.2. Redacta esborranys de textos.

5.3. Escriu textos en diferents suports amb el registre adequat, organitza les idees amb claredat, enllaça enunciats en seqüències lineals cohesionades i respecta les normes ortogràfiques i gramaticals.

5.4. Revisa el text en diverses fases per aclarir problemes amb el contingut (idees, estructura...) o la forma (puntuació, ortografia, gramàtica i presentació)

5.5. Avalua, amb l'ús de guies, la seva pròpia producció escrita, així com la producció escrita dels companys.

5.6. Reescriu textos propis i aliens i aplica les propostes de millora que es dedueixen de l'avaluació de la producció escrita.

6. Escriure textos en relació amb l'àmbit d'ús.

6.1. Redacta amb claredat i correcció textos propis de l'àmbit personal, acadèmic, social i laboral.

6.2. Redacta amb claredat i correcció textos narratius, descriptius, instructius, expositius i argumentatius i s'adequa als trets propis de la tipologia seleccionada.

6.3. Utilitza diferents i variats organitzadors textuals en els escrits.

6.4. Resumeix el contingut de tot tipus de textos, recull les idees principals amb coherència i cohesió i les expressa amb un estil propi, i evita reproduir literalment les paraules del text.

6.5. Fa esquemes i mapes conceptuals que estructurin el contingut dels textos treballats.

6.6. Explica per escrit el significat dels elements visuals que puguin aparèixer en els textos: gràfics, imatges, etc.

7. Valorar la importància de la lectura i l'escriptura com a eines d'adquisició dels aprenentatges i com a estímul del desenvolupament personal.

7.1. Produeix textos diversos i reconeix en l'escriptura l'instrument que és capaç d'organitzar el pensament.

7.2. Empra en els escrits paraules pròpies del nivell formal de la llengua, les incorpora al seu repertori lèxic i reconeix la importància d'enriquir el seu vocabulari per expressar-se oralment i per escrit amb exactitud i precisió.

7.3. Valora i incorpora progressivament una actitud creativa davant la lectura i l'escriptura.

7.4. Coneix i utilitza eines de les tecnologies de la informació i la comunicació, participa, intercanvia opinions, comenta i valora escrits aliens o escriu i dona a conèixer els seus propis.

BLOC 3. CONEIXEMENT DE LA LLENGUA

Continguts

La paraula

Observació, reflexió i explicació dels valors expressius i de l'ús de les diferents categories gramaticals, amb especial atenció a l'adjectiu, als diferents tipus de determinants i als pronoms.

Observació, reflexió i explicació dels valors expressius i de l'ús de les formes verbals en textos amb diferent intenció comunicativa.

Observació, reflexió i explicació de l'ús expressiu dels prefixos i sufixos, reconeix aquells que tenen origen grec i llatí, i explica el significat que aporten a l'arrel lèxica i la seva capacitat per a la formació i creació de noves paraules.

Observació, reflexió i explicació dels diferents nivells de significat de paraules i expressions en el discurs oral o escrit.

Utilització de diccionaris i altres fonts de consulta en paper i format digital sobre la normativa i l'ús no normatiu de les paraules i interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris de la llengua: gramaticals, semàntiques, registre i ús.

Les relacions gramaticals

Observació, reflexió i explicació dels límits sintàctics i semàntics de l'oració simple i la composta, de les paraules que relacionen els diferents grups que en formen part i dels seus elements constitutius.

Coneixement, ús i valoració de les normes ortogràfiques i gramaticals, reconeixement del seu valor social i la necessitat de cenyir-s'hi en l'escriptura per obtenir una comunicació eficient.

El discurs

Observació, reflexió i explicació i ús dels trets característics que permeten diferenciar i classificar els diferents gèneres textuais, amb especial atenció als discursos expositius i argumentatius.

Observació, reflexió i explicació de l'ús de connectors textuais i dels principals mecanismes de referència interna, tant gramaticals (substitucions pronominals) com lèxics (el·lipsi i substitucions mitjançant sinònims i hiperònims).

Les varietats de la llengua

Coneixement dels diferents registres i factors que incideixen en l'ús de la llengua en diferents àmbits socials i valoració de la importància d'utilitzar el registre adequat segons les condicions de la situació comunicativa.

Llengua i societat

Coneixement i reflexió de la variació lingüística: geogràfica, social, funcional i històrica.

Coneixement de la llengua estàndard i el registre formal. Comprensió del procés d'estandardització.

Coneixement i reflexió de llengües de l'Estat espanyol i normativa legal.

Coneixement de l'estatut jurídic de les llengües a les Illes Balears.

Coneixement i reflexió de les llengües d'Europa, estudi de la planificació i dels processos de normalització en aquests països.

Coneixement i observació envers la situació sociolingüística actual.

Coneixement i descripció dels aspectes més elementals de la situació sociolingüística i legal de les llengües de l'Estat espanyol.

Coneixement de les normes que regulen la relació democràtica entre parlants de les diverses llengües de l'Estat.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer i explicar els valors expressius que adquireixen determinades categories gramaticals en relació amb la intenció comunicativa del text on apareixen, amb especial atenció a adjectius, determinants i pronoms.

1.1. Explica els valors expressius que adquireixen alguns adjectius, determinants i pronoms en relació amb la intenció comunicativa del text on apareixen.

2. Reconèixer i explicar els valors expressius que adquireixen les formes verbals en relació amb la intenció comunicativa del text en el qual apareixen.

2.1. Reconeix i explica els valors expressius que adquireixen les formes verbals en relació amb la intenció comunicativa del text en el qual apareixen.

3. Reconèixer i explicar el significat dels principals prefixos i sufixos i les seves possibilitats de combinació per crear noves paraules, i n'identifica aquells que procedeixen del llatí i grec.

3.1. Reconeix els diferents procediments per a la formació de paraules noves i explica el valor significatiu dels prefixos i sufixos.

3.2. Forma substantius, adjectius, verbs i adverbis a partir d'altres categories gramaticals i emprà diferents procediments lingüístics.

3.3. Coneix el significat dels principals prefixos i sufixos d'origen grecollatí i els utilitza per deduir el significat de paraules desconegudes.

4. Identificar els diferents nivells de significat de paraules o expressions en funció de la intenció comunicativa del discurs oral o escrit en què apareixen.

4.1. Explica tots els valors expressius de les paraules que guarden relació amb la intenció comunicativa del text on apareixen.

4.2. Explica amb precisió el significat de paraules i usa l'accepció adequada en relació amb el context en el qual apareixen.

5. Usar correctament i eficaçment els diccionaris i altres fonts de consulta, en paper o en format digital per resoldre dubtes sobre l'ús correcte de la llengua i per progressar en l'aprenentatge autònom.

5.1. Empra els diccionaris i altres fonts de consulta en paper i format digital, resol eficaçment els dubtes sobre l'ús correcte de la llengua i progressa en l'aprenentatge autònom.

6. Explicar i descriure els trets que determinen els límits oracionals per reconèixer l'estructura de les oracions compostes.

6.1. Transforma i amplia oracions simples en oracions compostes mitjançant connectors i altres procediments de substitució per evitar repeticions.

6.2. Reconeix la paraula nuclear que organitza sintàcticament i semànticament un enunciat, així com els elements que s'agrupen entorn d'aquesta.

6.3. Reconeix l'equivalència semàntica i funcional entre l'adjectiu, el substantiu i alguns adverbis amb oracions de relatiu, substantives i adverbials respectivament, transforma i amplia adjectius, substantius i adverbis en oracions subordinades i les insereix com a constituents d'una altra oració.

6.4. Utilitza de forma autònoma textos de la vida quotidiana per a l'observació, reflexió i explicació sintàctica.

7. Aplicar els coneixements sobre la llengua per resoldre problemes de comprensió i expressió de textos orals i escrits i per a la revisió progressivament autònoma dels textos propis i aliens.

7.1. Revisa els seus discursos orals i escrits i aplica correctament les normes ortogràfiques i gramaticals i reconeix el seu valor social per obtenir una comunicació eficient.

8. Identificar i explicar les estructures dels diferents gèneres textuais amb especial atenció les estructures expositives i argumentatives per utilitzar-les a les seves produccions orals i escrites.

- 8.1. Identifica i explica les estructures dels diferents gèneres textuais, amb especial atenció a les expositives i argumentatives, i les utilitza a les pròpies produccions orals i escrites.
- 8.2. Coneix els elements de la situació comunicativa que determinen els diversos usos lingüístics: tema, propòsit, destinatari, gènere textual, etc.
- 8.3. Descriu els trets lingüístics més excel·lents de textos expositius i argumentatius i els relaciona amb la intenció comunicativa i el context en el qual es produeixen.
- 8.4. Reconeix en un text, i utilitza a les produccions pròpies, els diferents procediments lingüístics per a l'expressió de la subjectivitat.
9. Reconèixer en textos de diversa índole i usar a les produccions pròpies orals i escrites els diferents connectors textuais i els principals mecanismes de referència interna, tant gramaticals com lèxics.
- 9.1. Reconeix i utilitza la substitució lèxica com un procediment de cohesió textual.
- 9.2. Identifica, explica i usa diferents tipus de connectors de causa, conseqüència, condició i hipòtesi, així com els mecanismes gramaticals i lèxics de referència interna que proporcionen cohesió a un text.
10. Reconèixer i utilitzar els diferents registres lingüístics en funció dels àmbits socials i valorar la importància d'emprar el registre adequat en cada moment.
- 10.1. Reconeix els registres lingüístics en textos orals o escrits en funció de la intenció comunicativa i del seu ús social.
- 10.2. Valora la importància d'utilitzar el registre adequat en cada situació comunicativa i l'aplica en els seus discursos orals i escrits.
11. Reconèixer els aspectes més elementals de la situació sociolingüística i legal de les llengües de l'Estat espanyol.
- 11.1. Reconeix els conceptes que tenen relació amb els fenòmens de contacte de llengües: bilingüisme i conflicte lingüístic.
- 11.2. Coneix les lleis bàsiques que regulen la situació sociolingüística de les llengües de l'Estat espanyol.
12. Apreciar les normes que regulen la situació democràtica entre parlants de les diverses llengües de l'Estat.
- 12.1. Coneix la normativa que regula la situació democràtica entre parlants de les diferents llengües de l'Estat.
13. Manifestar actituds de respecte cap a les llengües i els seus parlants i fer ús dels drets lingüístics.
- 13.1. Desenvolupa actituds lingüístiques respectuoses.
- 13.2. Comprèn que els parlants són els protagonistes de la situació sociolingüística i participen activament en el procés de normalització o de substitució lingüística.

BLOC 4. EDUCACIÓ LITERÀRIA

Continguts

Pla lector

Lectura lliure d'obres de la literatura catalana i universal i de la literatura juvenil com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement del món per aconseguir el desenvolupament dels seus propis gustos i interessos literaris i la seva autonomia lectora.

Introducció a la literatura a través dels textos.

Aproximació a les obres més representatives de la literatura catalana dels segles XIX i XX als nostres dies a través de la lectura i explicació de fragments significatius i, si és el cas, d'obres completes.

Creació

Redacció de textos d'intenció literària a partir de la lectura de textos del segle XX, i utilització de les convencions formals del gènere seleccionat amb intenció lúdica i creativa.

Consulta de fonts d'informació variades per dur a terme treballs adequats.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Afavorir la lectura i comprensió d'obres literàries de la literatura catalana i universal i de la literatura juvenil.
- 1.1. Llegeix i comprèn amb un grau creixent d'interès i autonomia obres literàries properes als seus gustos i aficions.
- 1.2. Valora alguna de les obres de lectura lliure, en resumeix el contingut, n'explica els aspectes que més li criden l'atenció i el que la lectura li aporta com a experiència personal.
- 1.3. Desenvolupa progressivament el seu propi criteri estètic i persegueix com a única finalitat el plaer per la lectura.
2. Promoure la reflexió sobre la connexió entre la literatura i la resta de les arts.
- 2.1. Desenvolupa progressivament la capacitat de reflexió mitjançant l'observació, l'anàlisi i l'explicació de la relació existent entre diverses manifestacions artístiques de totes les èpoques (música, pintura, cinema...).
- 2.2. Reconeix i comenta la pervivència o evolució de personatges tipus, temes i formes al llarg dels diversos períodes historioliteraris fins a l'actualitat.
- 2.3. Compara textos literaris i peces dels mitjans de comunicació que responguin a un mateix tòpic, mitjançant l'observació, l'anàlisi i l'explicació dels diferents punts de vista segons el mitjà, l'època o la cultura i valora i critica el que llegeix o veu.
3. Fomentar el gust i l'hàbit per la lectura en tots els seus vessants: com a font d'accés al coneixement i com a instrument de lleure i diversió que permet explorar mons diferents dels nostres, reals o imaginaris.
- 3.1. Parla en classe dels llibres i comparteix les seves impressions amb els companys.
- 3.2. Treballa en equip determinats aspectes de les lectures proposades, o seleccionades pels alumnes, i investiga i experimenta de forma progressivament autònoma.
- 3.3. Llegeix en veu alta, modula, adequa la veu, s'ajuda d'elements de la comunicació no verbal i potencia l'expressivitat verbal.
- 3.4. Dramatitza fragments literaris breus i desenvolupa progressivament l'expressió corporal com a manifestació de sentiments i emocions, i respecta les produccions dels altres.

4. Comprendre textos literaris representatius del segle XIX als nostres dies i reconèixer la intenció de l'autor, el tema, els trets propis del gènere a què pertany i relacionar el seu contingut amb el context sociocultural i literari de l'època, o d'altres èpoques, i expressar la relació existent amb opinions personals raonades.

4.1. *Llegeix i comprèn una selecció de textos literaris representatius de la literatura del segle XIX als nostres dies, n'identifica el tema, en resumeix el contingut i n'interpreta el llenguatge literari.*

4.2. *Expressa la relació que existeix entre el contingut de l'obra, la intenció de l'autor i el context i la pervivència de temes i formes i emet opinions personals raonades.*

5. Redactar textos personals d'intenció literària segons les convencions del gènere, amb intenció lúdica i creativa.

5.1. *Redacta textos personals d'intenció literària a partir de models donats, segueix les convencions del gènere amb intenció lúdica i creativa.*

5.2. *Desenvolupa el gust per l'escriptura com a instrument de comunicació capaç d'analitzar i regular els sentiments.*

6. Consultar i citar adequadament fonts d'informació variades per fer un treball acadèmic en suport paper o digital sobre un tema del currículum de literatura, a més d'adoptar un punt de vista crític i personal i utilitzar les tecnologies de la informació.

6.1. *Consulta i cita adequadament diverses fonts d'informació per desenvolupar per escrit, amb rigor, claredat i coherència, un tema relacionat amb el currículum de literatura.*

6.2. *Aporta en els seus treballs escrits o orals conclusions i punts de vista personals i crítics sobre les obres literàries i les expressa amb rigor, claredat i coherència.*

6.3. *Empre recursos variats de les tecnologies de la informació i la comunicació per dur a terme els seus treballs acadèmics.*

